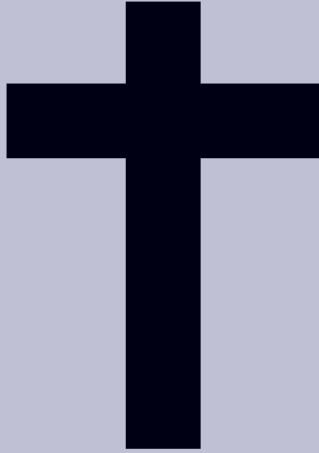

Tuḡarã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
4e379460-3432-5782-bd03-3b795b62c06a

Contents

San Marcos	1
Los Hechos	36
1 Corintios	83
2 Corintios	105
Filipenses	120
1 Tesalonicenses	125
2 Tesalonicenses	130
Santiago	133
1 San Juan	139
Apocalipsis	144

Evangelio según San Marcos

*Rupuko'a jūjerimaji, Juan imaekaki, po'imajare wārōekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ikuṗaka sime Jesús, Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki majaroka. Tuparā Maki kime. Ā'mitirikōrī je'e: jīitakaja ima sime kimajaroka. ² Ikuṗakaja simaroyireka're āriwa'ri Tuparāro'si bojaījirimaji Isaías wāmeiki imaekakite o'oeka, Tuparāte Kimakire jaika mirāka: “Mīrupubaji aṗika yirika bojarimajire yīpūatarāñu. Supa imarī meyarūki ruṗu yirika bojawaiimaji kimarāñu, ba'iaja nabaaika naja'ataokaro'si.

³ Po'imajamatorā kimarāñurō'orā kire ā'mitirirī etarāñurāte jājirokapi ikupaka kērīrāñu: Imatikaja, supabatirā jia ṗupajoekaja mija imabe, Maipamakire ikuparō'ōṗiji etarāka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja ṗupajoabaraka mija imabe', kērīrāñu, Tuparāte ārika”, āriwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarūkia ṗupajoaweibaraka i'supaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'supaka kio'oeka be'erō'ō, űoaka sajariṗikarā Juanre etaeka po'imajare imaberikarō'orā. Supa imarī, po'imajare ruṗuko'a jūjēbaraka, ikupaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaika ja'atirā Tuparārika bojariroka āñu upakaja mija baabe. I'supaka mija baamaka űawa'ri, ba'iaja mija baakoṗeikareka ye'kariabaraka Tuparāte mijare wayuīarāñu. I'supaka mija baarāka be'erō'ōṗi ruṗuko'a mija jūjerūjebe”, Juanre nare ārika. ⁵ Rīkimarāja Judeakarā, supabatirā Jerusalénkarāoka po'imajare kīṗō'irā etarijarika kire ā'mitiyaokaro'si. I'supaka netamaka ritaja po'imajare imaeka wājītāji, “Ikupaka ba'iaja baaiki űime”, āriwa'ri Tuparāte nabojaroyika be'erō'ōṗi Jordán wāmeiriarā Juanre nare ruṗuko'a jūjeroyika.

⁶ Ruṗuko'a nare jūjerimaji camello ṗoyapī kīkeka jariroiki kimaeka. Supabatirā wa'ibikirāwēko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'supakajaoka ēorā űimia, mumiokoṗitiyika ba'arījayuka kimaeka.

⁷⁻⁸ —Yībe'erō'ōṗi ṗuri aṗika etarāki. Yī'i ṗuri, i'supakamarīka űime. Yire tērīwa'ribaji űñuka kimamaka, yī'i ṗuri marākā'a baatirā kiū'puko'a kuterā yurupaberijiki űime. Tuparāte mija ā'mitirīṗemaka űawa'ri, okoṗitakaja mijare ruṗuko'a yijūjeyu. Yībe'erō'ōṗi etarāki ṗuri Espiritu Santo mijare űa'ajāārāki. I'supaka mijare kibaarāka simamaka, Tuparāte yaṗaika upakaja jia baarijayurā mija imarāñu,— āṗaraka Juanre nare wārōroyika.

*Juan ṗō'irā eyatirā “Ruṗuko'a yire mijūjebe”, Jesúre ārika
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ I'sia ṗoto Galilea ka'īapī Nazaret wāmeika imaekarō'orā Jesúre a'rika. Topi a'ririari Juan ṗō'irā keyaeka. Torā keyaeka ṗoto Jordán wāmeiriarā ruṗuko'a Juanre kire jūjeka. ¹⁰ Riakapi Jesúre marīrīkaekarō'ōjite wejeṗemarā yu'awa'ri, kīaeka ṗoto, wejeṗema wiritaeka. I'supaka sabaaeka ṗoto okoīṗakoa upaka imaekarā űa'rījāitirā Espiritu Santore kireka űa'rīro'ika.

¹¹ I'supaka sabaaeka be'erō'ōjite wejeṗemarō'ōṗi, ikupaka Tuparāte ārika:
—Mī'i imaki Yimaki wātaka űoñuka. Jia jījimaka űime mika,— kire kērīka.

*Satanāre korikoṗeka Jesúre ba'iaja baarika űaokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Topi mae po'imajamatorā Jesúre ke'ewa'rika Espiritu Santo. ¹³ I'supaka kire kibaeka ṗoto ī'parā po'imajarakarīmi Jesúre torā imatapaeka. Torā kimaeka ṗoto, “¿Yaje ritaitaka Tuparāte takaja yī'yuka kime?”, āriwa'ri kire korirī Satanāre kīṗō'irā ṗemakotowirika. I'supaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Supabatirāoka po'imajamato imaekarō'ō simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaekarō'ō simako'omakaja āngelrākare kire űarīroyika.

*Galilea ka'iarā mamarītaka Jesúre wārōū'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Juanre wēkomaka imariwi'iarā Herodete tarūjeka be'erō'ō Galilearā Jesúre a'rika. Torā keyaeka ṗoto, “Ikupaka Tuparārika bojariroka ima”, āriwa'ri po'imajare kiwārōeka.

¹⁵ Torājīrā mae,

—Mae sarā seyarūkia, koyiaja sajariwa'yu, mamarokapi Tuparāte po'imajare jā'meū'murūkia. I'supaka simamaka ba'iaja mija baaika i'yoṗiparaka saja'atitirā, Tuparārika bojariroka takaja mija ā'mitirīṗeabe kirirā mija imaokaro'si,— āriwa'ri nare kiwārōeka.

*Wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre akaeka kika wārūrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

¹⁶ I'tojirā mae, Galilea pa'warijepi a'ririjaparaka, Simón, supabatirā kibe'erō'ōkaki Andrés wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre iatōpoeaka. I'supakaja pa'warā wāpua taabaraka nimaekarō'ōrā napō'irā keyaeka. ¹⁷ Napō'irā eyatirā,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imariṗotojo, mae pūri yire ā'mitiripēawa'ri, ṗo'imajare yi'ro'si rēarimaja mijare ṗimarūjerāñu,— nare kērīka.

¹⁸ I'supaka nare kērīka ṗotojo sarāja nawāpua yiatatirā kika na'rika.

¹⁹ Topi ate sa'riwa'ribaji a'ririjaparaka, Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanka nimaeka ṗoto Jesúre nare iatōpoeaka. Īrā ĩ'parā nimaeka Zebedeo makarā. Kūmuarā wāpua jiebaraka nimaeka. ²⁰ I'supaka imaekarāte iatōpotirā nare kiakaeka. I'supaka nare kēpakā'ā kika na'rika naro'si mae. I'supaka simamaka nakūmuarā napaki Zebedeore tuika, kire jey-obaarimajapitiyika.

Satanárika ima ṗa'rjāikakite Jesúre jieka
(Lc 4.31-37)

²¹ Galilea pa'warō'ōpi a'ritirā Capernaúm wejearā kika wārūrimajapitiyika Jesúre eyaeka. Judiotatarāte jērītaroyikarīmi simaeka ṗoto narērīriwi'iarā Jesúre kākaeka. Torā kākaturā mae ṗo'imajare kiwārōū'mueka. ²² Tuṗarāte kire ā'rīrijayu upakaja jia nare kiwārōeka ā'mitiritirā, “Kiwārōika upaka wārōirāte ā'mitirikoribeyurā yija ime. Jia wājitāji ṗupajoaiki imarī tērītaka wārōrimaji kime”, narīṗupajoaeka. ²³⁻²⁴ I'supaka nimaekarō'ōrā ĩ'rīka Satanárika ima ṗa'rjāikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dako'a oka mi'ka yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kopakaja yijare riatiyariji mi'tayu bai je'e? Mire ṗiwārūyu, Tuṗarāte ṗuataekaki mima imarī, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kērīka akaserebaraka.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā,

—Mijaia'si. Kire mija'atabe,— Jesúre kire ārīka.

²⁶ I'tojite mae ṗo'imajire taratatirā jājia akasererikapi ikipi Satanárika kireka ima ṗorika. ²⁷ I'supaka ima ĩakoriberikarā imarī, ritaja torā imaekarāte marākā'ā baawārūberijika narjarika. I'supaka imawa'ri, natiyijaja ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimaji simarijiyu. I'supakajaoka kijā'meika upakaja Satanárika ima ṗariji kire yi'yua,— ṗo'imajare ārīka.

²⁸ I'supaka kibaekarō'ōjite ritaja Galilea ka'iakarāre sōrīṗataeka.

Pedro mañeko wāmarā imaekakote Jesúre tāāeka
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ I'supaka baaweatirā Jesúre ṗoriwa'rika narērīriwi'iareka kimaekarō'ōpi. Santiago, Juan Jesúska a'rikarā Simón, Andréka ĩ'parārika wi'iarā. ³⁰ Torā neyaeka ṗoto ikupaka Jesúre narīka:

—Simón mañeko wāmarītaka imako. Supa imarī kopeyurūkiareka takaja ṗeyuko koime,— narīka.

³¹ Topi kopō'irā eyatirā kopitakarā ṗi'atirā kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaeka ṗotojo wāmarā koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'ariji'abaraka koimaeka mae.

Rīkimarāja risirika nareka imamaka wāmarā imaekarāte Jesúre jieka
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² I'sirīmi aiyate ka'raeka be'erō'ō rīkimarāja jīñurā, Satanárika ima ṗa'rjāikarāteoka Jesús ṗō'irā ne'eeyaeka. ³³ Nimaupatiji i'sia wejearā rērīkarā kimaeka wi'ikoperekarā. ³⁴ I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaekarāte kijieka. Supabatirāoka Satanárika ima ṗa'rjāikarāte jiebaraka, “Tuṗarā Maki mime”, kire ārīwārūrūkirā nimako'omakaja, sakijairūjiberika.

Galilea ka'iarā tuṗaraka, judīorākare rērīriwi'iarā Jesúre wārōroyika
(Lc 4.42-44)

³⁵ Topi ate, bikitojo ṗamiji ṗo'imajamatorā Jesúre a'rika, Tuṗarāka jairī. ³⁶ I'supaka baarī ke'rika be'erō'ō kimabepakā'ā ĩawa'ri, Simón kijeyomarāṗitiyika kire mo'arī na'rika. ³⁷ Supa imarī, kimaekarō'ōrā eyatirā,

—Ritaja ṗo'imajare mire mo'ayuma,— kire narīeyaeka.

³⁸ I'supaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Dajoa, apewejearā Tuṗarārika mabojataparī, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare kērīka be'erō'ōpi Galileaka'ia ritatojo kijeyomarāṗitiyika kipuritapaeka mae. I'supaka tuṗaraka torā narērīriwi'ia imaekarō'ōrā rakakaja kiwārōroyika. I'supaka baatapabaraka Satanárika ima ṗa'rjāikarāteoka kijieka.

Kipō'iarā kāmia ꝑo'ijirikakite Jesúre jieka
(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

⁴⁰ I'supaka turitapabaraka kimaeka ꝑoto kipō'iarā kāmia ꝑo'ijirikakite* Jesús ꝑō'irā etaeka. Kipō'irā etatirā, kiwājītāji kiñukurupaeka kire jiyipupayeewa'ri. I'supaka baatirā ikupaka kire kērika:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

⁴¹ I'supaka kēpakā'ā, Jesúre kire wayuñaeaka mae. Supa imarī kire rabetirā ikupaka kire kērika:

—Ā'ā yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērika.

⁴² I'supaka kire kērikarō'ōjiteje kāmia kireka imakoeka yayaeka. ⁴³⁻⁴⁴ I'supaka imakoekakite a'rirā baaeka ruꝑu ikupaka Jesúre kire ārika:

—Mia'mitipe. Mire yibayaika majaroka ritaja ꝑo'imajare bojapibabekaja, wārūaja a'ritirā mīꝑo'ia mibeape kurarākakakite. Kire samibeawearāka ꝑoto Moisés imaekakite nare jā'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia mīꝑo'ia jayu imarī, jījimaka imawa'ri ī'parā wī'ñaka wēkoakaka Tuparāro'si kurare joejirā kire mijibe. I'supaka kibaarāka be'erō'ōpi, “Kāmika rataki imakoꝑeroyirapakiji jia kipō'ia jayu mae”, ꝑo'imajare mireka āriwārūrāñu,— kire kērika.

⁴⁵ I'supaka kire kēriko'omakaja ritaja ꝑo'imajare sakibojapibapataeka. I'supaka kēñua ā'mitiritirā, Jesús ꝑō'irā rīkimarāja ꝑo'imajare rērika kire ĩarika yapawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metājirā ꝑuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja rīkimarā ꝑo'imajare imabeyurō'orā ꝑuri kituritaꝑaroyika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja wejekarā rīkimarāja ꝑo'imajare kipō'irā etaeka.

2

Ritaja kipō'ia rī'mepatabeyuka imariꝑotojo oñia imaekakite Jesúre jieka
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹⁻² I'supaka ñoapañaka kimatapaeka be'erō'ō, Capernaúm wejearā Jesúre ꝑe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ꝑo'imajare kipō'irā rērika mae. I'supaka baawa'ri wī'ia ꝑurutēribakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka ꝑēteꝑē'rōtopioka koꝑereka wā'ta. I'supaka nimamaka nare kiwārōeka mae. ³ I'supaka baabaraka kimaeka ꝑoto botarakamarāre kipō'irā etaeka. Ritaja kipō'ia rī'mepatabeyukate* kipeyurūki ꝑemapi ne'era'aeka. ⁴ Rīkimarāja ꝑo'imajare imaeka imarī marākā'ā baatirā kākawārūberiwā'ri, wī'ipema ī'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Topi mae, Jesúre imaeka ko'apito wī'irupututua naꝑoeka. I'supaka baatirā kipeyurūkiapi Jesús ꝑō'irā kire naja'aruetaeka.

⁵ “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka nabaayu”, nareka kēriꝑupajoeka. I'supaka ꝑupajoabaraka, —Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu, — ritaja kipō'ia rī'mepatabeyukate kērika.

⁶⁻⁷ I'supaka kire kērika ꝑoto, ikupaka ꝑupajoabaraka Moiséte jā'meka wārōrimajare ruꝑajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka ĩ're jayu je'e? I'supaka āꝑaraka ‘Tuparā upakatakaja ñime’, kiōrikoꝑeyu ruku bai je'e. Tuparā ĩ'rikaja imaki ba'iaja mabaaiika jūjewārūrimaji”, narīꝑupajoeka. ⁸ I'supaka ꝑupajoabaraka nimaeka Jesúre ōriwārūeka.

—¿Dako baaerā supa mija ꝑupajoayu? ⁹⁻¹⁰ ¿Diroka kire ñarjīlkareka jia mija ꝑuparijīñu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka jia mijayu mae”, kire ñarjīlka, “¿Yaje rita kire kēritiyayu?”, ni'ioa āriwārūberijīka sime. “Mi'mitirā, mīꝑeyurūkia me'ewa'ꝑe”, kire ñarjīlka ꝑuri ñañu upakaja simamaka ĩatirā “Rita kēñu”, yireka mija āriwārūñu. ꝑo'imaja Ma'mi ñimamaka, Tuparāte yire ꝑūataeka ika ka'iareka ba'iaja ꝑo'imajare baaiika yijūjeokaro'si. Supa imarī “Rita, i'supaka kibaaokaro'si Tuparāja kire jā'meiki”, yireka mija āriwārūerā, ikupaka mijare yibeerā baayu,— nare kērika.

Torājirā mae, ritaja kipō'ia rī'mepatabeyuka imaekakite ikupaka kērika:

¹¹ —Mi'mirīkatirā mīꝑeyurūkia me'eꝑe'riwa'ꝑe miwi'iarā,— kire kērika.

¹² Supa kērika ꝑotojo kimi'mirīkaeka. ꝑo'imajare rīkimarāja ĩaeka wājītāji mi'mirīkatirā, kipeyurūkiapitiyika kiporiwa'rika. I'supaka nare kibaabeamaka ĩatirā ritaja torā imaekarā ꝑo'imajare jījimaka jarika. Supa imarī Tuparāreka jia ꝑupajoawa'ri ikupaka narīka:

—Jītākaja Tuparāte baaika maekaka ꝑuri samaiyu. Ikupaka kibaaiika ĩakoribeyurā maimaroyirape ruꝑu,— narīka.

Levíre, “Dajoa yika wārūrimaji mimaerā”, Jesúre ārika
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Torājirā ate, Jesúre ꝑa'warierā a'rika. Rīkimarāja ꝑo'imajare kipō'irā etamaka, Tuparārika nare kiwārōeka. ¹⁴ Supa nare baaweatirā, topi o'riwa'rikōri Leví, Alfeo makire

kiatōpoea. Romatatarā ĩparimarāro'si niñerū† jēñējirūkīrō'ōrā ruḡaki. Naro'si i'suḡaka baarimaji imarī, ritaja ḡo'ĩmajare ĩmpuesto kĳjirūjerijarika. Kire ĩatōpotirā ikuḡaka Jesúre ārika:

—Dajoa yika.—

† I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiritirā, Levíre Jesúka a'rika mae.

15 Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'suḡakajaoka rĳkimarāja Romawejeakarā ĩparimarāro'si nañu upakaja waḡa jēñējirimajare, suḡabatirā aḡerā “Ba'iaja baarimaja nime”, ḡo'ĩmajare āriroyikarā ḡariji Jesúka ba'aekarā. I'suḡaka nabaaeaka kire ā'mitiripeairā jariwa'ri. Suḡabatirā kika wārūrimajaoka imaeakarā naka. 16 Jesúre i'suḡaka baabaraka imaeaka ḡoto fariseokaka ḡuḡajoairā imariḡotojo, Moiséte jā'meka wārōrimajare nare ĩaeaka. Nare ĩatirā, ba'iaja baarimajaka imarika yaḡabeyurā imarī, Jesúka wārūrimajare ikuḡaka narĳka:

—¿Dako baaerā ba'iratarāka mijare wārōrimajire ba'ayu?— narĳka.

† I'suḡaka naḡakā'ā ā'mitiritirā, ikuḡaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risiriji'yumarāja imarā ḡuri ĩkobaarimajire yaḡabeyurā. Wāmarĳa imarā ḡuri ĩkobaarimajire nare ĩkobaarika yaḡairā. I'suḡakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurāte jeyobaaokaro'simarĳa yi'taeaka. “Ba'iaja yija baarijajuareka i'yoa yija ime”, āñurāte ba'iaja baaika naj'aataokaro'si yi'taeaka. I'suḡaka simamaka naka ñimarijaju,— nare kērika.

“¿Marākā'ā simamaka, ba'abekaja imatirā Tuḡarāka jairika sime?”, āñwa'ri Jesúre najēriaeka

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 ĩ'rākuri, Juan ruḡuko'a jūjerimajika wārūrimaja, suḡabatirā fariseokaka ḡuḡajoairā ĩ'rārimi Tuḡarāte takaja ḡuḡajoabaraka ba'abekaja imaroyikarā. I'suḡaka ñimarijaju ĩairā imarī, ikuḡaka Jesúre najēriaeka ĩ'rārimarā:

—Juanre wārūekarā Tuḡarāte takaja ḡuḡajoabaraka ñimarĳmi ba'abeyurā. I'suḡakajaoka fariseokaka ḡuḡajoairāte ime. ¿Dako baaerā mika wārūirā ḡuri i'suḡaka baabeyurā je'e?— kire narĳka.

19 I'suḡaka naḡakā'ā ikuḡaka nare kērika:

—Ikuḡaka sime. Naḡitañi'aika niaerā no'yibojairā ḡuri siawa'ri jĳjimaka imarā. Kika ñimarō'ōjite takaja jĳjimakaḡi kika naba'ayu ruḡu. I'suḡakajaoka imarā nime yika wārūrimaja. Yika wārūbaraka nima ḡototakaja jĳjimaka ba'abaraka nime ruḡu. 20 Yire nañi'arāñurĳmi ḡuri, yika ñimabesarāka simamaka, ba'iaja ḡuḡayurā nima imarī, ba'abekaja ñimarāñu.

21 Aḡeroka ā'mitirikōrĳ je'e: Saya bikĳjakaka, mamakaḡi maḡāijĳ'aberĳĳka. Mamaḡāiḡi samapāijĳ'ajĳka, samajūjeika ḡoto, baie'ewa'ri bikĳjakato beriwa'ri jā'rĳbaji sajarĳjĳka simamaka. Ikuḡaka ārirokakaja sime saya bikĳjakakaḡi mijare yibojawārōika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika mamarĳ imara'aekakuku ḡitiyika mĳa ḡuḡajoarukea'si. 22 Ā'mitirikōrĳ je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikĳrāwēko ajea bikĳjaka baeaka wajorā maḡaaberĳjĳka. Bikĳjaka wajorā samapaaamaka berĳjĳka simamaka.† I'suḡaka simako'omakaja i'suḡakarāja samapaaĳjĳka, sarāja sarirĳjñu. I'suḡaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikĳrāwēko ajeakaka baeaka mamawajorā samapaaĳjĳkareka jĳa simajñu. Ā'mitirikōrĳ je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika ā'mitiripeatirā, bikĳjka mamarĳ mĳa baaroyika upakatakaja baabekaja mĳa imabe,— nare kērika.

Jēritarĳmi simako'omakaja Jesúka wārūrimajare trigo rika e'etirā ba'aeka

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Judĳotatarāte jēritaroyikarĳmi rioa imaeakarō'ōḡi Jesúre tēri'o'rika kika imaeakarāka. Torā a'rirĳjaraka kika wārūrimajare ōterĳka e'etirā naba'aeka. 24 I'suḡaka sanaba'amaka ĩatirā, fariseokaka ḡuḡajoairā ikuḡaka Jesúre najēriaeka:

—Yaje. Jēritarĳmi ba'iraberika imabeyua. Mika wārūrimaja ōterĳka e'etirā naba'aika, ba'irabeirā upaka nabaayu. ĩrĳmi i'suḡaka baarika jājĳka maro'si sime,— fariseokaka ḡuḡajoairāte ārika.

25 I'suḡaka kire narĳko'omakaja ikuḡaka nare kiwi'rika:

—Davidka imaroyikarā ba'arĳka naro'si imabepakā'ā kēsia imawa'ri, marākā'ā nabaaeaka ¿yaje mĳa ōñu je'e? 26 Ā'mitirikōrĳ je'e: Tuḡarāte jĳyḡuḡaka ōriwi'ia ajeakaka baeaka imaroyika ḡoto, kurarāka ĩpamaki imatiyaiĳi Abiata wāmeiki kĳmaeka. Kēsirabawa'ri Tuḡarāte jĳyḡuḡaka ōriwi'iarā kākatarā ḡan imatiyaiĳka Tuḡarāte jĳa baawa'ri naḡāroyĳkakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyĳkaki kurarāka imarātakaja “Sanaba'arū”,

† 2:14 Impuestos ‡ 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

kērīka simako'omakaja i'supaka kibaaeka. Sakiba'aeka poto kijeyomarāteoka Davidre saji'aeka. I'supaka nare kiruputamaka ĩatirā, Tuparāte kire boebariberika,— nare kērīka.

²⁷ I'supaka nare ārīweatirā, ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—Jia po'imajaro'si simaerā Tuparāte jērītarirīmi baaeka. “Jērītarirīmi nimarūkiakaka takaja yi'paraka po'imajare imarāñu”, ārīwa'rimarīa Tuparāte nare po'ijiaeka. ²⁸ Supa imarī Po'imaja Ma'mi ñimamaka, jērītarirīmi imarikakaka Tuparāte yire jā'mewārūjeka. I'supaka ñima simamaka, “Ikupaka irīmi mija baabe, ika pūri jiamarīa ima”, ārīwārūiki ñime,— nare kērīka.

3

Kipitaka baikōkotaeka imaekakite Jesúre jieka
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erō'ō narērīriwi'iarā Jesúre kākaeka ate. Torā ĩrīka kipitaka baikōkotaekakite imaeka. ² Jesúre torā kākamaka ĩatirā ikupaka fariseokaka pūpajoirāte ikupaka pūpajoaeka: “Jērītarirīmi ba'irabebeburā maima simako'omakaja, ĩkipitaka baikōkotaekakite Jesúre jierāñu ruku?”, kireka narīpūpajoaeka. “I'sirīmi i'supaka kibaarākareka, kire mokabaarāñu. Tuparāte Moisés imaekakite o'orūjeka yi'riberīwa'ri ba'iaja kibaayu', marīrāñu”, narīpūpajoaeka. ³ I'supaka napūpajoako'omakaja ikupaka Jesúre ārīka kipitaka baikōkotaekakite:

—Po'imaja wājītāji mimi'mirīkabe.—

⁴ I'supaka kire ārīweatirā, ikupaka Jesúre ārīka torā imaekarāte:

—ĴMarākā'ā jērītarirīmi nimarījarirū ārīwa'ri Tuparāte i'sirīmi maro'si po'ijiaeka je'e? ĴJia, ba'ia, supabatirā po'imajare tāārika, nare jāārika, diba'i jībaji ima je'e?— nare kērīka.

I'supaka nare kērīko'omakaja okamarīaja kire na'mitirika. ⁵ I'supaka nimamaka boebakapi nare ĩabaraka, ba'iaja kipūparika simaupakaja kipitaka baikōkotaekakite nawayūābepakā'ā. I'supaka imarīpotojo mae ikupaka kire kērīka:

—Mīpitaka mitīpatabe.—

I'supaka kire kērīka potojo kipitaka tīpatatirā jia kijarika mae. ⁶ I'sia kibaamaka ĩatirā fariseokaka pūpajoirāte pōriwa'rika Herodes po'imajapitīyika jaiokaro'si. “ĴMarākā'ā baatirā Jesúre majāññu?”, ārīokaika naka najāibu'aeka.

Rīkimarāja pa'warījerā Jesúre imaekarō'ōrā po'imajare kipō'irā etaeka

⁷ I'sia be'erō'ō kimaekarō'ōpi pōriwa'ritirā Galilea pa'warījerā Jesúre a'rika kika wārūimajapitīyika. Torā ke'rika poto tokarā pariī rīkimarāja po'imajare kika a'rika. ⁸ Torājīrā mae, “Ĵitaka Jesúre baabearījayu”, po'imajare āpakā'ā ā'mitirīwa'ri, rīkimarāja po'imajare kipō'irā etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'sīpē'rōtorā, Tiro supabatirā Sidónkarā nimaeka. I'siaraka wejekarā ñoakurīā imarā imarīpotojo kire ĩarī netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka netaeka imarī, rīkimarāja jīñurāte tāārijayuka kimamaka, “Kire yija rabejīkareka, jia yija jarijīñu”, ārīpūpajowā'ri kire naraberīyapaeka. I'supaka simamaka kika wārūimajare ikupakā'ā kērīka: “Kūmua mija mo'abe, po'imajare rīkimarāja yire rabewā'imarīrijitoika simamaka. Yire natērītajīkareka kūmua'ā yijāññu”, nare kērīka.

¹¹ Supabatirā Jesúre ĩatirā Satanārika ima ña'rījāikarā ĩrīka upakaja kiwājītāji ñukurupatirā ikupaka nakasereroyika:

—Tuparā Makitakīji mime,— kire narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Po'imajare samīja bojapība'si,— jājīrokapi nare kērīroyika.

Īpoū'puarāe'earīrakamarā kika wārūbaraka imarūkirāte Jesúre wā'maeka
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō ĩmimāpemarā mirīwa'rīrā kibaaeka poto, kire jiyuekarakamakire kīkaeka. ĩmimāpemarā kika neyaeka poto ĩpoū'puarāe'earīrakamarāre kiwā'maeka kijeyomarāro'si. I'supaka nare baatirā, “Yirika po'imajare wārōtapa'ri mijare yi'pūatarāñu. Supabatirā Satanārika ima ña'rījāirāte po'imajareka 'Mija pope', mija ārīrāka upakaja napōriarāñu”, nare kērīka. ¹⁶ Īpoū'puarāe'earīrakamarā kiwā'maekarā ikupaka nawāmea imaeka: Simón wāmeikiteje ĩparoka wāmeiki kimarika yapawa'ri, Pedro Jesúre kire wāmejīaeka. ¹⁷ Apera'ā kijeyomarā wāmea ikupaka imaeka: Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanpitīyika, Zebedeo makarā nimaeka. Īrā ĩparāte Boanerges Jesúre wāmeyeeka. Nokapi samarījīkareka, “Wīpo makarā”, ārīrika simaeka. ¹⁸ Apera'ā imaekarā: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, supabatirā imaekaki, Simón, Celotekaka pūpajoaeka mirāki. ¹⁹ Supabatirā Judas Iscariote. Iki imaerā baekaki Jesúre bojājāārimaji.

“Satanārikapi Jesúre ba'irabeyu”, ārīwa'ri kire nokabaaeka
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)

²⁰ Nare e'eweatiṛā, kika wārūrimajaka wi'iarā ate Jesúre pe'rika. Torā neyaeka poto rīkimarāja po'imajare napō'irā rērika ate. Supa imarī no'ojiteoka maba'awārūberijika naro'si simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaiika ā'mitiriwa'ri, "Jiamarīa pūpajoaiki kime je'e mae", kirirāre kireka ārika. Supa imarī kire akarī netaeka nawi'iarā kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte jā'meka wārōrimaja Jerusalēnpi etaekarā ikupaka Jesúreka ārikarā:

—Satanārika ima ipamakā Beelzebū kipupakarā űa'rjāikaki kime. Supa imarī Beelzebūrikapi ba'iaja nareka űa'rjāikakarāte kipoatayu,— āriwa'ri ba'iaja kireka najaiika.

²³ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, "I'supakamarīa sime", āriwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanāre baajiñu ruku? "Po'imajire ba'iaja jūaerā kireka miña'rjāibe", āriripotojo ζmarākā'ā baatirā "Kireka miṗope", āriwa'ri kirikaja kērīwārūjīñu ruku? I'supakamarīa sime. ²⁴ I'kupaka sime aṗea: Ī'rātata imariṗotojo najāāribu'atirā, jia Ī'rātji pūparitiirā nimawārūberijīñu. ²⁵ I'supakajaoka simajiñu Ī'rāwi'irekaja imarāro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajiñu Satanāro'si. Kirika imaka kijirjika jājimarika jariwa'ri dakoa kibaawārūberijīñu,— Jesúre nare ārika.

²⁷ I'kupaka aṗeroka nare kibojaeka ate:

—Īrika o'yiokaki wi'iarā kiba'irjia ē'marī eyajikire, "Āja'a, miro'si simarū", āriwa'ri kire jiberijiki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baatirā, kire kipi'pejika be'erō'ōpi pūri kiba'irjia kē'majiñu. I'supakajaoka sime yiro'si. Satanāre tēriwa'ribaji imaki imarī, Satanārika ima űa'rjāikakarāte yipoatarijaju. I'supaka baawa'ri kijā'mekopeirāte kiro'si yikūmuriarijaju. Supa imarī i'supaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanās,— Jesúre nare ārika.

²⁸ I'kupaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare űañu. Po'imajare ritaja ba'iaja baarijaju, supabatirā ritaja ba'iaja Tuparāreka najaiika, i'yoṗi'riwa'ri kire sanaye'kariarūjemaka, ye'kariawārūiki kime Tuparā. ²⁹ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santorikapi Satanārika ima űa'rjāikakarāte yijiemaka ĩatirā, "Beelzebūrikapi nare kijieyu", āñurāte, ba'iaja nabaaiika ye'kariaberijiki kime Tuparā,— Jesúre nare ārika.

³⁰ "Beelzebū kipupakarā űa'rjāikaki imarī, i'supaka Jesúre baawārūyu", kireka Ī'rārimakire ārika ā'mitiritirā, i'supaka Jesúre nare ārika.

*"I'kupaka imarā nime yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā", Jesúre ārika
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Torā po'imajaka jaibaraka Jesúre imaeka poto kipakore etaeka, kibe'erō'ōkarāpitiiyika. Torā eyatirā pēterāja natuika. Pētepi imatirā kire nakarūjeka. ³² I'supaka napakā'ā Jesús wā'tarā ruṗataekarāte ikupaka kire ārika:

—Miṗako, miṗe'erō'ōkarāpitiiyika pēterā imarā. Mire niariyapayu nañu,— kire narika.

³³ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērika:

—¿Mako koime yipako? ¿Nirā nime yibe'erō'ōkarā? Mae mijare yibojaerā baayu.—

³⁴ Supa nare āritirā kipō'irā ruṗaekarāte ĩabaraka ikupaka kērika:

—Yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarājaoka mija ime yika imarā. ³⁵ Mia je'e, ikupaka sime: Tuparāte yaṗaika upaka yi'yurā imarā yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā,— nare kērika.

4

*Ōterika Ōterimajire Ōteika pūpajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)*

¹ I'sia be'erō'ō Galilea pa'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rīkimarāja po'imajare kipō'irā etaeka. I'supaka nimamaka ĩawa'ri kūmuarā kijāiruṗaeka. Po'imaja pūri ni-maupatiji pa'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'supaka nimamaka ĩrāba'ikamarāpi bojawārōbaraka ikupaka nare kērika:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōri je'e: Ōterimaji Ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sak-itaeka poto ĩrāri'o ma'arā jūjika w'ĩaka ba'aeka. Aṗea űa'rika āta watopekarā kūṗajī ka'ia imarō'ōrā. Torā űa'rika wārūaja pu'ririṗotojo aiyapeka sajoemaka jia rīkoariberiwa'ri sajjirika. Aṗea űa'rika wi'siwatopekarā. I'supaka imaekarō'ōrā űa'rika pūri pu'ririṗotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Aṗea jia ka'ia imaekarō'ōrā űa'rika. I'suparō'ōrā űa'rika pūri jia jājitirā pu'rika. Supa imarī ĩrārijūki treinta rakao sarikarika, aṗerijūki sesenta rakao, aṗerijūki pūri cien rakao rikarika,— āriwa'ri nare kibojaeka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērika mae:

—I'tojirāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārūye'e jia samija pūpajoabe pūri,— nare kērika.

¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakakapī pō'imajare miwārōyu? āriwa'ri Jesúre najērīaeka (Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ƒ'rikaja imaeka poto kipō'irā imaekarā supabatirā kika wārūrimajapitijika rēritirā ikupaka kire narīka:

—¿Marākā'ā āririka mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Bikija pō'imajare sōriberika simako'omakaja maekaka pūri ritaja kirirāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuparāte mijare sōrūrūjerijayu. Aperāte pūri kire ā'mitiripēabeyurā nimamaka bojawārōrikakakapī yibojarijayu. ¹² Ā'mitirikōrī je'e, bikija Tuparā majaropūñurā no'oeka ikupaka āñua: “Saniaika simako'omakaja ĩabeyurā upakaja nimarijayu. I'supakajaoka yibojaiika ā'mitiriyariipotōjo ā'mitiripēabeyurā upakajaoka nimarijayu. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitiripēairā imawa'ri, 'Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', āriwa'ri Tuparāte jēñeirā nimajāāeka. I'supaka āñurā nimarikareka sareka nare kiwayuñajāāeka”, — Jesúre nare āriika.

“Ikupaka āririka sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, āriwa'ri Jesúre nare sabojawapu'ataeka

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare āriika ate:

—¿Yaje ōterikia ōterimaji majaroka mija ōriwārūbeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarobojako'a mija ōripūabesarākareka, apea mijare yibojakoperākaoka mija ōripūabesarāñu je'e, — nare kērīka.

¹⁴ I'supaka āritirā ikupaka nare sakibojajiika:

—Ōterikia ōterimaji āriwa'ri mijare yibojako'a Tuparārika bojataparimaji upakaja sime. Supa imarī Tuparā majaroupakaja sime ōterikiyapea. ¹⁵ Ī'rārimarā pō'imaja imarā ma'arā ōterikiyapea ña'ataeka upaka imarā. I'supaka imarā nimamaka Tuparārika na'mitirikopeika be'erō'ō Satanāre nareka saye'kariayu, kūpajī sanorīkopekareka. ¹⁶ Aperā pō'imaja imarā, āta watopekarā kūpajī ka'ia imarō'ōrā ōterikiyapea ña'rika upaka imarā. Tuparārika ā'mitiritirā jīimaka nimakopeyu. ¹⁷ I'supaka nimako'omakaja Tuparārika jia nare ña'rījāibeyurā imarī, nayi'yuaḡi āriwa'ri oka nare imamaka, supabatirā sapareaoaka aperāte nare ĩaripe'yomaka, ñojimarīji Tuparārika na'mitirikopeika najā'atayu. ¹⁸⁻¹⁹ Aperā pō'imaja imarā wī'siwatopekarā ōteriki yapea ña'rika upaka imarā. Tuparārika ā'mitiripotōjo napupakarāja jītaka oyajaja imarika jitoirā nime. I'supakajaoka “Rīkimakaja niñerū yija rikarāka jia yija imarāñu”, āparaka wapuḡu napupaka nare pakiyu. I'supaka imawa'ri, sareka takaja puparibaraka imarijaturā imarī, Tuparārika naye'kariyu. Supa imarī saye'kariyurā imarī kiyapaika upakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aperā pūri Tuparārika jīimakapī ā'mitiririjaturā. Ikupaka nime: Jia ka'ikīrō'ōrā ōterikiyapea ña'rika jia jājia pu'riwa'ri rīkimakaja saruika. Ī'rārijūki treinta rakao sarikarika, aperijūki sesenta rakao, aperijūki pūri cien rakao rikarika. I'sia rikarika upaka imarā nime Tuparārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyapaika upaka oyajaja baairā nime, — nare kērīka.

Peria yaaboaiika upaka pupajoatirā, Jesúre nare bojawārōeka (Lc 8.16-18)

²¹ Ikupaka nare kērīka ate:

—Peria mawāyū, jia yaaboairō'ō imarika yapawa'ri. I'supaka simamaka jotorokarā mu'apāārūkimarīa sime. ²² I'supakajaoka sime ika mijare yibojaiika jia pō'imajare ōripūabeyua simako'omakaja Tuparāja “Ikupaka sime”, kērīrāka poto sanorīrāñu. ²³ Mijare yibojaiika jia mija ōriwārūriyapaye'e, jia samija pupajoabe pūri, — nare kērīka.

²⁴ I'supakajaoka nare kērīka:

—Mijare ñañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaika ko'apitorāja, “Ikupaka simekā'ā”, mija āriwārūokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāñu. I'supaka pemawa'ribaji kibaarāñu jītakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'supakajaoka jībaji ōririka yapawa'ri sā'mitiyukate sapemawa'ribaji sakiōñaokaro'si Tuparāte kire jeyobaarāñu. Sā'mitiripēariyapabeyukate pūri kūpajī kiōrikopeika, Tuparāte kireka saye'kariarāñu, — nare kērīka.

²⁶⁻²⁷ I'supaka pupajoatirā ikupakaoka Jesúre nare āriika:

—Maipamaki Tuparārirā jīukuku kiō'arūjerūkiakaka mijare yibojærā baayu mae. Ōterikiyapea jia pu'yu upaka nime. Īlakōrī je'e: Ōterimajire ōterikia ōteika be'erō'ō ñamiareka, ĩmiarekaoka, kīkāñu poto, kāribeyuka kima potooka sakīpu'rīrūjemakamarīa pu'ritirā, sapu'riweiyu. I'supaka sime “Sōñu upakaja sapu'yu ikupaka sime”, kērīberiko'omakaja. ²⁸ Jia ka'ia imawa'ri, sōñu upakaja jājia sajaturō'ōrāja pu'rīrijayua sime ōterikia. Mamarī sapu'yu poto ritabijīkaja sime. I'supaka sima be'erō'ō jo'babajijūki jariwa'ri sapūñuayu. Torājīrā kopakaja saruiyu mae. ²⁹ Ōterikia bopakā'ā ĩatirā, “Saye'eye'e”, āripupajoatirā saba'ipite se'erī a'yu. Ōterikia pu'rīrijayu upakajaoka sime Tuparārirāro'si. “I'supaka sime”,

narīwārūberiko'omakaja, Tuparāte yapaika upaka jia baairā nare kijarirūjerijayu,— nare kērīka.

“Ōterikia mostaza wāmejūki yape upaka sime”, āparaka Tuparāte jā'merūkiakaka Jesúre wārōeka

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aperoka ikupaka nare kibojaeka ate:

—Tuparāte ritaja kirirā imarāte jā'merūkiakaka jībaji mija dñāokaro'si, ikupaka majaroka mijare yiwārōerā baayu. ³¹ Ōterikia mostaza yapea moteika upaka nime Tuparārirā. Ritaja apea ōteriki yapea kūpajībajirījiaka sime mostaza yapea. ³² I'supaka simako'omakaja sapi pu'ritirā apea ōteriki tērīwa'ribaji imirā sapu'riweiyu. I'supaka imawa'ri rīkimakaja űoaka sarīpia imamaka ijia jājia yaaika poto wī'ñaka sarā ru'yu. Ā'mitirikōrī, i'supakajaoka nime Tuparārirā naro'si. Mamarī rīkimamarīrāja kire ā'mitiripēairāte imako'omakaja, sabe'erō'ōbaji puri rīkimarāja kire ā'mitiripēairāte imarījarirāñu,— nare kērīka.

³³ Norīwapu'ataekarō'ōjīrā, i'supaka rīkimaka majarobojarikapi po'imajare kibojawārōroyika. ³⁴ I'supakapi oyiaja po'imajare kiwārōroyika. Supa simako'omakaja ī'rīkaja kika wārūrimajapitiyika kimaroyika poto puri, bojawārōrirokakaka jia nare kibojawapu'ataroyika.

Werika wejea nare baaeka Jesúre o'ataeka

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ I'sirīmiji na'irā simaeka poto ikupaka kika wārūrimajare Jesúre ārīka:

—Dajoa, pa'wa mawaata'riwa'rīrā.—

³⁶ I'supaka kēpakā'ā, po'imajare a'ribojaweatirā, Jesúre jāmaeka kūmurā najāika. Supa imarī sapi naka ke'rika mae. Apea kūmuareka imaekarāoka nabe'erō'ō tērīwa'rikarā. ³⁷ Torā natērīrijarika poto jājia wīrōa baeū'mueka. Sabaemaka jājia pakuwa'ri kūmuarā jimarīa okoa jāika. Supa imarī kūmuarā okoa pūrukea mae. ³⁸ I'supaka simako'omakaja kirupuko'a űu'takarā peatatirā kūmuī'topearā Jesúre kārījāmaeka. I'supaka kimamaka ĩatirā, kika wārūrimajare kire tōrōeka.

—Mia'mitipe wārōrimaji. Maña'mirā baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, mi'mirīkatirā ikupaka kērīka:

—Mibaea'si wīrōa, i'supakajaoka pakuri,— sakēpakā'ā so'rika mae.

Wīrōa baetiyyika, supabatirā okoa pakurimarīa jarika ⁴⁰ Torājīrā mae,

—¿Dako baaerā mija kīkiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberīwa'ri “Yijare ĩarīrīwārūki kime”, yireka āribeyukajirā mija ime bai?— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kērīko'omakaja jimarīa pūpatawa'ri, “¿Maki kime ruku ĩt? Wīrōa, okoa pariiji kire yi'yua”, āparaka najērīabu'aeka.

5

Gerasa ka'iareka Satanārīka ima ña'rjāikaki majaroka

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre kika imaekarāpitiyika Gerasa ka'iarā tērīyēaeka. ² Tērīyēatirā Jesúre marīwa'rika poto ī'rīka Satanārīka ima ña'rjāikakite kire torika. Majaka āta wī'iarā nataroyīkarō'ōpi Jesús pō'irā ketaeka. ³ Torā kimaeka wejabititika upaka oyiaja imaroyīkaki imarī. Perumijijapi kire napi'peroyika simako'omakaja űojimarīji pi'peberīkaki upaka kijarīroyika. ⁴ Ī'rākūrimarīa kiāñaraka, kipitakaoka kire napi'peko'omakaja saktiūrūtataroyika. I'supaka kimamaka po'imajare marākā'ā kire baawārūberīroyika. ⁵ I'supaka imaki imarī, ĩmi, űamioka, ĩmima watopekarā, majaka nataroyīkarō'ōrā akaseretapabaraka kiturītaparoyika. I'supaka imatapabaraka tīmarīji ātapi kīpo'ia kiwa'etaparoyika.

⁶ I'supaka kimaekarō'ōpi Jesúre ĩatirā kīpō'irā kirīrīra'aeka. Kīpō'irā eyatirā kiwājītāji kiñukurupaeka, “Marākā'ā yībaaberījīki kime”, kīpupaka kire ārīka simamaka. ⁷⁻⁸ I'supaka kimamaka, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Mia'mitipe Satanārīka ima. Ī're kīpupakareka mīmarō'ōpi mīpope,— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Jesús, Tuparā tērīrikaja imatiyaiki Maki mime. ¿Marākā'ā yire mibaaerā baayu mae je'e? Tuparāte ĩaika wājītāji, “ Ba'iaja mībaaika parea ba'iaja mīre baabesarāki yi'i mae”, yire mepe,— akasererīkapi Satanārīka ima ña'rjāikakite ārīka Jesúre.

⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—¿Marākā'ā mīwāmea?—

I'supaka kire kēpakā'ā,

—Legiōn űime, rīkimarā ba'irā yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabatirā “Ika ka'iaipi yijare mipoata'si”, jimarī Jesúre kērīrijarika. ¹¹ I'supaka simaeka poto nakoyikurirā rikimakaja ba'abaraka jējewēkoa pa'itaeka imimajā'āreka. ¹² I'supaka simamaka ikupaka Satanārika ima kire ārika:

—Kireka yijare mipoataye'e, “Jējewēko pupakarā mija na'rījāibe”, yijare mepe,— āparaka kire najēneka.

¹³ I'supaka napakā'ā,

—Torā mija a'pe,— nare kērīka.

Toپی mae imirījireka na'rījāitiirā imakopekārāre porika, jējewēkoa imaekarā na'rījāiokaro'si. Supa imarī jējewēkoa dos mil rakamaki imaekarā Satanārika ima nare na'rījāimaka jājia narīrīwa'rika. Rīrīwa'ritirā pusipemārā eyatirā topi nañā'rīka pa'warā. I'supaka baawa'ri nimaupatiji nañā'mipataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka śārīrīrimaja rīrīwa'ritirā, wejearā, wejematorāoka po'imajare san-
abojaeka. Topi mae “¿Dakoa supa baaika?”, āriwa'ri po'imajare iarī a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā, ikupaka Satanārika ima kireka na'rījāika imakopekoyikakite ima-
maka niaeka: “Jariroaka jāāekani, i'supakajaoka kimaroyika upakamarīaja, jia kipupaka
japakā'ā, na'rīyaekaja rupaki kime mae”, po'imajare āriřupajoayaeka. I'supaka kimamaka
īatirā, jimarīa Jesúre nakīkika “Tērīritakiji kime”, āriwa'ri. ¹⁶ Supabatirā Satanārika ima
kireka Jesúre poataekakaka, supabatirāoka jējewēkoa baaekakaka īāekarāte bojaeka aperedate.

¹⁷ I'supaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kīkiwa'ri nawejeapi kipe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'supaka nimamaka topi pe'rira'aerā kūmuarā kijāika poto ikupaka Satanārika ima
kireka poritapaekakite kire ārika:

—Mika a'ririka yařatiyarīji yiyapayu yi'ioika,— kire kērīkopeka.

¹⁹ I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire ārika:

—Yika a'pekaja, miwi'iarā mipe'riwa'pe. “Yire wayūaiki imarī, jia Maipamakire yire
baayu”, āriwa'ri mirīrāre mibojaokaro'si,— kire kērīka.

²⁰ I'supaka kērīka yi'riwa'ri kipe'rika. Pe'riwa'ritirā Decāpolireka imaeka wejearā Jesúre
kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā po'imajare
ārīwārūberika, i'supaka ima ā'mitirikoriberikarā imarī.

Jairo makore Jesúre tāāeka

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torājīrā kūmua ke'rikapīji Jesúre pe'rira'aeka ate. Sapi pe'rietatirā pa'warījerā
kīrikamarika poto, rikimarāja po'imajare kipō'irā rērīka. ²² I'supaka nimaeka poto judiorākare
rērīriwi'li ipamaki, Jairo wāmeikite Jesús pō'irā etaeka. Supabatirā kiwājītāji kiñukurupaeka.

²³ Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—Yimakore puparirirā baayu. Mipitaka kopō'iarā mija'apearika yiyapatiyayu
kojājiokaro'si,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Topi kopakaja rikimarāja kīriika
po'imajare kika a'rika. ²⁵ Na'rika nawatopekapi i'rāko wāmarīa imaekakote torā imaeka.
I'pōū'puarāe'earirakakuri wejējērāka koeyawa'rika pu'uriweoko jisīa ka'wisijūabaraka.

²⁶ I'rikaremarīa ikobaarimajare kore nikobaarūjekopeyoyika. I'supaka nabaaika wapa
koniñerū imakopeka ritaja nare kojipataroyika. I'supaka baaripotōjo jā'rībaji kojariirījarika.

²⁷ I'supaka baabaraka koimaeka poto “Wāmarīa imarāte jimarīa Jesúre bayayu”, āririka
koā'mitiriroyika. I'supaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka īatirā, rikimarāja
po'imajare imaeka watopekapi kipēterō'ōrā koeyaeaka. ²⁸ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā
“Kijariroaka yiraberākareka jia yijarīrāñū”, kōriřupajoaeka kopuparō'ōpi. I'supaka
pupajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'supaka kobaaeka potōjo koreka so'rika
mae. “Risirika yireka imakopeika o'yua mae”, kōriwārūeka. ³⁰ Kijarījoaka korabeka
be'erō'ō, “Tērīrika ñimapi i'rikate tāāñū”, kipupakapi Jesúre āritika. Supa imarī jorowa'ritirā
ikupaka po'imajare kērīka:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'supaka kēpakā'ā kika wārūrimajare ikupaka ārika:

—Mipō'irā rikimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka
rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'supaka kire narīka simako'omakaja po'imajare īabaotabaraka kire rabekakite
kimo'arijarika. ³³ I'supaka kimaeka poto “Yi'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire
rabeko'oko”, āriřupajoawa'ri kipō'irā koeyaeaka. I'supaka kopupaka imako'omakaja kire
kīkiwa'ri tararipotōjo kiwājītāji koñukurupaeka. I'supaka baatirā kobaaeka upakaja kire
kobojaeka. ³⁴ I'supaka kōpakā'ā, wayūarimaji imarī, ikupaka kore kērīka:

—Mae mia'mitipe yiwāyūaiko. Yire yi'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”,
ārīwa'ri jīimaka mipe'riwa'pe mae,— kore kērīka.

³⁵ I'supaka kore kērika poto judiorākare rēriwi'i ĩpamaki Jairo wi'iakarāre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narika:

—Mimako pūpaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire meria'si mae, — kire narika.

³⁶ I'supaka nariko'omakaja,

—Ba'iaja pūparibekaja, yire miyi'pe,— Jesure kire arika.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatirā Santiago rī'i Juan maekarakamarā tarāreje Jesure akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirā, rēriwi'i ĩpamaki wi'iarā jimarā oparaka nimaekarō'orā keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kēriyaeka:

—¿Dako baerā mija oyu? Pūpariribeyuko me'rōre ime. Kārikako koime,— kērika oparaka imaeakarāte.

⁴⁰ “Kopakaja pūpariritiyaekako koime”, arīwa'ri Jesure neeka. I'supaka nimamaka ĩatirā, nare kiporitūjeka. Supabatirā pūparirikakote imaeka kurarakarā kopakiarā, supabatirā kika imaeakarā maekarakamarāpituyika kikākaeka. ⁴¹ Naka kākatirā kopitakarā kore ĩ'atirā ikupaka kore kērika:

—Talitā cum,— kore kērika. (Mokarokapi marījīkareka, “Me'rō, mimi'mibe, mire ñañu”, arīrika sime i'siroka).

⁴² I'supaka kērika potojiji mi'mirikatirā, kojaarīkawa'rika. ĩ'pou'puarāe'earirakakuri we-jejē'rāka eyawa'yuko koimaeka. Ōñia kojaripe'pakā'ā ĩawa'ri, marākā'ā nariwārūberika, i'supaka jalkite najarika kika imaeakarā, i'supaka ima ĩakoriberikarā imarī. ⁴³ I'tojite,

—Aperāte samija boja'si,— nare kērika.

Supabatirā ba'arika koro'si nare ke'era'arūjeka.

6

Nazaretwejarā Jesure a'rika (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Torājirā mae, kika wārūrimajapituyika Jesure a'rika, kime'rārī kimaeka wejarā. ² Torā eyatirā jēritarirīmi simaeka poto po'imajare kiwārōū'mueka judiorākare rēriwi'iarā. Kire ā'mitiritirā, “Jitakaja ōñuka kime”, arīwa'ri marākā'ā nariwārūberika, i'supaka jalkite ā'mitirikoriberikarā imarī. I'supaka kibaamaka ikupaka po'imajare kireka arika:

—¿Marākā'ā baatirā jitakaja ĩ're ōri'pūayu? ¿Maki kire wārōekaki ruku? Maikoribeyua pariji ritaja baabeaiki kime,— narika.

³ Supabatirā ikupaka narika apea:

—Marīa maki, ō'orā ya'pua yi'yerimaji kime. Supabatirā Santiago, José, Judas, Simónpituyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erō'ōkarā rōmijāoka ō'orā makaja imarā,— torā imaeakarāte arika.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarī imatiyabeyuka kime”, arīwa'ri kire na'mitiripēariyapaberika. ⁴ I'supaka napūpajoamaka, ikupaka nare kērika:

—Tuparāro'si bojājirimajire “Jitaka mare kibojayu”, ritaja po'imajare kireka añuka kime. I'supaka simako'omakaja kipo'ijirika wejeareka, kitā'omajataka pūri i'supaka arībeyurā,— kērika.

⁵ Supa imarī jia kire nayi'ribepakā'ā, maikoribeyua nare kibeawārūberika. I'supaka imaripototo ĩ'rārimarāre takaja kipitaka ja'apeatirā wāmarā nimaeka nareka kijieka. ⁶ Kitā'omajare kire ā'mitiripēabepakā'ā marākā'ā arīwārūberijika Jesure jarika. I'supaka imaripototo apea wejarā po'imajare wārōtaparī ke'rika mae.

Jesure kika wārūrimajare Tuparārika nawārōtapaokaro'si mamarī kipūataū'mueka (Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ ĩ'pou'puarāe'earirakamarā kika wārūrimajare imaeakarāte Jesure akaeka. Supabatirā kirika nare ja'ajiyetirā,

—Satanārika ima po'imajareka ña'rjīkarāte mija poatabe mijaro'sioka,— nare kērika.

I'supaka nare arīweatirā ĩ'parimaki oyiaja Jesure nare pūataeka apea wejeareka imaeakarāte wārōtapaokaro'si.

⁸ —Torā mija a'rirāka poto pan, yaipi'ia, niñerūoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'pe. ⁹ Supabatirāoka ũ'puko'a, jariooka mija jāñika takapiji mija a'pe,— nare kērika.

¹⁰ Iku'pakaoka ate nare kērika:

—Wejarā yirika bojarī mija eyaū'murāñu, wi'itakarāja mija imabe, ape wi'i, ape wi'irā baabekaja. Apea wejarā mija a'rirāka poto takaja topi mija po'pe. ¹¹ Mija eyarijarirāka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuparārika ā'mitiripēarika nayapabesarākareka, jājiapi nare jaika ka'wisijūabekaja nare mija ja'atabe. Topi a'rirāka poto, ikupaka mija baabe:

Mija ũ'puko'arā ka'ia uyua eika mija pajepatebe “Yijare mija ā'mitiripēabeyua simamaka, Tuṓarāte mijare ba'iaja mijare baarāñu”, — āriwa'ri kika wārūekarāte kērika.

¹² I'supaka nare kērika be'erō'ō ṓ'imajare wārōri na'rika mae. Suṓa imarī naṓ'ō'irā eyatirā ikupaka nare narika: “Ba'iaja mija baaika ja'atitirā Tuṓarāte mija ā'mitiripēabe”, neyaeakarō'ōrā imaeakarāte nabojarijariika. ¹³ I'supakajaoka Satanārika ima ña'rjāika imaeakarāte nareka sanajieroyika. I'supakajaoka rikimarāja wāmaria imaeakarāte iyebakapi yo'yebaraka, narisirika nareka ima no'ataroyika.

Ikupaka sime Juanre reyaekakaka
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesūre baabeeroyika ā'mitiritirā ṓ'imajare sabojaṓibaeka. ṓ'imajare i'supaka āñua ĩpi Herodesoka sōrikaki. I'supaka ṓ'imajare āñua ā'mitiritirā ikupaka ĩ'rārimarāre ārika:

—Juan, ṓ'imajare ruṓuko'a jūjerimajiji kime je'e aṓeyari. Reyariṓotojo ate ōña jarijiki imarī, maikoribeyua kibeayū je'e aṓeyari,— narika.

¹⁵ Aṓerā ikupaka ārikarā:

—Tuṓarāro'si bojaĳirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aṓeyari,— narika.

I'supaka narīko'omakaja aṓerimarā ṓuri ikupaka ārikarā:

—Bikija Tuṓarāro'si bojaĳirimaja imaroyikarā upaka kime je'e aṓeyari,— narika.

¹⁶ I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, ikupaka Herodete ārika kiro'si:

—Juan bikija kiruṓuko'a yita'terūjekaki imariṓotojo ōña jariṓe'ritirā i'supaka kibaabeerijayū je'e aṓeyari ate,— kērika.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka kēpakā'ā, Juanre najāāerā baaeka ruṓu, kirīti Felipe rūmu Herodias wāmeikore ē'matirā Herodete koka imaeaka. I'supaka kibaamaka, ikupaka Juanre kire ārika: —Herodias mirīti rūmure me'maeka ba'iaja mibaayū, Tuṓarāte jā'meika yi'riberiwari,— āriwa'ri kire kibojakoṓeroyika.

I'supaka kēpakā'ā, koka jia imarika yaṓawa'ri Herodete kire ñi'arūjeka kisurararākare. Kire ñi'atirā ṓerumijijapi ṓi'ṓetirā, wēkomaka imariwi'iarā kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika wapa kire jāārika sime”, āriṓupajoekako imarī, Herodiare kire jāārūjerika yaṓaeka. I'supaka koṓupajoako'omakaja, Herodes ṓuri “Tuṓarāte yaṓaika upakaja jia wājia baaiki Juanre ime”, āriwa'ri jia jiyiṓupaka kireka ōrikaki. Suṓa imarī Juanre kojāārūjeriyapako'omakaja kiyapaberikoṓeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika ĳijimakapi ā'mitirikaki imariṓotojo “Kibojaiika upakaja yiyi'riye'e”, āriṓiṓotojo, sareka ña'riyaarī kimawārūberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja “Ikupaka yibaajikareka, yiṓupajoaika kitā'tewārūberijñu je'e”, Herodiasre āriṓupajoekarīmi seyaeka. I'supaka kōriṓupajoekarīmi Herodete ṓ'ijirika wejeje'rāka sarāktorika. Suṓa imarī kiro'si ba'irabatiĳirimaja ĩparimarāre, suṓabatirā surararāka ĩparimarāreoka, Galilea ka'iakarā imatiyarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirā”, āriwa'ri. ²² Ritaja kiakaekarāte rērikarō'ōrā kākatirā Herodias makore nare bayatāābeaeka ĳijimaka nimaokaro'si. “ĳitaka mare kobaabeayū”, Herodes kijeyomarāṓitiyika āriṓupajoekarā. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kērika:

—ĳDakoa mire ñijirika miyaṓayū maekaka ĳitakaja mibaaika wapa? Miyapaikaja mire ĳjirā i'supaka ñañu. ²³ Mire ṓakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki ĩpi imarī, ritaja yiba'irñija wapaĳā'riakaka ñe'metāĳirō'ōĳrā mire ĳijiki imarī suṓa mire ñañu,— Herodias makore kērika.

²⁴ I'supaka kore kēpakā'ā, kopakore ĳēriarī ko'rika mae.

—ĳDakoa kire yijēñerāñu ruku, ma'i?— kore kōrika.

I'supaka kōpakā'ā,

—“Juan ṓ'imajare ruṓuko'a jūjerimaji ruṓuko'a yiyayū”, kire meṓe,— kore kōrika.

²⁵ I'supaka kore kōpakā'ā, jajuaja a'ritirā koṓpamaki Herodes ṓ'ō'irā koeyaeka. Kṓṓ'ō'irā eyatirā ikupaka kire kōrika:

—Juan ruṓuko'a yiyayū. I'supaka simamaka kimarō'ōrā a'ritirā, sata'tetirā, seroarā saṓeatitirā yire samijibe maekakaja,— kire kōrika.

²⁶ I'supaka kōpakā'ā ĳimarā Herodete ba'iaja ṓuparika. Juanre jāārika yaṓabeririṓotojo, mamarīji kore kērika kijaita'ariyaṓaberika. ṓ'imajare ā'mitirika wāĳitāji, “Miyapaikaja mire ñijirāñu”, kēritika simamaka, kojēñeikaja kore kĳirā baaeka. ²⁷ I'supaka simamaka ñojimarīji ĩ'rika kisurarate Juan ruṓuko'a ta'terī kṓṓataeka. ²⁸ Torā eyatirā Juan ruṓuko'a ta'tetirā, seroṓemarā saṓeatitirā sake'era'aeka. I'supaka baari ke'rikarō'ōpi ṓe'rietatirā Herodias makore sakĳijika. Suṓa imarī iko mae kopakore sĳjikako.

²⁹ I'supaka Juanre nabaaeka ā'mitiritirā, kika wārūeka mirārāte kṓṓ'imirāka e'erī etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarā imaeakarāte Jesūre ĳi'aeka
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúka wārūrimaja kirika bojatapari turikarāte pe'rietaeka. Supa imarī kipō'irā etatirā nawārōtapeaka majaroka kire nabojaeka. ³¹ I'supaka simaeka poto torā rīkimarāja po'imaja i'tarijayurā, pe'ririJayurāoka imaekarā. I'supaka simamaka kika wārūrimajaka no'ojiteoka maba'awārūberijika Jesúro'si simaeka. Supa imarī ikupaka kika imaekarāte kērīka:

—Dajoa, po'imajamatorā kūpaji majērītaerā,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kērīka be'erō'ō, kūmuapi po'imajamatorā naka ke'rika mae. ³³ Na'rirā baaeka ruḡu rīkimarāja iawārūekarā. I'supaka nabaamaka iatirā, ritaja wejeakarāre rīrīwa'rika Jesúre a'rikarō'ōrā. I'supaka baaekarā imarī, kijeyomarāpitiyika torā keyabeyukajiji torā neyaweitika jājia rīrīwa'rikarā imarī. ³⁴ I'supaka nabaeka simamaka waata'rieyatirā marīwa'rikōrī rīkimarāja po'imajare imamaka Jesúre iāeka. Torā eyatirā, ovejawēkoa nare iārīrīmajire imabeyurā upaka po'imajare imamaka kīaeka. I'supaka nimaeka Tuḡarārika nare wārōrimajire imaberika simamaka. I'supaka imaekarā nimamaka "Jia ōrīwārūbeyurā nime. Supa imarī marākā'ā baawārūberijīturā nime", ārīwa'ri wayūaekaki imarī, ritajakaka nare kiwārōū'mueka mae. ³⁵ Aiyate ka'rawa'rīrā baaeka poto kika wārūrimajare kika jairī etaeka. Ikupaka kire narīka:

—Na'irā sajaritīyu mae. Pō'imamoto sime ō'ō. Supa imarī ba'rika imabeyua. ³⁶ Supa imarī wejekoyikurirā ba'rika waruaparaka po'imajare imarō'ōrā sawapañjiba'arī na'rīrū,— kire narīka.

³⁷ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—Mijaja ba'rika nare mija jī'abe.—

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—¿Pan yija wapañjirāñu bai je'e wapañj'ritaka simako'omakaja? Rīkimarāja po'imajare imamaka, dosciento rakato denario sawapa simarāñu,— kire narīka.

³⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—¿No'ojīrārakato pan mija rikayu je'e? Mija iabe ruḡu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Īrāpitarakatojikaja sime. Supabatirā wa'iaoka ĩ'parāñkaja ima,— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—"Ritario'ro jia taya imarō'ōrā mija ruḡabe", po'imajare mija āpe.—

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā, kērīka upakaja po'imajare nabaarūjeka. Supa imarī nare najā'meka upakaja nimaekarō'ōrā Īrāo'oreka cincuenta, aḡerio'oreka cien rakamarā nimaeka.

⁴¹ Supa imarī pan ĩ'rāpitarakato imaeka, wa'ia ĩ'parā imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Supabatirā wejepemará yu'ayoitirā, "Jia mibaayu a'bi", ārīweatirā, pan kiña'kata'ruika mae. Supabatirā "Po'imajare samija pibabe", ārīwa'ri kika wārūrimajare sakñjika mae. I'supakajaoka kibaeka ĩ'parā wa'ia imaeka ritaja po'imajaka sanapibaba'aerā. ⁴² I'supaka kibaamaka ritaja po'imajare ba'aeka, jia ña'pírīka najarikarō'ōjīrā. ⁴³ Sabe'erō'ō, ĩ'pou'puarāe'earirakapi'ī pururika kika wārūrimajare rēaeka ñaña'pīka piyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarā ĩmirīja nimaeka saba'aekarā.*

Okopemapi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'supaka baaweatirā kika wārūrimajare ikupaka Jesúre ārika:

—Kūmuarā jāitirā ĩ'sipe'rōtorā mija waata'riwa'pe. Supabatirā Betsaida wejearā yire mija ta'abe.—

Kika wārūrimajare waata'riwa'rika poto po'imajare a'yaokaro'si kimajaroka bojabaraka kimaeka ruḡu. ⁴⁶ I'supaka baaweatirā, ĩmimakarā kimarīwa'rika, Tuḡarāka jairī. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erō'ō Galilea pa'wa ñe'metājirāja kūmua eyawa'rika, sarījepi rīkamaritirā Jesúre ĩamaka. ⁴⁸ Wīrōa jājia baemaka jājia nawē'āko'omakaja sa'ribepakā'ā kīaeka. Supa imarī bikitojo ñamiji okopemapi turitirā nakoyikurirā keyaeka. Nare kio'riwa'rīrā baatikarā kire niatō'poeaka. ⁴⁹⁻⁵⁰ Okopemapi kitupakā'ā ĩatirā, jimarīa nakasereka, "Po'imaja opirekoa sime je'e", ārīpupajoawa'ri. I'supaka nimaeka jērāko'atirā, ikupaka nare kērīka:

—Rīkitubaka mija jāpe, kīkibekaja. Yī'iji ñime,— kērīka.

⁵¹ Supa nare ārītīrā napō'ī kūmuarā kijāika mae. Sarā kijāika poto wīrōa o'rika mae. Supa imarī i'supaka kibaamaka ĩatirā marākā'ā ārīwārūberijika najarika, i'supaka ĩakoriberikarā imarī. ⁵² Sarupubaji, pan kūpaji imako'api po'imajare Jesúre jī'amaka ĩako'omakaja, "Tērīwa'ribaji imaki Jesúre ime", ārībeyukajirā nimaeka, ōrīwārūberikarā imarī.

Genesaretka'iakarā jīñurāte Jesúre tāāeka

(Mt 14.34-36)

* 6:44 Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

⁵³ Pa'wa waata'riwa'ritirā Genesaret wāmeika ka'iarā neyaeka. ⁵⁴ Waata'rieyatirā nakūmua ji'apāātirā namarīwa'rika potojiteje torā imaekarāte Jesúre iawārūeka. ⁵⁵ Kire iatirā jajuaja na'rika apherāte bojarī. Sā'mitiritirā wāmarīa imaekarāte naḡeyurūkiapi ne'era'aeika kipō'irā. ⁵⁶ Ke'riroyikarō'ōrāja kūpaḡiriwejerā, jo'bariwejerā, wi'imatorāoka, kipō'irā ne-yaroyika. Supabatirā rikimarāja ba'irījia iḡibarakā po'imajare imaekarō'ōrā, jīñurāte naḡāḡijyeroyika nare kitāāokaro'si. Kijariroaka kūpaḡiji nare kiraberūjerika yaḡawa'ri jimarīa jīñurāte kire akaeka. Kijariroaka rabekarakamarāje narisirika o'riḡataeka mae.

7

“Mañekiarāte baaroyika upakaja yi'yurā imarī, Tuḡarāte jā'meka yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Jesúre bojaeka

¹ Fariseokaka ḡupaḡoairā, supabatirā judiōtatarāte jā'meka wārōrimajaoka Jesús ḡō'irā etaekarā, Jerusalēnrō'ōpi i'tatirā. ² Kipō'irā eyatirā i'rārimarā kika wārūrimajare pitajūjebekaja ba'amaka naeika. I'supaka nabaamaka iatirā “Mañekiarā pitajūjetirā oyiaja mare ba'arūjekarā. Kika wārūrimaja ḡuri ba'iaja baawa'ri pitajūjebekaja ba'airā”, narīḡupaḡoaeika. ³⁻⁴ (Ikuḡaka nime, fariseokaka ḡupaḡoairā, supabatirā aḡerā natā'omaja judiōrākaoka: Nañekiarāte baaroyika upakaja yi'yurā imarī, “Tuḡarāte jia yijare iḡajiyurūkiaro'si sime”, āriwa'ri naba'aerā baaika ḡuḡu naḡuriakaja pitajūjerioyiaja nabaayu. I'supakajaoka nabaarījaju ba'arika wapaḡiḡe'rietatirā. Supabatirā ko'a, jotoa, seroa ḡeruakaka baaeka najūjerījaju.* I'supakajaoka nabaayu naba'awearījaju rakakaja i'rātiji naruparikūmua jia najūjerījaju. “Mañekiarāte yijare wārōeka yija yi'riberirika yaḡabeyuka Tuḡarā. Supa imarī kīaika wāḡitāji ba'iaja baairā yija imakoreka nawārōeka upakaja yija baayu”, āriḡupaḡoawa'ri, i'supaka nabaakoḡeyu). ⁵ Supa imarī Jesúka wārūirāte pitajūjebekaja ba'amaka iatirā,

—ḡDako baerā miika wārūrimaja ḡuri mañekiarāte jā'meka yi'ribeyurā? Miabe, pitajūjebekaja naba'ayu, — kire narīka fariseokaka ḡupaḡoairā, supabatirā judiōrākare jā'meka wārōrimajaoka.

⁶ Sā'mitiritirā ikuḡaka Jesúre nare ārika:

—“Tuḡarāte yaḡaika upakaja jia baairā yija ime”, āriḡipotojo mija ḡupaḡoaiika upakamarīa mija ime. I'supaka mija imakaka ḡupaḡoaweibaraka, Tuḡarāro'si bojaḡiḡokaro'si Isaías imaekakite o'oeika:

“Ikuḡaka ika ḡo'imajareka Tuḡarāte āñu: ‘Yire jiyiḡupaḡa ḡñurā upaka najaiko'omakaja, naḡupaḡō'ōpi yire jiyiḡupaḡayebeyurā nime.

⁷ Supabatirā ḡo'imajare jā'meka upakaja nawārōikakakaja “Tuḡarāte jā'meka sime”, narīḡijaju.

Supa imarī dakoa wapaḡarīaja yire najiyiḡupaḡayeekoḡeyu’”, kio'oeka,— nare kērika.

⁸ Toḡi mae, ikuḡaka Jesúre nare ārika ate:

—Tuḡarāte jā'meika ā'mitiriḡeḡabeyurā imarī, mañekiarāte mijare wārōeka ḡuri jia mija ā'mitiriḡeḡayu,— nare kērika.

⁹ I'supakajaoka ikuḡaka nare kērika:

—Mañekiarāte wārōeka takaja ā'mitiriḡeḡoakaro'si, Tuḡarāte jā'meika ja'atarika ḡuri jīitakaja ḡñurā mija imema. ¹⁰ Ikuḡaka Moiséte ārika mija iabe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, āriwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “I'rika kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarījayukate majāākoḡeḡiñu”, āriwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija ḡuri “Mañekiarāte ikuḡaka mare wārōeka”, āriwa'ri sayi'yurā imarī, ikuḡakakakapi jā'merījayurā: “Yiḡakire, yiḡakoreoka jeyobaaberījiki yi'i. Ritaja yirikaika Tuḡarāro'si oyiaja ima. Iki i'rīkateje saḡi yijey-obaarāñu”, āñurāteje, “Jia nabaayu”, mija āñu. ¹² “I'supaka ḡupaḡoairāro'si, kipakiarāte kīarīḡberikoḡeḡika marā imabeyua”, mija āriḡijaju. ¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarāte baaroyiroka yi'yurā imarī, Tuḡarārika yi'ribeyurā mija jaju. Supabatirāoka aḡea rikimakaja ima i'supaka mija baarījaju,— nare kērika.

¹⁴⁻¹⁶ I'supaka nare āritirā ḡo'imajare kiakaeka ikuḡaka nare āñaokaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ā'mitiritirā mija ḡriḡūabe. Ba'arika mija ba'aikamarīa sime ba'iaja mijare baarūjeika Tuḡarā ḡakoareka. Mija ḡupaḡapi “Ikuḡaka yibaaye'e”, āriḡupaḡoatirā ba'iaja mija baarīḡarea Tuḡarāte mijare iariḡe'yoyu,— nare kērika.

¹⁷ I'supaka nare āriweatirā wi'itōsiarā kika wārūrimajapitiyika Jesúre nare kākatapawa'rika mae. Wi'itōsiarā kika kākatirā,

—Po'imajare miwārōko'akaka yijare miboḡajiibe,— kika wārūrimajare kire ārika.

¹⁸ I'supaka naḡakā'ā ikuḡaka nare kērika:

* 7:3-4 Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

—¿Yiwārōko'a jia mija ā'mitiriwārūberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “Po'imajare ba'aikamarīa ba'iaja nare baarūjeika Tuṡarā űakoareka”, űarīko'ojikaja űmija űriwārūberiko'o bai je'e? ¹⁹ Maba'aika maṡuṡapaka űa'rjāibeyua. Maba'aika mañe'mearā takaja űa'rjāirijayua. Suṡabatirāoka maṡo'iaṡi ṡorirūtikajaja sime,— nare kērīka.

(Suṡa imarī “Ritaja maba'aika jājibaarimajimarīka Tuṡarāte ime”, āriwa'ri i'suṡaka nare kērīka).[†] ²⁰ Ikuṡakajaoka nare kibojajiika ate:

—Ba'iaja ṡuṡajoairā imarā ba'iaja baarijayurā. I'suṡaka imarā nimamaka, Tuṡarā űakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. ²¹ I'suṡaka imarā imarī, ba'iaja ṡuṡajoairā najayu. Suṡabatirā “Yirūmumarīko iko, yitūmimarīka īī”, āriimarīajaja ba'iaja naka nabaawā'imariijayu. Suṡabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariṡotojo aṡerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā űimairā imakoṡeirāoka i'suṡakaja baarijayurā naro'si. ²² I'suṡakajaoka aṡikate ba'irjija rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririmarīajaja ba'iaja baarijayurā, aṡkirimaja, suṡabatirā nayapaika uṡakaja i'yoṡiṡekajaja ba'iaja baarijayurā, aṡerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijāirā imarā. Suṡabatirā aṡerāte ba'iaja jājairibiyaokaro'si pakirika nareka jāirijayurā, “Aṡerāte tērīwa'ribaji imatiyairā yija ime”, āñurā, i'suṡakajaoka Tuṡarāte yaṡaikakaka ṡuṡajoabekajaja, waṡuju naṡuṡapaka nare āñu uṡakaja baarijayurā nime. ²³ Naṡuṡarō'ōṡi ba'iaja ṡuṡajoairā imarī, i'suṡaka ritaja nabaarijayu. I'suṡaka imarā nimamaka Tuṡarā űakoareka ba'iaja nimarijayu,— nare kērīka.

Judiotatarīko imariṡotojo Jesūre ā'mitiriṡeāekako
(Mt 15.21-28)

²⁴ I'suṡaka kibojajaoka be'erō'ō a'ritirā Tiro[‡] wāmeika wejewā'tarā Jesūre eyaeka. Torā keyaeka ṡoto kareaja wi'iarā keyariyaṡakoṡeka. I'suṡaka kiṡuṡajoaeka imako'omakajaja ṡo'imajare sōritika. ²⁵ I'suṡaka simamaka sā'mitiritirā ikuṡarō'ōṡiji ī'rākote kiṡō'irā etaeka. Satanārika ima űa'rjāikako ṡako koimaeka. I'suṡaka komakore imamaka, kore kiwayuārika yaṡawa'ri kiwājitāji koṡukuruṡaeka. ²⁶ Sirofeniciaka'iakako, judiotatarīko koimaeka. Toṡi mae ikuṡaka kire kōrīka:

—Yire mijeyobaabe. Yimako Satanārika ima űa'rjāikako koime. I'suṡaka simamaka koṡuṡakareka simakoṡeika miṡoatarika yiyayayu mae,— kire kōrīka.

²⁷ I'suṡaka kōṡakā'ā ikuṡaka kore kērīka:

—Mae judiotatarā, yika wārūrimajaka takaja űimarāñu ruṡu. Suṡa imarī mimakore jierī nare ya'ritajaika, jiamarīa naro'si simajīñu. Īakōrī je'e: I'suṡaka mire yibaajīkareka ṡuri me'rāka űa'ṡibeyukajirā ba'arika ē'matirā nayaiwēkorījāka[§] yiji'aika uṡaka nare yibaajīñu,— kore kērīka.

²⁸ I'suṡaka kēṡakā'ā, ikuṡaka kire koyi'rika:

—Rita meñu, űiṡamaki. I'suṡaka simako'omakajaja ba'arika ṡeatarūkia rokarā me'rāka ba'añaruika saba'ayu yayiwēkorījāka,— kōrīka. (Ikuṡaka āriika i'suṡaka kire kōrīka: “Mika wārūrimajare wārōbaraka mimako'omakajaja, kūṡajī yire mijeyobaarāka jia yiro'si simarāñu”).*

²⁹ I'suṡaka kōṡakā'ā ikuṡaka kore kērīka:

—Jia miṡuṡajoaika simamaka, i'suṡaka yire miyi'yu. I'suṡaka simamaka Satanārika imakoṡeika ṡoyua mimakoreka mae. Suṡa imarī miwi'iarā miṡe'riwa'ṡe,— kore kērīka.

³⁰ Kowī'iarā ṡe'rieyatirā koṡeyurūkiṡemarā jia jājiko komakore ṡeyumaka kōieyaeka. Koṡakajaja Satanārika ima koreka ṡorikako.

Ā'mitiribeyuka imarī jāiwārūbeyukate Jesūre jjeaka

³¹ I'tojirā ate Tirowejeaṡi Jesūre o'rika. Toṡi o'riwa'ritirā Sidón wāmeika wejearā keyaeka. Toṡi ke'rika, Decāpolispi kio'rika. Suṡabatirā toṡi o'ritirā Galilea ṡa'warā keyaeka. ³² Torā kimaeka ṡoto ā'mitiribeyuka, jāiwārūbeyuka kiṡō'irā ṡo'imajare e'eeyaka. Kire e'eeyatirā “Miṡitaka kiṡō'iarā mija'aṡeabe kijiiookaro'si”, kire narīka. ³³ I'tojte ā'mitiribeyukate kire takaja aṡerō'ōrā ke'ewa'rika. Torā mae kika takaja kimaekarō'ōrā ā'mitiribeyuka ā'mukoṡea īṡaṡe'rōtowā'tarāja kiṡitawājoa kikākataeka. Suṡabatirā kiṡitawājoaṡi riṡo'kaka e'etirā kirērōkakarā kirabeka. ³⁴ Suṡabatirā wejēṡemarā yoimiatatirā, kire wayuāwa'ri Jesūre yiaataeka. I'suṡaka baatirā ikuṡaka kire kērīka mae:

—Eṡatā,— kire kērīka. (Kiokapi ṡuri “Sawiritarū”, āriika simaeka).

[†] 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor. [‡] 7:24 Una región de gente no judío. [§] 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * 7:28 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la respuesta de ella.

³⁵ I'supaka kērīka potojo ā'mitiribeyuka imakopekakite ā'mitiyuka jarika. I'supakajaoka jia jaiwārūbeyuka kimakopekareka jia jaiiki kijarika mae. ³⁶ I'supaka kire baaweatirā, pō'imaia pō'irā etatirā ikupaka Jesúre nare ārika:

—Aperāte samija bojapiba'si.—

I'supaka nare kērījarika simako'omakaja, jājibaji aperāte sanabojarijariryoka.

³⁷ I'supaka kibaamaka jījimaka imawa'ri, ikupaka narīka:

—Ā'mitiribeyurā, jaiwārūbeyurāte pariiji jieiki kime. I'supaka simamaka ritaja kibaaika jīitakaja sime,— narīka.

8

Cuatro mil rakamarā imaekarā pō'imajare Jesúre jī'aeka (Mt 15.32-39)

¹ Torājīrā ate rīkimarāja pō'imajare kipō'irā rērīka. Kika nimekā'āja naba'arika pūrika mae. I'supaka simamaka kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

² —Īrāre wayuoka űoűu, maekarakarīmi sajaritiyu yika nima. Supa imarī naba'arika puyua mae. ³ Naba'arika puyua simamaka, “Mija pē'pe”, nare űarjīkareka, ma'a űe'metājīrāja nakēsirabaűa'rjījīnu yoeűi i'taekarā pariiji nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyaűayu ruűu, ba'aweatirā naűe'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērīka.

⁴ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire narīka:

—Pō'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberijīka sime,— kire narīka.

⁵ I'supaka naűakā'ā ikupaka kērīka:

—¿No'ojīrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'potēnarirakato sime pan,— narīka.

⁶ Topi mae pō'imajare ka'iarā kiruparūjeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērīka: “Jia mibaayu Tuparā”, kire kērīka. Supabatirā pan űa'kata'ruitirā kika wārūrimajare sakjīka. Īrā ritaja pō'imajare saűibaekarā mae. ⁷ Supabatirāoka wa'imakarāka kūűajī imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakiűibarūjeka. ⁸ Nimaeka űatiji pō'imajare ba'aeka, jia űa'űirika najarīkarō'ōjīrā. Sabe'erō'ō, Ī'potēnarirakapi'i pūurika kika wārūrimajare rēaeka naűa'űika űiya. ⁹ Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōrī nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaka be'erō'ō nare ke'rībojeka. ¹⁰ I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Sapi Dalmanutaka'iarā na'rika.

“Maikoribeyua yijare mibaabebe”, Jesúre narīkoűeka (Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Torā keyaeka poto kire korīrā kipō'irā fariseokaka pūűajoairāte eyaeka. “Majēñerāka űakaja kibaawārūbesarākareka Tuparāte pūtaekakimarīka kime marīye'e”, narīka. I'supaka simamaka ikupaka kire narīka:

—“Tuparāte pūtaekaki kime”, mireka yija ārīrā, yija ĩakoribeyua yijare mibearika yija yaűayu,— kire narīka.

¹² I'supaka naűakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja pūűariwa'ri jājia kiyiataeka kire yi'rīberīkarā nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā maikoribeyua nare yibearika maekukukarāte yaűayu je'e? Ritama sime, mija ĩakoribeyua mijare beabesarāki yi'i,— nare kērīka.

¹³ Supabatirā Galilea űa'wa i'siűē'rōtorā kika wārūrimajapitiyika nare kiwaata'ritapawa'rika.

Levadura űaka sime fariseokaka pūűajoarika (Mt 16.5-12)

¹⁴ Torā Jesúka a'rikōrī wārūrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarī Ī'rātoűīkaja pan narikaeka kūmuarā. ¹⁵ I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare ārika:

—Fariseokaka pūűajoarika levadura űaka sime. Supa imarī samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare kērīka, norīwārūberika. I'supaka kēpakā'ā natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—Pan marikabepakā'ā, supa kēñu,— narīka.

¹⁷ I'supaka najaika Jesúre űrīka. Sōrītīrā ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire űrībeyukajirā mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿pūűajoarika űrīpūberitiyairāja mija ime bai? ¹⁸⁻¹⁹ Mija űakoa imako'omakaja mija ĩawārūbeyu. Supabatirā ā'mukoűea mijareka imako'omakaja mija ā'mitiriwārūbeyu. ĩ'rāpitarakato pan cinco mil rakamarā imarā pō'imajare

yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? ¿Naba'arapaka be'erō'ō, piyia dikarakapi'i sajariwa'rapaka mija rēarape je'e?— nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka narīka:

—Ī'pou'puarāe'earirakapi'i yija porotarape.—

²⁰ —Ī'potēñarirakato pan, cuatro mil rakamarā po'imajare yipibarapaka, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kērīka.

—Ī'potēñarirakapi'i sapiyia yija porotarape,— kire narīka.

²¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka ate:

—I'supaka yi'riwārūrā imari'potojo, ¿dako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibojabeyu”, āriwārūbeyurā mija ime ru'pu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejeakaki ñakoōtimarīka imaekakite Jesúre jieka

²² I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka poto ñakoōtimarīkate po'imajare e'eetaeka kipō'irā. Torā kire e'eyatirā kire kijerika yapatiyawa'ri “Kire mirabebe”, āparaka kire najēñeka. ²³ I'supaka napakā'ā Jesúre kire tītiwa'rika weje a'riwa'ri pañakarā. Torā kire e'eyatirā, rijo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kipitaka kire kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje miyoiyu?—

²⁴ I'supaka kērīka be'erō'ō kūpajī kiāu'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae puritaka kūpajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja po'imajare ñiakopemaka, yapua rī'meika upaka oyijaja simamaka ñiyayu,— kērīka.

²⁵ I'supaka kire kēpakā'ā kiñakoarā Jesúre kipitaka ja'apeaeka ate. I'supaka kire kibaape'aeka be'erō'ōpi pūri, ĩ'rākō'rimatorāja ñakoaparaka jia warioyijaja sōipataeka kiro'si mae. ²⁶ I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Miwi'iarā mipe'riwa'pe, wejeapi o'pekaja puri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārīka

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrimajapitiyika a'ririjarikōrī, Cesarea de Filipo wāmeika wejekoyikurirā neyarijarika. Torā ma'api na'ririjarika poto, kika wārūrimajare ikupaka kijērīka:

—Yireka pūpajoatirā, “¿Maki kime”, po'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

²⁸ Topi,

—Ikupaka po'imajare mireka āñu: “Juan po'imajare ru'puko'a jūjerimaji kime”, a'perā pūri, “Elías imaekaki kime”, āñurā. A'perā imarā, “Bikija ĩ'rīka Tuparāro'si bojañirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka napakā'ā ikupaka nare kijērīka:

²⁹ —Mija je'e, “¿Maki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mi'iji mime Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kire kēpakā'ā,

—I'supaka a'perāte mija boja'piba'si ru'pu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji ñime”, Jesúre ārīka

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ I'tojite ikupaka Jesúre nare wārōū'mueka:

—Yi'iji imaki Po'imaja Ma'mi. Bikija i'supakaja yireka Tuparāte pūpajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si ñime. I'supaka simamaka kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāte yire ĩaripe'yotirā yire najāārūjerāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo oñia yijaripe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare sakibojaeka jia sanoñaokaro'si. I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, a'perō'ōrā Pedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'supaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yapabeyuka yi'i, — Pedrote kire ārikopeka.

³³ I'supaka kēpakā'ā, jorowa'ri kika wārūrimajare Jesúre ĩaeka. I'supaka nare ĩatirā ikupaka Pedrote kērīka:

—Yika wārūrimaji mima simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'supaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarīka mime. Supa imarī, Satanāre jaika upakaja mijaiyu. Tuparāte yapaika upaka pūpajoarikopakaja wapu'pu po'imajare yapaika upakaja pūpajoaiki mime,— Pedrote kērīka.

³⁴ I'supaka kire āriweatirā a'perā kika wārūrimajare, supabatirā ritaja a'perā torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikupaka kērīka:

—Ír'ika yiriki imarika yaparākiro'si, kiyapaikakaka, supabatirā kirikarākakaka pūpajoabekaja yire yiriripareaja ba'iaja kijūarāñu. Ikuṗaka sime: Ba'iaja jūabaraka yapua tetaeka kōkeiki kiyapaika upakaja baawārūbeyuka. I'sirokaṗi pūpajoaiki imarī, yika a'rirūkika kime. ³⁵ Ba'iaja jūabaraka reyarika yapaberīwa'ri “Jesúre yapaika upakaja baabesarāki yi'i”, āñuka ōñia imajiparika tōpobesarāki. Yire ā'mitiripēaiki imawa'ri, yirika bojariroka kibojaika ā'mitiripe'yowa'ri najāārāki pūri ōñia imajiparika tōporāki. ³⁶⁻³⁷ Ír'ika ōñia kima poto ba'irijareka takaja pūparīwa'ri ritaja tōpoiki pūri, kireyarāka poto ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirāki. Ritaja ba'ir'ijia tōpoeka mirāki imaripotojo, dakoa imabeyua saṗi ōñia imajiparika kiwapañjirūkia. Supa imarī ba'ir'ijia kitōpokopeka, dako wapamarīaja kiro'si sajarirāñu. ³⁸ Ikuṗaka sime ĩakōrī je'e: Maekaka po'imaja ba'iaja baarījayurā nima simamaka, Tuparāte ja'atairā nime. Mia, i'supaka imarāte ĩaika wājītāji, yire yapaberīwa'ri “Jesūrikimarīka ñime, supabatirā kiwārōikaoka ā'mitiririyapabeyuka ñime”, āñurate pūri yipe'rietarāñu'imi i'supakajaoka naka ñimarāñu yiro'sioka. I'supaka naka ñimarāka simamaka “Yirirāmarīka mija ime”, nare ñarirāñu yiro'sioka. I'isia poto Po'imaja Ma'mi imarī, Yipaki Tuparārika yaaboarikaṗi yipe'rietarāñu. Supabatirāoka jūirā āngelrāka yika etarāñurā,— Jesúre ārika.

9

¹ Ate ikuṗaka Jesúre nare ārika:

—Rita sime, tērīwa'ribaji kirikaṗi Tuparāte jā'merūkia eyarāñu. I'supaka simamaka ōñia nimañujuju, Írārimarā ō'ōrā yika imarāte sīarāñu,— nare kērīka.

*Kika wārūrimajare ĩaika wājītāji aṗeaja ĩoika Jesúre jarika
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Írōtēñarīkarā'imi be'erō'ō Pedro, Santiago, Juan maekarakamarāre Jesúre pūsipemará akawa'rika. Torā neyaeka poto aṗeaja ĩoika Jesúre japakā'ā nīaeka. ³ Kijarīroaka boitakaja ya'tarika sajarika, samajūjekopemakaoka pemawa'ribaji boiya'tarika sajarika. ⁴ I'supaka Jesúre jarika poto, torā Elías, Moisés imaroyīkarā kipō'irā pemakotowīrīkarā. I'supaka baatirā kika najaimaka maekarakamarā kiakawa'rikarāte sīaeka. ⁵⁻⁶ I'supaka sima ĩatirā napūpataeka. I'supaka simamaka pūpatawa'ri, marākā'ā āriwārūberīwa'rīji ikuṗaka Pedrote ārika:

—Mia'mitipe wārōrimaji, ō'ōrā maimajīka jūtaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i pēsiwi'ia yija baarāñu. Miriwi'i, Moisésiwi'i, supabatirā Elīariwi'ioaka yija baarāñu,— kire kērīka.

⁷ I'supaka kīmaeka poto oko ūmakaka upaka ruira'atirā nare sarubū'ataeka. I'supaka baatirā ikuṗaka nare sajaika sawatopekaṗi:

—Ír'ī, kime Yimaki. Yiwātaitakiji kime. Supa imarī jia kire mija ā'mitiripēabe,— sārīka.

⁸ I'supaka nare sārīka be'erō'ō, ĩabaotaerā baakōrī Ír'īkaja Jesúre rīkakamapakā'ā nīaeka mae.

⁹ ĩmīmapemará nīmaekarō'ōṗi kika torā a'rikarāpitiyika Jesúre tu'ara'aeka ate. Natu'arījarika poto ikuṗaka nare kērīka:

—Mija ĩako'a aṗerāte mija boja'si. Yi'i, Po'imaja Ma'mire reyarāka simako'omakaja ōñia yijaripe'rīrāka be'erō'ō aṗerāte samija bojarāñu,— nare kērīka.

¹⁰ I'supaka kērīka jia yir'īkarā imarī, aṗerāte sanabojaberika. I'supaka simako'omakaja natīyīaja pūri ikuṗaka narībū'aeka:

—¿Marākā'ā āriwa'ri “Reyaripotojo ate ōñia yijaripe'rīrāñu”, kērīko'o ruku?— narīka.

¹¹ I'supaka ārikarā imarī ikuṗaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika” Tuparāte pūātaerā baarāka ruṗu Elías imaki mamarī etaū'murāki”, Moisés jā'meka wārōrimajare āñu?— narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Rita sime supa nañua. Elías imaekakite baaeka upaka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nīmaokaro'si ikuṗaka po'imajare kērīrāñu: “Koyīaja sajarīwa'yu Tuparāte pūatarākire etarūkia. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika upakaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikuṗaka ñañua ōrīripotojo “Ketarāka potōrā jia kire mabaaye'e”, po'imajare āriṗupajoakopeyu. I'supaka napūpajoaika simako'omakaja, ikuṗaka kijūarāñu āriwa'ri Tuparārika bikīja o'ora'aekarāte yireka ārika: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarāñu. Supabatirā 'Tuparāte pūataekamarīka mīme”, āṗaraka po'imajare kire pē'yōrāñu.” ¹³ Rita sime. Elías imaekaki upaka baarimaji etatirapaki mae. I'supaka simamaka nayapaika upakaja ba'iaja po'imajare kire baarape. I'supaka kijūarūkia upakaja āñua Tuparārika no'oeka pūñurā,— nare kērīka.

*Me'rī pūpakareka Satanárika ima ña'rjāikakite Jesúre pōataeka
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Torāñirā mae apherā kika wārūrimaja pō'irā Jesúre pe'rieaeka ate. Torā keyaeka poto kika wārūrimaja pō'irā rīkimarāja pō'imajare imaeka. Supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka. ¹⁵ "Ikuṣarō'ōpīji Jesúre etarāñu je'e", āriṣupajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jījimaitakaja pō'imajare jarika. Jījimaka jariwa'ri kiṣō'irā narīrīwa'rika kire jēñarī. ¹⁶ I'supaka pō'imajare imaekarō'ōrā eyatirā ikupaka kika wārūrimajare kijērīaeka:

—¿Dakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērīka.

¹⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka ĩrīkate pō'imaja watopekapi kire yi'rika:

—Mia'mitiṣe wārōrimaji. Yimaki kīpūpakarā Satanárika ima kireka ña'rjāika imaki, supabatirāoka okamarīka kime. I'supaka imaki kimamaka, miṣō'irā kire ye'era'ako'o. ¹⁸ Ikuṣaka kire sabaarijayu: Yimakire ba'iaja sabaaika rakakaja jājia kire saña'atarijayu. I'supaka kire sabaaika poto kirijeyapi jōṣotakaja poririjayu. Supabatirāoka kīopia kā'rīpaatabaraka ritikaja kijiyirijayu. I'supaka kimamaka "Yimaki pūpakarā Satanárika ima ña'rjāikakite mija pōatabe", ñarīkoṣeko'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapōatawārūberiko'o,— kire kērīka.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārika pō'imajare:

—Yika ñoaka yibaarijayua ĩarijayurā imariṣotojo, "¿Yaje rita Tuṣarārikapi yijare kijey-obaatiyajīñu ruku?", āñurā mija ime bai je'e ruṣu. I'supaka imarā imarī, yire mija ā'mitiripēaokaro'si ĩno'ojrā takaja mijare yiwārōrāñu je'e? Mae, yiṣō'irā me'rīre mija e'era'abe,— nare kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā Jesús pō'irā kire ne'ewa'rika. Jesúre ĩawa'ri, ikuparō'ōpīji me'rīreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaamaka, jīññarīrītirā kitūrūeka. I'supaka baabaraka jōṣoaja kirijokoṣea jarika. ²¹ I'supaka kibaamaka ĩatirā ikupaka kīpakire kijērīaeka:

—¿Dikarakakuri wejejērāka mimakire eyawa'yu i'supaka kima?— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Kūpajīka kimaeka ṣotorāja i'supaka yimakire imaū'mueka. ²² ĩrākurimarā pēkaō'toarā Satanárika ima kire ña'atarape, supabatirā okoarāoka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewārūiki mimaye'e, yijare miwayuīarākareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kērīka.

²³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, "Jiewārūiki mimaye'e", yire meñu je'e? Yire ā'mitiripēaiki mimarākareka, "Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si", yire merīrāñu,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kīpakire ārika:

—"Yimakire kijiejīñu je'e aṣeyari", ārīwa'ri mire ña'mitiripēayu. Supa imarī jībaji mire ña'mitiripēaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikapi kire kērīka.

²⁵ I'supaka jaiṣaraka Jesúre imaeka poto rīkimabaji pō'imajare napō'irā rīñra'amaka kīaeka. Rīkimarāja ni'tamaka kīaekarāre kiṣō'irā etabeyukaji ikupaka Satanárika ima kērīka:

—Mia'mitiṣe, pō'imajare okamarīa imaerā, ā'mitiribeyurā nimaokaro'sioka nare imarūjeiki mimamaka me'rī pūpakareka mire yiṣorirūjeyu. Supabatirā aṣekurioka kireka miña'rjāiṣesarāñu,— sakērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri tīmarāji akasererikapi, tararikapitīyika kire sariaña'taeka. Supa kire baatirā kīpūpakareka ña'rjāikakite ṣorika mae. Kīṣoritapaeka be'erō'ō ṣupariririkaki upaka me'rīte jarika. Toṣi kire ĩatirā, "Koṣakaja jīñka kimajaka ime", pō'imajare ārika. ²⁷ I'supaka narīko'omakaja kīpitakapi kire ñi'atirā Jesúre kire baimi'mataeka. Ikuṣaka kire kibaaeka ṣotojo jia rīkamañuka kijarika mae.

²⁸ I'sia be'erō'ō wi'iarā Jesúre kākawa'rika. Torā kika wārūrimajaka takaja kimaeka poto ikupaka kire narīka:

—¿Dako baaerā yija ṣuri Satanárika ima pōatawārūberiko'orā je'e?— kire narīka.

²⁹ Toṣi ikupaka nare kiyi'rika:

—Tuṣarāte takaja jēñetirā, i'supaka ima mija pōatawārūrāñu. Ikipi takaja sime i'supaka baawārūrika, dakoa imabeyua aṣea,— nare kērīka.

*"Najāārūkika ñime", ārīwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Toṣi no'rika poto Galilea ka'iarā a'ririṣaparaka kiwārūrimajare kiwārōrijarika. Nare wārōbaraka kimaekarō'ō pō'imajare ōrīrika kiyapaberika. Ikuṣaka nare kiwārōeka:

—ĩrika imaki yire bojajāārūkika pō'imajare yire ñi'aokaro'si. Po'imaja Ma'mire ñi'atirā, najāārāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariṣe'rīrāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kijaibojarijarika kika wārūrimajare ōrīwārūberika. Sōrīwārūberiripotojo, “Ōrīpūawārūbeyurā mija ime ruḡu bai je'e', mare kērjīñu aḡeyari”, ārīpūajoawa'ri kire sanajērīaberika.

“¿Maki imaki makaki maro'si imatiyarūkika?”, āḡaraka natiyiaja Jesúka wārūrimajare jaiḡu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Topi no'riwa'rika Caḡernaúm wejearā neyaeka. Torā eyatirā wi'iarā nakākaeka. Wi'tōsiarā nimaeka ḡoto, ikupaka nare kijērīaeka:

—Ma'apī mai'tarijari'ko'o ḡoto ¿dakoakaka mija jaiḡu'arijari'ko'o?— nare kērīka.

³⁴ I'supaka kērīko'omakaja, kire nayi'riberika. “¿Maki imaki ruku imatiyaiki?”, ārīwa'ri ma'apī i'tarijari'araka najaibu'arijari'ka kire nabojari'bi'aeka. ³⁵ Kire nayi'ribeḡakā'ā, yuruḡatirā kika wārūrimajare kiakaeka.

—Īrīkate imatiyaiki imariyari'araka, “Yīḡemawa'ribaji imarā aḡerā”, ārīwa'ri dako okamirāmarīaja ritaja ḡo'imajaro'si ba'irabejīrimaji kimarāñu,— nare kērīka.

³⁶ Supa imarī nawatopekarā imaekaki me'rīre e'erikatirā ikupaka nare kērīka:

³⁷ —Ī'ī me'rī imatiyaikimarīka kime. I'supaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri Īrīkate jia kire baajīka, jia yire baarīka koḡakaja i'supaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire ḡūatakakiteoka i'supakaja baai'ki kime,— nare kērīka.

“Ba'iaja maka imabeyuka ḡuri majeyomaki kime”, Jesúre ārīka

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Ikupaka Juanre kire bojaeka:

—Wārōrimaji, miwāmeapi Satanarīka ima ḡoatarari'akire yija ĩarape. Maka imakoribeyuka kimarape. Satanarīka ima ḡoatarika mi'jā'meberikaki kimamaka, “I'supaka mi'baa'si”, kire yija ārāpe,— Juanre kire ārīka.

³⁹ Supa kire kēḡakā'ā, ikupaka ki'yi'rika:

—Jia kibaarape. I'supaka baakite mija jājibaa'si. Īrīka yire ā'mitiripēawa'ri maikoribeyua kibaabeaika be'erō'ō ba'iaja yire jaiyuebeyuka kime. ⁴⁰ Ba'iaja mare baabeyuka imarī, maka imatikaki upakaja kime. ⁴¹ Rita mijare yi'bojayu. Yirirā mija imamaka ĩawa'ri mijare jeyobaalīka jia jīmaka Tuḡarāte imarāñu. Okoa kūḡaji kisīarāka ārīwa'ri ḡariji “Jīika kime”, Tuḡarāte kireka ārīrāñu. I'supaka kibaaika waḡa jia Tuḡarāte kire jeyobaarāñu,— nare kērīka.

“Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe”, ārīwa'ri Jesúre nare wārōeka

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Me'rīre ĩatirā ikupaka nare kērīka:

—Me'rārījaka ima upaka yire yi'yurāte imarijaju. Supa simamaka, ba'iaja nare baarūjeikite jimarīa ba'iaja Tuḡarāte kire baarāñu. I'supaka kijūakoreka aḡikate ba'iaja kibaarūki ruḡubaji, āta jo'baka kiwāmuarā jī'abaatirā kire naña'metarīkareka jia simajāēeka kiro'si. ⁴³⁻⁴⁴ Ba'iaja baarika mija ja'atabe. ĩakōrī je'e: Mija ḡitakapi ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe saḡi ba'iaja mija baakoreka. Mija ḡitaka Ī'rāḡe'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḡeko'omakaja Tuḡarā ḡō'irā mija a'rīrāñu. Īḡapē'rōto ḡitaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baai'ka, tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rīrūkia. ḡeka jū'rēika yaribeyua ima torā. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ū'ḡuapi ba'iaja mija baarijariye'e Ī'rāḡe'rōto mija toata'tabe. Mija ū'ḡua Ī'rāḡe'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḡeko'omakaja Tuḡarā ḡō'irā mija a'rīrāñu. Īḡapē'rōto mija ū'ḡua imamaka, ba'iaja mija baai'ka tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rīrūkia. ⁴⁷ Mija űakoapi ba'iaja mija baarijari'arīkarekaoka samija e'etabe. Mija űakoa Ī'rāḡe'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḡeko'omakaja Tuḡarā ḡō'irā mija a'rīrūkirā mija jarīrāñu. Īḡapē'rōto mija űakoa imamaka, ba'iaja mija baai'ka tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rīrūkia. ⁴⁸ ḡeka jū'rēika yaribeyua ima torā. Supa imarī jimarīa naḡo'ia bekoa ba'arijari'arāka.

⁴⁹ Mae imarā ḡo'imaja ba'iaja jūḡatarūkirā nime. “ḡekapi mooika be'erō'ō rakajekaja maimaye'e”, ārīwārūirā mija ime. I'supakajaoka ba'iaja jūakoritirā, ba'iaja baarika mija ja'atarāñu, jībaji Tuḡarāte ā'mitiripēaokaro'si. ⁵⁰ Mija ĩabe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. I'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu ḡoto ḡuri, marākā'ā baatirāoka okaka samabaawārūbeyu ate.† I'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirā. Yukira ḡuḡajoatirā, yukira majāamaka jia maba'arika jayu upaka jia mija baabu'aikapī ārīwa'ri jībaji imarā mija

† 9:50 Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se derretiría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servían para la comida.

jarirāñu. Supa imarī Tuparāte yapaika upakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoa okamirāmarīaja mija imaokaro'si,— nare kērīka.

10

*“Mija rōmia taabekaja”, āriwa'ri Jesūre nare wārōeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaum wejeapi imatirā Judea ka'iarā Jesūre a'rika. A'ririjarikōrī, torā eyatirā Jordān wāmeiria kiwaata'rika. Apepē'rōtorā keyaeka poto, rīkimarāja pō'imajare kipō'irā rērīka ate. Neyairō'ōrāja, nare kiwārōrijariroyika upakaja nare kiwārōeka. ² Pō'imajare wārōbaraka kimaeka poto fariseokaka pūpajoairāte kipō'irā etaeka. “Jia kiyi'riwārūberirū”, āriwa'ri ikupaka kire najērīaeka:

—Ĵimirīji kirūmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?— kire narīka.

³ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā ikupaka nare kiyi'rika:

—ĴMarākā'ā Moiséte mijare jā'meka je'e?—

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “Ĵrīkate kirūmure taarika yapajīka, pāpera kio'o'jiñu. ‘Mire yitaerā baayu’, āriwa'ri pāpera o'oeka kore Ĵiweatirā naja'atabu'ajiñu”, Moisés imaekakite ārika,— fariseokaka pūpajoairāte ārika.

⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Tuparāte ā'mitiripēarika yapaberikarā mija Ĵekiarāte imamaka i'supaka Moiséte naro'si so'oeka. I'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ I'supaka kibaeka simako'omakaja pō'imajare kipō'ijjaeka pōtorāja “Ĵimirīji supabatirā rōmoreoka Tuparāte pō'ijjaeka. Supa imarī rōmie'etirā kiro'siji Ĵimirījite imarāñu koka. I'supaka simamaka kipakiarāre kōrōtapatirā kipūpajariji kimarāñu koka mae. ⁸ I'supaka imaki imaki kirūmuka pūri rakakaja pūpajoabeyurā najayu mae. Ĵparā imarijotojo Ĵrīka upakaja sime napupaka”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka pāpera pūñurā. ⁹ “I'supaka nimarū”, Tuparāte āñua simamaka, mija rōmia taabekaja mija imabe,— nare kērīka.

¹⁰ Wī'iarā kākawa'ritirā kijaikakaka kika wārūrimajare kire jērīaeka. ¹¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—Mamarī kirūmu imaekakote ja'atitirā apeko ke'ekopeiko kirūmumarīko koime Tuparā Ĵakoareka. Kirūmumarīkoteje kiwā'imañua mamarīkako kirūmutakore ba'īupakaja baawa'ri i'supaka kibaayu. ¹² I'supakajaoka sime rōmo kotūmite ja'atitirā apīkaka kotūmiarikopeiki kotūmimarīka kime Tuparā Ĵakoareka. Kotūmitakimarīkaka kowā'imañua simamaka mamarīkaki kotūmitakire ba'īupakaja baawa'ri i'supaka kobaayu,— Jesūre nare ārika.

*“Me'rāka yipō'irā i'tairāte mija jājibaa'si”, Jesūre ārika
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Jesūs pō'irā me'rāka pō'imajare e'era'aeka. “Nare rababaraka Ĵia nare mibaabe, Tuparā”, āparaka naro'si kijēñerū”, āripūpajoawa'ri kipō'irā me'rāka ne'ewa'rika. I'supaka nabaamaka Ĵatirā, ikupaka Jesūka wārūrimajare nare ārika:

—Jesūre najo'akoreka, kipō'irā nare mija e'era'a'si,— pō'imajare narīka.

¹⁴ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā Jesūre boebarika. I'supaka imawa'ri kika wārūrimajare ikupaka kibojaka:

—Yipō'irā me'rāka etarika mija jājibaa'si. Jiipūparāte jia ā'mitiripēairā nime me'rāka. Nimaupaka yire ā'mitiripēairāte jia Tuparāte imaruputarāñu. ¹⁵ Rita mijare yibojayu. Me'rārījaka jia yīyuakaka pūpajoatirā Tuparāte jia mija yī'ririjarijīñu. I'supaka yī'riheyurāte pūri Tuparāte e'etoribesarāñu kijā'merūkirāro'si imarāñurāte,— kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare āriweatirā me'rīre ke'erikaeka. Ke'erikaeka rakamarāre narupuko'arā kipitaka ja'apeatirā ikupaka kērīka: “Jia nare mibaabe”, āparaka Tuparāte naro'si kijēñeka.

*Ĵrīka niñerū ba'īpīte Jesūka jairī eyaeka
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Topi Jesūre a'rīrā baeka poto kipō'irā Ĵrīka Ĵimirījite rīrīeyaeka. Jesūs wājītāji Ĵukurupatirā ikupaka kire kērīka:

—Ĵitaki mime wārōrimaji. Tuparāka oñia Ĵimajipariyapayu. I'supaka imaokaro'si Ĵmarākā'ā yibaajīñu ruku?— kire kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire kērīka:

—ĴDako baaerā, “Ĵitaki mime”, yire meñu je'e? Tuparā Ĵrīkaja imaki jiika. ¹⁹ Tuparāka oñia imajparika miyaparākareka kijā'meika upakaja miyī'ririjape. Ą'mitirikōrī je'e: “Pō'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, apēkoka wā'imarībekaja. Karee'erimarīa sime. Ba'iaja kibaarape”, āparaka wapuju apearāte bojapakibekaja. Pō'imajare ba'iapiji pakitirā naniñerū

mija ē'ma'si. Mipaki, mipakoreoka jia mija ā'mitiripēabe", āparaka sabojayu Tuparā majaropūñurā o'oeaka. I'sia ōñuka mime,— kire kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupakā'ā kire kērīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Tuparāte jā'meika ōriwa'ri yime'rārīrāja jia sayi'ririjarikaki ñime,— kire kērīka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuñeaka mae. Supa imarī ikupaka kire kērīka:

—Īrāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruṗu. Miba'irījia aṗerāte mijipatabe sawapa tōpoerā. Supabatirā wayuoka baairāte samijibe. Supa mibaarākareka Tuparā pō'irā eyatirā rikimabaji sawapa mitōporāñu. Supa imarī ñañu upakaja miyi'rirāka be'erō'ōpi yika wārūrimaji imao'oro'si mi'tabe,— kire kērīka.

²² I'supaka kire kēpakā'ā ā'mitiritirā, rikimakaja ba'irījika imaki imarī, ba'iaja kipupariwa'rika.

²³ Ke'rika be'erō'ō kika wārūrimajare ĩatirā ikupaka Jesúre ārika:

—Rikimakaja ba'irījia rikairāro'si “Tuparāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja yibaarāñu”, āriṗupajoarika ka'wisika sime,— nare kērīka.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā mariwāruberijika naro'si simaeka. I'supaka nimamaka ikupaka nare kibojaka ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Ritaja Tuparāte yapaika upakaja yibaaye'e”, āritirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime ṗo'imajaro'si. Ā'mitirikōri je'e: Camello jo'baki imarī, ṗerupota kopea kiwaṗu'ribeyu. I'supakajaoka “Ñiṗamaki kimamaka, Tuparāte takaja yapaika upaka yibaarāñu”, rikimaka ba'irījia rikairāte āriwārūbesarāñu,— kērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitirikoriberikarā imarī, natiyaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—I'supaka simarākareka maki Tuparāka ōñia imajiparūkika imabeyuka mirākiyu,— narīka.

²⁷ I'supaka nimamaka ĩatirā ikupaka Jesúre nare bojaeka:

—Napupayariji tāribeyurā ṗo'imaja. I'supaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuparā pō'irā a'rirūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērīka.

²⁸ Supa kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Jia mia'mitipe. Yija ba'irījia ja'ataraparā imarī, mika yija imarijaju,— kire kērīka.

²⁹⁻³⁰ Topi ikupaka kire kiyi'rika:

—Rita mijare yibojayu. Aṗerāte Tuparārika bojarī a'yurā, narīrāre ja'atawa'rirāñurā. Nabe'erō'ōkarā, naṗaki, naṗako, namakarā, nawi'ia supabatirā narioaoka naja'atawa'ririjarirāñu, yirika bojariroka bojarī na'ririjarirāka ṗoto. Yirirā imarī yirika bojaokaro'si narīrāre ja'atawa'yurāte, jia Tuparāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rikimabaji Tuparāte nare ĩjirāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naṗakoarā supabatirā rikimarāja makarāritiirā nimaerā Tuparāte nare ja'atarāñu. I'supaka simako'omakaja yire na'mitiripēaika simamaka ba'iaja aṗerāte nare baarāñu. I'supaka naro'si simarāka simako'omakaja ōñia imajiparika Tuparāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rikimarāja maekaka imatiyarimaja imakoṗeirā, Tuparā pō'irā neyarāka ṗoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aṗerā rikimarājaoka maekaka imatiyarimajamarīrā imarā, Tuparā pō'irā neyarāka ṗoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērīka.

“Najāārūkika ñime”, āriwa'ri Jesúre nare bojaeka ate

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² I'supaka nare kērīka be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'api na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruputawa'rika. Kibe'erō'ōpi a'paraka ikupaka najaibu'arjarika: “¿Dako baاعر kiruṗu wayuṗi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narīka. Kibe'erō'ōpi i'tarijarikarā ṗo'imaja ṗuri jimarīa ba'iaja ṗuparikoṗekarā. I'supaka nimamaka ĩatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, ṗo'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā “Ikupaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitipe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā ĩ'rīka imaki ṗo'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'supaka kibaamaka kurarāka ĩparimarā pō'irā, supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja ṗō'irāoka yire ne'ewa'rirāñu. Supa imarī yire ne'etorirāka ṗoto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Supabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judiōtatamarīrāte yire nijirāñu. ³⁴ Supabatirā ba'iaja yire naṗo'imajī'irāñu. I'supakajaoka yire narijo'kaṗaterāñu. Ajeapi yire naṗajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'supaka nabaako'omakaja, maekakarāimi be'erō'ō ōñia yijariṗe'rirāñu,— nare kērīka.

Santiago Juanṗititika “Ikupaka yija yaṗayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka

(Mt 20.20-28)

³⁵ Topi Zebedeo makarā Santiago, Juanṗititika Jesús pō'irā eyatirā, ikupaka kire narīka:

—Mia'mitiþe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaþayu,— kire narīka.

³⁶ I'supaka kire naþakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—ǂMarākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaþayu?—

³⁷ I'supaka kēþakā'ā ikupaka kire narīka:

—Þemawa'ribaji wejeareta ritaja þo'imajare mijā'merāñuŕimi seyarāka þoto ikupaka yijare mibaarika yija yaþayu: Īrīkate ritapē'rōto, aþikate kākopē'rōtoþi yijare miruþarūjebe mire jeyobaabaraka yija imakoaro'si,— kire narīka.

³⁸ I'supaka naþakā'ā, ikupaka nare kērika:

—Yire mija jēñekoþeikakaka jia ōrīwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja þo'imajare yire jūarūjerāñu. Yijūarāka uþakaja jūakoaro'si ǂyaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka?— nare kērika.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'supaka naþakā'ā ikupaka nare kērika:

—Rita mijare yibojoyu. Ba'iaja yijūarāka uþakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka.

⁴⁰ I'supaka simako'omakaja mija yaþaika uþaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritapē'rōto, kākopē'rōtorā yika ruþarūkirāte Yīþaki Tuþarāte wā'marāñu,— nare kērika.

⁴¹ I'supaka kire narīka, aþerā Jesūka wārūrimaja Īþaþitarakamarā imaekarāte ā'mitirika. Suþa imarī Santiago, Juanre ā'mitiritirā, “Aþerāte tēriwa'ribaji yija ime, noñu ruku”, āriwa'ri naboobarika. ⁴² I'supaka nimamaka ĩatirā, nare akatirā ikupaka Jesūre nare ārika:

—Ritaja wejekarā ĩparimarā naþo'imajare jājiapi jā'merijayurā, nayapaika uþakaja nare baawā'imapaþaka. I'supaka nare nabaaiika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija þuri, nuþaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikupaka sime: Mija watopekarā ĩþi imariyapaiki, “Ikupaka þo'imajare yaþayu”, āriwa'ri nayapaika uþakaja aþerāte jia kibaaþikareka jia sime. ⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaþaiki þuri, aþerāte kijeyobaaþikareka jia sime. I'supaka imawa'ri naro'si ba'irabeþijirimaji uþakaja kiba'iraberijariþikareka jia sime. ⁴⁵ I'supaka simamaka, Þo'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yiro'si þo'imajare ba'irabeþijirū”, āriwa'rimarā ō'ōrā yi'taeka. I'supaka imabekaja þo'imajare jeyobaarimaji imakoaro'si ō'ōrā yi'taeka. Suþa imarī ba'iaja nabaaiika waþa naro'si reyarī ō'ōrā yi'taeka,— nare kērika.

Bartimeo ñakoa Jesúre jieka

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajapitiyika Jericó wejearā nimaeka be'erō'ō, toþi na'rika rīkimarāja aþerāþitiyika. Naka ke'rīka ma'arierā ĩabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruþaeka. Wayuoka baaiki imarī, ñiñerū aþerāte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, naþakā'ā ā'mitiritirā jājia akasererikaþi ĩabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitiþe Jesús. ĩþi David imaekaki riþarāmi mime. Ritaja þo'imajare mijā'meokaro'si Tuþarāte wā'maekaki, yire miwayuñabe,— ĩabeyukate kire ārika.

⁴⁸ I'supaka kiakasereþaka ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja þo'imajare kire waþeka “Miakaserea'si”, āþaraka. I'supaka narīkoþeko'omakaja jājibaji kiakasereka.

—Mia'mitiþe David riþarāmi. Yire miwayuñabe,— kire kērika.

⁴⁹ I'supaka kiakasereka ā'mitiritirā, Jesúre tuirīkaeka mae.

—Kire mija akabe yipō'irā ki'taokaro'si,— þo'imajare kērika.

Suþa kēþakā'ā ĩabeyukate nakaeka.

—Okajājia mijape. Suþabatirā mimi'mirīkabe. Jesúre mire akayu,— þo'imajare kire ārika.

⁵⁰ I'supaka naþakā'ā ā'mitiritirā, þemakato kijariroaka e'etatirā, mi'maari ñojimarāji Jesús þō'irā ke'rīka. ⁵¹ Kipō'irā keyaeka þoto, ikupaka Jesúre kire ārika:

—ǂMarākā'ā mire yibaarika miyaþayu?—

—Mia'mitiþe wārōrimaji. Jia ĩaiki yire mijariþe'rirūjerika yiyapaþu ate,— kire kērika.

⁵² I'supaka kēþakā'ā, ikupaka kire kiyi'rīka:

—Yire ā'mitiriþēawa'ri “Jesúre yire jierāñu”, merīþuþajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērika.

I'supaka kērika þotojo ĩabeyukate yoiki jarika mae. Suþa imarī,

—Mipe'ririyaþaye'e, mipe'þe mae,— Jesúre kire ārika.

I'supaka kēriko'omakaja Jesús be'erō'ō ĩabeyuka imakoþekakite a'rika.

11

Jerusalénrā Jesúre eyaeka

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jerusalén i'tara'arī Olivos wāmeika ĩmimakarā neyaeka. Torā Īþaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wāmeika simaeka. Jerusalén koyikurirā eyatirā, ikupaka kika wārūrimaja Īþarāte kērika:

—Marupurō'ōrā imawejeearā mija a'pe. Torā burrowēko makarāka ī'rīka jī'apāāeka mija tōporāñu. Nī'i ī'rīkaoka po'imajire marīpeikoribeyuka kime ruṣu. Kire kutetirā, kire mija e'era'abe. ³ Apeṛāte mijare jērīamaka: “¿Dako baaerā kire mija e'ewa'yu?”, narīrāka, ikupaka mija yī'pe: “Maipamakire kire yaṣayu. Suṣa imarī sayija e'ewa'yu. Nōjimarījī sakipe'atarāñu ate”, āriwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁴ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, na'rīka. Torā eyatirā ma'arā burrowēko makarāka nitōpōeka. Kōperekā wā'tarā najī'apāāekaki kimaeka. Kire tōpotirā kire nakuteka. I'supaka nabaamaka īatirā torā imaekarēre ikupaka nare jērīaeka:

—¿Dako baaerā burrowēko makarāka mija kuteyu?— narīka.

⁶ I'supaka naṣakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre nare āriūrjeka upakaja nare nayī'rīka. Suṣa imarī “Jee, samija e'ewa'pe”, narīka burrowēko ba'īparā. ⁷ Suṣa imarī Jesús pō'irā sane'ewarīka. Suṣabatirā sayapāia nacamisā pēmarā nataṣiaekapī burrowēko makarā pēmarā naṣa'aeka. Saṣa'aweatirā ne'eeyaeka potojo saṣemārā kimarī'ōika. ⁸ Rīkimarāja po'imaja sayapāia pēmakato e'etatarā ke'rīka wājītāji sanajitapāpeka. “Yija īṣamaki mime”, āriwa'ri i'supaka nabaaka jiyīpupaka kire ōriwa'ri. Apeṛā wejerīpūñua e'etirā ja'apāpekarā ke'rīka wājītāji. ⁹ Suṣa imarī Jesúre ruṣutaekarā, kibe'erō'ō imaekarāoka jimarī najīiwariarīka jījimaka imawa'ri.

—“Jīitaki kime Tuparā!”, po'imajare āriūr. ¡Mare kijā'meokaro'si Maipamakite pūataekakire etayu! Jia Tuparāte kire baarū āriwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki rīparāmite etayu mae. Suṣa imarī jia maro'si sime Tuparāte maro'si pūataekakipī āriwa'ri. I'supaka kibaamaka “Tuparā, mabo'ikakurīpī imaki, tērīwa'ribaji jīlka mime”, nimaṣatīji po'imajare āriūr,— āriwa'ri najaika jījimaka imawa'ri.

¹¹ I'supaka nañuju Jerusalén wejeearā Jesúre eyaeka. Torā eyatirā Tuparāte jiyīpupaka ōriwi'iarā kikākaeka. Torā kākatirā ritaja kīṣibataeka. I'sia be'erō'ō sarā'irā baamaka, Betaniarā kīpe'riwa'ri, ī'pōū'puarāe'earirakamarā kika wārūrimajapītiyika.

Rikamarjūki simarīpareaja Jesúre higuera kumuṣurika

(Mt 21.18-19)

¹² Apeṛīmi Betaniawejeapī no'riwa'ri. O'riwa'ritirā na'rīrijarīka poto Jesúre kēsirabaeka. ¹³ Yoepī higuera wāmeika ōteriki ritajūkia ōimaka kīaeka. Jia pūñuijūki sōimaka “Rīkimakaja rīkaika sime je'e”, kērīpupajoeka.* I'supaka simako'omakaja sawā'tarā eyatirā saṣūñutakaja simamaka kīaeka. Rīkamarā sīmaeka, sarīkayu jē'rāmārī sīmaeka imarī. ¹⁴ Rīkamarjūki simamaka īatirā, ikupaka sakērīka:

—Apekurioka mirīka po'imajare ba'arūkimarī mimarāñu,— āriwa'ri sakikumupurika. I'supaka kijāika kika wārūrāte ā'mitirīka.

Tuparāte jiyīpupaka ōriwi'īapī waruarimaja suṣabatirā waṣajīrimajare Jesúre poataeka

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ate Jerusalénwejeearā eyatirā Tuparāte jiyīpupaka ōriwi'īpēte imaekarō'ōrā kikākaeka kika wārūrimajapītiyika. Torā kākaeyatirā waruaparaka, waṣajībaraka imaekarāte kīaeka. Suṣabatirā aṣetatarārika niñerū o'ae'ebaraka imaekarāte īatirāoka nare kīpoataeka. Niñerū o'arimajare naniñerū pēatarūkirō'ō kituriña'rupateka. Suṣabatirāoka niñerū e'eokaro'si okoipakoa† jīrimaja ruṣarīkūmua kituriña'rūeka. ¹⁶ I'supakajaoka, “Tuparāte jiyīpupaka ōriwi'īpēteṣī koyikurīji sime”, āriwa'ri ba'irjīja ne'ewa'rioyīkarō'ōpī nare sake'ewa'rīrūjeberīka. ¹⁷ Suṣabatirā ikupaka po'imajare kiwārōeka:

—Kīmajaropūñurā o'oeekarā ikupaka Tuparāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narērīrūkiwi'i simarāñu yiwī'ia”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeeka. Suṣa imarī torā ba'irjīja jīitirā niñerū e'ebaraka mija ima kareba'arimaja wī'ī upaka samija baayu,— nare kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “¿Marākā'ā baatirā kire majāñūñu?”, kurarāka īparimarāre āriṣupajoeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Jīitaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja po'imajare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakīkika. ¹⁹ Na'irā saṣapakā'ā Jerusalénrō'ōpī kika wārūrimajapītiyika Jesúre pē'rīka.

Rikamarjūki higuera jīrīka

(Mt 21.20-22)

²⁰ Apeṛīmi bikitojo na'rīka poto higuerajūki rikamarā imaeka wā'tarā neyaeka. Torā eyatirā sarīkoa pītiyika ritaja jīrīpataeka simamaka nīaeka. ²¹ Topī mae Jesúre jaika mirāka Pedrote pūpajoatōpōeka.

—Miabe wārōrimaji. Samikumupurapaka be'erō'ō saṣīrīka ime mae,— kire kērīka.

* 11:13 La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles. † 11:15 Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

²² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre bojaeka kika wārūrimajare:
 —Tuparāte mija ā'mitiripēabe. “Kire yija jēñerāka kiyi'rirāñu”, āriṗupajoairā mija imabe.
²³ Rita mijare ñañu. Tuparāte ā'mitiripēaiki imarī, “Imimaka riakarā ka'raña'rirū”, kēñu upakaja kiro'si sabaarāñu. I'supaka “Tuparāte yiro'si baabesarāñu je'e”, āriṗupajoabekaja mija jēñebe. “Yijēñeika upakaja kiyi'rirāñu”, āriṗupajoabaraka kire mija jēñebe. I'supaka mija ṗupajoarākareka mija yapaika upakaja simarāñu. ²⁴ Supa imarī Tuparāte jēñetirā, “Yijēñeika kiyi'rityayu”, mija āriṗupajoabe mija ṗupakapi. I'supaka mija baarākareka “Tuparāte yi'rirāñu”, āriwa'ri mijare yibojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuparāte jaibarakaja, mamarī ba'iaja aṗerāte mijare baaika mija ye'karipe. I'supaka mija baabe, Mapaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika mijareka kiye'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aṗerāte ba'iaja baaika mija ye'kaririberijika, Mapaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijiki kiro'si,— nare kērika.

¿Makire mire jā'memaka i'supaka mibaayu? āriwa'ri Jesúre najēriaeka
 (Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jerusalén wejearā ke'rika ate kika wārūrimajapitiyika. Torā eyatirā Tuparāte jiyiṗupaka ōriwiw'iarā kikākaeka ṗoto kurarāka iṗarimarāre kipō'irā eyarikaeka, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka iṗarimarāoka. ²⁸ Torā eyatirā ikupaka kire najēriaeka:

—¿Dako baaerā Tuparāte jiyiṗupaka ōriwiw'iapī ṗo'imajare miṗoatarape? Supabatirā ¿makire jā'mekapi i'supaka mibaarape?— kire narika.

²⁹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kiyi'rika:
 —Yi'ioka i'rāba'ikaka mijare jēriariyapaiki. Yire mija yi'pakā'ā ā'mitiritirā, yire jā'meiki wāmea mijare yibojarāñu. Ikupaka mijare yijēriariyapayu: ³⁰ ¿Juanre ṗo'imajare ruṗoko'a jūjeokaro'si maki kire jā'mekaki? ¿Tuparā kire jā'mekakikā'ā? ¿ṗo'imajaja kire jā'mekarā bai? Yire mija yi'pe,— nare kērika.

³¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, natiyiaja najaika.
 —¿Marākā'ā kire may'i'rījñu ruku? “Juanre ṗo'imajare ruṗoko'a jūjerā Tuparāte kire ṗūataeka”, marijika, “¿Dako baaerā Juanre bojarapaka mija yi'riberape?”, mare kērirāñu.
³² I'supaka simako'omakaja, “ṗo'imajaja Juanre jā'mekarā”, marijika, ṗo'imajare mare boebarirāñu. “Tuparā Juanre ṗūataekaki kiro'si bojaljirimaji kimaokaro'si”, ṗo'imajare āriṗupajoaika simamaka, ¿marākā'ā Jesúre may'i'rirāñu ruku?— natiyiaja najaiabu'aeka.
³³ Supa imarī,

—Ōribeyurā yija,— kire narika.

I'supaka napakā'ā,

—Jee, yire jā'mekaki wāmea mijare bojabesarāki yi'ioka,— nare kērika.

12

“Yire mija yi'ribesarākareka, Aṗerāte Yimakire yi'rirū”, Tuparāte āriñu”, Jesúre nare ārika
 (Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawārōrikapi ikupaka ṗo'imajare kiwārōū'mueka ate.

—Iakōri je'e: I'rika iyarioa ōterimajire imaeka. Sōteweatirā sakiwaeta'teka. Supabatirā iyaka mukerūkia kibaaeka iyaokoa e'okaro'si. I'supaka baaweatirā imiṗañakarā wi'ia kibaaeka siarīparaka nimarūkirō'ō. I'supaka baaweatirā aṗerāte ikupaka kērika: “Yirioa mija tuerākareka iyaka mija e'erākakaka mijare ṗijirāñu.” Supabatirā turitaparī nare ke'ritapaka mae. ² Iyaka rērika ṗoto i'rika kiro'si ba'irabejirimajire kipūataeka iyaka kiro'si imaeka ke'okaro'si. ³ Iyarioarā keyaeka ṗoto kire ṗi'atirā rioa tuerimajare kire ṗajeka, kire iyaka jiriyaṗaberiwari. Toṗi mae “Me'pe”, kire narika. Supa imarī dakomariāja kipe'rieyaeka kire jā'mepūataekaki ṗō'irā. ⁴ Iyaka ke'eetabepakā'ā iatirā, apika ba'iraberimajire kipūataeka iyaka kire e'erūjebaraka. Iyarioarā keyaeka ṗoto, kiruṗoko'arā kire napajeta'ruika. I'supaka kire baatirā tūmariji kire najairiwā'imarika. ⁵ I'supaka kire nabaamaka iatirā, apikate ate rioba'ipite pūataeka. Torā keyamaka, rioa tuerimajare kire jāātorika mae. I'supaka nare nabaawā'imapakā'ā iawa'ri rikimarāre rioba'ipite pūataeka. I'supaka nare kipūatakō'omakaja i'rārimarāre jājia napajeka, aṗerāte ṗuri najāāeka.

⁶ Supa imarī kimaki i'rikaja jariwa'rikaki mae. Jimarā kiwātaki kimaeka. “Yimakire ṗuri Rioba'ipi maki kime”, āriwa'ri kire nayi'rirāñu je'e”, kēriṗupajoeka. I'supaka ṗupajoawa'ri kimakire piyia kipūataeka mae. ⁷ I'supaka kipupajoeka simako'omakaja rioba'ipi makire eyamaka iatirā, ikupaka rioa tuerimajare jaibu'aeka: “Ika rioba'ipi maki kime. Kipakire reyarāka be'erō'ō kiro'si jariwa'rirūkia sime ika rioa. Kire majāāerā ika rioa maro'si sajarīwa'yaokaro'si”, narika. ⁸ I'supaka ṗupajoawa'ri kire ṗi'atirā kire najāāeka. Supabatirā kipō'ia riorijerā nataaeka. I'tojirāja sime ika majaroka,— Jesúre nare ārika.

⁹ I'supaka nare bojaweatirā, ikupaka ṗo'imajare kijēriaeka:

—¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baaekarâte marākā'ā rioba'ipite nare baarāñu ruku? Ikuḡpaka nare kibaarāñu: Rioa tuerimajare jāārī ke'rīrāñu. Supabatirā aḡerāte rioa kīārīrūrjerāñu.

¹⁰⁻¹¹ Mija ā'mitiḡe. Tuḡarā majaropūñu I'rākō'rīmato ikuḡpaka bojaika ḡyaje mija ĩakoyu je'e? Ikuḡpaka Tuḡarāro'si bojaĭjirimajire o'oeka:

“Wī'ia baarimajare āta Trō taeka. I'supaka simako'omakaja, aḡika i'sio ātapi wī'ia kibaa-maka aḡo āta tērīwa'ribaji imatiyaio sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, i'siopi ārīwa'rĭji maipamaki Tuḡarāte jia jiyĭa wī'ia baaeka. I'supaka baaiki kimamaka, ĩiitaka sime', ĩjĭimakapi marĭḡupajoayu”, ārīwa'rĭ kĭbojaeka Tuḡarārika o'oekaki.—*

¹² I'supaka Jesūre āpakā'ā ā'mitiritirā, judĭotata ĩḡarimarāre kire nī'ariyapaeka. “Rioa ba'iraberimaja upaka nime', mareka ārīwa'rĭ i'supaka majaroka Jesūre mare bojako'o”, narĭḡupajoeka. I'supaka simako'omakaja ḡo'imajare kĭkiwa'rĭ kire nañi'aberika. Supa imarĭ tōpi na'rika mae.

“ḡYaje Romawejea ĩḡamakire ĩḡuesto mawapaĭjĭñu?”, ārīwa'rĭ Jesūre najērīaeka (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ ĩrārimaki fariseokaka ḡupajoairā, Herodes jeyomarāoka Jesūs ḡō'irā eyaekarā, nĭḡamarāre nare ḡūataeka simamaka. “Jesūre jia yĭjare yĭ'riwārūbesarākareka, kire yĭja okabaarāñu”, ārīwa'rĭ kĭḡō'irā neyaeka. ¹⁴ Kĭḡō'irā eyatirā ikuḡpaka narĭka:

—Mĭa'mitiḡe wārōrimaji. Rita oyĭaja bojaiki mime. ḡo'imajare mire jaiyuyekoḡeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairā, imatiyabeyurāro'sioka kĭkĭbekaja Tuḡarārikakaka wārōiki mime. Supa imarĭ ikuḡpaka mire yĭja jērīayu: ḡYaje Romawejeakaki ĩḡire jā'meika upakaja ĩḡuestos kire yĭja wapaĭjĭñu ruku? Kire yĭja wapaĭjĭkareka ḡMoisēs imaekakite jā'meka ba'ĭaja baairā yĭja jarĭñu bai?—

¹⁵ I'supaka jĭaḡi kire narĭko'omakaja kire ḡakirika napakatarikoḡeika Jesūre ōrĭka. Supa imarĭ ikuḡpaka nare kiyĭ'rika:

—ḡDako baaerā mijare yĭyĭ'yua ā'mitiritirā yire mĭja okabaariyapayu? ĩrāto niñerū† yiro'si mĭja e'era'abe nĭaokaro'si,— nare kērĭka.

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ĩrāto niñerū kiro'si ne'era'aeka. Sĭatirā ikuḡpaka nare kērĭka:

—ḡMaki ḡema sime samĭja ĩamaka? Supabatirā, ḡmaki wāmea sareka o'oeka sime?— nare kērĭka.

I'supaka kēpakā'ā ikuḡpaka kire nayĭ'rika:

—ĩḡi Cēsar ḡema upaka sime,— kire narĭka.

¹⁷ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikuḡpaka nare kērĭka:

—ĩḡi Cēsar rĭka ima kire samĭja ĩjibe. I'supakajaoka Tuḡarārika ima kireje samĭja ĩjibe,— nare kērĭka.† I'supaka Jesūre āpakā'ā ā'mitiritirā okamarĭaja najarika ōrĭtiyaiki kime ārīwa'rĭ.

ḡReyarĭḡotojo ōñĭa ḡo'imajare jarĭḡe'rĭrāñu ruku? ārīwa'rĭ Jesūre najērīaeka (Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Supa imarĭ ĩrārimaki saduceokaka ḡupajoairāte eyaeka Jesūka jairĭ. “ḡo'imajare reyarāka be'erō'ō ōñĭa jarĭḡe'rĭrĭka imabeyua”, āñurā nimaeka. Supa imarĭ Jesūre sakaka jērĭaokaro'si kĭḡō'irā neyaeka.

¹⁹ —Mĭa'mitiḡe wārōrimaji. Ikuḡpaka maro'si Moisēs imaekakite o'oeka: “Kĭma'mi makarāmarĭaja rūmure kireyatapaĭjĭka, kĭma'mi rūmu mirākote kibe'erō'ōkare e'eĭjka marā imabeyua kĭka komakarārĭrā”, ārīwa'rĭ Moisēs imaekakite o'oeka,— kire narĭka.

Supabatirā ikuḡpaka narĭka ate:

²⁰ —ĩakōrĭ je'e: Bĭkĭja ĩrĭkate imaeka. ĩrōtēñarĭrakamarā kibe'erō'ōkarāre imaeka. Mararĭ kĭrōmie'eū'mueka nama'mi. Makarāmarĭaja kĭrūmure kireyatapaeka. ²¹ Supa imarĭ koḡĭmite reyatapamaka kibe'erō'ōkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarāmarĭaja kireyaeka kiro'si. Supa imarĭ kibe'erō'ōjĭtekaki koka imaekaki. Nuḡakajaoka kireyaeka. ²² I'supakaja oyĭaja kĭrĭrāre ritaja koka imakorĭḡatakoḡeika. Koka makarārĭmarĭaja nareyapataeka. Nareyapataeka be'erō'ō koreyaeka narūmu imakoḡeroyĭkako. ²³ “ḡo'imaja reyarĭḡotojo ōñĭa jarĭḡe'rĭrāñurā”, āñuka mime. Karemarĭa rita bojaiki mimarākareka, ḡritaja narūmu koimaeka simamaka, ni'ika koḡĭmarĭityarāñu ruku ōñĭa kojarĭḡe'rĭrāka ḡoto? — saduceokaka ḡupajoairāte ārĭka Jesūre.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kire napakā'ā, ikuḡpaka kiyĭ'rika:

* **12:10-11** Salmo 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesús. Así quiere decir: Aunque Jesús fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente. † **12:15** Denario ‡ **12:17** Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

—Tuparā majaropūñurā o'oeka òrībeyurā mija ime. Supabatirā “Ritaja baawārūiki kime Tuparā”, āriwārūbeyurā mija. I'supaka imarā imarī, rukubaka pūpajoairā mija ime. Ōñia naripe'rirāka poto rōmie'ebesarāñurā pō'imaja. I'supakajaoka simarāñu rōmijāro'si. Tuparāte imarō'ōkarā āngelrāka upaka pō'imajare imarāñu. ²⁶ Mae reyaripotojo ōñia pō'imajare jaripe'rirūkiakaka mijare yibojærā baayu. ¿Moisés imaekakite o'oekakaka iakoribeyurā mija bai je'e? Yapumakarāka jū'rēika watopekapi Tuparāte ikupaka ārika Moisés imaekakite: “Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijayuka. I'supakajaoka Isaac supabatirā Jacob imaekarā jia yire baarijayurā”, Tuparāte kire ārika. ²⁷ “Ī'rā maekarakamarā jia yire baabaraka imarijayurā”, Tuparāte ārika, ōñia nimamaka. Tuparā pō'irā nime, reyaekarā imariipotojo naririberika simamaka. Supa imarī “Ōñia pō'imajare jaripe'ribesarāñu”, āñurā imarī, tērīrikaja rukubaka pūpajoairā mija ime,— saduceokaka pūpajoairāte kērīka.

*Imatiyairokakaka Tuparāte jā'meika Jesúre bojaeka
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Topi mae saduceokaka pūpajoairāte Jesúka jaika poto Moiséte jā'meka wārōrimajire sā'mitiritirā, “Jia Jesúre nare yi'yu”, kērīpūpajoaeka. Supa āriwa'ri Jesús pō'irā ke'rika kire jērīaokaro'si.

—¿Dika sime Tuparāte jā'meika imatiyaika?— āriwa'ri Jesúre kijērīaeka.

²⁹⁻³⁰ Supa imarī ikupaka kire kiyi'rika:

—Tuparāte jā'meika imatiyaikakaka ikupaka sabojayu: “Mija ā'mitipe Israelka iakarā. Tuparā ĩ'rīkaja imaki Maipamaki. Aperāte mawayūaika tērīwa'ribaji jia maipamaki Tuparāte mayi'ririjarijñu. I'supakajaoka ritaja òrīripupakirā maimapitiyika jia Tuparāte mayi'rījñu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji pūpajoatirā jia kire mabaarijarijñu”, āriwa'ri sabojayu imatiyaika Tuparāte jā'meika. ³¹ I'sia rokajitekaka ikupaka bojaika: “Mapo'ia mawātaika upakajaoka aperāte mawātajñu.” Dika apea ika ĩ'pakurikaka Tuparāte jā'meika tērīwa'ribaji imatiyaika imabeyua,— Moiséte jā'meka wārōrimajire kērīka.

³² Supa kēpakā'ā ikupaka Jesúre kiyi'rika:

—Rita meñu wārōrimaji. Ī'rīkaja kime Tuparā. Maki apika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ “Aperāte mawātaika tērīwa'ribaji jia Tuparāte mayi'ririjarijñu. Ritaja òrīripupakirā maimapitiyika jia Tuparāte mayi'rījñu. Supabatirā ĩ'rāmijipiji pūpajoatirā jia kire mabaarijarijñu. I'supakajaoka mapo'ia mawātaika upakaja aperāteoka mawātajñu”, āriwa'ri mibojaiika imatiyaika sime. Moisés imaekakite jā'meka upakaja Tuparāte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoejijyu. I'supaka mabaaiika jia ima simako'omakaja Tuparāte mayi'ririjayua, supabatirā aperāte mawātarijayuaoka, tērīrikaja imatiyaika sime,— kire kērīka.

³⁴ Jia kiyi'pakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, “Tuparā, miyapaika upakatakaja yibaarāñu”, āriwārūrikika mime. Kirikitaki mimatiyarika kūpajiji mire jariwa'yua je'e,— kire kērīka.

I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, ni'i ĩ'rīkaoka kire jērīaberikaki mae, “Mare tērīwa'ribaji òñuka kime”, āripūpajoawa'ri.

“¿Maki riiparāmi kime ruku Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mijareka?”, āriwa'ri Jesúre nare jērīaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuparāte jiyipupaka òrīriwi'iarā wārōbaraka kimaekarō'ōpi ikupaka pō'imajare kērīka:

—“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki^S David imaekaki riiparāmi kimarāñu”, nañu Moiséte jā'meka wārōrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kiriparāmitakioka kimarāñu je'e mijareka? ³⁶ I'supaka napūpajoaika simako'omakaja, kiriparāmirēka ĩpi Davidre jaika poto, “Ñipamaki mime”, kireka kērīka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espiritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

“Ñipamakire ikupaka Tuparāte ārika: ‘Ritaja pō'imajare jā'merimaji mimarāñu. Supa imarī yiritapē'rōtorā mirupabe. I'supaka mimarāka simamaka mimajamarāre yitērīrāñu mire nayi'yaokaro'si’, Tuparāte kire ārika”, āriwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ “Ñipamaki mime”, ĩpi Davidre kire āpakā'ā, ¿yaje ruku kiriparāmitakiji kime je'e? Davidre tērīwa'ribaji kimema,— nare kērīka.

Jia nare kiwārōmaka ā'mitiritirā, rīkimarāja torā imaekarāte jījimaka jarika.

*“Moiséte jā'meka wārōrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurā”, Jesúre ārika
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)*

³⁸ Ikuupaka pō'imajare kiwārōeka ate:

—Moiséte já'meka wārōrimajare baarijaju upaka mija baakoreka jia mija pupajoabe. Mija ĩabe, ikupaka nabaarijaju. “Imatiyairā yija ime”, āriřupajoairā imarī, jariroaka jia jāātirā po'imajare ĩaika wājitiāji naturirijaju. Supabatirā wejeñe'metāji na'ririjaju poto jiapī aperiāte nare jēñerika nayapayu. ³⁹ Rēriwi'iarā nakākaika poto imatiyarimajare ruřarō'ōrā oyiāja narupariyaparijaju. Baya nabaarijaju poto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ “Jia baairā maime”, āriřipotojo, nañu upakaja baabeyurā nime. Nañimiarāte reyatapeakarāte pakitirā, naba'irījia, nawi'iaoka nareka ne'marijaju. I'supaka wayuoka baairāte wayuābeyurā imariřipotojo po'imajare ĩaika wājitiāji, ñoaka Tuparāka najaiyu. “Tuparāte yapaika upakaja jia baairā nime”, po'imajare āriřupajoarū āriwa'ri i'supaka kika najairijaju. I'supaka nabaakopeika jiamarīa sime. I'supaka ba'iaja nabaika wapa, wapañjibaraka jiamarīa ba'iaja najūarāñu. Nupaka mija baa'si jia mija pupajoabe,— Jesúre ārika ritaja po'imajare.

*Tĩmite reyatapeakako wayuoka baaike imariřipotojo niñerū ĩjikako majaroka
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā niñerū jāārūkia wā'tarā Jesúre rupeaka. Po'imajare niñerū jāāika kīarjarika. Rīkimaka ba'irījia rikairā rīkimakaja niñerū i'sikotorā jāāekarā. ⁴² I'supaka nabaairō'ōrā wayuoka baaikote eyaeka. Kofĩmite reyatapeakako koimaeka. ĩřpato niñerū yabirījia i'sikotorā kojāāeka. Cobrekaka simaeka imarī, wapañā'rīmarīa simaeka koniñerūjika. ⁴³ Supa imarī kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērika:

—Jia mija ā'mitipe. Wayuoka baaike imariřipotojo jia Tuparāro'si i'kore ĩjiyu. Rīkimaka ba'irījirā pemañirā ĩjiko koime. ⁴⁴ Rīkimakaja ba'irījirā puri rīkimaka niñerū rikairā. Sakaka nijika simako'omakaja rīkimakaja sajariwa'yu narika ruřu. I'ko puri wayuoka baaike imariřipotojo korikaikajika simaupatiji ĩjipataiko. Ba'arika kowapañjirūkia imakopekaja Tuparāte kojipatayu,— kika wārūrimajare kērika.

13

*Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia nakuyepaterāñu āriwa'ri Jesúre bojaeka
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia kimaekarō'ōpi kiporika poto ikupaka ĩrika kika wārūrimajare kire ārika:

—Miabe wārōrimaji. Jiitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ātakaka baeka sime,— Jesúre kērika.

² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ĩaika simako'omakaja, ñamajī po'imajare kuyepaterūkia sime. Supa imarī ika wi'iakaka āta ĩřari'o tuapepeka peyubesarāka, saririřatarāka simamaka,— nare kērika.

*“Ritatojo wejea ririrā baarāka ruřu ikupaka simarāñu”, Jesúre ārika
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ I'sia be'erō'ō Olivos wāmeika ĩmimapeamarā eyatirā Jesúre rupeaka. I'sia ĩmima wājitiāji ñoakuri pañakarā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andrépitiiyika Jesús pō'irā na'rika naro'siji kire jērīaokaro'si.

⁴ —Mibojaike, ĩmarāpate i'supaka simarāñu? I'supaka simarūki ruřu, ĩdakoa yija ĩaũ'murāñu ruku?— kire narīka.

⁵ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kiya'rika:

—Jia mija pupajoabe aperiāte mijare pakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “Po'imajare yijā'meokaro'si Tuparāte pūataekaki ñime”, āparaka rīkimarāja pakirimajare eyarāñu. I'supaka baawa'ri rīkimarāja po'imajare napakirāñu.

⁷ Mija koyikurirā imarāñurāte jīrīrāka ā'mitiritirā, mija kīkia'si. Apewejeakarāre pitā'mua jērīrāta'arāka ā'mitiritirā, mija kīkia'sioka. I'supaka simarijarirāka imariřipotojo ñojimarītaka riribesarāka ritatojo wejea ruřu. ⁸ ĩrātata jīrīrāñurā ařetataka. Supabatirā ĩrāka'ireka imarā, apeka'ireka imarāpitiiyika jīrīrāñurā. ĩrārikō'rīmatorā ka'ia iyirāka. Supabatirā ba'arika napakā'ā, ba'arimarīa po'imajare jarirāñu. I'supaka jūairā imariřipotojo satērīwa'ribaji najūarjarirāñu ruřu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare ñi'atirā ĩparimarā pō'irā mijare ne'ewa'rirāñu. Supabatirā rēriwi'itōsīarā mijare napajeriwā'imarīrāñu. Yire ā'mitiriřeairā mija imamaka, ĩparimarā wājitiāji mijare narīkamarīřerāñu. Na'mitirirāka wājitiāji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ā'mitiriřeairā yija ime”, mija āriřāñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrā baarāka ruřu ritaja po'imajare yirika bojapatarūkia simarāñu. ¹¹ Mijare ñi'atirā ĩparimarā wājitiāji mijare ne'ewa'pakā'ā, kīkia'ri “ĩMarākā'ā nare mayi'rirāñu?”, āriřupajoabekaja mija imabe. Mija āriřukirō'ōjite eyarāka poto “Ikupaka nare yija āriřāñu”, āriřupajoairā mija imakaro'si

Espíritu Santore mijare jeyobaarāñu. I'supaka mijare kijeyobaarāka simamaka, ikipi ārīwa'ri jia nare mija yi'riwārūrāñu, mija ōñu upakaja mija pūpajoiokapimarīa,— nare kērīka.

¹² Ate nare kērīka:

—Yire yi'yurāte ikupaka nabaarāñu. Īrīka makarā imari'potojo yire yi'ri'parea Īrīkate nañi'arūjerāñu kire najāāokaro'si. Supabatirā yire yi'yurā nimamaka napakiji kimakarāte jāārūjerāki. I'supakajaoka yire yi'yurāte ā'mijīawa'ri napakiarā majamarā jaritirā namakarāja nare jāārūjerāñurā. ¹³ Yire ā'mitiripēairā mija imamaka ĩawa'ri, ritaja pō'imajare mijare ā'mijīarāñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'riri'jatabeyurāte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrūrīrā nimako'peikareka Tuparāte nare wayuīarāñu.

¹⁴ Tuparāte boja'jirimaji imaekakite o'oea upakaja "Īrārīmi Tuparāte jiyipūpaka ōrīriwi'iarā Īrīka ba'iaja baarimaji kimarūkimatorāja kimarāka mija ĩarāñu." (Yi' Marcos ika papepa yo'oi'ka ĩarāñurā, jia samija ōrīwārūbe).^{*} Tuparāte yapaberitiyaika kibaarāka poto Tuparāte jiyipūpaka ōrīriwi'ia ba'iaja kijarirūjerāñu. I'supaka simarāka ĩawa'ri, űojimarīji Judea ka'iarā imarāte pūsiarā ru'rīmīrārākareka jia naro'si simarāñu. ¹⁵ Kiwi'ī pēmarā imarāki topi ruitirā, kiba'irīja e'erī kiwi'iarā kākabekaja űojimarīji kiru'rirū. ¹⁶ Rioa ba'irabebaraka imarākioka, wi'iarā ima kicamisa pēma'pī kijārījayuto e'erī kipe'riberijīñu. ¹⁷ Rōmijā yata imarāñurāro'si ka'wisika simarāñu naru'yaokaro'si. Ūpūbaka me'rāka rikarāñurāro'sioka i'supakaja simarāñu. ¹⁸ Pu'ej'e'rāka simarāka poto i'supaka simakoreka Tuparāte mija jēnebe. ¹⁹ I'supaka simarāka poto ba'itakaja ritaja pō'imajare jūarāñu. Tuparāte wejea pō'ijiaekarāja ba'iaja najūarījarika pēmawa'ribaji ba'iaja pō'imajare jūarāñu i'sia poto. I'supaka simarāka be'erō'ōpi pūri apekurioka i'supaka imarūkīaro'si marīa simarāñu mae. ²⁰ I'supaka simako'omakaja "űoaitakaja i'supaka jūabaraka nima'si, i'tojīrāja simarū", Tuparāte ārīrūkīmarīa simarīkareka ritaja, Īrīkaoka jariwa'rīrimarīaja pō'imajare pūrijāāeka. I'supaka imarūkīa simako'omakaja kiwā'maekarāte wayuīawa'ri űoaitakamarīaja i'supaka kimarūjerāñu.

²¹ "Mija ĩabe ō'ōrā Cristore ime", Īrīka mijare ārīpakīkōpērākite mija ā'mitiripēa'si. Apīka ārīkaki, "Mija ĩabe ō'ōrā kime Mesīas, Jā'merūkīka Tuparāte wā'maekaki kime", mijare ārīrākiteoka mija yi'ria'si. ²² Rīkīmarāja pakīrimajare eyarāñu. Īrārīmarā "Yi' imaki Jā'merūkīka Tuparāte wā'maekaki", ārīrāñurā. Aperā imarāñurā "Yi' imaki Tuparāro'si boja'jirimaji", āñurā. Supabatirā pō'imajare pakīokaro'si niakorībeyua nare baabearāñurā. Tuparāte wā'maekarā pāriji nare ā'mitiripēarīka yapawa'ri, i'supaka nabaakōpērāñu. ²³ Jia ōrīwārūtīrā, "I'supaka simarāka", mija ōrīrā ikupaka mijare ñañu. Supa imarī rakajekaja mija imabe.

*Pō'imaja Ma'mire pērietarūkiakaka
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Ba'iaja pō'imajare jūarāka be'erō'ō aiyate űamita'rīrāñu. űamīkakioka yaaboabesarāki. ²⁵ Tā'pia ña'rīrāka. Ritaja wejepemareka ima Tuparāte rī'merūjerāñu. ²⁶ I'supaka simarāka potojī ritaja Pō'imaja Ma'mire niarāñu ate. Oko űmakaka watopekapi jia yaaboai'ka, supabatirā tērīwa'ribaji yirīkapi yi'tarāñu. ²⁷ Tuparāte imarō'ōkarā āngelrākare yipūatarāñu yiwā'maekarāte narēaokaro'si. I'supaka nare yijā'memaka ritatojo wejeareka pō'imaja ima upatataja rēarī napībirāñu.

²⁸ Higuera wāmeika ōterīkiakaka pūpajoabaraka mijare yiwārōerā baayu mae. Higuera ritajūkīa sapūñua so'aika ĩatirā, "Kūpajī sajariwa'yu ijijē'rāka seyarūkīa", marīwārūyu. ²⁹ Supa imarī yibojaika upakaja sima'ūmurāka poto, "Kūpajī sajariwa'yu Pō'imaja Ma'mire etarūkīa", mija ārīwārūrāñu mae. ³⁰ Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika upakaja simarāka poto Īrārīmarā maekaka imarāte ōñia imarāñu ru'pu. ³¹ Ika ka'ia, wejepemaoka ririrūki oyīaja sime. I'supaka simako'omakaja yirīka† pūri ririrūkīmarīa sime.

³² Maki ōrībeyuka yetarūkīrīmīkaka. Mabo'īkakurīrā imarā āngelrākaoka ōrībeyurā. Yi'ī, Tuparā Maki imari'potojo űorībeyuoka yi'ī. Mapaki Tuparā Īrīkaja ōñuka yetarūkīrīmīkaka.

³³ I'supaka simamaka ōrīweitīkaja mija imabe. Sōrībeyurā imarī, rakajekaja mija imarijape. ³⁴ Jia mija ā'mitipe, ika bojawārōrikapi mijare yibojaerā baaika: Īrīka wi'iba'ipi imaekaki. Turītaparī ke'rīka poto, kiro'si ba'irabējīrimajare wi'ia kīarīrūrūjeka. Ke'rīrā baaeka ru'pu "Ika mija ba'iraberīka imarāka", nare kērīka. Kōperekā tuerimaji "Yire ta'abaraka, ō'ōrāja wi'ia ĩarīparaka mimabe", kire kērīka. ³⁵ Kīupakaja ya'rīrāñu yiro'sioka. Supa imarī jia yire ta'abaraka mija imabe, yi'tarūkīa mija ōrībeyua simamaka. "Na'irā, űami ñe'metāji, karaka akarāka potojī, wārīrika ru'ara'arāka poto, i'tojīte ki'tarāñu", yireka ārīwārūbeyurā mija ime. ³⁶ Iku'parō'ōpīji etatirā, "ĶDako baaerā mija kāñu, yiyapaika upaka

* 13:14 Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús. † 13:31 El mensaje de Jesús

baabekaja?”, mijare ñarĩkoreka, rakajekaja mija imarijape. ³⁷ Mijaro'sitakamarĩa ikupaka yibojaweiyu ritaja po'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijape,— nare kërĩka.

14

*“¿Marākā'ā marĩjikareka Jesúre majāārũjeĩĩu ruku?”, āparaka najaibu'aeka
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Topi mae, ĩparĩmi sajariwa'rika Pascua baya ruþu. Levadura rukeberika pan naba'aribaya simaeka. I'sia poto po'imajare õrĩbeyuju Jesúre ñi'arika kurarāka ĩparimarāre pakatarikopeka, Moiséte ja'meka wārõrimajapitiyika. “¿Dikapi kire okabaatirā kire majāārũjeĩĩu?”, āparaka najaibu'aeka. ² Ikupaka ĩ'rārimakire ārĩka:

—Pascua baya simarāka poto Jesúre mañi'ajikareka, jimarĩa po'imajare boebarijĩũ. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajikareka, marākā'ā baatirā nare mokajāāwārũberijĩũ. Suþa imarĩ Pascua baya simarāka poto, kire mañi'aberijĩũ ruþu,— narĩka.

*Rõmore Jesús ruþuko'a þemarā ruþuko'awearũkia yo'yekako
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ I'sia ruþubaji þañaka Betania wejearā kimaeka potojĩ, Simón kāmia rabaeka mirāki wi'iarā Jesúre imaeka. Torā ba'abaraka nimaeka poto ĩ'rāko rõmore napõ'irā eyaeka, āta alabastro wāmeikakaka jotoa baaeka rikatirā. Satõsiareka nardo wāmeika iyebaka imaeka jia jijiĩsiakaka. Suþabatirāoka waþajā'ritakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea þeparu'atitirā Jesú ruþuko'arā iyebaka koyo'yeka kire jiyiþuþayeewa'ri. ⁴ ĩ'suþaka kire kobaamaka ĩatirā, jimarĩa ĩ'rārimarāre kore boebarika. ĩ'suþaka imawa'ri,

—¿Dako baaerā kiruþuko'arā iyebaka koyo'yeyu? Waþuju sakowe'weþateyu. ⁵ I'sia iyebaka trescientos denario rõ'õjirā waþajā'ria sime. Sawapa tõpotirā wayuoka baairāte koĩjirĩ imakoþeyu,— āparaka ĩ'rārimarāre jaibu'aeka natiyija.

ĩ'suþaka āparaka kore najaiyuyeka.

⁶ ĩ'suþaka napakā'ā, ikupaka Jesúre nare ārĩka:

—Koimaparũ. Jia yire baawa'ri ĩ'suþaka kobaayu. ⁷ Mija watoþekarā imajiparũkirā nime wayuoka baairā. Suþa imarĩ mija yaparāka potojo nare mija jeyobaarijarijĩũ. Yi'i þuri mija imajipabesarāki. ⁸ Iko þuri koþuþaka kore jiyuika upakaja jia yire baaiko. Yireyarũki ruþu iyebaka jia jijiĩsia yire koyo'yeyu. Yire nayayerũkia þuþajoaweiko upaka ĩ'suþaka yire kobaayu. ⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejeareka Tuþarārika wārõbaraka, jia yire kobaaeka mirāka po'imajare bojarijarirāũ. Suþa imarĩ jia kobaaeka þuþajoabaraka, kore naye'kariribesarāũ,— nare kërĩka.

*Jesúre nañi'aokaro'si karerõ'õþi Judare kire bojajāāeka
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Torājirā mae kurarāka ĩparimarāka jairĩ Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wārũrimaja ĩ'þoũ'þuarāe'earirakamarākaki imaki kimaeka. “Jesúre mija ñi'aokaro'si, kimarõ'õrā mijare ye'ewa'rirāũ”, nare kërĩka. ¹¹ ĩ'suþaka nare kibojamaka ā'mitiritirā, jjimaka najarika. ĩ'suþaka jariwa'ri,

—Niñerũ mire yija ĩjirāũ,— kire narĩka.

Suþa imarĩ “Po'imajamatorā Jesúre nañi'aerā, ¿marākā'ā nare yibaarũjerāũ ruku?”, Judare ārĩþuþajoaũ'mueka.

*Jesúre þiyia ba'aeakakaka
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² Pascua baya ũ'muroyikarĩmi levadura rukeberika pan naba'aribaya seyaeka. I'sirĩmi oveja makarāka jāatirā naba'aroyika. Egĩptoka'iarā nañekiarāte imaeka poto Tuþarāte nare tãāeka þuþajoabaraka ĩ'suþaka nabaaroyika. Suþa imarĩ kika wārũrimajare ikupaka kire jërĩaeka:

—¿No'orā ba'arika baaweirĩ yija a'ririka miyaþayu, Pascua baya poto maba'arũkia?— kire narĩka.

¹³ Topi ĩ'þarā kika wārũrimajare þũataweibaraka ikupaka nare kërĩka:

—Wejearā mija eyarāka poto torā ĩ'rika jotoapi okoa kõkewa'yukate mija ĩatõþorāũ. Kibe'erõ'õ mija a'þe. ¹⁴ Kibe'erõ'õ a'ritirā, wi'iarā kikākārāũrõ'õ ĩatirā, ikupaka āparaka saba'ĩpite mija jërĩabe: “Yijare wārõrimaji ikupaka ārĩko'oka: ¿No'orā sime yika wārũrimajaka, Pascua baya poto ba'arũkia nabaaweirũkirõ'õ?", kërĩko'o”, mija āþe. ¹⁵ ĩ'suþaka mija āpakā'ā ā'mitiritirā, ĩmipẽ'rõtõrā ima kuraraka jo'barõ'õjite mijare kibearāũ. Kopakaja najietikarõ'õ simarāũ. Suþa imarĩ i'sia kurarakarā maba'arũkia mija baaweibe,— nare kërĩka.

¹⁶ ĩ'suþaka nare kërĩka be'erõ'õ, torā na'rika. Torā eyatirā Jesúre nare bojaeka upakaja simamaka niaeka. Torā Pascua bayarĩmi naba'arũkia nabaeka mae.

17 Rā'iwa'ri neiṗupurō'ō sajarika ṗoto Jesúre torā eyaeka kika wārūrimaja, ĩ'ṗou'puarāe'earirakamarā kika imaroyikarāṗitiyika. 18 Naka ba'abaraka ikupaka nare kibojaeka:

—Mija ā'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatoṗekarā ĩ'rīka imaki maka ba'arīṗotojo, yimajāmarāre yire ĩi'aokaro'si yire bojajāārūkika,— nare kērīka.

19 ĩ'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja naṗuparika. Toṗi mae nimirakamakiji ikupaka kire āparaka najērīaū'mueka:

—¿Yi'imarīka ĩ'supaka baarāki ruku?— āparaka kire najērīaeka.

20 Toṗi mae ikupaka nare kiyi'rīka:

—Ī'ṗou'puarāe'earirakamaki seroarā yika ṗan ĩu'aba'airākaki kime. 21 Tuṗarā majaropūñurā sabojaika upakaja simaerā baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ĩime. Yire ĩi'atirā ṗo'imajare yire jāārāñu. “Aṗerāte kire ĩi'arū”, āriwa'ri yire bojajāārāki ṗuri, jimarīa ba'iaja jūarāki. ĩ'supaka simamaka imaberiri kimakoṗeka,— nare kērīka.

22 Ba'abaraka nimekā'āja ṗan Jesúre e'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuṗarā”, kērīka. ĩ'supaka āritirā sañakatarutirā nare sakjīka.

—Āja'a, samija ba'abe. Ika ṗan kopakaja yiṗo'ia sime,— nare kērīka.

23-24 Toṗi ate ko'a ke'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuṗarā”, kērīka. ĩ'supaka āritirā nare sakjīka. Suṗa imarī nimirakamakiji sanukueka be'erō'ō ikupaka nare kērīka:

—Ika iyaokoa kopakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarākapi āriwa'ri rīkimarāre Tuṗarāte tāārāñu. ĩ'supaka yireyamaka ĩatirā, “Ba'iaja nabaaika yijūjerāñu”, Tuṗarāte ārika upakaja kibaarāñu mae. 25 Rita mijare ĩañu mae, Tuṗarāte yire jā'merūjerūkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka ukuokaro'simarīa ĩime. Yijā'meū'murāñurāmi seyarāka ṗoto ṗuri, aṗeupaka, mamaka iyaokoa yukurāñu mae,— nare kērīka.

“*Jesúre ōrībeyuka yi'i, yireka merūñu*”, *Pedrote kērīka*
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Suṗa imarī Tuṗarā baya koyaweatirā Olivos wāmeika ṗusiarā na'rīka. 27 Torā na'rīka ṗoto ikupaka nare kērīka:

—Yire ā'mitirīṗeairā imariṗotojo yire mija ja'atarāñu. Suṗa imarī yire ja'atawa'ri rakakaja mija ṗibipaterāñu. Tuṗarā majaropūñurā āñu upakaja simarāñu. Ā'mitirikōri je'e: “Oveja ĩarīrīmajire yijāārāñu. ĩ'supaka yibaamaka kioveja ru'riṗatarāka”, āriwa'ri sabojayu. 28 Suṗa imarī yire najāāko'omakaja ōñia yijariṗe'rirāñu. ĩ'supaka imatirā mija ruṗubaji Galileaka'iarā yeyarāñu. Suṗabatirā torā mijare ye'etorirāñu,— nare kērīka.

29 ĩ'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Aṗerā ṗuri nimirakamakiji mire ja'atarāñurā je'e. Yi'i ṗuri mire ja'atabesarāki,— kire kērīka.

30 ĩ'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Rita mire ĩañu. Ire ĩamiji karaka ĩ'ṗakuri akaerā baarāka ruṗubaji, maekarakakuri, “Jesúre ōrībeyuka yi'i”, nare merūñu,— Pedrote kērīka.

31 ĩ'supaka Jesúre kire āriko'omakaja, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Jēno'otaka, “Mire ĩorībeyu”, āribesarāki yi'i. Mikaja reyarūkika ṗariji ĩima simamaka, “Jesúre ōrībeyuka yi'i”, ĩarībasarāñu,— Pedrote kire ārika.

Pedrote ārika upaka oyiaja ĩ'rīka upakaja narīka aṗerāoka.

“*Getsemani wāmeirō'ōrā Tuṗarāka jairī Jesúre a'rīka*
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Toṗi mae Getsemani wāmeirō'ōrā na'rīka. Torā eyatirā kika imaeekarāre ikupaka kērīka:

—Ī'torā Tuṗarāka jairī ya'yu. Ō'ōrāja mija ruṗabe ruṗu,— nare kērīka.

33 Torājīrā Pedro, Santiago suṗabatirā Juanre, kika ke'ewa'rīka. Torā na'rīriyayukā'āja jimarī kiwayuṗi'riū'mueka. 34 ĩ'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Yiṗupakapi yiwayuṗi'rityayu “Reyatiyaerā yibaayu”, āñurō'ōjīrā. Ō'ōrā mija tuibe ruṗu. Kāpekaja yire mija ta'abe,— nare kērīka.

35 Suṗabatirā ũoakuriṗañakarā ke'rīka. Torā eyatirā ka'iarā mo'ipāñatirā, Tuṗarāka kijaika ba'iaja ā'mika jūarika yaṗaberikopewa'ri. 36 Kika jaibaraka ikupaka kire kērīka:

—A'bi, ritaja baawārūiki mime. Suṗa imarī yire najāākoreka, yire miyeyobaarika yiyapayu. ĩ'supaka mire yijēñeko'omakaja yiyapaika upakamarīa mibaakoṗejiikaoka marā imabeyua. Miyaapaika upakaja simarū,— Tuṗarāte kērīka.

37 Tuṗarāka jaiweatirā kiṗe'riwa'rīka maekarakamarāte imaeekarō'ōrā. Kārīrikarekaja nosika ṗotoji naṗō'irā keyaeka. ĩ'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote kērīka:

—¿Simón, dako baaerā mikāñu? ¿Ī'rākuri aiyajērā rō'ōjīrājīkaja kāpekaja imaberijīka mime bai je'e? 38 Rakajekaja Tuṗarāte jēñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka.

“Tuparāte yapaika upakaja yija baarānu”, ānūrā imariṭotojo, mija po'iaṭi pūri samija rakajepāāwārūbeyu. Supa imarī Tuparāte yapaika upakaja mija baawārūbeyu,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare āriweatirā Tuparāka jairī ke'rika ate. Mamarī kire kijēñeka upakajaoka kire kērīka ate. ⁴⁰ I'supaka baaweatirā kijeyomarā pō'irā kipe'riwa'rika. Jimarīā dōmaka nare baaeka simamaka kārīkarā nimaeka. I'supaka nimaekarō'ōrā naṭō'irā keyamaka, tūrūtirā kirupu ni'yoṭi'rika. Supa imarī marākā'ā kire āriwārūberijīnūrā nimaeka. ⁴¹ Supa nimekā'āja Tuparāka jairī ke'rika ate. I'sia be'erō'ō naṭō'irā etatirā,

—¿I'supakaja kāparakaja mija imañuju ruṭu? Kopakaja yire nañi'arijē'rāka seyayu mae. Po'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajāārimajire kopakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arūjerā baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari,— kika wārūrimajare kērīka.

Jesúre nañi'aeka majaroka
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'supaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesúka wārūrimaji ī'pōū'puarāe'earirakamarākaki Judare imaeka. Rikimarāja po'imajare i'taeka kika. Sara, yapaia rikabaraka Jesúre ñi'arī ni'taeka. Kurarāka īparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka īparimarāre pūataekarā nimaeka. ⁴⁴ “Ikupaka kire yibaarānu”, āriwa'ri Judare nare bojatikarā nimaeka.

—Jesúre mija ĩawārūokaro'si u'surikapi kire yijēñerānu. I'supaka yibaarāka be'erō'ō kire ñi'atirā ĩa kire mija ĩarīriwa'pe,— nare kērīka.

⁴⁵ I'supaka nare kērīweaeka be'erō'ō Jesús pō'irā eyatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje mime wārōrimaji?—

I'supaka kire āritirā kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'supaka kibaamaka ĩatirā, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'supaka kire nabaamaka ĩatirā, Jesús wā'tarā rikamarikaki sara baiwararī ke'etaeka. Saṭi kurarāka ĩpamaki imatiyaiki ba'irabejirimaji ā'mua kitoakōrōtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerā sara, yapaupitiyika yire ñi'arī mija i'tayu? ¿Kare'erimajire ñi'arirokapi yire mija ñi'aripakatayu bai? ⁴⁹ ĩ'rārimi jariwa'ririmarīaja mija watopekārā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iaieka mijare wārōbaraka ñimaroyi. Torā ñimarjarapaka ṭoto yire ñi'arī mija etaberape ruṭu. Yire mija ñi'aika, Tuparā majaropūñūrā sabojaika upakaja sime yiro'si,— Jesúre nare ārika.

⁵⁰ Supa imarī kire nañi'amaka ĩatirā, kika wārūrimajare nimaupatiji kire ru'ritapawa'rika.

⁵¹ Kire ne'ewa'rika ṭoto ĩ'rika bikirimaji kibe'erō'ōpi a'ririrjarikaki. Sayapāijika takaja wā'ojī'atirā kimaeka. Kibe'erō'ō ke'ririrjarka ṭoto torā imaekarāte kire ñi'ape'rotaeka.

⁵² I'supaka kire baakopewa'ri kisayapāitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarīaja kiru'riwa'rika.

Judiotatarā īparimarā imatiyaitata imaekarā, “Oka mireka ima”, Jesúre narīka
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Supabatirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarā Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eyeaeka ṭoto kurarāka īparimarāre nimaupatiji torā rērīka. Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka īparimarāoka rērīkarā.* ⁵⁴ I'supaka nabaeka ṭoto Pedroe ñoakuripi a'ririjaparaka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki wi'i pēteta'teka imaekarō'ōrā keyaeka. Torā kākatarā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia tuerimajaka kipekajūrūrupaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka ṭoto kurarāka īparimarā, supabatirā judiotatarā īparimarā imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majāārūjejīñu?”, āriwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Supa imarī “Ikupaka ba'iaja Jesúre baarape”, āriwa'ri bojarūkirāte nayapakopeka. I'supaka nayapaeka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natōpoberika. ⁵⁶ “ĩka ba'iaja Jesúre baarape”, rikimarāja narīpakiko'omakaja ĩ'rikate bojaeka upakamarīa nabojakopeka. ⁵⁷⁻⁵⁸ ĩ'rārimarā mi'mirīkatirā imabeyuapiji ikupaka āparaka kire nokabaaeka:

—“Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia po'imajare baaeka yipoapaterāñu. I'supaka simako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ate sayibaarāñu, po'imajare baaekamarīa”, Jesúre āpakā'ā yija ā'mitirape,— narīka.

⁵⁹ I'supaka bojaripotojo ĩ'rika upakamarīa rukubaka oyiaja nabojapakikopeka ruṭu.

⁶⁰ Supa imarī kurarāka ĩpamaki imatiyaiki nimaupati wājītāji mi'mirīkatirā ikupaka Jesúre kijērīaeka:

—¿Dako baaerā nare miokae'ebertiyayu je'e? ¿Dakoapi āriwa'ri i'supaka ĩmarītakaja mire nokabaayu je'e?— kurarāka ĩpamakire kire ārika.

⁶¹ I'supaka kērīko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekā'āja ikupaka kurarāka ĩpamakite kire jērīaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime jā'merūkika Kiwā'maekaki, † Tuparā Maki?— kire kērīka.

⁶² I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

* 14:53 La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos. † 14:61 Mesías

—Ā'ā, yi'iji ñime. Supabatirā ñamajī Tuparā pō'i ritapē'rōtorā Po'imaja Ma'mite ruṣamaka mija ĩarāñu. Supabatirā ĩmipi oko ũmaka watoṣekapi yiruirā'amakaoka mija ĩarāñu,— kire kērīka.

⁶³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, boebariwa'ri kiōñu upakaja kijariroaka ṣemakato kurarāka ĩṣamakire baibebataeka. “Tuparā upakaja ñime’, kēñu ruku”, āriwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aṣerā ĩparimarāre kērīka:

—Dika ba'iaja baaiki kime aṣerāte āri'rūkia jariwa'ribeyua mae, koṣakaja ritaja ba'iaja kēñu moriwārūṣatayu. ⁶⁴ Mijaoka ā'mitiriko'orā ba'iaja Tuparāreka kijai'ko'a. Supa imarī ĩmarākā'ā kire mabaarāñu je'e mijareka?— āriwa'ri kijērīkaeka kīṣarimarā jeyomarā imaeakarāte.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jāārikaja sime kire,— nimirakamakiji narīṣataeka.

⁶⁵ Supabatirā ĩrārimarā Jesúre rijo'kataṣatebaraka kiñakoa ṣi'ṣetātētirā kire naṣajeka. Kire ṣajebaraka ikupaka kire najērīroyika:

—ĶMaki mire ṣajei'ki? Karemarīa Tuparāte mire bojarākareka, “Ķki yire ṣajeko'oka”, merīrāñu,— kire narīwā'imarīka.

Kire e'ewa'ṣaraka Tuparāte jiyiṣupaka ōri'riwi'ia tuerimajaoka kiṣema ṣajerijarikarā.

“Jesúre ōribeyuka yi'i”, Pedrote ārikarō'ō

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)

⁶⁶ I'supaka ba'iaja Jesúre baabaraka wi'tōsiarā nimaeka ṣoto ṣeterāja Pedrote imaeka ruṣu. Torā kimaeka ṣoto kurarāka ĩṣamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirōmore kiṣō'irā etaeka.

⁶⁷ Pedrote ṣekaō'to wā'tarā jūrīruṣamaka ĩatirā, ñoaka kire koyoirīkaeka. Toṣi ikupaka kire kōri'ka:

—Mi'ioka Jesús Nazaretkakika turoyirapaki mime,— kire kōri'ka.

⁶⁸ I'supaka kire kōpakā'ā, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua ōribeyuka yi'i, mijaikaoka ā'mitiriwārūbeyuka yi'i,— kore kērīka.

I'supaka kore āriweatirā, koṣereka imaeakarō'ōṣi kiṣoriwa'rika ṣoto karaka akaeka.

⁶⁹ Toṣi ate kire ĩatōṣotirā ikupaka torā imaeakarāte kōri'ka:

—Ķi imaki Jesúka wārūrimajakajijioka kime,— nare kōri'ka.

⁷⁰ I'supaka kōpakā'ā “Ķika wārūrimajimarīki yi'i”, Pedrote āri'ka ate. Ñoṣañaka imatirā ate torā imaeakarāte ikupaka kire āri'ka:

—Mi'ioka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e aṣeyari,— kire narīka.†

⁷¹ I'supaka naṣakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—Ķi'supaka mija āñukate ōriberitiyaiki're yi'i! Waṣuju yiṣakijikareka ba'iaja Tuparāte yire baajīñu,— kērīka.

⁷² I'supaka kēñukā'āja ate karaka akaeka. Sakamaka ā'mitiritirā, Jesúre kire bojaeka kiṣupakarā kire ña'rjāirika, “Ķiṣakuri karaka akaerā baarāka ruṣu maekarakakuri, Jesúre ōribeyuka yi'i, merīrāñu.” I'supaka Jesúre āri'ka kire ña'rjāirapakā'ā, jimarīa Pedrote orika.

15

Pilato ṣō'irā Jesúre ne'eeyaeka

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Supabatirā aṣerīmi bikitojo ĩparimarā imatiyarimaja nimaṣṣatiji rērīkarā ate. Kurarāka ĩṣamarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāoka torā nimaeka. Rērītirā “Ķkupaka Jesúre mabaajīñu”, āṣaraka najaibu'aeka. Toṣi mae, Jesús ṣitaka ṣi'ṣetirā Pilato ṣō'irā kire ne'ewa'rika. ² Kiṣō'irā kire ne'eeyaeka ṣoto ikupaka Pilatore kire jērīkaeka:

—ĶMi'i bai judiōtatarā ĩṣamaki?— kire kērīka.

I'supaka kire kēpakā'ā, ikupaka Jesúre kire āri'ka:

—Mi'iji āñuka i'supaka,— kire kērīka.*

³ Supabatirā kurarāka ĩṣamarā rīkimaka ba'iaja Pilato wājītāji Jesúre nokabaaeka. ⁴ Supa imarī ikupaka Pilatore kire jērīkaeka ate:

—ĶDako baaerā miokae'eberitiyayu je'e? ĶRitaja mire nokabaaika mia'mitiribeyu bai je'e?— kire kērīka.

⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja Jesúre okae'eberika ruṣu. Kiokae'ebepakā'ā ĩawa'ri, i'supaka imaeakakite ĩakoriberiroyikaki imarī, marākā'ā āriberijīka Pilatore jarika.

† 14:70 Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas. * 15:2 La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

*“Jesúre najããparũ”, narĩkakaka
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

⁶ Īrākuri wejeje'rã rakakaja Pãscua baya simaroyika poto Īrĩka wẽkomaka imariwi'iarã imakite Pilatore p̄oataroyika. I'supaka kibaaroyika simamaka Īrĩka sareka imaekakite k̄ip̄oatarika p̄o'imajare yaãaeka. ⁷ I'supaka nabaaka poto wẽkomaka imariwi'iarã Barrabãse imaeka kika ba'iaja baekarãpitiyika. Roma ĩpamakire yi'riberiwari tokarã surararãkaka j̄iparaka p̄o'imajare jããeka mirãki kimaeka. ⁸ Supa imarĩ rikimarãja eyaekarã ikupaka Pilatore narĩka:

—Mibaarijaroyika upakaja, Īrĩkate mīpoatarika yija yaãayu,— kire narĩka.

⁹ I'supaka kire napakã'ã ikupaka nare k̄erĩka:

—¿Makire yīpoatarika mija yaãayu? ¿Yaje judiotatarã ĩpamakire yīpoatarika mija yaãayu je'e?— nare k̄erĩka.

¹⁰ “Jesúre ã'mijairã imarĩ, yīpõ'irã kurarãka ĩpamarãre kire e'eetayu”, ãrĩpupajoekaki imarĩ, kire p̄oatarika yaãokop̄ekaki imarĩ, i'supaka k̄erĩka. ¹¹ Jesúre p̄oatarika kiyapako'omakaja kurarãka ĩparimarã p̄uri jãjirokapi ikupaka ritaja p̄o'imajare ãrĩkarã:

—“Barrabãse mīpoatabe Jesús õ'toarã”, Pilatore mija ãpe,— kurarãka ĩpamarãre ãrĩka.

¹² “Barrabãse mīpoatabe”, napakã'ã ã'mitiritirã ikupaka Pilatore nare yi'rika:

—I'supaka yibaarãkareka, “Judiotatarã ĩpamaki”, mija ãñukate p̄uri ¿marãkã'ã yibaarãñu je'e?— nare k̄erĩka.

¹³ I'supaka k̄epakã'ã ã'mitiritirã, akasererikapi,

—Yãpua tetaekarã kire mīpatakĩarũjepebe!— kire narĩka.

¹⁴ I'supaka narĩko'omakaja,

—¿Dakoa ba'iaja kibaaka je'e?— nare k̄erĩka.

I'supaka k̄epakã'ã, jãjibaji nakasereka ate,

—Yãpua tetaekarã kire mīpatakĩarũjebe!— narĩka.

¹⁵ Supa imarĩ p̄o'imajaka jia imarika yaãawa'ri Barrabãse k̄ip̄oataeka mae. Jesúre p̄uri, ajeakaka pajerũkia nabaaka imaroyikapi surararãkare k̄ip̄ajerũjeka. I'supaka kire nabaaka be'erõ'õpi, “Yãpua tetaekarã kire p̄atakĩarĩ mija e'ewa'pe”, Pilatore nare ãrĩka.

¹⁶ I'supaka kijã'meka simamaka topi a'ritirã ĩpi Pilato wi'tõsiarã† nakãkaeka mae. Supabatirã torã imaekarã surararãkare nakaeka nimaupatiji Jesús p̄o'irã narẽñaokaro'si. ¹⁷⁻¹⁸ Wi'tõsiarã nimaupatiji r̄erĩpatatirã jairopemakato iyayapea upaka ĩoika Jesúre najããwã'imarika, ĩpire jããroyikakaka. Supabatirã p̄otatakobu'ya baatirã, kirupuko'arã tuatirã ikupaka kire nawaperiwã'imarika:

—Jia ritaja mire najiyipupayeerũ, judiotata ĩpamaki,— kire ãparaka, ba'iaja kire najãwã'imarika.

¹⁹ Supabatirã yaãuapi kirupuko'arã pajerijaparaka kire narijo'katapaterijarika. Kiwãjĩtãji ñukurupatirã eewã'imaparaka kire nawapeka. “¿Mi'ĩ imaki ĩpi imatiyaiki bai?”, ãparaka kire nawapeka. ²⁰ Kire eewã'imarĩweatirã kijairopemakato iyayapea upaka ĩoika e'etirã mamarĩ kijããekatojo kire najããeka ate. Supabatirã yaãua tetaekarã p̄atakĩarĩ kire ne'ewa'rika mae.

*Yãpua tetaekarã Jesúre p̄atakĩarĩ ne'ewa'rika
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

²¹ Kire ne'ewa'rika poto Simón, Cirenewejeakakire napõ'irã etaeka. Alejandro, Rufopitiyika ĩ'parã p̄aki kimaeka. Jerusalenwejarã eyatirã Jesús wã'tapi Simõnre o'riwa'rirã baaeka poto Jesúre napatakĩarũkia yaãua tetaeka surararãkare kire k̄okerũjeka.

²² Supabatirã Gólgota wãmeirõ'õrã Jesúre ne'ewa'rika. “Rupuko'a ũ'ã p̄usia”, ãrĩrika simaeka Gólgota. ²³ Torã eyatirã iyaokoa, mirra ĩkoa rukeka‡ kire nasĩamaka sakiukuberika. ²⁴ Torãjĩrã mae Jesúre kijariroaka e'etatirã, yaãua tetaekarã kire napatakĩaeka. Kijariroaka yaãawa'ri ikupaka narĩka: “Ni'ĩ kijariroaka e'erika mairã”, ãparaka barewã'imarĩrikapi surararãkare sakorika. I'supaka barewã'imarĩrikapi kijariroaka kijããekato ne'eka mae.

²⁵ Bikitõjo botarakaoetnarirakakuri aiyajerã eyawa'rika poto kire napatakĩaeka mae. ²⁶ Kirupuko'a bo'irã yaãupãia o'oea najĩ'ataeka. “Oka kireka imaeka p̄areaja i'supaka kijũayu”, narĩrũ ãrĩwa'ri i'supaka nabaaka. “Ĩĩ kime judiotata ĩpamaki”, ãrĩwa'ri sarã no'õjĩ'aeka simaeka. ²⁷ Torã ĩ'parã karee'erimajareoka napatakĩaeka. Īrĩka kiritap̄e'rõtopi, apika kikãkop̄e'rõtorã nimaeka. ²⁸ I'supaka Tuparã majaropũñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. ã'mitirikõrĩ je'e: “Ba'iaja baairãpitiyika kimamaka, ba'iaja baaiiki kime kiro'si”, p̄o'imajare kireka ãrĩrãñu, ãrĩwa'ri o'oea simaeka.

²⁹ Jesús wã'tapi o'rikarã kire jiyipupayeberiwari narupuko'a narĩ'meka. Ikupaka ãrĩroyikarã:

† 15:16 Llamado pretorio en latín. ‡ 15:23 Un sedante para que no sufra tanto

—jYaa! “Tuparâte jiyipupaka òririwi'ia yipoapaterãnu. I'supaka baatirã, maekarakarimi be'erõ'õ sayibaarãnu ate”, merãpe. ³⁰ I'supaka baaiki mimaye'e, mirikapì miõnu upakaja mipõ'ia mitãbe. Supabatirãoka yapua tetaekarã mire napatakiaikapioka miruira'abe, — jaiyuyebaraka kire narika.

³¹⁻³² Kurarãka Ìparimarã, Moiséte jã'meka wãrõrimajaoka ikupaka ãparaka kire jaiyuyekarã:

—Aperête tããekaki imaripotojo kiõnu upakaja kipo'ia puri kitãwãrũbeyu. Karemaria Mesias, Israelka'iakarã Ìpamakitaki kimarãkareka, kiruirãnu. Yapua tetaekapi kiruimaka Ìatirã, “Rita, ikiji mime”, kire marirãnu, — po'imajare narika.

Jesús wã'tarã yapua tetaekarã patakiaekarãoka naka Ì'rãtiji kire jaiyuyekarã.

Jesúre puparirika

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wãjitãji aiyate eyawa'rika poto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajerã be'erõ'õjirã saborika ate. ³⁴ Saborika poto jãjirokapi ikupaka Jesúre jaiwataeka:

—Eloí, Eloí, çlama sabactani?— kërika. (Hebreo okapi ikupaka ãrrika simaeka: “Tuparã, Yipaki, çdako baaerã yire miariririja'atayu?”, ãrrika simaeka).

³⁵ Kire ã'mitiritirã, Ì'rãrimarã torã imaekarãte ikupaka ãrrika:

—Tuparãte bojañirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu, — narika.

³⁶ Supa imarì Ì'rka torã imaekaki okoarã samañu'amaka u'rie'eika^S e'erì rirwa'rikaki. Se'etatarã iyaooka kã'marikarã sakiñu'aeka. Supabatirã Jesús rijearã yapuapi saki-taarupakopeka sakimi'miritaokaro'si. I'supaka kire baakopetirã ikupaka po'imajare kërika:

—Jaika ruðu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairã, — nare kërika.

³⁷ I'supaka kërika be'erõ'õ jãjirokapi akaseretirã Jesúre puparirika mae. ³⁸ Kipuparirikarõ'õjite Tuparãte jiyipupaka òririwi'iarã, sayapãia mo'ria baata'teka imaeka Ìmipi beriuika ka'iarã eyabaka. ³⁹ Jesúre puparirika poto surararãka Ìpamakire yapua tetaeka wãjitãji yoirkamarika. Kipuparipakã'ã Ìatirã,

—Tuparã Makitakiji Ì're imakopeka mirãkiyu, — kërika.

⁴⁰ Ñoakuripañakapi rômijã Ì'rãrimarãoka kipuparipakã'ã kire Ìaekarã. Nawatopekarã nimaeka ikarakamarã aperã: María Magdalena, supabatirã María, José, kirirã Santiago Ìparã pako koimaeka María. Supabatirã apeko Salomé imaekako. ⁴¹ Galileawejearã Jesúre imatapaeaka poto kire jeyobaeka mirãrã nimaeka Ì'rã rômijã. Rikimarãja rõmitika Jerusalénrã kika eyaekarãoka kipuparipakã'ã Ìaekarã.

Jesúre puparipakã'ã Ìatirã äta wi'iarã kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Torã apika, José Arimateawejeakakire imaeka. (Judiotatarã Ìparimarã imatiyai-tatakaki kimaeka). Supabatirãoka jiyipupaka po'imajare kire õñuka kimaeka. “Tuparãte wã'maekaki imarì, ritaja po'imajare jia Jesúre jã'merãnu”, ãrrikaoka õñuka Josére imaeka. Jesúre puparirika poto rã'irikoyiaja sajaritika simamaka, kũpajiji sajariwa'rika jëritaririmi ruðu jieweibaraka nimaroyikarimi puririka. Supa imarì ñojimarãji äta wi'iarã Jesús majaka natariyapaeka. Supa simamaka okajãjia jaritirã kikirimarãja Pilato põ'irã a'ritirã Jesús po'ia Josére jëñeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ I'supaka këpakã'ã ã'mitiritirã, “Yee, çkopakaja kipupariritiyu bai?”, Pilatore ãrripupajoeka. Supa imarì surara Ìpamakire Pilatore akaeka “çYaje rita simatiyayu?”, kire ãñaokaro'si. “Rita sime”, surararãka Ìpamakire kire ãrika ã'mitiritirã, Jesús po'ia Josére ke'erũjeka. ⁴⁶ I'supaka këpakã'ã ã'mitiritirã, Jesúre buteokaro'si Ì'rãto sayapãia boia jãakaka Josére wapañjika. Supabatirã kipo'ia ruerì ke'rika mae. Kire rueweatirã sayapãia Josére kire buteka. I'supaka kire baatirã äta wi'ia po'imajare baekarã kire kitaeka. Sarã kire tatirã äta jo'bakapi sakitãteka. ⁴⁷ María Magdalena, María, José pakopitiyika kire kitaekarõ'õ niaeka.

16

Õñia Jesúre jaripe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jëritaririmi, aiyate ka'raeka be'erõ'õ María Magdalena, María Santiago pako supabatirã Salomé wãmekopitiyika maekarakakarã ruþuko'a wearũkia jia jiiñsia nawapañjika, Jesús po'iarã yo'yeokaro'si. ² Ba'irabeũ'muririmi* bikitojo wãrrika ña'rĩpatãeka poto na'rika äta wi'iarã. Aiyate warara'ekarõ'õjite torã na'ririarijika. ³⁻⁴ Supabatirã natiyiaja ikupaka najaiþu'arriarijika:

—Äta jo'bakapi äta wi'ia natãteka, çmaki maro'si se'etarãki ruku?— narĩbu'arriarijika.

Torā neyaeaka poto āta jo'baka aṗerō'ōrā sataṗamaka niaeaka. ⁵ Āta aṗerō'ōrā taṗamaka ĩatirā, sarā nakākawa'rika. Torā kākawa'ritirā ĩapūataerā baakōri nakākawa'rika koṗeritapē'rōtopi, ĩ'rika bikirimaji saya boia jāāikite ruṗamaka niaeaka. Kire ĩatirā rōmijāte ṗupatatīyaeaka. ⁶ Naṗupataamaka ĩawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija ṗupata'si. Jesūs Nazaretkaki yaṗua tetaekarā naṗatakīarapakite mo'arī mija ĩ'tayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu ō'ōrā. Kīṗupariṗakā'ā ō'ōrā kire nayayerapaka be'erō'ō koṗakaja ōñia kijariṗe'yu. Mia, ō'ōrā kire natakoṗeraparō'ōrā karemarīa kimajīka. ⁷ Mija a'ṗe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatirā Pedroroeka ikupaka mija bojaṗe: “Mija ruṗabajirā Galilearā eyaokaro'si a'riweitiki Jesūs. Mijare kibojatika upakaja torā kire mija ĩatōṗorāñu”, āriwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁸ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, ṗupatatīyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'riṗoriwa'rika. I'supaka simaeaka ĩatirā naṗupataeka simamaka, aṗerāte samajaroka nabojāṗibaberika.

Ōñia kijariṗe'rika be'erō'ō María Magdalena wāmeika imaekakote Jesúre ṗemakotowirika (Jn 20.11-18)

⁹ Najērītaroyikarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo ōñia Jesúre jariṗe'rika. Bikitojo ñamiji ōñia jariṗe'ritirā María Magdalena ṗō'irā mamarītaka Jesúre ṗemakotowiriū'mueka. ĩṗotēñarirakamaki Satanārika ima koreka ña'rījāikarāte kīṗoataeka mirāko koimaeka. ¹⁰⁻¹¹ Kire ĩatirā, kika turitapaeka mirārāte bojarī ko'rika. Ba'iaja ṗupariwa'ri oṗaraka nimaekarō'ō naṗō'irā eyatirā ikupaka nare kōrīka: “Ōñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, āṗaraka nare kobojakoṗeka. I'supaka nare kobojako'omakaja kore nayi'riberika.

Kika wārūeka mirārā ĩ'ṗarā ṗō'irā Jesúre ṗemakotowirika (Lc 24.13-35)

¹² I'supaka nare kōrīkoṗeka be'erō'ō ĩ'ṗarā Jesúka wārūeka mirārā Jerusalēni na'ririJarika poto nare kīṗemakotowirika aṗeaja ĩoiki jaritirā. ¹³ Ṗe'riwa'ritirā aṗerā Jesúka wārūeka mirārāte sanabojaeaka. “Jesúre yija ĩako'o”, nare nabojako'omakaja nare nayi'riberika ate.

“Ikupaka yirika ṗo'imajare mija wārōrāñu”, āriwa'ri Jesúre bojaeka (Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ I'sia be'erō'ō kika wārūeka mirārā ĩ'rōū'ṗuarāe'earirakamaki imaekarāre ba'arupaeakarō'ōrā Jesúre ṗemakotowirika. Naṗō'irā ṗemakotowiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Ōñia yijariṗe'rapaka be'erō'ō, ¿dako baaerā aṗerā yire ĩaraparāte bojarapaka mija yi'ririyaṗaberitīyarape?— āriwa'ri nare kiwaṗeka.

¹⁵ I'supaka nare āritirā, ikupaka nare kērīka:

—Ritatojo wejearā mija a'ṗe, yirika ritaja ṗo'imajare ōrīṗatarū, āriwa'ri nare sabojatapaokaro'si. ¹⁶ Yirika ā'mitiriṗēawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, āriwa'ri kirupuko'a jūjerūjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ribesarāki. I'supaka simako'omakaja yirika ā'mitiriṗēabeyukaro'si ṗuri ba'iaja kibaaika waṗa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā Tuṗarāte kire ṗūatarāñu. ¹⁷ Mija ĩabe. Ikupaka yire ā'mitiriṗēairāte nabaabearāñu: Yirirā nimamaka tērīwa'ribaji yirikapi Satanārika ima ña'rījāikarāreka poatarījarirāñurā. Supabatirāoka aṗerā oka norībeyua najairāñu. ¹⁸ Āñaka nañi'akoperāka, supabatirā okoa rīmaka nukukoperākaoka dakoa nare o'ribesarāñu. Ṗo'imaja jīñurā ṗo'iarā napitaka naja'aṗearāka ṗotojo ṗo'imajare jājirījarirāñu,— nare kērīka.

Mabo'ikakurirā Jesúre a'rika (Lc 24.50-53)

¹⁹ I'supaka maipamaki Jesúre nare ārika be'erō'ō Tuṗarāte mabo'ikakurirā kire e'emīawa'rika. Supa imarī kīṗō'irā kiritapē'rōtopi Jesúre ruṗe mae, tērīrikaja jiyiṗupaka ōirūkika imarī. ²⁰ Kimirīwa'rika be'erō'ō kika wārūeka mirārāte kirika bojataparī a'rika. I'supaka bojatapabaraka nimaeka poto, niakoribeyua ṗo'imajare nabeaokaro'si Maipamakite nare jeyobaaroyika, “Rita sime nabojaiika”, ṗo'imajare āñaokaro'si.

I'tojirāja sime ruṗu.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yiña'ajääräñu, Jesúre äríka

¹⁻² ¿Yaje mime Teófilo? Bikija papeera miro'si yipúataũ'murape. Jesúre imaroyirapaká, supabatirã kiwãroyirapakakaka sapi mire yibojaþurape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaekarõ'õjirã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaerã baaeka ruþu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapaeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaka. ³ Reyariþotojo õña kijariþe'rika be'erõ'õ I'rãkurimarã kimajaroka bojataþarũkirãte kipeþakotowiriroyika. I'þarã þo'imajarakarãmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. "I'kitakijioka kime", nañaokaro'si supa kibaaroyika. Supa baabaraka "Ikuþaka yire yi'yurãte jã'mebaraka Tuparãte nare imaruþutarãñu mae", aþaraka nare kiwãrõrijarika.

⁴ I'rãkuri naka rëritirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikuþaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalénrãja mija imabe ruþu. Maþaki Tuparãte mijare bojaeka upakaja Espiritu Santore mijare kipúatarãñu. Supa imarĩ õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaká ã'mitirioyiraparã mija ime. ⁵ Mamarĩ þuri oþapi takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'õjirãmarãja Espiritu Santore Tuparãte mijare ña'ajäärãñu kiyapaika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte këríka.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ I'rãrimi ate Jesúka rëritirã ikuþaka kire naríka:

—Yija iþamaki, "Maekaka þuri Romatarãte þoatãtirã Israel ka'iakarãre yijã'merãñu Tuparãte þúataekaki imarĩ", ¿yaje meñu je'e?— kire naríka.

⁷ Supa napakã'ã ikuþaka nare këríka:

—Marãkã'ã baãtirã mija õrĩrũkimarã sime. Maþaki Tuparã I'ríkaja sõñuka. ⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rjãirãka þoto, okajãja mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri aþea wejearã a'ritirã, yika imaekarã imarĩ, yimajaroka nare mija bojarãñu. Jerusalénrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritotojo wejearekaoka, yimajaroka mija bojarijarirãñu,— nare këríka.

⁹ I'supaka nare këríka be'erõ'õ, kire nayoiyukã'ãja, mabo'ikakurirã ke'rika. Oko õmakakarã keyawa'rika þoto kopakaja kiõiberika. ¹⁰ Ke'þakã'ã wejeþemarãja nañaokarika. I'supaka nimekã'ãja ikuþarõ'õþiji I'þarã ángelrãka boia jariroaka jããekarã napõ'irã þemakotowiririkaekarã. ¹¹ Topi ikuþaka nare naríka:

—Galileakarã, wejeþemarãja mija ñaokaria'si mae. Mijaka imaroyirapaká mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiamaka mija ñaikijioka topi mija þõ'irã etarãki ate ke'yu upakajaoka,— nare naríka.

Judaswãsa õ'torã Matíare ne'eka

¹² Olivos wãmeika þusiarã nimaeka apótolrãka. I'sia be'erõ'õ Jerusalénrã nape'rika mae, nimaekarõ'õþi koyikuriji simaeka simamaka. ¹³ Wejearã eyãtirã wi'iarã neyaeka. Ìmika wi'iareka mirĩwa'ritirã, kurarakarã I'rãkõ'rĩmatorãja neyaeka. Ikuþati nimaeka torã eyaekarã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Supabatirã aþerã imaekarã Simón Celote, supabatirã Santiago maki Judas. ¹⁴ Jesús be'erõ'õkarã, kipako María, supabatirã aþerã rãmijãþitiyika I'rãkõ'rĩmatorãja narëñroyika I'ríka upakaja þupajoawa'ri Tuparãka jairã.

¹⁵ I'supaka nabaaroyika þoto Jesúre ã'mitiripëarĩ naka narëñroyika, ciento veinte rõ'õjirã þo'imaja nimaeka. I'rãkuri i'sirakamarã watoþekapi mi'mirĩkatirã ikuþaka Pedore nare bojaeka:

¹⁶ —Wãtaka ñoñurã, mija ã'mitipë. Bikija mañeki David imaroyikaki Espiritu Santore kire aþakã'ã, Jesúre nañi'aerã Judare bojããrũkiakaka, kio'oeka. ¹⁷ Mía je'e, yijakakiji Judare imakoþeroyirape. Jesúka yija imaokaro'si yijare kiwã'maeka upakaja kiwã'maekaki. ¹⁸ (I'supaka imariþotojo niñerũ yapawa'ri Jesúre kibojããraþe. Kibojããrapaka wapa mirãka kipe'atarapakapi ka'ia nawaruarape. Sarã mae kiruþuko'api ña'ritirã, kiñe'mea kijãwatarape kitapisia þoriþateribaka. ¹⁹ I'supaka kibaeka ã'mitiritirã, Acéldama Jerusalénkarãre sawãmejĩ'aeka i'sia ka'ia. Nokapi, "Riweka'ia", ãrĩrika simaeka).* ²⁰ Ikuþaka Davidre bikija o'oeka:

* **1:19** Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar al lector entender que pasó a Judás.

“Baiparāmarīa wi'ia jariwa'rirāka sarā imaekakite a'ritapawa'rika simamaka. Apika etatirā sarā imaberijiki.”

Toḗi pūri,

“Apika o'atirā kiba'iraberū”, āriwa'ri David imaroyikakite o'oeka upakaja Judare baeka.

²¹⁻²² I'supaka kibaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mía, maipamaki Jesúre maḗō'irā imaroyirapaka ḗoto makaja imaroyirapakite ma'eye'e. Juanre ruḗuko'a Jesúre jūjemaka ĩaekaki, mabo'ikakurirā Jesúre a'rikarō'ōjirā maka imaroyirapaki kimajĩñu. Supabatirā reyaripotojo oñia Jesúre jariḗe'rika be'erō'ō kire ĩaekakioka kimarākareka jia simarāñu,— Pedrote nare ārika.

²³ Torājirā mae, ĩparā torā imaekarāte nawā'maeka. “José, Matíasḗpitiyika nime jia pupakirā”, narīka. José Barsabás kiwāmea imako'omakaja apewāme Justo kire narīka.

²⁴⁻²⁵ Torājirā mae,

—Yija ĩpamaki Jesús, mi'i imaki ritaja ḗo'imajare pupajoika oñuka. I'supaka simamaka “Īi kime Judas o'toarā o'arūkika mijaka wārōrimaji”, āriwa'ri yijare miō'rĩrūjebe. Mía je'e, Judas pūri yijare a'ritaparapaki ba'iaja baarika yapawa'ri. Supa imarī maekaka ba'iaja baariwapa tiyibeyurō'ōrā kime,— kire narīka.

²⁶ Supa imarī José wāmea ātarā no'ojĩ'aeka, supabatirā Matías wāmea aḗorā. Toḗi mae jotoarā jāātirā, sanajājeeka mamarī ña'rĩrāñuo ĩaokaro'si. Śiatirā, “Matías kime Tuparāte wā'maiki”, narīka. Torājĩtepi ĩ'ḗoũ'puarāe'earirakamakiro'si kijarika mae.

2

Espĩritu Santore nare ña'rĩjāika

¹ Pentecostés* bayarĩmi seyaeka ḗoto Jesúre yi'yurāte nimaupatiji ĩ'rākō'rĩmatorāja narērikũ'ika. ² Ikuḗarō'ōpiji jājia wĩroa baeika upaka sokaarika wejeḗemapi. I'sia wi'iarā ruḗataekarā nimaupatiji jia sana'mitirika. ³ Supabatirā ḗekajũ'rēika upaka simamaka niaeka. I'supaka ḗekajũ'rēikapi ḗibitirā nimaekarakamakireje saña'rĩḗeika. ⁴ Sapi Tuparāte pũataekaki Espĩritu Santore nare ña'rĩjāika. Nareka ña'rĩjāitirā aḗerā oka na'mitiribeyua imakopeikaja nare kijaiwārũrũjeke. I'supaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairā najarika kijā'meka upakaja.

⁵ I'sia ḗoto judiotatarā imariḗotojo aḗerō'ōrā ḗo'ijirikarōoka Jerusalénwejearā imaekarā. ĩ'sirokapi āriwa'ri rakaka oyiaja jairā nimaeka. I'supaka imariḗotojo jia Tuparāte jiyipupayeerā nimaeka. ⁶⁻⁷ Torājirā mae wĩroa baeika upaka okaarika ā'mitiritirā, ĩ'rāoka torā rērikarā. Torā eyatirā rakakaja jairā imariḗotojo nokarokapi jairāte ā'mitiyurā nimaeka. I'supaka simamaka jimarīa naḗupataeka. Toḗi natiyiaja ikupaka najaiḗu'aeka:

—Galileakarā nime. ⁸ Tokarā imariḗotojo ĩ'marākā'a mija oka, supabatirā yija oka ḗarĩji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹ ĩ'rātatarāmaime. Mija ĩabe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, supabatirā Cirenewejea a'riwa'ri Libia, supabatirā Romakarā maime. Creta, Arabiapi ĩ'taekarōoka imarā maka. Supabatirā Romapi ĩ'taekarā, judiōrāka, supabatirā Tuparāte jiyipupayeerijayurāoka imarā naro'si. Supa imariḗotojo, tēriwa'ribaji jia Tuparāte baarimajaroka mokapiji maka Galileakarāte jairijiyu,— āriḗu'abaraka nimaeka.

¹² Pūpatatiyawa'ri, marākā'a āririka imabepakā'a ikupaka narīka:

—ĩDakoapi āriwa'ri supa nabaayu?—

¹³ Supabatirā aḗerimarā pūri,

—Nukuwejabiyu,— āḗaraka ba'iaja neewā'imarīka.

Torā etaekarāte Pedrote bojawārōeka

¹⁴ I'supaka nañua ā'mitiritirā, Pedro, kijeyomarā ĩ'rōũ'puarāe'earirakamarā ḗitiyika jia wāārō'ōrā nawirirīkaeka. Torājirā jājirokapi ikupaka Pedrote ārika ritaja torā imaekarāte ā'mitiyaokaro'si:

—Judiōrāka aḗerō'ōpi ĩ'taekarā, supabatirā Jerusalénkarōoka jia mija ā'mitiḗe ruḗu.

¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija āriko'omakaja wejabiribeyurā yija. Sajē'rākamarā simamaka imabeyurā ruḗu ukuwejabiyurā. ¹⁶ Ikupaka simatiyayu. Yijare mija ĩaika, “I'supakaja simarāñu”, Tuparārika bojaĩjirimaji, Joel imaekakite ārika. Mía je'e:

¹⁷ “Ō'ōjĩtepi ñamajĩ wejetiya seyarāñurō'ōjirā Espĩritu Santore ritatojo wejeareka imarāte yiña'ajāārāñu. Supa imarī mija makarā yirika bojarimaja nimarāñu. Bikirimajare pūri wāārō'ōrāja yibaarũkia ñiarũjerāñu. I'supaka simako'omakaja ḗakiarāte pūri nakārōmarō'ōpi nare sayibearāñu.

¹⁸ Torājirā mae, Espĩritu Santore yiña'ajāārāñu yijā'meika upakaja baairāte. Rōmijāte, ĩmirĩjareoka i'supaka yibaarāñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

* 2:1 Fiesta judía que se celebraba cincuenta días después de la Pascua.

¹⁹ Mija jērāko'abeyua wejepeparā mijare yibearāñu. Supabatirā ritaja wejeareka i'supaka yibaamaka, 'Tērīriki kime Tuparā', pō'imajare ārirāñu. I'supakajaoka pitā'muapi puyurā, supabatirā peka jū'rēika ūmakapupakā'ā niarāñu.

²⁰ Mia je'e, imikaki aiyata neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerō'ōjirā jū'aka jarirāki. I'supaka simarāka poto wejetiyia seyamaka, jia supabatirā ba'iajaoka pō'imajare baeka itirā, sawapa maipamaki Tuparāte nare baarāñu. Imatiyairīmi simarāñu i'supaka kibaarāñurīmi.

²¹ 'Ñipamaki, ba'iaja baaiki ñime. Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', yire ārirāñurāte pūri, ba'iaja nabaeka wapa Tuparāte nare baabesarāñu", Tuparāro'si Joelre o'oeka, — āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

²² Sabe'erō'ōjite ikupaka Pedrote nare ārika ate:

—Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesūs Nazaretkaki Tuparārikapi maikoribeyua mijare baabearoyikaki. I'supaka Tuparāte baaeka simamaka "Kijā'meka upakaja Jesūre baaeka", āriwārūrā mija ime. ²³ I'supaka simako'omakaja, Jesūre ā'mijīaraparā, kire okabaaparā mija ime. Supabatirā yapua tetaekarā kire mija patakīarūjeka. I'supaka mija baarūkia ōritikaki Tuparā pūri. "Ba'iaja kire nabaarāka imako'omakaja yi'i pūri jia pūpajoawa'ri Jesūre pūatarāki", Tuparāte ārika. ²⁴ Ba'itakaja jūabaraka Jesūre reyako'omakaja Tuparā pūri ōña kire jaripe'rirūjekaki, reyariiba'imarīka Jesūre imaeka simamaka. ²⁵ Supa imarī mañeki, David, Jesūre imarākakaka pūpajoawa'ri, ikupaka kio'oeka:

"Maipamaki, yikaja yire jeyobaabaraka mime. Supa imarī wayupū'ribeyuka yi'i.

²⁶ Supa imarī jījimaka yīpupakapi ñime. I'supaka simamaka jījimakapi mika yijaiyu. Supabatirāoka 'Reyaripotojo ōña yijaripe'rirāñu', āñuka ñime.

²⁷ Maipamaki, miyapamaka, reyariāte nayayeriō'ōrā imarūkimarīka ñime. Supabatirā mirikitaki imawa'ri, miyapaika upakaja baarimaji ñimamaka yipo'ia mirabarūjebesarāñu.

²⁸ Supa imarī ōña yire mijaripe'rirūjerāñu. Supabatirā jia jījimaka ñimarāñu ate mika imawa'ri", āparaka David imaekakire o'oeka're.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mañeki David imaekakite reyamaka ō'ōrāja kire nayayeka supakaja kimajapema ōñujua ruḡu. ³⁰ Supa imarī kiro'si imarūkiakakamarā pūpajoabaraka supa Davidre ārika. Namajī imarūkiakaka bojarimaji kimaeka. I'supaka imarī, "Namajī rīrika yiriparāmi kimarāñu Tuparāte pūatarūkika, yupakajaoka ipi imarūkika", āriwa'ri David imaroyikakite pūpajoeka, Tuparāte kire ōrīrūjemaka. ³¹ Sōñuka imarī, "Jā'merimaji Tuparāte pūatarāñuka reyariipotojo ōña jaripe'rirāki. Supabatirā reyaekarāte imarō'ōrā imabesarāki imarī, kipo'iaoka rababesarāka", āriwa'ri kio'oeka're. ³² Jesūre reyapaka be'erō'ō, kire yija iarape ate. Supa imarī "Tuparāja supa kire baarapaki", yija āriwārūyu. ³³ Mabo'ikakurirō'ōpi imatirā Tuparāte akaeka Jesūre. Supa imarī Tuparāte imarō'ōrā kiritapē'rōto jiyipupayeerūkirō'ōpi kirupe mae. "Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espiritu Santore miḡatāte", Jesūre kērīka. Supa imarī Jesūs mae yijare Espiritu Santore ña'ajāēekaki. Mae mija ĩako'a, mija ā'mitiriko'a, Espiritu Santore yijare ña'rjājāikakaka sime. ³⁴ Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. "Yi'iji i'supaka ñimarāñu", āriwa'rimarā Davidre so'oeka. Dakoapi āriwa'ri ritikaja Tuparā pō'irā kipo'ia mirīwa'riberijīki iki. I'supaka simamaka Jesūre mirīwa'rirūkia simamaka ikupaka Davidre o'oeka:

"Yiritapē'rōto jiyipupayeerūkirō'ōpi mirupabe,

³⁵ mimajamarāre yitērīpatayuju', Tuparāte āñu 'Ñipamakire", āriwa'ri David imaekakite o'oeka.

³⁶ Supa imarī ritaja Israelkarā, ika jia mija ōpe: Yapua tetaekarā mija jāēekakitejeoka Jesūre, Tuparāte pō'imaja ipamaki imarūjeka, supabatirā Jā'merūkika kire kiwā'maeka,— āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā ba'iaja pūpariwa'ri ikupaka Pedrorākare narīka:

—¿Yija jeyomarā, marākā'ā yija baarāñu je'e mae?—

³⁸ Topi ikupaka nare kērīka:

—Ba'iaja mija baaika ja'atitirā jia mija imabe. Supabatirā, ruḡuko'a mija jūjerūjebe, "Yijare tāārimaji Jesūre ime", āriwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'iaja mija baaika ye'kariatirā Espiritu Santore Tuparāte mijare ña'ajāārāñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kīpūatarāñu, supabatirā mija makarā, mija riparāmerā, supabatirā yoepi i'taekarāteoka. "Yimakarā upakaja mija imarāñu", kērīka upakaja yi'rīrāñurā upatireje Espiritu Santo kiñā'ajāārāñu,— Pedrote ārika.

⁴⁰ Torājirā mae ikupaka nare kiokajāārījarika:

—"Ba'iaja yija baaika yijareka ye'kariatirā, yijare mitāābe", āriwa'ri Tuparāte mija jēñebe ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ba'iaja baairā pō'imajapitiyika mija a'ria'si āriwa'ri,— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kibojaeka jjimaka ā'mitiriwa'ri tres mil rakamaki Jesúre yi'rikarā. I'supaka imawa'ri ruṗuko'a najūjerūjeka mae. ⁴² Supabatirā apóstolrākare wārōika ā'mitirirā naṗō'irā narērīroyika. Nawārōika yi'riwa'ri sana'mitiripēarija'ataberika. Supa imarī ūrika ta'iarāja ṗupajoairā najarika mae. I'supaka imawa'ri, ūrākuri jariwa'ririmariāja rērikū'itirā naṗibaba'royika, supabatirā Tuṗarāka najaika. Supabatirā, “Ika ima Jesús ṗo'ia upaka ima. Mare tāārimaji kime”, āriṗupajoabaraka ṗan naṗibaba'arijarika.

Jesúre yi'yurā ikupaka imaeakarā

⁴³ Apóstolrāka ūkimakaja maikoribeyua beaeakarā, i'supaka nabaarūika Tuṗarāte nare ja'ataeka simamaka. I'supaka nabaaiika ūawa'ri jimarīa ritaja Jerusalēnkarāre ṗupataeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jesúre yi'yurā ṗuri ūrika ta'iarāja ṗupajoaeakarā. Supa imawa'ri natiyiāja nayapaika upakaja najeyobaabu'aeka. Aṗerikuri naba'irījia, naka'iaoka nijika sawapa e'etirā najeyomarāte yapaika ko'apitorāja niñerū nare ūjirā. ⁴⁶⁻⁴⁷ ūrārīmi jariwa'ririmariāja, ūrika ta'iarāja ṗupakirā imarī, Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwiwi'i pēterā narērīroyika. Supabatirā najeyomarāre akawa'ritirā nawī'iarā ṗiyia Jesúre ba'aeka upakaja ṗan naṗibaba'aeka kire jiyiṗupaka ōriwa'ri. I'supaka baatirā jiuropa ṗuparitirā ba'arika naṗibaba'royika, Tuṗarāte jiyiṗupaka ōñurā imawa'ri. I'supaka nabaamaka ūtirā “Jiitaka baairā nime”, ritaja ṗo'imajare nareka āriṗupajoaeka. ūrārīmi upakaja torā rikimabaji Maṗpamakire tāāekarāte pubuwa'rika, kire yi'yurā kimarūjekarā imarī.

3

Bitamajite Pedrote jieka

¹ ūrārīmi upakaja rā'irā Tuṗarāka jairī judiōrākare eyaroyika Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwiwi'iarā. Torājirā mae ūrārīmi Pedro, Juanṗitiyika torā Tuṗarāka jairī na'rika. ² Torā ūrika bitamaji ṗo'ijirikakite koṗerekarā ruṗaeka. I'supaka kimamaka ūrārīmi upakaja kijeyomarāre kire kōkewa'riroyika. I'supaka kire baatirā koṗereka jiyurika āñua wāmeika rō'ōrā kire narupataroyika. Torā ruṗatirā wayuoka kibaayu āriwa'ri “Niñerū kūṗajī yire mija ūjibe”, āṗaraka kimaeka. ³ Pedrorākare torā kākaraē baaeka ūtirā,

—Yire mija wayuūabe kūṗajī,— nare kērika.

⁴ Topi,

—Ō'ōrā miabe,— Pedrote kire ārika.

⁵ Supa kēpakā'ā “Mae kūṗajī yire nijirāñu je'e”, āriwa'ri jia nare kiyi'rika.

⁶ —Niñerū ṗuri yire imabeyua. Aṗeakaka imatiyaika mire yijeyobaarāñu. Jesucristo Nazaretkakire yire jā'mekapi āriwa'ri, “Mi'mirikatirā jia a'yuka mijape”, mire ñañu,— Pedrote kire ārika.

⁷ I'supaka kire āritirā kiṗitaka ritapē'rōtopi ñi'atirā Pedrote kire mi'marikaeka. I'supaka kire kibaamaka kiū'pua, kiāñarakaoka jika mae. ⁸ Supa imarī kibu'ririkaeka. Supabatirā Pedrorākapiṗitiyika Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwiwi'iarā buṗurikewa'ritirā kikākawa'rika mae. “Jia Tuṗarāte yire baayu, bitamaji upaka ñimareka yire kijeyu”, āriwa'ri jjimaka kimaeka. ⁹ Kituritapamaka torā imaeakarāre kire ūaeka. Supabatirāoka “jiitaka Tuṗarāte yire baayu!”, kēpakā'ā na'mitirika. ¹⁰ Supa imarī kire ūtirā “Niñerū jēñebaraka jiyurika āñua wāmeika koṗereka rō'ōrā ruṗako'okaja kimema. ¿Marākā'ā simamaka i'supaka kijayu je'e?”, narika.

Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwiwi'i pēte Salomón wāmeika imaeakarō'ōrā ṗo'imajare kibojaeka Pedro

¹¹ Bitamaji imakoṗekaki, Pedrorākakaja kimajipaeka. Tuṗarā jiyiṗupaka ōriwiwi'i pēte Salomón wāmeika imaeakarō'ōrā i'supaka nimaeka. I'supaka kima ūtirā ṗupatawa'ri, ririra'atirā rikimarāja ṗo'imajare torā etaeka. ¹² Torā netamaka ūtirā, ikupaka Pedrote nare ārika:

—Mija ṗupata'si yitā'omaja Israelka'iakarā. Yijaji āriwa'rimarīa i'supaka kijayu. Supabatirā “Tērīritarā imarī noñu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija āriṗupajoa'si. Supabatirā “Aṗerā bo'ibajirā jia Tuṗarāte yi'yurā imawa'ri supa kire nabaako'o”, mija āriā'sioka. ¹³ Ikupaka simatiyayu: Mañekiarā, Abraham, Isaac, supabatirā Jacobrākare jiyiṗupaka ōrikaki Tuṗarāte yapaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'supaka kimamaka ritaja ṗo'imajare jiyiṗupaka ōriurūkika Tuṗarāte kire imarūjeka. Kire ūriṗe'yowa'ri ūparimarāre kire mija okabaaka “Kire mija jāābe”, āriwa'ri. I'supaka mija āriko'omakaja Pilato ṗuri ba'iaja kire bairika yaṗaberikoṗekaki. ¹⁴ Tuṗarāte yapaika upakaja baaiki Jesúre ṗoatarikoṗakaja Barsabās, ṗo'imajare jāārimajiratakiteje Pilatore mija ṗoatarūjeka. ¹⁵ I'supaka baawa'ri ṗo'imajare ōñia imajiparika ja'atarimajire mija jāārūjeka. I'supaka kire mija baako'omakaja, Tuṗarā ṗuri ōñia kire jiriṗe'rirūjekaki. Kire ūeakarā imarī, “Ōñia kime mae”, yija āriwārūyu. ¹⁶ ūi bitamaji imakoṗeroyirapakite ōñurā mija ime. Jesúre yi'yurā yija imamaka kiū'pua kire kijeyu. Kire ūtirā “Rita sime, Jesúre kire jieika”, mija āriwārūyu.

¹⁷ Ñoñua sime yijeyomarā, mija İparimarāpitiyika ðrīpūaberuwa'ri Jesúre mija jāārūjeka. ¹⁸ 'I'supaka simarāñu", Tuparāte ārīka simamaka supa simarape. Mia je'e, bikija ikupaka Tuparāro'si bojañirimajare ārīka: "Cristore ba'iaja baawā'imarītirā kire najāārāñu", narīka. ¹⁹ Sōñurā imarī, "Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe", Tuparāte mija āpe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'supaka mija baarākareka mijare kijeyobaaika jia ðñurā mija imarāñu. ²⁰ I'supaka mija imamaka Cristore mija pō'irā Tuparāte pūatarāñu ate. Bikijarāja "Ī'ī nare Jā'merūkika", Tuparāte ārītikaki kime Jesús. ²¹ Maekaka mabo'ikakurirā Jesucristore ime ruðu. "Mae ritatojo wejea jierī me'pe", Tuparāte kire ārīrāñurīmi ð'ōrā etarūkika kime. Ika yibojajika upakaja Tuparāro'si bojañirimajaja bikija kirirā imai'tara'aekarāte ārīka. ²² Mia je'e, ikupaka Moisés imaroyikakite bojaeka mañekiarāte: "Maipamaki Tuparāro'si bojarimaji ñima upakaja apika kirika bojarimajire kipūatarāñu. I'supaka baarāñuka matataki imarāki, supabatirā ritaja kērīrāka upakaja mija yī'pe. ²³ Kēñu upakaja yī'ribeyurāte puri topi kire pōatitirā, kire kiriatarāñu", ārīwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

²⁴ Apea ikupaka Pedrote ārīka:

—Samuel imaroyikaki, supabatirā kibe'erō'ō Tuparāro'si bojañirimajajaoka, maekaka imarūkiakaka, simaupakaja bojaekarā naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarāte Tuparāte bojatika nabojaeka kiro'si bojañirimajaja. "Moiséte imaeka upaka apika yirika bojañirimajire yipūatarāñu", ārīwa'ri mañekiarāte Tuparāte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuparāte bojaeka: "Jia ritaja pō'imajare yibaarāñu, miriparāmiipi ārīwa'ri", Tuparāte kire ārīka. ²⁶ Mia yijeyomarā Israelkarā, Tuparāte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. O'ōrā Tuparāte kire pūataeka poto mamarī maro'si kire kipūataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaika maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarāro'si kibaaeka,— Pedrote nare ārīka.

4

¹⁻² "Najāāekaki imari'potojo ðña Jesúre jaripe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuparāte ðña jaripe'rirtjerāñu", Pedro Juanpitiyika pō'imajare bojabaraka imaeka poto napō'irā netaeka kurarāka, saduceokaka pupajoirā, supabatirā Tuparāte jiyipupaka ðrīriwi'ia İarīrimajaja İpamakioka. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarā boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka İparāte wēkomaka imariwi'iarā nare ne'ewa'rika. Na'itakarā sajakapak'ā "Waeroka bikitojo naka majaiye'e", narīpupajoaeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ā'mitiritirā sayi'yurāte rīkimarāja imaeka. Mia je'e, imirījatakaja majoajikareka cinco mil rakamarāð'ōjīrā Jesúre yī'yurāte imaeka Jerusalénreka.*

⁵⁻⁶ Tomaj mae bikitojo Jerusalénrājaoka, judiotatarā İparimarā, supabatirā Moisére jā'meka wārōrimajaja, supabatirā pakiarimarāpitiyika torā narērīka. Kurarāka İpamaki imatiyaiki Anás, supabatirā Caifás, Juan, Alejandrōrākaoka imaekarā. Supabatirā Anás tā'ōmajaoka torā imaekarā. ⁷ Supa imarī Pedro, Juanpitiyika wēkomaka imariwi'iarā imaekarāte Anare akarūjeka. Mae kipō'irā eyatirā kiwā'tarā narīkataeka poto, ikupaka nare kijērīka:

—¿Maki i'supaka baarika mijare jā'merapaki? Supabatirā, ¿marāk'ā simamaka bitamajite mija jierape?— nare kērīka.

⁸⁻⁹ I'supaka kēpak'ā, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yī'rika:

—Yija İparimarā, pakiarimarāoka, mija ā'mitipe ruðu. Makire yijare jā'memaka bitamajite wātawarī kire yija jierape ārīwa'ri mijare sayija bojaerā baayu mae. ¹⁰ Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesús Nazaretkakite jā'mekapi ārīwa'ri Ī'ī bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarūjerapakite yapua tetaekarā mija jāārāpaka simako'omakaja ðña Tuparāte kire jaripe'rirtjerape. ¹¹ Mija ā'mitipe, bikija David imaekakite ikupaka o'oeka:

"Wi'ia baarimajaja, āta i'rō mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ātapi wi'ia kibaamaka apo āta tērīwa'ribaji imatiyaio sajarika", ārīwa'ri David imaroyikakite o'oeka, Tuparāte pūatarūkikate pupajoweiabaraka.†

¹² Jesucristo Ī'rikajaja imaki ritatojo wejeareka pō'imajare tāārūkika Tuparāte pūataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaki,— Pedrote nare ārīka.

¹³ Pedro, Juanpitiyika kīkirimarājaja najaimaka ā'mitiritirā, İparimarāre pupataeka. "Jia papeera wārūtiyaberikarā imari'potojo jītakaja najaiyu, Jesús jeyomarā mirārā imarī", narīpupajoaeka. ¹⁴ Bitamajite Pedrōrākaka imamaka İawa'ri, "Ba'iaja mija baayu", İparimarāre nare ārīwārūberika. ¹⁵⁻¹⁶ Torājīrā mae, pēterā İparimarāre nare porirūjeka. Pēterā na'rika be'erō'ō natiyijaja ikupaka najaiibu'aeka:

* 4:4 Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también. † 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

—¿Marākā'ā nare mabaarāñu mae? Ritaja Jerusalénkarāre ōrīpatayu bitamajite najieka. Supa imarī “Wapuju pakirimaja nime”, marīwārūberijika sime. ¹⁷ I'supaka simamaka bitamaji majaroka ā'mitiririmarā sime. Supa imarī ikupaka nare marīye'e mae: “Jesúrika pō'imajare mija jaimirīrikawa'rīrākareka ba'iaja mija jūarāñu”, nare marīye'e,— āriwa'ri ĩparimarāre jaibu'aeka.

¹⁸ I'supaka baaweatarā nimaekarō'ōrā nare akatirā, ikupaka nare narīka:

—Jesúmajaroka pō'imajare mija wārō'a'si mae,— nare narīkopekā.

¹⁹ I'supaka ĩparimarāre nare āpakā'ā, ikupaka nare nayi'rika:

—Mija āñua yija yi'rījikareka, Tuparāte yi'ribeyurā yija jarijiñu. ¿Tuparāte yi'rīrikopakaja, mijare yija yi'rījiñu bai je'e? Tuparāte ĩaika wājitāji, ¿dika jībaji imaje'e, mija pūpajoaikareka? ²⁰ Jesúre ārika yija ā'mitirika mirāka, kibaaroyika yija ĩaekaoka, bojarija'ataberijīrā yija ime,— narīka.

²¹⁻²² I'supaka napākā'ā,

—Samija bojarimirīkawa'ria'si. I'supaka mija baarākareka, ba'iaja mija jūarāñu,— ĩparimarāre nare ārika.

Bitamaji imakopekakire tupakā'ā ĩawa'ri, jia pō'imajare jiyipupaka Tuparāte ōrika. Supabatirā najiekaki, ĩparā pō'imaja pēmawa'ribaji wejeje'rāka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka pō'imajare imamaka kikiwa'ri ba'iaja Pedrorākare baabekaja ĩparimarāre nare poataeka.

“*Jesúrika bojariroka bojabaraka nimarū', āriwa'ri, yijare mijeyobaabe*”, āparaka Tuparāte najēñeka

²³ Poriwa'ritirā najeyomarā pō'irā Pedrorākare eyaeka. Napō'irā eyatirā kurarāka, supabatirā pakiarimarāre jaika nare nabojaeka. ²⁴ Sā'mitirirāka ta'iarāja pūpakirā imarī ikupaka Tuparāte najēñeka:

—Yija ĩpamaki, ritaja ōñuka mime. Supa imarī mi'jioka imaki wejepema, ka'ia, riapakiaka, supabatirā ritaja sareka imarūkia baekaki. ²⁵ Bikija, yija ñeki David, miyapaika upakaja baaroyikaki Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka kio'oeka:

“¿Dako baerā judiōtatarā, judiōtatarāroka Tuparāte boebariwa'ri, ba'ipupakaja kire nabaariipupajoeka?”

²⁶ Ritatojo wejeareka imarā ĩparimarā, supabatirā pō'imajare imaruputarimajaka rēritirā, imaweitakaja nimaeka ba'iaja mire baaerā. Supabatirā Jā'merimaji kimarū', āriwa'ri mi'pūataekakiteoka ba'iaja baaokaro'si nimaeka", āriwa'ri kio'oeka.

²⁷ Rita Davide o'oeka upakaja simarape yija wejeārā. ĩpi Herodes, supabatirā Poncio Pilato, apletatarā, supabatirā Israelka'iakarōka ĩrika ta'iarāja pūparitirā nimaeka. Miyapaika upaka baarimaji mi'pūataekakire ba'iaja baaokaro'si i'supaka napūpajoeka.

²⁸ Bikijarāja “I'supaka nabaarāñu”, merīka upakaja imawa'ri supa nabaarape. ²⁹ Yija ĩpamaki, yijare mia'mitipe. “Ba'iaja mija jūarāñu”, yijare nañua miye'kariria'si. Jia mire yi'yurā yija imamaka yijare mijeyobaabe. Supabatirāoka dako werikimarāja Jesús majaroka yija wārōerā yijare mijeyobaabe. ³⁰ Tērīriki imarī wāmarā imarāte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, “Jesúpi āriwa'ri i'supaka sime”, pō'imajare āñaokaro'si,— Tuparāte narīka.

³¹ Tuparāte najaiweaeka poto, nimaekarō'ō ka'ia iyika. I'supaka sabaaeka watopekapi, Espiritu Santore nare ña'rījāika. Sapi āriwa'ri dakoa werikimarāja Tuparā majaroka pō'imajare nabojaeka.

Jesúre yi'yurā tīyiaja ba'irīja napibabu'aeka

³² Jesúre yi'yurā ĩrika ta'iarāja pūpakirā imaekarā. Supa imarī narikaika, “Yirikatakaja sime”, āribeyurā imarī “Maro'siji sime”, āriwa'ri najeyomarāre najeyobaaeka. ³³⁻³⁵ ĩrārimarā naro'siji ka'iareka imarā, supabatirā wi'ia aperature nijirūkia nareka imarā, sawapa niñerū natōpoika apōstolrākare nijika, wayuoka baairāte najeyobaaerā. Supa imarī nakaki ĩrikaoka wayuitaka baakite imaberika. Supabatirā Tuparāte nare jeyobaamaka jūitakapiji “Maipamaki Jesús reyari'potojo ōñia jaripe'rikaki”, āriwa'ri apōstolrākare wārōija'ataberika. Supa imarī Jesúre yi'yurā rakamarāja jījimaka nimaokaro'si Tuparāte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mia, Jesúre yi'yurā watopekareka José wāmeiki levita imaeka. Chi'pe wāmeika jūmurikarā pō'ijirikaki kimaeka. Apōstolrāka, José Bernabé kiwāmea no'aeka. Griego okapi, “Jījimaka aperature imarūjerimaji”, ārika simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia apikate kījika sawapa tōpotirā apōstolrākare jījokaro'si, wayuoka baairāte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirūmu Safirapitīyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirūmu Safirapitiyika pūri ikupaka nabaaeka: Ananías kirūmupitiyika narioa jītirā sawapa niherū natōpoeka. ² Īrātiji pūpakirā imarī ka'i wapa imaekakaka kūpājī naya'eka. Supabatirā sapīya apōstolrākare kījika poto,

—Ō'ōjīrāja yitōpoko'o,— kērīpakika.

³⁻⁴ Īsupaka kēpakā'ā ikupaka Pedrote kire ārika:

—Ananías, ¿dako baaerā Satanāre miyi'yu? Mirioaja sime mijirapaka. ¿Sawapa mire nawapaījika mirikamarīa sime bai je'e? Īsupaka simako'omakaja “Simaja riowapa mijare nijipatayu”, merīpakiyu. Īsupaka meñua yijare takajamarīa miḡakiyu. Tuḡarāte, supabatirā Espiritu Santoreoka pakiwa'ri supa mibaayu,— kire kērīka.

⁵ Īsupaka kire kērīkarō'ōjīteje Ananīare pūpaririña'rika. Īsupaka ima ā'mitiritirā, jimarīa tokarāre pūpataeka. ⁶ Topi mae Īrārimarā bikirimaja kire butetirā kire yayerī na'rika.

⁷ Torājīrā mae, maekarakakuri aiyajērā be'erō'ō Ananías rūmu mirākote etaeka, i'supaka kibaaeka ōrībekaja. ⁸ Koetaeka poto,

—¿Simaupatiji bai sime ika riowapa mija tōporapaka?— Pedrote kore ārika.

—Ā'ā, simaupatiji sime,— kōrīka.

⁹ Īsupaka kōpakā'ā ikupaka kore kērīka:

—¿Dako baaerā mitīmika Īrātiji pūpajoatirā, Tuḡarāte pūataekaki Espiritu Santore miḡakiyu je'e? Pēterā netara'ayu mitīmite yayerī turiko'orā. Mire yayerī na'rīrāñu ate,— kore kērīka.

¹⁰ Īsupaka kērīka potojo, koḡpaririña'rika koro'sioka. Torā kākatirā, bikirimajare kore ĩatōpoeka. Topi mae kore e'ewa'ritirā kofimite nayayekarō'ōrā kore nayayeka.

¹¹ Nimarakamakiji Jesúre yi'yurā, supabatirā ritaja ḡo'imaja, “Īsupaka sime're”, napakā'ā ā'mitiritirā jimarīa naḡupataeka.

Apōstolrāka rīkimakaja maikoribeyu upakakaka nabaaeka

¹² Īsia poto Jesúre yi'yurā Īrīka jariwa'rīrimarīaja Īrīka ta'iarāja pūpakirā imarī, Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'ī wā'tarā Pórtico de Salomón wāmeirō'ōrā narērīrijarika. Jerusalénkarāre ĩaeka wājītāji Tuḡarāte kirīkapi nare kijeyoaaamaka rīkimakaja maikoribeyu upaka ima apōstolrākare baabeaeka. ¹³ Jesúre yi'yurāte jiyipupaka ōrīwa'ri “Jīirā nime Jesúre yi'yurā”, Jerusalénkarāre ārīko'omakaja marā kire yi'yurāka rērīberīkarā, “Werīka sime je'e”, ārīpūajoawa'ri. ¹⁴ Topi rōmijā, ĩmirījaoka rīkimabaji Maipamakire yi'yurāte pūburījarika. ¹⁵ Maikoribeyua upaka ima Pedrote baabeaeka ā'mitiritirā, wāmarīa imarāte naḡeyurūkiapi e'era'atirā ma'arījerā nare naḡāājiyeka. Īsupaka nabaaekarā, Pedrote o'rīrika nata'aeka, “Yire kiraberū”, ārīwa'ri. “Mare kirabeberīkoperākaoka, kirārārika mabo'ipi o'rīrākapiji matārīrāñu je'e”, āparaka kire nata'aeka. ¹⁶ Īsupakajaoka Jerusalén koyikuri imaekarā, wāmarīa imarāte, supabatirā naḡupakareka Satanārika nā'rījākarāreoka naḡō'irā ne'ewa'rika. Topi mae, i'supaka nimaupatiji jia oyīaja najarika.

Apōstolrākare ba'īupaka nabaaeka

¹⁷ Īsia ā'mitiritirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, supabatirā kijeyomarā saduceokaka pūpajoairāoka apōstolrākare jimarīa ā'mijī'aeakarā ba'īaja naka imawa'ri. ¹⁸ Īsupaka imawa'ri nare nī'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka. ¹⁹ Torā nimaeka simako'omakaja i'siñamiji āngel Tuḡarāte pūataekakite naḡō'irā ḡemakotowirika. Supabatirā koḡereka wiwatatirā nare kipoataeka. ²⁰ Nare ḡoatatirā,

—Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā mija a'ḡe. Torā eyatirā, Tuḡarā ḡō'irā ōñia imajiparikakaka ḡo'imajare mija bojabe,— nare kērīka.

²¹ Īsupaka kēpakā'ā bikitojo ñamiji, Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ḡo'imajare nawāōdeka mae.

Īsupaka nare wārōbaraka nimaeka poto, kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, kijeyomarāpitiyika, Israelā'īakarā ĩparimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājīrā wēkomaka imariwi'iarā surararākare naḡūataeka apōstolrākare nakayaokaro'si. ²² Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika. Torā ĩakoḡetirā, surararākare ḡe'riwa'rika ĩparimarāre bojarī.

²³ —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o. Satuerimajaoka sakōḡerekarāja imako'orā. Īsupaka simako'omakaja koḡereka wiwatatirā, yija ĩamaka, torā nimaberiko'o,— narīka.

²⁴ Sā'mitiritirā, kurarāka ĩpamaki supabatirā Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamakioka, marākā'ā baaberījīka najūaeka. Supa imarī “¿Marākā'ātaka ruku simarāñu mae?”, narīka. ²⁵ Īsupaka āparaka nimaeka poto Īrīka naḡō'irā eyatirā ikupaka nare ārīkaki: —Mīa, wēkomaka imariwi'iarā mija takoḡekarā, Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ḡo'imajare wārōbaraka imarā maekaka,— nare kērīka.

²⁶ Supa kēpakā'ā Tuḡarāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamaki, kisurararākaka apōstolrākare e'erī ke'rika. Naḡō'irā eyatirā ba'īupakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika.

“Ba'iaja nare mabaamaka, ātapi po'imajare mare jāārāñu je'e", naripupajoaeka kikiwa'ri. ²⁷ Nare e'ewa'ritirā, iparimarā pō'irā nare ne'eeyaeka. Torā ne'eeyamaka itirā ikupaka kurarāka ipamakire nare ārika:

²⁸ —Mijare taka puri “Jesús majaroka mija boja'si”, yija ārāpe're. I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja ritaja Jerusalénkarāre samija wārōyu. Supa imarī nimaupatiji sanoripatayu mae. “Nāpareareka Jesúre najāāeka”, yijareka mija āñu,— kurarāka ipamakire nare ārika.

²⁹ Topi ikupaka apóstolrākāpitiyika Pedrore kire y'i'rika:

—Tuparā kime y'i'ritiyarūkika, po'imaja bo'ibajirā imaki kimamaka. ³⁰ Jesús yapua tetaekarā mija jāārūjekakite, Tuparāte oñia jarirūjeka. Iki Tuparā imaki, bikijarāja mañekiarāte jiyipupayeera'aekaki. ³¹ Mabo'ikakuripi Tuparāte kire akaeka simamaka kiritapē'rōto jiyipupayeerūkirō'ōrā Jesúre rupe maekaka. “Po'imaja ipamaki mimabe”, kire kērika. I'supakajaoka po'imagare ba'iaja baaikareka tāārūkika Tuparāte kire imarūjeka. “Mi'ipi āriwa'ri Israel riparāmerāte ba'iaja baaika naja'ataerā nareka sayiye'kariarāñu”, kērika. ³² Ritaja Jesúre imaroyirapaka īaekarā imarī, po'imagare sayija bojarijayu. Supabatirāoka “Rita sime nabojarijayua”, po'imagare āñaokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu. Tuparāte jā'meika y'i'yurā rakakaja, Espiritu Santore yijare kiña'ajāāroyirape,— Pedrote nare ārika.

³³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā boebariwa'ri nare jāārika nari'kaeka. ³⁴ Napitiyika I'rika fariseokaka pupajoaiki, Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jā'meka juitakaja wārōrimaji kimamaka po'imagare jiyipupaka kire ōrika. Aperā iparimarāpitiyika jaiokaro'si wirirakatirā, topi Pedrorākare kiporirūjeka. ³⁵ Supabatirā ikupaka kijeyomarāka kijaika:

—Jia mija ā'mitipe yitā'omaja Israeltatarā. I'rāre baarika mija yapāikakaka, jia mija pupajoabe. ³⁶ ¿Teudas wāsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? “Imatiyaiki imarī pitā'mua Romakarāka ko'apiritirā nare yipoatarāñu maka'iaipi”, kērikopeka be'erō'ō dikarakakuri wejejē'rākamarija seyawa'yu. Sā'mitiritirā, “Rita sime je'e”, āriwa'ri cuatro cientorakamarā Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surarārāke kire jāāeka. Supa imarī kika imakoekarāre nayapayu upaka pibipatemaka, kijā'mekopekaoka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erō'ō “I'siarakamarā po'imagare ime”, āriwa'ri nawāmea no'oirīmi seyaeka poto Galileakaki, Judare ō'ōrā etaeaka. Kireoka kijaika y'i'riwa'ri rikimarāja po'imagare kika imakopeka. Teudare nabaaka upakajaoka surarārāke kire baeaka. Supa imarī kika imakoekarāoka pibipatekarā. ³⁸ I'supaka simaeka ōriwa'ri “Ba'iaja baabekaja I'rāre mija ja'atabe”, mijare āñu. Wapuju napupaka nare āñu upakaja nabaaikareka ritaariberijika sime āriwa'ri āñu. ³⁹ I'simajaroka bojarī Tuparāte pūatararā nimajikareka puri marākā'ā nare mija tā'tewārūbesarāñu. Ba'iaja nare mija baariyaparākareka jia mija pupajoabe rupe, Tuparāte yapāika upakamarā mija baa'si,— Gamalielre nare ārika.

I'supaka nare kēpakā'ā,

—Rita meñu,— kire narīka.

⁴⁰ Torājirā Pedrorākare nakaeka ate. Napō'irā netaeka poto nare pajerūjetirā,

—Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae,— āritirā nare napaotaeka.

⁴¹ Topi mae jijimakapi Pedrorākare porika iparimarā pō'ipi. “Jesúre y'i'riwa'ri kire ja'atabeyurā imarī ba'iaja po'imagare mare baamaka, jiyipupaka Tuparāte mare ōñu”, Pedrorākare ārika. ⁴² “Po'imagare tāāokaro'si Tuparāte pūataekaki kime Jesús”, bojarika iparimarāre jājibaako'omakaja po'imagare Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā I'rārimi upakaja apóstolrākare sawārōyika. Supabatirāoka nawi'iarā po'imagare imarō'ōrā i'supaka oyiaja nabaaroyika.

6

I'potēñarirakamarā nare jeyobaarimagare ne'eka

¹ Torājirā i'sijē'rāreka rikimabaji Jesúre y'i'yurāte imarijarika. Supa imarī griego oka jairā ikupaka ārikarā hebreo oka jairāte:

—I'rārimi upakaja ba'arika pibaripotojo, jia I'rātiji samija jibeyu. Natimiarāte rey-atapeekarā hebreo oka jairā rōmijāte takaja rikimabaji mija jirijayu,— narīka griego jairā.

² I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, Jesúre y'i'yurāte nakaeka apóstolrāka. Supabatirā ikupaka nare narīka:

—Yija wārōrijayua ba'arika pibarika pemawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si puri. I'supaka simamaka ba'arika takaja yija pupajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija ima-jāāeka. ³ I'supaka simamaka yija jeyomarā, I'potēñarirakamarā jia pupajoairā, jiyipupaka noñurā imawa'ri Espiritu Santore jia y'i'yurāte mija wā'mabe, “Ba'arika pibarimaja mija

imabe”, nare yija ãñaokaro'si. ⁴ Yija p̄uri, Tuṓarāte takaja jairimaja, suṓabatirā kirika bojariroka wārōrimaja imarā,— apōstolrākare nare ārika.

⁵ I'suṓaka naṓakā'ā “Rita sime”, āñurā oyiaja nimaeka Jesúre yi'yurā. Suṓa imawa'ri “Esteban imaki jia Tuṓarāte yi'yuka imarī, kiyapaika upakaja baarijayauka Esp̄iritu Santore kire jeyobaamaka”, āriwa'ri kire ne'eka. Suṓabatirā ne'eka Felipe, Pr̄ócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, suṓabatirā Antioquiakaki Nicolás, judiōrākamarika imariṓotojo jia nare yi'yukap̄itiyika nimaeka ba'arika p̄ibarimaja ne'ekarā. ⁶ Suṓabatirā apōstolrāka p̄ō'irā nare ne'ewa'rika. “Īrā nime ba'arika p̄ibarimaja yija wā'mako'orā”, nare narīka. Suṓabatirā apōstolrāka naṓitaka narupuko'a p̄emarā ja'apeatirā, “Miyapaika upakaja nabaaoakaro'si nare mijeyobaabe”, Tuṓarāte najēñeka.

⁷ Sapi āriwa'ri Jesúrika bojariroka yi'yurāte bojaeka ā'mitiritirā rīkimabaji sayi'yurāte Jerusalénrā p̄uburijarika. Suṓabatirāoka kurarākaoka rīkimarāja kimajaroka ā'mitirip̄eakarā.

Estebanre nañi'aeka

⁸ Tuṓarāte kire jeyobaamaka jimarīa maikoribeyua p̄o'imajare ĩaeka wājitāji Estebanre baabearoyika. ⁹ I'suṓaka baabaraka kimaekarō'ōrā judiōrākare rēriwi'iapī i'teakarāte eyaeka ikupaka kibaarijarika yaṓaberiwa'ri. “Poyarāre a'ritapaekawi'ī”,* āririka upaka wāmeirō'ō simaeka. Cirenekarā, Alejandriakarā, Ciliciakarā, suṓabatirā Asiaka'iakarāp̄itiyika nimaeka torā rērikarā. Īrā Estebanka okabojikarā. ¹⁰ I'suṓaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwārūeka, Esp̄iritu Santore kire jeyobaamaka. Suṓa imarī marākā'ā baatirā kire nokatēriwārūberika. ¹¹ Kire okatēriwārūberiwā'ri, aṓerāte niñerū nawapañjika, Estebanre nabojajāōokaro'si. Se'ekarā “Tuṓarāte, suṓabatirā Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyerapaka ā'mitirap̄arā yija ime”, āriwa'ri aṓerāte naṓakibojaeka. ¹² Naṓakika ā'mitiritirā, jimarīa wejeakarā, suṓabatirā p̄akiarimarā, Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimajaoka kire boebariwa'ri Estebanre ñi'atirā judiōrāka ĩparimarā p̄ō'irā kire ne'ewa'rika. ¹³ ĩparimarā p̄ō'irā kire ne'eeyaeka ṓoto majaroka p̄akirimajare nakaeka. Niñerū nawapañjimaka ikupaka nabojapakika:

—Īrākurimarīa Tuṓarāte jiyiṓupaka ōriwi'ia suṓabatirā Moiséte jā'mekaoka kijaiyuyemaka yija ā'mitiyu. ¹⁴ Suṓabatirā “Jesús Nazaretkaki Tuṓarāte jiyiṓupaka ōriwi'ia kuyep̄erāki, suṓabatirā Moisés imaekakite jā'meroyika sapi p̄upaika maima kio'arāñu”, i'suṓaka Estebanre āṓakā'ā yija ā'mitiyu,— āriwa'ri nabojapakika.

¹⁵ Suṓa imarī torā imaekarāte kire yoirīkaeka. I'suṓaka kire nabaamaka ángel p̄ema upaka ya'tarika k̄ipema jarika.

7

“Oka yire imabeyua”, Estebanre ārika kurarāka ĩṓamakire

¹ Torājīrā mae ikupaka Estebanre kērika kurarāka ĩṓamaki imatiyaiki:

—¿Yaje rita sime i'suṓaka nañua?— kire kērika.

² I'suṓaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērika:

—Mija ā'mitiṓe yitā'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite Mesopotamiaka'iarā kimaeka ṓoto tēriwa'ribaji ōñuka Tuṓarāte kire p̄emakotowirika, Haránwejeearā ke'rirā baaeka ruṓu. ³ Ikupaka sāñu Tuṓarā majarop̄ññurā: “Mimarō'ō miṓoritap̄e, suṓabatirā mirīrāreoka ṓoṓi me'ewa'pe aṓea ka'ia mire yibearāñurō'ōrā”, Tuṓarāte kire ārika.

⁴ I'suṓaka Tuṓarāte kire āṓakā'ā ā'mitiritirā, Caldearō'ōṓi ṓoritirā Haránwejeearā imarī ke'rika. Torā keyaeka be'erō'ō mae k̄ipaki wāsare kire reyatap̄aeka. I'sia be'erō'ō ika maka'iarā Abrahamre imaerā Tuṓarāte kire p̄ūataeka. ⁵ “Torā mimabe”, Tuṓarāte kire āriko'omakaja, saba'ipimarīa kimaeka ruṓu. Suṓa imarī “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre āriwārūberika. ṓoṓi mae ikupaka simatiyayu Tuṓarāte kire ārika: “I'sia ka'ia mire ñijirāñu. Mireyarāka be'erō'ō, mirip̄arāmerārika simarāñu”, kire kērika, makarāmarīka kimako'omakaja. ⁶ ṓoṓi ikupaka Tuṓarāte kire ārika ate: “Ñamajī ṓoṓi ṓoritirā aṓerā ka'iarā mirip̄arāmerāte imarāñu. Torā nimarāka ṓoto cuatro ciento rakakuri wejeje'rākarō'ōjirā nare najā'mewā'imarījarirāñu. ⁷ I'suṓaka simako'omakaja mirip̄arāmerāte ba'iaja nabaarāka waṓa ba'iaja nare yibaarāñu yiro'si. Suṓa yibaamaka ṓoṓi p̄e'rira'atirā ika ka'iarā mirip̄arāmerāte etarāñu ate. Torā imatirā ñamajī yire jiyiṓupaka ōriwa'ri yika najairijarirāñu”, Tuṓarāte ārika mañeki Abraham imaroyikakite. ⁸ Suṓabatirā ikupaka Abrahamre kērika ate: “Mire yibojaika ā'mitirip̄eatirā, I'suṓaka yibaarāñu”, merīrākareka, mimakire ṓo'ijirirāka be'erō'ō circuncisión kire mibaabe. “Tuṓarāriki kime”, āriwa'ri i'suṓaka kire mibaarāñu”, Abrahamre kērika. I'suṓaka Tuṓarāte kire ārika simamaka, kimaki Isaacre ṓo'ijirika maekarakautēñarirakarāmi seyawa'rika ṓoto circuncisión

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados

Abrahamre kire baaeka. Supabatirāoka Isaac, kimaki Jacobre i'supakajaoka kibaaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarā mañekiarā ī'pou'puarāe'earirakamarā imaekarāre.

⁹ Jacob makarā, narīī Josére jimarīa na'mijāeka, (napakire wātatiyaekaki kimamaka)*. Supa imarī Egiptokarāre kire ĩitirā kiwapa nare najēneka. Supa kire nabaamaka Egiptokarā naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparāe pūri jia kika imaekaki. ¹⁰ Egiptorā Josére ba'iaja jūarūkia imakopekareka Tuparāte kire tāēka. I'supaka kire kibaamaka tokaki ĩpi Faraon pō'irā Josére imaeka. I'supaka kimaeka poto jia kiōrīwārūkia Tuparāte ja'ataeka Josére. Sapi āriwa'ri Faraonte jĳimaka Joséka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarā imaupatireje yiwi'iakarāreoka jā'merimaji mimabe”, Faraónre kire ārika.

¹¹ I'sia poto Egiptorā ba'arika pūrika. Supabatirā Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarī ba'arika imabepak'ā kēsirabawa'ri, jimarīa ba'iaja najūaeka. I'supaka najūaeka mañekiarā no'orā ba'arika tōpowārūberīwa'ri. ¹² Supa imarī mañeki Jacob, “Egiptorā trigo nawaruayu're”, āriika majaroka ā'mitiriwa'ri, José ma'merāre kĳpūataeka “Samija wapaĳtjape”, āriwa'ri. ¹³ Supa imarī torā ba'arika e'erī natuyarika. Sabe'erō'ō torājaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josére nare ārika: “Yire mija ĩawārūbeyu, mija rī'ĳi nime”, nare kērika. I'supaka Josére nare ārika majaroka pō'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreotakati kime kā'ā”, Faraónre ārika. ¹⁴ Torājirā mae, kirīrā nimaupatĳi kĳpakĳitĳiyika setenta y cinco rakamarā imaekarāte Josére akarūjeka Egiptorā nimaokaro'si. ¹⁵ Torājirā mae, Egiptorā imarī, Jacobre a'rika. Nōoka torā kimaeka be'erō'ō kireyaeka. Supabatirā kimakarā mañekiarā wāsarāoka torāja reyaekarā. ¹⁶ Nareyaeka rakakaja Siqum wāmeirō'ōrā nare ne'ewa'rika, āta wi'iarā namajaka tarī. Abraham wāsare Hamor makarāte wapaĳjkarō'ō simaeka nare nataekarō'ō.

¹⁷ I'supaka simako'omakaja rĳkimabaji Egiptorā mañekiarāte imarijarika. I'supaka nimekā'āja, koyia sajarirĳarika “Mirĳparāmerāte ka'ia nĳirāñu”, āriwa'ri Abrahamre Tuparāte ārika upaka seyarūkia. ¹⁸ I'supaka simarijarika poto Josére imaroyika ōrĳbeyuka, supabatirā mañekiarāte imaroyikaoka jĳiyĳupaka ōrĳbeyuka Egiptorā mamaka ĩpire imaeka. ¹⁹ ĩki ĩpi imaekaki pakĳbaraka ba'iaja mañekiarāte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rōmĳjāre makarāāritirā, ĩmirĳi kimajĳkareka kire mija taabe kĳĳñāokaro'si”, nare kĳjā'meka. ²⁰ I'supaka kĳjā'meka poto jĳyuritakĳĳi Moiséte pō'ĳjirika. Supa imarī maekarakamaki aya kire ja'atabekaja kĳpakĳiarāte kire ba'iarika. ²¹⁻²² Marākā'ā baatirā wi'iarā kire ya'ewārūberīwa'ri kĳpakore kire taaeka, topi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iajaokaro'si. Koka kimarijayukā'āja Egiptokarāre pūpajoaikakaka jia Moiséte ōrīwārūeka. Supa imarī jia jaiwārūiki, supabatirāoka imatiyaika oyĳaja baaki kimaroyika. I'supaka kimamaka ĩatirā jia jĳiyĳupaka kire norĳka.

²³ ĩparā pō'imajarakakuri wejeĳ'rāka keyaeka poto “Matikuri yitā'omajare ĩarī ya'riye'e mae”, kērĳpūpajoeka. ²⁴ Torā keyaeka poto, kitā'omajire kĳpajeka ĩrĳka Egiptoka'ĳakaki. Supa kibaamaka, ruwuwapae'erā baakōrī, Moiséte kire jāēka. ²⁵ “Egiptoka'ĳakarāte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awa'irĳimaji Tuparāte jā'mekaki Moiséte ima'e”, yitā'omajare yire ārĳrū”, kērĳpūpajoeka. I'supaka kĳpūpajoako'omakaja, sayi'ribeyurā upaka nimaeka. ²⁶ Topi mae aperiimi ĩparā ĩsraēkarā pajairāte kĳaeka. Nare ĩatirā ikupaka nare kērika: “Mija ā'mitĳpe. ĳDako baaerā ĩ'rātomaja imarĳpotojo mija jĳñu?”, nare kērika. ²⁷ I'supaka kēpakā'ā, Moiséte turĳtatirā ikupaka pajabaraka imaekakite kire ārika: “ĳMaki 'Maĳpamaki mimabe', mire ārāpaki? ²⁸ ĳNo'oka Egiptoka'ĳakakire mijāārapaka upaka yire jāēerā mibaayukā'ā?”, Moiséte kērika. ²⁹ I'supaka kire kēpakā'ā “Kopakaja Faraonte sōrĳrā baayu”, āriwa'ri Egiptopi Madián ka'irō'ōrā Moiséte ru'riwa'rika. Torā mae rōmie'tirā ĩparā kimakarārika.

³⁰ Torājirā ĩparā pō'imajarakakuri wejeĳ'rā be'erō'ō, ĩ'rārimi Sinaĳ wāmeika pusiwāta pō'imajamatorā Moiséte imaeka. I'suparō'ōrā imarĳpotojo, kiwā'tarā ĩ'rābi yaĳumakarāka jū'rēka watopekapi āngelte kire pēmakotowirika. ³¹⁻³² Yaĳumakarāka jū'rēka yoitirā, Moiséte pūpataeka. Pūpatarĳpotojo jia ĩatiyaokaro'si sawā'tabajirā ke'rika poto ikupaka Tuparāte kire ārika: “Yi'ĳimaki Tuparā. Miñekiarā Abraham, Isaac, Jacobrāka jĳiyĳupaka norĳroyikaki”, kire kērika. Sā'mitirĳitirā kĳpūpaka kĳkiwa'ri yaĳumakarāka jū'rēka kĳyoiberika.

³³ Topi mae ikupaka maĳpamaki Tuparāte kire ārika: “Ō'ōrāja nima simamaka ba'iaja baarūkimato sime. Supa imarī miū'puko'a e'etatirā yire mijĳiyĳpūpayeebe.† ³⁴ Yirirā ĩsraēkarā, Egiptorā ba'iaja najūamaka nĳayu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijomaka nā'mitĳyu. Supa imarī 'Egiptokarā imarā judĳorākare ru'rĳrū”, āriwa'ri nare jeyobaarī yi'tako'o. Supa imarī Egiptorā mire yĳpūatayu mae”, Tuparāte ārika Moiséte,— āriwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

* 7:9 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37:3-4

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15

³⁵ Topi ikupaka kērīka ate:

—Apika marīka Moiséjeoka kime, mañekiarāte kire yi'riberiroyikaki. “Yija ĩpamaki marīka mi'i. Supa imarī ba'iaja yija baaika ĩarĩrĩrimajimarīka mime”, mañekiarāte kire ārika. I'supaka narīka simako'omakaja Tuparāte Egiptorā imaekarāre Moiséte e'ewa'rirūjeka nĩpamaki kimaokaro'si. Ika ñañaa kūpajika yaɸua jũ'rēka watoɸekapi kiángelpi Tuparāte bojaeka Moiséte. ³⁶ I'sia ɸoto rikimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorā Moiséte imaeka. I'supaka baarika pĩkowearitirā mañekiarāte ke'era'aeka mae. Topi i'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jũ'ayakareka, supabatirāoka ɸo'imajamatorā maikoribeyua Moiséte baabearijariaka ĩparā ɸo'imajarakakuri wejeje'rakarō'ōjirā. ³⁷ Ikijioaka imaekaki ikupaka mañekiarāte bojaekaki: “Tuparāte yire ārika upakaja kiro'si jaiĩjirimaji i'tarāki apika. I'supaka Tuparāro'si baarimaji matā'omajjioka imarāki”, Moiséte nare ārika.† ³⁸ I'sia bojaekakijioaka kimaeka mañekiarāka Sinaí wāmeika ɸusiwāta ɸo'imajamatorā rēĩroyikaki. I'supaka imabaraka ĩrikaja ɸusiɸemarā marīwa'ritirā ángelka jairi ke'rika. Torā Moiséte eyaeka ɸoto Tuparāte jā'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erō'ō kire kibojakakaka mañekiarāte bojarimaji kimaeka Moisés. Supa imarī maimajiparūkiakaka kibojakaka upakaja simara'aeka maro'sioka.

³⁹ I'supaka simako'omakaja kibojakaka upaka ima mañekiarāte yi'riberiroyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorā ɸe'ririka nayaɸaeka ate. ⁴⁰ I'supaka simaeka ɸoto ɸusiɸemarā Moiséte imekā'āja, ikupaka kima'mi Aarónte narīka: “No'orā kime mirĩ, Egiptoka'iarā maimarapaka ɸoto mare e'era'arapaki. Torā kime moriberijiki kime mae. Supa imarī, jērāka yija jiyipupayeerūkīrāte^S mibaaɸo'ijiabe. Mare imaruɸutarimajaka maimajikareka, jia maro'si simarāñu. I'suparāre imarākareka ma'ririyaɸairō'ōrāja mare na'rirūjerāñu”, Aarónte narīka. ⁴¹ I'supaka ɸupajoawa'ri wa'ĩbikirāwēko makarāka upaka ioika jērāka nabaaka. I'supaka saɸo'ijiatirā wa'iro'sia sanajoeĩjiroyika. Supabatirā nabaɸo'ijiaeka jiyipupaka ōriwa'ri nabayaarika. ⁴² I'supaka nabaamaka Tuparāte nare ĩarĩja'ataeka, “Nayaɸayu upakaja nabaarū”, āriwa'ri. Supa imawa'ri tā'pia, aiyaka, ñamikaki aiyateoka jiyipupayeabaraka nimaeka. ĩakōrĩ je'e: Tuparāro'si bojaiĩjirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ārikaki:

“Israelkarā, yire mija ā'mitipe ruɸu. ĩparā ɸo'imajarakakuri wejeje'rāka ɸo'imajamatorā mija imataɸaeka ɸoto yire jiyipupayeberikarā, wa'iro'sia yiro'si mija joeĩjiberika.

⁴³ Yire jiyipupayeerimarāja mija ɸupaka mijare ārika upakaja mija baaeka jiyipupaka ōñurā mija ime. ĩakōrĩ je'e: Kūpajika wi'ia baatirā, sareka Moloc wāmekite kōketirā mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tā'pi upaka mija baaekaki Refán wāmekiteoka jiyipupaka mija ōrĩroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirā mija nayaɸaeka yitaarāñu”, Tuparāte ārika,— āriwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

⁴⁴ Topi ikupaka nare kērīka ate:

—Mañekiarāte ɸo'imajamatorā imaroyireka ɸoto cabra ajeakaka baaeka wi'ia wā'tarā imatirā Tuparāte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka “Tuparāte makaja ime”, āriwa'ri kire najiyipupayeerūkīrō'ō. ɸusiɸemarā Tuparāte kire sabaekaka upakaja ɸo'imajamatorā ruitirā Moiséte sabaarūjeka. ⁴⁵ Topi mae Moiséte reyaeka be'erō'ō Josuere kiō'toarā o'aeka. Kio'aeka be'erō'ō i'sia wi'ia namakarā mirārāte e'ewa'rika Canaan wāmeirō'ōrā. Na'rikarō'ō namajamarā ka'ia simako'omakaja, naka ĩrĩkarāte Tuparāte ɸoataeka. Cabra ajeapi wi'ia nabaaroyika imaeka ruɸu Davidre judiotatarāte jā'meyukā'āja. ⁴⁶ Jia ĩjimaka Tuparāte imaeka mañekiarā ĩpamaki David imaroyikakika. Supa imarī Tuparāka ĩjimaka imawa'ri kitā'omajapitiyika Tuparāte jiyipupaka kiōñaokaro'si wi'ia kiro'si baarika kípupajoakoɸeka. I'supaka simako'omakaja Tuparāte kire sabaarūjiberika. ⁴⁷ David maki Salomón ɸuri Tuparāro'si wi'ia baaekaki mae. ⁴⁸ I'supaka simako'omakaja ɸo'imajare baaeka wi'iarā imabeyuka kime Tuparā, ɸemawa'ribaji imatiyaiki imarī. Mía je'e ikupaka bikija kiro'si bojaiĩjirimajire o'oeka:

⁴⁹⁻⁵⁰ “Ritajakaka ĩpamaki ñime. Supabatirā yi'iji imaki ritaja ɸo'ijiaekaki. Supa imarī yiro'si wi'ia mija baarāka, zyikoyiaja simarāñu bai je'e?”, Tuparāte ārika,— āriwa'ri Estebanre bojaeka.

⁵¹ I'supaka nare āriwearitirā, ikupaka nare kērīka ate:

—Mija ā'mitipe, Tuparāte yi'ririyaɸabeyurā mija ime. Supabatirāoka kirika ā'mitiririyaɸabeyurā mija ime. I'supaka imawa'ri mañekiarā wāsarā upakaja Espiritu Santore yi'ribeyurā mija ime mijaro'sioka. ⁵² Ritaja Tuparāro'si bojaiĩjirimajare ba'iaja jũarũjerimaja mija ñekiarāte imaeka. Supabatirāoka Tuparāte yapaika upakaja yi'ririyaɸuyuki etarũkia bojarimajare najāka mija ñekiarā. Supa imarī maekakaja ketaeka ɸotojo “Kire najāarũ”, āriwa'ri kire mija okabaaeka. ⁵³ Tuparāte jā'meika mija yi'ribeyu, ángelrākapi āriwa'ri mija ñekiarāre Tuparāte sabojakaka simako'omakaja,— Estebanre ārika ĩparimarāre.

Estebanre najāēka

⁵⁴ I'supaka kēpakā'ā yaiwēkoa boibayua upaka noŋia Estebanre nabeaeka, boebatakaja jariwa'ri. ⁵⁵ I'supaka nabaako'omakaja, Espiritu Santore jia kire jeyobaaikaki imarī, yu'awa'ri ūaerā baakōri, yaaboika Tuparārika kīaeka. Supabatirā Tuparā ritapē'rōtorā Jesúre rīkamarika. ⁵⁶ I'sia ūatirā, ikupaka ūparimarāre kērika:

—¡Aya! Mabo'ikakurirā ūiyau mae. Tuparā ritapē'rōtopi Po'imaja Ma'mire rīkamayu,— Estebanre ārika.

⁵⁷ Torājīrāja pūri kopakaja kijaika ā'mitiririka yapaberirwa'ri, na'mukopea natāteka. I'supaka baatirā okajājirokapi akaserebaraka kipō'irā narīrīwa'rika. ⁵⁸ Supabatirā weje a'riwa'rirā kire ne'ewa'rika, ātapi kire jāāriataokaro'si. Torā kire e'eyatirā najariroaka pēmakato e'etatirā, Saulote sanijika sakīarīñaokaro'si. Sakīarīñukā'āja ātapi Estebanre najāābareū'mueka. ⁵⁹ I'supaka kire nabaayukā'āja, ikupaka Jesúre kērika:

—Ūipamaki Jesús, yire me'etope,— kērika.

⁶⁰ I'supaka āriweatirā ūukurupatirā, akasererikapi,

—Ūipamaki, ba'iaja yire nabaaiika nareka samiye'kariabe!— Jesúre kērika.

I'supaka kijaika be'erō'ōjite kopakaja kipuparirika mae.

8*Jesúre yi'yurāte ba'iaja Saulote baariyapaeka*

¹⁻³ Topi mae, jia Tuparāte yi'yurā imaeakarā judiotarā Estebanre nayayeka. I'supaka kire baatirā ūajobaraka jimarāia kire norika. I'sirīmijioka tokarā Jesúre yi'yurāka jia-marīa imariyayurāte ba'iaja nare baau'mueka. Ūakōri je'e: Saulo, “Estebanre najāāparū”, āriŋupajoekaki, i'supakaja ba'iaja nare pūpajoarūjerā baekaki. Ūrāwi'i jariwa'ririmariāja mo'abaraka Jesúre yi'yurāte tōpotirā ūmirīja, rōmijāteoka wēkomaka imariwi'iarā nare kitaroyika. I'supaka simamaka Judea ka'iarā, supabatirā Samaria ka'iarā Jesúre yi'yurāte ru'riwa'rika. I'supaka aŋerāte baeka imako'omakaja apōstolrāka pūri Jerusalēnrāja tuikarā.

Samaria ka'iarā Jesúrika bojariroka Felipete wārōeka

⁴ Jerusalēnrō'ōpi ru'riwa'rikarā imariŋotojo aŋerō'ōrā eyatirā Jesúrika bojariroka nawārōeka. ⁵ Felipe Jerusalēnpi ru'riwa'ritirā, Samariaka'iarā imawejeārā eyaekaki. Torā eyatirā, “Po'imajare tāāokaro'si supabatirā nare jā'merimaji kimaokaro'si Tuparāte kire pūataeka”, āriwa'ri Jesúrikakaka Felipe nare bojaeka. ⁶ Torājīrā mae, rīkimarāja pō'imajare kipō'irā rērika kire ā'mitiririyapawa'ri. Supabatirā, maikoribeyua kibaabeamakaoka ūawa'ri kibojaeka jiaŋi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rīkimarā pō'imaja pūpakarā Satanārika ima ūarījāikarāreka Felipe teŋataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaeakarā akaserebaraka pōrika. Supabatirāoka rīkimarāja bitamajareoka kijieka. ⁸ Supa imarī i'sia wejeakarāre jījimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia wejeārā Simōnre imaeka. Ūrākuri wejeērāmarā ye'oiki imarī, kipupakapi baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baarijaparaka “Ūi'i imaki imatiyaiki”, tokarāre kērīroyika. I'supaka nare kibaamaka rīkimarāja imatiyairā, imatiyabeyurā ŋariji kire nayi'rika. “Tuparāte kire jeyobaamaka tēritaki kime”, āriwa'ri jiyipupaka noŋuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felipe pūri Jesucristorika bojariroka nare wārōekaki. “Tuparāte pūataekaki kime Jesús. Supabatirāoka kire yi'yurā pūri jia Tuparāte nare imaruputarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka. I'sia ā'mitirirā Jesúre ūmirīja, rōmijāoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felipe narupuko'a najūjerūjeka “Kopakaja Jesúre yi'yurā yija ime mae”, āriwa'ri. ¹³ Simōnoka, ye'oiki imariŋotojo, Jesúrika bojariroka yi'ritirā ruŋuko'a kijūjerūjeka. Torājītepi mae Felipeka kijeyoariū'mueka. Kika imarijaparaka Tuparārikapi maikoribeyua Felipe teŋataeka imaeakarā ūatirā marākā'ā baaberijikarō'ōjirā Simōnre jarika i'supaka ima ūakoriberikaki imarī.

¹⁴ Apōstolrāka Jerusalēnpi, “Samariaka'iakarā rīkimarāja Tuparārika na'mitiripēayu”, āririka na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarā Pedro supabatirā Juanka ūparāte napūataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarā eyatirā torā Jesúre ā'mitiripēairā ruŋuko'a jūjekarā imariŋotojo “Tuparāte pūataekaki Espiritu Santore nareka imabeyurā nime ruŋu”, narīwārūeka. I'supaka nimamaka “Espiritu Santore nare ūarījāirū”, āriwa'ri Tuparāte naro'si najēneka. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ūrīkate jariwa'ririmariāja narupuko'a narabemaka Espiritu Santore nare ūarījāika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorāka nare narabemaka Espiritu Santore nare ūarījāimaka Simōnre ūaeka. I'sia ūatirā niñerū nare ūjirika yapawa'ri ikupaka nare kērika:

—Mija baeka upaka yibaamaka Espiritu Santore nare ūarījāirika yiyapayu yiro'sioka. Supa imarī ika sime i'supaka yire mija baarūjerūki wapa,— nare kērika.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Wapamarāja Tuparāte ja'taika, mawapañjirūkimarā sime. I'supaka miṣupajoaika simamaka, miniñerūpitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā me'rirū āriwa'ri. ²¹ Ba'iaja miṣupajoaika ōñuka Tuparā. Supa imarī, yijaka aṣerate Espiritu Santore ña'ajāārimajimarika mime. ²²⁻²³ Kopakaja mae ba'iaja miṣupaka mireka ñiawārūyu. Mía, Tuparāte tērīrika imakakapi yija baarijayua mioakiyu. Supabatirā ba'itakaja baarimaji imarī, marākā'ā baatirā aṣe upaka imarimajimarika mime. Ba'itakaja miṣupajoaika ja'atatirā Tuparāte mijñeṣe, “Ba'iaja yipupajoaika yireka miye'kariabe”, āriwa'ri,— Pedrote kire ārika.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Simónre kire ārika:

—Maipamaki Tuparāka yiro'si mija jaibe. “I'supaka mijūarāñu”, yire meñua jūarika yapabeyuka yi'i pūri,— Pedrorākare kērīka.

²⁵ I'sia be'erō'ō Jesúre baaroyika niaeka mirāka, supabatirā nare kibojaroyikakaka tokarāre nabojaeka. Po'imajare wārōweatirā, Jerusalénrā ṣe'riwa'rikōrī Samariaka'iarā wejerakakaja Jesúrika nawārōrijarika.

Etiopíaka iakakire Felipete ruṣuko'a jūjeka

²⁶ I'sia be'erō'ō Tuparā Felipe ṣō'irā ángelte pūataekaki ikupaka kire kēñako'ro'si:

—Jerusalénrā me'ṣe. Torā meyarāka ṣoto, Gaza wāmeika wejearā a'yu ma'arā me'ṣe. Yapumatoṣi o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipete kērīka.

²⁷ Supa imarī kire kērīka upakaja Felipete a'rika mae. Toṣi a'ririṣaparaka Etiopíaka iakakire kīaeka. Etiopíaka iakarā ipamakore niñerū Iarīriṣeyobaarimaji imatiyaiki kīmaeka. Jerusalénrā Tuparāte jiyipupayeerī turikaki, torājīte kipe'rieyawa'rika. ²⁸ Kawarure kitūrūkiapi kire yerijayukā'āja Tuparāro'si bojarimaji Isaías wāsare o'oekakaka kīarījarika.

²⁹ Torājīrā mae, ikupaka Espiritu Santore ārika Felipete:

—Kire eyatirā, kiwātapiji me'ririṣaṣe,— kire kērīka.

³⁰ Supa imarī kire rīreyatirā, Tuparāte bojañjirimaji Isaías o'oekakaka iabaraka ki-jaiṣatemaka, kiā'mitirika. Toṣi mae,

—Torā mijaṣateika ¿yaje miōrīwārūyu?— Felipete kire ārika.

³¹ I'supaka kēpakā'ā,

—“I'supaka sāñu”, āriwārūbeyuka yi'i, maki yire sabojabeyua simamaka,— kire kērīka mae.

Toṣi mae,

—Yiṣō'irā mimarījāibe yire samiwārōkaro'si,— Etiopíakakire kire ārika.

³² Isaías Tuparārika o'oeka kijaiṣatekarō'ō ikupaka bojaeka:

“Oveja jāñokaro'si ne'ewa'yu upakaja i'rikate ne'ewa'rirañu. Kīṣoya nata'amaka oveja akaserebeyua sima upakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarāñu.

³³ Rīkimarāja ṣo'imajare Iarāka wājītāji ba'iaja kire nabaarāñu. ‘Ba'iaja baaiki kime’, kireka napakā'ā ki'yopi'rirañu ba'iaja baabesarāki imarī. Supabatirā ṣo'imajare kire jāñmaka, kīriṣarāmerā imabesarāñurā”, āriwa'ri o'oekarō'ō Etiopíakakire jaiṣateka.

³⁴ Supa imarī kiṣō'irā Felipete marījāika.

—Tuparāro'si bojañjirimajite o'oekakaka Iatirā yire mibojabe. ¿yaje kirikakakaja kio'oeka bai? ¿Aṣikareka ṣupajoawa'ri i'supaka kio'oeka kā'ā?— Felipete kērīka.

³⁵ Toṣi mae, Isaías o'oekakaka ā'mitiritirā, ikupaka Felipete kire ārika:

—Isaías i'supaka o'oekaki Jesúre ba'iaja jūarūkiakaka ṣupajoawa'ri.—

Supabatirā jía Jesúmajaroka kire kibojaeka. ³⁶ A'ririṣari ma'arijerā ṣa'wa imaekarō'ōrā neyaka.

—Īkōrī, ō'ōrā sime okoa. Maekaka ruṣuko'a yire mijūjebe ñarījīka ¿yaje rukuya jia simajīñu?— Etiopíakakire kire ārika.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērīka:

—Yi'ritiyarīji Jesucristore miyi'rījīka, ruṣuko'a mire yijūjerāñu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ā'ā, Tuparā Makiji kime Jesucristo,— Etiopíakakire ārika.*

³⁸ Supa imarī “Ō'ōrā mituibe”, tūrūrkia tuarimajite āritirā, ṣapi merīrikatirā ṣa'warā natu'arīkaeka Felipete Etiopíakaki ruṣuko'a jūjeokaro'si. ³⁹ Pa'wapi namarīrīkaeka ṣoto, ikuparō'ōṣiji Felipete Espiritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erō'ō pūri Etiopíakakire kire iaberika ate. I'supaka simako'omakaja jījimakapi Etiopíakakire o'rika. ⁴⁰ Aṣewejerā Espiritu Santore kire e'ewa'rika be'erō'ō, “Azotowejerā ñimekā'ā mae”, Felipete āriṣupajoaeka. Toṣi o'riwa'rikōrī wejerakakaja Jesúrika wārōrijaparaka Cesarewejerā keyaeka.

* 8:37 La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

9

Saulote yi'riü'mueka Jesúre

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulo Jesúre yi'yuráte járrika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyika ruþu. Suþa imarí “Ba'iaja nare yibaaerá”, áriwa'ri kuraráka íþamaki imatiyaiiki þó'irá ke'rika. ² “Í Saulo, yiþúataiki Jesúre á'mitiripéairáte kiñi'arú”, áriwa'ri þaþera kio'ookaro'si kijéñeka, Damascorá judíorákare rériwi'ia imaruþutarimajare beaokaro'si.

—Ika miþá'meikapi nare ñiatóþoráka upakaja Ímiríja, rómijáteoka ñi'atirá Jerusalénrá nare ye'era'aráñu,— Saulote kire árika.

³ Suþa imarí ma'api a'ririþari Damasco wejeará keyaerá baaekaró'óþite, ikuparó'óþiji mabo'ikakuripi yaaboaike kire jááta'aeka. ⁴ Toþi mae maráká'á baaberíwa'ri sarája Saulote ña'rika. Toráþite mae, ikupaka kire sárika:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerá ba'iaja yire mibaariwá'imañu?— kire sárika.

⁵ Sá'mitiritirá,

—¿Maki mime je'e Ñíþamaki?— kérika.

—Ba'iaja mibaawá'imarírijayuka Jesús ñime,— kire kérika.

⁶ I'supaka kire áritirá,

—I'supaka baarikopakaja, mi'mitirá, Damascorá me'þe. Torá meyaráka þoto, “Ikupaka mibaabe”, írikate mire áriráñu,— Saulote kérika.

⁷ Sauloka a'rikará, sajaikakite á'mitiripotoþo kire niatóþoberika. Pupataekará imarí torá najiyirikataeka supabatirá jaiberíjikaoka najarika. ⁸ Sabe'eró'ó mi'mirikatirá yoibaotaerá kibaakoþeka. Toráþirá mae óibeyua kiñakoa jarika simamaka Damascorá kijeyomaräre kire títiwa'rika. ⁹ Torá kire ne'eeyaeke be'eró'ó maekarakarími yoibeyuka, ba'abekaja, supabatirá dakooka ukurimaríaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejeará Jesúre yi'yuka, írika Ananías wámeikite imaeka. Makáráñuroka upakapi kire þemakotowiritirá,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire árika.

—Á'á Ñíþamaki, ó'órá ñime,— kire kérika.

¹¹ —Á'á, mae Wájima'a wámeiró'óþi me'þe. I'sima'api a'ririþari Judas wi'iará meyaráñu. Torá eyatirá “¿Yaje ó'órá Saulo, Tarsowejakakire ime?”, kire meþe. Mia, i'supaka meríráñu yire jéñebaraka imaki kimamaka. ¹² Makáráñuroka upakapi ikupaka kiro'si simako'o: Írika Ananías wámeikite kire yibeako'o. Suþa imarí kipó'irá kákaeyatirá mipitaka kipemará mija'apearáka þoto, ate yoiki kijariráka, kire yibeako'o,— Ananiäre kérika

¹³ I'supaka kire kēþaká'á ikupaka Ananiäre árika:

—Jimaríá kimajaroka ña'mitiyu, Jerusalénkará mire yi'yuráte ba'iaja kibaarijayuakaka.

¹⁴ Supabatirá kuraráka íþamaräre kire já'mepúatamaka, ó'órá Saulote etaeka. Suþa imarí mire á'mitiripéairá yija imamaka, wēkomaka yijare baokaro'si Jerusalénrá yijare e'ewaririmaji kime,— Ananiäre kire árika.

¹⁵ I'supaka kériko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire ñañu upakaja kipó'irá me'þe. Yimajaroka þo'imajare wārōrimaji kimaerá kire yiwá'maeka. Judíotatará, judíotatarirá, supabatirá niþarimaráteoka sawārōrimaji kimaráñu. ¹⁶ I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi Írākurimaríaja jimaríá ba'iaja miþuaráñu”, kire ñaríráñu,— kireka Jesúre árika Ananiäre.

¹⁷ Toráþirá kipó'irá Ananiäre a'rika mae. Kimaeka wi'irá kipó'irá eyatirá kipitaka Saulo þemará kija'apeaeka. Supabatirá ikupaka kire kérika:

—Yíjeyomaki mia'mitiþe. Maíþamaki Jesús, mi'tarijarapaka þoto mire þemakotowirapakiji, yire þúatako'oka miñakoa jiiirú áriwa'ri. Supabatiráoka Espiritu Santore mire ña'rjáirú áriwa'ri þariþi yire kipúatayu,— kire kérika.

¹⁸ I'supaka kérikaró'óþiteje, wa'ítiti upaka Íoika Saulo ñakoapi ña'rika. Toráþirá þuri jia kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaamaka, kimi'miríkaeka þoto Ananiäre kire ruþuko'a jújeka. ¹⁹ I'supaka kijarika be'eró'ó ba'atirá okajája kijarika. I'supaka jaritirá ñoapañaka Jesúre yi'yuráka Damascorá kimaeka.

Damasco wejekaräre Jesúrika bojariroka Saulote bojaü'mueka

²⁰ Toráþirá mae judíorákare rériwi'iará kákatirá, Jesúrika bojariroka wārōbaraka “Tuþará Maki kime Jesús”, Saulote nare árika. ²¹ I'supaka kibaamaka, kopakaja þo'imajare þupataeka.

—Mia, íþji kime Jesúre yi'yuráte ba'iaja baarimaji Jerusalénrá. Ó'órá kime Jesúre yi'yuráte ñi'atirá, kuraráka íþamará þó'irá nare e'ewa'yaokaro'si,— þo'imajare árika.

²² I'supaka napuþajoako'omakaja Tuþaráte kire jeyobaamaka, jiiþaji Jesúrika bojariroka kibojamirírikawa'rika. “Rita sime, Já'merúkika Tuþaráte wá'maekaki kime Jesús”,

nare kēriroyika. Jia sakibojamaka, Damascokarā judiōrāka iḡarimarā marākā'ā kire nokatēriwārūberika.

Judiōtatarāte kire jāārika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroka

²³ Damascorā űoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire majāāerā”, judiōrāka Jesūre yi'ribeyurāte āriḡupajoaeka. ²⁴ Suḡa imarī űami, űmioka kire naḡāñaroyika wejeapi ḡoriwa'rirūkirō'ō koperekarā kire jāāokaro'si. I'suḡaka nabaako'omakaja Saulote sōrika. ²⁵ Kiōrika simamaka kibojaka yi'yurāte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājīrā mae, űami wejea nata'tekarō'ōpi imatirā pi'i uḡaka űoikarā kire jāātirā aḡepē'rōtorā kire naruetaka kiru'yaokaro'si.

Jerusalēnrā Saulote imaeka mae

²⁶ Toḡi, ru'riwa'ritirā Jerusalēnrā keyaeka mae. Torā Jesūre yi'yurāka jejoaririka kiyapakoḡeka. I'suḡaka kiyapako'omakaja “Jesūre yi'ribeyuka kime Saulo ḡuri”, āriwa'ri kire nakīkika. ²⁷ I'suḡaka nimako'omakaja, Bernabé wāmeiki, Saulote jeyobaaekaki. “Mī'tabe, apōstolrākaka majairā”, kire kērika. Sauloka naḡō'irā eyatirā ikuḡaka Bernabére nare ārika:

—Saulo kime űī, ma'api ke'ririjayukā'ā maiḡamaki Jesūre kire ḡemakotowirika. Suḡabatirā kika kijaika. I'suḡaka Jesūre kire baaeka be'erō'ō Damascorā dako werikimarīaja ḡo'imajare Jesūrika bojariroka wārōḡapaki kime,— Bernabére nare ārika.

²⁸ I'suḡaka nare kēḡakā'ā “Maka imarūkika Saulote ime mae”, kireka narika. I'suḡaka naḡakā'ā, Jerusalēnrā naka kimaeka. Naka imarijari dako werikimarīaja tokarāre Jesūrika kibojaka. ²⁹ Judiōtatarā imariḡotojo griego oka jairāka Saulote jaibaraka imaeka. Tuḡarā majarōḡūnu āñua nare bobabaraka, “Sāñu uḡakaja Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki kime Jesūs”, nare kērika. I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiriwa'ri kire jāārika nari'kaeka. ³⁰ I'suḡaka kika nima ā'mitiriwa'ri, Cesarearā kijeyomarāre kire e'ewa'rika. Torā eyatirā Tarsowejearā kire naḡe'riwa'rirūjeka.

³¹ I'sia ḡoto ḡuri Judea, Samaria, suḡabatirā Galilea ka'iarāoka ba'iaja Jesūre yi'yurāte jūaberika. Suḡa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaamaka jījimakaḡi Jesūre jībaji yi'yurā nimamirīrkawa'rika. Suḡa imarī rīkimabaji Jesūre yi'yurāte imarijarika. Suḡabatirāoka ritaja jiyiḡuḡaka Maiḡamakire ḡparaka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Suḡa imarī Jesūre yi'yurāte űrāweje jariwa'ririmarija Pedrote űataparoyika. I'suḡaka imawa'ri Lida wāmeirō'ōrā naḡō'irā turirī keyaeka. ³³ Torā eyatirā Eneas wāmeikite kīaeka. Bitamaji imarī, maekarakaotēñarirakakuri wejejē'rāka keyawa'rika kikārīrūkirō'ōrāja ḡeyubaraka. ³⁴ Torājīrā mae, ikuḡaka Pedrote kire ārika:

—Eneas, mi'a'mitipe, Jesucristore mire jeyu mae. Suḡa imarī mimi'mirīkabe. Suḡabatirā mikārīrūkia mibuḡebe,— kire kērika.

I'suḡaka kire kērikarō'ōjiteje, bitamaji imakoḡekakite mi'mirīkaeka. ³⁵ Rīkimarāja Lidakarā suḡabatirā Sarōnka'iakarāoka űaekarā suḡa kibaaeka. Suḡa imarī nimaḡapatiji Jesūre yi'yurā oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tāāeka

³⁶ űrāko Joḡe wāmeirō'ōkako Tabitā wāmeikote imaeka, Jesūre yi'yuko. Griego okaḡi ḡuri Dorcas wāmeiko koimaeka. Jiiko ḡo'irōmo imarī wayuoka baairāte jia kojeyobaaroyika. ³⁷ I'suḡaka imariḡotojo ikuḡarō'ōḡiji wāmarīa jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka űatirā reyairāte nabaaiika uḡakaja koḡo'ia najūjeka korīrā. Suḡabatirā űimḡe'rōtorā imaeka kurarakarā koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'suḡaka kore baatirā “Lidarā Pedrote ime”, ḡo'imajare āñua Joḡekarā Jesūre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā iḡarāte Pedrote akarī naḡūataeka, koyikurirāja kimaeka simamaka. Kipō'irā eyatirā ikuḡaka kire narīka:

—Dajoa wārūaja yijaka.—

³⁹ I'suḡaka naḡakā'ā ā'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joḡerā. Torā eyatirā Dorcas majaka nataekarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Suḡa imarī koḡō'irā rīkimarāja natūmiarāte reyataḡaekarāre ḡparaka imamaka kīaeka. Ketamaka kipō'irā narērika kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerā baarapaka ruḡu rīkimakaja saya yijare koḡu'añjirape,— āḡaraka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'suḡaka kire naḡakā'ā,

—Mija ḡoriwa'ḡe ruḡu,— nare kērika.

Naḡoriwa'rika be'erō'ō, űukurupatirā Tuḡarāka kijaika. Kika jaiweatirā, reyaekakote jorowa'ri űatirā,

—Tabitā mimi'mibe,— kore kērika.

I'supaka kērika potojo koñakoa wiritaeka. Supa imarī Pedrote ĩtirā komi'mirupaeaka. ⁴¹ Topi mae, kopitakapi ñi'atirā Pedrote kore mi'mataeka. Supabatirā “Mija pōpe rupu”, kērikarāte kiakaeka.

—Kopakaja õña kojayu. Ate kore mija ĩarape mae, — Jesũre yi'yurā natĩmiarā rey-atapeakarā, supabatirā aperi najeyomarāreoka kērika.

⁴² I'supaka kojarika ritaja Jopekārare ā'mitiripataeka. Sā'mitiritirā rikimarāja Jesũre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erō'õ torā ñoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón pō'irā.

10

Cornelio pō'irā Pedrote a'rika

¹ Cesareawejearā Cornelio wāmeikite imaeka. Torā rikimarāja surararāka Italiakarākaki imatirā ĩ'rāpitarakamarā pō'imajarakamaki surararāka ĩpamaki kimaeka. ² Judiorākimarāka imaripotojo Tuparāte jiyipupaka õñuka, kiwi'iareka imarāpitiyika. Judiorāka wayuoka baairāte rikimakaja niñerũ jeyobaarimaji, supabatirāoka Tuparāte jajipaki kimaeka. ³ I'supaka kimamaka ĩ'rārimi tres rō'õjirā aiyate eyawa'rika poto makārũuroka upakapi Tuparāte pũataekaki ángelte kipō'irā etaeka. Jia Corneliore kire ĩatiyaeka. Supabatirā kipō'irā kākāeyatirā,

—Cornelio,— ángelte kire ārika.

⁴ Topi mae, kireka ñakoaraji,

—Aya, ¿marākā'ā sime je'e ñipamaki?— pupatawa'ri kire kērika. I'supaka kēpakā'ā

—Tuparāte mijeñerijayu rakakaja mire kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijey-obaaikarekaoka jijimaka kime. I'supaka mimamaka mireka pupajoajipaki kime. ⁵ Supa imarī Jopekawejearā imaki Simónre akarī a'rirũkirāte miũatabe. Kiwāmeaoka Pedro. ⁶ Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapakirijerā imaki pō'irā kime. Torā Simón Pedrote natōporāñu miũatarāñurā,— ángelte kire ārika.

⁷ I'supaka kire ārĩweatirā ángelte a'rika. Sabe'erō'õ ĩ'parā kiba'iraberimaja, supabatirā ĩ'rika surara jia Tuparāte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Supa imarī kipō'irā netaeka poto, ángelte kire ārikakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirā Joperā nare ke'rirũjeka.

⁹ I'supaka kēpakā'ā a'ritirā, aperi mi wājitāji aya simaeka poto Jope koyikurirā neyaeka. ĩ'ojite wi'ĩ rupututuarā Pedrote mirāka Tuparāka jairī. ¹⁰ Tuparāka jaiBARAKA kimaeka poto kopakaja kikēsirabaeka. I'supaka kimamaka aperi te ba'arika kiro'si baayukā'āja ikupaka makārũũuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurirā kīaeka poto sayapāia jo'bato ĩ'papē'rōto ñi'atirā maja'aruetaika upaka saruira'aeka. ¹² Satōsiarā ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa parji imaeka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yiiBARAKA tuyuaoka simaeka. ¹³ Supa imarī ĩmipi ikupaka Pedrote sajaikorika:

—Pedro mimi'mibe. Samijāāba'abe,— kire sārĩkorika.

¹⁴ ĩ'sia oka ā'mitiritirā ikupaka kiyi'rika:

—Marākā'ā baatirā yibaaberijika Ñipamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba'akoribeyuka ñime rupu.—

¹⁵ Topi ate sajaikorika

—“Jājika yiro'si sime”, merĩa'si, Tuparāte ba'arũjeika puri “Miba'abe”,— mabo'ikakuripi sārĩkorika.

¹⁶ Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaaeka. Sabe'erō'õpi mae sayapāia Tuparāte e'eka. ¹⁷ ĩ'sia ĩawa'ri “¿Dako baaerā supa yire sabaayu jee?”, Pedrote ārĩpupajoeka. I'supaka pupajoabaraka kimekā'āja, “No'orā Simónre ime”, āparaka pō'imajare jēriarjariji, Simón wi'iarā neyaeka Corneliore pũataekarā. ¹⁸ Torā eyatirā ikupaka najēriaeka:

—¿O'õrā yaje Simón Pedro wāmeikite ime?— narĩka.

¹⁹ Kīaeka mirāka pupajoabaraka kimekā'āja, Espĩritu Santore kire jaika,

—Mia'mitipe. Maekarakamaki ĩmirija mire mo'arĩ etairā. ²⁰ Mae miruiwa'pe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judiorākamarĩrāka ya'rĩjiñu je'e?”, ārĩpupajoabekaja mimabe. Yipũatairā nime,— Espĩritu Santore kire ārika.

²¹ Supa imarī, Corneliore pũataekarā maekarakamaki pō'irā Pedrote ruiwa'rika.

—Yi'iji ñime mija mo'aiki. ¿Dakoa ārĩwa'ri mija ĩ'tako'o?— nare kērika.

²² I'supaka kēpakā'ā ikupaka nayi'rika:

—Yija ĩpamaki Cornelio miũō'irā yijare pũatarapaki. Jiika pō'imaji kime Cornelio. Supabatirā Tuparāte jiyipupayeeiki. Ritaja judiotatarāoka kire jiyipupayeeirā. Supa imarī ikupaka ángelte kire ārāpe're: “Mia'mitipe Cornelio, Simón Pedrote miakapũabe. Supabatirā mire kibojarāka jia mia'mitipe”, ángelte yija ĩpamakire ārāpe,— Simón Pedrote narĩka.

* **10:12** Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

²³ Supa napakā'ā,

—Ō'ōrā kākara'atirā yipō'irā mija kāpe ruḡu,— Pedrote nare ārika.

Aperīmi pūri naka Pedrote a'rika mae. Joḡewejeakarā I'rārimarā Jesūre yi'yurāoka, naka jeyoariwa'rikarā.

²⁴ Aperīmi Cesareawejeārā neyaeka. Neyaerā baaeka ruḡu, kirīrā supabatirā kijey-omarāpitiyika rēritirā Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarākā ma'mitiriye'e", āriwa'ri nare kiyoibojaka. ²⁵ Torā neyaeka poto Pedrote e'etorirī Corneliore porika. Supabatirā Corneliore űukurupaeka kire jiyipupayeeokaro'si. ²⁶ I'supaka kibaamaka kipitakarā űi'atirā, —Mimi'mibe. Miupakaja ḡo'imaji űime yiro'sioka,— Pedrote kire ārika.

²⁷ I'supaka kēpakā'ā kimi'mika mae. Supa imarī jaibu'arikapiji wi'iarā nakākaeka mae. Torā kākawa'ritirā rikimarāja ḡo'imaja rērikarāte Pedrote ĩaeka. ²⁸ I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare bojaka:

—Yija judiotatarā aḡetatarāpitiyika rukubaka imarika, supabatirā napō'irā turirikaoka jājibaairā yija ime. I'siakaka ōriwārūrā mija ime. I'supaka simako'omakaja Tuḡarā pūri ikupaka yire bojarapaki: “ Jājibaarimarā sime", űaűua 'Jājibaarika sime", mija āriwa'si", Tuḡarāte yire ārāpe. Supa imarī “Judiotataki imariḡotojo aḡetatarāka rukubaka űima jājibaarūkimarā sime", űarīwārūyu maekaka pūri. ²⁹ Supa imarī Cornelio majaroka yire nabojarapaka ḡotojo űojimarīji miḡō'irā yi'tarape. Supa imarī ĩmarākā'ā āriwa'ri oka yire mija pūatarape?— Pedrote nare ārika.

³⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Corneliore kire ārika:

—Botarakarīmi sajaritiyu tres rō'ōjirā aiyate eyawa'rapaka poto, Tuḡarāka jaibaraka űimarapaka be'erō'ō. Ikuḡarō'ōpiji āngelte saya yaaboaika jāatirā yipō'irā kipemakotowirape. ³¹ Toḡi ikupaka yire kērāpe mae: “Cornelio. Tuḡarāte miḡēnika jijimakapi kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijeyobaika jiaoka kiro'si sime. Saḡi āriwa'ri jia mire kibaayu. ³² Supa imarī Joḡewejeārā imaki Simón Pedro wāmekite miakarūjebe. Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarā kime riapakirijerā”, āngelte yire ārāpe. ³³ I'supaka yire kibojamaka ā'mitiriwa'ri, űojimarīji oka mire yipūatarape. Jia oka mi'tayu ō'ōrā. Tuḡarāte ĩaika wājitāji yija rēriko'o kioka simaupatiji ōñaokaro'si. Tuḡarāte mire bojaika yija ā'mitiririḡapayu,— Corneliore kire ārika.

Cornelio jeyomarāre kiwārōeka Pedro

³⁴ Sā'mitiritirā, ikupaka Pedrote jaiū'mueka mae:

—“Aperimarāre kiwātaika ḡemawa'ribaji I'rātatareje wātabayuka kime Tuḡarā”, űarīwārūyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka ḡo'imajatata imaupatirekaja jiyipupaka kire ōriwa'ri, kiyapaika upakaja baairāka jijimaka kimarijayu. ³⁶ Yija tā'omaja Israel wāsa riḡarāmerāro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarā ĩpakakite baaekapi āriwa'ri jia Tuḡarāka űimarūkiakaka nare kibojaka. ³⁷⁻³⁸ Mamarī Galileaka'iarā, supabatirā ritaja Judea ka'iareka Jesūs Nazaretkakire baaeka ōñurā mija ime. ḡo'imajare wārōbaraka Juanre narupuko'a jūjeyukā'āja, mae kirikapī baawārūiki Jesūre kimaū'murūjeka Tuḡarā. Supabatirā Espiritu Santore kire kija'ataeka. I'supaka kibaekaki imarī, Galileakarāre supabatirā Judeaka'iakarāreoka jia kibaeka. Supa imarī ritaja Satanāre ba'iaja jūarūjeroyikarāte kitāāroyireka. I'supaka kibaaroyireka, Tuḡarāte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, aḡostolrāka, Jerusalēnwejeārā, supabatirā judiotatarā ka'iarā ritaja Jesūre baaeka ĩaekarā. Sabe'erō'ō Jerusalēnrā judiotatarā ĩparimarāte ḡapua tetaekarā kire jāārūjeka. ⁴⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja maekarakarīmireka, Tuḡarā pūri Jesūre ōñia jarirūjekaki. Supabatirā Jesūre yijare kipemakotowiatēka. ⁴¹ Judiotatarāte nimaupatiremarī Jesūre pematotowirā Tuḡarāte baaeka. Mamarītaka kiwā'maekarā yija imamaka i'supaka kibaeka, “Ōñia Jesūre ime ate”, yija āriwārūokaro'si. Ate ōñia Jesūre jariḡe'rika be'erō'ō kika ba'aeakarā yija ime. ⁴² “ Ōñia imarāte supabatirā reyaekarāteoka, ba'iaja nabaeka ḡapa nare jēñerimaji mimabe", āriwa'ri Tuḡarāte yire jā'meka āriwa'ri ḡo'imajare mija bojabe", Jesūre yijare ārika. ⁴³ Tuḡarāro'si bojājirimaja imaeka rakamakiji Jesūre imarūkiakaka ḡupajoawa'ri no'oeka. Supa imarī Jesūre yi'yurāte ba'iaja baaeka ḡapa Tuḡarāte ye'kariarūkiakaka no'oeka,— Pedrote nare ārika.

Judiotatarārāteoka Espiritu Santore űa'rījāika

⁴⁴ I'supaka āparaka Pedrote imekā'āja Espiritu Santore nare űa'rījāika. ⁴⁵⁻⁴⁶ Supa imawa'ri I'rārokamarīa ḡo'imaja oka norībeyuaja jaibaraka nimaeka Tuḡarāte jiyipupayeebaraka. Siatirā “Judiorākamarārāteoka Espiritu Santore űa'rījāiyu mae”, āriwa'ri napupataeka judiorāka Pedroka I'rātiji etaekarā. ⁴⁷ Toḡi ikupaka judiorākare Pedrote ārika ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. Muḡakajaoka Espiritu Santore nare űa'rījāimaka ō'ōrā imarāte I'rīkaoka “Ruḡuko'a nare mija jūjea'si", ārika imaberijīñu,— judiorākare kērika.

⁴⁸ Supabatirā,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirā maime mae”, āriwa'ri ruṗuko'a mija jūjerūjebe,— Corne-liorākare kērīka.

Supa imarī naruṗuko'a najūjeka Pedroka imaekarā. Sabe'erō'ō,

—Me'ria'si ruṗu. Yijaka mimabe űojimarīji ruṗu,— Pedrote narīka Cornelioka imaekarā.

11

Jerusalénkarā Jesúre yi'yurā imaekarāte Pedrote majarobojaka

¹ Toṗi mae, aṗóstolrāka, supabatirā Judeaka'iakarā Jesúre ā'mitiripēaekarāoka, “Judiotatamarīrā imarīpotojo, Jesúre na'mitiripēayu're”, ārika majaroka na'mitirika. ²⁻³ Supa imarī Jerusalénrā Pedrote pe'rieayaeka ṗoto, ikupaka kire narīka:

—¿Dako baaerā judiotatamarīrā wi'iarā mikākarape? Supabatirāoka ¿marākā'ā āriwa'ri naka miba'arape?— Pedrote narīka.

⁴⁻⁵ I'supaka kire napakā'ā ikupaka wājirokapi Pedrote nare bojajiika:

—Joṗewejeearā Tuṗarāte jaibaraka űimarapaka ṗoto ikupaka simarape. Makārārūñuroka upakapi ikupaka yire saṗemakotowirape: Mabo'ikakuriṗi sayapāia jo'bato i'ṗapē'rōto űi'atirā maja'aruetaika upaka ioika ima yiṗō'irā etarapaka. ⁶ “¿Dakoa satōsiareka ima?”, āriwa'ri jia sañiatiyarape. Ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa ṗariji imarapaka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yiibaraka tuyuaoika simarape.

⁷ Sañiawearapaka ṗoto mabo'ikakuriṗi ikupaka yire sārīkorape: “Pedro mimi'mibe. Jāātirā samiba'abe”, yire sārīkorape. ⁸ “Marākā'ā baatirā yibaaberijīka űipamaki, Moisés wāsare jājibaeka ba'akoribeyuka űime ruṗu”, āriwa'ri yiyrāpe. ⁹ Supa űapakā'ā ikupaka yire sārīkorape ate: “ Jājika yiro'si sime”, meria'si, Tuṗarāte ba'arūjeika ṗuri 'Miba'abe' ”, sārīkorape. ¹⁰ Maekarakakuri i'supaka yire sārāpe. Sabe'erō'ōṗi mae Tuṗarāte sayapāia e'emiarape mabo'ikakurirā. ¹¹ Ikuṗarō'ōṗiji i'supaka simarapaka be'erō'ō maekarakamakī ṗo'imajare űimarapārō'ōrā eyarape. Cesareawejeakaki Cornelio nare ṗatarapaki, yire ne'eyaokaro'si. ¹² “Netarāka ṗoto, ba'iaja ṗuparibekaja naka me'pe”, Espiritu Santore yire āpakā'ā, ya'rape. Supabatirā i'rōtēñarirakamarā Jesúre ā'mitiripēairā yika ō'ōrā imarā yijeyoa turaparā. Naka mae Cornelio wi'iarā yija kākarape. ¹³ Yija kākaeyarapaka ṗoto, ikupaka Corneliore yijare bojarape: “Yiwi'iareka űimarapaka ṗoto āngelte yire ṗemakotowirirīkarape. Mía je'e ikupaka yire kērāpe: 'Joṗewejeearā Simónre akari a'rirūkirāte miṗūatabe. Pedroka kire nañu. ¹⁴ Mija ṗō'irā eyatirā, “Mire, miwi'iareka imarāteoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakopeikareka ikupaka Tuṗarāte mijare tāārāñu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu', Corneliore yijare ārāpe”, āngelte kire ārika bojabaraka. ¹⁵ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, yi'i ate nare bojaū'murapaki. Nare yijaiū'murapaka ṗotojo, ikuṗarō'ōṗi Espiritu Santore nare űa'rījāirape, mare mamarī kibaarapaka upakajaoka. ¹⁶ I'supaka simakaka űawa'ri, Maiṗamakire bojaeka yiṗupajoatōṗorape. Mía, ikupaka kērīka: “Bikijarā ṗuri okoapi Juanre ruṗuko'a mijare jūjeka. Tuṗarā ṗuri Espiritu Santo mijare űa'ajāārāki, kiyapaika upakaja baawārūirā mija imaokaro'si”, i'supakajaoka mamarīrāja Jesúre mare bojatika. ¹⁷ Jesucristore yi'yurā maimamaka, Espiritu Santore Tuṗarāte mare űa'ajāārapaka upakaja judiorākamarīrā nimako'omakaja nareoka Espiritu Santore kiña'ajāārape. I'supaka Tuṗarāte nare baamaka “I'supakamarīa sime. Judiorākamarīrā mija ṗuri marākā'ā baatirā yijaka imaberijīrā mija”, āriberijīka űimarape,— Pedrote nare ārika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā kire najērīatiyika. Toṗi mae ikupaka napupaka no'aeka:

—Jiitakaja baaiki kime Tuṗarā. Judiorākamarīrāteoka ba'iaja nabaaika naja'atarāka, nare kiyekariarāñu jia kika nimajīparū,— āriwa'ri narīka.

Antioquīakarā Jesúre nayi'riū'mueka

¹⁹ I'sia ruṗubaji Jesúre yi'ribeyurā Estebanre jāēekarā. Supabatirā aṗerā kiupaka imaekarā Jesúre yi'yurāteoka ba'iaja nabaaike. Supa imarī i'rārimarā Jesúre yi'yurā Fenici-aka'iarā, Chiṗreṗjūmurikarā imawejeareka, supabatirā Antioquīa wejeearāoka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judiorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaeka. ²⁰ Aṗerā ṗuri, Chiṗrekarā, Cirenekarā a'rītirā Antioquiarā eyaekarā. Torā eyatirā judiorākamarīrā imaekarāteoka maiṗamaki Jesúrika nabojaeka. ²¹ “Jia nabojarārūrū”, āriwa'ri Tuṗarāte nare jeyobaeka. Supa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaeka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rīkoperoyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquīawejeearā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquiarā Bernabére napūataeka. ²³ Supa kire napakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuṗarāte jia nare baaeka kiāyaeka. I'supaka nimaeka iatirā ikupaka jījimakapi nare kibojaka:

—Ika mija ima upakaja jībaji Jesúre mija yi'ririmirīrikawa'pe,— nare kērīka.

²⁴ Espiritu Santore kire jeyobaaikapi jiiɸupaki kimaeka. Tuparāte yapaika upakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Supa imarī rīkimarāja kibojaeaka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejearā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī. ²⁶ Kire tōpōtirā, “Dajoa Antioquíarā”, kire kērika. Supa kire kēpakā'ā ī'parā najeyoariwa'rika torā. Ī'rākuriwejeje'ē'rāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre Jesúrika nawārōeka. I'sia wejearā Jesúre yi'yurātejeoka “Cristianorāka nime”, ɸo'imajare ā'rīū'mueka.*

²⁷ I'sia ɸotojo Jerusalénkarā, Tuparāro'si bojaījirimajare eyaeka Antioquíarā, Jesúre yi'yurāte rēritirā imaekarō'ōrā. ²⁸⁻³⁰ Torā eyaekarākaki Ī'rīka imaekaki Agabo wāmeiki. Supa yi'yurāte rēritirā imaekarō'ōrā eyatirā, Espiritu Santore jeyobaaikapi ɸupajoatirā, ikupaka nare kērika: “Ritatojo ka'iarā nakēsirabarānu, ba'arika torā ɸurirāka simamaka”, Agabote nare ārika. (Nāmajībaji ba'arika torā ɸurika Romawejeja īɸamaki Claudiore imaeka ɸoto). Sā'mitiritirā, “Judeakarāre ba'ajaja jūaerā baayu're, niñerū nare mapūtataye'e”, Antioquíakarā Jesúre yi'yurāte ārika. Narīka upakaja, narikaeka ko'apitorāja Saulo, Bernabēpitiyika ī'parāwā'taja nijika, “Judeakarā Jesúre yi'yurāte imaruɸutarimajare samija ījibe”, āriwa'ri.

12

Santiagore najāāeka, supabatirā wēkomaka imariwi'iaɸi Pedrote ɸorika

¹ I'sia ɸoto ritaja Jesúre yi'yurā upatireje ba'ajaja Herodere kisurararākere baarūjeū'mueka. Supa imarī Ī'rārimarā nare imaruɸutarimajare wēkomaka imariwi'iarā nataeka. ² Supabatirā, Juan ma'mi Santiagore nañi'apakā'ā, “Kiwāmua mija toata'tabe”, nare kērika. ³⁻⁴ I'supaka kērika ā'mitiritirā, jījimaka judiorāka īparimarāre jarika. Topi jījimaka nimamaka ĩawa'ri ɸan levadura rukeberika naba'aroyikarīmi Pedroteoka kiñi'arūjeka wēkomaka imariwi'iarā kire tayaokaro'si. Pedrote ru'rikoreka jia kisurararākere kīarīrīrūjeka Herodes. Botarakatata imatirā rakaka tatareka botarakarimarā nimaeka. I'sirakamarā imarī,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arijarirānu kire tuerikareka,— nare kērika.

Supabatirā “Pascua baya o'riwa'rīrāka ɸoto, ɸo'imajare ĩarāka wājītaji Pedrote ba'ajaja jaiwā'imarītirā, kire yijāārūjerānu”, Herodes ɸupaka imaeka. ⁵ Supa imarī Ī'rārimī upakaja jūtakaja Pedrote natueka. I'supaka nima ā'mitiritirā, kijeyomarā Jesúre yi'yurā jimarīa Tuparāte kiro'si jāijijika.

⁶ Torā kimaeka ñami simakoɸeka Herodete kire jāārūjerūkirīmi. Mia, wēkomaka imariwi'iarā ī'parā surararāka kire tuerimaja watoɸekarā ī'ɸamiji ɸerumijiaɸi ɸi'ɸekaki kikārīɸaṅaeka. Īarīrītīyarūkirō'ō simamaka aɸerā surararāka koɸerekarā tuekarā. ⁷ Ikuɸarō'ōɸiji, ángelte kiɸō'irā etaeka. Supabatirā kimaeka kurara yaaboeka jājia jāta'airō'ō jarika. Topi mae, kārika imaekaki Pedrote ángelte rabetōrōtaeka. Kitūrūeka ɸoto,

—Wārūaja mimi'mibe,— kire kērika.

I'supaka kire kērika ɸotojo ɸerumijiaɸi kiɸita arikaka naɸi'pekoɸeka kutueka. ⁸ I'supaka kijarika ɸoto,

—Mijariroaka mijāāū'mube, miū'puko'aoka,— Pedrote kērika.

Topi ikupaka kire kērika ate:

—Mijariroaka ɸemakatooka mijāābe. Supabatirā yibe'erō'ō mi'tabe,— ángelte kire ārika.

⁹ I'supaka kire kēpakā'ā, Pedrote kibe'erō'ō a'rika. I'supaka baariɸotojo “Supa sime”, marīwārūberijika simaeka kiro'si. “¿Yaje ritaitaka sime je'e?”, āriɸotojo “Makārūñuoka upaka yiro'si sime je'e”, kēriɸupajoaeka. ¹⁰ Aririjariji mamarīkaki surarate tueurō'ō o'ritirā, aɸikate imarō'ōoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka ɸeruakaka baeaka wejukuraraka koɸerekarā neyaka ɸoto sōnu upakaja sawiritaka. Topi ɸoritirā na'ririɸayukā'āja ikuparō'ōɸiji ángelte ririwa'rika. I'supaka simamaka Ī'rīkaja Pedrote tuika.

¹¹ Topi mae, “Rita sime. Kārārūribeyuka yi'i. Herodete yire jāākoreka yire kiɸoerā ángelte kiɸūatayu Tuparā. I'supaka simamaka judiorāka īɸamarā ba'ajaja yire nabaariɸakatayuareka, yiwaɸu'yu mae”, Pedrote āriɸupajoaeka.

¹²⁻¹³ I'supaka kiɸupaka imekā'āja Juan Marcos ɸako, María wi'iarā ke'rika. Satōsirō'ōrā rīkimarāja Tuparāte jaibaraka ɸo'imajare imaeka. I'supaka nimaekarō'ōrā eyatirā koɸerekaɸi,

—¿Yaje mija ime?— nare kērika.

* 11:26 El nombre Cristiano quiere decir “Cristo es nuestro Señor.”

Sã'mitiritirã Ìrãko torã ba'iraberimajo, Rode, koḗerekarã eyarĩkaritirã, ã'mitirikako, “¿Maki kime?”, ãrĩwa'ri. ¹⁴ Sakowierã baaeka ruḗu, Pedrote jaika koã'mitiriwãrũeka. Sã'mitiriwãrũtirã Ìjĩmaka jariwa'ri koḗereka wiebekaja,

—Pëterã Pedrote imakoyu,— ãrĩwa'ri torã imaekarãte bojarĩ ko'rika.

¹⁵ I'supaka nare kōpakã'ã,

—Miwejabiyu je'e,— kore narĩka.

Topi,

—Rõtama ñañu,— nare kōrĩka.

I'supaka nare kōpakã'ã,

—Kire Ìarĩrĩka mirãki ángel kime je'e aḗeyari,— kore narĩka.*

¹⁶ I'supaka narĩko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— pëtepi Pedrote ãrĩrkamarika.

I'supaka simamaka koḗereka wiwatatirã kire Ìawa'ri kopakaja naḗupataeka. ¹⁷ I'supaka nimamaka, kipitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ãrĩwa'ri. Topi mae, “Wëkomaka imariwi'iarã ñimako'orõ'õpi ikupaka Tuparãte yire baako'o”, nare kërĩka. I'supaka nare ãrĩtirã,

—Majeyomarã Jesúre yi'yurãte samija bojabe. Supabatirã i'supakajaoka mija ãḗe Santi-agoreoka,— nare kërĩka.†

I'supaka nare ãrĩweatirã aḗerõ'õrã ke'rika.

¹⁸ Kiru'rika ñamibikitojo torã Ìarĩrĩmaja imaekarã surararãkare jimarĩa ba'iaja puḗarika Pedrote imabepakã'ã Ìatirã. “¿Marãkã'ã Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narĩka.

¹⁹ Kimabepakã'ã Ìatirã, Herodete kire mo'arũjeka. Kire natõḗobepakã'ã Herodete nare jërĩaḗeatiyaeka. I'supaka nare kijepakã'ã marãkã'ã nay'i'riwãrũberijĩka simaeka narõ'si. Supa imarĩ Herodete nare jããrũjeka mae. I'supaka nare baatirã Judeaḗi ke'rika Cesarearã imarĩ.

Tuparã reyarũjekaki Herodete

²⁰ Tirowejeekarã supabatirã Sidõnwejeekarãka jiamarĩa imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarãka imawa'ri, niñerũ e'eokaro'si ba'arika nare puatarika kika'iakarãre kijãjibaaeka. Herodes ka'iaḗi naba'arika e'etoyurã nimaeka Tirowejeekarã supabatirã Sidõnwejeekarãoka. Supa imarĩ Ì'rika upaka puḗajoawa'ri Herodes ḗõ'irã okajierĩ ḗõ'imajare naḗũataeka. Herodete najairã baaeka ruḗu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaika. Jiapi kire najaijẽjemaka “Jia mika imariyaḗairã nime”, ãrĩwa'ri Blastore kire ãrĩka. I'supaka kēpakã'ã, “Ì'rãrĩmi naka yijairãñu ruḗu”, Herodete kire ãrĩka. ²¹ Naka kijairã baekarõ'mi, Ìpi imarĩ, jia jariroaka Ìḗarimarãre jããroyika upakakaka kijããeka. Supabatirã Ìpire ruḗaroyikarõ'õrã imatirã, torã rërĩkarãre kijaiika. ²² Torãjĩrã mae, sã'mitiritirã,

—Mia, majiyiḗupayeeroyikite‡ mare jaiyu, Ìmirĩji upakamarĩa kime,— ãḗaraka jimarĩa ḗõ'imajare akasereka Ìjĩmaka imawa'ri.

²³ I'supaka ãḗaraka nimaeka ḗoto, Tuparãte puataekaki ángel, jimarĩ ba'iaja Herodete kimarũjeka. “I'supaka yireka ãrĩbekaja Tuparãte mija jiyiḗupayeebe”, kërĩberiripareareka, wãjua Herodete ba'ariataeka.

²⁴ I'supaka simaeka be'erõ'õ Jesúre yi'yurãte kirika bojamaka rĩkimabaji sayi'yurãte ḗubueka.

²⁵ I'tõjĩtejeoka Bernabé, Sauloḗitiyika Jerusalénkarãre niñerũ Ìjirĩ na'rika. Nare Ìjiweatirã, Juanre Antioquíarã ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawãmeyeeka Marcos.

13

Bernabé Sauloḗitiyika, Jesúrika bojariroka nabojataḗaeka

¹ Antioquíarã Jesúre yi'yurãte rërĩbaraka imaroyika. Ì'rãrimarã nakarã jia kirika bojawaḗu'atarimaja Tuparãte nare imarũjeka. I'supaka imarã imariḗotojo, “Ikupaka ḗõ'imajare mija bojawaḗu'atarijape”, ãrĩwa'ri kiro'si bojañjirimaja ḗarĩji nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narĩka Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (Ìpi Herodesḗitiyika ḗakiarikaki), supabatirã Saulooka imaekaki naka. ² Maiḗamakika jaiokaro'si rërĩtirã torã nimaeka. Supa imarĩ Tuparãte puḗajoabaraka ba'abekaja kire jaibaraka nimaeka. I'supaka nimaeka ḗoto ikupaka Espĩritu Santore nare ãrĩka:

* **12:15** Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † **12:17** Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2) ‡ **12:22** Un dios

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja nimaokaro'si nare ye'erape. Supa imarí yimajaroka wārōtapaří nare mija pūatabe nare yijá'metika upakaja,— nare kērika.

³ I'supaka kērika ā'mitiritirā ba'abekaja Tuparāka jaiibaraka nimaekaka ruþu. Supabatirā, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaiijibaraka napa'iarā naþitaka naja'apeamomeka, Tuparāte nare jeyobaarū āriwa'ri. I'supaka baatirā nare na'rirūjeka.

Chĩpre wāmeika jūmurikarā na'rika

⁴ Supa imarí Espiritu Santore nare ārika upakaja Seleuciarā Saulote a'rika, Bernabēpitiyika. Torā eyatirā waþuruþi na'rika Chĩpre wāmeika jūmurikarā. ⁵ Torā, Salamina wāmeika wejea imaekarō'ōrā namarika. Torā eyatirā judiorākare rēriwi'iarā Tuparārika nawārōeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarí.

⁶⁻⁸ I'sia jūmurikareka turitapabaraka Pafoswejea wāmeirō'ōrā neyaeka. Neyekarō'ōrā judiotataki Barjesús wāmeikite imaeka. Elimas wāmeiki kimaeka griego okapi þuri. Maikoribeyua beapakibaraka “Tuparāro'si jairimaji ñime”, þo'imajare āririjayuka kimaeka. Jūmurika ipamaki Sergio Pauloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Paulo þuri jia ōriwārūrika þupajoaiki kimaeka. I'supaka imawa'ri Tuparārika ā'mitiritirā Bernabé, Sauloteoka kikaarūjeka. Elimas, maikoribeyua beapakirimaji þuri Bernabé, Saulopitiyika naþupajoaika upakamarā þupajoekaki. Supa imarí “Jesucristorika najaka mia'mitiripēa'si”, i'sia wejeakaki ipire kērijarika. ⁹⁻¹⁰ Supa imarí Espiritu Santore jeyobaaekapi kire iarikitirā ikupaka Saulote kire ārika (kiwāmeaoka imaeka Pablo):

—Satanāre yapaika upakaja baarimaji mime. Supabatirā ritaja jia ima yapaþeyuka mime. Saþi āriwa'ri pakibaraka ba'iaja þo'imajare mibaarijaju. Maipamaki Tuparārika bojarirokamarā mibojapakiyu. I'supaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'supaka mibaaika wapa maekakaja ba'iaja Tuparāte mire jūarūjerā baayu. Supa imarí miñakoa yarirā baaika mae. I'supaka simamaka iabeyuka mimatarāñu. Aiyate yaaika þariji miabesaarāñu,— Pablote kire ārika.

I'supaka kērika potojo kiñakoa ta'sikā'aja ririwa'rika mae. I'supaka imawa'ri kire titirimaji i'rikate kiyapakoþeka. ¹² I'supaka kijapakā'ā þupatawa'ri jūmurika ipamaki þuri, Jesúre kiā'mitiripēaeka. “Ritaitaka sime nabojaika”, āriwa'ri sakiyi'rika.

Þisidiareka imaeka Antioquiarā Pablorākare eyaeka

¹³ Toþi mae, Pablo kijeyomarāpitiyika Pafoswejeapi nakūmujāika Panfilia ka'ia, Perge wāmeirō'ō wejearā a'yaokaro'si. Torā nare maatatirā Juan Marcos þuri Jerusalénrā þe'rikaki. ¹⁴ Toþi mae, Pergepi imatirā Antioquiarāwejearā na'rika, Þisidiaka'iwāta imaekarō'ōrā. Toþi imatirā jēritaririimi simaeka þoto, judiorākare rēriwi'iarā nakākaeka. ¹⁵ Torā narupayukā'aja Moisés imaekakite jā'mekakaka supabatirā Tuparāro'si bojaijirimajare o'oekekaka iabaraka i'rikate sajaiþateka. Kibojaeka be'erō'ō, judiorāka rēriwi'i' iþarimarā Bernabé, Pablopitiyika i'parāte ikupaka narīþūaeka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūka simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narika.

¹⁶ I'supaka napakā'ā, Pablote mi'mirikaeka. “Jaibekaja mija ā'mitipe ruþu”, āriwa'ri kipitaka kimimataeka. Torājirā ikupaka nare kērika:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judiorākamarirā imariþotojo jia Tuparāte yi'yurōka, jia samija ā'mitipe. ¹⁷ Jiyiþupaka kire moñuka Tuparāja, Israel ka'iareka imarā ñekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuparāte nare baeka. Egiptoka'iarā nimaeka, naka'iarāmarā nimako'omakaja rikimabaji nakāriþoyaokaro'si nare kijeyobaaeka. Narejeoka kirikapī Egiptoka'iarā nimaeka þoto kiru'rirūjeka. ¹⁸ Toþi ru'ritirā, þo'imajamatorā i'parā þo'imajarakakuri wejeje'rāka Israeltatarāte imaeka. Torā i'rākurimarā kire ā'mitiripēabekaja nimako'omakaja nare iarijirimaji Tuparāte imaeka. ¹⁹ Canaán wāmeika ka'iakarā i'þotēñarirakatatarāte Tuparāte riataeka, naka'ia Israeltatarā ñekiarāte kjiokaro'si. ²⁰ Supa imarí Egiptoka'iarā nimaū'mueka be'erō'ō Canaán ka'ia ne'maekarō'ōjirā cuatrocientos cincuentarakakuri wejeje'rāka sajarika.

Sabe'erō'ō, Samuel, Tuparāro'si bojaijirimaji kimaerā baeka ruþu, Israeltatarāte iarijirimaja nimaokaro'si i'rārimare Tuparāte imarūjeka. ²¹ Samuelte nare imaruþutayukā'aja “I'rika yija ipamaki yija yapaþu”, mañekiarāte ārika Tuparāte. I'supaka napakā'ā, Saúl, Quis maki, niþamaki kimaerā Tuparāte kire wā'maeka. Supa imarí i'parā þo'imajarakakuri wejeje'rāka rō'ōjirā iþi kimaeka. Benjamín imaekaki riparāmerā riparāmi kimaeka Saúl. ²² I'tojirā be'erō'ō Saúlre þoatatirā Davidre iþi Tuparāte imarūjeka. “David, Jesé maki, yiþupajoaika upakaja þupajoaiki imaki ñiamaka. I'supaka imaki imarí yiyapaika upakaja kibaarāñu”, Tuparāte kireka ārika. ²³ David riparāmerā riparāmi kimaeka Jesús. Bikija Tuparāte bojara'atika upakaja Israel ka'iakarāre kitāāokaro'si Tuparāte kire pūataeka. ²⁴ Jesúre etaerā baeka ruþubaji Juan, Israelkarāre Tuparārika wārōekaki. Supa imarí ritaja tokarāre ikupaka kērika: “Ba'iaja mija baaika ja'atatirā ruþuko'a mija

jūjerūjebe”, nare kērika. ²⁵ Supabatirā kireyaerā baaeka ruṣupañaka upakaja ikupa Juanre ārika: “Tuṣarāte pūataekakiji kime”, yireka mija ārikoṣeyu. Jēno'o i'supakamarīa sime. No'ojirāmarīaja sajarīwa'yu yire ṣemawa'ribaji imakite etarūkia”, Juanre nare ārika're,— āriwa'ri Pablote nare bojaeka.

²⁶ —Yijeyomarā Abraham riparāmerā, supabatirā judiorākamarīā imariṣotojo jia Tuṣarāte yi'yurōka, jia mija ā'mitipe. Jesure yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoṣeikareka Tuṣarāte mare tāāekakaka mare kiā'mitirirūjeyu. ²⁷ I'supaka simako'omakaja Jerusalénkarā supabatirā niṣarimarāoka, “Mare tāārimaji kime”, āriwārūberikarā. Supabatirā jērītarirīmi rakakaja Tuṣarāro'si bojaījirimajare o'oeka iatirā aṣerāte sabojako'omakaja sanorīwārūberika. I'supaka imawa'ri Jesure iariṣotojo, “Tuṣarāte pūataekaki kime”, narīwārūberika. Sapi āriwa'ri Jesure najāārūjemaka, Tuṣarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. ²⁸ “Ikapi kiṣareayu”, āriwārūbeyurā imariṣotojo, “Kire mijāārūjebe”, āriwa'ri Pilatore napakatarika. ²⁹ I'supaka baawa'ri Jesure najāāmaka, Tuṣarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. I'supaka kire nabaaka be'erō'ō yāpua tetaekareka kimakoṣekarō'ōpi aṣerāte kire rueka. I'supaka kire baatirā āta wi'larā kire natarika. ³⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja Tuṣarāte ōñia kire jariṣe'rirūjeka. ³¹ Galileapi Jerusalénrā kika a'rika mirārate Irākurimarīa kipemakotowirika. I'supaka nare kibaabeaka iāka mirārā nime maekakaoka “Rita sime, ōñia jarikaki Jesús”, āriwa'ri ṣo'imajare bojarimaja.

³²⁻³³ Supa imarī Bernabēpitiyika jia majaroka mijare yibojaetayu. “Jia nare yibaarāñu”, āriwa'ri mañekiarāte Tuṣarāte bojaeka upakaja mare kibaaka nariṣarāmerā mirārā maimamaka. Mīa, Jesure najāāeka simako'omakaja ōñia kire kijariṣe'rirūjeka. I'supaka Tuṣarāte baarūkia ṣuṣajoaweibaraka Salmo segundo wāmeiṣūñurā ikupaka Davidre o'oeka: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja ṣo'imajare sañorīrūjeyu”, Tuṣarāte ārika Jesureka ṣuṣajoabaraka. ³⁴ “Kireyako'omakaja ōñia kire yijariṣe'rirūjerāka simamaka reyarūkimarīka kimarāñu mae”, Tuṣarāte ārika. I'supaka simamaka ikupaka sāñu kimajarōṣūñurā: “Davide nārītika upakaja, jia mijare baarimajiji ōñimarāñu”, Tuṣarāte ārika. ³⁵ Mīa aṣea: “Jiyiṣupaka mire ōñuka imarī, miyāpaika upakaja baaiki nime. I'supaka simamaka, yiṣo'ia rabakoreka ōñia yire mijariṣe'rirūjerāñu”, āparaka Davidre o'oeka. ³⁶ ōñia kimaeka ṣoto Tuṣarāte yāpaika upaka baaiki Davidre imaeka. I'sia be'erō'ō kireyaeka. Kireyamaka kiñekiarāte nayayeka wā'tarā kire nataeka. Torā kipo'ia rabaeka. Supa imarī aṣikate ṣuṣajoawa'ri majaroka kio'oeka. ³⁷ Jesuṣ puri rababerikaki Tuṣarāte ōñia kire jariṣe'rirūjeka simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, ikupaka mija ōrīrika yija yāpayu: Moiséte jā'meka ma'mitiripe'okopemaka, ba'iaja mabaaiikareka mare tāābeyuka Tuṣarā. I'supaka simako'omakaja Jesure ā'mitiripe'airāte takaja ba'iaja baarikareka Tuṣarāte ye'kariayu. Supa imarī Jesure baaekapi āriwa'ri, ba'iaja baako-ribeyurā maime Tuṣarā űakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuṣarāro'si bojaījirimajare bojaeka upaka mijare sima'si āriwa'ri. Mīa je'e, ikupaka sime:

“Jia mija ā'mitipe yire eebaraka, yire jaiwā'imañurāoka. Mija ruṣurō'ōrā ima ikuparō'ōṣiji mijare ṣuṣatarāka. I'supaka baawa'ri, mijare sariatarāñu. Mija iārāka wājitāji majērāko'abeyua yibearāñu. Irīkate mijare sabojarikareka samija ōrīwārūberijāāeka', Tuṣarāte ārika”, āriwa'ri kirika bojarimajire o'oeka,— āriwa'ri Pablote wārōeka Antio-ṣulakarāre.

⁴² I'supaka jaiweatirā Pablorākare ṣoriwa'rika judiorāka rērīriwi'iaṣi. Naṣoriwa'rika ṣoto,— Aṣea jērītarikareka ate yijare sawārōrī mija i'tabe,— nare narīka.

⁴³ Toṣi naṣoriwa'rika ṣoto rikimarāja judiorākare Pablo. Bernabēpitiyika nayejoariwa'rika. Supabatirā judiorākamarīā imariṣotojo Moiséte jā'meka yi'riwa'ri judiorākare baaroyika upakaja baarimajaoka naka a'rikarā. I'supaka nabaamaka ikupaka Pablorākare nare bojaeka:

—“Mare wayuāriwa'ri Jesure reyaekapi āriwa'ri jījimaka Tuṣarāte maka ime”, āriwa'ri mijare yija bojako'a mija yi'ririya'ata'si,— nare kērika.

⁴⁴ I'sia be'erō'ō jērītarirīmi imaekareka, rīkimabaji i'sia wejeakarāre torā rērīka Tuṣarārika ā'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'supaka nabaamaka jiamarīa simaeka judiotatarā iṣarimarāro'si. I'sirokapi āriwa'ri Pablote bojamaka ā'mitirirā aṣerō'ōrā oyiaya nayi'rika. Supabatirā kiwārōeka okae'ebaraka ba'īupakaja kire najairiwā'imarika. ⁴⁶ I'supaka nabaamaka, okajājiapi ikupaka Pablorākare nare ārika:

—Judiorāka mija imamaka Tuṣarārika mijare yibojaū'mutiraṣe. I'supaka simako'omakaja samija yi'ribeyu ruṣu. I'siaṣi āriwa'ri, Tuṣarāka ōñia imajiparika yāpabeyurā upakaja mija ime. Mijare yija bojaika yāpabeyurā mija imamaka judiorākamarīrate Tuṣarārika yija bojaerā baayu mae. ⁴⁷ Mīa, ikupaka Tuṣarāte yijare ārika:

“Judíorākamarīrā pō'irāoka mire yipūatayu yimajaroka mibojaerā. ‘Ritaja pō'imajare Tāārūkikate yī'yurāte takaja ōñia kika Tuṡarāte imajiparūjerāñu’, āparaka ritaja pō'imajare mibojabe”, āriwa'ri Tuṡarā majaropūñurā sabojayu,— nare narīka.

⁴⁸ I'supaka napakā'ā judíorākamarīrā imaekarā jīmimaka imawa'ri “Jiitaka sime Tuṡarārika bojariroka”, narīka. I'supaka imawa'ri kika ōñia imajiparūkirāte kire ā'mitiripēaeka. ⁴⁹ Supa imarī Pablo, Bernabépitiyika nabojaeka ā'mitiritirā tokarā sakoyikuri imaekarōoka sabojapibaekarā. ⁵⁰ I'supaka simako'omakaja judíorāka iparimarā pūri i'sia wejeekarā imatiyairāte supabatirā judíorāka pūpajoaimiji yī'yurā rōmijā imatiyairāpitiyika najaibu'aeka. Bernabé Pabloka boebaka imawa'ri, pō'imajare naboibataeka. I'supaka baawa'ri topi nare napoataeka. ⁵¹ I'sia wejeapi naporika poto nu'puarā ka'ia eika napajepateka. “Ika wejeekarā Jesúrika bojariroka ā'mitiriripe'yoirā imarī ba'iaja najūarūkiareka waṡu'ribeyurā nime”, āriwa'ri i'supaka nabaaka. I'supaka baatirā, Iconio wāmeika wejeearā na'rika. ⁵² I'supaka nabaako'omakaja Antioquiawejeearā nabojaeka yī'rikarā pūri jīmimaka imaekarā. Supabatirā Espiritu Santore nare jeyobaamaka ritaja Tuṡarāte yapaeka upakaja nabaarijarika.

14

Iconiowejeearā imaekarāte Pablorākare wārōeka

¹ Iconiowejeearā eyatirā judíorākare rēririwi'irā Pablorākare kākaeka. Supabatirā Jesúrika bojariroka nare nabojaeka. Sanabojamaka, judíorāka, judíorākamarīrāoka rikimarāja sanayi'rika. ² I'supaka simako'omakaja I'rārimarā judíorāka Jesúre ā'mitiripēaberiwa'ri judíorākamarīrā imaekarā Pablorākare naboebayaokaro'si nare waṡuju najaiapakirijarika. I'supaka nabaamaka, “Ba'irā nime”, nareka narīpūpajoaeka. ³ I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorā űoaka Pablorākare imatapaeka. Torā imatapabaraka okajājirā imarī, “Pō'imajare wayuñawa'ri jia Cristore mare baaka”, āriwa'ri namajarobotajapaeka. “Ritatakama sime”, pō'imajare āñaokaro'si, majērāko'abeyua pariiji Pablorākare beaerā Tuṡarāte nare jeyobaeka. ⁴ I'supaka simako'omakaja tokarāe I'rika ta'iarāja pūpajoaberika. Mia je'e: I'rārimarā judíorāka upaka pūpajoaripotojo aṡerā Pablorāka upaka pūpajoaekarā. ⁵ Supabatirā Pablorākare ba'iaja baariṡupajoawa'ri, judíorāka, judíorākamarīrā, iparimarākaoka jaitirā, “Ātapi Pablorākare majāāye'e”, narīka. ⁶⁻⁷ I'supaka nareka narīka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarā Pablorākare ru'riwa'rika. Torā eyatirā tokarāe Jesúrika bojariroka naboajapaeka. Listra wāmeirō'ō supabatirā Derbe wāmeika wejeearōoka sanawārōtapaeka. I'supakajaoka nabaaka sawā'tarā imaekarāte.

Listrakarā Pablote ātapi najāābareka

⁸⁻⁹ Listrarā I'rika bitamaji turiwārūbekaja pō'ijirikakite imaeka. Tokarāe Pablote jaimaka kiā'mitiripūaeka kiro'si. Kire ĩarikatirā, “Yire jieji kika Tuṡarā”, āriṡupajoaiki kime”, Pablote kireka āriṡupajoaeka. ¹⁰ Topi mae,

—Mi'mitirā jia meyarīkape,— Pablote kire ārika.

I'supaka kire kērika potojo bu'ririkatirā kituriū'mueka. ¹¹ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri,

—Yeeja'a, I'rā I'parā majiyipūpayeeroyirā nime. Pō'imaja pō'ipapakapi ña'rijāitirā ĩmipi mapō'irā netayu,— āriwa'ri tokarāe akasereka aṡetomaja okapi.

¹² I'supaka imawa'ri Bernabé Zeus, narīka, supabatirā Pablote Hermes* narīka, “Zeusro'si jia bojawaṡu'atarimaji kime”, āriwa'ri. ¹³ I'sia wejeata'i a'riwa'ri rō'ōrā Zeusre jiyipūpayeerīwī'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pablorākare jiyipūpayeerīyapaekaki. Supa imarī wa'ibikirāwēkoarā ō'ōrika ja'apeatirā, wejeakurarakaka koperekarā sake'ewa'rika. Torā eyatirā wa'ibikirāwēkoa jāārika nayapaeka, Pablorākare jiyipūpayeokaro'si. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka naro'si nabaariyapamaka ĩatirā, Pablorākare najariroka baibebaruika. “Jiamarā mija baariyapayuma”, āriwa'ri i'supaka nabaaka. Supabatirā, pō'imaja watopekarā jorobaraka jājīrokapi ikupaka nare najērāeka:

—ĽDako baaerā i'supaka mija baariyapayū? ĩmija upaka pō'imajajaoka yija ime! Tuṡarārika bojariroka mijare bojarī yija i'tayu, mija ōñu upakaja mija baapō'ijiaekarāte mija jiyipūpayeerīja'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tuṡarā ōñia imajipakite mija jiyipūpayeebe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejepema, riapakiakaoka, supabatirā ritaja sareka imaoka pō'ijiaekaki. ¹⁶ Bikija imaekarā nayapaika upakaja waṡuju imaja jiyipūpayeera'aekarā. Sayaṡaberiko'omakaja, Tuṡarāte nare saja'atarūjeberika. ¹⁷ Kire najiyipūpayeekeriko'omakaja jia nare kibaaeka, “Jia baaiiki Tuṡarāte ime”, narīwārūokaro'si. Mia, okoa kijarirūjeyu, jia ba'arika bikiookaro'si. I'supaka ima ba'atirā ña'pirika maimaerā, supabatirā jīmimaka maimaerā mare kijeyobaayu,— Pablorākare nare ārika.

* **14:12** Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

¹⁸ I'supaka narīko'omakaja wa'ibikirāwēkoa pō'imajare jāāriyapaeka Pablorākare jiyipupayeekarō'si. I'supaka nabaamaka ūawa'ri, "Yijare jiyipupayeewa'ri pūri wa'ibikirāwēkoa mija jāā'sima", Pablote pō'imajare āritataeka.

¹⁹ Torājirā judiorāka Antioquiakarā supabatirā Iconiokarōka etaekarā. Torā eyatirā torā imaekarāre kire nokabaaeka Pablote niaripe'yoerā. I'supaka napakā'ā Pablote ātapi na-jāābareka. Topi "Kopakaja kire mariatayu mae", āriwa'ri weje a'riwa'rirā kire nayiewarika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesūre yi'yurāte kipō'irā eyaeka poto Pablote jājika. I'supaka imawa'ri wejearā naka kipe'riwa'rika ate. Ape'rimi mae Derbe wāmeirō'ōrā ke'rika Bernabēpitiyika.

²¹ Torā eyatirā Jesūrika bojariroka pō'imajare nawārōeka. Sanabojamaka ā'mitiritirā rīkimarāja sanayi'rika. Torā imatitirā, Listrarā, Antioquiārā, Iconiorōka ate naw'i'turirijarika pē'ririaparaka. ²² Wejerakakaja neyarijarīkarō'ōrā Jesūre ā'mitiripēairāpitiyika najaika. Sanajaimaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesūre yi'riwa'ri okajājia tokarāre jarika. "Jesūre mija yi'yua mija ja'ata'si. Tūparāte jā'meirō'ōrā maeyarā baarāka ru'pu rīkimakaja ba'iaja jūarijarirūkirā maimē", āparaka nabojarijarika. ²³ Wejerakakaja neyarijarika upakaja Jesūre yi'yurāte imaru'putarimaja imarūkirāte nawā'maeka. Mai'pamaki Jesūre jiyipupayeewa'ri ba'abekaja ru'pu ikupaka kire najaika: "Ō'ōrā mirirāte imaru'putarimajare jia mijeyobaabe", Pablorākare kire ārika.

Siria ka'iakaka Antioquiārā Pablorākare pē'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaeka be'erō'ō Pisiāiarō'ōpi o'riwa'riritirā Panfiliakā'iarā neyaeka. ²⁵ Perge wāmeika wejearā Jesūrika bojariroka wārōweatirā, Atalīa, riapakirijerā imaekarō'ōrā na'rika. ²⁶ Atalīarō'ōpi kūmujāitirā Siria ka'iarā imaeka Antioquiārō'ōrā na'ririjarika. Mamarī i'sia wejearā Jesūrika bojariroka nabojatapaerā baaeka ru'pu, "Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka upaka oiyaja nabaawārūerā nare mijeyobaabe", Jesūre ā'mitiripēaekarāte ārika Tūparāte. Supa imarī narīka upakaja baatapa'weatirā Antioquiārā Pablorākare pē'rietaeka. ²⁷ Torā pē'rietatirā Jesūre ā'mitiripēaekarāte narērī'ujeka. Supabatirā ritaja Tūparāte nare jeyobaaekakaja tokarāre nabojaka. "Jia Tūparāte yijare jeyobaarape. Supa imarī judiorākamarīrā imarōka Jesūrika bojariroka jia ā'mitiyurā imarī Jesūre nayi'yū", āriwa'ri nabojaka. ²⁸ Ōoka torā Jesūre ā'mitiripēairāka Pablorākare imaeka.

15

Jerusalénrā Pablorākare eyaeka poto apōstolrāka, imaru'putarimajaka narērīka

¹ Antioquiārā nimaeka poto Judeaka ūapi judiorāka Jesūre yi'yurāte etaeka. Torā eyatirā Jesūre yi'rikarāte judiotatarākare baaroyika nare nawārōeka.

—Bikija Moisés imaekakite jā'meka upaka circuncisiōn mija baabesarākareka, Tūparāte mijare tāābesarāñu,— nare narīka.

² I'supaka narīka ā'mitiritirā Pablorākaro'si jiamarīa simaeka. Supa imarī i'papē'rōtorāja jājiapi najaibu'aeka. Supa imarī "Ritamariā simeje'e nawārōika", āripupajoawa'ri Jerusalénrā Pablote kijeyomaki Bernabēpitiyika, supabatirā i'rārimarā naka imaekarāteoka na'rirūjeka, apōstolrāka, supabatirōka Jesūre yi'yurāte imaru'putairāka jaiokaro'si. "Torā eyatirā '¿Dako baaerā circuncisiōn baarika sime?', āriwa'ri nare mija jēpe", narīka.

³ Topi a'ritirā Fenicia, Samaria ka'iarōka eyatirā, Jesūre yi'rikarāte ikupaka nabojaka: "Judiorākamarīrā imari'potojo yija bojaika yi'riwa'ri jiyipupaka norīko'peka ja'atitirā Jesūre yi'yurā", āriwa'ri nare nabojaka. Supa narīka ā'mitiritirā jījimaka najarika.

⁴ Jerusalénrā neyaeka poto apōstolrāka, supabatirā Jesūre yi'yurā, nare imaru'putarimajaoka jia nare e'etorīkarā. Topi mae, Tūparāpi āriwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojaka. ⁵ I'supaka napakā'ā, i'rārimarā fariseokaka pūpajoairā imari'potojo Jesūre yi'rikarā imarī, a'pērā Jesūre yi'yurāka jairā nami'mirīkaeka.

—Judiotamarīrā imari'potojo Jesūre yi'yurāteoka circuncisiōn baarika, supabatirā Moiséte jā'meka upakaja yi'ririka sime,— narīka.

⁶ Supa imarī apōstolrāka, Jesūre yi'yurāte imaru'putarimajaoka rērīkarā sajaiokaro'si.

⁷ Ōoka jaibaraka nimaeka be'erō'ō, mi'mirīkatirā ikupaka Pedrote nare ārika:

—Yupaka imarā, mija ā'mitipe. Bikija mijakakiteje e'etirā, Tūparāte yire pūataeka judiorākamarīrāte Jesús majaroka yibojaerā. Sā'mitiritirā Jesūre nayi'rirū āriwa'ri nare sayibojaeka. I'supaka mijare űa'ñua űñurā mija ime. ⁸⁻⁹ Tūparā imaki ritaja pō'imajare pūpajoaika űñuka. I'supaka imaki imarī "Judiorākamarīrōka yirirā nimarū", āriwa'ri Espiritu Santore nare ki'ña'ajāēka, mare ki'ña'ajāēka upakaja. Supa imarī "Judiorākamarīrā nimamaka ba'iaja nabaai'ka nareka yiye'kariabesarāñu", kērīberika. Mupakaja Jesūre yi'yurā nimamaka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja nima nareka jōtotatirā jiyipuparā nare kimarūjeka. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja "jījimaka mijaka Tūparāte imaerā mija baarūkia jariwa'yua ru'pu", Jesūre yi'yurāte mija āri'rijayu. I'supaka jā'mebeyuka maekaka

Tuparā. I'supakamarīa simako'omakaja mija pakatayuapi āriwa'ri jiamarīa mijaka Tuparāte ime. Mia, Moisés imaekakite jā'meka simaja yi'riwārūberikarā mañekiarōoka. Sanayi'ripatawārūberika upakajaoka maro'si sime maekaka. ¹¹ Ikuṣaka simatiyayu: Jia maipamaki Jesūre mare baekakapi āriwa'ri ba'iaja mabaaikareka Tuparāte mare tāayu. I'supakajaoka judiōrākamarīrāro'si sime,— Pedrote nare ārika.

¹² I'supaka Pedrote ārika ā'mitiritirā nimaupatiji nokatarika. I'supaka nimaeka ṗoto, Tuparāpi āriwa'ri maikoribeyu upaka ima judiōrākamarīrāte nabaabeeka, Pablo, Bernabēpitiyika nare nabojaeka. ¹³ Sabe'erō'ōjite Santiagote ikuṣaka ārika:

—Ŋaṇua jia mija ā'mitipe yijeyomarā. ¹⁴ Judiōrākamarīrā majaroka Simōnre mare bojaweayu. Sā'mitiritirā, “Judiōtatamarīrāteoka kirirā nimaerā jia Tuparāte baaū'mueka”, mariwārūyu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuparāro'si bojañjirimajare bikija o'oeaka:

¹⁶ “David wi'ia * ṗo'imajare riatako'omakaja ṇamajī ate jia sabaape'aokaro'si yetarāṇu.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka yibaarāṇu 'Tuparāte mayi'riye'e', judiōrākamarīrā yiwā'maekarāte āṇaokaro'si. Yi'i, mija iṗamakiji, i'supaka ṇaṇu, bikijarāja yirirāte sōri'rūjera'aekaki imarī.”

¹⁹ Ika yijaiweaikapi āriwa'ri: Matā'omajamarīrā imarā ba'iaja nabaaika ja'atairā nime Tuparāte yi'riwa'ri. I'supaka simamaka, “Mañekiarāte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare āri'rūkimarīa sime. ²⁰⁻²¹ I'supaka nare āri'bekaja, ṗaṗera nare maṗūataye'e ikuṣaka nare okajāāokaro'si: “Waṗuju imaja jērāka† jiyiṗupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia napāāeka mija ba'a'si. Rōmikirā, tūmiairā, rōmimarīrā, tūmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Supabatirāoka wa'iro'sia sawāmu namokoru'ataeka mija ba'a'si, i'supakajaoka sariwea.” Jērītarirīmi rakakaja judiōrākare rēri'riwi'iarā i'supaka nabojara'aeka nimatapaekarō'ōrā. Supa imarī, i'supaka ṇaṇu, jiyubeyua judiōrākare naka jarikoreka,— Santiagore nare ārika.

Judiōrākamarīrāte ṗaṗera maṗūataeka

²² I'supaka kēpakā'ā, apōstolrāka, Jesūre yi'yurāte imaruṗutarimaja, supabatirā kire yi'yurā nimaupatiji ikuṣaka ārikarā: “I'supaka mare kibojaika simamaka, I'rārimarā maka imarāte maṗūataerā Pablorākaka ika ṗaṗera ne'ewa'rirā”, narīka. Sayi'rikarā imarī Judas (kirejeoka narīka Barsabās) supabatirā Silas nimaeka Antioquiarā Pablorākaka jeyoariwa'rirūkirā. Jesūre yi'yurāte imaruṗutarimaja nimamaka i'supaka nare nabaeka. ²³ Ikuṣaka sabojaeka i'sia ṗaṗera:

“Apōstolrāka, supabatirā kire yi'yurāte imaruṗutarimaja ika ṗaṗera ṗūatairā. Antioquia, Siria, Ciliciarō'ōrā imarāro'si oka yija ṗūatayu. Judiōrākamarīrā imariṗotojo Jesūre yi'yurā imarī, yija jeyomarā mija ime. ²⁴ Ikuṣaka sime, mia: I'rārimarā yijakarā mija ṗō'irā eyatirā rukubaka nare napuṗajoarūjerape āri'rika majaroka yija ā'mitiyu. I'supaka mijare wārōri nare yija ṗūataekamarīrā nime. ²⁵⁻²⁷ I'supaka simamaka I'rīka ta'iarāja ṗuṗajoatirā ‘Naka jairimajare maṗūataye'e', yija āṇu. I'supaka ṗuṗajoawa'ri, Judas, Silas, wayuoka moṇurā Pablo, Bernabēpitiyika mija ṗō'irā yija ṗūatarāṇu. Pablorāka aṗerate nare jāārika yapakoeko'omakaja Jesūrika bojariroka bojarija'atabeyurā imarā nime I'ṗarā narupūko'amarā. Mija ṗō'irā eyatirā ika yija o'oka upakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espiritu Santore yijare jeyobaaikapi ṗuṗajoairā imarī, ‘Mañekiarāte imara'aeka upakaja yi'ri'rika sime', mijare yija āri'pakataribeyu. Supa imarī ika takaja mijare yija āṇu: ²⁹ ‘Waṗuju imaja jērāka jiyiṗupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia napāāika mija ba'a'si. Supabatirā wa'iro'sia mija jāāika ṗoto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawāmu namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rōmikirā, tūmiairā, rōmimarīrā, tūmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe.’ Samija yi'rīrākareka, jia mija imarāṇu, mijare yija āṇu. Jia mija imabe”, āriwa'ri no'oeaka.

³⁰ I'supaka nare āritirā nare sane'ewa'rirūjeka. I'supaka na'pakā'ā Antioquiarā eyatirā Jesūre yi'yurāte narērātaeka. Narērīka ṗoto ṗaṗera nare nijika. ³¹ Nare nijika Iatirā jjimaka tokarāre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Supa imarī Judas, Silasoka Tuparāro'si bojañjirimaja imarī, tokarā Jesūre yi'yurā imaekarāte rikimarāre kirika nupajawāroeka. I'sia majaroka ā'mitiritirā jībaji Jesūre yi'riwa'ri okajājia najarika. ³³ Torā nupaka imaekarāka imatirā “Yijare ṗūataraparā ṗō'irā yija ṗe'rīrā baayu mae”, narīka. I'supaka na'pakā'ā “Jia nimarū mijare ṗūataraparā”, nare narīka Tuparāte yi'yurā. ³⁴⁻³⁵ Topi naṗe'riwa'rika ṗoto Antioquiarā Pablo, Bernabēpitiyika natuika Jesūrika bojariroka bojarī aṗerā najeyomarāpitiyika.‡

Pablote Jesūrika bojape'arī a'rika

³⁶ Supa imarī I'rāri'imi ikuṣaka Pablote ārika Bernabére:

—Jesūrika mawārōekarāte Iarī ma'rīrā, Jesūre yi'yurāte marākā'ā ime āriwa'ri.—

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 Ídolo ‡ 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: “Ō'ōrā yituirāṇu”, kērīṗuṗajoeka Silas.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, “Jee, dajoa, supabatirā Juan Marcote maka ma'ewa'riye'e”, Bernabēre kire ārika. ³⁸ I'supaka kēriko'omakaja, Pablote yapaberika, “Panfiliarā yija imaeka poto yijare ja'atitirā Jerusalénrā Juan Marcote yijare pē'ritapawa'rika”, āriwa'ri kibojaeka. Supa imarī Pablote kire akariyapaberika ate. ³⁹ I'supaka simamaka űoaka najaibu'aeka simako'omakaja T'rika upakaja napupajoaberika. I'supaka imawa'ri pibitirā rakaka oyiaja na'rika. Juan Marcos, Bernabēka wapuruṗi, Chipre wāmeika jūmurikarā na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rirūkika. Torā na'rirā baaeka ruṗu jia Tuparāte nare baarū āriwa'ri, naro'si kire najēneka tokarā Jesūre ā'mitiripēairā. I'supaka nabaakea be'erō'ō kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torā a'ririjarikōrī Siriarā, supabatirā Ciliciarō'ōrāoka Jesūrika bojariroka nabojaeka. Jesūre yi'rikarāka jaitirā jībaji Jesūre yi'paraka okajājia nimaerā i'supaka Pablorākare nare jeyobaaeka.

16

Pablorākaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Topi Pablorākare Derbewejearā a'ritirā, Listra wāmeika wejearā neyaeka. Torā eyatirā Jesūre ā'mitiripēaikite niatōpoeke. Timoteo wāmeiki kimaeka. Kipako imaekako judiōtatako, Jesūre yi'yuko. Kipaki pūri griegotataki kimaeka. ² Listrawejeekarā, supabatirā Iconiowejeekarā Jesūre ā'mitiripēairā jia pūpajoabaraka najaika Timoteoreka. ³ I'sia űriwa'ri Timoteore naka a'ririka Pablote yapaeka. Naka ke'rika ruṗubaji, circuncisiōn Pablote kire baaeka. “Judiotatamarīki kipakire imamaka circuncisiōn Timoteore kibaarūjeberika. I'supaka kireka nimaupatiji noűu”, āriwa'ri i'supaka Pablote kire baaeka judiōtatarāte kire ĩaripe'yoa'si āriwa'ri. ⁴ Listrarā nimaeka be'erō'ō aṗea wejearā na'rika. Supa imarī Timoteore naka jeyoariwa'rika. ĩrāweje jariwa'ririmarājia ikupaka Jesūre yi'yurāte nabojarijarika: “Jerusalénrā apōstolrāka supabatirā Jesūre yi'yurāte imaruṗutarimajare rēritirā ikupaka mijare narīṗūyau: ‘Judiotatarā űekiarāte imara'aeka upakaja yi'ririka sime”, mijare yija āriṗeyu. ĩrāriroka takaja mija yi'rijīűu”, apōstolrākare ārāpakakaka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesūre yi'rikatatarāte jībaji kire ā'mitiripēamirīrkawa'rika. Supabatirā ĩrārīmi upakaja rikimabaji napuburijarika.

Makārārūűuroka upakapī Macedoniakakire Pablote ĩaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesūrika bojariroka nabojataṗaarika napupajoako'omakaja, topi no'rirūkimarā simaerā Espiritu Santore nare űrīrūjeka. Supa imarī Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Pablorākare o'ritapawa'rika. ⁷ Topi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā neyaeka. Topi Bitiniaka'iarā a'ririka napupajoakoṗeka. I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore topi nare a'rirūjeberika. ⁸ Misiaka'iaṗi o'riwa'ritirā Trōade wāmeika wejearā natu'aeyaeka. ⁹ I'sia wejearā eyatirā i'sirīmi űami makārārūűuroka upakapī Macedoniakakire rikamapakā'ā Pablote ĩaeka.

—ű'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si,— Macedoniakakire Pablote ārika.

¹⁰ “Ikupaka yikarārūriko'o”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuparāte mare pūatayu”, yija ārāṗe. * Supa imarī a'yaokaro'si yija ba'irījia yija jierape.

Filipos wejearā Pablorākare etaeka

¹¹ Trōade wejeapī kūmujāitirā, wājiaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'raṗe. Aṗerīmi Neāpolisrā yija eyaraṗe. ¹² Topi Filiposrā yija a'raṗe. Rīkimarāja Romawejeekarāre imaraṗe torā. Macedonia ka'iareka imatiyaiweje simaraṗe. Noapañaka yija imaraṗe torā. ¹³ Jērītarīmi simaraṗaka poto weje a'riwa'ri imaraṗaka riakarā yija turape. “I'sia wejearā imarāte Tuparāka jairījayurō'ō sime je'e”, yija űrikoṗerape. Torā eyatirā, yija eyaruparimomeraṗe. Topi ruṗarījī, torā rērībaraka imaraṗarā rōmijāte Jesūrika bojariroka yija bojarape. ¹⁴ ĩrāko Lidia wāmeiko, Tiatirawejeakako, naka imaraṗako. Supabatirā sayapāia jia iyayapea űoika waruaka ĩjirirōmo koimarape. Judiorākamarīko imariṗotojo Tuparāte jiyīṗupaka űnuko imarī, Pablote jaimaka Tuparāte kore ā'mitiripēarūjerape. ¹⁵ Jesūre koā'mitiripēamaka, ruṗuko'a kore yija jūjerape supabatirā korīrāreoka. I'supaka kore yija baarapaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairape:

—“Ritaoka Jesūre yi'yuko koime”, mija āriye'e, mija i'tabe yiwi'iarā,— jiaṗi yijare kōrāṗe.

I'supaka kōpakā'ā kowi'iarā tuirī yija a'raṗe.

¹⁶ ĩrārīmi pō'imajare Tuparāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōporape. Satanārika ima űa'rjāikako koimarape. I'supaka imaraṗako imarī, űamajī wejeareka o'rirūkia kobojaraṗe. Supa imarī koṗarimarāre rikimaka niṗerū tōporape, i'supaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōṗi rīrīra'atirā ikupaka koakaseraṗe:

* **16:10** El uso de “nosotros” (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos.

—Īrā ĩmirĳa imarā imatiyauki Tuparāte yi'yurā. “Jesūre mija yi'rirākareka, mijare kitāārāñu”, āriwa'ri mijare nabojoyu,— āriokaika ritaja po'imajare kobojarape.

¹⁸ Īrārimi upakaja i'supaka kire koakasererīka. I'supaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pabloro'si. Supa imarī jororīkatirā Satanārika ima koreka ña'rĳāikakite ikupaka Pablote ārika:

—Jesucristorika pi koreka mire yiporirūjeyu,— Pablote ārika Satanārika ima.

I'supaka kērīka potojo kore ña'rĳāikopekakite koreka porika.

¹⁹ Koreka kiporitapeka be'erō'ō, ñamajī o'rirūkia kobojarwāruberika mae. I'supaka koimamaka ĩatirā, “Apekurioka ate niñerū tōpobesarāñurā maimae mae”, koiparimarāre āriupajoaeka. Supa imarī Pablote, Silareoka naboebarika. Supa baatirā nare ñi'atirā wejeñe'metāji imatiyairō'ō ĩparimarā pō'irā nare ne'ewa'rika. ²⁰ ĩparimarā wājītāji nare e'eyatirā ikupaka narīka:

—Īrā judiotatarā mawejeakarāre rukubaka pupajoarūjerimaja imarā. I'supaka imarā imarī mawejeārā oka naṗo'ijayū mae. ²¹ Romatatarāre baaroyika upakamarīa nawārōrijayū. Supa imarī nawārōika upaka mabaaberijīñu,— narīka ĩparimarāre.

²² I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablorākare jimarīa naboebaeka po'imaja. Supa imarī nare napajeū'mueka. Topi jariroaka† nare ne'etarūjeka i'sia wejeakarā ĩparimarā. Supabatirā wajoapi nare napajerūjeka. ²³ I'supaka jājiapi nare pajetirā, wēkomaka imariwi'iarā nare natarūjeka. Supabatirā,

—Jia nare niarīpe naru'rikoreka,— wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīmajire narīka.

²⁴ I'supaka ĩparimarāre āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, wēkomaka imariwi'i tōsibajirā imaeka kurarakarā maṗoriwāruberijīrō'ōrā nare kitarika. Supabatirā nu'pua yapupāia koperu'aika watopekarā kipi'peka.

²⁵ I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silaspitiyika Tuparāka jaitirā ñami poto nabayakoyaeaka. Aṗerā wēkomaka imariwi'iarā imaeakarā nabayakoyamaka ā'mitirikarā. ²⁶ Ikuṗarō'ōpiji ka'ia jājia iyika. Supabatirā wēkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayūju kopereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torā imaeakarāte perumijia nare napī'peka kutupataeka. ²⁷ I'supaka simamaka wēkomaka imariwi'i ĩarīrīmajire tūrūeka. Īrākoṗereka rakakaja wiritapataeka imamaka, ĩawa'ri, “Wēkomaka imariwi'iarā imakoṗeirāte ru'riṗatayū je'e”, kērīpupajoakoṗeka. Supa imarī kisara e'etirā kiōñu upakaja jāiririrā kibaakoṗeka. ²⁸ I'supaka kibaaerā baaeka poto ikupaka Pablote kire ārika:

—ĩMipo'ia jāābekaja! Yija imaupatiji ḡ'ōrā yija imapatayū.—

²⁹ Supa imarī yaaboaika wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīmajire jēñeka. Supabatirā Pablorāka pō'irā rirīkākawarirā nawājītāji kiñukurupaeaka, kiĳiwa'ri tarabaraka. ³⁰ Aṗerō'ōrā nare e'ewa'ritirā, ikupaka nare kiĳērīaeka:

—ĳMarākā'ā yibaajīñu, ba'iaja yibaaikareka Tuparāte yire wayuāokaro'si?— kērīka Pablorākare.

³¹ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka nayi'rika:

—Maipamaki Jesucristore mia'mitirīpēarākareka, Tuparāte mire tāārāñu, supabatirā mirīrāreoka,— kire narīka.

³² Supabatirā maipamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarā imaeakarāteoka nabojapataeka. ³³ I'siñamiji nare napajeka kāmia kiĳūjeka Pablorākareka. I'supaka nare baaweatirā kirupuko'a kiĳūjerūjeka, kirirāreoka. ³⁴ I'sia be'erō'ō kiwi'iarā Pablorākare kiakawa'rika nare ba'arīji'aokaro'si. “Tuparāte yi'yurā yija ime mae”, āriwa'ri kirīrāpitiyika jia jĳimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeakarā ĩparimarā surararākare pūataekarā, wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīmajire bojarī,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Supa imarī wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīmajī ikupaka ārikaki Pablote:

—ĩparimarāre jā'meika upakaja mijare yija'ataerā baayu. Supa imarī dakoa ba'iaja puparībekaja mija a'pe mae,— kērīka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote bojaeka surararākare:

—Dakoa ṗarea yijare imaberiko'omakaja ika wejea ĩparimarā po'imaja wājītāji yijare napajerūjerape. I'supaka yijare nabaarūjerape ĳdakoa ba'iaja nabaako'o? āpekaja. Supabatirā ika wēkomaka imariwi'iarā yijare natarūjerape. Romakarā‡ upaka yija imako'omakaja najā'meika yi'ribekaja i'supaka yijare nabaarape. Supa imarī maekaka po'imajare ḡribeyukaji yijare naja'atariyapakoṗeyu. I'supakamarīa simarāñu. Noñu upakaja yijare ṗoarī ni'tarū,— Pablote ārika surararākare.

³⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ĩparimarāre bojarī surararākere a'rika. I'supaka naboja-maka ā'mitiritirā, Romakarāja Pablorākere imamaka ōriwārūtirā ĩparimarāre kīkika. ³⁹ Supa imarī Pablorāka pō'irā okajerī ĩparimarāre a'rika. I'supaka baaweātirā, nare naja'ataeka. "Apea wejearā mija a'pe ruḡu", jiapi nare narīka. ⁴⁰ Wēkomaka imariwi'iaḡi poritirā Lidia wi'iarā Pablorākere a'rika. Torā eyatirā Jesūre ā'mitiripēaekarāte narērātaeka. Jesūrikakaka nare nabojaeka jībaji Jesūre yi'paraka okajājia nimaerā. I'supaka naka najaika be'erō'ō apea wejearā na'rika mae.

17

Tesalónica wejearā oka pō'ijirika

¹ Filiposwejeapi a'ritirā, Anfīpoliswejea, supabatirā Apoloniawejeapi Pablorākere o'ririḡarika. I'sia be'erō'ō Tesalónica wāmeika wejearā neyaeka. I'sia wejearā judiotatarāte rēriwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarī, judiotatarāte rēriwi'iarā a'rikaki. Supabatirā maekarakakuri jērītirimi Tuḡarārika bojariroka torā rēritirā imaekarāte kibojawapu'ataeka. Tuḡarāro'si bojaġjirimaja imaekarāte o'oeka puḡajoatirā, ikupaka pō'imajare kibojaka:

³ —“Pō'imajare Jā'merūkika, Tuḡarāte pūatarāñuka ba'iaja jūarāki. Supabatirā kireyarāñu. Reyakoperipotōjo ate ōñia kijariḡe'rirāñu”, āriwa'ri Tuḡarāro'si bojaġjirimajare āri'ō'oeakaji kime Jesucristo, mare Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki,— Pablote nare ārika.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ĩrārimarā judiotatarā Jesūre yi'rikarā mae. Supa imarī Pablo, Silaspitiyika ĩrika upakaja puḡajoaekarā imarī nare najeyoarika. Rikimarāja judiotatarāte imariḡoto Tuḡarāte jiyipupayeekarāte kibojamaka ā'mitiritirā, Jesūreoka na'mitiripēaeka mae. Rikimarā tokarā rōmijā imatiyairā Jesūre ā'mitiripēaekarā naro'si. ĩrājaoka jeyoarikarā Pablote, Silaspitiyika. ⁵ Pablorākere rikimarāja pō'imajare ā'mitiripēamaka ĩawa'ri, tokarā judiotatarāte Pablorākere ā'mijāeka. Supa imarī i'sia wejeareka imaekarā ba'iaja baairāte narērātaeka. “Yijare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarā wājitāji Pablorākere ba'iaja majairāñu, Pablorākere naboebayaokaro'si pō'imaja”, judiotatarāte nare ārika. I'supaka baawa'ri, rikimarāja pō'imajare narērātaeka. Supa imarī Jasón wi'iarā Pablorākere mo'arī na'rika, nare e'epoatirā pō'imajare nare ĩjiriyapawa'ri. ⁶ Nare tōpoberiwa'ri, Jasónre, supabatirā ĩrārimarā Jesūre ā'mitiripēaekarāte ĩparimarā pō'irā ne'ewa'rika. Ikuḡaka jājirokapi ĩparimarāre nabojaeka:

—Pablo, Silaspitiyika rikimakaja wejeareka rukubaka oka baataparaparā imarā. Mawe-jeārāoka rukubaka baarī netayu. ⁷ ĩi Jasón kiwi'iarā nare e'etoraḡaki. ĩrika Jesús wāmeikireka, “ĩki kime ĩpi imatiyāki”, āriwa'ri maipamaki Césarte jā'meka yi'ribeyurā nime, — nīpamarāre narīka.

⁸ I'sia oka ā'mitiriwa'ri i'sia wejeekarā, nīparimarāpitiyika jiamarā naro'si simaeka. ⁹ “Mijare yija ja'atarika mija yaḡaye'e, yijare mija waḡājibe”, narīka Jasónrākere. Supa imarī ĩparimarāre nawaḡājika.

Pablorākere Bereawejearā imataḡaeka

¹⁰ Sarā'ika be'erō'ō űami Jesūre ā'mitiripēaekarā Pablorākere naḡūataeka Bereawejearā. Torā eyatirā judiotatarāte rēriwi'iarā nakākaeka. ¹¹ Bereawejearā imaekarā Tesalónicawejeakarāre jībaji Pablorākere ā'mitiriyapaekarā. Torā Jesūreka bojariroka kibojamaka jia jīimakapi na'mitirika. Supabatirā kire ā'mitiritirā, “ġyaje Tuḡarā oka āñu upakaja yijare kibojayu?”, āriwa'ri Tuḡarā majaroḡñu niarījarika. ¹² “Rita sime kibojaka”, āriwa'ri rikimarāja judiorākere Jesūre yi'rika. I'supakajaoka ĩrārimarā judiotatarāte imatiyairā ĩmirġja, rōmijāpitiyika Jesūre yi'rikarā. ¹³ “Berearā Pablote Tuḡarārika bojariroka bojayu”, āriwa'ri majaroka Tesalónicakarā judiotatarāte ā'mitirika. I'sia ā'mitiriwa'ri naboebarika. Supa imarī Bereawejearā a'ritirā pō'imajare rukubaka naḡajoarġjeka. Supa imarī Bereawejearā Pablote boebarikarā. ¹⁴ I'supaka nimaeka ā'mitiriwa'ri, űojimarġi ĩrārimarā tokarā Jesūre ā'mitiripēairā Pablote riapakirijerā e'ewa'rikarā. Silas, Timoteopitiyika pūri tuikarā, naka a'ribekaja. ¹⁵ Riapakikarā tu'ae yatirā waḡuruḡi Atenas wāmeika wejearā Pablote ne'ewa'rika. Torā kire taritirā Berearā naḡe'rika ate. Naka Pablote majaroka pūataeka, “Silas, Timoteopitiyika űojimarġipañakaja ni'tarū”, āriwa'ri.

Atenawejearā Pablote imataḡaeka

¹⁶ Silare, Timoteopitiyika ta'abaraka Atenawejearā ĩataparā Pablote a'rika. I'sia wejearā rikimaka waḡuju imaja jērāka najiyipupayeika ĩawa'ri ba'iaja kiḡuparitiyāeka. ¹⁷ Supa imarī judiorākere rēriwi'iarā Jesūrika Pablote bojaeka judiotatarāte, supabatirā judiotatarāte

imaripotojo Tuparāte jiyipupayeekarāte. I'supakajaoka ĩ'rārĩmi jariwa'rĩmarĩaja wejeñe'metāji* turitaparāte i'sirokajaoka Pablote bojaeka. ¹⁸Tokarā epicureoskaka wārũrimaja, supabatirā estoicoskaka wārũrimajaoka Pabloka nokatotoeka. Jesũs majaroka, supabatirā reyakoŕeripotojo ate õña kijaripe'rika majaroka nare kibojaeaka. Supa imarĩ ĩ'rārĩmarā ikupaka āřĩkarā:

—¿Dakoakaka õřĩpũabeyukate i'supaka jaiyu?— narĩka.

Aŕerā ŕuri:

—Apeto wejeakarā najiyipupayeeroiyirāreka† kijaiyu je'e aŕeyari,— narĩka.

¹⁹Supa imarĩ “Areõpago‡ wāmeirõ'õrā dajo majaiari”, āřĩwa'ri Pablote ne'ewa'rika. Torā řerĩtirā imaeakarā ĩparĩmarāre ikupaka āřĩka:

—Mamaka majaroka mibojaiika ā'mitĩrĩrika yija yaŕayu. ²⁰Yija ā'mitĩrĩkoribeyua majaroka miwārõyu. ¿Marākā'ā āřĩrika miwārõyu? Yijare mibojabe ruŕu,— kire narĩka.

²¹Atenakarā, supabatirā apeto ka'ikakarā torā imaeakarā mamaka ŕupajoariroka ŕupajoabaraka jaikarā, aŕea baabekaja. Supa imarĩ mamakukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitĩrĩriyapaeka.

²²Supa imarĩ nawatopekapi mi'mirĩkatirā ikupaka Pablote nare bojaeka Areõpago wāmeirõ'õrā:

—Mija ā'mitĩpe Atenareka imabayurā. Rĩkimaka jērāka jiyeka mija jiyipupayeemaka ñiyu. ²³Mija wejearā, turitaparabara jērāka jiyipupayeerĩ mija řerĩřĩjayurõ'õ rakakaja ñiataparape. ĩ'rākõ'řĩmato ikupaka āřĩo'oeakarõ'õ yitõŕorape: “Õ'õ sime Maikoribeyukate jiyipupayeerũkirõ'õ”, āřĩo'oeaka simarape. Mija õřĩbeyuka majaroka yibojaeerā baayu mae.

²⁴Ika ka'ia, ritatojo ika wejearaka ima ŕo'ĩjiaekaki Tuparā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā ĩŕamaki imarĩ, ŕo'imajare baapo'ĩjiaeka kire jiyipupaka õřĩriwi'iarāmarĩa kime. ²⁵Dika jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarĩjitokoŕeika yaŕabeyuka. Iki imaki ritaja õña maimarũkia mare ja'ataiki.

²⁶Mamarĩtaka ĩmirĩjite takaja Tuparāte ŕo'ĩjiaeka. Ikipi āřĩwa'riji ritaja ŕo'imajatatarāte Tuparāte kārĩŕoaeaka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuparāte nare ŕibataeka kiyapaeka upakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, supabatirā i'tojĩrā wejearaka õña nimarāñu”, āřĩrũkika. ²⁷I'supaka Tuparāte baaeka “¿Marākā'ā Tuparāte morĩjĩñu je'e?”, ŕo'imajare āřĩrũ āřĩwa'ri. “Yire õřĩriyapawa'ri yirirā ŕo'imajare imarũ”, Tuparāte āřĩka. Kire morĩriyapajĩkareka ŕuri, yoerāmarĩaja Tuparāte ime. Makaja imaki kime.

²⁸“Tuparāpi āřĩwa'ri õña maima, marĩ'meyu, supabatirā ika ka'iarā mare kimarũyeyu. Kimaberĩrikareka maimaberĩjĩāeka.”§ Icupaka āŕaraka ĩ'rārĩmarā mijaro'si majarobojari-majare o'oea: “Tuparā makarā maima”, āřĩwa'ri.* ²⁹I'supaka simamaka “Icupaka kime Tuparā”, āřĩpupajoawa'ri, ātakaka, orokaka, ŕlatakakaoka najiyipupayeerũkika ŕo'imajare jia baapo'ĩjiaeko'makaja, Tuparā makarā imarĩ “I'supaka nabaapo'ĩjiaeka ĩoiki Tuparāte ime je'e”, marĩpupajoaberĩjĩñu. ³⁰I'supaka ŕo'imajare jia õřĩpũaberĩpotojo ba'iaja baaeka wapa Tuparāte nare jēneberika ruŕu. I'supakamarĩa sime maekaka. Supa imarĩ maekaka ritaja ba'iaja mabaika ja'atarika Tuparāte mare jā'meyu. ³¹Ñamajĩ ba'iaja ŕo'imajare baika wapa kijēnerũkirĩmi õřĩtiiki Tuparā. Jia oyiaja baaiiki imarĩ, nabaeka takaja sawapa nare kijēnerāñu. ĩ'rika kiwā'maekaki i'supaka baarāki. “Reyakõŕeripotojo õña Tuparāte kire jaripe'riřũjeka simamaka Cristo imaki Tuparāte wā'maekaki”, ritaja ŕo'imajare āřĩwārũyu,— Pablote nare āřĩka.

³²Õña jaripe'riřĩkakaka ā'mitĩriwa'ri eebaraka Pablote ĩ'rārĩmarāre boiwā'imarĩka. I'supaka nabaako'omakaja aŕerā ŕuri ikupaka āřĩkarā:

—Ate samijaiŕe'arika ā'mitĩrĩrika yija yaŕayu,— Pablote narĩka.

³³Supabatirā řerĩbaraka nimaekarõ'õpi Pablote ŕoritapawa'rika. ³⁴ĩ'rārĩmarā kiupaka ŕupajoatirā Jesũre ā'mitĩriŕeāekarā. ĩ'rika Dionisio wāmeiki naka imaeakaki, Areõpago řerĩroyikarākaki. ĩ'rāko Dāmaris wāmeikooka Jesũre ā'mitĩriŕeāekako. Supabatirā aŕerāoka kire yi'rikarā naro'si.

18

Corintowejearā Pablote imatapaeaka

¹I'sia be'erõ'õ Atenawejeapi Pablote a'rika, Corintowejearā. ²Torā eyatirā ĩ'rika Aquila wāmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tõŕobu'aeka. Aquila kirũmu Prĩscilapĩtiyika

* **17:17** En la plaza de la ciudad † **17:18** Dioses de extranjeros ‡ **17:19** Una corte compuesta de jueces griegos para decidir; más que todo, cuestiones de religión o moralidad. § **17:28** En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses. * **17:28** Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

Italiaka'iaꝑi a'ritirā Pablo ruꝑubaji Corintorā neyaweika. Romakaki ꝑi Claudio wāmeiki Italiaka'iarā judiotatarāte imarika yaꝑaberiwa'ri, nare kiꝑoataeka. Supa imarī Corintorā Aquilate a'rika kirūmuꝑitiyika, judiotatarā imarī. Sabe'erō'ō naꝑō'irā wi'ituriṛi Pablote a'rika. ³ Pablo uꝑakaja sayapaia mo'riakakapi Aquilate wi'ia* baeaka kirūmuꝑitiyika. Supa imarī ĩrākō'rīmatorāja ba'irabeokaro'si naka kituika nawi'iarā. ⁴ ĩrākuri jērītarīmi jariwa'rīmarīa judiorākare rērīriwi'iarā Jesūrika bojariroka bojarī Pablote a'rioyika. Judiotatarā supabatirā judiotatarāteoka Jesūrika na'mitirīꝑeakaro'si nare kijaiējeriyapaeka.

⁵ ĩsia be'erō'ō, Macedoniꝑi i'tatirā, Silas, Timoteoꝑitiyika neyaeaka Pablo ꝑō'irā Corintowejaarā. Neyaeaka ꝑoto kiba'iraberika ja'atitirā Jesūrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikuꝑaka judiotatarāte wārōbaraka kijaika: “Jā'merūkika Tuꝑarāte wā'maekaki, kirejeoka yija ānu Jesús”, kērīka. ⁶ ĩsupaka kērīko'omakaja, aꝑerā aꝑeꝑuꝑaka ꝑuꝑajoawa'ri, jajua kire baata'aekarā. Supabatirā ba'iaja kire naꝑiꝑeka. ĩsupaka naꝑakā'ā ā'mitiriwa'ri, kijariroaka kijāāꝑateka “Koꝑakaja mijare yokajāākoꝑeko'o”, āriꝑuꝑajoawa'ri. Supabatirā ikuꝑaka kērīka:

—Tuꝑarāte yire jā'meka uꝑakaja kirika bojariroka mijare yiboꝑakoꝑeyu. Supa imarī mija reyarāñuriṛi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirāka, oka yire imabesarāka. Supa imarī mija ā'mitiririꝑabeyua iwa'ri, irīmiꝑi judiotatarāte imarāte Jesūrika bojariroka yiboꝑaū'muerā baayu,— kērīka.

⁷ Toꝑi ꝑoriwa'ritirā Ticio Justo wi'iarā Pablote a'rika ꝑo'imajare wārōrī. Judiorākamarīki imariꝑotojo Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑaka ōrīkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wā'tarā simaeka judiorākare rērīriwi'ia. ⁸ Crisꝑo wāmeiki imaekaki judiorākare rērīriwi'ia ĩꝑamaki. Iki, kirīrāoka maꝑamaki Jesure ā'mitirīꝑearā nimaeka. ĩsupakajaoka Corintowejaarā Jesūrika ā'mitirirā rīkimarāja kire ā'mitirīꝑeakarā. Supabatirā ruꝑuko'a najūjerūjeka. ⁹⁻¹⁰ ĩrāñami makārārūñuroka uꝑakapi Jesure jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Supa imarī mikūkia'si. Aꝑerā ba'iaja mire baawārūbesarāñuru. Okajājia jaritirā yimajaroꝑa'imatjare miboꝑajīꝑabe. Ika wejearaka rīkimarāja yire ā'mitirīꝑearūkirā imamaka, samiboꝑarīja'ata'si,— Pablote kērīka.

¹¹ Supa imarī Corintorā ĩrākuri wejeĵ'ērā aꝑeĵ'ērā ñe'metājirā ꝑo'imajare Jesūrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

¹² ĩsia be'erō'ō Galiōn wāmeiki Acaya ka'iarā ꝑi† kimaeka ꝑoto ĩrīka uꝑaka oyiaja ꝑuꝑajoawa'ri Pablote judiotatarāte ñi'aeka. Supabatirā Galiōn wājītāji kire ne'ewa'rika. ¹³ Ikuꝑaka kire naboꝑaeka:

—“Ikuꝑaka Tuꝑarāte majiyiꝑuꝑayeeyu”, āriwa'ri Moiséte yijare jā'meka uꝑakamarīa kiwārōtape ĩĩ,— Galiōnre narīka.

¹⁴ Pablote jairā baeaka ꝑotojo ikuꝑaka Galiōnre nare ārīka:

—Ba'iaja baaiki kimarikareka, supabatirā Romatatarāre jā'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirījīñu imakoꝑeyu. ¹⁵ Mija ōñu uꝑakaja mija jā'meika simamaka, mija ꝑuꝑayariji oka mija jibe. Yi' ꝑuri ĩ'sia oka jierimaji marīka imarika yaꝑaiki,— judiotatarāte kērīka.

¹⁶ Supabatirā judiotatarāte Galiōnre ꝑoatarūjeka surararākare. ¹⁷ Supabatirā judiorākare rērīriwi'ia ĩꝑamaki Sóstenere nañi'aeka ꝑo'imaja. ĩsupaka baatirā Galiōn wājītāji kire naꝑajeka. ĩsupaka nabaako'omakaja, “ĵDako baaerā kire mija ꝑajeyu?”, Galiōnre ārberika. “Marā imabeyua yire”, kērīꝑuꝑajoeka.

Antioquiarā ꝑe'riyatirā ate Tuꝑarā oka Pablote boꝑatapaeka

¹⁸ Corintorā matikuri Pablote imaeka ruꝑu. ĩsia be'erō'ō Jesure ā'mitirīꝑeakarāte kimajaroꝑa kiboꝑaeka a'yaokaro'si. Supabatirā Aquila, kirūmu Priscilaꝑitiyika Siriaka'iarā a'yaokaro'si, Cencreaswejaarā natu'awa'rika. Cencreaswejeꝑi na'rīrā baeaka ruꝑu, “Tuꝑarā, miwājītāji mire yiboꝑarapaꝑa uꝑakaja yibaako'o”, āriwa'ri kiruꝑua Pablote wi'epaterūjeka. ¹⁹ Waꝑuruꝑi a'ritirā Ēfesowejea ꝑapitakarā neyaeaka. Torā eyatirā Aquila, kirūmu Priscilaꝑitiyika torā natuika. Pablo ꝑuri marīwa'ritirā, judiorākare rērīriwi'iarā eyatirā, “Jā'merūkika Tuꝑarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri nare jaiējerī. ²⁰ Matikuriꝑi naka kimarika judiotatarāte yaꝑakoꝑeka. ĩsupaka simako'omakaja Pablo ꝑuri yaꝑaberikaki. ²¹ Supa imarī ikuꝑaka nare kimajaroꝑaeka toꝑi o'yaokaro'si:

—ĩrārīmi Tuꝑarāte yaꝑarākareka, mijare ĩarī yi'tarāñu ate,— nare kērīka.

ĩsia be'erō'ō waꝑuruꝑi Ēfesowejeꝑi ke'rika. ²² Cesarea ꝑapitakarā eyatirā Jerusalénkarā Jesure ā'mitirīꝑeakarā ꝑō'irā Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imatirā Antioquiarā ke'rika ate. ²³ Torā kimatapaeka be'erō'ō ke'riū'mueka ate. Galaciaka'iarā imatirā, toꝑi Frigiaka'iarāoka

* 18:3 Tiendas de campaña † 18:12 Gobernador

keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ā'mitiripēairā imaeakarāte Jesúrika bojariroka kiwārōtapaeka. I'supaka kiwārōmaka ā'mitiriwa'ri, jiiabaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika.

Éfesorā Tuparā oka Apolore wārōeka

²⁴ I'sia poto I'rīka judiōtataki Apolos wāmeiki Éfesorā eyaekaki. Alejandriawejeakaki kimaeka. Po'imajare laika wājītāji jia jaiwārūiki kimaeka. Supabatirā Tuparā majaropūnu o'oeka jia kiōrika. ²⁵ “Jesúre yapaika upakaja maimajīnu”, aperature wārōmaka, jia ā'mitiripēakaki kimako'omakaja Juanre rupuko'a po'imajare jūjekakaka takaja ōnuka kimaeka ruḡu. Tērītaka Jesús majaroka ōrīberikoperipotojo kiōrīkarō'ōjīrā kireka wājijaja okajāābaraka jīimakaḡi po'imajare kibojaeka. ²⁶ I'rārīmi judiorākare rērīriwi'iarā, dakoa kīkirimarīaja jia po'imajaka kijaika. Aquila kirūmu Priscilapitiyika kijaimaka ā'mitirīkarā. Kijaika be'erō'ō kika jaiokaro'si aḡepañarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Jesúrika jia kiōrīpūawārūberikakaja jia kire nabojawaḡu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erō'ō Acayaka'iakarāre Jesúrika bojariroka bojarī kire'ririyaeka. “Jia sime. Me'ḡe”, narīka Éfesokarā Jesúre ā'mitiripēakarā. Supa imarī “Apolore jia mija e'etope”, āriwa'ri ḡepera no'oeka Acayaka'iakarāro'si. Torā eyatirā jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija yi'ḡe”, Tuparāte ārikarā nimaeka. ²⁸ Po'imaja wājītāji, Tuparā majaropūnu o'oekakaka bojabaraka,

—Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki kime,— āriwa'ri judiōtatarāre kiwārōeka.

I'supaka jītaka nare kibojamaka, “I'supakamarīa sime”, judiōtatarāte āriwārūberika.

19

Éfesorā Pablote imatapaeka

¹ Apolore Corintovejearā imañujuju, ḡusi watoḡekarā imaeka ka'ia o'riwa'ritirā Éfesovejearā Pablote eyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēakarā I'rārimarāre Kiatōḡoeka. ² Supa imarī ikupaka nare kijērīaeka:

—Jesúre mija ā'mitiripēarapaka poto zyaje Espiritu Santore mijare ña'rījārape?— nare kērīka.

I'supaka kēḡakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—“Espiritu Santore ima”, maki yijare bojaberapaki,— kire narīka.

³ Supa imarī Pablote nare jērīaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri rupuko'a mija jūjerūjereḡe?— nare kērīka.

—Juanre wārōeka upakaja rupuko'a yijare najūjereḡe,— narīka.

⁴ I'supaka napakā'ā ikupaka Pablote nare ārika:

—Po'imaja ba'iaja nabaaiika ja'ataekarāre rupuko'a Juanre jūjeka. Supabatirā ikupaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erō'ō etarūkikate mija yi'ririḡape”, āriwa'ri kiwārōeka. I'supaka kērīkakiji kime Jesús,— Pablote nare ārika.

⁵ I'supaka ā'mitirītirā, narupuko'a najūjerūjeka “Maipamaki Jesúre yi'yurā yija ime”, āriwa'ri. ⁶ Supabatirā kīpitaka Pablote napō'iarā ja'aḡeeka poto Espiritu Santore nare ña'rījāika. I'supaka simamaka norībeyua imakoḡeka oka najaika. Supabatirā Tuparāte nare ōrīrūjeka nabojaka. ⁷ I'ḡoū'ḡuarāe earīrakamaki rō'ōjīrā nimaeka.

⁸ Maekarakamaki aiya jērītarīmi rakaka judiorākare rērīriwi'iarā nare kibojaeka na'mitiripēakaro'si po'imajare jaiējeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuparāte nare imaruḡutarāñu”, āriwa'ri kīkirimarīaja nare kibojaeka. ⁹ I'supaka simako'omakaja I'rārimarā kijaika ā'mitiripēaberīkarā, aḡekurioka sā'mitirīrika yaḡaberīkarā ate. Po'imaja wājītāji Jesúre po'imajare tāāika majaroka ba'iaja najaiika. Supa imarī nare a'ritapatirā Jesúre ā'mitiripēakarāte kika ke'ewa'rika, Tirano wāmeiki wārōriwi'iarā. Torā I'rārīmi jariwa'rīrimarīaja nare kiwārōroyika. ¹⁰ Torā I'ḡakuri wejejē'rāka wārōbaraka kimaeka. Supa imarī Asia wāmeika ka'iakarā, judiōtatarā, judiōtatarāre imaeakarāoka maipamaki Jesúrika bojariroka ā'mitiripataekarā. ¹¹ Pablopī āriwa'rīji rīkimakaja maiko-ribeyua Tuparāte beaeka. ¹² Supa imarī Pablote rabeka mirāka sayapāia, jariroakaoka po'imaja jīñurā ḡō'irā ne'ewa'pakā'ā narīsīrika o'rīroyika. Supabatirā Satanārika ima ña'rījāikarāteoka ḡorīkarā.

¹³⁻¹⁴ I'sia poto I'rārimarā judiōtatarā po'imajareka Satanārika ima ña'rījāika imaeakarāte napoatataḡaeka. Pablote Iaji'awa'ri, “Jesús, Pablote kireka bojaiiki wāmeḡi nareka mija ḡoḡe”, marīū'mukoye'e", narīka. I'supaka baairā upakajaoka Esceva, kurarāka ipamaki makarāte baatapaeka. I'ḡotēnarīrakamaki nimaeka. ¹⁵ I'rārīmi i'supaka narīko'omakaja, ikupaka Satanārika ima nare yi'rika:

—Jesúre ñoñu, supabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare ḡuri ñiawārūbeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērīka.

¹⁶ Supabatirā Satanārika ima ña'rījāikite napō'irā teritaeka. Tērīrikaja jājiapi ba'iaja nare kibaeka. Supabatirā najarīroakaoka kibaiwa'ruika. Supa imarī riwejuḡaraka wi'iaḡi

naru'riwa'rika. ¹⁷ Éfesowejeakarā nimaupatiji, judiōtatarā supabatirā judiōtatarāōka i'sia majaroka ā'mitiritirā takēkarā. Sā'mitiritirā nakīkika. “Tēriritaki kime Jesús”, āriwa'ri rīkimarā maipamaki Jesúre jiyipupaka ōrīkarā mae.

¹⁸ I'sia majaroka ā'mitiriwa'ri ba'iaja nabaaika rīkimarāja Jesúre ā'mitiripēakarāte bojaeka. ¹⁹ Supabatirā ikupaka ye'okirāre baaeka ī'rārimarā ye'oroka koririmajare: Ye'orokakaka bojakā napāpera, po'imaia wājitāji e'ewariritirā najoeka. I'sia pāpera najoeriatāeka cincuenta mil rakato plata rō'ōjirā wāpājā'ria ririka.* ²⁰ I'supaka simamaka maipamaki Jesús majaroka ī'rākō'rīmatomāria sapibimaka, rīkimarāja Jesúre na'mitiripēaka.

²¹ I'supaka so'rika be'erō'ō Jerusalēnrā pe'ririka Pablote pupajoeka. “Macedoniaka'ia, supabatirā Acaya'ia yo'riwa'rirāñu. Jerusalēnrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejarā a'ririka ima yiro'si”, kērīpupajoeka. ²² I'supaka āri'pupajoatirā Timoteo supabatirā Erastoka kire jeyobaarimajare kirupu kipūataeka Macedoniaka'iarā. Iki pūri Asiaka'iarā† matikuriji kituika rupe.

Éfesorā rukubaka napupajoamaka oka po'ijirika

²³ Pablote Éfesorā imaeka poto, “Jesús ī'rīkaja imaki po'imajare tāārimaji”, āriwa'ri po'imajare yapabepakā'a jimarā oka napō'ijaeka i'sia wejearā. ²⁴ Demetrio wāmeiki kimaeka i'sia oka bitamataū'muekaki. Artemisare‡ najiyipupayeerūkiwi'i upaka ōikarījaka platakaka baarimaji kimaeka. Ape'rāoka kiupaka baarimaja imarī, ape'rāte sījibaraka rīkimakaja niñerū natōporoyika. ²⁵ Supa imarī kire jeyobaarimajare, supabatirā nupakajaoka ba'iraberimajareoka kirērātaeka. Supabatirā ikupaka nare kērīka:

—Maa, ika ba'irabeirā pūri, rīkimaka niñerū tōpōirā maime. ²⁶ ¿Pablote po'imajare bojaka ā'mitirikoribeyurā mija bai? “Mija ōnu upakaja baatirā mija jiyipupayeeika, jiyipupayeerūkimarā sime”, kēñu. Kijaika ā'mitiritirā rīkimarāja po'imajare kire ā'mitiripēayu. Éfeso wejearā takajamarā kire ā'mitiripēairā. Ritaja Asia ka'iarā imarā kire ā'mitiripēairā oyiaja nime. ²⁷ Ba'iaja maro'si simarāñu. Supa imarī mabaapo'ijaika po'imajare waru-ribesarāñu. Supa simamaka sawapa matōpowārūbesarāñu. Supabatirā Artemisare jiyipupayeeriwi'iarā po'imajare a'ribesarāñu. Ritaja Asiaka'iarā, supabatirā ritatojo wejeara Artemisare jiyipupaka ōñurā. I'supaka simako'omakaja, Pablote ā'mitiripēawa'ri “Imatiyaikamarīko Artemisare ime”, po'imajare āri'rāñu,— Demetriore nare ārika.

²⁸ I'supaka kēpakā'a ā'mitiritirā, jimarā naboebarika. Supabatirā ikupaka āparaka nakasereka:

—¡Éfesorāre jiyipupayeerijayuko, Artemisa jīitako koime!— narīka.

²⁹ Nakasereka ā'mitiritirā, rīkimarā po'imajare napō'irā a'rika. Īrāoka boebaritirā, akaserekarā. Supa imarī ritaja wejeara oka po'ijirika. I'supaka simamaka Gayo, Aristarco Pabloka jeyoariwa'rikarāte nañi'aeka. Macedoniakarā nimaeka. Po'imajare rērīriwi'iarā nare ne'ewa'rika. ³⁰ Kijeyomarāre jaijeyobaarī torā Pablote kākariyapakoeka. Kākarika kiyapamaka ĩatirā, “Mikāka'si”, Jesúre ā'mitiripēakarāte kire ārika. ³¹ Īrārimarā i'sia ka'ia ĩparimarāre§ torā imaeka. Pablo jeyomarā imarī, majaroka kiro'si pūataekarā: “Naka ĩrātiji baabekaja”, āriwa'ri. ³² Rērīrūikō'rīmatorā rukubaka nakasereka. Apeupaka, apeupaka nakaserekomeka. Īrīka upaka pupajoaberwa'ri rukubaka pupajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerā yija rērīko'o'?", narīwārūberika. ³³ Judiōtataki naka imaekaki Alejandore po'imaja wājitāji naro'si kire jairūjekarā judiōrāka. Torā rērītirā imaekarāte jaiokaro'si, Alejandrote kipitaka mi'mataeka “Mija jai'a'si rupe”, āriwa'ri. I'supaka kibaako'omakaja nokata'rīberika. “Dakoa oka imabeyua judiōrākarō'si”, āriwa'ri nare ki-bojaerā baakoeka. ³⁴ Judiōtataki kimaeka ōriwa'ri judiōrākamarīrāte tērīwa'ribaji akasereka,

—¡Éfesorāre jiyipupayeerijayuko, Artemisa jīitako koime!—

Īpakuri aiyajerārō'ōjirā i'supaka ī'rīka upakaja akaserebaraka nimaeka.

³⁵ Īrīka tokaki imaruputarimaji po'imajare okata'rirūjekaki, supabatirā ikupaka nare kērīka:

—Mija ā'mitipe Éfeso wejeara imarā. Majiyipupayeeiko Artemisa w'ia ĩarīrīrimaja maime ika wejeara imarā. Supabatirā kopo'ijērāka ĩmipi ña'rīka maiarīrīriyau. “I'supaka imarā nime”, ritaja po'imajare āriwārūpatayu mareka. ³⁶ Nirā po'imaja “Pakirika sime”, āribeyurā. Supa imarī mija jo'ria'si, i'tojirāja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija pupajoabe. ³⁷ Īrā ĩmirīja mija e'era'airā majiyipupayeeiko Artemisarika karee'ebeyurā. Supabatirā ba'iaja koreka jai beyurā nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirāpitiyika ape'rāte nare okabaajīkareka, ĩparimarā pō'irā oka jierī nare e'ewariritirā jia simajīñu. Oka naro'si

* **19:19** Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo. † **19:22** En Éfeso ‡ **19:24** Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico. § **19:31** Oficiales de la provincia

imajlkareka, ĩparimaräre nabojaĵiĵu. ĩparimarä, jā'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ Apea oka bojarika mija yaĵajĵika, Romakaräre jā'meka äĵu upakaja ĩparimaräre rērĳrāka poto nawāĵitāĵi mija bojaĵlkareka ĵia simajĵiĵu. ⁴⁰ Mia, ĵmarākā'ā Romatatarä ĩparimaräte puĵajoarāĵu ruku i'supaka po'imajare oka po'ĵiamaka? Ikupaka naĵuĵajoarāĵu je'e aĵeyari: "Mare boebariwa'ri ĩ'rāpē'rōtorāĵa mare nabaariyaĵayu Ēfesokarā", narĳpuĵajoarāĵu je'e. I'supaka simamaka werika maro'si simajĵiĵu. Supa imarĳ "ĵMarākā'ā oka imamaka, i'supaka piĵebaraka mija ime?", Romatataräte ārĳrākareka, marākā'ā nare yi'riwāruberĳjika maima, — torä imaruĵutarimajite ārĳka.

⁴¹ Sabe'erō'ō "I'toĵĳrāĵa simarü", ārĳtirā nare kiĵe'rirĳjeka.

20

Macedoniarā Pablote a'rika

¹ I'supaka oka imaeĵa be'erō'ō Jesūre ā'mitiripēaeĵaräte Pablote akaeĵa. Ke'rirā baaeĵa ruĵu "Jesūre yi'rirĳjariwa'ri ĵia mija imabe", ārĳwa'ri naka kiĵaika. I'supaka ārĳtirā, nare kimajaroka kiĵoĵaeĵa a'yaokaro'si. Supabatirā Macedoniaka'iarā ke'rika. ² Macedoniaka'iarā a'rirĳjaĵaraka ĩ'rāweĵe upakaja Jesūre ā'mitiripēaeĵarā pō'irā kituriri-jarika. Naĵō'irā eyatirā "Ĵia Jesūre ā'mitiripēabaraka okajāĵia mija imabe", nare kērĳka. I'sia be'erō'ō Greciaka'iarā keyaeĵa. ³ Maekarakamaki aĳya torā kimaĵeĵa be'erō'ō Siriaka'iarā waĵurupi a'rirā kibaaeĵa. I'supaka simako'omakaja judĳotataräte kĳre jāēerā nari'kaika majaroka kiā'mitirika. Supa imarĳ "Yi'tarapārō'ōrā Macedoniaka'iarā yiĵe'riwa'rirāĵu bo'ipi", Pablote ārĳpuĵajoaeĵa. ⁴ Kika jeĵoariwa'raĵarā ikarakamaki ĵija imarape: Sōĵater Bereakaki Pĳro maki, Segundo supabatirā Aristarco, Tesalōnicaweĵeĵarā, Gayo Derbe-weĵeĵakaki, Timoteo supabatirā Tiquico, Trōfimo Asiaka'iakarā, supabatirā yi' Lucas. I'siarakamarā Pablōka ĵija jeĵoariwa'raĵe. ⁵ Filiposweĵeĵa eyatirā, yiĵaka imarapāräte a'riweĳirape Trōadeweĵearā yiĵare ta'arĳ.* ⁶ Pan levadura rukebekaja ba'aribayarā ĵija imarapaka be'erō'ō Filiposĳi ĵija a'raĵe waĵurupi. ĩ'rāĳitarakarāmi be'erō'ō Trōadeweĵearā ĵija eyarape. Yiĵa ruĵu a'raĵarā, ĵija jeĵomaräre torā ĵija eyarape. Torā ĩ'pōtēnarĳkararāmi ĵija imarape.

Trōadeweĵearā Pablote imataĵaeĵa

⁷ Ba'irabeu'murirāmi† ĵija rērāpe Jesūre yi'yurāĳitiĳyika. Maro'si Jesūre reyaĵeĵa puĵajoabaraka kiĵā'meka upakaja pan piĵaba'aerā ĵija rērāpe. Yiĵa ba'aerā baarapaka ruĵu Pablote yiĵare boĵarape. Aĵerāmi ke'rirā baarapaka simamaka yiĵare kiwārōyujy űami űe'metāĵi seyarape. ⁸ I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'reĵka, piĵukukurō'ōrā rērĳtirā ĵija imarape. Rĳkimakaja yaaboaiĵa imarapaka i'sia kurarakarā. ⁹ Supa imarĳ ĩ'rĳka bikirimajĳi Eutico wāmeiki ĩmirā kurarakapĳi yoirĳkia kopereĵa ‡ imarapārō'ōrā ruĵarapaki. űoaka Pablote jaimaka, kopakaja ōōmaka bikirimajĳite riarapaka. Kopakaja kārĳtiyawa'ri kiĵā'rāpe mae. Poriwa'ritirā kĳre ĵija kōae'ekopereĵe. Kopakaja reyaekaki kimarape. ¹⁰ Supa imarĳ ruiwa'ritirā, kimajakarā eyaĵañarĳtirā Pablote kĳre wā'woĳĳ'arape. Supabatirā ikupaka yiĵare kērāpe:

—Mija puĵata'si. Ōñia ĵariĵe'yuka kime,— yiĵare kērāpe.

¹¹ I'sia be'erō'ō Pablopĳitiĳyika ĵija mirĳwa'raĵe ate. Torā mirĳeyatirā pan kiĵibarape. Yiĵa ba'arapaka be'erō'ō ĵairĳĳi Pablote wārāpe. I'sia be'erō'ō Asoweĵearā turĳtaparĳ ke'raĵe. ¹² Ĵia ĵāĵika bikirimajĳite ĵapakā'ā, kiwi'iarā po'imajare kĳre e'ewa'raĵe. I'supaka kimamaka ĵia ĵĳimaka najarape.

Miletoweĵearā Pablote a'rika

¹³ Pablote ārāpaka upakaja waĵurupi Asoweĵearā ĵija a'raĵe. Topĳi waĵurupi a'ritirā kĳre ĵija ta'arape, ma'apĳi ke'raĵaka simamaka. ¹⁴ Asorā keyarapaka poto waĵurupi kĳre ĵija jāātorape. Kĳre jāātorĳtirā Mitilene wāmeika weĵearā ĵija a'raĵe mae. ¹⁵ Aĵerāmi topĳi ĵija a'raĵaka be'erō'ō Quio wāmeika ĵūmurika ĵija o'raĵe. Aĵerāmi Samos wāmeika ĵūmurikarā ĵija eyarape. Topĳi a'ritirā aĵerāmi Miletoweĵearā ĵija eyarape. ¹⁶ "Asiaka'iarā Jesūre ā'mitiripēairā pō'irā ya'riĳĳkareĵa yiba'eĵĳiĵu", Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Ēfesoweĵeĵa wāĵiaĵa ĵija o'ritapawa'raĵe. "Ĵerusalén weĵearā Pentecostés baya ĩaokaro'si wārĳĵa ma'riĳĳkareĵa ĵia simajĳiĵu", ārĳpuĵajoawa'ri, "Ĵajuĵa ma'riye'e", Pablote yiĵare ārāpe.

Ēfesokarā imaruĵutarimajare piĳya ĵia kiokajāēeĵa Pablō

* 20:5 El uso de "nosotros" (yiĵare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 21.25 † 20:7 Domingo ‡ 20:9 Ventana

¹⁷ Miletorā imatirā, Ēfesowejearā Jesúre ā'mitiripēairāte imaruṗutarimajare Pablote oka pūatarape: “Mija i'tabe ō'ōrā. Ēfesorā a'riberijika ñime”, āriwa'ri nare kibojapūarape. ¹⁸ Suṗa imarī yija pō'irā neyarapaka ṗoto ikupaka Pablote nare ārāpe:

—Mamarī Asiaka'iarā eyatirā jia mijaka ñimaroyirapaka mija oñu. ¹⁹ Mijaka ñimarapaka ṗoto Maiṗamakiro'si ba'irabejibaraka, “Mija tēriwa'ribaji oñuka ñime”, āriberapaki yī'i. Suṗabatirāoka ṗo'imajare Jesúre ā'mitiripēabeyua ĩawa'ri yorape. Suṗabatirā judiōtatarāte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijūarape. ²⁰ Jesúrika bojariroka mijare yibojarapaka ṗoto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rāpāāberapaki yī'i. “Kirika bojariroka ā'mitiritirā jia nimarū”, āriwa'ri mijare sayibojapatarape. Rikimarā wājitāji, suṗabatirā mija wī'iarōka mijare sayibojaroyirape. ²¹ “Ba'iaja mija baaika ṗuṗajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuṗarāte yī'ririka yaṗawa'ri maiṗamaki Jesucristore mija ā'mitiripēabe”, āriwa'ri judiōtatarā suṗabatirā judiōtatamarā imarāteoka yibojaroyirape. ²² Espiritu Santore yire jā'meika ṗakaja maekaka Jerusalénrā ya'rirā baayu. Torā yire o'rirūkia ōribeyuka yī'i. ²³ Ikatakaja mijare yibojawāruyu. Ritaja wejearā ya'ririjayurō'ōrā ikupaka Tuṗarāro'si bojajirimajare yire bojayu Espiritu Santore nare sōrīrūjemaka: “Wekomaka imariwī'iarā mire natarāñu. Suṗabatirā ba'iaja mijūarāñu”, yire nañu. ²⁴ Maiṗamakiro'si yiba'iraberūkia yire kija'ataeka jia simaupatiji yibaawearāka be'erō'ō yire najāñjikareka marā imabeyua. “Po'imajare wayūiawa'ri Kimakire Tuṗarāte reyarūjeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri ṗo'imajare yibojara māiṗamaki Jesúre yire pūataeka.

²⁵ “Kire ā'mitiripēairāte Tuṗarāte jia jā'merāñu”, āriwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae ṗuri “Aṗekurioka yire niabesarāñu”, mijareka ñariṗuṗajoayu. ²⁶⁻²⁷ Ritaja Tuṗarāte ṗo'imajare bojariyaparapaka ṗakaja mijare yibojarape, kūṗaji ma'rāpāābekajaja. Suṗa imarī ika mijare yibojayu: ĩrika mijakaki Tuṗarā pō'irā eyabesarākareka, kireje oka imarāka, yiremarīa. ²⁸ Suṗa imarī rakajekaja mija oñu ṗakaja jia mija ṗuṗajoabe, Jesúre yaṗaika ṗakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Ēfesowejearā ṗe'rieyatirā, Espiritu Santore mijare jā'meika ṗakaja jia Jesúre ā'mitiripēairāte mija ĩarīpe. Maiṗamaki Jesúre maro'si riwejurubaraka reyaekapi āriwa'rjji, Tuṗarārirā maime. Suṗa simamaka jia nare mija imaruṗutabe, oveja ĩarīrimajare ĩarīñu ṗaka. ²⁹ Yīṗuṗajoaikareka, ya'ritaparāka be'erō'ō aṗerā, ṗakirimajaroka bojarimajare etarāñu. Yaia oveja saba'ariataika ṗaka Jesúre ā'mitiripēairāte ṗakirimajaroka nawārōrāñu, Jesúre nayi'ririja'atarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watōpeka ĩrārimarā imarā ṗariji ṗakirimajaroka Jesúre yī'yurāte wārōrāñurā. “Yija ṗuṗajoaika ṗaka naṗuṗajoarū naro'sioka”, āriwa'ri suṗa nabaarāñu. ³¹ Suṗa imarī rakajekaja mija imabe Jesúrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēarija'atakoreka. Maekarakakuri wejejē'rāka, ñami, ĩmioka mijare yiwārōrapaka mija ōrīrijape. ĩrākurimarīa oṗaraka imarā yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuṗarāka yijairā baayu, mijare kīarīñaokaro'si. “Mare wayūiawa'ri ba'iaja mabaika waṗa, Tuṗarāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija ṗuṗajoamaka, jībaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēarāte Tuṗarāte mijare jeyobaarāñu. Suṗa imarī “Yirirāte jia yibaarāñu”, kērika ṗakaja Tuṗarāte baarāñu. ³³ Aṗerā niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yī'i. ³⁴ Ikupaka simarape: Noñu ṗakaja ba'irabetirā ba'arika, jariooka yitōporape. Suṗabatirā yika imaraparāteoka yitōṗōjirape. I'sia oñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka ĩapatawa'ri, “Pablote baaika ṗaka, jia maba'irabejīñu sawaṗaji wayuoka baairāte majeyobaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikupaka maiṗamaki Jesúre bojarapaka mija ye'kariria'si: “Se'etoyukate tēriwa'ribaji jījmaka kime sījirimaji”, Jesúre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka ñukurupatirā Tuṗarāka kijairape. ³⁷ Tuṗarāka kijaiwearapaka ṗoto oṗaraka kire nawā'ojī'arape, suṗabatirā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Aṗekurioka yire ĩabesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, jimarīa ba'iaja naṗuṗarape. I'sia be'erō'ō ṗapitakarā kire najeyoariwa'ritirā ṗapitakarā

21

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesúre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā waṗururā yija jāirape. Suṗabatirā wājiaja Cos wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Aṗerīmi Rodas wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Topi Pātararā yija eyarape. ² Suṗa imarī marīrūkirō'ōrā yija imarapaka ṗoto, “Feniciaka'iarā sa'rirā baayu ika waṗuru”, naṗakā'ā, i'sia waṗuruṗi yija a'rape. ³ A'ririjari Chīṗe wāmeika jūmurika yija ĩao'rape. Wejerīrika ṗē'rōtopi yija o'rape i'sia jūmurika. Siriaka'ī wājitāji yija a'ririjarape. Waṗuruṗi ne'ewa'rapaka ba'irījia Tirowejearā namaataerā torā yija ṗāārape. ⁴ Torā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōpotirā ĩṗotēñarirakarīmi naka yija imarape. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja jūarāñu”, āriwa'ri Espiritu Santore nare ōrīrūjemaka, “Jerusalénrā me'ria'si”, kire narīka. ⁵ I'supaka narīko'omakaja ĩṗotēñarirakarīmi be'erō'ō a'rirā yija baaeka ate. Torā Jesúre ā'mitiripēairā imaraparā, narōmia, namakarāoka yijaka wejeapi jeyoariwa'ritirā ṗapitakarā

eyaraparā. Pō'sirō'ōrā eyatirā ī'rākō'rīmatorāja űukurupatirā Tuparāka yija jairape. ⁶ I'sia be'erō'ō nare yija majaroka yija bojarape a'yaokaro'si. I'supaka baaweatirā waűururā yija jāirape. Īrā űuri toűi pe'raparā.

⁷ Tirowejeaűi a'ritirā Tolemaidawejeārā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōűotirā “¿Yaje mija ime?”, nare yija ārape. Supabatirā Īrā'rīmi naka yija imarape. ⁸ Aűerīmi toűi a'ritirā Cesarea wāmeika wejeārā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúrika bojariroka bojataparimaji Felipe wi'iarā yija a'rape. Iki imaekaki Īűotēñarirakamarākaki Jerusalénrā Jesúre ā'mitiripēairā aűóstolrākare jeyobaarūkika najā'mekaki. ⁹ Botarakakorā makarōmiki kimarape. Timiamarīrā nimarape. Supabatirā Tuparāte nare űrīrūjeikakaka aűerāte bojarimaja rōmijā nimarape. ¹⁰ Torā Īrā'rīmimarīa yija imatirapakarā, Judeaka'iaűi Tuparāro'si bojañirimaji, Agabo wāmeikite etarape. ¹¹ Yija pō'irā eyatirā Pablo wa'eyoka kiwarerape. Sapi kiōñu upakaja kiū'űua, kiűitaka kiűi'űerape. Supabatirā ikupaka kibojarape:

—“Jerusalénrā ikupaka judiōtatārāte ika wa'eyoba'ipite űi'űerāñu. Kire űi'űetirā judiōtatamarīrā imarāte kire niñirāñu”, āriwa'ri Espēritu Santore yire bojayu, — Agabote ārape.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri “Jerusalénrā me'ria'si”, āriwa'ri Pablote yija bojarape Cesareakarāűitijika. ¹³ I'supaka yija āriko'omakaja ikupaka Pablote yi'rape:

—Mija oria'si. Mija opakā'ā ĩawa'ri, yi'riomayu. I'supaka simako'omakaja yiűupaka űuri simaupakaja ima. Jerusalénrā yire napi'űerāka takamarīa, yire jāārika nari'karākareka, “Yire mija jāā'si”, űaribesarāñu. Maipamaki Jesúre jā'meka upakaja baarimaji űime, — Pablote yijare ārape.

¹⁴ Yija ārapaka upaka kiyi'ribepakā'ā, i'tojrāja kire yija jaiējerija'atarape. Supabatirā ikupaka kire yija ārape:

—Maipamakire yaűaika upakaja simarū.—

¹⁵ I'supaka āriűeatirā yija ba'irūja jieweatirā Jerusalénrā yija a'rape. ¹⁶ Cesareawejeakarā Īrārimaki Jesúre ā'mitiripēairāka yijaka jeyoariwa'raparā. Īrika Mnasón wāmeiki wi'iarā yijare ne'ewa'rape torā tuiokaro'si. Chiűrekaki mirāki kimarape. Īrājē'rāmarīa Jesúre ā'mitiripēatikiki kimarape.

Santiago pō'irā wi'iturirī Jerusalénrā Pablote eyaeka

¹⁷ Jerusalénrā yija eyarapaka űoto jia jñimakaűi Jesúre ā'mitiripēairāte yijare e'etorape. ¹⁸ Aűerīmi bikitojo Santiago pō'irā wi'iturirī Pabloka yija a'rape. Nimaűatiji Jesúre ā'mitiripēairāte imarupatimaja imapataraparā Santiago pō'irā. ¹⁹ “¿Yaje mija ime?”, āriűeatirā, “Judiōtatamarīrāte Jesúrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuparāte baarape”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojarape. ²⁰ I'sia ā'mitiritirā jñimaka imawa'ri, “Jitaka baaiiki kime Tuparā”, narāpe. Supabatirā ikupaka Pablote narāpe:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imariűotojo Moiséte jā'meka upaka oyiaja mabaarijaju ruűu. I'sia miōñu. ²¹ Aűerā űuri ű'ōrā imarāte ikupaka bojarā: “Judiōtatamarīrā ka'iarā Pablote imataparoto ‘Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'ataññu’, āriwa'ri judiōrāka torā imarāte kibojayu. I'supakajaoka ‘Mija makarā circuncisión baarika, supabatirā matatarāte baarijariroyika yi'ririya'atarika sime’, kēñu”, Īrārimarāte āriűijayu, — Pablote narāpe.

²² —Metaika norīrāñu. “Kireka űo'imajare bojakopeika majaroka ritamarīa sime”, nañakaro'si ¿marākā'ā mibaarāñu? ²³ Ikupaka mibaajikareka jia simajññu. ű'ōrā maka botarakamaki ĩmirūja imarā, “Miaika wājitāji ikupaka yija baarāñu”, Tuparāte ārikarā űime. “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri, Tuparāte jiyiűupaka űriwi'iarā narupua wi'epaterūjeri na'rirāñu. ²⁴ Mi'ioka naka me'űe. Ba'iaja nabaaiikareka jūjerika yaűawa'ri judiōtatārāte baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joeljiokaro'si mijaro'si samiwaruape. Tuparāro'si sajoēñitirā, kurarāka mija ruűua mija wi'epaterūjebe “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri. I'supaka mibaamaka ĩawa'ri, “Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Pablote ime’, aűerāte āñu űuri űakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte āriűrāñu. ²⁵ Judiōtatamarīrā Jesúre ā'mitiripēairāte űaűera yija űūatarape. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orape: “Ikatakaja mijare yija bojapūayu: Waűuju imaja jērāka jiyiűupaka űriwi'ri ri'ia naűāñikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija uku'a'si. I'supakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Supabatirā rōmikirā, űimiakirā, rōmimarīrā, űimiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orape, — Pablote narāpe.

Tuparāte jiyiűupaka űriwi'iarā Pablote nañi'aeka

²⁶ Suűa imarī aűerīmi botarakamaki imaekarāte Tuparāte jiyiűupaka űriwi'iarā Pablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaaiika najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'supaka baatirā, ikupaka kurarāka kibojaeaka: “Ikarakarīmi sajariwa'yu ruűu ba'iaja yija baaiika yija jūjewearūkia.

Piyirimi seyarāka poto Tuparāro'si oveja mija joejirika yija yapayu, yija imarakamakiro'si", nare kērika.

²⁷ I'potēñarirakarimi seyaerā baaeka poto Tuparāte jiyipupaka ðririwi'iarā Pablote imamaka, I'rārimarā Asiaka'iakarā judiotatarāte kire iatōpōeka. Jājirokapi pō'imaja wājitāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nafi'aeka. ²⁸ Ikuḗpaka kire nokabaaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltatarā, yijare mija jeyobaabe. I'i imiriji imaki ba'iaja mare jaitaparimaji. I'supakajaoka "Moiséte jā'mekakaka mayi'rirükimarīa sime", āparaka pō'imajare kibojapibayu. Supabatirā ika Tuparāte jiyipupaka ðririwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judiotatamarirāte pariji Tuparāte jiyipupaka ðririwi'iarā ke'eetamaka ba'ia sakimarūjeyu Tuparā ñakoareka,— āriwa'ri aḗerāte nabojaka.

²⁹ (I'sia ruḗubaji I'rāririmi wejeñe'metāji Tróximo wāmeikipitiyika Pablote imamaka niaeka. Éfesowejakaki kimaeka Tróximo. Supa imarī, "Kika kime je'e", āriḗupajoakoḗewa'ri "Judiotatamarīkate Tuparāte jiyipupaka ðririwi'iarā ke'ewa'yu", narīkoḗeka).

³⁰ Tuparāte jiyipupaka ðririwi'iarā oka pō'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaekarāte torā rirīwa'rika. Pablote ñi'atirā kire nayieḗoaeaka. I'sia wi'iaḗi poritirā, simaupatiji koḗereka natāteḗataeka, torā oka pō'ijirikoreka. ³¹ I'supaka kire jāāerā nabaeka poto, Jerusalēnwejeareka imaekarāte oka pō'ijaeka majaroka Romakaki surararāka iḗamakire ā'mitirika. ³² I'sia majaroka ā'mitiritirā kisurararākare, supabatirā kirokajitekarā iḗrimarā imaekarāteoka kiakaeka. Supabatirā rirīwa'ritirā rukubaka puḗajoabaraka pō'imajare boebarikarō'ōrā neyaeka. Surara iḗamakire kisurararākapitiyika ketamaka iawa'ri, Pablote napajerija'ataeka. ³³ Supa imarī surara iḗamakī Pablote ñi'arūjekaki kisurararākare. Kire ñi'atirā, I'pamiji ḗerumijiaḗi nare kire kipi'ḗerūjeka. Supabatirā pō'imajare kijēriaeka: "¿Maki kime i'i? ¿Dakoa kibaako'a?", kērika. ³⁴ Rakaka oyiāja puḗajoawa'ri akasererikapi najaika. Nakaseretarupamaka ā'mitiriwārūberīwa'ri, "I'supaka oka kireka ime", kēriwārūberika. Supa imarī surararāka wi'iarā Pablote ke'ewa'rirūjeka surara iḗamakī. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'pakā'ā iatirā rikimarāja pō'imajare kibe'erō'ō a'rika. "Kire mija jāāpabe", āparaka nakasererīrika. Surara wi'ia mirirūkirō'ōrā neyaeka poto, jājibaji boebariwa'ri okajāja najarika. Supa imarī pō'imajare kire jāā'si āriwa'ri Pablote surararākare e'emiawa'rika.

Pō'imajare iāeka wājitāji, "Dakoa oka yire imabeyua", Pablote ārika

³⁷ Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka poto, ikuḗpaka niḗamakire Pablote ārika griego okapi:

—Mika jairika yiyapayu,— kērika.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? ³⁸ "Bikitakamarīa Egiptokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā pō'imajamatorā kimaruputaeka. Roma iḗrimarāre I'rāḗē'rōtorāja kibaariyapakoḗeka. I'supaka baarapaki kime", mireka ñariḗupajoako'o. I'supaka yipupajoakoḗeko'omakaja griego oka mijaiakareka, Egiptokakimarīka mime,— kire kērika.

³⁹ I'supaka kēpakā'ā ikuḗpaka Pablote kire ārika:

—Jēno'o aḗika ñime. Judiotataki ñime yi'i puri. Tarso wāmeika wejeakaki ñime. Imatiyai-weje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje pō'imajaka yire mijairūjejīñu?— Pablote kire ārika.

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā,

—Naka mijaibe,— kire kērika.

Supa imarī mirirūkirō'ōrā rikamaritirā pō'imajare wiriwirijayaokaro'si kipitaka kimi'mataeka. Pō'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okapi Pablote jaika:

22

1 —Yijeyomarā judiorāka, pakiarimarāoka mija ā'mitipe ruḗu. "Dakoa oka kire imabeyua", mija āñaokaro'si yimajaroka mijare yibojaerā baayu ruḗu,— Pablote ārika.

² Nokapi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikuḗpaka Pablote nare bojaeka:

³—Judiotatakiji ñime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wāmeika wejeareka pō'ijirikaki ñime. Supabatirā ð'ō Jerusalēnrā yipakiarika. Gamaliel wāmeikipi āriwa'riji paḗera yiwārūrāḗe. Mañekiarāte jā'mekakaka jia yiwārūrāḗe. Maekaka Tuparāte mija yi'yu upakaja yi'ririka yiyaparoḗyirāḗe yiro'si oka. ⁴ "Jia Tuparāte yi'yuka ñime", āriwa'ri, Jesūre ā'mitiripēairāte ba'iaja jūaerā supa yibaarāḗe. Aḗerikuri nare yijāārūjerāḗe. Imirīja, rōmijāteoka ñi'awa'ritirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitarūjerāḗe. ⁵ Kurarāka iḗamakī imatiyaiki supabatirā iḗrimarā imatiyarimajaoka "I'supaka kibaarāḗe", yireka āriwārūirā. I'rājaoka paḗera yire baaḗjiraparā, matā'omaja Damascowejeakarāre yibearūkia imakoḗerapaka. I'sia paḗera e'etoritirā, so'oeka yire jā'meika upakaja Jesūre ā'mitiripēairāte mo'arī ya'rikoḗerāḗe. Jerusalēnrā nare e'era'atirā iḗrimarāte wēkomaka nare baarūjerā yibaakoḗerāḗe.

*“Ikupaka Jesúre yiyi'riiú'murape”, áriwa'ri Pablote bojaeka
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ I'supaka baarí ími ñe'metáji ma'api ya'rapaka poto, Damascowejewá'tará ñimarapaka poto, ikuparó'öpji weje'emapi jájia yaaboaka yire yaarapaka. ⁷ Supa imarí ka'iará yiña'rápe mae. Supabatirá ikupaka yire sajaikorapaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baerá ba'iaja yire mibaarijayu?” ⁸ I'sia á'mitiriwa'ri ikupaka yiyi'rape: “¿Ñipamaki, maki mime?”, ñarápe. I'supaka ñapaká'á ikupaka kiyi'rape: “Yi'iji ñime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki ñime”, yire kërápe. ⁹ I'supaka sayaaboamaka íatirá yika a'raparäre pupatarape. I'supaka sayaaboamaka íatirá yika a'raparäre pupatarape. Írã puri i'supaka yaaboarapaka íakoperipotojo yire jairapaki oka na'mitiriberape. ¹⁰ I'supaka yire kijaimaka á'mitiriwa'ri kire yijë'iarape: “¿Maráká'á yibaarika miyapayu Ñipamaki?”, ñarápe. I'supaka ñapaká'á ikupaka yire kiyi'rape: “Mi'mitirá Damascorá me'pe. Torá í'rikate mire bojaráñu ritaja mibaarúkia miro'si yija'ataeka”, yire kërápe. ¹¹ I'sia yaaboaka ñiarapaka poto yifakoyarape. Supa imarí yika a'rapará Damascorá yire títeyarapará.

¹² Torá í'rika Ananías wámeikite imarape. Moisés imaekite já'mekakaka simaupakaja yiripataiki kimarape. Tokará judiotatará, “Jia baalki kime”, áriwa'ri kireka najairape. ¹³ I'sia wejeará yeyarapaka be'eró'ó yipó'irá Ananiare etarape. Yiwá'tará ríkamaritirá ikupaka yire kërápe: “Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate.” Ikuparó'öpji kire ñiarape. ¹⁴ Supa imarí ikupaka yire kërápe: “Tupará, mañekiaräte jiyipupayeeroyikakite wá'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarúkia mióñaokaro'si. Supabatirá kipúataekaki, ba'iaja baakoribeyukate” mieraé, supabatirá kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuparäte mipó'irá kire púatarape. ¹⁵ Jesús majaroka mibojataparíjaríñu. Miaeka miráka, mia'mitirikaoka ritaja po'imajare mibojataparáñu. ¹⁶ Miba'ea'si. Jesúre á'mitiripëatirá, ba'iaja mibaaika kijújerá kire mijñëbe. Supabatirá rupuko'a mijújerújebe”, yire kërápe.

¹⁷ Ñoapañaka Jerusalénrã imakoepka yipe'riwa'rape. Torá í'rãrimi Tuparäte jiyipupaka óriwi'iará Tuparãka jairí ya'rape. Tuparãka jaikóri makárãrúñuroka upakapi Maipamakire jaimaka ñiarape. ¹⁸ Topi ikupaka yire kërápe: “Ñojimaríji Jerusalén wejeapi me'pe. Ó'órã imarã po'imaja yimajaroka nare mibojakopemaka á'mitiripëabesaráñurá”, yire kërápe. ¹⁹ I'supaka këpaká'á á'mitiritirá ikupaka kire yiyi'rape: “Maipamaki, ó'órã imarã ritaja yibaaeka miráka óñurá. Mire á'mitiripëabaraka judiorákare rë'riwi'iará imaräte e'epoatirá wëkomaka imariwi'iará nare yitaroyirape. Supabatirá nare yipajewá'imaríroyirape. ²⁰ Mímararoka bojarimaji Estebanre najãamaka yiyoirkamarápe. Kire jáãbaraka jariroaka nawaratarapaka íarírimaji ñimarape. Supa imarí Estebanre jáãweatirá, I'supakaja kire mabaajika jia sime', ñarírupajoarape yiro'sioka”, Maipamakire ñarápe. ²¹ I'supaka ñaríko'omakaja ikupaka yire kiyi'rape: “Me'pe. Yoerá mire yipúatayu judiotatamarírate miwãrõkaro'si”, yire kërápe,— áriwa'ri po'imajare Pablote bojaeka.

Surararãka ípamaki Pablote ñi'arújekaki

²² I'supaka judiotatamarírateka këríka poto po'imajare kire á'mitiritiyika. Ate boebariwa'ri akasererikapi kire napípeka.

—Kireyaparú. Óñia imaberijiki kime,— naríka.

²³ Ña'riyaarímaríaja napípeka. Supabatirá najariroaka pemakato† waratatará ka'ia uyuakaka ímirá nabaremiaruíka. “Boebaka yija ime”, áririka i'supaka nabaaka. ²⁴ I'supaka nabaamaka íawa'ri, surara ípamaki kisurararákare nawí'iará Pablote ke'ekákawa'rirújeka. “¿Dakoa oka imamaka, po'imajare mire á'mijíayu?”, áriwa'ri, “Pablote ajeapi mija pajebe”, surara ípamakire nare árika. ²⁵ Kire pajerá napí'períkaweaka poto ikupaka Pablote jaika tokaki ípamakire:

—¿Í'rika Romatatakite mija pajéjika jia simajíñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika íakoribekaja yire mija pajerá baayu bai?— Pablote kire árika.

²⁶ I'supaka këpaká'á á'mitiritirá, Kípamaki pó'irá a'ritirá, ikupaka kire kibojaeka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarúki ruðu. Íñ ímiríji mipajerújeiki Romatataki kime,— këríka surara ípamakire.

²⁷ I'supaka këpaká'á á'mitiriwa'ri surara ípamakire ikupaka Pablote jëriäeka:

—¿Yaje rita sime Romatataki mima?—

—Ikijioka ñime,— Pablote árika.

²⁸ —Ríkimaka yiwapañirape Romatataki imaokaro'si,— surara ípamakire kire árika.

I'supaka këpaká'á,

—Romatataki po'ijirikakiji ñime,— Pablote árika.

* 22:14 Refiere a Cristo, el Mesías † 22:23 Mantos

²⁹ Supa imarī kire p̄ajerika yapakopekarā kīkiwa'ri āperō'ōrā kire na'ritapawa'rika. “Ba'iaja Romatatakite yip̄ajerūjekoyeu”, āriwa'ri surararāka ip̄amakioka kīkikaki.

Īparimarā imatiyairā wājītāji Pablote jaika

³⁰ “¿Dakoa oka imamaka, p̄'imajare Pablote ā'mijīaeka?”, āriwa'ri āperīmi, kurarāka ip̄amarā, judiōtatarā ip̄arimarā imatiyaitataoka surararāka ip̄amakire rērātaeka. Supabatirā Pablote perumija kutetirā, nawājītāji kire e'ewa'ritirā kire kija'arīkaeka.

23

¹ Judiōtatarā ip̄amarāre īarīkatirā ikupaka Pablote ārika:

—Yitā'omaja, ōñia űimatiyikuriji Tuparāte yapaika upaka baarimaji űime. Supa imarī kiwājītāji jajumarīaja űime,— Pablote nare ārika.

² I'sia ā'mitiritirā kurarāka ip̄amaki imatiyaiki, Ananías* wāmeiki Pablo p̄'irā rīkamarikarāte “Kiriĵea mija paape”, kērika. ³ I'supaka nabaamaka ikupaka Pablote kire ārika:

—“Jia baaike űime”, āñuka imaripotōjo, ba'iaja mibaayu. Supa imarī sawapa ba'iaja mijūaerā Tuparāte ba'iaja mire baarāñu. “Moiséte jā'meika yī'ribeyuka mime”, yireka merīko'omakaja kijā'meika yī'ribekaja yire mīpemāpaarūjeyu,— Pablote ārika kurarāka ip̄amaki imatiyaikire.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, torā imaekarāte ikupaka Pablote ārika:

—Tuparāte wā'maekaki kurarāka ip̄amaki imatiyaikite ba'iaja mijaiyu.—

⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pablote ārika:

—Yitā'omaja, “Kurarāka ip̄amaki imatiyaiki kime je'e”, űarīwārūbeyu. “Mija ip̄amakire jaiyuebekaja”, āriwa'ri Tuparā majarōpūñu bojaika. “Īp̄amaki imatiyaiki kime”, űarīwārūrikareka, kire yijaiyueberijāēka,— Pablote ārika.

⁶ Judiōtatarā ip̄arimarā rakaka oyiaja p̄upajoairā nimaeka. Īrārimarā saduceokaka p̄upajoekarā, āperā fariseokaka p̄upajoekarā. I'sia ōriwa'ri ikupaka jājirokapi Pablote jaika:

—Yitā'omaja, fariseokaka p̄upajoaike űime yiro'sioka. Yirīrāoka i'supakaja p̄upajoairā imarā. “Reyakoperipotōjo p̄'imajare ōñia jaripe'rirāñu ate”, ārīpupajoaike űime. I'supaka p̄upajoaike űimamaka, mija wājītāji “Oka kire ima”, āriwa'ri i'supaka yire mija jērīayu,— Pablote nare ārika.

⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, saduceokaka p̄upajoairā okatotoū'muekarā fariseokaka p̄upajoairāka, rakakaja p̄upajoekarā imarī. ⁸ (Ikupaka nañu saduceokaka p̄upajoairā: “Reyairā p̄'imaja ate ōñia jaripe'ribesarāñu, āngelrākaoka imabeyurā, supabatirā Satañarīka imaoka imabeyu”, narīpupajoayu. Fariseokaka p̄upajoairā p̄uri, i'supaka ārīpupajoabeyurā.) ⁹ Supa imarī rakaka oyiaja p̄upajoairā imarī, jājirokapi nokatotoeka rūp. Topi mae Moiséte jā'meka wārōrimaja mi'mirīkaekarā jaiokaro'si. Fariseokaka p̄upajoairā nimaeka naro'sioka.

—Dika ba'iaja baabeyuka kime īī. Damascorā ke'rapaka poto āngelte kire jairape je'e āpeyari. “I'supakamarīa sime”, marīberijīñu,— āriwa'ri najaibu'aeka.

¹⁰ Jimarīa jājirokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka nimamaka űawa'ri, “Pablote ba'iaja baawā'imarītirā kire najāāriatarāñu je'e”, surara ip̄amakire ārīpupajoaeka. Supa imarī kisurararāke akatirā ikupaka nare kijā'meka: “Pablote nawatopekapi e'epoatirā mija wi'iarā kire mija tāpe ate”, nare kērika.

¹¹ I'siñami Pablo p̄'irā maipamaki Jesúre p̄emakotowirika. Kiwā'tarā eyarīkaritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Okajājia mimabe Pablo. Jerusalénrā mima poto yimajaroka mibojaike upakajaoka Romawejearā mimarāka poto mibojarāñu,— Pablote kērika.

Pablote jārika napakatarika

¹² Āperīmi Īrārimarā judiōtatarā takaja kareaja rērītirā, “Pablote majāāñiñu”, narīpupajoaeka. “Ōñia kimarākarō'ōjirā maba'abesarāñu, supabatirā okoa mukubesarāñuoka. Kire majāābesarākareka, Tuparāte mare jāārū”, natiyiaja narību'aeka.

¹³ Īrika upakaja i'supaka jaibu'abaraka imaekarā Īp̄arāp̄o'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjirā nimaeka. ¹⁴ I'sia be'erō'ō kurarāka ip̄amarā, judiorāka ip̄arimarāka jairī na'rika. Napō'irā eyatirā ikupaka narīka:

—Yija Īrika upaka p̄upajoawa'ri, “Pablote ōñia imarākarō'ōjirā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimaye'e. Kire majāābesarākareka, Tuparāte mare jāārū”, yija āriko'o. ¹⁵ Mija, judiōtatarā ip̄arimarā imatiyaitatarāoka ikupaka mija baajikareka ĵia simajīñu: Maekakaja surara ip̄amakire oka mija pūatabe, waeroka bikitojo mija p̄'irā Pablote ke'era'arū. “Yaje rita oka p̄area kire imarika yija ōriyapayu. Supa imarī ō'ōrā Pablote

* 23:2 El sumo sacerdote de los años 48-58 d.C.

me'era'abe", āriḗpakitirā oka kire mija pūatabe. I'supaka mija āriḗrākareka ḡ'ōrā Pablote etabeyukajiji kire yija jāātorirāñu,— narīka.

¹⁶ Pablo paka'imaki i'supaka oka imamaka ḡrīkaki. Supa imarī i'sia oka Pablote bojarī, surara wi'iarā kikākaeka. ¹⁷ Torā eyatirā Pablote kibojaeka. Supa imarī torā imaekaki I'rīka surara ruḗuko'amakite Pablote akaeka.

—Ī'i bikirimajire miḗamaki pō'irā me'ewa'pe. Oka bojaerā kibaarijyu,— Pablote kire ārika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā surararāka ĩḗamaki pō'irā kire ke'ewa'rika. Ikuḗaka kīḗamakite kibojaeka:

—Yija ĩarīñuka Pablo yire akatirā, "Ī'ire miḗamaki pō'irā me'ewa'pe", kēpakā'ā kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparījyu,— kire kērīka.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, aḗerḡ'ō pañakarā kire e'ewa'ritirā kire kijērīaeka,

—¿Dakoa yire bojarika miḗapayu?— kērīka.

²⁰ Supa imarī ikuḗaka kire kibojaeka:

—Judiotatarā I'rīka upakaja puḗajoawa'ri niḗarimarā wājītāji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka pūatarāñurā. "Yaje rita oka kire imarika ḡrīrika yija yaḗayu", narīpakirāñu. ²¹ I'supaka mijare narīkoḗemaka miyī'ria'si. Naka imarā Ī'parā ḗo'imajarakamarā tērīwa'ribajirḡ'ōjīrā ma'a ĩe'metāji Pablote jāāerā nata'arāñu. "Pablote ḡñia kimarākarḡ'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarāñu. Kire majāābesarāka, Tuparāte mare jāārū", āñurā nime. Mire najēñerāka upakaja mijā'merūkia ta'atikaja nime, — surara ĩḗamakire kērīka.

²² —Me'pe. Yire mibojaika aḗerāte miboḗapiba'si,— surara ĩḗamakire kire ārika.

Félix pō'irā Pablote ne'ewa'rīrūjeka

²³ Supa kibaaeka be'erḡ'ō surararāka ĩḗamaki, kirokajīte imaekarā ĩḗarimarā Ī'parāte akatirā ikuḗaka nare kibojaeka:

—Ire ñami nueve rḡ'ōjīrā aiyate eyawa'rīrāka ḗoto Cesarearā Pablote mija e'ewa'rīrāñu. Ikarakamaki mijaka a'rīrāñurā: Dosciorakamarā imarāñurā ũ'puapi a'rīrāñurā. Supabatirā setenta rakamarā a'rīrāñurā kawaru ḗemapi. Supabatirā dosciorakamarā imarāñurā bejarikawa'ririmaja. ²⁴ Supabatirā kīḗemapi Pablote a'yaokaro'si kawaru tḡḗoweitikaja mija imabe. ĩḗi Félix pō'irā ḡñikaja Pablote eyarika yiḗapayu,— nare kērīka.

²⁵ Ikuḗaka āriwa'ri naka surara ĩḗamakire paḗera pūataeka Félixre:

²⁶ "Yī'i Claudio Lisias ika paḗera pūataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩḗi imatiyaiki? ²⁷ Judiotatarā Ī'ī Pablote ñi'atirā kire jāāerā nabaakoḗerape. 'Romatataki kime', napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire najāā'si āriwa'ri yisurararākāḗitiyika a'ritirā kire yija ē'marape nareka. ²⁸ 'I'siakaka oka kire ima', napakā'ā ā'mitiyaokaro'si, judiotatarā ĩḗarimarā imatiyaitata pō'irā Pablote ye'ewa'raḗe. ²⁹ 'Yija ñekiarāte jā'mekakaka yī'ribeyuka kime', āriwa'ri kire naboebarape. Pablo puri Romakarā ĩḗarimarāte jā'meika yi'ribeyukamarīka imarī, wēkomaka imariwi'iarā imaberījki, majāaberījkioka. ³⁰ Judiotatarā kire jāārika narī'kaika ḡritirā miḗō'irā kire yiḗūatayu. Kire okabaarimajareoka yiḗūatayu. Supa imarī torā na'yu 'Ikuḗaka sime oka kiro'si', mire nañaoakaro'si. I'tojīrāja sime", āriwa'ri Félixre paḗera kīḗūataeka.

³¹ Supa imarī surara ĩḗamakire jā'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirā Antīpatriswejejarā neyaeka. ³² Aḗerīmi surararāka ũ'puapi a'rikarāte nawi'iarā ḗe'rieyaeka ate. Cabaru ḗemapi a'rikarā takaja Pablopitīyika o'rikarā. ³³ Cesarearā eyatirā ĩḗi Félixre paḗera naja'ataeka. Supabatirā Pablote kīḗō'irā natarīka. ³⁴ I'sia paḗera ĩaweatirā ikuḗaka Pablote kijērīaeka:

—¿No'okaki mime?— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Cīliciaka'iakaki ñime,— Pablote ārika.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri,

³⁵ —"Mire ḗarea ima", āriḗ mire okabaarimajare etarāka ḗoto nare mijairika ña'mitirirāñu ruḗu,— Félixre kire ārika.

Supa imarī, ĩḗi Herodes wāsare baarūjekawi'iarā kisurararākare kire kīarīrīrūjeka.

24

Félixre ĩaeka wājītāji, "Oka imabeyua yiro'si", Pablote ārika

¹ Ī'rāḗitarakarīmi be'erḡ'ō kurarāka ĩḗamaki imatiyaiki Ananías, supabatirā judiotatarā pakiarimarāḗitīyika Cesarearā neyaeka. Nare jāñjirī Térbulo wāmeikite naka eyaeka. Cesarearā eyatirā ĩḗi pō'irā na'rīka, "Pablote oka ima", āriḗ. ² Supa imarī ĩḗi Félixre akaeka Pablote. "Oka Pablote ima", āriwa'ri ikuḗaka Tértulote ārika Félixre:

—Jia mibaayu ñīḗamaki. Miḡñuapi āriwa'rīji, werika imabeyua maro'si. Supabatirā jia miḗērāko'aikapī ritaja jilbaji simamaka ika ka'iareka imarāte jia mijeyobaayu. ³ I'supaka

mibaarijayua òrĩtirā ritaja pò'imagare j̄jimaka mika ime. “Ñĩpamaki jia yija jiyipupayeeiki, jia mibaayua”, yija ānu. ⁴ Ima apea miba'iraberika je'e. Supa imarĩ ñoaka mika yijaberijĩnu miba'iraberika yiriatakoreka. Ñojimarĩji yijaika mia'mitiipe rupu. ⁵ Īĩ imaki, Pablo kiokapĩ pò'imagare rukubaka pupajoarũjeiki. Īrāwejerāmarĩa turitirā judiotatarāte rukubaka kipupajoarũjetape. Jesũ Nazaretkakire ā'mitiripẽairā rupekò'amaki kime. ⁶ Tuparāte jiyipupaka òrĩriw'ia Tuparā ñakoareka ba'iaja baarũjeriyapawa'ri torā kākaberijĩrā uparāka torā kikākarape.* Supa imarĩ kire yija ñi'arape. Yija ñekiarāte jā'meka upaka, “Oka kire ima”, āriika yija yapakoperape. ⁷ Īsupaka baarika yija yapako'omakaja surara ĩpamaki, Lisias yija pò'irā eyatirā, okajājia baatirā yijareka Pablote kē'marape. ⁸ Īkupaka yijare kērape: “‘Oka Pablote ima’, āriika mija yaparākareka, ika ka'ĩ ĩpamaki Félix pò'irā mija a'pe”, yijare kērape. Supa imarĩ, ñipamaki Félix, miõnu upakaja kire jēriakōri je'e parea kire imakaka. Īsupaka mijēriarāka be'erō'ò “Kire nokabaaiika rita sime”, merĩrānu,— Tértulote āriika Félixre.

⁹ Torā judiotatarā kika imaekarāoka “Rita sime”, ārikarā. ¹⁰ Supa imarĩ Félix jērābaekaki Pablote kipitakapĩ, “Mijaibe”, āriwa'ri. Īsupaka kibaamaka ĩatirā, Pablote jaiũ'mueka,

—Ñoñu, ika ka'iarā bikija ĩpi imaũ'muekaki mime. Supa imarĩ miwājĩtaji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, āriwa'ri jijimakapĩ yijairā baayua. ¹¹ Īpòu'puarāe'earirakarĩmi rō'õjĩrāja seyawa'yu rupu Jerusalénrā Tuparāte jiyipupayeerĩ yitupakaka be'erō'ò. “Rita sime je'e”, merĩrākareka, aperature mijēpe. ¹² Marāpateoka Tuparāte jiyipupaka òrĩriw'iarā rēritirā imarāka yokatotomaka ĩaberaparā Īrā. Supabatirā simaupatiji judiorākare rēriw'ia yituriroyiraparō'òrā rēraparē rukubaka pupajoarũjeberapaki y'ĩ. Jerusalen wejeareka oka yipō'ijiaberapaka simamaka, “Īsupaka Pablote ba'iaja baarapaka poto kire yija ĩarape”, maki āriwārũberijiki. ¹³ Supa imarĩ “Pablote yija okabaaiika ritataka sime”, narĩwārũberijĩnu. ¹⁴ Ika mijare yibojawapua'aerā baayua. Tuparā, yĩnekiaarēte jiyipupayeeekakite jiyipupaka ñoñu yiro'sioka. Īsupaka imaripotojo Jesũre yijare wārōeka upakaja Tuparāte yijiyipupayeyu. Judiotatarā ĩparimarā puri “Jesũrika bojariroka pakirimajaroka sime”, ānurā. Tuparāte yiyuka imarĩ, Moisés imaekakite jā'mekakaka, supabatirā Tuparāro'si bojaĩjirimajare o'oeakaoka yiyuka ñime. ¹⁵ “Nimauapatiji reyairāte ate Tuparāte òñia jaripe'rĩrũrāñu”, Īrārimarā ò'òrā imarāte ānu upaka āñuka ñime yiro'sioka. Ba'iaja baairā reyairāte, jia baarijayurā reyairāteoka ĩsupaka kibaarāñu. ¹⁶ Supa imarĩ jia oyiaja yibaariyapayua, Tuparā wājĩtaji, pò'imaja wājĩtajioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ Īrājē'rāmarĩa, apea wejearā turitapatirā, Jerusalénrā yipe'rietarape. Torā pe'rieyatirā wayuoka baairāte niñerũ yipibarape. Supabatirā Tuparāte jiyipupayeebaraka wa'iro'sia kiro'si torā yijoeĩjĩrjerape. ¹⁸ Tuparāte jiyipupaka òrĩriw'iareka ĩsupaka baabaraka ñimarapaka poto Īrārimarā judiotatarā yire ĩatōporaparā. Yija tatarā ba'iaja nabaarijayua najũjeika upakaja yibaawearapaka poto, yire ĩatōporape. ĩsia poto rĩkimarā imaberaparā pò'imaja yika, supabatirāoka, oka imaberapaka. ¹⁹ Aperature judiotatarā ĩsiaka'iakarā puri yire ĩatōpotirā oka pò'ijiaraparā. Īsupaka imarā imarĩ “Oka kire ima”, āriwa'ri, bojarĩ ni'tarũ maekakaja. ²⁰ Bojarĩ ni'tabesarākareka, ĩrā ò'òrā imarāja bojarũ. Īpòu'puarāe'earirakarĩmi rō'õjĩrāja seyawa'yu rupu Jerusalénrā yija judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata wājĩtaji yimajaroka nare yibojarapaka be'erō'ò. Ò'òrā imarā, sã'mitirapayarā imarĩ “Īkupaka Pablote ba'iaja baarape”, āriwa'ri yijare nabojaĩkareka jia simajĩnu. ²¹ Aperature “Reyariopotjo ate òñia jaripe'rĩrāñurā pò'imaja”, ika takaja jājirokapĩ torā ñarāpaka ā'mitiritirāja “Oka kire ima”, mija āñuje'e,— Pablote āriika.

²² Jesũre pò'imagare ā'mitiripẽaika majaroka òrĩtikaki Félixre imaeka imarĩ ĩkupaka nare kēriika:

—Ītojĩrāja ña'mitirirāñu rupu. Surara ĩpamaki Lisiare etarāka poto, “Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si”, ñarĩrāñu,— Félixre āriika.

²³ Supa imarĩ ĩkupaka surara ĩpamakire kēriika:

—Wēkomaka imariw'iarā Pablote mija ĩarĩpe. Torā tĩmarĩji kire mija baa'si. Kijeyomarāre etarākareka kire najeyobamaka mija jājibaa'si,— kēriika.

²⁴ ĩsia wārĩwa'ri aperiĩmirō'õjĩrā be'erō'ò Félixre etaeka ate kirũmu Drusilapitiyika. Judiotatoka koimaeka. Torā eyatirā Pablote kiakarũjeika. Ketaeka poto, Jesucristore ā'mitiripẽarikakaka kibojamaka Félixre ā'mitirika. ²⁵ Īkupaka Pablote kire bojaeka: “‘Jia Īrājiji pupajoawa'ri ĩsupaka mija imabe’, āriwa'ri Tuparāte mare bojayua. Ba'iaja baarika mare jitoko'omakaja ba'iaja baabekaja maimajĩnu. Īrārimi ba'iaja mabaaiika wapa Tuparāte mare jēñerāñu”, Pablote āriika. Īsupaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Félixre pupataeka.

—Me'pe rupu. Dakoa baabekaja ñimarāñurĩmi ate mire yakarāñu ĩsiakaka rĩkimabajĩ ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kēriika.

* 24:6 La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar a los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

²⁶ “Niñerū yire kījirākareka, kire yija'atarāñu”, āriṗupajoawa'ri, ñemeaja Pablote kiakaeka, kika jairā. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarīa Pablote baeka. ²⁷ I'supaka kibaayukā'aja I'pakuri wejeje'rāka so'rika. I'sia be'erō'ō ṗi kimaekareka Félixre ṗorika. Supabatirā Porcio Festo wāmeiki kiō'toarā ṗi jāikaki. Félix ṗamaki kimaeka kīporirā baeka ruṗu judiotatarāṗitiyika jia imarika yaṗawa'ri Pablote kija'ataberika ruṗu.

25

Festo wājītāji Pablote jaika

¹ Festo ṗi imarī kikākaeka be'erō'ō maekarakarīmi simaeka ṗoto Cesareṗi imatirā Jerusalénrā turirī ke'rika. ² Torā keyaeka ṗoto kurarāka ṗamarā supabatirā, judiotatarā ṗarimarā imatiyairā “Oka ima Pablote”, āriwa'ri Festore bojarī netaeaka.

³—Jia yijare mibaabe. Ō'ō Jerusalénrā Pablote etaerā kire miakapūabe,— āriwa'ri Festore napakatarika.

Saruṗubaji natiyaja ikupaka najaika simamaka: “Pablote kiakarāka ṗoto ma'a ñe'metājirō'ōrā kire majāye'e.” ⁴ I'supaka napakā'ā, ikupaka Festore nare ārika:

—Cesarearā wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. “Supa imarī ṗojimarīji yipupayarīji torā ya'rirāñu”, ñariṗupajoayu. ⁵ Yika na'rirū I'rārimarā ṗarimarā mijaka imarā. Oka kire imarākareka ṗuri, yika a'ritirā, “Oka kire ima”, narirū,— Festore nare ārika.

⁶ I'ṗapitarakarīmi Jerusalénrā imatirā, Cesarearā Festore ṗe'riwa'rika ate. Aṗerīmi oka jieriwi'iarā ke'rika. Torā eyatirā Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kākaeyaeka ṗoto judiotatarā Jerusalénṗi i'teakarāte kīṗō'irā narākutorirīkaeka. “Rīkimakaja oka kire ima”, ārikoperiṗotojo, “I'siakaka oka kire ima”, narīwaṗu'awārūberika. ⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri ikupaka Pablote ārika:

—Yija judiotatarāte jā'meika ā'mitirīṗeṗebeyukamarīki ñime. Tuparāte jiyipupaka ṗerīwi'iarā ba'iaja baarī kākaberapaki yi'i. Supabatirā ṗi Césarte* yi'ribeyukamarīki yi'i,— Pablote ārika torā ā'mitirirupakarāte.

⁹ Judiotatarāka jia imarika yaṗawa'ri, ikupaka Pablote kijērīaeka Festo:

—ṗYaje Jerusalénrā me'ririyaṗayu? Jerusalénrā ṗo'imajare iarāka wājītāji, “ṗYaje oka mire ima?”, āriwa'ri yijērīarika, “ṗYaje miyaṗayu?”,— Festore kire ārika.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājītāji yirīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ṗo'ōrā baarimaji ṗi Césarte mire imarūjemaka, ṗo'ōrāja yire mijērīabe. Judiotatarāte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹ Ba'iaja yibaeka miōrīrākareka ṗuri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, āriberijīki yi'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarīa simarākareka, I'rikaoka judiotatarā ṗō'irā yire mija ṗūatawārūberijīñu. Supa imarī, ṗi César kīṗupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyapayu,— Pablote ārika Festore.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jaijeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “ṗi Césare yire ārika yiyapayu”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kīṗō'irā mire yija ṗatarāñu,— Festore kire ārika.

ṗi Agripare iaeka wājītāji Pablote jaika

¹³ I'sia wārīwa'ri aṗerīmirō'ōjirā ṗi imatiyaiki Agriṗa wāmeiki kibe'erō'ōkako Berenceṗitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka ṗi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārirī na'rika. ¹⁴ Ōapañaka torā imatirā Pablo majaroka Festore bojaeka ṗi Agripare.

—ṗi Félixre imaeka ṗoto wēkomaka imariwi'iarā I'rikate kitaeka, ṗo'ōrāja kime ruṗu. ¹⁵ Jerusalénrā ṗimarapaka ṗoto kurarāka ṗamarā supabatirā judiorāka ṗarimarā, “Oka kire imamaka kire majāājikareka jia simajīñu”, yire narāṗe. ¹⁶ Ikupaka nare yijī'raṗe: “Yija Romatatarāte jā'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājītāji rīkamaparaka, ‘Ikupaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērībeyukaji kire jārika imabeyua”, nare ñarīka. ¹⁷ Supa imarī ṗo'ōrā judiotatarāte etarapaka ṗoto, yiba'eberape. Aṗerīmi ṗarimarāre oka jieirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarūjerape. ¹⁸ Yipuparō'ōṗi, “I'siakaka ba'iaja baarapaki kime”, ṗo'ōrā etairā judiotatarāte kireka ārirāñu je'e”, ñariṗupajoakoperape. I'supakamarīa simarape. Aṗeakaka oyiaja kire nokabaarape. ¹⁹ “Tuparāte yija jiyipupayeerijayu upaka yi'ribeyuka kime”, āriwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāṗe. Supabatirā I'rika Jesús wāmeikireka “Reyakoperiṗotojo ate ṗña kjarīṗe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaarape. I'sia takaja nabojarape. ²⁰ Marākā'ā i'siakaka nare jērīawārūberīwa'ri ikupaka Pablote yijērīarape: “Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua”, āriwa'ri, oka najieirō'ōrā

* 25:8 El emperador de Roma

ɔyaje me'ririɔpayu?" kire ɱarikoɔeraɔe. ²¹ "Jɛno'o, Romakaki ɱi Cɛsar, 'Oka kire ima, oka kire imabeyua', yire kɛrɱrika yiyapayu", Pablote ɱraɔe. I'supaka kɛpakā'ā ā'mitiriwa'ri, "Romawejaarā kiɔō'irā mire yipūatarākarō'ōjɱrā wɛkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruɔu", kire ɱarāɔe,— Festore ɱrika Agripate.

²² Supa imarɱ ikupaka Agripate ɱrika Festore:

—Yi'ioaka Pablote jairika ā'mitiriɔpaiki.—

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,— Festore kire ɱrika.

²³ Supa imarɱ bikitojo Agripa, Bereniceɔitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirɱ neɔyaka. Torā eyatirā "Tɛrɱrikaja imatiyairā nime", ɔo'imajare ɱrɱɔɔɔjoakaro'si jia jariroaka wapaɱrɱriakaka jāatirā, rɛrɱrɱki wi'iarā nakākaeka. Surararāka ɱpamarāɔitiyika, supabatirā i'sia wejeareka ɱparimarā imatiyairāɔitiyika nakākaeka. Nakākamaka ɱatirā, Festore akarūjeka Pablote. ²⁴ Pablote etamaka ɱatirā, torā rɛrɱtirā imaekarāte ikupaka Festore ɱrika:

—Ñipamaki Agripa, supabatirā yijaka rɛrɱtirā imarā, mija ɱabe, i'ɱ kime Pablo. Rikimarāja judiotatarā "Oka kire imamaka, kireɔyapaññu", ɱriwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijau yire, Jerusalɛnrā supabatirā ō'ō Cesarearāoka. ²⁵ Yipɔɔɔjoaikareka, oka imatiyika imabeyua kiro'si. Supa imarɱ "Kireɔyaparū", ɱarɱwārūbeyu. "Maipamaki Cɛsar wājitāji, 'Tsiakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua', yire kɛrɱrika yiyapayu", kɛrāɔɔa upakaja "ɱri ɔō'irā kire yipūatarāñu", ɱarɱɔɔɔjoayu. ²⁶ 'Tsiakaka Pablote oka imatiyika", ɱriwa'ri ɱipamakiro'si ɔaɔera yo'owārūbeyu. Supa imarɱ Pablote yakako'o, kire miɱɱaakaro'si rita bojarikareka ɱipamaki Agripa. I'supaka miɱɱrārāka be'erō'ō i'sia oka ā'mitirirā ɱi Cɛsar ro'si yo'orāñu. ²⁷ Wapuju 'Tsiakaka oka kire ima", ɱriwārūberikoɔeripotojo, Pablote yipūatajika wapuju ōrɱɔubeyuka upaka yibaajñu,— Festore kire ɱrika.

26

"Yibojauka mia'mitipe, ɱi Agripa", Pablote ɱrika

¹ I'supaka kɛpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablote kijairūjeka Agripa.

—Miōñu upakaja, "Oka yire imabeyua", ɱriwa'ri miɔojabe,— kɛrika.

I'supaka kɛpakā'ā ā'mitirirā, Pablote kiɔitaka mi'mataeaka jiyipupaka ɱire ōriwa'ri. Supabatirā ikupaka kijauka mae:

²⁻³ —Ñipamaki Agripa, mia'mitiyakoaro'si jijimakapi yijairā baayu. Yija judiotatarāte baarijauya jia miōñu. Pɔɔɔjoatirā yija jaukaoka jia miōñu. Supa imarɱ judiotatarāte, "Oka kire ima", ɱñuakaka mae sayibojaerā baayu. Jia jajumarāja ritaja yibojauka mia'mitipe,— Pablote kire ɱrika.

⁴ —Yitā'omaja judiotatarā ritaja ɱimaeka mirāka ōñurā nime. Yiwejeareka me'rɱ ɱimaeka supabatirā Jerusalɛnrā ɱimatapaeka mirākaoka jia noñu. "Me'rārɱrāja mañekiarāte baaroyika upakaja kiyl'rika", yireka nañu ruɔu. ⁵ Yitatarā fariseokaka ɔɔɔjoairā, i'rā imarā tɛrɱrikaja Moises imaekakite jā'meroyikakaka yl'yurā. Me'rɱ ɱimaeka ɔtorāja fariseokaka naɔɔɔjoaika yipɔɔɔjoaroyika. "I'supaka kimaroyika", narɱjika, rita sime. ⁶ "Reyairāte ate ōñia yjarɱpe'rirūjerāñu", ɱriwa'ri Tɔɔarāte boɔaɔaeka yija ɱekiarāte. Mía, i'supaka yipɔɔɔjoamaka, "Oka kire ima", ɱriwa'ri ō'ōrā yire ne'era'ayu. ⁷ "Tɔɔarāte ɱrika upakaja kibaarāñu", ɱriwa'ri nata'ayu judiorāka i'ɔo'ɔuarāe'earirakatata imarā. Supa imarɱ imi, ɱamioka Tɔɔarāte jiyipɔɔɔyeebaraka nime. Nupakaja i'siakaka yipɔɔɔjoako'omakaja "Oka kire ima", yireka nañu. ⁸ "Reyairāte ōñia Tɔɔarāte jarɱpe'rirūjerāñu", ɱñurā imariɔotojo ɔdako baaerā "Jesúre ōñia jarɱpe'riberika", mija ɱñu je'e, judiotatarā ō'ōrā imarā?— Pablote ɱrika.

"Jesúre yl'yurāte ba'iaja yibaaraɔe ruɔu", Pablote ɱrika

⁹ Aɔea ikupaka Pablote jauka:

—Jesús Nazaretkakire ā'mitiripɛairāte ba'iaja yibaaparū", ɱarɱroyiraɔe ruɔu mamarɱ.

¹⁰ I'supaka yipɔɔɔjoaraɔaka upakaja yibaaraɔe Jerusalɛnrā. Kurarāka ɱpamarāre jā'memaka, Jesúre ā'mitiripɛairāte wɛkomaka imariwi'iarā yitarūjeroyiraɔe. Jesúre yl'yurāte najāamaka, "I'supaka mabaapajññu", ɱarɱɔɔɔjoaraɔe yiro'si. ¹¹ I'rākumarāia Jesúre ā'mitiripɛairāte ba'iaja yibaaraɔe, "Jesúre yl'ribeyurā yija ime", narɱrū ɱriwa'ri. Ritaja judiorākare rɛrɱriwi'irā nare e'ekākatirā i'supaka ba'iaja nare yibaaroyiraɔe. Supabatirā, jimarāia nare boebariwa'ri aɔewearā ya'raɔe ba'iaja nare baakaro'si.

"Ikupaka Jesúre yiyi'rɱmuraɔe", Pablote nare ɱrika

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kurarāka ɱpamarāre jā'meika yl'riwa'ri i'supaka baarɱ Damascowejaarā ya'raɔe.

¹³ Ñipamaki Agripa, ma'api ya'rɱrɱjarapaka ɔoto, aiyate tɛriwa'ribaji jājia yaaboaika ɱiarape imiñe'metāji seyawa'rapaka ɔoto. I'supaka yaaboarapaka āatika yire jāata'arapaka supabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Supa imarɱ yija imarapakarāja yija ɱarāɔe ka'iarā.

Supabaturā hebreo okapi ikupaka yire sajamaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijaju?”, āriwa'ri sajaikorape ĩmipi. “I'supaka mibaakoŕeika mipo'iaja ba'iaja mibaayu. Pota miterujikareka, mire sayi'arāñu. I'supaka baariupaka mibaayu”, āriwa'ri yire sajaikorape. ¹⁵ I'supaka sajamaka, “¿Maki mime je'e Ñipamaki?”, ñarāpe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka Maipamakire yire ārāpe: “Yi'iji oka ñime, Jesúš ba'iaja mibaaki. ¹⁶ Mimi'miri'kabe. 'Yiyapaika upakaja kibaarū', āriwa'ri, mipō'irā yipemakotowiyu. Supa imarī yimajaroka po'imajare mibojapibarāñu. Maekaka miaika, supabaturā ñamajī mire yibearūkiaoka po'imajare mibojapibarāñu. ¹⁷ Judiotatarā, supabaturā judiotatamarīrā imarāte mire jāārika ri'karāka poto mika ñimarāñu. 'Ritaja po'imajare yimajaroka Pablote bojarū', āriwa'ri napō'irā mire yipūatayu. ¹⁸ Napō'irā mire yipūatayu, aŕeupaka napupajoakaro'si. Supa imarī pakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka noriwārūrāñu. Supabaturā Satanāre ĩrāpē'rōtorāja baaturā, Tuparāte yapaika upakaja nabaarāñu. I'supaka Tuparāte na'mitiripēarāka ba'iaja nabaakoŕeika kiye'kariarāñu. Supa imarī kirirā nimajiparāñu”, āriwa'ri yire sajaikorape,— Pablote ārika Agripate.

“Jesúre jā'merapaka simaupakaja yiyi'rape”, Pablote ārika

¹⁹ —Ñipamaki Agripa, i'supaka ĩmipi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, kērāpaka upakaja Jesúre yiyi'rape. ²⁰ Kērāpaka upakaja Damascokarāre Jesúrika bojariroka yibojaū'murape. I'sia be'erō'ō Jerusalenkarā Judea ka'iakarāre nimaupatiji, supabaturā judiotatamarīrāteoka kimajaroka yibojataparape. “Ba'iaja mija baaika ja'ataturā, Tuparāte yapaika upakaja mija pupajoabe. Supabaturā jia baabaraka mija imabe, Tuparāte yiyurā ñime”, aŕerate āriwārūokaro'si”, nare ñarāpe. ²¹ I'supaka yibojamaka ā'mitiriwa'ri, Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā judiotatarāte yire ñi'arape. Supabaturā yire najāriyaparape. ²² I'supaka nabaariyapako'omakaja, Tuparāte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuparāte yire jeyobaayu ruŕu. Supa imarī ō'ōrā po'imaja imatiyarimajare, supabaturā wapuju imabayurāteoka Tuparārika yibojayu. “I'supaka simarāñu”, Moisés imaekakite bojatika upakaja, supabaturā Tuparāro'si bojañirimajare bojatika upakaja i'siakaka mijare yibojayu. ²³ Moisés supabaturā Tuparāro'si bojañirimajaoka ikupaka narika: “Tuparāte pūatarāñuka ba'iaja jūaturā, reyārūkika. Iki imarāki reyakoŕepiotojo mamarīji ōña jaripe'rirāki. Ate ōña jaripe'ritirā Judiotatarā, judiotatamarīrāteoka kitāārūkia nare kiōriŕjerāñu”, āriwa'ri no'oeka. Nabojaeka upakaja simarape,— Pablote nare ārika.

Cristore kiā'mitiripēaokaro'si Agripate jaiējeriyapaekaki Pablo

²⁴ I'supaka “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri Pablote jaiyukā'āja jājirokapi Festore jaita'taeka, —;Wapuju jaiwejabiuyuka mime Pablo! Tērītaka paŕera miwārūeka simamaka rukubaka mipupajoayu,— Festore kire ārika.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika: —Jēno'ō ñipamaki Festo, wapuju jaiwejabiribeyuka yi'i. Jia pupajoaturā yijaiyu, supabaturā ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maipamaki Agripa, yijaikakaka jia ōriŕūaiiki. Supa imarī kikirimarāja i'siakaka kiwājītāji yijaiyu. Wāārō'ōrāja Jesúre wārōeka, i'supakajaoka po'imajare kijeyobaeka. Supa imarī Jesúš majaroka nimaupatiji po'imajare ā'mitiripataika upakaja, ikioka sā'mitiripatarapaki ñarīpupajoayu,— Festore kērīka.

²⁷ —Ñipamaki Agripa, Tuparāro'si bojañirimajare bojaeka ¿yaje mia'mitiripēayu? “Sā'mitiripēaiki kime”, mireka ñarīpupajoayu,— Pablote kire ārika.

²⁸ —¿I'supaka yire mijaikajikapi “Jesúre kiā'mitiripēarāñu”, yireka merīpupajoayu bai?— Agripate ārika.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote kire ārika: —Rikimaka majaroka yijaijika, kūpaji yijaijikaoka, miro'si Tuparāte yijēñeyu. Supabaturā ō'ō yijaika ā'mitiriyā ritajaro'si Tuparāte yijēñeyu, Jesúre ña'mitiripēaika upaka mija ā'mitiripēaokaro'si. I'supaka simako'omakaja yupaka ŕerumijiaŕi pī'pekarā mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ārika.

³⁰⁻³¹ I'supaka kērīka be'erō'ō Agripa, Festo, Berenice torā nimaeka upatiji aŕerō'ōrā na'rika, ikupaka natiyiaja jaiokaro'si:

—Dakoa oka imabeyua kiro'si. Supa imarī “Kireyaparū”, maki kireka āriberijiki. I'supakajaoka wēkomaka imariwi'iarāoka kimaberijīñu,— narika.

³² Supa imarī Agripate ikupaka ārika Festore:

—“Īpi César pō'irā oka jierika yiyapayu”, kērīberirikareka, maekaka kire maja'atajīñu imakoŕeyu,— kire kērīka.

¹ Torājīrā mae, “Pablote, supabatirā kika wēkomaka baariwi'iarā imarāteoka Italiaka'iarā mapūatajīñu”, ĩparimarāre ārika poto surara ĩpamaki Julio wāmeikite Italiaka'iarā yijare ne'ewa'rīrūjerape.* ĩpi César surara wāmeitarā ĩpamaki kimarape. ² Supa imarī Adramitio wāmeika wejeaĭi i'taeka waĭururā jāitirā yija a'riū'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea pāpitaka turitaparī a'yua simarape i'sia waĭuru. ĩrika Aristarco wāmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarā Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareaĭi yija a'rape. Aĕrīmi Sidonwejeārā yija eyarape. Torā eyatirā jia Pablote ĩawārūwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarā kijeyomarāre Pablote ĩarika yaĭamaka jājibaaberapaki Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irījia kire nijirāñu je'e”, āriwa'ri. ⁴ Sidonĭi yija o'rapaka poto jājia wīrōa yijare baerapaka. Wājia a'riwārūberīwa'ri Chīpre wāmeika jūmurika jājitaka wīrōa baerberapaka pē'rōtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, Panfiliaka'ia, wājitāji yija o'rape. Topi o'ritirā Liciaka'iarā Mira wāmeika wejeārā yija eyarape.

⁶ Torā eyatirā surara ĩpamaki Julio Italiaka'iarā a'yua ĩrākūmu waĭuru kīatōporape. Alejandriakaka simarape i'sia waĭuru. Sarā yija jāirape saĭi a'yaokaro'si. ⁷ Jājia wīrōa baemaka, ĩrārīmimarīa a'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Cnido wāmeika wejea ko'apito yija eyarape. Wājitāji sayjia o'ritaparape. Yija a'rapaka wājitāji jājia wīrōa baemaka, wājia yija a'riwārūberape. Wejerīrika pē'rōtorā tēriwa'ritirā Salmona wāmeika wejeārā yija o'rape. Supabatirā Creta wāmeika jūmurika, wīrōa rārīta'airō'ōpi yija a'riirījarape. ⁸ Topi rākuwa'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Lasea wāmeika wejewā'tarā, Buenos Puertos nawāmeeyeirō'ōrā yija eyarape.

⁹ ĩrārīmimarīa sajaritirape yija a'riū'murapaka be'erō'ō. Pu'ea kajajaja sajariwa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Supa imarī ikupaka Pablote nare okajāārape:

¹⁰ —Yijeyomarā yīpūpajoaikareka ō'ōpi mo'yua, werika simarāñu maro'si. Waĭuru ña'mirāka, supabatirā waruakaoka ña'mīpatarāka je'e. Maririrāñu je'e aĕyari, — Pablote nare ārape.

¹¹ ĩsupaka kērīko'omakaja surara ĩpamakire kire ā'mitirīpēaberape. Waĭuru ĩpamaki, supabatirā waĭuru temarīkarimajire takaja kiā'mitirīpēarape. ¹² “Pu'ea simarāka poto marakajepāābesarāñu ō'ōrā”, āriĭpūpajoawa'ri, i'sia pāpitakarā pu'ea nare o'ririka aĕrāte yaĭaberape, yijaka a'raparā. Supa imarī “Fenicewejeārā Cretajūmurikarā ma'riye'e. Torā pu'ea mareka o'rirū”, narāpe. Ka'arirō'ō pañaka simamaka waĭuru pāārūkirō'ōrā jājia wīrōa baerberījika simarape.

Werika wejea nare baaeka

¹³ Wejerīrikapi jājimarīa wīrōa baemaka ĩawa'ri, “Fenicērā maeyarāñu je'e”, narīpūpajoarape. ĩsupaka pūpajoatirā Creta jūmurika rijepē'rōtopi yija rākuū'murape ate. ¹⁴ ĩsia be'erō'ō no'ojirāmarīaja jājitaka ma'karoka pē'rōtopi waĭururā wīrōa eiū'murapaka. Jājia wīrōa Nordeste wāmeika simarape. ¹⁵ Jājia wīrōa waĭuru baemaka wājitāji yija a'riwārūberape. Supa simamaka wīrōa e'ewa'rapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁶ Kūpajīka jūmurika Cauda wāmeika rārīta'aipē'rōtopi jājitaka baetiaybeyurō'ō yija o'rape. Supa imarī ka'wisi be'erō'ō kūmumakarāka naji'abaawa'rapaka ne'erape. Waĭurureka sayiepātīrā sanapī'perape. ¹⁷ Sanamaajāārapaka be'erō'ō pāukārōapi waĭuru napī'perape jījia sañi'aokaro'si, wīrōa baemaka sañi'mia'si āriwa'ri. ĩsia be'erō'ō, “Sirte wāmeika pō'sirō'ōrā wīrōa baepūatarākareka pūri sawerīpañarañu”, āriĭpūpajoawa'ri, wīrōa sarā eirūkia sayapāia naruerape mae, waĭuru jājia turikoreka. Supa imarī wīrōa baepūatarapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁸ Supa imarī aĕrīmi wīrōa jājia baetēatamaka, waĭurureka imarapaka waruaka riapakiakarā nabareū'murape wīlbaapañaka sajayaokaro'si. ¹⁹ Aĕrīmi ate waĭurureka imarapaka pāukārōa, sayapāia, waĭuru tuarūkia ba'irījia riapakiakarā nabarerape. ²⁰ ĩrārīmimarīa jimarī okoa ūmakaka imamaka, tā'pia, aiyakaoka ōiberapaka. Supabatirā yijare jājia wīrōa eimaka, “Ōñia imaberījika maimē”, yija āriĭpūpajoarape.

²¹ ĩrārīmimarīa ba'abekaja yija imarape. Supa imarī ĩsupaka simamaka ĩawa'ri mi'mirīkatirā ikupaka Pablote jāirape:

—Creta pāpitakarā yīairapaka mija yī'ririkareka, ikupaka ba'iaja majūaberījāārape. Supabatirā waĭuru bitamarīberījāārapaka, waruakaoka ririberījāārapaka. ²² Maekaka pūri mija wayupī'ria'si. Ika waĭuru ririko'omakaja, ĩrikaoka makaki riribesarāñuki. ²³ ĩkupaka sime: ĩpamaki Tuĕarā, kiyapaika upakaja yiyī'ririayuka, ñami yīpō'irā āngelte kīpūatako'o. ²⁴ Yīpō'irā eyatirā, ikupaka yire kibojako'o: “Pablo, mikīkia'si. Romawejeārā eyatirā ĩpi César wājitāji, ‘Oka yire imabeyua’, kire merīrāñu. Supabatirā Tuĕarāte mijēñemaka mire kiā'mitirape. Supa imarī mikā waĭurupī a'yurā nīmaupatījī tāriĭpatarāñiurā”, āngelte yire āriko'o. ²⁵ Supa imarī okajājia mija imabe yijeyomarā. Tuĕarāte yī'riwa'ri “Ángelte bojaka

* 27:1 El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

upakaja simarāñu”, ñarĩpupajoayu. ²⁶ I'supaka simako'omakaja, jūmurikarā waḡuru eirāka ḡoto torā matuirāñu,— Pablote yijare ārāpe.

²⁷ Ī'pakuri jērĩtarika seyawa'rape Adriático wāmeika riapakiakareka sayapairō'ōrāja wĩrōa yijare baepūatarapaka ruḡu. I'siñami ñe'metājirō'ōjĩrā, “Ka'iarā maeyaerā baayu”, waḡuru tuarimajare ārāpe. ²⁸ Supabatirā ñutakārōapi āta kārōbaatirā “¿No'ojĩrā ĩki sime?”, ārĩwa'ri najērābaarape. Treinta y seis metros rō'ōjĩrā ĩki simarape. ²⁹ Ātarā eiwa'ri yija ñamia'si ārĩwa'ri, botarakao wakaika ḡota pakiaka† ñutakārōa ñoakapi kārōbaatirā waḡuru itopepē'rōtopi sanaña'metarape. Waḡuru meñamaka sabaiḡarū ārĩwa'ri i'supaka nabaarape. I'supaka baatirā ñojimarĩji sawārĩrika yaḡawa'ri Tuḡarāte najēñerape. ³⁰ I'supaka simeje waḡuru tuarimajare ru'rĩrika pupajoarape. Supa imarĩ waḡuru pū'earā, wakaika ḡota pakiaka ña'metaerā nabaayu āñu upakaja kūmumakarāka nayieña'tarape. ³¹ I'supaka nabaamaka ĩawārũwa'ri, surararāka supabatirā ñipamakireoka ikupaka Pablote bojarape:

—Waḡuru tuarimajare rurirākareka, mija tārĩwārũbesarāñu,— surararākare kērĩka.

³² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kūmumakarāka pi'pekoḡeka nayiita'ruirape, “Sōñu upakaja sameñaparū”, ārĩwa'ri.

³³ Bikitojo ñamiji neiḡupurō'ō ikupaka Pablote yijare ārāpe:

—Mija ba'abe pañakama kūḡaji. Ī'pakuri jērĩtarika sajaritĩyu, wayuḡi'ḡaraka, ba'abekaja mija ima. ³⁴ Mae mija ba'abe pañakama kūḡaji. “Jia rikitubaritirā, mija tārĩrāñu”, ārĩwa'ri mijare yiba'arũjeyu. Mija wayuḡi'ria'si. Ī'rĩkaoka mijakarā reyabesarāñurā,— Pablote yijare ārāpe.

³⁵ Supabatirā ḡan e'tirā, “Jia mibaayu”, Tuḡarāte kērāpe yija ĩarapaka wājĩtāji. Supabatirā kūḡaji ña'kata'arĩ e'tirā kiba'arape. ³⁶ I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, okajājia yija jarape. Supa imarĩ yija imarakamakiji sayija ba'arape. ³⁷ Doscientos setenta y seis rakamaki ḡo'imaja yija imarape i'sia waḡuruḡi'a'raḡarā. ³⁸ Yija ba'ariyaḡarapārō'ōjĩrā yija ba'arape. Ba'aweatirā trigo nabarerape, waḡuru wiibaka jayaokaro'si.

Waḡuru ña'mika

³⁹ Sawārāpaka ḡoto waḡuru tuarimajare jūmurika ĩarikoḡeripotojo “I'supaka wāmeika sime i'sia jūmurika”, narĩwārũberape. I'supaka simako'omakaja jūmuri ritakarā ḡō'sia ōimaka ĩatirā, “Torā maḡāye'e”, narĩpupajoarape. ⁴⁰ Supa imarĩ wakaika ḡota pakiaka waḡuru ñi'aokaro'si mamarĩ naña'metaeka nayiitatarape. Supa imarĩ ĩkirā okowatoḡekarāja satuika. Supabatirā waḡuru temarĩkarũkia sarĩ'mekoreka napĩ'pekoḡeka nakuteḡaterape ate sanatemarĩkaokaro'si. Supabatirā wĩrōa eirũkia sayapāia saruḡurō'ōpi imaekato namĩatarape. Supa imarĩ ḡō'siḡē'rōtorā waḡuru waawa'raḡaka mae. ⁴¹ Torā sawaawa'raḡaka ḡoto koḡakaja waḡuru riarĩjerā eyaerā baarapaka ḡoto ḡō'siarā waḡuru eitirape. Supa imarĩ koḡakaja sapũ'erō'ōpi ḡō'siarā sayairape. Marākā'ā baatirā mo'riberijĩka simekā'āja waḡuru i'topepē'rōtopi jājia sapa'kumaka sawa'riũ'murape.

⁴² I'supaka sabaamaka ĩawa'ri, wēkomarāre najāāerā baarape surararāka. “Nare majāāḡajiñu, nabarĩru'ria'si ārĩwa'ri”, narĩbu'arape. ⁴³ I'supaka narĩko'omakaja surara ĩḡamaki ḡuri Pablote ōñia imarika yaḡarapaki. Supa imarĩ kisurararākare nare kijāārũjeberape.

—Mija bariwārũirā wārũjia bariwa'ritirā riarĩjerā mija a'ḡe mae,— kērāpe waḡurureka imarapārāte mamarĩ.

⁴⁴ Supabatirā aḡerā bariwārũbeyurāte,

—Waḡuru ḡāmirākapi mija a'ḡe,— kērāpe. Supa imarĩ ĩ'rĩkaoka rirĩmarĩjaja ka'iarā yija eyapatarape.

28

Malta wāmeika jūmurikarā Pablote turitapaeka

¹ Riarĩjerā eyatirā, “Malta wāmeika sime ĩka jūmurika”, yija ārĩwārũrape mae. ² I'sia ka'iakarā jia yijare baarapārā. Okoa jarapaka imarĩ, jĩjia simamaka ḡeka napē'arape. I'supaka baatirā, “Mija keḡajũpe”, yijare narāpe. ³ Supa imarĩ ḡeka ḡōḡoa Pablote rēarape. I'sia ḡeka kisĩarapaka ḡoto ḡeka jũ'rēika ru'riwa'ri sapĩ āñaka ḡorapaka. Kĩḡitakarā sakā'rĩjĩ'arape. ⁴ Āñaka kire kukumaka ĩatirā, i'sia ka'iareka imarapārā ikupaka natĩyijaja najaibu'arape:

—ḡo'imajare jāārimaji kimarijĩyu ĩĩ. Supa imarĩ riapakiakarā kirirĩbepakā'ā jiyĩpupaka moñuko* jia pupajoawa'ri ba'iaja kibaaika waḡa kire koriatarũjeyu mae,— narāpe.

⁵ I'supaka narĩko'omakaja Pablo ḡuri ḡekaō'toarā āñaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torā imarapārā ḡuri “Kire sapĩḡirāñu je'e, supabatirā ñojimarĩji

† 27:29 Ancla * 28:4 La diosa de justicia

kipupaririña'rirāñu je'e", narikoperape. I'sia be'erō'ō űoaka ta'akošetirā kijiribepakā'ā ĩawa'ri, ape upaka napupajoarape ate: "Majiyipupayeerijayuka po'ĩmaja po'ĩapi ña'ñjāitirā ketayu mae", narāpe.

⁷ Peka ō'towā'tarā simarape I'rākō'rĩmato ka'ĩa jūmurikarā imarā ĩpamakirika. Publio wāmeiki kimarape iki. Kiwi'iarā yijare e'etoritirā maekarakarĩmi torā yija imarapaka poto jimarĩ jia yijare kibaarape. ⁸ Torā yija imarapaka poto Publio paki, yoyaka, jōpĩrika pĩtiyika kijiribayurape. Kipō'irā ĩari Pablote a'rapape. Kipō'irā eyatirā Tuparāte kijēnerape. Supabatirā kipitaka wāmarĩa imarapaki pēmarā kija a'pēarapaka poto kijājirape. ⁹ I'supaka kibaamaka ā'mitiriwa'ri, i'sia jūmurikareka a'pērā wāmarĩa imaraparāte kipō'irā etarape. Supa imarĩ wāmarĩa nima o'rapaka nareoka. ¹⁰ Yijare ā'mitiripēairā imarĩ, jia yijare nabaarape. Yija a'rĩrā baarapaka ru'pu ritaja yija ba'awa'rĩrūkia yijare nijirape dakoa jariwa'rĩmarĩaja.

Romawejearā Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jūmurikarā yija imarapaka be'erō'ō a'yaokaro'si wa'puru'urā yija jāirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torā tuika simarape i'sia wa'puru. Alejandrĩa wāmeirō'ōpĩ i'taeka simarape. Sapū'erō'ōpĩ, jērāka najiyipupayeika Cāstor, supabatirā Pōlux ru'puko'a upaka baeka simarape. ¹² I'sia wa'puru'pĩ a'rĩtirā Siracusa wāmeika wejea papĩtakarā yija eyarape. Maekarakarĩmi torā yija imarape. ¹³ Topĩ Regiowejearā yija eyarape. Wejerĩrikapĩ wĩrōa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Supa imarĩ a'pērĩmĩji Pozzuolĩrā eyatirā torā yija marāpe. ¹⁴ I'sia wejeareka a'pērā Jesūre yĩ'yurāte yija ĩatōporape. "Yija pō'irā I'rākuri jērĩtarika mĩja tuibe", yijare narāpe. I'sia be'erō'ō ma'apĩ yija a'rĩū'murape Romawejearā. ¹⁵ Romareka Jesūre yĩ'yurā yija a'rapaka ōrĩweitirā nimarape. Yoe naro'si simako'omakaja ma'arā yijare torĩrĩ netarape. ĩrārimarā, Foro de Apĩo wāmeika wejearā yijare toraparā. Supabatirā a'pērā Tres Tabernas wāmeika wejearā yijare toraparā. Torā nare ĩatōpotirā, "Jia mĩbaayū", Tuparāte kērāpe Pablo. Supa imarĩ jia jĩjimakapĩ okajĩja kimarape. ¹⁶ Romarā yija eyarapaka be'erō'ō wēkomaka imariwi'iarā Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kĩro'sĩji wĩ'iarā kĩre nimarūjerape. Torā I'rārimĩ upakaja I'rĩka surara kĩre tuero'yirape.

Romarā Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erō'ō maekarakarĩmĩreka judĩotatarā ĩmatiyarĩmajare Pablote akarūjeka. Narērĩpataeka poto ikupaka nare kĩbojaeka:

—Yĩjeyomarā, dĩkaoka ba'ĩaja judĩotatarāte baaberapaki yĩ'i. Mañekiarāte baaroyĩkakakaoka ba'ĩaja jaiberapaki yĩ'i. I'supaka yibaaberiko'omakaja matatarā Jerusalēnrā yire nañ'arape. I'sia be'erō'ō surara ĩpamakite Cesarearā yire pūatarape, "Oka kĩre ĩma, oka kĩre ĩmabeyua", ārĩwa'ri Romakarāre yire jērĩaokaro'si. ¹⁸ Yire jērĩatirā yire ja'atarika nayapakoperape, "Dĩka oka mĩre ĩmabeyua. Supa imarĩ mĩre jāĩtarika ĩmabeyuaoka", ārĩwa'ri. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja matatarā yire ja'atarika ya'paberaparā. Supa imarĩ "Nĩpamaki Romakaki, 'Oka ĩro'si ĩma, oka mĩre ĩmabeyua', yire kērĩrika yĩyapayū", ñarāpe. Roma ĩpamaki wājĩtāji matatarāte yokabaokaro'simarĩa i'supaka ñarāpe. ²⁰ Supa imarĩ i'sia mĩjaka jaĩokaro'si, mĩjare yakarūjēpūako'o. Judĩotatarāte ta'aroyĩki Jesucristo kĩme. Kĩre ā'mitiripēaiki ñĩmamaka, pērumĩjĩapĩ pĩ'pekaki ñĩme,— Pablote ārĩka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka kĩre narĩka:

—Oka mĩre ĩmakaka pāpera Judeaka ĩakarāre pūataika e'etoribeyurā yija. Matā'omaja topĩ i'taraparāoka dakoa mĩreka ba'ĩaja jaĩetaberaparā. ²² "Jĩmarĩa sĩme po'ĩmajare Jesūre ā'mitiripēarika", ārĩrikakaka oyĩaja yija ā'mĩtiyu. Supa imarĩ ĩka mamaka pūpajoarĩkakaka, mĩ'i pūri, ĩmarākā'ā samĩpūpajoayū? I'siakaka yija ā'mitiriyapayū,— kĩre narĩka.

²³ Supa imarĩ "I'sĩrĩmi marērĩye'e je'e", narĩka. I'supaka ārĩweitirā napĩbika. Najērāpāāekarĩmi seyaeka poto rikĩmarāja po'ĩmajaka jeyoarĩwa'rĩtirā neyaeka Pablote ĩmaekarō'ōrā. Narēpakā'ā ĩatirā, "Ikupaka Jesūre yĩ'yurāte jā'mebaraka Tuparāte nare ĩmaruputarāñu", ārĩwa'ri Pablote bojaeka. Bĩkĩtojo ñamĩji kĩbojaū'mueka, rā'ĩtakarā kĩbojatiyika. Moĩsēs ĩmaroyĩkakite o'oekakaka supabatirā Tuparāro'si bojaĩjĩrimajare o'oekakakaoka kĩbojaeka "Jesūre na'mitiripēarū", ārĩwa'ri. ²⁴ ĩrārimarā Pablote jaika jia ā'mitirĩkarā. A'pērā pūri sā'mitiripēaberĩkarā. ²⁵ Supa imarĩ I'rĩka upakaja pūpajoaberĩwa'ri nokabojĩū'mueka. Napĩbirā baeka ru'pu "ĩrārimarā yire ā'mitiriyapabeyurā", ārĩpūpajoawa'ri, ikupaka Pablote nare bojaeka:

—ĩsaĩapĩ ārĩwa'ri ikupaka wājĩa Espĩritu Santore bojaeka mañekiarāte:

²⁶ "Ikupaka judĩotatarāte yĩro'si mĩja bojape: ĩrākurĩmarĩa yĩbojaika ā'mitirĩkoperĩpotojo, samĩja ōrĩpūawārūbesarāñu. Yĩbaaroyĩka ĩakoperĩpotojo, 'I'supaka Tuparāte baayū', mĩja ārĩwārūbesarāñu.' "

²⁷ Ikupakaoka Tuparāte ārĩka ĩsaĩare: "Yĩrika yĩ'rĩriyapabeyurā imarĩ, sōrĩpūawārūbeyurā nĩme. Supa imarĩ na'mukopea natāteyu. Supabatirā napĩpiyu, dakoa ĩakoreka.

Yirika nayi'riyaparikareka, nare ñañua, nare yibojaikaoka norĩpũajããeka. I'supaka imawa'ri, ba'iaja nabaaiika naja'atarikareka, nare yitããjããeka", Tuḡarãte ãrika Isafare.

²⁸⁻²⁹ Maekakaoka mija judiotatarã Tuḡarãrika bojariroka ã'mitiriyaḡabeyurã ruḡu. Suḡa imarĩ Tuḡarãte ḡo'imajare tããrimajaroka, judiotatamarĩrã imarãte bojarika simarãñu. Ĩ'rã ḡuri sã'mitiritirã ĩĳimaka sayi'rĩrãñurã,— Pablote nare ãrika.

I'suḡaka kẽḡakã'ã ã'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judiotatarãte a'rika.

³⁰ Ĩ'ḡakuri wejejẽ'rãka jia Pablote torã imaeka. Wi'iareka kima waḡa waḡaĳibaraka ki-maeka. Torã kire iarĩ etaroyikarã rakamakiteje jia ke'etoriroyika. ³¹ Kĩkirimarĩaja, "Ikuḡaka Jesũre yi'yurãte jã'mebaraka Tuḡarãte nare imaruḡutarãñu mae", ãrĩwa'ri nare kibojaroyika. Suḡabatirã maḡamaki Jesucristorika kiwãrõroyika. I'suḡaka bojabaraka Pablote imaeka ḡoto makioka "Jesũs majaroka miwãrõ'si", kire ãrĩberika.

I'tojrãja sime ruḡu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote papepa pūataeka Corintoreka Jesúre yi'yurā imaekarāro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarā? Yi'i Pablo, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarū”, mijare yija āriṣpūayu ika papepapi. Kiyapaeka upakaja apóstol nimaokaro'si Tuparāte yire wā'maeka. Supa imarī Jesucristorika bojariroka wārōtapaiki ñime. ² Mija Corintowejekarāoka Tuparāte jiyipupaka oñurā imarī, jia kire baawa'ri mija rēñrijayu. Jesucristorirā mija imamaka Tuparāte mijare wā'maeka kirirā mija imaokaro'si. I'supaka kibaaeka “Ba'iaja baabekaja nimarū”, āriwa'ri. I'supaka oylaja sime ritaja wejereka Jesucristore ā'mitiripēairāro'si. Maipamaki kima upakaja ritajaro'sioka niṣamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, āparaka mijaro'si nare yija jēñerijayu. I'supakaja yija baayu jijimaka pupaparaka mijare nimarūjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirā mija imamaka jia Tuparāte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaa-maka, “Jia mibaayu Tuparā”, kire ñarrijayu. Supa imarī kioka jia mija jaiokaro'si, supabatirā kirikakaka jia mija ōriwapu'awārūokaro'si mijare kijyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapaika upakaja mija baawārūokaro'si kirika Tuparāte mijare ja'atayu Jesurirā mija imamaka. ⁶ I'supaka mijaro'si kibaaeka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija āriwārūeka. ⁷ Supa imarī maipamaki Jesucristore etarūkirimi ta'abaraka mija ima poto jia mijare jeyobaarijaparaka Tuparāte ime. I'supaka jia mi-jare kibaamaka dakoa jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'rabewārūrijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ā'mitiripēarija'ata'si āriwa'ri Tuparāte mijaka imajiparāñu. Supa imarī maipamaki Jesucristore pe'rietarāñurimi “Oka nareka ima”, maki mijareka āriwārūbesarāki. ⁹ Supa imarī “Ikupaka yibaarāñu”, kērika upakaja Tuparāte mare baarāñu”, āriwārūirā mija ime. Supabatirāoka iki Tuparāja imaki Kimaki Jesucristo Maipamakika jia jijimaka maimabu'arjarirā mare wā'maekaki.

Corintokarā ĩrika ta'iarāja pupajoarimarāja narakakaja napupajoaeka

¹⁰ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Jesucristore pūataekaki ñima imarī ikupaka mijare ñañu: ĩ'rikate pupajoairokapiji mija imabe, rakaka pupajoabekaja. I'supaka mija baarākareka ĩ'rika ta'iarāja mija imarāñu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja pupajoabaraka Corintokarāre ime”, Cloe tā'omajare yire āñu. “Pablote yija ā'mitiripēayu”, ‘Yija puri Apolore ā'mitiripēairā.’ Supabatirā ‘Pedrote ā'mitiripēairā yija ime’, āñurā, aṣerā ‘Jesúre yija ā'mitiripēayu’, āñurā naro'sijioka imarā”, āriwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerā i'supaka mija jaiḅu'ayu je'e? “Cristo ĩ'rikaja kime Maipamaki”, āñurā imariṣpotojo “¿Rikimarāja maiparimarāre ime”, āñurā upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yaḅua tetaekarā mijaro'si reyañjekaki? “¿Pablorirā yija imaye'e”, āparaka rupuko'a mija jūjerūjeka bai je'e? Jēno'o Jesurirā imawa'ri rupuko'a mija jūjerūjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija pō'irā imarā, Crispo supabatirā Gayore rupuko'a yijūjerape. Sapi āriwa'ri “Kiupaka oylaja pupajoairā yija imamaka, Pablote yijare rupuko'a jūjeka”, mija āñaokaro'simarā simarape. Supa imarī ĩ'parāte takaja rupuko'a yijūjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñariḅupajoayu. ¹⁶ (Ā'ā, mae aṣea ñoñu. Estēfanas rirāre rupuko'a yijūjeka. I'supaka baaekaki ñimako'omakaja aṣerā imabeyurā rupuko'a yijūjekarā ñoñuareka). ¹⁷ “Rupuko'a mijūjetapaape”, āriwa'rimarā Jesúre yire pūataeka. “Po'imajare tāārimaji kime Cristo”, āparaka “Yirika bojariroka mibojatapaape”, āriwa'ri yire kipūataeka. Jiyurika yoka ā'mitiririjiyuwa'ri pō'imajare yire yi'rirū āriwa'rimarā Jesúrika bojariroka yiwārōyu. Yipupaka yire āñu upaka jiyurika na'mitiyuapitakaja nare yiwārōrikareka “Mare tāāwa'ri yaḅua tetaekarā Cristore reyaeka”, āririka ōriḅeyurā pō'imajare imajāēka.

Maro'si Jesucristore reyaekapi, āriwa'ri jia maimarijayu āñua jairō'ō

¹⁸ Supa imarī Jesucristore yaḅua tetaekarā napatakāiekakaka majaroka ā'mitirikopetirā, “Wapuju ōriḅūamarī oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā. Tuparāte yi'rwa'ri kipō'irā a'rirūkirā puri. “Tēriwa'ribaji imaki imarī, ika majarokapi Tuparāte mare tāārāñu”, āñurā maime. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sabojayu mamarīji kiro'si o'orimajire Tuparā majaropūñurā o'oeka:

“ Jia pupajoarika oñurā imarī, jītaka sime yija wārōika', nañua dako wapamarā ñamajī naro'si sayjarirūjerāñu. Jia napupajoakoḅeika ñiaripe'yorāñu”, Tuparāte ārika o'oeka pūñurā.

²⁰ Jesúre reyaekapi āriwa'ri bikija sabojatika upakaja sajarika. Supa imarī jia pupajoarika oñurā, noñuapi Tuparāte ōriwārūbeyurā. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimaja, sapi natāārūkimarā sime. Supabatirā napupaka nare āñu upakaja pupajoatirā

jia jaiwārūrijayurāoka, saḡi Tuḡarā ḡō'irā eyawārūbesarāñurā. I'suḡaka puḡajoairē dakoa waḡamarā naḡuḡajoaika jarirūḡeiki kime Tuḡarā. ²¹ Ritaja jērāko'awārūḡataiki imarī, “Naḡuḡajoaikaḡi yire ḡribesarāñurā ḡo'imaja”, Tuḡarāte ārīka. I'suḡaka simamaka ikuḡaka simarika kiyapaeka: Kirika bojariroka yi'yurāte ba'iaja jūarūkia imakoḡekareka Tuḡarāte nare tāēka, “Waḡuju ḡakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ā'mitiripēabeyurāte ārīko'omakaja.

²² “Karemarīa rita ima ḡablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuḡarāte jeyobaaikaḡi yijare kibaabeajāēka”, judiōtatarāte ārīḡuḡajoayu. Judiōrākamarīrā ḡuri, “Yija ḡnūmijikamarā Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yaḡabeyu”, ārīḡuḡajoairā. ²³ Tuḡarāte yi'yurā ḡuri, “Maro'si yaḡua tetaekarā Jesūre reyaeka”, āñua majaroka bojarijayurā maime. Samabojarika ā'mitiriyapaḡbeyurā imarī, judiōtatarāte saḡe'yoyu. Judiōtatarāte saḡe'yoyu, “Waḡuju ḡriḡūamarī oka sime”, nañu naro'si. ²⁴ I'suḡaka narīko'omakaja i'rārimaki judiōrāka, suḡabatirā judiōrākamarīrāoka Tuḡarāte wā'maekarā imarī, Jesūrika bojariroka ā'mitirirāte sayi'yurā maime. Suḡa imarī “Cristoḡi ārīwa'ri mare tāēkaki imarī, ritaja tērīwa'ribaji kime Tuḡarā. Suḡabatirāoka ritaja ḡñuka kime”, marīḡuḡajoariayu. ²⁵ Tuḡarā ḡriwārūriroka ḡriwārūḡbeyurā imarī, “Kimakire reyaerā Tuḡarāte ḡūatamaka waḡuju ḡriḡūabekaja kibaeka”, nañu kire ā'mitiripēabeyurā. “Dika jarīwa'ririmarā yija ḡñu”, narīkoḡeiko'omakaja, norīkoḡeika tērīwa'ribaji sime Tuḡarāte ḡñu. I'suḡakajaoka, “Kimakire reyaerā kiḡūatamaka tērīrimarīka kimaeka”, nañu. I'suḡaka narīko'omakaja “Tērīribajirā yija ime”, narīkoḡeika i'suḡakamarīa sime. Kimakire ḡūatawa'ri nare tērīwa'ribaji kimaeka.

²⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Kūḡajjīkaja ḡriḡūairā nime”, ḡo'imajare mijareka ārīko'omakaja Tuḡarāte mijare wā'maeka. Suḡabatirā kūḡajjīkajaoka mijakarā ḡo'imajare jā'merimaja imaeka. I'suḡakajaoka nimaeka imatīyarimaja makarā mija watōḡekarā. ²⁷⁻²⁸ Tuḡarāte mijare wā'maeka “Jia ḡriḡūabeyurā nime”, kire ḡriḡbeyurāte mijareka ārīko'omakaja. “Jia ḡñurā yija ime”, ārīkoḡekarāte “Ba'iaja maḡuḡajoayu”, narīwārūḡi ārīwa'ri, i'suḡaka kibaeka. Suḡabatirā i'suḡakajaoka baawa'ri “Imatiyabeyurā nime”, narīkarāte Tuḡarāte wā'maeka kirirā nimaokaro'si. I'suḡaka kibaeka “Tērīrā yija ime”, ārīkoḡekarāte wayuḡi'rirū ārīwa'ri. Suḡabatirā ḡo'imajare jiyiḡuḡaka ḡriḡbeyurāte kiwā'maeka, Tuḡarāte yi'riḡbeyurāte jiyiḡuḡapayeeikakaka “Dako waḡamarīa sime”, ḡo'imajare ārīwārūokaro'si. ²⁹ I'suḡaka baaiki Tuḡarāte imamaka, kīaika wājītāji, “Imatiyaiki ḡimamaka, yire miwā'maeka”, ārīḡuḡajoarika imabeyua. ³⁰ I'suḡaka simamaka Tuḡarāḡi ārīwa'ritakaja Jesūre yi'yurā majayu. Kimakīḡi ārīwa'ri mare kitāēka ḡñurā imarī, “Ritaja ḡuḡaiki kime”, marīwārūyu. Cristore reyaekaḡi ārīwa'ri ba'iaja mabaakoḡeika waḡakoyika simamaka jīirā maime kiñakoareka mae. Suḡa imarī kirirā mare jarirūḡekaki imarī, ba'iaja mabaako'omakaja saja'atabaraka jiaḡiji kika imarijayurā Tuḡarāte mare imarūḡeyu. ³¹ I'suḡaka maro'si kibaeka simamaka, ikuḡaka sabojayu kioka o'oeka ḡūñurā: “Maḡuḡayariji maimakaka jījimaka boḡabekaja Tuḡarāte maro'si baarijuyaukaka takaja jījimakaḡi mabojarijariye'e”, ārīwa'ri sabojayu.

2

“Yaḡua tetaekarā Jesūre reyaeka”, ārīwa'ri samajaroka ḡablote bojaeka

¹ Mija ḡō'irā yeyarapaḡa ḡoto Tuḡarārika bojariroka, ḡo'imajare ā'mitirikoribeyua mijare yiwārōū'murapaḡa jia mija ḡpe yijeyomarā. “Jiitaka ḡñuka kime”, yireka narīrū”, ārīwa'rimarīa mijare sayiwārōraḡe. I'suḡaka jaibekaja, jia mija ḡriwāḡu'airokaḡi mijare yiwārōraḡe. ² Mija ḡō'irā ḡimarapaḡa ḡoto “Yaḡua tetaekarā Jesūre reyaekakaka takaja nare yiboyaje'e”, ārīwa'ri mijare yibojaraḡe. ³ Mija ḡō'irā yeyarapaḡa ḡoto “Nare bojawaḡu'atawārūberijiki nime”, ārīwa'ri wājiaja yitararaḡe. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojaraḡaḡa “Jia ḡñurā yija ime”, āñurāte jairokaḡimarīa mijare yibojaraḡe. “ḡablote jia bojaika simamaka Cristore yija ā'mitiripēayu”, narīrū”, ārīwa'rimarīa mijare sayibojaraḡe. I'suḡaka imabekaja, Espiritu Santorikaḡi maikoribeyua mijare yibaabeaḡapaḡa iawa'ri yibojaraḡaḡa mija ā'mitiripēarape. ⁵ I'suḡaka simamaka jia jērāko'airā ḡuḡa jiaḡi yijaiiroka mija ā'mitiripēarikoḡakaja Tuḡarārika iatōḡowa'ri Jesucristore mija yi'ririka yiyaraḡe.

Jia Tuḡarāte mare baaeka morīwārūerā Espiritu Santore mare wārōyu

⁶ Suḡa simako'omakaja jia ḡuḡaka yija wārōyu Jesucristorika jia ḡñurāte. Kire ā'mitiripēabeyurā ḡuri, suḡabatirā niḡarimarā naro'siji, naḡuḡamiji ḡḡikaḡi najaiika ḡuḡa yija wārōbeyu. Niḡarimarāre reyarāñurāmi nakaja saririrāñu norīkoḡeika. ⁷ I'suḡaka simamaka Tuḡarārikaḡi mijare yija wārōyu. Ika wejea kiḡo'ijiaerā baaeka ruḡubajirā, “Ikuḡaka baatirā ḡo'imajare yitāārāñu, suḡabatirā jiitakaja nare yibaarāñu”, kērītika. Ruḡu i'siroka ḡo'imajare Tuḡarāte ḡriḡūeberika imakoḡeika nare yija wārōyu. ⁸⁻⁹ Iroka i'sia ni'i i'rīkaoka iḡarimarākaki ḡriwāḡu'abeyua. Norīwāḡu'arikareka Maipamaki tērīrikaja

imatiyaukite yapa tetaekarā najāāberijāāeka. Iroka norīwapa'aberiko'omakaja, ikupaka kiro'si bojaljirimajite o'ekakaka morīye'e:

“Jijimakapi kire oñurāte jia imarūkia Tuparāte jieweitika po'imajare iakoribeyuakaka. Supabatirā apekurioka napupajoabeyua, i'supakajaoka na'mitirikoribeyua”, sabojayu Tuparā majaroka o'oea pñūurā.

¹⁰I'supaka po'imajare oñberika simako'omakaja, maekaka puri sayija oñu Espiritu Santore yijare sōrīrūjemaka. I'supaka Espiritu Santore baayu dakoa jariwa'rimarāta oñuka imarī. Supa imarī ritaja Tuparāte pupajoaimiji pariiji oñpataiki kime.

¹¹Po'imaja matiyajaja, “Iki i'supaka pupajoaiki mae”, ari'pupajoawārūbu'abeyurā maime. I'supaka imarā maimamaka, i'rika po'imajare pupajoaika, i'rikaja kiōrīrūkia sime. I'supakajaoka sime Espiritu Santoro'si i'rikaja Tuparāte pupajoaika ritaja kiōñua.

¹²Jesūre ā'mitiripēabeyurā naro'siji napupamiji tīpikapi nabojako'peika ā'mitiripēabeyurā yija ime. Espiritu Santore wārōika takaja yija ā'mitiripēayū. Jia Tuparāte mare ja'ataekakaka morīwārūrē Espiritu Santore maro'si kīpūataeka. ¹³I'supaka simamaka Espiritu Santore yijare wārōikapi yija jaiyu. Kire ā'mitiripēairā imarī, yijare kijeyobaikapi a'perā kire ā'mitiripēairāte yija wārōwapa'atayu. Yija pupajoaimiji tīpikapimarāta wārōrimaja yija ime.

¹⁴Tuparāte nayi'ribepakā'ā Espiritu Santore nare ña'rjāiberikarā puri, kijeyobaaikapi nare yija bojaka imarā mairīwārūbeyurā. “Wapaju oñpūaberi oka sime”, narīpupajoayu.

¹⁵Espiritu Santore nare ña'rjāikarā puri po'imajare imarijayau i'atirā, “Iku'paka sime jia baarika, ika puri ba'iaja baarika ima”, ari'pupajoawārūrā. Jesūre yi'ribeyurā puri Espiritu Santore ña'rjāiberikarā imarī, “I'supaka ba'iaja nabaayū”, i'rikaoka ari'berijiki yijareka.

¹⁶I'supaka mijare yo'opūayu ikupaka Tuparā oka pñūu o'oekarā sabojaika simamaka: “Maipamaki Tuparāte pupajoaika maki oñbeyuka. I'supakajaoka maki kire wārōberijiki”, ari'wa'ri sabojayu Tuparā oka pñūu.

I'supaka simako'omakaja Cristore pupajoaimijakakapi mapupajoarijaya Espiritu Santore mare ña'rjāikarā imarī.

3

Iku'paka nime Tuparārika ba'iraberimaja

¹Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā ñimarapaka poto a'perō'ōkarā Espiritu Santore ña'rjāitikirāte yiwārōrapaka upakamarāta mijare yiwārōrape. Tuparāte jia yi'riwārūbeyukajirā mija imamaka, mijaro'siji mija pupamiji ba'ia tīpikarā mija imarapaka imarī me'rāka wārōū'muika upaka Cristorika mijare yiwārōrape. ²I'supaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurāte oñuakaka mijare yiwārōberape ru'pū. Maekakaoka i'supakaja ka'wisikakaka mijare yiwārōwārūbeyukaji ru'pū. ³I'supaka mijare ña'ñu Tuparāte oñbeyurāte baaika upakaja baarika yapairā mija ime ru'pū ari'wa'ri. Ā'mitirikōrī je'e. Mija tiyijaja oakiparaka mija jaiyuyebu'arijaya. I'supaka mija imamaka, i'atirā, “Espiritu Santore ña'rjāiberikarā upaka pupajoawa'ri nayapaika upakaja nabaariyapayū”, mijareka ña'ñu. ⁴I'supaka imawa'ri, “Pabote ā'mitiripēairā imarā yija puri”, i'rarimarāre āpakā'ā, “Jēno'o, Apolore yi'yurā yija puri”, āparaka mija ari'bu'arijaya. I'supaka mija imamaka, Tuparāte yi'ribeyurāte baaika upakaja mija baarijaya ru'pū.

⁵Yi'i Pabolo, Apolopitiyika Tuparārika ba'iraberimaja yija ime. I'supaka simamaka, yija wārōrapaka yi'riwa'ri Jesūre mija ā'mitiripēarape. “Iku'paka rakakaja baarimaja mija imarāñū”, ari'wa'ri Maipamakire yijare jā'meka upakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷Yi'i mijare mamarī wārōū'murapaki. Yibe'erō'ō Apolo i'supakajaoka mijare wārōrijarapaki. I'supaka simako'omakaja Tuparā i'rikaja imatiyauki imarī, Jesūre yi'yurā mijare jarirūjetirā, sa'pi jia kirika mija oñmirīrikawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaarijayuka. I'supaka kimamaka, mamarī kirika bojariroka a'perāte wārōrimaja, sabe'erō'ōpi sabojawapa'atarimajaoka imatiyabeyurā imarā.* ⁸Tuparārika bojariroka mamarī wārōrimaja, sabe'erō'ōpi bojawapa'atarimajaka i'rātijiji ba'irabeirā nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiōñua simamaka sawapa jia Tuparāte nare baarāñū. ⁹Yi'i, Apolopitiyika i'rika upakaja pupajoatirā Tuparārika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirirā mija imamaka, mija pō'irā Tuparāte yijare pūataeka. ¹⁰Supa imarī jia yire jeyobaatirā, mamarītaka kirika bojariroka mijare yiwārōū'muerā Tuparāte mija pō'irā yire pūataeka. Sabe'erō'ōpi a'perā mijare sawārōrimaja imarā mae. Jia wājia pupajoabaraka sanawārōrijarirārkareka jia simarāñū.† ¹¹I'supaka simamaka ikupaka āparaka mamarī mijare yiwārōū'mueka: “Jesucristopi Tuparāte mare

* 3:6-7 La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Apolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra. † 3:10 La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé.

tāāyu”, āparaka mijare yiwārōrape. Apeupakapi Tuparāte mare tāārūkia maki mijare wārōberijiki. ¹²⁻¹³ I'supaka simako'omakaja I'rārimarā imarā wājimiji Tuparārika bojariroka wārōruputairā. Aperā pūri kirika wārōrimaja imari'opotōjo i'supakamarīa baairā. Cristore wā'marāñurīmi, wāārō'ōrāja “Ika jia ima, ika pūri jiamarīa ima mirākīyu”, āparaka kirika maba'irabeka mirāka jia īatīyarīji sakīarāñu marākā'ā sime āriwa'ri. Īakōrī je'e. Weje'ērākaja simaokaro'si jiyiakaka wī'ia mabaajīñu. Jiamarīakaka samabaajika pūri, weje'ērākaja simaberijīñu. Wāārō'ōrāja “Jiamarīakaka wī'ia nabaarape”, po'imajare āri'āñu. ¹⁴ Jia po'imajare nawārōeka mirāka kīarākareka pūri, “Jia sime”, kērīrāñu. Supa imarī sīatirā jia sawapa Cristore nare baarāñu. ¹⁵ Po'imajare jia wārōberikarāte ba'irabeko'peka īatirā pūri “Jiamarīa sime”, kērīrāñu. Supa imarī naba'iraberiwapa tō'oberiripōtōjo, Cristoka imarūkirā nimarāñu imarika. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime: Wī'ibai'ipi kiwi'ia oomaka, kiru'yu upaka imarā nimarāñu. Ritaja kiwi'iareka ima oopataripōtōjo saba'ipi pūri ru'rīporikakī imarī, tāñuka. I'supaka simarāñu wājimijipi wārōberikarāro'si.

¹⁶ Espiritu Santore ña'rījāikarā imarī, mija watōpekarā Tuparāte imamaka, jiyipupaka kire ōrīriwī' i upaka torā mija ime. Ķ'siakaka ōrībeyurā mija ime bai je'e? ¹⁷ Tuparāka imarā maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayu. Supa imarī I'rārimarāre rukubaka wārōikapi jiamarīa Jesūre yī'yurāre nimabu'arūjeika pareaja ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu.

¹⁸ Mija pupakarāja pakirimaja mija jaria'si. Tuparāte yī'rīpe'yobaraka naro'siji napupamiji tīpīkapī imarāte ōñua ā'mitirīpēatirā “Jia ōñurā yija ime”, mija āri'a'si. I'supaka pupakirāre bojaika yī'rībekaja Tuparāte ōñutakaja mija ā'mitirīpēajika jia sime. I'supaka mija baamaka īatirā “Ōrībeyurā nime”, mijareka narīko'omakaja, Tuparāte īaika wājītāji pūri jia ōñurā mija ime. ¹⁹ I'supaka Tuparāte mijare īaika simamaka kire yī'rībeyurāte “Jia ōñurā yija ime”, ārikōpeika dakowapamarīa sime Tuparāro'si. Ā'mitirikōrī je'e. Ikupaka saboajiyu kimajaro'pūñurā: “Tērīrika ōñurā imarī, a'perāte bo'ibajirā yija ime”, narīpupajoako'peika'iji jiamarīa Tuparāte naro'si sabaarāñu”, āriwa'ri sabojayu. ²⁰ Tōpi a'pea ikupaka sabojayu: “Yīre yī'rīrīpe'yoirāte pupajoaika ñorīpatayu. “Ritaja ōrīpatairā yija ime”, narīko'omakaja, norīko'peika dakoa wapamarīa sime”, Tuparāte āñu”, āriwa'ri sabojayu. ²¹⁻²² Supa imarī mijare wārōrimajare īatirā “Īrē yija ā'mitirīpēayu, a'perā wārōrimajare tērīwa'ribaji ōñuka kimamaka”, āparaka jījimaka mija puparia'si. Jia jījimaka mija imaokaro'si ritaja Tuparāte mijare ja'atayu. Yī'i Pablo, Apolo, Pedropitiyika kirika bojariroka mijare yija wārōerā mija pō'rīrā yijare kīpūataeka. Jia mija imarūkia mijaro'si kibaatika simamaka ōñia mija imatīyikuri, reyaekarā mija imarāka potooka jia Tuparāka mija imarāñu. Supabatirāoka maekaka, ñamajī mija imarijarirūkia jia mijaro'si simarijarirāñu. Ā'mitirikōrī je'e, ritaja ō'ōrā imakaka, jia oyīaja mijaro'si sime. ²³ I'supaka mijaro'si simarijāyu Cristore yī'yurā mija ima simamaka. Supa imarī pemawa'ribaji mija wārōrimaja pupajoabekaja ikupaka sime: Mija rupuko'amaki kime Cristo. I'supakajaoka Cristo rupuko'amaki kime Tuparā.

4

Apōstolrāka ba'iraberika

¹ “Jesūrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija āri'pupajoabe. I'supaka simamaka yijare kīpūataeka Tuparārika bojariroka po'imajare ā'mitirikorībeyumiji imako'pekakaka yija wārōerā. ² Ikupaka sime ba'irabējirimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime jījimaka īparimarāre naka imaokaro'si. ³ Mija īabe, ikupaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesūre yapaika upakaja jia Pabote ba'irabeyu”, mija āri'jika, mija āriberijīkaoka marākā'ā imabeyua yiro'si. Supabatirāoka ritaja a'perāte i'supaka yire āriberikōpejika marākā'ā imabeyua. “ĶYaje ritaitaka jia Jesūrika yiba'irabeyu jee? Jiamarīa yiba'irabeyu je'e a'peyari”, āriwārūbeyuka ñime ñoñu upakaja pūri. ⁴ Yīpupajoaikareka jia Jesūrika yiba'irabeyu. I'supaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, āri'rukimarīa sime. Maipamaki Jesūs I'rīkaja ōñuka, “Jia Pablote yirika ba'irabeyu”, āri'rika. ⁵ Supa imarī kīpe'rīetarāñurīmi mabaako'peka po'imajare ōrībeyua wāārō'ōrāja sakībojarāñu. I'supakajaoka kibaarāñu mapupajoaeka mirākakaka. I'sia poto I'rīka upakaja kirika maba'irabeka mirāka simamaka īatirā mabaeka upakaja sawapa mare kibaarāñu. Supa simamaka ketarūki rupubajirā, a'perāte ba'iaika īatirā “Ba'iaja baairā mija ime”, āpekaja maimaye'e.

⁶ Mija ā'mitīpe yijeyomarā. Īrīka ta'iarāja mija imaokaro'si yirikakaka supabatirā Apolorika kakaoka mijare yibojayu. Supa imarī simara'aeka upakaja mija pupajoaerā

† **3:12-13** La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

ikupaka sabojayu: “Po'imajareka mija jairä poto Tuparä majaropüñu äñu pemawa'ribajirä mija baa'si”, äriwa'ri säñu. Supa imarï “Yijare wäörimaji püri mijariki wäörimajire tärüwa'ribaji jia öñuka kime”, mija äribu'a'si. ⁷ Dakoa aþea apikate tärüwa'ribaji mijare imarüjeika imabeyua. Ritaja mija baawärüika Tuparäte mijare ja'ataeka sime. I'supaka mijare kija'ataeka simamaka “Yija öñu upakaja jia kirika yija ba'irabewärüyu”, mija äria'si.

⁸ Supabätirä “Maekaka püri ritaja Tuparärikakaka öñurä yija ime”, mija ärikaopeyu. I'supakajaoka “Kirika yija ba'irabewärüerä ritaja Espiritu Santore yijare ja'ataþataeka”, mija äriþupajoakoþeyu, yiþupajoaikareka. Cristoka jä'mebeyukajirä yija imako'omakaja çmija püri kika jä'merimaja jaritirä bai je'e? Karemaritaka mija þupajoaika upaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajääeka mija upaka kika jä'merimaja yija imaokaro'si. ⁹ Aþe upaka sime yiþupakareka yiro'si püri. “Aþöstolräka yija imako'omakaja jiyiþupaka po'imajare öribeyurä upaka Tuparäte yijare þüataeka”, yija äriwärüyu. Iäkörï je'e: Surararäkare ñi'aekarä upaka imawa'ri, niþamakite jä'meika poto, po'imajare äika wäjitiþi reyarükirä upaka yija ime. I'supaka simamaka nimaupatiþi po'imaja, supabätirä ängelräkaoka yijaro'si simaräka upakaja äabaraka imarä. ¹⁰ Jesucristore yapaika upakaja yija baamaka “Dako öribeyuratarä nime”, po'imajare yijareka äriþupajoayu. “Yija püri, Cristorirä yija imamaka, dika jariwa'ririmaria yijare kiörirüjeyu”, mija äriþupajoakoþeyu. “Tuparäro'si jia baakoþeirä nime”, irärimaräre yijareka äñu. Mija püri “Tärüwa'ribaji kiro'si baairä Tuparäte yijare imarüjeyu”, mija äriþupajoakoþeyu. Supabätirä çjimaka po'imajare mijaka imako'omakaja yijare jiyiþupaka noribeyu. ¹¹⁻¹² Bikija ba'iaja yija jüara'aeka upakaja maekakaoka yija jüarijayu ruþu. Iräkurimaria yija kësirabarijayu, okoa ukurijitokoþeko'omakaja okoa yijaro'si jia yija töþowärübeyu. I'supakajaoka jarirorö'ö, yija ö'ajärükia imaberirijayu yijaro'si. Ba'upaka yijare baawä'imaparaka po'imajare yijare þajewä'imaririjayu. Supabätirä wi'imarirä yija ime. Tuparärika bojariroka yija wäroika simako'omakaja yija imarükiwapa, yija ba'arükiwapaoka töþoerä jimarä ba'irabeyäparijayurä. Ba'iaja po'imajare yijare jaiwä'imariko'omakaja, ba'irokapi nare yija okae'ebeyu. I'supaka baabekaja “Jia nare mijeyobaabe, Tuparä”, äparaka naro'si kire yija jënerijayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruþuwapa'e'ebeyu. ¹³ Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiaþiji naka yija imarijayu. Burua upaka yijare noririjayu. Bikija niäþe'yora'aeka upakaja maekakaoka i'supakaja niäþe'yoirä yija imarijayu ruþu.

¹⁴ Mijare wapewa'rimaria ikupaka mijaro'si yo'oyu. Mamakaräka mawätaika upaka mijare yiwätayu. Supa imarï mijare okajäawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ¹⁵ Diez mil rakamarä Jesürika bojariroka mijare wäörimajare imakoþeko'omakaja yi'i irikaja püri kirika mijare wäöu'murapaki. Mijare yibojamaka ä'mitiritirä Jesürirä mija jarika. I'supaka mijare wäöu'murapaki imarï, mijapakä upakaja ñime. ¹⁶ Mijapakä upakaja imaki ñimamaka yibaarapaka upakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'supaka mija imarika yapawa'ri Timoteore jiiþaji mijare wäöerä torä kire yiþüatayu. Yimaki upakaja wätaka ñöñuki imarï, Maiþamakire yapaika upakaja baaiiki kime Timoteo. Supa imarï mijare yiwäörtirapaka miräkaja mijare kiwäöräñu je'e ate. Supabätirä “Jesüre yi'yuka imarï, ikupaka Pablote imarijayu”, äriwa'ri mijare kibojaräñu. I'sirokajaoka aþerä Jesüre yi'yurate yiwäörtaparijayu. ¹⁸ “Maþö'irä püri Pablote etabesaräñu je'e mare kikiwa'ri”, äriwa'ri irärimarä mija þö'ikaräre jiiwariarikoþeyu. ¹⁹ “Tuparäte yire þüatarärümi, mijare äri yiriräñu”, äriþupajoayu. Mija þö'irä yeyarärüñu, maräkä'ä imawa'ri i'supaka najaiyu äriwa'ri naka sayikoriräñu. “Wapuju jairimirätakaja sanajaiyu je'e aþeyari”, äriwa'ri nare ñiaeyaräñu. I'supakajaoka karemaritaka Espiritu Santore nare jeyobaaikapi najaika upakaja kika naba'iraberika jia naro'si simamaka ñiaeyaräñu. ²⁰ Naþupajoaika upakaja najarijayuapi takaja Tuparärika naba'iraberijariräkareka dako wapañaria simaräñu. Tuparäte jä'mekarä püri kijeyobaaikapi äriwa'ri kirika ba'iraberijayurä. ²¹ I'supaka simamaka, ikupaka mijare yijeräyu mae: çMaräkä'ä mija yapayu? “çDako baerä ba'iaja mija baabu'akü'ñu?”, äriwa'ri çmijare yiwapeeyarika mija yapayu bai? Ba'iaja baarika ja'ataekarä mija imamaka, çjimamakä mija þö'irä yeyarika mija yapayukä'ä?

5

Wapuju römitika wä'imaririka imabeyua

¹ Aþea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ña'mitiyu. “Kipaki rümuka ba'iaja kiwä'imaririjayu”, äriwa'ri sime kimajaroka. I'sia ima ba'itakaja kibaaiika. Aþerä püri Tuparäte yi'ribeyurä imariþotojo i'supakaitaka baabeyurä. ² I'supaka mija watoþekareka ba'iaja baabaraka imakite imako'omakaja “Aþerä tärüwa'ribaji jia Jesüre yi'yurä yija ime”, äparaka çjimaka mija imarijayu bai je'e? I'supaka imabekaja ba'iaja kibaamaka i'yopi'riwa'ri mijaka kire mija imarüje'a'si. ³ Wäärö'örä mijaka imaberiripotojo yiþupakapi püri mija þö'irä ñimarijayu. Mijaka imaberiripotojo, “Ikupaka ba'iaja kibaaiika wapa

kiwapaokoyirū”, āriḡupajoaweitikakiji ñime. ⁴ “Ba'iaja baaiki kimamaka ikupaka sawapa kijūarāñu”, āñaokaro'si mija rērīrika yiyapayu. I'supaka mija baarāka poto yipupakapi pūri mija pō'irā imaki upakaja ñimarāñu. Supabatirā i'supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare jeyobaarāñu. ⁵ I'supaka simamaka rērītirā mija jairāka be'erō'ō kire mija ĩapē'a'si, kiypaika upakaja Satanāre kire baaokaro'si. I'supaka ba'iaja kijūarāñu kipupape'yaokaro'si. Supa imarī māipamaki Jesucristore pe'rietarāñimi kire kitāāñu.

⁶ I'supaka ba'iaja baaikite mija watopekārā imakopekō'omakaja, “Aperā tērīwa'ribaji jia Jesūre yi'yurā yija ime”, āpekaja mija imabe. Mija ĩabe. Pan baaokaro'si kūpājji levadura marukekopekō'omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba'iaja baarikakaka. Ba'iaja baaikite mija watopekārā imajika ba'iaja baairā upaka oyiaja mija jariḡatajīñu. ¿I'supaka simakaka ōribeyurā bai je'e mija? ⁷ I'supaka mijaro'si simakoreka mija watopekārā kire mija imarījea'si, Tuparāte yapaika upaka oyiaja baairā mija imaokaro'si. Mija ĩabe, Pascua baya naro'si jērāta'yu poto simaupātiji levadura nawī'iarā ima judīorākare taarijaju. Levadura bikijaka nawī'iarā ima upaka naro'si sime ba'iaja baarika narupajoamaka. Supa imarī “Apekurioka ba'iaja baarūkimarīrā maimaye'e”, āriwa'ri levadura nawī'iarā ima nataarijaju. I'supakajaoka Pascua baya poto oveja weiwa'yua najāñrijaju upaka ba'iaja Jesūre maro'si jūaeka. Ba'iaja mabaaiaka maro'si wapañiwa'ri kireyaeka ōñurā imarī, ba'iaja baarika maja'ataye'e. ⁸ Supabatirā “Jimarīa ba'iaja Jesucristore jūaeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijaju ja'atātirā jījimakapi, wājimiji takaja pūpajoabaraka maimarijariye'e, pakimarīaja.

⁹ Bikija mamarī pāpera mijare yipūtaū'murapakapi ikupaka mijare yibojarape: “Rōmijā ĩmirījaka baariwā'imarīrijayurā, i'supakajaoka ĩmirīja rōmijāka baariwā'imarīrijayurāka mija jeyoaria'si”, āparaka o'okapi mijare yibojapūarape bikija. ¹⁰ I'supaka mijare ĩarāpe, “Jesūre yi'ribeyurāte mija wapata'ritapabe”, āriwa'imarīa. Ikupaka nime Jesūre yi'ribeyurā: Rōmijā ĩmirīja aperāka wā'imarīrijayurā upaka nime, rīkimakaja niñerū rikarīpotojo rīkimabaji yaparijayurā. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatirā wapūju imaja jērāka jiyipupayeerijayurā nime Jesūre yi'ribeyurā. I'supaka baarimaja rīkimarāja nima simamaka, naka imarika yapaberīwa'ri pō'imajamatorā mija a'rijīñu. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberījīki. ¹¹ “Ikupaka mija baabe”, āriwa'ri i'supaka mijaro'si yo'opūaeka. “Jesucristore yi'yurā yija ime”, āriḡipotojo rōmijā ĩmirīja aperāka wā'imarīrijayurāka mija jeyoaria'si. Supabatirāoka rīkimakaja niñerū rikarīpotojo rīkimabaji yaparijayurā, i'supakajaoka wapūju imaja jērāka jiyipupayeerijayurā, aperāte jaiyuyeirā, wejabaikaka ukutirā wejabiririjayurā, supabatirā wapūju pakitirā karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatirāoka naka mija ba'arijaria'si. ¹²⁻¹³ Jesūre yi'ribeyurāte ba'iaja baamaka “Ikupaka nare mabaaye'e”, āñaokaro'simarīa maime. Tuparā ĩrīkaja imaki ba'iaja nabaekapi āriwa'ri sareka jiamarīa nare baarūkika. I'supaka simako'omakaja mupaka Jesucristore yi'yurā imarīpotojo ba'iaja nabaaiaka ja'atarika yapabeyurāka jeyoaribekaja maimaye'e. Ā'mitirīkōrī je'e, ikupaka sabojaju Tuparārika bojariroka o'oka pūñurā: “Mija pō'irā ba'iaja baabaraka imarijajukaka mija jeyoaria'si”, āriwa'ri sabojaju.

6

Jesucristore yi'ribeyurā pō'irā okajierī a'pekaja, mija tiyaja oka mija jiebe

¹ Apea mijare ñañu mae. Mija bojajāābu'arāka be'erō'ō, Jesūre yi'yurā pō'irā ĩrātiji sajierī a'pekaja, Jesūre yi'ribeyurā ĩparimarā* pō'irā sajierī mija a'yu. ¿I'supaka napō'irā mija baaika i'yopī'ribeyurā bai je'e mija? ² Jesūre yi'yurā imarī, ñamajī ō'ōrā ate kipe'rietarāñurīmi ritaja pō'imajare baaeka mirāka ĩabaraka “Īka jiamarīa ima, ĩka pūri jia ima”, āriḡurīkīrā maime. ¿Yaje sōrīwārūrī mija ime je'e? Īka ka'iareka imarāte wā'marūkirā imarīpotojo ¿maekaka dakomarījīkaja oka dajaka imakopekai mija jiewārūbeyu bai je'e? ³ Āngelrākare baaeka mirāka pāriji wā'marūkirā imarī, ō'ōrā dakomarījīkaja oka mijare imakaka jia ĩawārūrīmaja mija ime. ⁴ I'supaka imarūkirā imarīpotojo ¿dako baaerā oka mijareka ima mija tiyaja sajiebekaja Cristore yi'ribeyurā pō'irā sajierī mija a'ririjaju je'e? ⁵ Mija i'yopī'yaokaro'si i'supaka mijare yibojaju. ¿Ni'ī ĩrīkaoka mija watopekakaki jīipañaka ōriḡūatirā okajiewārūiki imaberitiyaikiji bai je'e? Imakopekiki je'e aḡeyari yipupajoaikareka. ⁶ Supa simako'omakaja ĩrārimarā mijaka imarā okajierīkopakaja, nokatotorijaju. Jā'ribaji sime ĩparimaki Jesūre yi'ribeyurā pō'irā a'ritirā, nawājītāji nabojajāābu'aika.

⁷ I'supaka mija tiyaja mija bojajāābu'arijaju, Jesūre yi'yurā baarūkimarīa sime. I'supaka baarikopakaja ĩrārimarāre ba'iaja mijare baakopekika samija rakajepāābe. “Yire jaita'apakitirā me'maeka i'supaka simaparū”, āparaka mija imabu'abe. ⁸ I'supaka baarikopakaja ĩrārimarā mija pō'irā pō'imajare jaita'apakitirā karee'erimaja imarijajurā. Najeyomarā Jesūre yi'yurā imarīpotojo i'supaka nare ba'iaja nabaarijaju.

* 6:1 Jueces que no eran creyentes

⁹⁻¹⁰ “Ba'iaja yija baarijayua marā imabeyua Tuparāro'si”, āparaka pupajoabekaja mija imabe. “Ba'iaja baarimaja imarī, Tuparāte jā'meirō'ōrā eyarūkirāmarīā nimarāñu”, āñua ζmija ōrībeyu bai? Mija ā'mitipe, ikupaka nabaayu ba'iaja baairā: Rōmijā ĩmirījaka wā'imarīrijayurā upaka nime, supabatirā wapuju imaja jērāka jiyipupayeerijayurā. I'supakajaoka ĩmirīja rōmikirā, rōmijā ūmiakirāoka jeyoika jaritakarā imarihotojo apherāka yapabu'arijayurā, supabatirā ĩmirīja natiyiaja yapabu'arijayurā. Supabatirā karee'erimaja, supabatirā rīkimakaja niñerū rikairā imarihotojo rīkimabaji niñerū yaparijayurāoka imarā. Aperimarā imarā wejibiaikaka ukutirā wejibiririjayurā, apherāte jaiyuyeirā. Supabatirā apherā imarā apherāte rikaika jaipekutirā nare ē'marijayurā. I'supaka baarimaja Tuparā pō'irā eyabesarāñurā. Supa imarī nupaka ba'iaja baarihotojo “Tuparā pō'irā eyarūkirā maimē”, mija ārīpupajoarijaria'si. ¹¹ Bikija pūri nimaupaka baabaraka ĩ'rārimaki mija imaeka ruḡu. Maekaka pūri i'supaka baabeyurā mija imaokaro'si Espiritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baekareka Tuparāte mijare tāāeka, supabatirā kirirā mijare kimarūjeka mae. I'supakajaoka “Ba'iaja nabaekaja wapa yire waparibeyurā nime”, Tuparāte mijareka āñurā mija ime mae.

¹² Ikupaka ĩ'rārimarā mija watopekareka imarāre āñu: “Maekaka Jesure yi'yurā imarī, ritaja yija yapaika upakaja baajirā yija ime”, narīkoḡeyu. I'supaka simako'omakaja “Ritaja mabaariyaparijayuareka ĩ'rāriba'ikaka jiamarīa imarijayua sime maro'si. Supabatirā ĩ'rāriba'i mabaarijayua, marākā'ā baatirā maja'atawārūberijka sime maro'si. Supa imarī i'supaka mabaaberjīñu”, ñañu. ¹³ ĩ'rārimarā ikupaka āñurā: “Ba'arika maba'aika ña'rījāirūkiaro'si sime ñe'mea. I'supakaja mamarīrāja Tuparāte pō'ijiatikarā maimē. I'supaka imarā imarī, imajiparūkimarīa sime mañe'mea, ba'arikaoka”, narīkoḡeyu.† Kēsia mare baamaka, ba'arijayurā maimako'omakaja rōmitika ĩmirījaka ba'iaja wā'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarīā maimē. Cristore yapaika upakaja baairā maimaokaro'si Tuparāte mare pō'ijiaeka. Kirirā imarī, mapo'iapī i'supaka baarūkirā maimē. ¹⁴ Tuparāte kirikapi maipamaki Jesucristore ōñia kijaripe'rirūjeka upakajaoka mare kibaarāñu.

¹⁵ I'supaka imarā imarī, Jesupō'iakakaja sime mapo'ia Tuparāte ĩmaka. I'supaka ima ōñurā mija ime. ζI'supaka imarihotojo rōmitika ĩmirījaka wā'imañua niñerūpi wapañitirā, mija yapaika upaka koka mija baaiika jia sime bai? ¹⁶ Ikupaka mijare ārīrika ñariko'o, ĩrīka upakaja imarā nime Tuparāte ĩmaka. Ika ñañua ōrīwārūekaja mija imabe. Tuparā majaropūñurā o'oeka ikupaka bojaika: “Rōmiki kirūmupitiyika ĩrīka upakaja imarā”, ārīwa'ri sabojayu. ¹⁷ Rōmika imarikakaja sabojaiika upakaja, Cristorirā maima simamaka kika ĩrīka upakaja pupairā maimē Tuparāte ĩmaka.

¹⁸ I'supaka mare kīaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairā pūri, apherāka ba'iaja wā'imarīwa'ri ĩrīka pō'i upakaja naka imarā. Supa imarī mapo'ia nabitatayu. Apea ba'iaja baarika upakamarīa sime rōmitika ĩmirījaka ba'iaja wā'imañua baarika. ¹⁹ Espiritu Santore mare ña'ajāñiki kime Tuparā. I'supaka mare kiña'rījāika poto mapo'iaja kiwi'īupaka ima kiro'si. ζSamija ōrīkoḡeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparārika sime mapo'ia, maro'sitakajamarīa. ²⁰ Mija ĩabe. Kirirā maimaerā Jesure reyajiekapi ārīwa'ri kirirā Tuparāte mare imarūjeka. I'supaka simamaka, maimarijayuareka kiyapaika upaka oyiaja baabaraka jiyipupaka kire mija ōpe.

7

Rōmie'erika

¹ Ōrīka yapawa'ri pāperapī yire mija jaiḡūñika mijare yibojaerā baayu mae. “Tuparāte yapaika upakaja imawa'ri kirūmuka baabekaja kimajika ζyaje jia simajīñu ruku?”, āparaka yire mija jērīapūñika. ² Supa imarī ikupaka mijare yibojaerā baayu mae: Torā rīkimarāja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rōmie'ekaki imaki pūri dakoa okamirāmarīaja kirūmuka imarimaji kime. I'supakajaoka sime rōmoro'si. ³ Rōmika imakiro'si koyapaika upakaja kiyi'ririariākareka jia simarāñu. I'supakajaoka koimarāñu kirūmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka “Yīpupajoaika upakaja yibaaye'e”, kotūmite kōrīberijīñu. I'supakajaoka sime ĩmirījiro'si. ⁵ Supa imarī ūmiaiko ūmite baarika yapamaka “Jēno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e”, mija ārīrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime ĩmirīji rōmika imakiro'si. “Tuparāka jaiokaro'sitakaja mako'apiribu'arijayua maja'ataerā ruḡu”, ārīwa'ri ĩ'parā wā'tarāja sanayi'ribu'ajīkareka jia sime. Sabe'erō'ōpī pūri nima upakaja nimarijarijīñu, Satanāre yapaika upaka ba'iaja apherāka mija baawā'imarību'aa'si ārīwa'ri.

† 6:13 Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

⁶ Mija ko'apiribu'arijaya ja'atarükimarĭa mijaro'si simako'omakaja, Tuparäka jairä baaeka küpaji ja'atadırä i'supaka mija imatarijarijĭnu mija yapajĭkareka. "I'supaka oyija mija baarijape", äriwa'ri mijare jä'merimajimarĭka ñime. ⁷ Römimariĭkaja ñimako'omakaja jo'ribekaja ñima upaka oyija ritaja po'imajare imarikareka jia simajääeka yireka puri. I'supaka simako'opeko'omakaja ĩ'rika ta'iaräja imabeyurä maime. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarĭka Tuparäte mare ja'ataeka. Supabatirä römikiräja, römimariĭkajaoka jia maimaokaro'si mare kijeyobaayu.

Römijä natĭmiräre reyatapaekamarä, ĩmirĭja narömia reyatapaekaräka Pablote jaika

⁸ Mae römijä natĭmiräre reyatapaekamarä, ĩmirĭja narömia reyatapaekaräre ikupaka ñaŋu: "Römimariĭa maekaka ñima upaka, ĩmirĭja römimariĭa imarä, i'supakajaoka römijä tĭmiamariĭa imarä mija imarijarijĭka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepäwäwäribeyurä puri ne'ebu'ajĭka marä imabeyua, dako okamirämarĭaja nimarijayaokaro'si."

"Tĭmiarä, römikiräkaoka, mija ja'atabu'a'si", Pablote ärika

¹⁰ Mae "Ikupaka Maiĭpamakire jä'meka", äriwa'ri tĭmiakiräre, römikiräreoka yibojaerä baayu ate: Tĭmiakirä imarä mija ja'atabu'a'si. Ñoŋu upakaja yĭpupajoaikaĭimarĭa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maiĭpamakire jä'meka simamaka. ¹¹ ĩ'räko kotĭmite ja'atadırä apika ĩmirĭjika tĭmiaririka imabeyua. Apikaka tĭmiaribekaja kotĭmi imatikakikaja jia imape'rirä kika oka kojiejĭka jia sime. I'supakajaoka sime ĩmirĭjiro'si.

Jesüre yi'yurä kire yi'ribeyuräka e'ebu'arikakaka "Ikupaka sime", Pablote ärika

¹² Mae ate Jesüre yi'yuka kire yi'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerä baayu. Maiĭpamakire bojaekamarĭa sime ika. Yĭpupajoaika upakaja ikupaka mijare yibojayu: Ikupaka simarijaju ĩ'rärimaräro'si: Jesüre yi'ribeyurä oyija imabu'atirä, be'erö'öpä puri ĩ'rika kire yi'yuka. I'supaka imariĭpotojo mija römia mijare ja'atarika yapabesaräka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'supakajaoka sime römijä Jesüre yi'ribeyuräka tĭmiarikaräro'si. Jesüre yi'ribeyurä imariĭpotojo mijaka nimariyapamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tĭmiarä Jesucristore yi'ribeyurä nimako'omakaja, ĩ'parä imariĭpotojo ĩ'rika upakaja mija ime Tuparäte ĩamaka, kirirä upaka mijare kĭarĭrĭrijayu. I'supakajaoka ĩmirĭja Jesüre yi'yuräro'si sime. I'supakamarĭa simarikareka, kirirämarĭä mija makaräte imajääeka Tuparäte ĩamaka. Kirirä upaka mijare kĭamaka puri ĭapĭ mija makaräte kĭarĭrĭrijayu. ¹⁵ Jesüre yi'yuka rĭmu Jesüre yi'ribeyuko imarĭ, kire koja'atariyapajĭka, koyapayu upakaja ko'rĭjĭka marä imabeyua. I'supakajaoka ĩmirĭji Jesüre yi'ribeyuka kirĭmu Jesüre yi'yukote kija'atariyapamaka kiyapayu upakaja kibaaĭĭnu. I'supaka nayapayu upakaja "Na'riĭarü", ñaŋua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajĭkareka ĭiibaji simajĭnu. I'supakaja po'imajaka okamirämarĭaja maimarĭka Tuparäte yapayu. ¹⁶ "Jia natĭmiaräka imawa'ri Jesucristore nayi'riräŋu je'e naro'sioka apeyari", äriwa'ri i'supaka römijäro'si ñaŋu. I'supakajaoka sime ĩmirĭjaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuparäte mare ja'ataeka. Supa imarĭ mare kiwä'maeka po'to maimara'aeka upakaja maimarijarijĭkareka jia sime. Jesüre yi'yuräte reŋurö'örä yeyaiĭka rakakaja iroka nare yibojarijaju. ¹⁸ ĩ'rärimarä Jesüre nayi'rirä baaeka ruĭubajirä judĭotatarä imarĭ, circuncisión baatĭkarä imarä. "Mae Jesüre yi'yuka imarĭ circuncisión kurare yire baakoĭeka yo'aräŋu", ärika imabeyua. ĩ'rärimarä Jesüre nayi'rirä baaeka ruĭubajirä judĭoräkamarĭä imarĭ, circuncisión baaberikarä imarä. "Jesüre yi'riwa'ri circuncisión yibaaerä judĭotatakaki jayaokaro'si", ärika imabeyua. ¹⁹ Circuncisión baekarä, circuncisión baaberikarä maimajĭkaoka marä imabeyua. Tuparäte mare jä'meika upakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Supa imarĭ Tuparäte mare wä'maeka po'to maimara'aeka upaka maimarijariye'e. ²¹ Mĭa, Jesüre yi'yurä imariĭpotojo aĭeräte ba'irabeĭjibaraka "Ba'itaka naĭoyarä yija ime", mija äria'si. I'supaka simako'omakaja mijare najä'ataräkareka puri wäĭjaja mija poĭe. ²² Ikupaka sime: Aĭeräro'si ba'irabeĭjirimaja* mija imakoĭejĭka marä imabeyua. Jesüre yi'yurä mija jarirüki ruĭubaji ba'iaja baariroka yi'yurä mija imaeka. Maekaka puri Jesürirä mija imamaka, i'supaka mija imakoĭeka kija'ataekarä mija ime kiyapaika upaka baaokaro'si. I'supakajaoka aĭeräte ba'irabeĭjirimajamarĭäka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwämamaka puri kiro'si ba'irabeĭjirimaja upaka mija ime mae. ²³ Ba'iaja Jesüre jüaeka wapa kirirä maimaerä Tuparäte mare wä'maeka. Supa imarĭ Tuparä ĩ'rikaja kime Maiĭpamaki imatiyaiki. I'supaka simamaka, "Jia Tuparäka mija imariĭtoy'e yija änu upakaja mija imabe", änuräte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ä'mitipe yĭjeyomarä. Tuparäte mare wä'maeka po'to maimaeka upakaja maimamirĭkawa'rĭjĭkareka jia sime. I'supaka maimamaka ĭĭjimaka Tuparäte maka imarijariŋu.

²⁵ Mae paĭerapĭ yire mija ĭeräpa'arapakakaka mijare yibojaerä baayu ate. "Ikupaka tĭmiamarĭräre, römimariĭräreoka Maiĭpamakire nare jä'meyu", äriwäwäribeyuka yi'i. I'supaka

* 7:22 Esclavos

simako'omakaja Jesúre yire jeyobaarijayaupi yipupajoaikakaka wājiroka mijare yibojaerā baayu. Supa imarī yire mija ā'mitiripēarika yiyapayu. ²⁶ “Cristore mija yiyuapi āriwa'ri ba'itakaja jiamarīapi mijare nabaata'arjayua simamaka rōmimarīa mija ima upakaja mija imarīarijīkareka jia sime”, āriṣupajoayu. ²⁷ “Rōmie'etika imarā, mija rōmia mija ja'ata'si. Rōmimarīa imarā rōmie'erika pakatapekaja mija imabe”, mijare āna. ²⁸ I'supaka ānaua simako'omakaja I'rika imirīji rōmie'erika yapajikite rōmie'ejika marā imabeyua. I'supakajaoka tīmiaririyapako, ba'iaja baawa'rimarīa kotīmiarirāna. Ka'wisika jūarijayurā maima maekaka. I'supaka simamaka rōmika jaritikarā, tīmiaika jaritikarāro'si ka'wisibaji simarāna. I'supaka mijaro'si sima'si āriwa'ri “Rōmimarīaja mija imarīarijīkareka jia sime”, āriwa'ri i'supaka mijare yibojayu.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “No'ojīrāmarīaja sajariwa'yu ō'ōrā maima purirūkia. Supa imarī apeakaka pupajoatiyabekaja Cristorika maba'iraberijariye'e”, āriwa'ri ikupaka mijare yibojayu: Rōmika imarā rōmimarīrā upakaja kirika mija ba'iraberijape. ³⁰ Ba'iaja pupayurā, ba'iaja mija pupayu takaja pupajoabekaja mija imabe. Jijimaka imarāoka, jījimaka imarikatakaja mija puparibekaja mija imabe. I'supakajaoka waruaka rīkimaka wapaṣirijayurā, sarekaja puparibekaja mija imabe, “Ō'ōrā űoaka űōia imarūkimarīrā maima”, āriṣupajoawārūrā imarī. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajiparūkimarīa sime”, ānūrā imarī, sareka pupajoatiyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija puparirika yiyapabeyu. Maipamakirika ba'irabeiki puri rōmimarīka imarī, Jesúre yapaikakaka takaja pupayuka. ³³ Rōmika imaki puri kirūmure jia jījimaka kika imaerā jia koka imarikakaka pupajoarijayuka. ³⁴ Takōri je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparāte yapaika upaka, supabatirā kirūmure yapaika upakajaoka pupajoarijayuka kime. I'supakajaoka sime rōmijaro'si. Tīmiararīrā maipamaki Jesucristorika ba'iraberika pupajoairā, “Ritaja kiro'si yija baarijayua itirā jījimaka Cristore imarū”, āririka pupajoarijayurā. Tīmiairā puri natīmarāte jia jījimaka imaerā nimarūkiakakakaoka pupajoarijayurā.

³⁵ “Mija tīmiarīa'si, i'supakajaoka mija rōmie'ea'si”, mijare āribeyuki yī'i. Tuparāte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare āna, aṣerō'ōrā mija pupajoakoreka.

³⁶ Bikijarāja kirūmuro'si kijaiṣāatikakote I'rikate e'ebeyua simamaka, “Kopakaja pakiaiko kojayu mae, kore ye'eṣaye'e”, āriṣupajoawa'ri kore ke'ejika marā imabeyua. ³⁷ Apika puri kipupaka kire āna upakaja rōmimarīaja kimajika marā imabeyua. Maki jājiapi kire jā'meberijiki imarī, kiyapaika upakaja jō'ribekaja kimarū āriwa'ri. Supabatirāoka rōmimarīaja imarika rakajepāwārūtirā i'supaka kimajika jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirūmuro'si imatikakore e'eiki puri jia baaiki. I'supaka simako'omakaja rōmimarīaja imarika pupajoaiki imaki satērīwa'ribaji jia pupajoaiki.

³⁹ Tīmiaika jaritikakote kotīmie űōia imañujuk'āja apikaka imaberijiki. Kotīmite reyajika be'erō'ōpi puri, apika Jesúre yiyukakajaoka kotīmiarījīkareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apikate tīmiaririka pupajoabekaja koimajika jībaji koimajīnu yireka. Yi'ioaka Espiritu Santore yire jeyobaaikaṣi i'supaka āririjiyuka.

8

Aṣerāte jia imarūkia pupajoabekaja, “Dakoa jājibaarika imabeyua yijaro'si”, āṣaraka ba'iaja aṣerāte mija baarūjea'si

¹ Waṣuju imaja jērāka jiyipupayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawājītāji jī'aika upaka napāārijayuaakaka paṣerapi yire mija jērīapūarapaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṣuju napupajoaika upakaja nabaaeka sime”, āriwārūrā maima. I'supaka simako'omakaja “Aṣerāte tērīwa'ribaji űnūrā yija puri”, ārikoṣeirā mija ime. I'supaka pupajoabekaja, jia wayuṣabu'abaraka majeyobaabu'arjariye'e. ² “Jia dakoa jariwa'ririmarīaja űriṣūairā jaritikarā yija ime”, āṣaraka waṣuju jāirā jia űriṣūabeyurā imarā ruṣu. ³ Aṣerā puri, jījimakaṣi Tuparāte noṣua imarī, “Yirirā nime”, keṣūrā nime.

⁴ “Waṣuju imaja jērāka jiyipupayeabaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajika”, mija ānuakaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṣuju imaja jiyipupaka noṣua űnūmarīa sime. Tuparā I'rikaja imaki imatiyaiki”, āriwārūrā maima. ⁵ Waṣuju imaja jiyipupayeerimaja puri “Wejepemārā űika, ka'iarā ima oka majiyipupayeerūka sime”, narīṣupajoakopeyu. Rita naṣu, rīkimakaja sime waṣuju imaja najiyipupayeekopeika. ⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, “Mapaki Tuparā I'rikaja imaki majiyipupayeetiyarūkika. Ritaja po'ijjaekaki imarī, kiyapaika upakaja mabaaerā mare kipo'ijjaeka. I'supaka simamaka Jesucristo I'rikaja kime Maipamaki. Ikipi āriwa'ri ritaja jia wejea Tuparāte baeka. Supabatirā ikipi āriwa'ri űōia imajiparika maro'si ima”, āriṣupajoairā maima.

⁷ I'supaka mapupajoako'omakaja aṣerimarā Jesúre yiyurā imarīpotōjo jia sakaka űriwaṣu'abeyukajirā. Jesúre yiyurā nimaerā baaeka ruṣubajirā waṣuju imaja jērāka najiyipupayeeka. “Po'imaja baarirata sime”, āriwārūbeyurā nime ruṣu. Supa imarī

tuparäreka je'awa'ri “Ba'arika napääkopeka miräka yija ba'aika sajjiyupapayeewa'ri yija baayu”, naripupajoayu. I'supaka pupajoawa'ri sanaba'akopeika “Kire yi'riri'ataiki upaka yibaayu Tuparäte imaka”, añurä najayu. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'ir'ijia maba'aika, maba'abeyuoka imatiyabeyua sime Tuparäro'si. “Samaba'abesaräkareka Tuparäte mare wayu'aräñu”, ärika puri imabeyua. I'supakajaoka “Samaba'aräkareka jji'maka Tuparäte maka imaräñu je'e”, äñaokaro'simaräoka sime. ⁹ “Dako mare jäjibaabeyua”, añurä mija imako'omakaja mija yapaika upakaja imarika mija rakajebe. I'supaka mija imamaka jia Tuparäte yi'riwapu'abeyukajiräte äjäreka, mija ima upakaja nabaajñu je'e. “Tuparäreka jia sime, jiamarä sime je'e”, äriwäribeyurä nimamaka ba'iaja nare mija baaruputaika. ¹⁰ I'kupaka sime: Jia äriwäribeyurä imawa'ri “Wapuju imaja jëräkarosiji ri'ia napääkopeka miräka samaba'aye'e”, äriwa'ri ba'ari sajjiyupapayeeriwi'iarä mija käkayu. I'supaka samija ba'amaka äwa'ri, “Naba'aika upakaja sayiba'aräñu yiro'sioka”, jia Tuparäte yi'riwapu'abeyukajikate äri'aräñu kiro'si. ¹¹ I'supaka simamaka “Wapuju imajaro'si ri'ia napääkopeka miräka maba'ajika marä imabeyua”, äriwa'ri, mija ba'amaka ätirä, jia Tuparäte yi'riwapu'abeyukajikate saba'awa'ri ba'iaja kibaape'ayu ate. “Jia äriwäribeyurä”, añurä imaripotojo mija jeyomakiro'si ba'iaja kibaaika wapa Cristore reya'ajika simako'omakaja ba'iaja kire mija baaruputayu. I'supaka baawa'ri Cristore kiyi'rikopeika ja'atitirä mamarä kimaeka mijiräja kijayua ba'itakaja sime. ¹² I'supaka baawa'ri ba'iaja Jesucristore yi'yuräte mija baaruputayu. “I'supaka yija baamaka, ba'iaja yijaro'si simaräñu”, äriwäribeyurä, i'supaka mija baaika ätirä i'supakajaoka aperäte baayu. I'supaka mija baaika naro'si takajamarä ba'iaja ima. “Yiriräte ba'iaja nabaaika simamaka, i'supakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore äri'pupajoayu. ¹³ Supa imari ikupaka mijare ña'u: “Ritaja yibaajika äji'atirä yibaaika upakaja baawa'ri ba'iaja apikate jüa'si äriwa'ri i'supaka yibaaberijñu.”

9

“Apóstolmarika Pablote ime”, ärikaräte “I'kupaka sime”, Pablote ärika

¹ Ritaja Tuparäte mare jäjibaabeyua yibaajikareka, marä imabeyua. ¿Apóstolmarika ñime bai je'e? ¿I'supakajaoka maipamaki Jesüre äeka mirämarika ñime bai je'e? I'supakajaoka apea, “Pablote wäröma ä'mitiritirä Jesüre mayi'riü'murape”, ¿mija äribeyu bai? ² “Apóstolmarika Pablote ime”, aperäte äriko'omakaja mijareka puri i'supaka pupajoarika imabeyua je'e. Yiwärorapaka ä'mitiritirä Jesüre mija yi'rapaka simamaka, “Cristo pütarimiki kime Pablo”, añurä mija puri.

³⁻⁴ Po'imajare yire këräjaimaka ä'mitiritirä ikupaka nare yiyi'yu: Apóstolräka yija imakaka mija pupajoabe. Mijare wärorimaja yija imamaka, yijare mija jia'aika, okoa yijare mija siaika e'toririmaja yija ima mija öñu. ⁵⁻⁶ Mia, apóstolräka, Pedro, Jesús be'erö'ökarä narömiapitiyika Jesüre yi'yuräte turirijayu poto nare jeyobaarükirä. Supa imari ritaja nare mija jeyobaaika upakajaoka mija baarükirä yija ime. Apóstolräka imari, mijare yija wäroko'omakaja zyijare ruku mija jeyobaaberijñu bai je'e? I'supaka simako'omakaja, Bernabéka ba'irabetirä yija yapaika yija töporijayu. ⁷ Mija öpe. Wapa töpoirä nime suraräräka. I'supakajaoka, iyaka öteiki sarikayu poto çkæærämariä sakiöteyu bai je'e? Apea mia: Oveja äri'rimaji süpeokoa kibikerijayu poto çsukuberijiki bai je'e mijareka? ⁸⁻⁹ I'supakamarä sime, maba'irabeika'äri äriwa'ri sawapa matöpoyu. Yija takajamarä imarä i'supaka añurä. Tuparärika bojariroka o'oeke pñuräoka i'supakaja sabojayu. Tuparä ikupaka Moisés imaekakite kio'orüjeka: “Trigo yapea wa'ibikiräwëkoa ri'kati'baarüräka 'Sakaka küpaji kiba'arü', äriwa'ri kiömea mija pi'pea'si”, äriwa'ri sabojayu Tuparä oka pñurä. “Wa'ibikiräwëko takaja jia kimarü”, äriwa'rimariä i'supaka Tuparäte bojaeka. ¹⁰ Po'imajaro'si pariji pupajoawa'ri i'supaka Tuparäte bojaeka. Ä'mitiriköri je'e: Rioa ba'iraberimaja, supabatirä trigo yapea ka'rimajajaoka “Sakaka küpaji yitöpoye'e yiro'sioka”, äri'pupajoawa'ri sanaba'irabeyu. ¹¹ Supa imari Tuparärika mijare wäro'umapara imari, “Mare najeyobaarü”, mijareka yija äri'pupajoaika, çjiamarä sime bai je'e? ¹² Aperä Jesucristorika wärorimajare “Mare wärorimaja nimarü”, äriwa'ri “Nare majeyobaerä”, äri'pupajoairä mija ime. I'supaka mija pupajoaika simamaka, “Mamaritaka mare wäro'umapara nime Pabloräka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e”, aperäte tärüwa'ribaji yijareka mija äri'pupajoatiyarükirä yija ime. I'supaka simamaka “Yijare mija jeyobaabe”, mijare yija ärijika, jia simako'opeyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jëñeberape. “Niñerü töpoerä Pabloräkare Jesürika bojariroka wäro'yu”, po'imajare äri'pupajoarikareka yija wäro'ika na'mitiripëaberijäeeka. Supa imari rikimakaja yija yapaika imako'omakaja sarakajepä'awa'ri mijare yija jëñeberape.

* **9:1** Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

13 Tuparâte jiyipupaka òrriwi'iarã wa'iro'sia pò'imajare kiro'si tarijauy. Sajãätirã kiro'si najoejirijayukakaja torã ba'iraberimajare ba'arijauy jia õnurã mija ime. Bikijarãja “Yire najoejirãkakaka naba'arãñu”, Tuparâte ãritika. 14 I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wãrõrimajaro'si. Maipamaki Jesúre ãrika “Nawãrõeka wapa kopakaja nare jeyobaarükirã nime naka wãrõekarã.” 15 “Tuparã pũatairãre majeyobaaye'e”, ãrika simako'omakaja Ì'rãkurioka mijare yijñeberape. Yiwãrõriwapa mijare jẽñebeyuka imarĩ, kësia yijirikojeika marã imabeyua yiro'si. Ikuþaka mijaro'si yo'oika “Yire mija Ìjibe”, ãrwa'rimarã sayo'oyu. “Wapamarãja Jesúrika bojariroka yibojataparijauy”, ãrwa'ri jijimaka ñime.

16 I'supaka pupajoaiki imariþotojo Jesúrika bojariroka pò'imajare wãrõiki imarĩ, “Jiitaki ñime”, ñariþupajoabeyu. Kirika yibojatapaerã Jesucristore pũatariki imarĩ, yire kijã'meka upakaja baarjarirükika ñime. Po'imajare kirika yiwãrõberirikareka yire kijã'meka upaka baabeyuka ñimajĩnu. 17 Noñu upakaja pupajoatirã yiwãrõrikareka puri, “Sawapa yire nijirũ”, ñarijããeka. I'supakamarã sime. Cristore yire jã'meka upakaja baaiki imarĩ, aþerãte yiwãrõrijauy. Supa imarĩ yire najeyobaamaka, supabatirã najeyobaaberikõpemakaoka nare yiwãrõrijarirãñu. 18 Ikuþaka sime yiro'si: Sawapa tõporikopakaja, “Kire ã'mitiripëairãre Tuparâte tããrũ”, ãparaka yiwãrõy. Supa imarĩ mijare yiwãrõika wapa yiwapajẽñebeyuka simako'omakaja mijare yiwapajẽñeberape. I'supaka baaiki imarĩ, jijimaka ñime.

19 Supa imarĩ yire nawapañibeyua simamaka marãkã'ã baatirã pò'imajare yire jã'mewãrõbeyu. I'supaka simako'omakaja jia pupaiki imarĩ, “Rikimabaji pò'imaja Jesucristore na'mitiripëarijarirũ”, ãrwa'ri i'supaka yibaayu. 20 Mija Ìabe: Judiotatarãka ñima poto, nima upakaja ñimarijauy. I'supaka ñimamaka “Jesúrika bojariroka nare yibojarãka poto yire ã'mitiripe'yorimarãja, sanayi'rirũ”, ãrwa'ri i'supaka ñimarijauy. I'supakajaoka Moisés imaekakite jã'meka yi'yurãka ñima poto nupakaja ñimarijauy. I'siakaka yiriberirükika imariþotojo Jesúre na'mitiripëarika yapawa'ri, i'supaka yibaayu. 21 Judiotatamarã imarĩ Moisére jã'meka òrĩbeyurãte Jesúrika bojariroka yibojarijauy. Naka ñima nupakaja baariþotojo, Tuparãte Ìamaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapãika upakaja yibaarijauy “Jia Jesucristore nayi'rirũ”, ãrwa'ri. 22 Jia Tuparãrika òrriwapa'uberiwa'ri “Troka takapi imawa'ri jia kika maimajĩnu je'e”, ãñurãka ñima poto, nupakaja ñimarijauy. Ritaja najãjibaaikakaka ñaika wãjitãji baabeyuka yi'i. Jia naka ñimamaka, yiwãrõika ã'mitiritirã “Jiibaji Jesucristore na'mitiripëarũ”, ãrwa'ri i'supaka naka ñimarijauy. Po'imaja aþetatarãka ñima poto nupakaja ñimarijauy. I'supaka yibaarijauy “Kire ã'mitiripëairãte Jesúre tããrãñu”, ãrwa'ri yiwãrõika ã'mitiritirã Ìrãrimarãre kire yi'yaokaro'si. 23 “Kire ã'mitiripëairãte Jesúre tããrãñu”, ãñuakaka pò'imajare ã'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Naþitiyika yijare jia Tuparãte baarũ”, ãrwa'ri i'supaka yibaarijauy.

24 “Tuparã pò'irã jia yija tõporãñu”, ãrwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imar-ijape. ã'mitirikõri je'e. Rirõrika pò'imajare koyu poto, rikimarãja nime rirõrimaja. Nakaki Ìrõkaja imaki tõrõrükika. Iki imaki jãjia rirõritã aþerãte rupubajirã eyaiki imarĩ, sawapa tõpoiki. Mamarĩ eyau'muiki upaka jia okajãjiapi Tuparãte yapãika upakaja baabaraka mija imabe. 25 Narirãrã baaika ruþu “Aþerãte yitërye'e”, ãrwa'ri Ìrãrimi upakaja narirõkorijauy. Rirõkoparaka ka'wisitaka najũyau sawapa tõpoerã. Supa imarĩ rirõparaka tẽñukate pũñuakaka kikeka bu'ya nijiyu kirupuko'arã tuaokaro'si. Pũñuakaka imarĩ, ñoaka imarükimarã sime. I'supakamarã sime maro'si puri. Sawapa imajiparükia mo'abaraka maimarijauy. 26 “Ikuþaka yibaarika Tuparãte yapayu”, ãrõpupajoawãrütirã Tuparãrika yiba'irabeyu. Ìrõka wapuju rirõkoþeiki upakamarã yibaayu. Aþea Ìakõri je'e. Ìrõkaka yitutebu'ajika poto, wapuju kotorõ'õrãja tuteberijiki yi'i. “Ikuþaka Tuparãte yapayu”, ãrwa'ritirã kirika yiba'irabeyu. 27 I'supaka ñimarijauy nare yiwãrõeka be'erõ'õ i'yoa yipõ'ia yibaakoreka. Supa imarĩ “Jia Tuparãrika yiba'iraberũ”, ãrwa'ri ka'wisijũariþotojo yirakajepããrijauy. Jia kirika yiba'irabeika wapa kipõ'irã yitõþoye'e ãrwa'ri.

10

Bikija judiotatarãte baaeka majaroka õñurã imarĩ, nupakamarã maimaye'e Tuparãte yirwa'ri

1 Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Bikija judiotatarã ñekiarã imaekarã majaroka mija ye'kariria'si. Nimaupatiji oko ùmakakarokapi* Tuparãte nare ruþutawa'rika. Supabatirã Egiptoka'ìakarãre ru'paraka Okoþũaka wãmeika riapakiaka ùþuapã natëriwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaka. 2 I'supaka Riapakiaka Okoþũaka wãmeika tẽriwaata'riwa'ri, oko ùmakakarokapi turitapawa'ri Moiséte bojaeka ã'mitiripëairã najarika. Cristore yirwa'ri ruþuko'a majũjerũjeika upakaja naro'si simaeka. 3 Supabatirã Ìmipi Tuparãte ña'atarijarika manã nimirakamakiji naba'arijarika. 4 Ìsia be'erõ'õ okoa nare jitomaka, ãta watõþekapi

* 10:1 En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

Tuparāte okoa jururūjeka sanukuokaro'si. Sukutirā, natārīka. Āta watopekapi okoa juruika takajamarīa nare tāāeka. Kire jērāko'abeyurā nimako'omakaja na'yu upakaja Cristore nare ĩarīrīka imarī, ikiji i'supaka naro'si baajīkiki. Īakōrī je'e: I'sia āta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparā ĩrīkaja kibaawārūikapi ba'arīka, okoa nare kījika simako'omakaja rīkimarāja Tuparāte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja nabaarījarika simamaka, jīimaka Tuparāte naka imaberika. Supa imarī kire nayī'riberika pī'iwa'ri po'imajamatorā nareyarījarika.

⁶ "I'supaka yija ĩekiarāre jūaeka", āriwārūipotojo nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Supa imarī waɸuju imaja jērāka ĩrārīmarā yija ĩekiarāte jiyipupayeeka upaka mija baa'si. Ritaja nimarījarika mirākakaka Tuparā majaroɸūñurā ikupaka sabojayu: "Waɸuju imaja jiyipupayeebaraka, ukurūkia ukuwejabiparaka, ba'abaraka nimaeka. Supabatirā ba'iaja baaawā'imaparaka nabayatāāeka", āriwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baaawa'ri imirīja rōmijāpitiyika ba'iaja baaawā'imaparaka nimaeka. Sapi āriwa'ri 23,000 rakamarā ĩrārīmiji nareyapataeka. I'supaka najūaeka oñurā imarī nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika ruɸubajirā, ba'iaja nabaarījarika simako'omakaja "Maipamakite ba'iaja mare baabesarāñu", āriwa'ri ĩrārīmarā yija ĩekiarāre baaeka upaka mabaaberiyē'e. I'supaka ba'iaja nabaaka ĩawa'ri āñka napō'irā kipūataeka sapi ĩrārīmarāre jīñāokaro'si. ¹⁰ Ikupaka sime aɸea ĩakōrī je'e: Nipamaki kimaerā Tuparāte wā'maekakire nakērājaika ĩrārīmarā. "Moisere kiwā'maberiri imakoperape Tuparā", āriwa'ri ba'iaja nabaarīpareaja ĩrīka āngel Tuparāte pūataeka nare kiriatookaro'si. I'supaka najūaeka simamaka nabaaka upaka baabekaja mija imabe.

¹¹ Ritaja yija ĩekiarāro'si simaeka upakaja o'oea sime Tuparā oka pūñurā. Wejetiyya eyaerā baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najūaeka oñitirā, nabaaka upaka ba'iaja mabaakorea kiripūñurā o'oea sime. ¹² Supa imarī "Tuparāte yī'rīrikakaka jia oñitirā imarī, ba'iaja mabaabeyu", āriripotojo ba'iaja baarika marakajejñu. ¹³ Supa imarī "Ba'iaja baarika yijare jitoika upaka jūabeyurā je'e aɸerā", mija āriɸupajoaika, ritamarā sime. I'supakajaoka sime aɸerāro'sioka. Mijare kērika upakaja jeyobaarūkika kime Tuparā. Supa imarī "Ba'iaja baarika yijare jitoika", āriɸupajoaripotojo, mija ɸupaka mijare āñu upaka baabekaja mija imawārūrijayu. Ba'iaja baarika mijare jītokoperāka ɸoto kirika Tuparāte mijare ja'atarāñu. I'supaka kibaamaka samija rakajepāārāñu.

¹⁴ Supa imarī ikupaka mijare ñañu yijeyomarā. Ba'iaja waɸuju imaja jērāka ɸo'imajare jiyipupaka oñua ĩapēabekaja mija imabe. ¹⁵ Jia oñipupakirā imarī, "Rita Pablote mare bojayu", āriɸupajoawārūrā mija ime. ¹⁶ Piyia Jesure ba'aekakaka ɸupajoabaraka maba'arāka ɸoto, "Yiriwea sime iyaokoa", āparaka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa maɸibaukurijayu. Supa imarī sukerā baaeka, "Jia mibaayu Jesús. Ba'iaja yija baaika waɸajirā yijaro'si mireyaeka", āñāokaro'si marērīrijayu. I'supaka mabaaiika simamaka "Kirirā maime", marīrijayu. Supabatirā "Yiɸo'ia sime ɸan", āriwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, saɸibaba'aerā baaeka, "Yapua tetaekarā Jesure maro'si reyaajikatatarā maime", mañu. ¹⁷ Jesurirā maima simamaka ĩrātōkakaja ɸan maɸibaba'arījayu. I'supaka mabaaiika simamaka, rīkimarā imaripotojo Tuparāka ĩrīka ta'iarāja imarā maime.

¹⁸ Israel ka'iakarāre baarījayua ɸupajoaikōrī je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuparāte najoejirijayaukakaja kūpajī naba'arījayu. I'supaka ba'airā imarī ĩrīka upakaja Tuparāte jiyipupayeerā nime. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja "Waɸuju imaja jērāka ɸo'imajare baaeka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirijayua, imatīyabeyua sime", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu. ²⁰ Ikupaka simatīyayua mijare yiɸoajaika: Tuparāte oñbeyurā waɸuju imajaro'si ri'ia napāāika ɸoto Satanārika ima jiyipupayeewa'ri supa nabaayu. Supa imarī i'supaka baairāka jeyoaparaka mija ba'aika ɸoto Tuparāte jiyipupayeerīkopakaja, Satanārika ima jiyipupaka mija oñu. Supa imarī i'supaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka ɸupajoawa'ri iyaokoa ɸibaukubaraka, ɸan ɸibaba'abaraka imarījayurā maime kirirā imarī. I'supaka imarā imarī, waɸuju imaja jiyipupayeerīwī'irā ba'arīka napāāikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanārika imapitiyika mija jeyoarīkoreka.

²² "Yirirā imaripotojo ba'irāka najeyoarījayu", āriwa'ri Maipamakire boebarirūjebekaja maimaye'e. Kire tērīwa'ribaji baawārūbeyurā imarī ba'iaja mijare kibaarūkiareka tāriwārūbesarāñurā mija ime.

Aɸerāoka jia nimaokaro'si maro'si wājitāji takaja ɸupajoabekaja maimaye'e

²³ Mia je'e, ikupaka imaja yī'yurā mija ime: "Tuparāreka marā imabeyua yijaro'si yija yapaika upakaja baarīka", āriwa'ri mija bojayu. I'supaka mapupaka mare āñua simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'supakajaoka Tuparāte yapaika baairā majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajīka ɸoto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Supa imarī jia maimarūkitakaja ɸupajoabekaja aɸerāte jia imaokaro'si nare jeyobaarīkaoka mapupajoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mia, ika ka'iaureka ima ritaja Tuparāte po'ijiaeka sima imarī dika jariwa'ririmarīaja kirika oyiaja sime. Sapi āriwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaja ima. I'supaka simamaka wa'iro'si ri'ia a'pea ritaja nawapa'ijirō'ō "¿Wapūju imaja jiyipūpayeeriwī'ikakamarī bai sime?", āriwa'ri jērīabekaja sawapa'ijitirā, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesúre yi'ribeyuka, "Yipō'irā mija ba'arape", āriwa'ri, mijare kibojarāka, mija a'rirāka, kiruputaba'arāka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirā "¿No'okaka sime ika ri'ia?", āparaka jērīabekaja samija ba'abe. ²⁸ Supa simako'omakaja "Wapūju imaro'si napāāika mirāka simamaka ba'iaja sime je'e a'peyari", I'rīkate mijare ārīrākareka, kire wayūāwa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayūpī'ribesarāñu. ²⁹⁻³⁰ "Ritaja ba'arika oyiaja sime", mija āñua simako'omakaja, " 'Samija ba'a'si', āñukate ba'iaja pūparia'si", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu.

Mija ā'mitipe. "Ritaja maba'aika marā imabeyua", āñuka imarī, a'perāte ba'iaja baawa'rimarīa sayiba'aika imarī, ¿dako baaerā I'rārimarā jaijairipareaja sayiba'aja'atajiñu je'e? Supabatirā ba'aerā baaeka "Jia mibaayua Tuparā", ñarīrijayua simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Iku'paka simatiyayua mija ĩabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu potooka, mukurijayua rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayua rakakaja, Tuparāte yapaika upaka oyiaja mabaarijariye'e po'imajare jiyipūpaka kire oñāokaro'si. ³² Supa imarī "Jia Jesucristore nayi'rirū", āriwa'ri judiotarā, judiotatarāñōka, a'perā Jesúre yi'yurāre ba'iaja mija baaru'putakoreka, jia mija pūpajoabe. ³³ Yi'i pūri iku'paka pūpajoaiki: Ritaja yibaaika jīimakapi po'imajare ĩarika yiyapayua. Supa imarī ñimarūkia takaja yipūparibeyu. "Jesúre ā'mitiripēawa'ri jia po'imajare imarū", āriwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rirūkia imako'eikareka Tuparāte nare tāārika yiyapayua.

11

¹ Jesúre wā'maekaki imarī kire ā'mitiripēawa'ri kimaeka upakaja yibaayua yiro'si. Supa imarī yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

"Marērīrijayua potō iku'paka rōmijāte baajīka jia sime", āñua

² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mijare yiwārōrapaka upakaja baarijajayurā mija ime. Supa imarī samija ye'kariribeyua simamaka jīimaka ñime. ³ A'pea iku'paka ima mija o'rīrika yiyapayua. ĩmirīja ru'puko'amaki kime Jesús. I'supakajaoka rōmijāro'si nime natūimārā. I'supakajaoka Jesús ru'puko'amaki kime Tuparā. ⁴ Narērīriwi'iarā Tuparāte najaiika potō, kirika kiro'si boja'ijibaraka sayapāia'api narupuko'arā ja'a'peabekaja ĩmirījare jairijayua. ĩrīka pūri kirupuko'a kija'a'pearikareka "Yirupuko'amakimarīka kime Cristo", āñu upaka kire jiyipūpayeebeyuka upaka kibaayua. ⁵ Rōmijā pūri, Tuparāte jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si boja'ijibarakaoka, narupuko'arā sayapāia'api ja'a'peaeka imarūkirā nime. Rōmo korupuko'arā ja'a'peabeyuko pūri kotūmite jiyipūpaka o'rībeyuko upaka kobaayua. Korupua wi'e'patekako upaka i'yoa imako. ⁶ I'supaka simamaka korupuko'arā ja'a'pearika yapabeyuko pūri, sarekaja korupua kowi'e'pataparū. Sapi āriwa'ri "Jiamarīa yiro'si sime", āñuko imarī, korupuko'arā koja'a'pearū. ⁷ I'supaka simako'omakaja narērīriwi'iarā Tuparāte najairāka potō ĩmirīja pūri narupuko'arā ja'a'pearūkimarīā imarā Tuparāte kirika upakaja kipo'ijiaeka maimamaka. I'supaka mare kibaaeka simamaka "Ritaja jia baaiki Tuparā", mañu. I'supakajaoka ĩmirījika rūmu imarī, korupuko'arā ja'a'peaiko koime "Kore imaru'putarimaji kotūmite ime", mañāokaro'si. ⁸ Iku'paka sime: ĩmirījire Tuparāte po'ijiaeka potō rōmo yatawi'iū'apimarīa kire kipo'ijiaeka. Rōmore pūri ĩmirīji yatawi'iū'a e'etatirā kipo'ijiaeka. ⁹ Supa imarī, ĩmirījite jeyomarā imamaka, ĩawa'ri rōmore Tuparāte po'ijiaeka. Rōmore, jeyomarā imamaka, ĩawa'rimarīa. ¹⁰ Supa imarī "Yijare imaru'putarimaja imarī, yija ru'puko'amarā nime yija jeyomarā", āriwa'ri narupuko'arā ja'a'peatirā, narērīriwi'iarā najaiika potō jia sime rōmijāro'si. Supabatirā i'supaka nabaamaka ĩawa'ri "Jia sime", āngelrākare āñāokaro'si, narupuko'arā rōmijāre ja'a'pearū. ¹¹ I'supaka simako'omakaja, maipamaki Jesucristore yi'yurā imarī, rōmijā narō'sijī, ĩmirīja narō'sijīoka imaberijirā. ĩrātiji pūpariwa'ri jeyo'aparaka imarūkirā maima. ¹² Ā'mitirīkōrī. ĩmirīji yatawi'iū'api rōmore Tuparāte po'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja rōmijāpi po'ijiyurā maima. ĩparāwā'taja Tuparāte po'ijiaekarā oyiaja maima.

¹³ Jia pūpajoaeka mija imabe. Rērīriwi'iarā sayapāia ru'puko'arā ja'a'peabekaja Tuparāte kojajīka ¿yaje jia simajiñu je'e mijareka? Jēno'o jiamarīa simajiñu. ¹⁴ Supabatirāoka, "Rupua jī'ibeyurā wato'ekarā ĩrīka ĩmirījite ru'pua jī'ījīka i'yoa simajiñu kiro'si", āri'pūpajoapatairā maima. ¹⁵ Rōmore pūri ru'pua ñōka kojī'īmaka jiyuriko kore maima. Supa imarī ru'pua ñōka jī'īwa'ri korupuko'arā ja'a'peaiko koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ā'mitirīrijapaberīwa'ri "I'supakamarīa sime", I'rārimarāre ārīrākareka iku'paka nare ñarīrāñu: Yija upaka a'pea wejeareka Jesúre ā'mitiripēabaraka imarā "Nare yija boarijajayua yi'riwa'ri ĩrātiji oyiaja simaupakaja sabaarijajayurā nime", āriwa'ri yibojayua.

“Jesúre piyia ba'aeka upaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arijayu”, Pablote nare árika

¹⁷ Mae ate ika mijaro'si yo'oyu: Tuparâte jiyipupayeekaro'si rēritirā jia imarikopakaja ba'iaja mija baabu'arijayua simamaka “Jia oyiaja baairā mija ime”, mijareka ñaribeyu. ¹⁸ “Narēririwayu poto I'rātiji pupajoaberiwa'ri ba'iaja naro'si simarijayu”, nañua mija majaroka ña'mitiyu. “Rita sime je'e apeyari”, ñaripupajoayu. ¹⁹ Jia I'rātiji imabu'aberiwa'ri mija pibikopejika marā imabeyu je'e. Mija rakakaja mija ārīpupajoairoka ōriwārūtirā, “I'rā nime wājia pupajoatirā Tuparâte yapaika upakaja baairā”, marīwārīyu. ²⁰ Jesúre piyia ba'aeka upaka rēritirā mija ba'aika poto mija wājītāji takaja pupajoairā imarī, Maipamakire jiyipupayeebeyurā upaka mija baayu. ²¹ Iaikōri je'e. Ba'arika mija ba'aika poto wayuoka baairāte pibabekaja mija ba'ayu “Yijarikaja sime”, ārīwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'arimarīa imarāre kēsirabarījayu. Aperā pūri jia rikimaka ba'atirā, jijimakapi ukuwejabiririjayurā. ²² Jia sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yapaye'e mija wi'iarā a'ritirā mija ba'abe. Aperā jia ba'atōpobeyurāte iaka wājītāji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jūarūjeyu. Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairā nimako'omakaja nare ĩaripe'yoirā upaka mija baayu. I'supaka mija baaiika ōriwa'ri, “Jia baairā mija ime”, ĩmijare ñarīrāñu bai je'e? Jēno'o, jiamarīa sime.

Ikupaka sime piyia Jesúre ba'aekakaka
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Maipamakire yire wārōdekakaka, kopakaja mijare yiwārōtirape. I'supaka simako'omakaja mijare sayibojaerā baayu ate. Maipamaki Jesúre nañi'aerā Judare bojajāēka ñami, pan Jesúre e'erikaeka. ²⁴ Se'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. Sañakatarutirā ikupaka kika wārūrimajare kērīka: “Āja'a, mija ba'abe. Ika sime yipo'ia. Mijaro'si yireyarāñu. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka mija pupajoabe. Yire pupajoarīa'ataberiwa'ri ikupakaja rērībaraka samija ba'arijape”, kika wārūrimajare kērīka. ²⁵ Naba'aeka be'erō'ō i'supakajaoka iyaokoko'a Jesúre e'erikaeka. Torājīrā ikupaka nare kērīka: “Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. 'Kiriweapi ārīwa'ri ikupaka jia po'imajare yibaarāñu', Tuparāte ārika upakaja simarijarirāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka pupajoabaraka yire ye'karipekaja ikupaka rēritirā samija ukurijape”, nare kērīka. ²⁶ Pan maba'arāka, iyaokoa mukurāka kopakaja maro'si Jesúre reyaeka. Maipamakire etarākarō'ōjīrā jērāika, ikupaka baawa'ri maro'si Jesúre reyaekakaka po'imajare mija baabeayu.

Ikupaka baatirā piyia Maipamakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ Ikupaka simatīyayu: Jesúre ā'mitiripēairāte wayuūabeyuka imariṗotojo Maipamakire piyia ba'aeka upaka kibaajika, jiamarīa baaiiki kime. I'supaka baaiiki pūri maro'sitaka Maipamakire riwejurubaraka reyaeka ōriwārūberīwa'ri, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'supaka simamaka Maipamakire piyia ba'aekakaka ba'aerā baeka, ukuerā baekaoka jia mapupajoaye'e. “Cristorirāre wayuūabekaja ba'itakaja nare yibaayu”, mapupakapi marījīkareka, ba'iaja nare mabaarijayua maja'atajīñu. ²⁹ Jesūrīrāre wayuūabeyurā imariṗotojo pan wapuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuparāte mare jūarūjērāñu. ³⁰ I'supaka simamaka wapuju saba'aekarā rikimārāja mija rūetaayu. I'supaka imawa'ri I'rārimarāre reyarijayu. ³¹ Maba'aerā baarāka ruṗu maimakaka pupajoatirā aperāte mawayuūabeyua maja'ataye'e. I'supaka mabaamaka sawapa Tuparāte mare wapajēñebesarāñu. ³² Maipamakite ba'iaja mare jūarūjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'supaka baawa'ri kire yi'ribeyurāte ba'iaja baarūkirīmi seyarāka poto naka ba'iaja mare kijūarūjebesarāñu.

³³ Yijeyomarā, Jesúre piyia ba'aekakaka ba'aerā baeka mija rērīrāka, I'rīka jariwa'rīrimarīaja I'rātiji jajumarīaja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaji jia ña'pīrika ba'atirā rērīriwi'iarā mija a'pe kēsīa torā mijare baakoreka. Rērīriwi'iarā mija ba'aika pūri jia mija ña'pīokaro'simarīaja ima. I'supaka I'rātiji jia jajumarīa mija ba'arākareka ba'iaja Tuparāte mijare baabesarāñu. Mija pō'irā eyatirā apeakaka mijare yibojarāñu.

12

Jia kirika maba'irabewārūerā Espiritu Santore mare ja'ataika

¹ Mae aṗea pāpēapi yire mija jērīapūataeka mijare yibojaerā baayu. Jia pupajoabaraka Cristorika maba'irabewārūerā Espiritu Santore mare ja'ataekakaka mija ōrīrika yiyapayu yijeyomarā.

² Jesúre mija yi'rīrā baeka ruṗubajirā, Satanārika pakiriroka yi'rira'aekarā imarī, wapuju imaja jērāka jiyeka maka jaibeyua mija jiyipupayeeka. ³ Supa imarī ikupaka mijare yibojañ'muyu: “Ba'iaja Jesúre jūarū”, āribeyuka kime Espiritu Santore kireka ña'rījāikamaki.

Supabatirā Espiritu Santore jeyobaakapi takaja “Maipamakitaki kime Jesús”, ĩrikate ārīwārūrjajyu.

⁴ Cistorika ĩrika upakaja maba'irabewārūokaro'si kirika Espiritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja mabaarūkia mare kija'ataika simako'omakaja Espiritu Santo ĩrikaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuparāte yapaika upakaja Maipamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maipamakī ĩrikaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuparāte mare ja'atayu, Jesúre yi'yurite jia majeyobaokaro'si. Marakakaja apeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuparā ĩrikaja i'supaka baaiki. ⁷⁻⁸ Ikuṗaka Espiritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awārūokaro'si: ĩrārimarāre “Jia ṗupajoatirā bojawārūrā nimarū”, ārīwa'ri norīwārūokaro'si Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṗerā ṗuri Tuparāte kirika jia nare ārīwāṗu'atarūjeyu, “Po'imajare sanabojawārūrū”, ārīwa'ri. ⁹ Aṗerā imarā “Yija jēñeika upakaja Tuparāte yi'ririjarirāñu”, āñurā. Jīñurāte natāāwārūrēā kirika Espiritu Santore ja'ataekarā nime aṗerā. ¹⁰ Espiritu Santo kirikapi aṗerāte jeyobaaki maikoribeyua nabaabeawārūrē. Aṗerā “Nare yibojaika ā'mitiritirā yi'ro'si bojawāṗu'atarimaja nimarū”, ārīwa'ri kirika Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṗerā imarā, “Ī ĩ kime Espiritu Santore jā'meikapi jaiki. Ī ĩ ṗuri Satanārika ima kire jā'memaka i'supaka jaiki”, narīwārūokaro'si Espiritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aṗerā oka imakoṗeikaja najaiwārūrēā Espiritu Santore jeyobaayu aṗerāte. I'supakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aṗerāte jaika upakaja nabojarikatawārūrēā kijeyobaayu aṗerāte. ¹¹ ĩrikaja kime Espiritu Santo kirikapi mabaarijayu rakakaja mare ja'ataiki. Kiyapaika upaka oyiaja mabaawārūrēā i'supaka mare kijeyobaayu.

Īrātijimarirā imariṗotojo ĩrika upakaja imarā maime āñurō'ō

¹² Maṗo'iarā ritaja imariṗotojo ĩrā ṗo'iji sime. Ā'mitirikōrī j'e. ĩtaka, ñakoa, ā'mua, ũṗua ritaja ima maṗo'iarā. I'supakajaoka maime Jesucristore ā'mitiripēairā. Rikimarāja imariṗotojo Cristore oyiaja ā'mitiripēairā imarī, jeyobaabu'abaraka ĩrika upaka oyiaja imarā maime. ¹³ Ritaja tatarā maime. Judiotatarā, judiotatamarirāoka, supabatirā aṗerāte ba'irabejirā imarī, nayapaika upaka baawārūrēyurā, aṗerā imarā nabaariyapaika upaka baawārūrērijayurā. I'supaka maimako'omakaja ruṗuko'a majūjerūjeka ṗoto ĩrika ta'iarāja Espiritu Santore mare imarūjeka. Jesucristore ā'mitiripēatirā Espiritu Santore ña'rījāikarā oyiaja majarika.

¹⁴ ĩrā ṗo'iji maṗo'ia imariṗotojo ritaja sime sareka. ¹⁵ ũṗua jaika imarikareka, “ĩtaka upakamarīa ñima simamaka, ṗo'iarekamarīa ñime”, ārīkoṗeko'omakaja ṗo'iarekaja ima sime. ¹⁶ I'supakajaoka ā'mua jaika simarikareka, “Ñakomarīa ñima simamaka, ṗo'iarekamarīa ñime”, ārīriṗotojo ṗo'iarekajaoka ima sime. ¹⁷ Ñakotaajo maṗo'ia imarikareka, dakoapi ma'mitiriberijāāeka. Ā'mutakaja simarikarekaoka dakoapi mawī'berijāāeka. ¹⁸ Ikuṗaka sime. Maṗo'ia imarūkia kiyapaeka upakaja Tuparāte mare ṗo'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurāro'si. “Rikimarāja imariṗotojo ĩrātata upaka nimarāñu”, Tuparāte ārītika sime. ¹⁹ ĩrāba'ikakaja* maṗo'ia imarikareka ṗo'imarīa simajāāeka. ²⁰ Ikuṗaka simatijayu: Maṗo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ĩrāṗo'iji sime maṗo'ia. I'supakajaoka maime Jesúre ā'mitiripēairā. Rikimarāja imariṗotojo ĩrika upaka oyiaja ṗupajoawa'ri jeyobaabu'airā maime.

²¹ Ñakoa jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime ĩtaka”, sārīberijāāeka. I'supakajaoka ruṗuko'a jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime ũṗua”, sārīberijāāeka. ²² Ikuṗaka sime: Maṗo'iakaka ima “Dako waṗamarīa sime yi'ro'si”, mañurō'ō simakoṗeko'omakaja imatijayika sime. ²³ Maṗo'iareka ima “Jiyurimarīa sime”, ārīṗupajoawa'ri jībaji aṗerāte say-oiookaro'si jia samairirijayu. I'supakajaoka aṗe maṗo'iareka ima ritaja ṗo'imajare ĩakoreka jariroaka jāātirā oyiaja maime. ²⁴ I'supaka simako'omakaja ĩrārikō'rīmato ima maṗo'iareka śārīrīmarīaja jariroaka rā'rīta'apatabeyurō'ō. Kiyapaeka upakaja maṗo'ia Tuparāte mare ṗo'ijiaeka. I'supaka kibaaeka simamaka maṗo'iareka ima “Imatijabeyua sime yi'ro'si”, mañua simakoṗeko'omakaja jībaji mairīñurō'ō sime. ²⁵ Maṗo'iareka ritaje mareka simako'omakaja ĩrātiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maime maro'si. Rikimarāja maima simako'omakaja ĩrika upakaja ṗupairā imarī, majeyobaabu'arījayu. ²⁶ ĩrākō'rīmato maṗo'ia mare yi'arāka ṗoto mare yi'abeyurō'ō ṗarīji sayī'apatayu. Supabatirā ĩrākō'rīmato maṗo'ia jiyurika ṗo'imajare ĩaikapi ritaja jījimaka maime. I'supakajaoka maime Jesúre ā'mitiripēairā maro'si. Maka imakite ba'iaja ṗuparirāka, maimaupatiji kika ba'iaja maṗuparipatarāñu. Supabatirāoka maka imakite jījimaka imarāka, maimaupatiji kika jījimaka maimapatarāñu.

* 12:19 Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

²⁷ Ikuḗaka simatiyayu: Jesúrika ba'irabebaraka jeyobaabu'arijayurá imarí, Ír'ika ta'iarája Jesús ḗo'iuḗakaja imará maima. Ísupaka simamaka Ír'ika upakaja imatiyairá oyiaja maimarijaju. Maka imaki Ír'ikate maro'si ó'totoiráka maimaupatií Jesúrika ba'irabeiráro'si jiamaríá simaráñu. ²⁸ Ísupaka Jesús ḗo'iuḗakaja Ír'ika ta'iarája maimamaka, Ír'ika jariwa'ririmaríá kirika ba'iraberika Tuḗaráte mare ja'atayu majeyobaabu'aokaro'si. Mamarítaka Ír'árimaríá Tuḗaráte wá'maeka apóstolr'áka nimaokaro'si. Ísupaka kibaekaka narokabajirá Ír'árimaríá nappurá'ópi nare kéñua kiro'si bojaíjirimaja nare kimarújeyu. Narokajíte aḗerá kirika bojariroka wá'orimaja, supabatiráoka aḗerá Tuḗará Ír'ikaja kibaawáruka maikoribeyua bearúkiráro'si nare kimarújeyu. Ísupakajaoka aḗerimará jínuráte täärimaja nare kimarújeyu. Aḗerá imará aḗeráte jeyobaarúkirá, supabatirá Tuḗaráte yi'yurá jia natiyiaja ba'iraberuputarimaja nimaerá aḗerimaráre kijeyobaarijaju. Ísupakajaoka aḗetomaja oka na'mitiribeyua imakoḗekaja najaiwáruerá kijeyobaayu. ²⁹ Ír'ába'íkaka takaja kiro'si maba'iraberámaríá Tuḗaráte ritaja ima mare ja'atayu. Á'mitirikórí je'e: Ír'ika ta'iarája Jesucristorika bojataḗarimaja oyiaja marírá maima. Ísupakajaoka Ír'ika ta'iarája Tuḗaráte mare órírújeika kiro'si bojaíjirimaja oyiaja marírá maima. Supabatirá Ír'ika ta'iarája kirika bojariroka wá'orimaja oyiajamaríá maima. Ísupakajaoka Ír'ika ta'iarája Tuḗará upaka maikoribeyua baabearúkirámarírá maima. ³⁰ Ír'ika ta'iarája jír'rimajare täärimaja oyiaja marírá, supabatirá Ír'ika ta'iarája majaiwáruḗeyua oka imakoḗeika jaiwáruḗimaja oyiaja marírá maima. Najaika á'mitiritirá, "Íkuḗaka árr'ika nañu", árr'wáruḗimaja oyiaja marírá maima. ³¹ "Jia jeyobaabu'aokaro'si Espírítu Santore mare jeyobaaikapi imatiyaika yibaariyapayu", árr'wa'ri Tuḗaráte mija jéñebe. Ísupaka mija baarákareka jia simaráñu.

Ísupaka mija árr'úrika simako'omakaja térr'wa'ribaji imaroka mijare yiwáruerá baayu mae.

13

Aḗeráte mawayuáñu, ika sime imatiyaika

¹ Ritaja aḗetomaja oka jairá imariḗotojo, supabatirá ángelrákare jaika ḗariji jaiwáruirá imariḗotojo, aḗeráte wayuábeburá maimajíka, "Dakoa waḗamaríaja najaiyu", ḗo'imajare mareka árr'jñu. ² Tuḗaráro'si bojaíjirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiórr'újerikareka, aḗeráte mawayuáberijíka, dakoapi árr'wa'ri imatiyairá maimaberijíáekaka. Ísupaka imará imarí kareró'ópi ritaja imarúkiakaka mare kibojarikareka, supabatirá ritaja Tuḗaráte mare ja'ataika morírikarekaoka, dako waḗamaríá simajáekaka. Supabatiráoka jia Tuḗaráte yi'riwa'ri "Íka ḗusia miwiaríkabe Tuḗará", maḗaká'á kire mañu upakaja kiyi'ríjika simako'omakaja aḗeráte mawayuáberijíka, dakowaḗamaríá simajíñu. ³ Wayuoka baairáte jeyobaawa'ri marikaika ritaja jiripotojo, aḗeráte mawayuáberijíka, dakoa sawapa Tuḗará ḗó'irá matóḗoberijíñu. Tuḗarírika bojariroka wá'orika maja'atabepaká'á "Tuḗará majamaráre yire joeriataparú", maríjika simako'omakaja aḗeráte mawayuáberijíka, dakoa sawapa jia matóḗoberijíñu.

⁴ Mija íabe. Ikuḗaka sime wayuábu'arikakaka: Po'imajare ba'iaja mare baako'omakaja, sarakajepááekaja maimaye'e. Sarakajepááirá imarí, nare boebarika imabeyua. Supabatirá "Aḗerá yijame júbaji imará", árr'wa'ri nare á'mijibekaja maimaye'e, ritaja imará rokará maimaokaro'si. ⁵ Po'imajare i'yopi'rikoreka niaika wájitáji ba'iaja nare mabaabeabesaráñu. Supabatirá maro'si wájitáji takaja jia ḗupajoabekaja jia ḗo'imajare imarikakaka ḗupajoarika sime. Ísupakajaoka ba'ijíka mare napaká'á nare boebaririmaríá sime. Aḗea ísupakajaoka apíkate mare ba'iaja baako'omakaja ñoaka saḗi boebaka imapañarimaríá sime. ⁶ Po'imajare ba'iaja baaika íatirá, "Ba'iaja baairá nime", áḗaraka jímaka imarimaríá sime. Ísupaka imabekaja Tuḗaráte yapaika upakaja baairá imaráte íatirá jímaka maimaráñu. ⁷ Wayuáripupakirá imarí, aḗeráte ba'iaja mare baako'omakaja nareka majabeyu. Jia nare ḗupajoawa'ri "Órípúarúkirá nimamír'íkawa'riráñu je'e ruḗu", maríḗupajoayu. Ba'iaja rakajepáábaraka aḗeráte wayuárija'atarika imabeyua.

⁸ Wátaka ḗo'imajare órír'ika ja'atarúkimaríá sime. Tuḗaráte mare áñua kiro'si mabojaíjika ḗuri tiyiráka. Ísupakajaoka simaráñu ḗo'imaja oka majabeyua Tuḗaráte mare jairújeika, supabatirá morírá Tuḗaráte mare ja'ataeka. ⁹ Ikuḗaka sime: Maekaka órípúarika Tuḗaráte mare ja'ataika simako'omakaja ritaja órípatabeyurá maima. Ísupakajaoka mare kiórr'újeika kiro'si mabojaíjírúka morípatabeyuaoka. ¹⁰ Ísupaka maima simako'omakaja kipó'irá maeyaráka ḗoto ḗuri jia ór'wáruḗiyairá Tuḗaráte mare jarirújeráñu. Supa imarí i'sirími seyaráka ḗoto maekaka moríkoḗeika waḗamaríá jariráka.

¹¹ Mija íabe: Me'rí ñimaeka ḗoto, ritaja jia yijaiwáruḗerika ruḗu. Supabatirá, yiḗupaka, supabatirá ór'wápu'atarikakakakaoka, ísupakaja simaeka ruḗu yiro'si. Pakariwa'ri yime'ráí ñimaeka upakamaríá ñimarijaju mae. ¹² Ísupakajaoka maekaka maro'si simañuju ruḗu,

ritaja Tuparārika moriwārūbeyua simamaka. Ūperia majakapi maŕema mayaakoŕeika upakaja maime Tuparārikakaka jia moribesarāka. I'supaka simako'omakaja űamaji Tuparā pō'irā eyatirā, kire mairāñu. I'sia poto mare kiōrīpataika upakajaoka kire moriwārūpatarāñu maro'sioka.

¹³ I'supaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaarijarirūkia. Īkōrī je'e: Jia Tuparāte ā'mitiripēarijaparaka maimarijariye'e. Supabatirā "Kīpō'irā maeyarāka poto mare kēñu upakaja jia mare kibaarāñu", āriŕupajoabaraka imarijarirūkia sime. I'supakajaoka po'imajare jia wayuūabaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarijarirūkia imako'omakaja wayuūabu'arikakaka sime tēriwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuparāte mare jeyobaamaka ikupaka mabaabu'aye'e

¹ Supa imarī po'imajare jia mawayuūarijariye'e. I'supakajaoka "Po'imajare miro'si yija bojaljīwārūerā yijare miōrīrūjeika yijare mi'a'atabe", āparaka Tuparāte mi'a jēñebe. ² Ikupaka sime: Rēritirā nimarō'ōrā oka kiōrībeyuapi jaikite po'imajare ā'mitiriwārūbeyua. Kīpupaka simamaka Tuparā ĩ'rikateje saŕi kijaiyu. ³ Apika pūri Tuparāte kire bojarūjeika po'imajare bojaiki. Kire ā'mitiritirā, jībaji Tuparāte nayi'rīrāñu. I'supakajaoka jia okajājia imatirā Tuparāte yapaika upaka nabaaokaro'si, supabatirā jīipuparā nimaerā i'supaka kibojayu. ⁴ Oka kiōrībeyuapi Tuparāte jaiki, i'supaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuparārika na'mitiyuapi aŕerāte bojaikite pūri sā'mitiritirā jia po'imajare sōriwaŕu'atarijayu. I'supaka kibaaika simamaka jia Jesūre yi'yurāte kiwārōrijayu.

⁵ Īrika jariwa'rīrimarīa aŕetatarā oka mi'a ōrībeyua imakoŕeika mi'a jaiwārūrikareka, jia simajāeeka yi'ro'si. I'supaka jia simako'omakaja aŕerā oka kiōrībeyua kijaika tēriwa'ribaji imatiyaika sime Tuparāro'si bojaljirika. Aŕerā oka kijaika po'imajare ā'mitiriwārūbeyua ĩ'rika bojarikatarimajite imatjika pūri jia sime. ⁶ Mi'a ā'mitiŕe yijeyomarā. Mi'a pō'irā eyatirā mi'a ā'mitiribeyua yijajjika, dako waŕamarīa mijaro'si simajjñu. Tuparāte yire ōrīrūjeika mijare yibojajjika pūri jia mijaro'si simajjñu. I'supakajaoka sime Tuparārika mi'a ā'mitiyurokapi yiwārōika.

⁷ Ā'mitirikōrī je'e. Īrikate ma'saka jia pūpuwārūbeyua ā'mitiritirā, "I'siroka kīpupuyu", āriwārūbeyurā maime. I'supakajaoka aŕpa wameikapi bayaoka jia kibirewārūbepakā'ā, "I'siakaka kibireyu", mariwārūberijjñu. ⁸ Apea ima. Surararākare akarimajire tromŕeta wāmeika jia kīpupuwārūberijjika, namajamarāka jīrīrā imatjika nimawārūberijjñu. ⁹ I'supaka sime, aŕetatarā oka mi'a ōrībeyua mi'a jaikoŕeika ā'mitiriwārūberīwa'ri, "I'supaka āririka nañu", aŕerāte āriwārūberijjñu. I'supaka simamaka, waŕuju ko'torō'ōrāja jairā upakaja mi'a baajjñu. ¹⁰ Rita sime, ika ritatojo wejeareka ritajatata po'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja ĩ'rātataja imarā imarī najaika ā'mitiribu'awārūirā. ¹¹ I'supaka simako'omakaja majeyomarākaki űa'mitiribeyuapi yika kijajjika ĩ'rāji yija ā'mitiribu'abepakā'ā, "Aŕetomaji upaka kime", űarīrāñu. I'supakajaoka yireka kīpupajoarāñu kiro'sioka. ¹² I'supaka mijaro'si simakoreka, Espiritu Santore ja'atarijayua yaŕairā imarī, "Jesūre yi'yurāte yija jeyobaarūkia yijare mi'a'atarika yija yaŕayu", kire mi'a āririjape.

¹³ I'supaka simamaka aŕerāte jeyobaarika pūpajoairā imarī, "Espiritu Santo yire jeyobaaikapi aŕerā oka űoribeyua yijaiko'omakaja aŕerāte jia sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mi'a'atabe", āparaka Tuparāte mi'a jēñerijape. ¹⁴ Ikupaka sime: Tuparāte jiyipupayeabaraka aŕerā oka űorībeyua yipupakarā yire űa'rjāikapi upakaja kire jairipotojo, "I'supaka yijaiyu", űarīwārūbeyu. ¹⁵ I'supaka simamaka ikupaka mabaaye'e: Aŕerikuri aŕerā oka morībeyua maŕupakarā mare űa'rjāikapi upakaja Tuparāte majairijariye'e, i'supakajaoka mabayakoyaye'e. Aŕerikuri pūri moriwaŕu'ataikapi kika majairijariye'e, i'supakajaoka kiro'si mabayakoyarijarirāñu. ¹⁶ Ika mijare yibojajjika upakaja mi'a baabe. I'supaka mi'a baaberijjicareka, sā'mitiriberiwa'ri "Jia mibaayu Tuparā", mijare ā'mitiririmajare āriwārūberijjñu. ¹⁷ Kire jiyipupayeabaraka, "Jia mibaayu Tuparā", jia mañua simako'omakaja, majaika ā'mitiriberiwa'ri jībaji kire nayi'riwārūbeyu. ¹⁸ Mijare tēriwa'ribaji űorībeyua oka imakoŕeika jaiwārūiki űime. I'supaka imaki imarī, "Jia mibaayu Tuparā", saŕi kire űañu. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja Jesūre yi'yurāka rēritirā diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijajjika dakowaŕamarīaja simajjñu. Na'mitiriwārūikapi pūri ĩ'rāpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanōriwārūjika jībaji sime yi'ro'si.

²⁰ Me'rāka jia ōriŕūabeyukajirā upaka mi'a pūpajoa'si yijeyomarā. I'supaka simako'omakaja me'rārjaka ba'iaja baakoribeyurā upaka Tuparāte yapaika pūpajoabaraka ŕakiayurā upaka jia mi'a imabe. ²¹ Mi'a ĩabe, ikupaka Tuparā majaropūñurā sabojayu: "Judiotatarā pō'irā aŕetomajare yipūatarāñu apea okapi nare najaiookaro'si yire ā'mitiribeyurā nimamaka. I'supaka nare yibaako'omakaja, yire nayi'ribesarāñu ruŕu", āriwa'ri sabojayu

Tuparā oka pūñurā. ²² Supa imarī i'supaka Tuparāte mare jairūjeka “Wēkomaka yijare baarāki Tuparā”, kire ā'mitiriripe yoirāte āriwārūokaro'si. Maro'si puri kirika Tuparāte mare ōrīrūjeka mabojamaka “Maka kime”, marīwārūyū. ²³ Ikuḗpaka sime: Mija rēñurō'ōrā aḗerā oka mija ōribeyua I'rīka upakaja jaiabaraka mija imajīka ḗoto, Jesūre y'i'ribeyurāte mija ḗō'irā eyajīñū. I'supaka mija jairijayu ḗoto ĩakoribeyurā imarī, “Wejabisimajataka I'rāre ime”, mijareka narīrāñū. ²⁴⁻²⁵ I'supaka baabekaja Tuparāro'si bojañjibaraka mija imarō'ōrā I'rīka Jesūre y'i'ribeyuka kākatirā, Tuparāte mijare ōrīrūjekarō'ōjīrāja mija bojarāka jia sakiōrīwārūpatarāñū. Supa imarī, “Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erō'ōrā yīḗupajoakopeika Tuparāte ōñua”, kērīrāñū. Supabatirā Tuparāte jiyīḗupayeewa'ri ñukurupatirā, “Mijaka Tuparāte ime mirākiyul”, kērīrāñū.

Jesūre yī'yurāka rēritirā, ikuḗpaka Tuparāte majiyīḗupayeeye'e

²⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ikuḗpaka mija baarijape mija rērīrijarīrāka ḗoto: I'rārimarā imarā bayakoyariyapairā. Aḗerā imarā wārōrika yapairā. Supabatirā Tuparāte nare ōrīrūjeka bojarīyapairā nime aḗerā. Aḗerimarā imarā norībeyua simako'omakaja aḗea okapi jairīka yapairā. Supabatirāoka imarā sabojarikatariyapairā. Ritaja mija baarijayuapi Jesūre yī'yurāte jībaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijīka jia sime. ²⁷ Aḗerā oka mija ōribeyua mija jairiyapaye'e, I'ḗarā, maekarakamaki rō'ōjīrāja samija jaiḗe. I'rīka mamarī, aḗika kirokajīrā mija jairijape. Ma'mitiribeyurokapi jaikite jairāka be'erō'ō aḗika sabojarikatarāñūka, aḗerāte sā'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarikatarimajire imabesarākareka, mija rēñurō'ōrā aḗerokapi jaiḗekaja mija imabe. I'rārimarāja aḗerō'ōrā Tuparāka i'supaka mija jairijape. ²⁹ I'supakajaoka, Tuparāte mijare ōrīrūjeka mija bojarīyapārāka, I'ḗarā, maekarakamaki rō'ōjīrā mija jaiḗe. I'rīkaja mamarī aḗika kirokajīrā mija jairijape. I'supaka mija jaimaka aḗerā Jesūre yī'yurā jia sā'mitirirāñurā, “Rita, Espīritu Santore kire ōrīrūjekarī kijaiyū”, narīwārūrāñū. ³⁰ I'rīkate jaika ḗoto aḗika sā'mitirirupakite kijairūkia Tuparāte kire ōrīrūjēkareka, mamarīji jaiū'muikite okata'rījīñū aḗikate jaiū'muokaro'si jia sime. ³¹ I'rīkaja mamarī kirokajīrā aḗika Tuparāro'si bojañjirimajare jaimaka I'rīka jariwa'rīrimarāja mija jaiwārūrījarirāñū. I'supaka mija baarāka, jībaji Tuparārika ōrīwa'ri okajāja ḗupaparaka jia mija imarāñū. ³² Tuparāro'si bojañjirimaji puri, sakiḗbojarūkīrō'ōjite ta'awārūiki kīḗupayarijī. Aḗerāte jairāka ḗoto okamarāja kime ruḗu. ³³ Rukubaka baarīka yapabeyuka kime Tuparā. Supa imarī ritaja jiyīḗupaka ōrību'abaraka mija rērīrijarīrāka jia simarāñū.

I'supaka oyīaja aḗerā Jesūre yī'yurāte baarijayua sime narērīrijayurō'ō rakakaja. ³⁴ Rēritirā mija imarāka ḗoto, jairī wiriwa'ribekaja ĩmirjate jaikatakaja ā'mitirirūkirā nime rōmījā. Kotīmite ā'mitirirūkiko koime, i'supakaja Moiséte o'oeka simamaka. ³⁵ Kojērīariyapājīka, nawi'iarā ḗerīeyatirā kotīmite sakojērīarū. Nia, narērīriwi'iarā I'rāko rōmore jairāka, “¿Dako baaerā i'yoḗipekaja kojaiyū?”, aḗerāte āriḗupajoarāñū.

³⁶ ¿Marākā'ā mija ḗupajoayu je'e? Mamarī Tuparārika bojaū'muekamarīrā mija ime. I'supakajaoka mija tarāja kirika bojariroka yī'rikamarīrā mija ime. I'supaka simako'omakaja ¿aḗerā Jesūre yī'yurāte baarijayu upaka baarūkimarīrā mija ime bai je'e? Jēno'o i'supakamarīa sime. ³⁷ “Tuparāte yijare kiōrīrūjeka bojañjirimaja yija ime”, āñurā imarā je'e torā. I'supakajaoka “Kirīkapi ba'irabeokaro'si Espīritu Santore yijare ja'atayu”, aḗerā āñurā mijakarā. “I'supaka kijeyobaairā yija ime”, āñurā nimaye'e, “Maīḗamakire jā'meika upakaja Pablote maro'si o'oyu”, naro'sioka narīrū. ³⁸ “Maīḗamakire jā'meika upakamarīa Pablote bojayu”, āñukate, “Kīḗupajoaika upakaja kijaiyū”, Tuparāte kireka ārīrāñū.

³⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ikuḗpaka simatiyayu maimarūkia: “Tuparāte yire āñua bojawārūiki ñimaerā yire kijeyobaarīka yiyapayu”, āḗaraka kire mija jēñeḗe. I'supaka simako'omakaja, aḗerā oka na'mitiribeyua jairāte jāñjibaarūkimarīa sime. ⁴⁰ Mija rērīrijayu rakakaja, jia oyīaja mija imabe rukubaka baabekaja.

15

Jesūre reyariḗotojo, ōñia kijariḗe'rikakaka jībaji Pablote nare bojaijīka ate

¹ Yijeyomarā, Jesūrikakaka mijare yiwārōrapaka jia mija ōrīrika yiyapayu. Ika majaroka bikija mija yī'riū'mutika sime. Sayi'rikarā imarī, jia Jesūre yī'rīrijayurā mija imarijayu.

² Mijare yiwārōrapaka ā'mitirīḗeawa'ri Cristore mija yī'rīrija'atabesarākareka ba'iaja mija jūarūkia imakopeikareka Tuparāte mijare wayuñarāñū. I'supaka mija baabesarākareka, dakowapamarīa kire mija yī'rikopeika jarīrāka.

³ Imatiyairoka mijare yiwārōrape Cristore mamarī yire sawārōrapaka upakaja. Ikuḗpaka sime ĩakōri je'e: Ba'iaja mabaaika wapa Cristore reyaekakaka mijare yībojarape. I'supaka Tuparā majaropūñurā bojatika upakaja sajarīka. ⁴ “Āta wi'iarā kire natako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō Tuparāte ōñia kire jarīrūjeka ate”, ārīwa'ri bikija sabojatika

Tuparārika o'oeka pūñurā. ⁵ I'supaka simamaka ōñia kijarika be'erō'ō Pedrote kire Iaeka. I'sia be'erō'ō I'pou'puarāe'earirakamaki kika wārūeka mirārā pō'irā kīpemakotowirika mae. ⁶ I'sia be'erō'ō 500 rakamaki bo'ibajirā kire yi'yurā imaekarā pō'irā keyaeka. I'supaka kibaaeka Iaeka mirārā, rīkimarāja ōñia imarā ruḡu. I'rārimarā pūri reyatikarā. ⁷ I'supaka simaeka be'erō'ō Santiago pō'irāoka keyaeka. Sabe'erō'ō nimaupatiji kirika bojariroka nabojatapaerā kijā'mekarā pō'irāoka keyaeka.

⁸ Nabe'erō'ōpi yireoka kīpemakotowirape. Apeḡā apōstolrākare kiwā'maeka upakamarā apōstol yire kimarūjerape. ⁹ "Yire tēriwa'ribaji imatiyairā apeḡā apōstolrākare ime", űarīpupajoayu. Mia, Jesūre yi'yurāte ba'iaja baaiiki űimaeka ruḡu. I'supaka űimako'omakaja apōstol űimaako'osi Tuparāte yire wā'maeka. ¹⁰ Yire wayuīawa'ri, kirika ba'iraberimaji űimaako'osi Tuparāte yire jā'meka. Jiitaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Sapi āriwa'ri "Yirika bojataparimaji kimarū āriwa'ri kire yipūatakoḡeka", yireka āribeyuka Tuparā. Apeḡā apōstolrāka imarāte pēmawa'ribaji Tuparārika ba'irabeiki űimaeka jia Tuparāte yire jeyobaaeka takapiji. ¹¹ Apōstolrākare Tuparārika mijare wārōeka, supabatirā mijare yiwārōrapakaoka, marākā'ā imabeyua I'rātiji ima simamaka. Sā'mitiritirā samija yi'rāpe.

Mareyarāka simako'omakaja ōñia Tuparāte mare jariḡe'ririūjerāñu

¹² Apōstolrāka I'rātiji oyiaja bojairā yija ime. "Kireyaeka simako'omakaja ōñia Cristore jarika ate", āriwa'ri yija bojarijayu. Mijare sayija bojako'omakaja ḡdako baaerā "Ōñia jariḡe'ririūkimarīrā maime mareyarāka be'erō'ō", I'rārimarā tokarāre āñu je'e? ¹³ I'akōri je'e: Reyariḡotojo ōñia jariḡe'ririūkimarīrā maimaberirikareka karemarā Cristore ōñia jariḡe'riberijāāeka. ¹⁴ I'supaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wārōika jiamarā imajāāeka. Supabatirāoka dakoa waḡamarāja Cristore miḡa yi'rijāāeka. ¹⁵ Reyariḡotojo ōñia jariḡe'ririka imaberirikareka Tuparāreka mijare pakirimaja yija imajāāeka, "Ōñia Cristore kijariḡe'ririūjeka", āparaka. ¹⁶ I'supakajaoka reyariḡayurāte ōñia jariḡe'ririka imaberirikareka, Cristooka ōñia jariḡe'riberijāāekaki. ¹⁷ I'supaka Jesūro'si simaberirikareka waḡuju kire miḡa yi'rijāāeka. I'supakamarā simarikareka ba'iaja mabaikareka Tuparāte mare wayuīaberijāāeka. ¹⁸ I'supakajaoka ōñia Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarā mirārā reyaekarā ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā na'rika. ¹⁹ I'supaka simarikareka, pakirika yi'rikopewa'ri, "Jesucristo upaka, Tuparāte ōñia mare jariḡe'ririūjerāñu", āriwa'ri ōñia maimatiyikuriji jia kire yi'rikareka jiamarītaka simajāāeka. Ba'iaja jūariḡotojo kire yi'rija'atabeyurā imarī, waḡuju kire yi'rikopēirā maimarikareka, ritaja pō'imaja pēmawa'ribaji mare nawayuīājāāeka.

²⁰ I'supakamarā sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuparāte ōñia kire jarirūjeka. Supa imarī iki imaki mamarī ōñia jariḡe'riū'muekaki. I'supakajaoka kire yi'yurā upatiji i'supaka oyiaja jarirāñurā. ²¹ Mamarī imaū'muekaki ba'iaja baaekapi āriwa'ri reyariḡa imaū'mueka pō'imajaro'si. I'supaka simako'omakaja Jesūre maro'si reyaḡiekapi āriwa'ri ōñia jariḡe'ririūka maro'si pō'ijirika. ²² Adān imaekaki riḡarāmerā imarī, reyariḡikirā'osi oyiaja maime. I'supaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirā majarika simamaka Tuparāte mare ōñia jarirūjerāñu. ²³ Supa imarī sōritikaja maimarijayu. Cristo imaki reyariḡotojo wārō'ōrāja mamarī ōñia jariḡe'riū'muekaki. űamaji ketarāka poto kire yi'rika mirārāte i'supakajaoka naro'si simarāñu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuparāte ĩariḡe'yomijipi jā'meirāte kitērīrāka be'erō'ō wejetiyā seyarāñu. I'supaka nare baatirā "Kopakaja yimajāmarāre yitērītiyu. Mae miyapaika upakaja ritaja miḡā'mebe", Kīpaki Tuparāte kērīrāñu. I'supaka Cristore baarāñu "Nare mitērītiyarāñurimi rō'ōjirāja ritajare jā'merimaji mire űimarūjerāñu", Tuparāte kire āpakā'ā. ²⁶ I'supaka simarāka poto pō'imajare reyaika pariḡi Cristore tietyarāñu. Sapi āriwa'ri ritaja majamarāika maimaoka tiyipatarāka. ²⁷ Mia je'e, ikupaka sabojayu Tuparārika o'oeka pūñurā: "Ritaja ĩamaki imarūkikaro'si Tuparāte kire pūataeka", āriwa'ri sabojayu. I'supaka simako'omakaja Tuparāte pūri jā'mebeyuka kime Cristo, "Ritajate yiro'si miḡā'mebe", kire kērīka simamaka. ²⁸ Supa imarī ritaja kimajamarāre Cristore tērīrāka be'erō'ōpi nimaupatireje jā'merimaji kijarirāñu. Supabatirā "Mae ĩipamaki mime", Tuparāte kērīrāñu. I'supaka kire kēpakā'ā ritaja dika jariwa'ririmarā ĩamaki Tuparāte jarirāñu.

²⁹ "Reyariḡototaka ōñia jariḡe'ririka imabeyua", apeḡāte ārikoḡeikakaka mijare yibojaerā baayu mae. I'supaka āriḡupajoariḡotojo ḡdako baaerā apeḡāte reyaekarā'osi rupuko'a najūjerūjeyu I'rārimarā je'e? Reyaekarā ōñia jariḡe'ririka imaberirikareka pūri, waḡuju dakowapamarāja rupuko'a naro'si najūjeḡikopējāāeka. ³⁰ Yijaro'si pūri, Tuparārika yija wārōika poto werika sime, rīkimarāja yijare jāarika ri'kairāte imamaka. ḡMarākā'ā āriwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wārōrija'atabeyu ruḡu bai je'e? ³¹ Rita mijare űañu yijeyomarā. I'rārimi jariwa'ririmarāja yire jāarika nari'kayu. I'supaka

yiro'si simako'omakaja mijare yiwārōdikapi jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jijimaka ñimarijauuoka rita ima. ³² Éfesowejearā yiwārōrapaka poto, yaiwēkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jāārika ri'kakoperaparā yire yi'ririyaapaberaparā. I'supaka yire nabaa-maka "Reyaripotojo òñia majaripe'rirūkia imabeyua", āñuka ñimarikareka dako baaerā ba'iaja jūariipotojo nare wārōka'wisijūaberijāāekaki yi'i. Reyariipotojo òñia majaripe'rirūkia imaberirikareka pūri "Ŋoaka òñia imarūkimarīrā maime. Supa imarī òñia maimatiyikuriji mayapaika upakaja ukubaraka, ba'abaraka maimaerā", āparaka Jesure yi'ribeyurāte baaika upakaja baairā maimajāāeka maro'si.

³³ I'supaka simamaka wapuju bojapakirimajare mija ā'mitiripe'ā'si. Ikuḡpaka sime: Ba'iaja baairāka mija jeyoarirāka, jia baarijajayurā imariipotojo nuḡpaka ba'iaja baairā mija jarirāñu mijaro'sioka. ³⁴ Jia wājirokapi mija puḡajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija pō'irā ĩ'rārimarā Tuḡarāte ōribeyurā imarā je'e. Mija i'yopi'yaokaro'si i'supaka mijare ñañu.

Ikuḡpaka simarāñu maḡo'ia òñia majaripe'rirāka be'erō'ō

³⁵ "Reyaripotojo òñia reyaekarāte jaripe'rirāñu", ñañua simako'omakaja, ikuḡpaka ĩ'rārimarāre jēriajñu je'e: "ĵMarākā'ā simamaka reyaeka imariipotojo naḡo'ia òñia jaripe'ritiyarāka ruku? I'supakajaoka ĵmarākā'ā ĩoirā nimarāñu ruku koḡakaja rabaekarā imariipotojo?", nañu. ³⁶ I'supaka yire jēriairā jia puḡajoabeyurā imarā. Ikuḡpaka sime ĩakōrī je'e: Ōterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satōsirō'ōrā imapi saḡu'yu. Sajea rababerijikareka, marākā'ā baatirā saḡu'riberijñu. ³⁷ ĩakōrī je'e: Trigo wāmeika ōterikia, sayapeapi motemaka saḡu'yu, samoteika upakamarīa. ³⁸ Samoterāka be'erō'ō pu'ritirā Tuḡarāte yaḡatika upakaja sajayu. Supa imarī ōterikiba'i ima upakaja saḡu'ririḡayu saro'si. ³⁹ Supabatirā i'supakajaoka sime ika. Ā'mitirikōrī je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, w'īñaka, pō'imajaoaka ĩ'rika ta'iarā oyijamarīa pō'ikirā maime. ⁴⁰ I'supakajaoka mabo'ikakurirā imarūkiaro'siji Tuḡarāte torā pō'ijiaeka. Supabatirā ō'ōrā imarūkirāteoka kibaeka. ĩrātijitakamarīaja imariipotojo ĩ'ḡaba'iwā'taja jiyurika sime. ⁴¹ Aiyate yaaika upakamarīa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tā'ḡia saro'si. Tā'ḡirāka natiyiaja rakaka oyiaja ya'tairā nime.

⁴² I'supakajaoka maimarāñu maro'si. Reyaekakite mayayerāka be'erō'ō kiḡo'ia rabarāka. I'supaka simako'omakaja Tuḡarāte òñia kire jarirūjerāka be'erō'ō pūri, imajiparūkikaja imarī, aḡekurioka reyarūkimarīka kimarāñu. ⁴³ Reyaekakite mayayeika, jiamarīa ima kiḡo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja òñia kijaripe'rirārō'ōjirā pūri jia jiyurika, rikitubaka kiḡo'ia jarirāka. ⁴⁴ "Jia ika ka'iareka nimarū", āriwa'ri Tuḡarāte mare pō'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarāka be'erō'ō òñia mare kijarirūjerāka poto jiiḡbaji kika imarūkirā maime. Ō'ōrā òñia maime maḡo'iaḡi. I'supaka simamaka Tuḡarā pō'irā ey-atirāoka aḡeupakakaka pō'iaḡi maimarāñu, torā jia imarūkia.

⁴⁵ Ikuḡpaka sabojayu Tuḡarā majaropūñurā: "Mamarītaka Adān wāmeiki pō'imajire Tuḡarāte pō'ijiaeka. Supabatirā òñia kire kimarūjeka", āriwa'ri sabojayu. Cristo pūri, Adān upakamarīa imaki, mareyarāka poto Tuḡarā pō'irā òñia mare imajiparūjerimaji kime. ⁴⁶ I'supaka simako'omakaja ō'ōrā maḡo'ia ima saḡiji òñia mabo'ikakurirā kika maimajiparūkimarīa sime ruḡu. Mareyarāka be'erō'ō mare kija'atarāñu pō'i imarāka pūri mabo'ikakurirā kika maimajiparūkia. ⁴⁷ Mamarī imaū'muekakite ka'iaḡi Tuḡarāte pō'ijiaeka. Saḡi āriwa'ri ō'ōrā imarūkikaro'siji kimaeka. Kibe'erō'ō Cristo pūri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarā maimamaka, Adān pō'ia imaeka upakaja sime maḡo'ia. ĩmirā Tuḡarā pō'irā òñia majarirāka poto pūri, Jesuḡo'ia upakaja maḡo'ia imarāka. I'supaka maro'si simamaka, kiḡpaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuḡpaka mijare yibojaerā baayu yijeyomarā: Maekaka ima maḡo'ia wejejē'rākaja imarūkimarīa imarī, Tuḡarāte ritaja jā'merō'ōrā imabesarāka. ⁵¹ Mija ā'mitipe. Pō'imajare ōriberika mijare yibojaerā baayu. Cristore pe'rietaerā baarāka ruḡu ritaja reyaḡataekarāmarīa maimarāñu. I'supaka simako'omakaja ĩ'rika upakaja Tuḡarāte maḡo'ia o'apatarāñu. ⁵² Ikuḡarō'ōḡiji mapī'rūtaika upaka maḡo'ia Tuḡarāte o'arāñu. Tromḡeta wāmeika okaarirāka poto, "Wejetiyea seyayu mirākiyu", marīwārūñu. Sokaarirāka poto reyakoḡekarāre mamaka naḡo'iaḡi òñia jaripe'rirāñu. I'sirīmi òñia imarāñurāteoka naḡo'ia Tuḡarāte o'arāñu. ⁵³ Maekaka maḡo'ia ima rabarūkia ima simamaka kika òñia maimajiparūkiapi Tuḡarāte mare so'arāñu. I'supaka kibaarāñurā imarī aḡekurioka reyarūkimarīa maimarāñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'supaka Tuḡarāte mare baarāñu kimajaropūñurā sabojaeka upakaja simamaka. Mīa je'e: "Maḡo'ia mare o'awa'ri pō'imajare reyaika Tuḡarāte tiyetamaka, reyarika imabesarāka. Supa simamaka 'Yija reyarāñu', āriwa'ri kikirika imabesarāka maro'si", sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarāñu. Tuḡarāte jā'meika yi'ribeyurāte reyarika simamaka i'supaka mare sariatayu. ⁵⁷ I'supaka simako'omakaja

maipamaki Jesucristopi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakopekareka mare kitāāmaka "Jiitaka mibaayu Tuparā", j̄jimakaḡi kire mar̄rijayu.

⁵⁸ I'supaka simamaka p̄parukubekaja, jia Jesucristore yi'paraka mija imabe yijeyomarā. Supabatirōka "Wap̄uju Tuparāro'si yija ba'irabekoḡeyu", āriḡupajoabekaja, jiaḡi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aperāte jeyobaokaro'si niñerū rēarika

¹ Aperā Jesure yi'yurāte jeyobaabaraka niñerū mija rēarūkiakaka mijare yijaierā baayu mae. Jesure yi'yurā Galacia ka'iakarāre yibojarapaka upakaja mija baajikareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuḡapaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tōporijayu upaka kūḡajiritir̄jaka mija jierijape. I'supaka mija baarijayua simamaka, yeyarāñurimi imatikaja simarāñu. ³ Mija p̄'irā eyatirā, Jerusalénrā niñerū e'ewa'rirūkirāte "Irā nime se'ewa'rirūkirā", mija āriḡrāñu. Supa imarī "Jiirā p̄'omaja nime. Nare mija e'etope", āriḡwa'ri p̄pera nare yo'oijirāñu Jerusalénkarāre nabeaeyerā. ⁴ "Naka ya'riye'e je'e", ñariḡupajoarākareka, naka ya'rirāñu.

Corintowejearā a'ririka Pablote p̄upajoaka

⁵ Ō'ōḡi a'rirā Macedonia wejearā yeyarāñu. Tōḡi turitaḡabaraka mija wejea Corintorā yeyarāñu. ⁶ Ōoapañaka mija p̄'irā ñimarāñu je'e aḡeyari. Pu'ejē'rakarō'ōjirā torā ñimarāñu je'e aḡeyari. I'sia be'erō'ō aḡea wejea yiyapairō'ōrāja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija iḡijeyobaarākareka jia simarāñu yiro'si. ⁷ Jajuap̄i mija p̄'irā iawa'ririka yaḡabeyuka yi'i. I'supaka simamaka, karemaritaka Maipamakire yaḡarāka poto ñoaka mija p̄'irā ñimarāñu je'e. ⁸⁻⁹ I'supaka simako'omakaja Éfeso wejearā yituirāñu Pentecostés baya o'rirāñurō'ōjirā. Ō'ōrāja ñimariyapayu ruḡu rikimarāja yiwārōika iape'yoirāte imako'omakaja, rikimarājaoka Tuparārika yiwārōika jia sana'mitiririyaḡaika simamaka.

¹⁰ Timoteore mija p̄'irā eyarāka poto jia kire mija baabe mijare k̄ikibekaja kimaokaro'si. I'supaka kire mija baabe yupakajaoka Maipamakirika ba'irabeiki kimamaka. ¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etope. Supabatirā jia kire mija jeyobaabe yip̄'irā iari ketaokaro'si. "I'supaka kire mija baabe", ñañua simamaka ketarika yita'ayu, aperā Jesure yi'yurāḡitiyika.

¹² "¿Marāpate majeyomaki Apolore etarāñu ate?", āparaka p̄perap̄i yire mija jēriaeka ñiarape. Supa imarī aperā Jesure yi'yurāka mija p̄'irā turirī keyaokaro'si kire yipakatarikōperape. I'supaka yibaako'omakaja, "Torā ya'ririka Tuparāte yaḡayu maekaka", kēriḡupajoabeyu ruḡu. Supa imarī "Mae ya'riḡikareka jia sime", kēriḡupajoarāñurimi mija p̄'irā turirī ke'rirāñu je'e.

P̄yia jia Pablote nare bojatiyaeka

¹³ Jia p̄upajoatirā rakajetikarāja mija imabe. Supabatirā maipamaki Jesucristore yi'ririḡa'atabekaja, okajājiap̄i mija p̄upajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija baarijayua aperāte wayu'arikap̄itiyika oyiaja samija baarijape.

¹⁵ Estéfanas imaki, kika imarāḡitiyika Acaya ka'iakarā mamaritaka Tuparārika yibojarapaka yi'riū'muraparā. Supa imarī maekaka aperā Jesure yi'yurāte jeyobaarimaja imarī, i'supakajaoka nabaarijayu naro'si. I'supaka simarapaka oñurā mija ime. ¹⁶ I'supaka simamaka jiaḡi nare mija yi'ririḡaririka yiyapayu. I'supakajaoka naka Tuparārika ba'iraberimajaka jia mija imarika yiyapayu.

¹⁷ Mija tā'omaja Estéfanas, Fortunato supabatirā Acaicotatarāre etamaka jia j̄jimaka ñime. Mija p̄uri yoḡḡi imarā imarī, yire jeyobaawārūbeyurā. I'supaka simamaka mija p̄'ikarā yip̄'irā etairā tarāja p̄uri yire jeyobaairā. ¹⁸ Okajāja mija imaerā mijare najeyobaaika upakaja yip̄'irā etatirā okajāja ñimaerā yire najeyobaayu. I'supaka baairāte majiyip̄upayeej̄kareka jia sime.

"Jia nimarū p̄'omaja", Pablote āriḡūaeka

¹⁹ Asia ka'iakarā Jesure yi'yurā, "Jia nimarū", mijare āriḡūairā. Aquila, kirūmu Prisca, supabatirā nawi'iarā Maipamakire yi'riwa'ri rēñurōka, "Jia nimarū", mijare āriḡūairā. ²⁰ Ō'ōkarā muḡaka Jesure yi'yurāka, "Jia nimarū", mijare āriḡūairā naro'si. Tuparāte yi'yurā imarī, jia j̄jimakaḡi mija jēñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Pablo, ñoñu upakaja "Jia nimarū", āriḡwa'ri ikuḡapaka yip̄itakaḡi mijaro'si yo'oḡūayu. *

²² Torā maipamaki Jesucristore yaḡabeyurāte "Ba'iaja Tuparāte nare baarū", āriḡwa'ri i'supaka mijare ñañu. "No'ojirāmarāja Maipamakire p̄erietarūkirimi seyaḡarū", āriḡwa'ri yaḡatiyaik̄i ñime.

* **16:21** Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

²³ “Jia maiɓamaki Jesúre mijare baarijarirũ”, mijare ñarĩpũayu. ²⁴ I'suɓakajaoka “Jesucri-store ã'mitiripẽairã mija imamaka, jimarĩtakaja nare yiwayuũayu”, mijareka ñarĩpũatayu. I'tojĩrãja sime ruɓu.

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote paþera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika, "Jia nimarũ", mijareka yija añũ. Tuparãte yire ja'meikaþi ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka bojatarimaji ñime*. Corintowejeareka supabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuparãte jiyipupayeekaro'si rãrĩrijayurãro'si ika paþera yipũatayu. ² Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Supabatirãoka jia pupaparaka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuparãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Pakika jijimaka imawa'ri "Jia mibaayu Tuparã", kire yija ãrĩrijayu. Mapaki imarĩ, mare kiwayũyayu. Supabatirã ba'iaja mapuparirijayu þoto mare jeyobaokaro'si maka imaki kime Tuparã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija puparikoreka yijare jeyobaaerã Tuparãte yijaka imajipe. Supa imarĩ yijare kijeyobaaka upakaja aþerã ka'wisika jũairãte ba'iaja napuparikoreka nare yija jeyobaawãrĩyũ. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka upakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija puparikoreka Tuparãte yijare jeyobaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sayija rakajepããrijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'supaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarĩjarirãñũ. Ba'iaja yija jũarijayu þoto Tuparãte yijare jeyobaarijayu. I'supaka yija imarijaya õñurã imarĩ, ba'iaja jũariþotojo okajãja imawa'ri samija rakajepããyu mijaro'si. ⁷ Yija upakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Supa imarĩ "Yijare kijeyobaaka upakaja Tuparãte nare jeyobaarãñũ, jia kire nayi'yaokaro'si", mijareka ãrĩpupajoairã imarĩ, ba'iaja yija puparibeyu.

⁸ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuparaka jimarĩ ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yapayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarĩ sarakajepããwãrũbeyurã rõ'õrĩrãja yija jarape. Supa imarĩ "Reyarũkirãja yija ime je'e mae", ãrĩpupajoabaraka ba'iaja yija puparape. ⁹ Supabatirã "Najããrũkirãja yija ime", yija ãrĩpupajoarape. Supa imarĩ yija pupayariji marãkã yija þo'ia ãrĩrĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja "Reyaekarã imakopeirãte þariji õña jaripe'rirũjeiki imarĩ, Tuparã rĩrĩka yijare ãrĩrĩwãrũiki", yija ãrĩwãrũerã i'supaka yijaro'si simarape. ¹⁰ "Yija reyaerã baayu", yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuparãte yijare o'atarape. Supa imarĩ, "Namajõka i'supaka oyiaja Tuparãte werikareka yijare baajiparijarirãñũ", ãrĩpupajoawa'ri ba'iaja yija puparitiyabeyu. ¹¹ I'supaka yijaro'si simaerã Tuparãte mija jẽñejirijayuãpi ãrĩwa'ri yijare kijeyobaarijayu. Jia Tuparãte yijare jeyobaamaka ãawa'ri, "Jia mibaayu Tuparã. Mire yija jẽñeika upakaja mibaarape Pablorãkaro'si", rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãñũ.

Ikupaka simamaka Corintowejarã Pablote a'riberika

¹² Aþea ikupaka pupajoawa'ri jijimaka yija ime. "Tuparãte yapaika upakaja wãrõ'õrãja þo'imajare jia yija baarijayu, nare þakibekaja", yija puparõ'õpi yija ãrĩpupajoayu. Ika wejeareka imarã wapuju pupajotirã nawãrõika upaka mijaka yija imawãrũbeyu. I'supakamarĩ sime, Tuparãte yijare jeyobaamaka jia mijaka yija imawãrũrijayu. ¹³ Supa imarĩ rukubaka mija pupajoaokaro'simarĩ paþera o'otirã mijaro'si sayija pũatarijayu. Yija wãrõika jia mija õñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, "Pablo kijeyomarãþitiyika wãja bojarã nime", jia ãrĩwãrũbeyukajirã rĩrĩmarãre ime ruþu. I'rãrĩmi jia yijare õrĩtirã "I'rã þuri jĩitaka yijare wãrõekarã", yijareka nimaupãtiji narĩrika yija yapayu. I'supakajaoka maipamaki Jesucristore þe'rietarãñurĩmi "Jia yijare ã'mitiriwa'ri mire nayi'rika", jijimakapi kire yija ãrĩrãñũ.

¹⁵ "Jia yika nime je'e. Supa imarĩ Macedonia ka'iarã ya'rĩrãka þoto napõ'ipi yo'rĩrãñũ mamarĩ", ãrĩpupajoakoþerape. I'supaka yibaarikareka Tpakuri mija þo'irã eyawa'ri jĩibaji mijare yijeyobaajãeeka. ¹⁶ "Macedonia ka'iarã ya'rĩrãka þoto napõ'i ñimatawa'rĩrãñũ, supabatirã yipe'rĩrãka þotooka i'supakajaoka yibaarãñũ ate", ãrĩpupajoakoþerape. "Judeaka'iarã yeyawãrũokaro'si Corintowejeakarã yire jeyobaarãñũ", ãrĩpupajoarape. ¹⁷ "Jia pupajoarimarĩaja i'supaka yijare kãrãpe bai je'e", yireka mija ãrĩpupajoayu bai? Tuparãte õrĩbeyurã þuri nañũ upakaja baabeyurã imarĩ, "Ã'ã, i'supaka yibaarãñũ", ãrĩriþotojo ñamajĩ ate "Jẽno'o, aþe upaka yibaarãñũ", ãñurã. I'supaka ãrĩbeyuka ñime yi'i þuri. ¹⁸ Kẽñũ upakaja baaiiki kime Tuparã. I'supakajaoka, "Ikupaka yibaarãñũ", ñañua

* 1:1 Apõstol

aŕe upaka baabeyuka ñime. ¹⁹ Kēñua upakaja baarijaya Tuŕarā Maki Jesucristo. Supa imarī “Ā’ā ikupaka yibaarāñu”, āriŕipotojo, aŕe upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wārōrijayu, yi’i Pablo, Silvano supabatirā Timoteopitiyika. I’supaka simamaka “Ikuŕaka yija baarāñu”, āriŕipotojo aŕe upaka yija baabeyu yijaoka. ²⁰ “Ikuŕaka jia yibaarāñu yirirāte”, kērika upakaja ritaja Tuŕarāte baeka Kimaki Jesucristoŕi āriwa’ri. Supa imarī jia Jesucristoŕi mare kibaarijaya ōñurā imarī “Rita, kērika upakaja baaiiki kime”, āriwa’ri Tuŕarāte majiyipupayeerijayu. ²¹⁻²² Jesucristore mayi’yua maja’atakoreka Tuŕarāte mare jeyobaayu. Supa imarī ikijioka kime Jesucristorirā maimaokaro’si mare wā’maekaki. Supabatirā kirirā maima beakaro’si Espiritu Santore mapupakarā kiñā’ajāēka. I’supaka kibaamaka, “ Jia yirirāte yibaarāñu”, kērika upakaja Tuŕarāte mare baarāñu”, maripupajoayu.

²³ “Mija pō’irā ya’rirāñu”, ñarāpaka mijare pakiberapaki yi’i. Okajājiapi mijare okajāriyapaberwa’ri mija pō’irā ya’riberape ruŕu. Tuŕarāte iaka wājītāji ikupaka mijare ñāñua rita sime. ²⁴ Mijare okājātikarā imariŕipotojo, “Ikuŕaka mija baabe, ikupaka ŕuri mija baa’si”, āriwa’ri mijare jā’meriyapabeyurā yija. Cristore yi’ritikarā mija imamaka, jjimaka mija imaokaro’si wārōbaraka mijare jeyobaarika yija yaŕayu.

2

¹ Bikija mija pō’irā eyatirā, mija pupape’rirā okajājia mijare yijaimaka ba’iaja mija puparape. I’supaka simako’omakaja, “Tuŕarāte yaŕaika upaka baabeyurāte ŕuri yokajāñu je’e ruŕu”, ñaripupajoarape. I’supaka simamaka “Ba’iaja naŕuparia’si ate”, āriwa’ri mija pō’irā turirā ya’ribeyukaji ruŕu. ² Jjimaka yire imarūjerimaja mija ime. Supa imarī okajājiapi mijare yijaijika ba’iaja pupariwa’ri, marā aŕerā jjimaka yire imarūjerimaja imaberijñurā. ³ “I’supaka naŕuparijñu”, āriwārūtirā ba’iaja mija puparirika yaŕaberwa’ri mija pō’irā ya’ribeyu ruŕu. Mija pō’irā yeyarūki ruŕu mijaka okajierika yaŕawa’ri “Ikuŕaka mija baabe”, āparaka paŕera takaja mija pō’irā yipūatarape. Okajietirā ba’iaja pupapekaja jjimaka yire puparirūjerūkirā mija imaokaro’si mijare sayipūatarape. Supa imarī “Naŕpō’irā yeyarāka ŕoto jia simamaka iatirā jjimaka nimarāñu je’e naro’sioka”, ñaripupajoayu. ⁴ I’sia paŕera mijaro’si yo’oraŕaka ŕoto jimarā ba’iaja yipuparape yoraŕarō’ōjirā. Supa simako’omakaja siatirā ba’iaja mija pupayaokaro’simarā paŕera mijare yipūatarape. “Jia mare wayuūaiki kime Pablo”, mija āriwārūokaro’si mijare sayipūatarape.

Ba’iaja mare baakoŕepapakiteoka mija wayuūabe, Pablote ārika

⁵ Ba’iaja mija watōŕekarā baarapakite jia imarika yaŕawa’ri jājia kire mija baarapakakaka mijaro’si yo’oerā baayu mae. Ba’iaja kibaarapaka ā’mitiritirā, ba’iaja yipuparapaka simamaka saŕemawaribaji mija imarape je’e, mijaro’sioka. I’supaka simako’omakaja “Ba’itakaja mijare puparirūjetiyaberapaki kimarape je’e”, ñāñu ba’itakaja kijūarika yaŕaberwa’ri. ⁶ Ba’iaja kibaarapaka simamaka mija rērāpaka ŕoto “Ikuŕaka kire mabaaye’e kipupape’yaokaro’si”, mija ima upatipañakaja āritirā i’supaka kire mija baarape. I’supaka simamaka maekaka ŕuri pupape’yuka kijayua simamaka koŕakaja samija ja’atabe. ⁷ I’supaka kire baabekaja, ba’iaja kibaakoŕekareka ye’kariritirā jia kire mija jeyoape ate. I’supaka kika mija imabe, tēriritakaja ba’iaja pupariwa’ri “Marākā’ā baatirā jia naka imawārūbeyuka yi’i”, kēripupajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoapakā’ā, “Rita yire nawayuūayu ate”, kēñaokaro’si i’supaka kika mija imarika yiyayayu. ⁹ Kire yibaarūjerapaka upakaja mija yi’rirā paŕera mijare yipūatarapaka imarī, “Maekakaoka nare ñāñu upakaja baairā nime”, mijareka āriŕupajoaiki ñime. ¹⁰ Supa imarī ba’iaja baakoŕekakite ba’iaja baeka mija ye’karirirākareka i’supakajaoka simarāñu yiro’sioka. Yire ba’iaja kibaaika imakoŕejika sareka kire yiwayuūajñu. Īrika upakaja jjimaka mija imarika yaŕawa’ri Cristore iaka wājītāji i’supaka ñimarijayu. ¹¹ Kire mawayuūaye’e, ba’iaja pupawa’ri Satanāre yaŕaika upakaja kibaa’si. I’supakajaoka maro’si sima’si, majeyomakite mawayuūajñu. Satanāre mare pakiriyapaikakaka ōñurā maima.

Corintokarā majaroka Pablote ā’mitiriyapaeka

¹² Tróadewearā yeyarapaka ŕoto Maipamakire yire jeyobaaikapi āriwa’ri imatikaja pō’imajare imarape yire na’mitiyaokaro’si. Supa imarī Jesúrika bojariroka nare yiwārōmaka jjimakapi tokarāre yire ā’mitirape. ¹³ I’supaka simako’omakaja Tróaderā majeyomaki Titore imabepakā’ā ba’iaja yipuparape. Torājirā mae, tokarāre yimajaroka bojaweatirā Macedoniaka’iarā ya’raŕe Titore mo’arī.

¹⁴ Ba’iaja yipupariko’omakaja Cristorirā yija imamaka dakoa imabeyua yijare tērūria mae. Supa imarī “Jiitaka mibaayu Tuŕarā”, āparaka jia yija puparijayu. Supabatirā Cristorika bojariroka bojaŕibarimaja yija imaokaro’si Tuŕarāte yijare pūataeka ritaja pō’imajare sōñaokaro’si. I’supaka simamaka ĩrākō’rimato jariwa’ririmarāja sayija bojataŕamaka ā’mitiritirā, Cristore nayi’yua. Īakōri je’e, ikupaka sime: Mapaōmea majoeika

po to ritaja sajjisia pibika ritaja po'imajare wĩTka upaka simarijauy. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojapibamaka İawa'ri jjimaka Tuparāte yijaka ime. Kirika yija wārōtapa, Tuparā pō'irā a'rirūkīrā, supabatirāoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkīrā pariiji sāmītiririjayurā. ¹⁶ Cristore yī'riberirika ima, "Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ririwaḡpaka", āriwa'ri nare yija bojama naye'ribeyu Cristorika yija wārōika ā'mitiririyaḡbeyurā. Tuparā pō'irā a'rirūkīrāro'si pūri nare yija wārōika naye'yu ōñia nimajiparūkīroka naro'si simamaka. I'supaka Cristorika yija wārōrijayua pemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuparāte yijare jeyobaaberikareka, marākā'ā baatirā wājia sayija bojawāruberijāāeka. ¹⁷ I'supaka ñañua simako'omakaja, rikimarāja nime niñerū tōporiyapawa'ri takaja Cristorika bojariroka wārōtaparimaja. Nuḡpaka baarijaribeyurā yija pūri. Jesūrīrā imarī, kirika bojariroka pakirimarāja po'imajare wārōerā Tuparāte pūatairā yija ime. I'supaka puḡajoairā yija ima simamaka kīaika wājītāji wājīrokapi yija wārōrijayua.

3

"Mamarī imara'aekakukukaka be'erō'ō mamakukukaka majaroka mayi'rīrijarirūkīa ikupaka sime", Pabote ārika

¹ I'supaka yo'oko'omakaja "Yija imarā imatiyarimaja", āriwa'rimarīa i'supaka mijare yija bojauy. Aḡerā wārōrimaja pūri "Imatiyarimaja yija ime", ārikoperijayurā. Mija pō'irā netarijauy po to ḡapera naro'si aḡerate o'oeke mijare nabearijayua. I'supaka mijare nabeaika ḡapera ima, "Jia wārōirā nime", āriwa'ri nawārōirō'ōkarāre no'orūjerijayua. I'supakajaoka aḡerō'ōrā na'yu po to mijare nawārōikakaka ḡapera no'orūjerijayua. Yija pūri, i'supaka baabeyurā. ² Mijaja imarā "Jia wārōirā yija ime", āḡaraka ḡapera yija bearūkīrā upaka yijaro'si imarā. Yija wārōika yī'riwa'ri ba'iaja mija baaiika ja'atātīrā aḡeupaka mija o'amaka itīrā, "Jia Cristorika bojariroka Pablorākare nare wārōyu", ritaja po'imajare āriḡupajoarijayua. I'supaka mija baaiika yija puḡakarā sayija ōñu. ³ Cristo ḡapera maika upaka imarā mija ime. Kirika bojariroka yija wārōikapi āriwa'ri Cristore mija puḡaka jia o'aika ritaja po'imajare İawārūḡpatayua. Aḡerā wārōrimaja ḡapera o'oeke narikaika upakamarīa mija ime. Tuparā, ōñia imajiparimajī Espīritu Santore mija puḡakarā mijare kīñā'ajāāeka simamaka i'supaka sime. Moisés imaroyīkakiro'si āḡapāiarā Tuparāte o'oeke upakamarīa sime mae. I'supakamarīa simamaka maḡupaka Espīritu Santoro mare o'arījayuka.

⁴ Jia mijare yija wārōerā Cristore yijare jeyobaauy. I'supaka simamaka "Nare yija wārōikapi āriwa'ri Cristore yapaika upaka baairā nime", Tuparāte İaika wājītāji yija āriwārūyu. ⁵ I'supaka jjimaka yija āñua simako'omakaja yija puḡayarīji yija ōñuapī āriwa'rimarīa jia yija wārōyu. Tuparāte yijare jeyobaaiikapi āriwa'ri takaja ritaja yija baawārūyu. ⁶ Tuparājaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojaījirimaja yija İmaokaro'si yijare jeyobaaiiki. Suḡa imarī "Yimakire ā'mitirīḡḡairāre yītāārāñu", Tuparāte āñua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Suḡa imarī bikija Moisés imaroyīkakite o'oeke āriroyika upakamarīa yija wārōyu mae. Espīritu Santopi āriwa'ri maḡupaka o'amaka kire mayi'rīrūkīakaka sabojayua mamakukukaka majaroka. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeke yī'rikopēirā pūri nareyarāka be'erō'ō kika imajīḡabesarāñurā. I'supakamarīa sime mamakukukaka majaroka yī'yurāro'si pūri. Espīritu Santore nare ñā'rījāimaka Tuparāka ōñia nimajiparāñu āriwa'ri sabojayua.

⁷⁻⁸ Kijā'meika āta ḡāiarā o'otīrā, Moisés imaroyīrekakite mamarī Tuparāte kire saja'ataeka. I'sia kire kija'ataekarīmi Tuparāte kīaeka be'erō'ō simamaka jimarī jājia Moisés ḡema yaaboaeke. I'supaka simamaka İsaeltatarā marākā'ā baatirā sarakajepāāberīwa'ri kīḡema niariyaḡaberika. Bikija Tuparāte jā'meka jītaka simaeke. I'supaka simaeke koḡakaja Moisés ḡema jājia yaaboaeke. Suḡa imarīḡotojō İ'rārimī upakaja sarirījarīka. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeke jājia yaaboaikapītyika po'imajaro'si kire sakija'ataeka simako'omakaja sayī'riwārūberīwa'ri, Tuparā pō'irā po'imajare a'riberika āriwa'ri sabojayua. Mamarī kijā'meroyika yaaboaikapītyika sakija'ataeka simako'omakaja satēriwa'ribaji jia sime İka mamakukukaka majaroka. Suḡa imarī ōñia imajiparūkīakaka Espīritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka İma imarī, ñamajī aḡerīkurioka puḡirūkīmarīa sime. ⁹ Bikija Moisés imaroyīkakite kijā'merūkīa Tuparāte kire İjīkakaka pūri sayī'riberīwa'ri "Tuparāte yapaika upaka po'imajare baabepakā'ā ba'iaja nare kīmarūjerāñu", sāñu. I'supaka imarīḡotojō jājia yaaboaikapi setaeke. İka mamakukukaka majaroka pūri Tuparāte İaika wājītāji wājia po'imajare imarūjerīkakaka mare bojaika. Suḡa imarī bikijījakaka jājia yaaboaikapi setako'omakaja mamakukukaka pūri tēriwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. ¹⁰ Jia simaroyika mamarī Moiséte jā'meroyika. Suḡa simako'omakaja satēriwa'ribaji imatiyaika sime İka mamakukukaka majaroka. I'supaka maḡupajoaika simamaka, "Mamarī imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae", marīḡupajoayua. ¹¹ Ōoaka

imarūkimaŕia imariŕipotojo Moiséte já'meroyika jájia yaaboaiŕa watoŕekapi etaeka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuŕarâte mare ja'ataeka ŕuri imajjarúkia imarí, tēríwa'ribaji imatiyaika sime.

¹² “Imajjarúkia sime”, jia ōrīwārūrā imarí, kíkirimaríaja ŕo'imajare sayija wārōrijayu. ¹³ Imajjarúkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kípema jájia yaaboaeŕa yaririjarika Israelkarē ĩakoreka sayapāiaŕi kípema kirāríta'aroyika. Kípema jájia yaaboaeŕa yaririjarika ārīrikopakaja mamarí Moiséte já'meroyika tiyirijayu. ¹⁴ I'supaka simarijariko'omakaja Israelkarē ŕuri satiyirijayu ā'mitiripēberikarā imarí, maekakaoka i'supakaja imañujurā ruŕu. I'supaka imarā nimamaka, Moiséte já'meroyirekakaka niaika ŕoto, “Kopakaja Tuŕarâte satiyetaeka”, ārīwārūbeyurā nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja yi'yurā nimajjkareka ŕuri jia sanorīwārūñiñu. ¹⁵ I'supaka imariŕipotojo maekaka ŕariji Moiséte o'oeŕa wārūripotojo sanorīwārūbeyukaji ruŕu. ¹⁶ I'supaka simakoŕeko'omakaja Maipamakire ĩrārīmarāre yi'riū'mumaka ĩatirā nare kijeyobaayu “Sanīawārūrū”, ārīwa'ri. ¹⁷ Espírītu Santopi ārīwa'ri Maipamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayua simamaka, Moiséte já'meroyika mayi'rikoŕeka ja'atatarā, Cristore yaŕaika upakaja baawārūrā maime mae. ¹⁸ Kopakaja jia sōrīwapu'atairā jariwa'ri, Maipamakire puŕajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrījayu mae. I'supaka maimapi ĩrārīmi upakaja jībaji Maipamaki upakaja maimarījarirā Espírītu Santore maŕupaka mare o'arijayu.

4

¹ Yijare wayūiawa'ri, yijare wā'matirā kimajaroka mamakukukaka ŕo'imajare wārōrimaja Tuŕarâte yijare imarūjeka. I'supaka simamaka, ba'iaja aŕerikuri yijaro'si simarijayua imako'omakaja, sayija wārōrija'atabeyu. ² Suŕa imarí aŕerāte kareaja i'yoa baarijayu upaka baabeyurā yija ime. I'supakajaoka “Jia ŕo'imajare yijare yi'rirū”, ārīwa'ri waŕuju nare ŕakibeyurā yija ime. I'supaka imarā imarí, Tuŕarārika bojariroka aŕemijipi so'atirā yija ōñu upakaja yija puŕajoaiŕa wārōbeyurā yija ime. Suŕa imarí Tuŕarâte ĩaika wājītāji jia wājiroka norīwapu'atawārūrōkapi ŕo'imajare Tuŕarārika yija wārōyu. I'supaka yija baamaka “Ŕakibeyurā nime”, ŕo'imajare yijareka ārīwārūyu. ³ I'supaka yija wārōika simako'omakaja “Ŕablorākare wārōika ĩrārīmarāre ōrīwapu'atabeyu”, āñurā mija ime ĩrārīmarā. ĩkupaka sime: Maipamakire yi'ririyaŕiberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrīkirā imarí, yija wārōika norīwapu'atawārūbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuapi ārīwa'ri ŕo'imajare kīpakika upakaja Satanāre nare imarūjerijayu ruŕu. Suŕa imarí Jesūrīka tērīwa'ribaji imatiyaiki bojariroka ōrīwapu'atabeyaka nare kimarūjerijayu. I'supaka nimarijayua simamaka, “Tuŕarāte ima upakaja Jesúre ime”, narīwārūbeyu. ⁵ Jesucristore jiyiŕupaka ōñurā imarí, yija baarijayuakaka takaja puŕajoabaraka ŕo'imajare wārōbeyurā yija. “Imatiyairā Ŕablorākare ime mirākiyu”, mija ārīrika yaŕaberīwa'ri i'supaka yija baabeyu. I'supaka baabekaja “Jesucristo kime Maipamaki”, āŕaraka yija wārōrijayu. Suŕa imarí mijare ĩarīŕaraka yija ba'irabejirā Jesúre yijare ŕūataeka simamaka, kiyapaeka upakaja yija baarijayu. ⁶ Tuŕarā ŕuri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoŕekareka saborirūjekaki. I'supakajaoka Cristore yija ōriberikoŕekareka, yijare kire kiōrīwārūrūjeka. Suŕa imarí Jesucristore yija yi'pakā'ā Tuŕarāja tērīriki kimaoka yija puŕarō'ōrā yijare ōrīŕerapaki.

⁷ Tērītakakaka Tuŕarārika bojarí kīŕūataekarā imariŕipotojo “Tērīrīrā yija ime”, ārībeyurā yija. ĩakōrī je'e: Wapajā'rīmarā jotoka'i jototōsīarā wapajā'rīa jāma upaka imarā yija ime. I'supaka simamaka yija ŕupakarā Tuŕarārika yijareka imarā yija ime. Suŕa imarí “Naŕupuŕajoaikapimarā wārōrimaja nime. Tuŕarā tērīrikaja imakite nare jeyobaaikapi jia nabaayu”, ŕo'imajare yijareka ārīwārūyu mae. ⁸ Ŕo'imajare Jesūrīka bojariroka wārōriŕareaja, ĩrākūrimarā ba'iaja yija jūarijayu. I'supaka simako'omakaja, sarāja sayija ja'atarījarībeyu. I'supakajaoka “¿Marākā'ā yija baarāñu mae?”, ārīŕupuŕajoako'omakaja “Tuŕarāte yijare ja'atayu”, ārībeyurā yija ime. ⁹ Rīkīmarāja yijare ā'mijīairāte imako'omakaja Tuŕarā ŕuri yijare ja'atabeyuka. ĩrākūrimarā yijare jāārika ri'kakōŕeirā imarí, yijare nakāmībaaeŕa simako'omakaja Tuŕarāte yijare jeyobaaiŕa simamaka yijare najāāwārūbeyu. ¹⁰ Yija turirijayurō'ō rakakaja nime ĩrārīmarā yijare jāārika ri'karījayurā. Jesúre najāāeŕa upakajaoka yijare najāāriyapayu. I'supakajaoka ba'iaja kījūaeŕa upakaja jūariŕipotojo jia sayija rakajepāamaka ĩawa'ri, “Naŕupakareka Jesúre imamaka, kirīkapi i'supaka nime”, ŕo'imajare ārīwārūokaro'si suŕa yija imarijayu. ¹¹ Jesūrīka bojariroka yija wārōriŕareareka, ĩrārīmi upakaja yijare jāārika nari'kaika watoŕekarekaja yija imarijayu. I'supaka yijaro'si simako'omakaja “Jesúre naŕupakareka imapi ārīwa'ri kiupaka jia sanarakajepāārijayu”, yijareka ŕo'imajare ārīwārūokaro'si i'supaka yija jūarijayu. ¹² I'supaka ba'iaja yija jūaika simako'omakaja, yija wārōika ā'mitirīrā samija yi'yuaŕi ārīwa'ri Tuŕarāka ōñia mija imajjarāñu.

¹³ I'supaka simamaka ba'iaja yija puparibeyu. Mija ñabe, ikupaka sañu Tuparã marjopũñu o'oeakarã: "Tuparãte yi'yuka imarĩ, kirika bojariroka po'imagare yiwãroyu", ñ'rikate ãrika. I'supakajaoka yija pupajoayu yijaro'si. Tuparãte ã'mitiripẽairã imarĩ, kirika bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. ¹⁴ I'supaka pupajoairã imarĩ, po'imaja yijare jããrika ri'kakopekika yija kikiibeyu. Maipamaki Jesucristo reyaekakite õña Tuparãte jaripe'rirũjeka ate. Supa imarĩ Jesurĩrã yija imamaka, "Yija reyakopekõ'omakaja õña Tuparãte yijare jaripe'rirũjerãñu ate", yija ãripupajoayu. I'supakajaoka mijare kibaarãñu. Supabatirã kimarõ'õrã Tuparãte mare e'ewa'rirãñu. ¹⁵ Supa simamaka, "Jia mijaro'si simarũ", ãrĩwa'ri ba'iaja jũaripõtojo Tuparãrika bojariroka mijare yija wãrõrijayu. I'supaka yija baaika simamaka ñ'rãrimi upakaja rĩkimabaji Jesucristore yi'yurã po'imagare imarijayu. Kire nayi'yuaipi ãrĩwa'ri jia Tuparãte nare baamaka "Mare wayuñaiiki imarĩ, jia Tuparãte mare baayu", narĩrijayu. Supa imarĩ "Tẽrĩrikaja imatiyaiki kime", ãrĩwa'ri po'imagare kire jiyipupayeerijayu.

¹⁶ I'supaka simamaka ba'iaja pupapekaja Jesurika bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. Yija po'ia ba'iaja jũabaraka rũetaka sajaririjariko'omakaja ñ'rãrimi upakaja yija pupaka okajãjia imao'karõ'si Tuparãte yijare jeyobaarijayu. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitaparõ'õ ba'iaja yija jũarijaya pũri wejejẽ'rãkaja imarũkimaña sime. Supa yija jũako'omakaja, "Kika õña yija imajiparũkia pũri tẽrĩwa'ribaji jia imarũkia sime yimarijayu", ãripupajoawa'ri, maekaka jimarĩ ba'iaja yija jũakopekika marã imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Supa imarĩ ika ka'iareka yija ñarijaya pũri pũrirũkia sime. I'supakamarĩa yija ñabeyua pũri imajiparũkia ima. I'supaka simamaka, maekaka yija ñarijaya pupajoatiyabekaja yija ime. Mabo'ikakurirã maimarũkiakaka pũri siaberiripõtojo sayija pupajoatiyarijayu.

5

¹ Ika ma'po'ia wejejẽ'rãkaja õña imarũkiro'simarĩa sime, ñojimarĩji reyarũkia. I'supaka simako'omakaja "Mareyarãka be'erõ'õ õña mare jaripe'rirũjetirã ma'po'ia Tuparãte mare o'arãñu", marĩpupajoayu. I'supaka mare kibaarũki po'ipũri maekaka ma'po'ia ima upakamarĩa imarãka, õña imajiparũkia imarĩ. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majũarijaya poto Tuparã põ'irã mamaka po'iaipi imarika ma'pupajoarijayu. ³ Yiapupaka takapijimarĩa Tuparã põ'irã maimarãka simamaka i'supaka ñañu. Mamaka po'ia mare kio'arãkapi kipõ'irã maimarãñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rũñurã imaripõtojo dakoa okamirãmarĩaja apukurã imarika maimari'pupajoayu. I'supaka ma'pupajoaika, "Po'imarĩrã maimariyapayu", ãrĩwa'rimarĩa samapupajoayu. Wããrõ'õrã maima ja'atitirã, reyariba'ikakamarĩa po'ikirã maimariyapayu. ⁵ Supa imarĩ mareyarãka be'erõ'õpi, po'ia mare kija'atarãkapi maimaokaro'si Tuparãte mare po'ijiaeka. Supa imarĩ "Tuparã imaki i'supaka mare baarũkika", marĩwãrũokaro'si Espĩritu Santore mare kiña'ajããeka.

⁶ I'tõjĩtepi ãrĩwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuparãte mayi'yua. Õ'õrã maima poto pũri, maipamaki Jesucristo põ'irã maimabeyua simako'omakaja "Mareyarãka be'erõ'õpi pũri kika maimarãñu", jĩjimaka marĩrijayu. ⁷ Maekaka wããrõ'õrã kire maibeyukajia simamaka i'supaka mañu. Jesũre yi'yurã imarĩ, "Mare kãrika upakaja maro'si simarãñu", marĩpupajoayu samaibeyua simako'omakaja. ⁸ Supa imarĩ "Tuparãte ãrika upaka baaiki imarĩ ma'po'ia mare kio'arãñu", mañu. I'supaka simamaka, reyatirã sarekaja Maipamakika maimariyapako'peyu. ⁹ I'supaka pupajoari'põtojo ika ka'iareka õña maimatiyikuriji jĩjimaka kãjijyuika mabaarijayu. Õ'õrã maima poto mabaarijayu upakajaoka mareyarãka be'erõ'õpi maimarãñurõ'õrã mabaarãñu. I'supaka imarijarirũkirã maime. ¹⁰ I'supaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaajjika ñ'rãrimi Cristore ñarãñu. I'supaka kibaarãñurĩmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaajjika ko'apitorãja sawapa matõporãñu.

Ikupaka sime Tuparãka jia imarika

¹¹ I'supaka kiro'si yija baa'jika "Kĩarũkia sime", ãrĩwa'ri Tuparãrika bojariroka po'imagare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wãrõrijayu sayija õrĩwãrũirõ'õjĩrãja. I'supaka yija baaika, supabatirãoka kiyapaika upakaja yija imarijaya õñuka Tuparã. I'supaka simamaka samija õñu je'e mijaro'sioka. ¹² Mija ñabe. "Jiirã nime", yijareka mija ññaokaro'simarĩa i'supaka mijare yija bojayu ate. I'supaka baabekaja "Pablorãre wapuju mija jaiyuyeyu", yijare jaiyuyeyirãte mija ññaokaro'si mijare sayija bojarijayu. Iku'paka nime yijare jaiyuyeyirã: "Jia wãrõrimaja nime", po'imagare nareka ññaokaro'si nawãrõrijayu. I'supaka baari'põtojo "¿Yaje yija puparõ'õpi pũri jia Tuparãka yija ime?", narĩri imako'peyu. ¹³ Tuparãte yijiyipupayeetiyari'pareaja "Wapuju wejabiritikakiji kime Pablo", ñ'rãrimarãre yireka ãrĩkõpekika, marã imabeyua yiro'si. I'supaka narĩko'omakaja "Jia õrĩpũairã imarĩ, Tuparãrika bojariroka jia yijare nawãrõrijayu", yijareka mija ãripupajoajika jia sime. Jia mijare jeyobaokaro'si i'supaka yija baayu. ¹⁴ "Cristore mare wayuñatiyayu", ãripupajoairã imarĩ, jẽritarimarĩaja kirika bojariroka yija wãrõrijayu. Mare wayuñawa'ri ba'iaja mabaalika

waḡa maro'si kireyañjika simamaka, kika reyaekarā upakaja maime maro'sioka. ¹⁵ Ritaja ḡo'imajare wayuñawa'ri ba'iaja nabaaka waḡa Jesúre naro'si reyañjika. Ikijioka imaki reyariḡotojo ḡñia jariḡe'rikaki. Suḡa imarī “Jijimaka maimarūkia takaja ḡupajoabekaja maimaye'e mae”, āriḡupajoawa'ri kiarijiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Suḡa imarī ḡo'imajare iḡirā “I'supaka nime”, Tuḡarāte ḡribeyurāte ārika upaka yija āribeyu mae. Cristore y'ribeyukajirā yija imaroyirapaka ḡoto ḡuri “Muḡakaja imaki kime”, kireka āriḡupajoairā yija imaroyirape. Maekaka ḡuri jia Cristore y'i'yurā imarī, ape upaka kireka yija ḡupajoayu. ¹⁷ Suḡabatirā Jesucristoriki ḡuri Tuḡarāte kiḡupaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirākareka aḡeupaka kiḡupaka o'aekaki imarī, mamarokapi oyiaja ḡupajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuḡarā I'rikaja imaki maḡupaka o'aiki. Bikija ḡuri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekapi āriwa'ri “Jia yika miya imabe”, Tuḡarāte mare ārika. Suḡa imarī i'sia majaroka ḡo'imajare yija wārōikapi jia kika nimaerā, nare bojarimajaro'si yijare kiḡūataeka. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sime ḡo'imajare yija wārōika: Ritaja ḡo'imaja Tuḡarāte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Suḡa imarī ritaja ba'iaja nabaaiika waḡa Jesucristore naro'si reyañjokaro'si kire kiḡūataeka. Suḡabatirā kire nayi'yuaḡi āriwa'ri dakoa oka nare imabeyua Tuḡarāte ĩaika wājiti. Suḡa imarī jjiimakapi kirirā nare kimarūjeyu. Ika majaroka ritaja ḡo'imajare yija wārōitapaokaro'si Tuḡarāte yijare ḡūataeka. ²⁰ I'supaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojañjirimaja yija ime. ḡo'imajare yija bojaika Tuḡarāja etatirā kibojari koḡakaja nare sayija bojayu. I'supaka yija ima simamaka, “Kirika bojariroka y'i'riwa'ri jia kika miya imabe”, ḡo'imajare yija āñuapi āriwa'ri Tuḡarāte nare okajāñrijayu. ²¹ Mija ĩabe. ĩrākurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesúre imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarūkika Tuḡarāte kire imarūjeka. I'supaka kibaekapi ba'iaja mabaaiika waḡa kiwapaḡoyika simamaka “Ba'iaja nabaaiikapitiyika nimabesarāñu mae Yimakirirā imarī”, mareka Tuḡarāte āñu.

6

¹ Tuḡarāte yijare jeyobaamaka kimajaroka wārōrimaja imarī, ikupaka mijare yija āñu: “Mijare wayuñabaraka, jia Tuḡarāte mijare baaika simamaka jia kire ā'mitiriḡeñjiraparaka miya imabe. Kire miya y'i'riḡakiwā'imarīa'si.” ² Mija ĩabe, kimajaroka o'oeka imapi ikupaka kērīka:

“Mijare yijeyobaarūkirīmi seyaeka ḡoto, miya jēñerijayu ā'mitiritirā jia mijare yijeyobaaka ba'iaja miya jūaekareka miya waḡu'yaokaro'si”, āriwa'ri sabojayu.

Mija ā'mitiḡe yija jeyomarā. Maekaka ḡuri ḡo'imajare ā'mitiritikaja, suḡabatirā ba'iaja nabaaiikareka nare tāñerā imatikakiji Tuḡarāte imarijayu. Suḡa imarī maekaka ḡuri, kire najēñerāka upakaja kibaarāñu.

³ Kirika bojariroka wārōitapabaraka ba'iaja yija baabeyu, “Pakirimajaroka nawārōyu je'e”, ḡo'imajare yijareka āri'a'si āriwa'ri. ⁴ Suḡa imarī “Rita sime, wājia Tuḡarāro'si ba'irabeñjirimaja nime”, ḡo'imajare āñuakaro'si Tuḡarāte yapaika upakaja baabaraka yija imarijayu. Suḡa imarī I'rākurimarīa ba'iaja aḡerāte yijare baako'omakaja nare yija ruḡuwaḡae'ebeyu. I'supakajaoka ba'iaja yija jūarijayu ḡoto, sarekaja ḡupapekaja Tuḡarāte yapaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ĩabe, ikupaka sime ba'iaja yija jūarijayu: ⁵ Yijare naḡajerijayu, wēkomaka imariwi'iarōka I'rākurimarīa yijare natatikopeyu. Aḡerikuri boebarā oyiaja rērītirā, ḡiperikapi “Nare majāñerā”, āḡaraka nakasererijayu. Suḡabatirā rīkimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, jimarā aḡerikuri yija rūñrijayu. I'supakajaoka ñamiareka kāpekaja yija imarijayu, aḡerikuri ba'arika imabeyu ḡotooka yija kēsirabarajayu. ⁶ Ritaja i'supaka ima yija rakajepāñrijayu ĩawa'ri, “Rita sime Tuḡarāte yapaika upakaja ḡablorākare baarijayu”, ḡo'imajare yijareka āñu. I'supaka simamaka, jiiḡuparā imarī, jiirokapi yija imarijayu. I'supakajaoka yija Tuḡarārika bojariroka ḡñurā yija ime. Suḡabatirā yija yapaḡeyua ḡo'imajare yijare baako'omakaja sayija rakajepāñrijayu. Tuḡarāte yapaika upakaja baairā imarī, jia ḡo'imajare wayuñawa'ri, nare yija jeyobaayu. Espiritu Santore yijareka ñarñjāika imarī, kirikapi jia yijare kijeyobaarijayu. I'supakajaoka ḡakirimarīa, ḡo'imajare wayuñairā imarī, jia nare yija baarijayu. ⁷ Tuḡarāte yijare jeyobaaiḡi ki-majaroka bojaika upakaja sayija wārōrijayu kiyapaika upakaja simaokaro'si. I'supaka kirika bojariroka yija wārōrijayu ḡoto, jia yija imamaka ĩawa'ri “Jiiḡupairā imarī, rita yijare nabojayu”, narñrāñu. ⁸ ĩrārīmarā imarā yijare jiiḡupayeeirā, aḡerimarā ḡuri jēno'o. I'supakajaoka ĩrārīmarā “Jia baarijayurā nime”, āñurā imariḡotojo, aḡerā ḡuri i'supaka āribeyurā. Tuḡarāte ḡūataekarā yija imako'omakaja “Waḡuju ḡakirimajaja nime”, ĩrārīmarāre yijareka ārikopeyu. ⁹ Rīkimarājaoka nime yijare ḡrñriḡotojo, “Ba'iratarā nime”, yijareka āñurā. “Reyarūkirāja nime”, yijareka narñko'omakaja, ḡñia yija ime ruḡu. I'supakajaoka jimarīa ba'iaja yijare nabaaiika simako'omakaja reyabeyukajirā yija ime ruḡu. ¹⁰ I'supaka simamaka aḡerikuri jimarīa ba'iaja ḡupariḡotojo Maiḡamakire jia yijare baarijayu

pupajoawa'ri jjimaka yija imarijaju. I'supakajaoka wayuoka baairā imariḗotojo Tuparārika bojariroka yija wārōikapi āriwa'ri rikimarā jia Tuparāte nare baarūkiakaka natōpoyu. Maekaka dakomarirā yija imako'omakaja Jesurirā yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuparāte yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā, Corintowejeakarā. Ritaja yija pupajoaika ya'erimarīaja mijare yija bojaju, mijare wayuūatiyairā imarī. ¹² I'supaka mijaka yija imako'omakaja mija puri rakajerimakiji yijaka imarā. ¹³ Irīka kimakarāte wātawa'ri naka kijaika upaka mijare yija bojarijaju. Supa imarī ba'iaja imabekaja mijare yija wayuūaika upakaja yijare mija wayuūabe mijaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurāka rīrākibiritiirā mija ima'si. Tuparāte yapaika upaka baairā, ba'iaja baarijajurāpitiyika Irātiji pupajoabaraka imawāruberijirā. Mia je'e i'siroka moriwārūokaro'si sime neirō'ō boirō'ōka rukubaka imaberijika ānu. ¹⁵ I'supakajaoka, Cristo majamaki imarī, kika Irātiji pupajoawārūbeyuka kime Satanās. I'supakajaoka Cristore yi'yurā kire yi'ribeyurāka Irātiji pupajoabaraka imawārūbeyurā. ¹⁶ Napupaka nare ānu upakaja pupajotirā wāpaju imaja jērāka nabaekaka jiyipupaka noŋua Tuparāte jiyipupaka ōririwi'iarā imaberiri imakoḗeika. I'supakajaoka sime maro'si. Tuparā ōñia imajipaki mapupakarā ña'rījāitikarā imarī, i'supaka wāpaju ima jiyipupayeerāka jeyoaritiyabekaja maimaye'e. Mia, Tuparāja ikupaka bojaekaki kimajaropūñurā:

“Yire yi'yurā pupakareka ñimajiparāñu. Nimarō'ōpiji naka ñimarijariñu. Supa imarī najiyipupayeerūkika ñimarāñu. I'supakajaoka yirirā nimarāñu naro'si”, āriwa'ri sabojaju kimajaropūñurā.

¹⁷ Ikupaka kēnu aḗa:

“Yirika yi'ribeyurāka Irātiji pupakirā mija ima'si. Supabatirā nare mija jeyoaritiya'si, yiyapabeyu upaka naka mija baakoreka. Ñaŋu upakaja mija baarākareka, yirirā mija imamaka, jjimaka mijaka ñimarāñu”, mare kēñu.

¹⁸ “I'supaka mijare yibaarāñu Mijapaki upaka imawa'ri. I'supaka mijare yibaamaka yimakarā mija imarāñu”, āriwa'ri kibojaju Maiḗamaki ritaja tērīwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. I'supaka Tuparāte mare bojaeka maro'siji ima. Supa imarī Tuparāte iaika wājitāji ba'iaja baariyaḗaberiwa'ri kiyapabeyu, supabatirā mapupajoaika upakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'supaka imarijajua ja'ataturā, Tuparāte oyiaja jiyipupayeewa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimaye'e.

Kire nayi'pakā'ā, jjimaka Corintowejeakarāka Pablote imaeka

² Yija jeyomarā, yijare mija wayuūabe. “Ba'iaja baairā nime”, Irārimarāre yijareka āriko'omakaja, nirāreoka yija yapaika upaka ba'iaja baaberapārā yija. I'supakajaoka aḗerāte ba'iaja baarūjekoribeyurā yija ime. Supabatirāoka yijaro'si niñerū tōporika yaḗawa'rīji ḗo'imajare wāpaju pakiberapārā yija. ³ “I'supaka yijareka jairā mija ime”, āriwa'rimarā mijare sayibojaju. Koḗakaja jimarā mijare yija wātatiyaju bikija mijare ñarītiraḗe. I'supaka simamaka, mijaka yija imarijajua, yija reyarāñu rō'ōjirārāja mijare yija wayuūarīja'atabesarāñu. ⁴ I'supaka simamaka, “Nare yibojaika upakaja yire nayi'rirāñu”, mijareka ñarīpupajoayu. “Jia Tuparāte yapaika upakaja baairā nime Corintowejeakarā”, āriḗupajoawa'ri jjimaka mijaka ñime. Supa imarī ba'iaja yija jūarijajua simako'omakaja jūitakaja yipupayu.

⁵ Trōaderō'ōpi Macedonia ka'iarā yija etarapaka be'erō'ō Irākurioka jīpañaka jērītakoribeyukajirā yija imarape. I'supakajaoka yija eyairō'ō rakakaja ba'iaja oka yijare imarijariroyirapaka. I'supaka simamaka, jimarā tokarāre yijaka okabojiroyirape. Ba'iaja puparirika yijaro'si simarijariroyirape aḗa. ⁶ I'supaka yijaro'si simarijariroyirapaka simako'omakaja Titore yija ḗo'irā etamaka jia yija puparape. Ba'iaja puparijajurāte okajāia imarūjeiki imarī, Tuparāte yijare jeyobaarape. ⁷ Titore ō'ōrā etarapakapi takaja āriwa'rimarā jjimaka yija ime. Mija ḗo'irā kimarapaka ḗoto, jia mija imamaka kīarapaka imarī jjimakapi ō'ōrā ketarape. Sapī āriwa'ri jjimaka yija ime yijaro'sioka. Ikupaka Titore yijare bojaetarape: “Ba'iaja yija ima ā'mitiritirā Pablote ba'iaja pupayu”, āriwa'ri i'supakajaoka Corintokarāre ime naro'si. Supa imarī jimarā mire niariyapayu. Supabatirāoka mire wātawa'ri miyapaika upakaja nabaarijaju”, āriwa'ri kibojetarape. Sā'mitiritirā, tērīwa'ribaji jjimaka ñime mae.

⁸ Supabatirā bikija ḗapera mijare yipūatarapaka iatirā ba'iaja mija puparapakakaka ña'mitirape. I'supaka simako'omakaja “Tsia ḗapera yipūataberiri imakoḗerape”, āriḗupajoabeyuka yi'i. ḗapera mijare yipūatarapaka ḗoto “Siatirā ba'iaja napuparirāñu je'e”, ñarīpupajoakoḗerape. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mija puparapaka ñojimarīji mijareka so'rape. ⁹ Supa imarī siatirā ba'iaja mija pupayuapi āriwa'rimarā jjimaka ñime. Ikupaka sime ā'mitirikōri je'e: “Ba'iaja baarika ja'ataturā Tuparāte yapaika upaka oyiaja

nabaarijaya mae”, kērietarapaka ā'mitiriwa'ri j̄jimaka ñime. I'supaka simarika Tuparāte yapamaka i'supaka mijaro'si simarape. Supa imarī jiaro'si imarapakaja ba'iaja mija p̄parika simamaka, “Yija p̄perapi ba'iaja nare yija baaberape”, yija āri'p̄pajoayu. ¹⁰ Ba'iaja mabaaika i'atirā ba'iaja Tuparāte mare p̄parirūjeyu. I'supaka kibaamaka, saja'atirā kiyapaika upaka oyiaja mabaaokaro'si i'supaka mare kibaayu. I'supaka simamaka ba'iaja mabaaika ye'kariatirā, t̄mar̄ji mare kibaarūkia imareka mare sakitāayu. Sapi āri'wa'ri ba'iaja p̄parijaribeyurā maime. Topi Tuparāte yi'ribeyurā p̄uri, ba'iaja nabaaikeka ba'iaja p̄paripotojo “Sayija ja'ataerā yijare miwayu'abe”, Tuparāte āribeyurā. Supa imarī kipō'irā a'rirūkimarīrā nime. ¹¹ Ā'mitirikōri je'e. Tuparāte yapaika upaka mijaro'si yo'orapaka i'atirā, ba'iaja mija p̄parape. I'supaka imaripotojo jia yijaka imariyapawa'ri ñojimar̄ji ikupaka mija jarape: “I'tojirāja, ba'iaja mibaarijaya mija'atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Supabatirā “¿Dako baaerā ñoaitakaja 'Sareka kimaparū”, āri'rūjeirā upaka mabaarape jee?”, āparaka i'yo'p̄iyurā mija jarape. “Ñojimar̄ji oka yija jieberir̄pareaja, t̄mar̄ji Tuparāte yijare baarāñu je'e”, mija āri'p̄pajoarape. I'supaka imarā imarī yire jiyip̄upaka ōri'wa'ri jimar̄ia yire mija iariyapayu. Supa imarī mija watopekarā ba'iaja baarapakite t̄mar̄ji mija baarape ki'yo'p̄iyaokaro'si. Supa jia baaraparā mija imamaka dakoa oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'supaka mija baarūkiakaka mijaro'si yo'orapaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, supabatirāoka sajūarimajire takaja p̄pajoawa'rimar̄ia sayo'orape. Tuparāte laika wājitāji “Rita, jia Pablote majiyip̄payeeyu”, āñurā mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'ojirape.

¹³ Supa imarī yip̄pera i'atirā jia yire mija yi'yua ā'mitiritirā okajāja yija jayu. Supabatirā, jaibaraka mijaka Titore imarapaka simamaka, jia p̄payuka kime mae. J̄jimaka kimamaka i'awa'ri, t̄ri'wa'ribaji j̄jimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija pō'irā ke'rirā baarapaka poto “Jia mire e'etoritirā, Corintokarāre mire yi'rirāñu”, Titore ñar̄tirape. Kire ñarāpaka upakaja mija baarape. Supa imarī dikapi āri'wa'ri kirokapi i'yo'p̄i'ribeyuka yi'i mae. “Jia mire nabaarāñu”, āri'wa'ri Titore yija bojarapaka rita kire yija ārāpe mirākiyu. I'supakajaoka i'r̄akuri upakaja mijare yija bojarapaka rita simarape. ¹⁵ Jia kika imarika yapawa'ri jiyip̄upakapi kire mija e'etorape. Supabatirā jiajaoka kire mija yi'rape. Ritaja i'supaka kire mija baaeka mirāka p̄pajoobaraka jūbaji mijare kiwayuar̄ijayu mae. ¹⁶ Supa imarī “Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka nimarāñu”, āparaka j̄jimaka mijaka ñime mae.

8

Wayuoka baairāte j̄jimakapi majeyobaaye'e

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja Macedoniakarā* Jesúre yi'yurā majaroka mijare yija bojaerā baayu. Nare wayu'awa'ri jia Tuparāte nare jeyobaaika upakajaoka a'perāte jia oyiaja nabaarijaya naro'si. ² Rikimakaja ba'iaja a'perāte nare ka'wisijūar̄jeko'omakaja j̄jimaka nime. Supabatirā wayuokatakaja baairā imaripotojo a'perāte jeyobaarika p̄pajoawa'ri rikimarija niñerū nar̄earape. ³ I'supaka j̄jimakapi nar̄earapaka yiñakoapi ñiarapaka simamaka, “Rita sime”, ñañu. Nijirūkia imarō'ōjirāja j̄jiripotojo wayuoka baairāte wayu'awa'ri, narikataka tuiko'peikakaka p̄ariji nare nijirape. Nare sayijēberiko'omakaja wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niñerū yire nijirape napō'irā saye'ewa'yaokaro'si. ⁴ “Jesúre yi'yurā wayuoka baairā Jerusalénreka imarāte yija jeyobaayu. Supa imarī ika niñerū naro'si mija e'ewa'pe”, āparaka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. “I'supaka nare jeyobaatirā j̄jimaka yija imarāñu”, āri'wa'ri i'supaka nabaarape. ⁵ “Ō'ōjirāja najeyobaakopejika marā imabeyua”, yija āri'p̄pajoarape sanarēaerā baarapaka rupū. I'supaka yija p̄pajoarapaka simako'omakaja saf̄t̄ri'wa'ribaji jia nabaarape. Sanarēaerā baaeka ikupaka narāpe mamarī: “Jesús, yija ip̄amaki, miyapaika upakaja yija baarāñu.” Supabatirāoka Tuparāte yapaika upakaja baairā imarī, “Yijare mija bojarāka upakaja yija yi'rirāñu”, narāpe yijareoka. ⁶ Supa imarī mijaro'sioka j̄jimakapi niñerū rēabaraka mija ima e'ebaraka Titore imaerā torā kire yija p̄utarape. Ikijioka imaki mamaritaka niñerū rēarikakaka mijare jaiū'murapaki. I'supakajaoka j̄jimakapi samija rēawe'erā “Nare kijeyobaarū”, āri'wa'ri mija pō'irā kire yija p̄utarape. ⁷ Supa imarī t̄ri'wa'ribaji Tuparārikakaka jia ōñurā imarī, i'supaka jia tokarāre mija jeyobaabe. I'supakajaoka “Rita āñuka kime”, āri'wa'ri, Jesucristore oyiaja jia mija yi'ririjayu. Supabatirā kirika bojariroka ōñurā imarī, jia samija bojawārūyu. I'supaka baabaraka jimar̄ia pō'imajare jeyobaairā mija ime. Supabatirāoka yijare jia wātatiyairā mija ime. Supa imarī wayuoka baairāte t̄ri'rikaja wayu'awa'ri jia nare mija jeyobaabe.

⁸ Mijare jā'merimar̄ia sime, bojarika simamaka i'supaka ñañu. “Jerusalénreka imarāte yija jeyobaarāñu”, āri'wa'ri Macedoniakarāre yijare ārāpaka mija ōri'rika yapawa'ri mijare sayibojayu. Sā'mitiritirā “Maro'sioka nare majeyobaerā”, mija āri'rika yapawa'ri i'supaka

* 8:1 Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

mijare yibojayu. I'supaka nare mija jeyobaamaka ĩatirā, "Ritaoka aƣerāte wayuĭairā nime", mijareka ĩarĭwārūrāñu. ⁹ "Jia mare baaiki kime maipamaki Jesucristo", āriwārūrā imarĭ, wayuoka baairāte jeyobaarika ƣupajoirā mija imabe. Tuƣarāte imarō'ōrā tērĭwa'ribaji imatiyaiki imariƣotojo mijare wayuĭawa'ri saja'atitirā ƣo'imaji kĭƣo'ĭjirika. Ika ka'iarā kimariƣareaja wayuoka baaiki upaka kimaeka. I'supaka kimaeka, jia Tuƣarāka dakoa jariwa'ririmarĭaja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yaƣawa'ri mijare yokajāāerā baayu. Bikija o'raƣajērārā mija baaū'murapakarā ate mija ƣupajoirika yiyapayu. "Wayuoka baairāte majeyobaaerā", āriwa'ri aƣerā ruƣubajirā ĭjimakapi niñerū mija rēaū'murape. ¹¹ Mamarĭ ĭjimakapi samija baaū'mutirapaka upakajaoka mija rikaikarō'ōjĭrāja ĭjibaraka ĭjimakapiji samija rēawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'apitorāja maijĭjika jia sime. Jeyobaarika yaƣawa'ri sakĭjika simamaka ĩrātĭji oyiaja sime Tuƣarāro'si. Marikaika tērĭwa'ribaji mare jēñebeyuka kime Tuƣarā.

¹³ Mija rikaika ƣemawa'ribajirā aƣerāte jeyobaatirā wayuoka mija baerāmarĭa i'supaka mijare ñañu. ĩrātĭjiji mija imaokaro'si i'supaka mijare ñañu. ¹⁴ Mija ƣuri maekaka wayuoka nabaaika ƣoto rĭkimakaja mija rikayu. I'supaka simamaka nare mija jeyobaabe. Ñamajĭ wayuoka mija baarāka ƣoto ĩrā ate rĭkimakaja rikarāñurā je'e aƣeyari. I'supaka simajĭkareka mijare najeyobaarāñu. Suƣa baawa'ri ĩrātĭji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arāñu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuƣarā majaropñurā Moisés imaroyĭkakte bojaeka ikupaka āñua: "Rĭkimakaja manā ayeekarā, kŭƣajĭ ayeekarāte sanapibaeka. Suƣa imarĭ kŭƣajĭ ayekoƣekarāro'si nayaƣaeka upakaja simaeka, supabatirā rĭkimaka ayeekarāro'sioka saƣĭyia tuiberika", āriwa'ri sabojayu.

"Titorākare jia mija e'etope", Pablote ārĭka

¹⁶ Mijare yĭjeyobaariyaƣaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyaƣayu kiro'si. Tuƣarāte i'supaka kire ƣupajoirūjeka simamaka "Jia mibaayu Tuƣarā", kire ñañu. ¹⁷ "Nare jeyobaokaro'si naƣō'irā me'ƣe ate", kire ñapakā'ā, jia ĭjimakapi Titore yire yi'raƣe. I'supaka kire ĩarĭbeyukajĭkā'āja, jimarĭa mija ƣō'irā a'ririyaƣatikĭji kimaraƣe. Suƣa imarĭ kiyapaika upakaja mijare ĩarĭ ke'rirā baayu mae.

¹⁸ Titoka ĩrĭka majeyomakite mija ƣō'irā yija ƣūatayu. Mija oñuka imarĭ, Jesucristorika bojariroka jia bojawapū'atawārūiki kimamaka ritaja Jesucristore ā'mitirĭƣeairā jia jiyĭƣupaka kire noñuka kime. ¹⁹ Ñamajĭ Corintopi niñerū yija e'ewa'rirāka ƣoto, Jerusalēnrā yijaka ke'rirā kire naƣūatarape. Torā eyatirā wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niñerū yija ĭjirāñu. I'supaka yija baamaka ĩatirā, "Ritaoka wayuoka baairāte jeyobaairā nime Jesŭre yi'yurā", yijareka ƣo'imajare āriƣupajoirāñu. I'supaka imawa'ri maipamaki Jesucristore najiyĭƣupayeerāñu. ²⁰ "Rĭkimakaja niñerū narēarapaka jia naba'iarĭbeyu", āriwa'ri yijareka nakērājairika yaƣabeyurā yija. I'supaka simakoreka ĩrĭka yijaka a'rirŭkika imatiiki. ²¹ Ba'ĭaja yijare nakērājairika yaƣaberiwa'ri jia oyiaja Tuƣarāte ĩaika wājĭtāji yija baarāñu. Supabatirā ƣo'imajare ĩaika wājĭtāji i'supakajaoka yija baarāñu.

²² Supabatirā imaki apika majeyomaki mija ƣō'irā naka yĭƣūataerā baaiki ate. Kire oñurā imarĭ, "Jia ba'irabeiki kime", yija āñu. ĩrākurimarĭa jia jeyobaatikĭ kimamaka i'supaka yija āñu. "Jia yi'yurā nime Corintowejeekarā", Titore āpakā'ā ā'mitirĭrĭā mijare jeyobaarĭ ke'ririyaƣatĭyayu mae. ²³ Suƣa imarĭ Titore, aƣerā ĩ'ƣarā majeyomarāƣitĭyika mija ƣō'irā yĭƣūatarāñu. Jia Titore oñurā mija ime. Yĭjeyomaki imarĭ, yupakaja mijare kiwārōrijayu. Kika ĩ'ƣarā nime aƣerā majeyomarā jia Jesŭre yi'yurā. "Jia Jesucristore nayĭ'yu", āriwa'ri Macedoniakarē kika ƣūataekarā nime. I'supaka nimamaka ĩatirā jia Cristore jiyĭƣupaka noñu nimaƣatĭji. ²⁴ Mija ƣō'irā neyarāka ƣoto jia nare mija e'etorika yiyapayu. I'supaka mija baamaka, "Ritaoka nare yaƣairā nime", Macedoniakarē āriƣupajoirāñu. I'supaka simamaka " 'Corintokarē jia nare e'etorirāñu', Pablote yijare ārāƣaka rita sime", narĭƣupajoirāñu.

9

1-2 "Jesucristore yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si ĭjapi niñerū narēayu", mijareka āñuka imariƣotojo mijaro'si sakaka yo'oerā baayu ruƣu. Acayaka'iareka Corintorā imarāte bikĭja o'raƣajērārā wayuoka baairāte mija jeyobaarika ƣupajoiā'murapakakaka ĭjimakapi o'ōrā Macedoniaka'ĭakarāre yibojarijayu. I'supaka yĭbojaika ā'mitirĭrĭā ĭjimaka jariwa'ri "Maro'sioka i'supakaja wayuoka baairāte majeyobaaye'e", āƣaraka rĭkimarāja Macedoniaka'ĭakarāoka ĭjimakapi niñerū ĭjiriyaƣairā. ³⁻⁴ I'supaka mijare āriƣiƣotojo yirupurō'o Titorākare mija ƣō'irā yĭƣūataweiyu niñerū rēawearika mijare najeyobaaokaro'si. ĩrārimarā Macedoniakarē yika jeyoariwa'rirāñu je'e aƣeyari. I'supaka simamaka Titorākare mijare jeyobaarāñu " 'Rita sime wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si niñerū rēaweatĭkarā nimatiyu', yijare merāƣaka simako'omakaja, niñerū narēaweabeyu ruƣu",

Macedoniakaräre yija eyaräka poto yijare ärikoreka. “Jia wayuoka baairäte jeyobaarika yapairä nime”, aßeräte yija änuu simako'omakaja i'supaka mija baabesaräkareka nawäjitiäji i'yoa yija jüaränu. Supabatirä i'supakajaoka mija jüaränu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'supaka simakoreka “Yirupu a'riweitirä nare mija jeyobaaweiäpe”, äriwa'ri majeyomarä Titoräkare mija pö'irä yipüataweiyu. Niñerü mija reäu'murapaka mija reäweaokaro'si mijare najeyobaaränu. Supa imarä torä yeyaräka poto, saräweatika mija imaränu. Supabatiräoka “Ñojimaräji samañirika Pablote pakatayu”, äririka imabesaräka. Jia wayuoka baairäte jeyobaariyapawa'ri jñimakapi mija jñirijariräkareka jia simaränu.

⁶ Nare jirä baaeka ikupaka mija pupajoabe: Rikimaka ba'arika ötebeyuka küpajji ba'arika rikaiki. Rikimaka ba'arika öteripupaiki puri rikimakaja ba'arika rikaiki. Ikupaka äririka sime samarjirikareka: Rita jia wayuoka baairäte jeyobaarika yapawa'ri jñirijayukate jia Tuparäte jeyobaaränu. Kirikaika wataripotojo küpajji jñikite puri küpajji sawapa Tuparäte jiränu. ⁷ Supa imarä “Ö'öjiräja yija jiränu”, mija äripupajoirö'öjiräja mija jirijäpe. Wataripotojo mija jñijkareka puri jiamarä simajñi. Supabatirä mija jñirijapaberiko'omakaja apikate mijare pakatapakä'ä ä'mitiritiya'si, mija jñijkaoka jiamarä sime. Mija pupakaräja jñirika yapawa'ri mija jñijka puri jia sime. Jñimakapi aßeräte jeyobaarijayeräka jñimaka Tuparäte ime. ⁸ I'supaka simamaka mija yapaika pemawa'ribaji mijare kija'ataränu jia aßeräte mija jeyobaarijayaokaro'si. Jia nare mija baamaka ätirä mijare kija'ataika i'räkuri upakaja dakoa jariwa'ribesaräka mijaro'si. ⁹ Mija äbe. Ikupaka sänu Tuparä majaropñurä o'oeke: “Tuparäte jiyipupayeeiki imaki kirikaika watarimaräja wayuoka baairäte jeyobaarijayeräka. Supa imarä jia kibaeka miräka ye'karirimaräja jia Tuparäte kire baajiparänu”, äriwa'ri sabojayu.

¹⁰ Tuparä imaki öterikiyapea moterükia maro'si imarüerijayeräka. Ikijioka imaki öterikiyapeapi ba'arika po'imajare imaokaro'si baarijayeräka. I'supaka baaiki imarä, ritaja jia mijare kija'atarajayu, säpi aßeräte jia mija jeyobaarijayeräka'ro'si. I'supaka mija jeyobaarijayeräka äriwa'ri rikimaräja aßeräte jia imarüjeiki kime Tuparä. ¹¹ Supabatirä dakoa jariwa'rimaräja rikitirä jia aßeräte i'räkuri upakaja mija jeyobaarükia mijare kija'ataränu. Supa imarä torä eyatirä mija jeyobaaika nare yija ja'ataräka poto, “Jia mibaayu Tuparä”, äparaka kire najiyipupayeeränu.

¹² Ika mija jñikapi jia majeyomarä Jerusalénrä wayuoka baairäte mija imarüerükitaokajamarä simaränu. Supabatiräoka i'supaka mija baaikapi äriwa'ri, “Jia mibaayu Tuparä”, äparaka jibaji kire najiyipupayeeränu. ¹³ I'supaka mija baamaka, “Wapuju pakibekaja ritaitaka Jesurika bojariroka yi'yurä nime”, mijareka naripupajoaränu. Supabatirä nare jeyobaatirä, i'supakajaoka aßeräte mija jeyobaaräka simamaka, jia Tuparäte najiyipupayeeränu. ¹⁴ Supabatiräoka “Mare najeyobaaerä Tuparäte nare jeyobaarapakapi, äriwa'ri jia mare nabaayu”, nariränu. I'supaka simamaka “Jia yijare nabaayu”, äriwa'ri jia jñimaitakapiji Tuparäte mijaro'si najñeñjirijariränu. ¹⁵ Jia nare baarükirä mija ima pupajotirä jñimaka ñime. I'sia täräwa'ribaji jia mare baawa'ri Kimakire Tuparäte maro'si püataeka. Söñurä imarä, dika apea maräkä'ä äririka imabeyu maro'si. Supa imarä maimaupatiji “Jitaka mibaayu Tuparä”, kire maririjayeräe.

10

“Tuparäte yire jä'meka upakaja kirika bojariroka yiwärörrijayu”, Pablote ärika

¹ Yi'i Pablo, oka mijaka jierika yapaiki imarä, ika mijare yibojaerä baaika mija ä'mitiririka yiyapayu. Po'imajare wayufarimaji imarä, jiapiji Jesüre nare jairoyika upakaja mijaka yijairiyapayu yiro'si. Tokarä i'rärimarä ikupaka yireka äñurä: “Maka kima poto kikirimakiji maka Pablote jairijayu. Aßerö'örä imatirä papperapi maro'si kio'oika poto puri okajäjiapi maro'si sakio'oyu”, äparaka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka simamaka wapuju ba'iaja yireka jairäte mija ä'mitiritiya'si. Yire mija yi'ritiyabe, säpi äriwa'ri mija pö'irä eyatirä okajäjiapi mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoperäkaoka, “Jesucristore yi'ribeyurä upaka Pablote ime”, äñuräte puri okajäjiapi jairika yipupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka po'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyuräka yija imarijayeräka simako'omakaja nimirijayu upakataka baarijaribeyurä yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja pupajotirä po'imajare okabojirijayu upakamarä pakirimiji majaroka yija jaita'ruirijayu. ⁴ Tuparäte yi'ribeyuräte jia jaikopeika upakamaräja täräwa'ribaji Tuparärikapi po'imajare yija wärörrijayu. I'supaka nare yija wärömaka, “Wapuju pakirimiji majaroka yija yi'rikopeyu rukuya”, po'imajare äriwärürijayu. I'supakajaoka ritaja pakirimiji majaroka yi'yuräte yijare okae'emakaoka nare yija okatäririjayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ “Tuparärika jia wäja imamiji ä'mitiritirä jia kire norürü”, äñurä imarä, jia napupajoakopeikapi wärörimajare yija okatärwäryu Tuparäte jeyobaaikapi. Supabatirä “Aperä jibaji pupajoirä yija ime”, äripupajowari, napupajoimiji Tuparäte nare örürüjebeyu sime. Supa imarä yija wäröika

yi'riwa'ri, naṣupape'yu. Supabatirā Tuparāte yijare jeyobaamaka, Cristore yapaika upaka oyiaja po'imajare yija ṣupajoarūjerijayu. ⁶ Mija pō'irā yija eyarāka poto Jesucristore yapaika upakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurāte ṣuri sawapa yija yaṣarāka upakaja yija baarāñu.

⁷ Mija pō'irā ima mija ĩawārūbe: ĩrārimarā mija watoṣekarā “Jesucristore pūataekarā yija ime”, āñurā. I'supaka āñurā imarī, “Pablorāka Jesucristore pūataekarājaoka imarā naro'si”, narīrū. ⁸ “Maiṣamaki Jesucristore pūataekarā imarī, mijare okajāābaraka yija wārōyu”, ñañu. I'supaka mijare ñapakā'ā “ ‘Yire na'mitiripēarū, āriwa'ri i'supaka mare keñu”, yireka mija āriṣupajoayu je'e. “Cristore mija yi'yua bitatarikoṣapakaja jiiḃaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maiṣamaki Jesucristore yijare pūatarape”, ñañu. I'supaka simamaka “Cristore pūataekakimarīka Pablote ime”, waṣuju yireka āñuapi maki yire i'yoṣi'rirūjewārūbesarāki. ⁹ “Makīkrika yaṣawa'ri ṣaperapi okajājia mare kijaiṣurijayu”, mija āriṣupajoajikareka i'supakamarīa sime. ¹⁰ Mija ĩabe. ĩrārimarā mija watoṣekareka imarā yire jaiyuyebarakaka, ikupaka āñurā: “Ṣapera mare kio'oikapī okajājia jaiṣipotojo maka kima poto ṣuri wayuoka Pablote baaroyi”, nañu. “Supabatirāoka yijare kiwārōyoka poto, ā'mitirijiyubeyua upaka kijaiṣeroyi”, āṣaraka yire najaiyuyerijayu. ¹¹ I'supaka yireka jairijayurā: “Maka kimabeyu poto ṣaperapi okajājia mare kijaika upakajaoka maka kimarāka poto mare kibaarāñu je'e”, narīrū.

¹² I'supaka simako'omakaja mija pō'irā ĩrārimarā “Tēriṣirā marākā'ā mabaaberijika yija ime”, naṣuparō'ōpi āñurā. Supabatirā “Aṣerāte tēriwa'ribaji Tuparāro'si jairimaja yija ime”, āñurā nime, i'supakataka āriṣika ṣe'yoiki yi'i ṣuri. Natiyiaja nima ĩaiyutirā, i'supaka narīrijayu. I'supaka naṣupaka imarā imarī, rukubaka naṣupajoayu. ¹³ I'supakajaoka “Ritaja ĩrāweje jariwa'ririmarāja po'imajare yija wārōerā Tuparāte yijare pūataeka”, āriṣeyurā yija. Ikuṣaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuparāte yijare pūataeka imarō'ō watoṣekareka sime Corintowejea. Ṣupa imarī “Kijā'meikapī mijare yija wārōyu”, mijare yija āriṣijayu rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, “Ḃdako baaerā Pablorākere mija ā'mitiyu?”, mijare narīko'omakaja, nare ruṣubajirā Jesūrika bojariroka mijare yija wārōmuraṣe. Mija pō'irā Tuparāte yijare pūataberirikareka ṣuri, “Mijare wārōirā yija ime”, mijare yija āriṣerijāēka. I'supakamarīa sime. Mijare wārōrimaja yija imaerā Tuparāte mija pō'irā yijare pūataeka. ¹⁵ Supabatirāoka ĩrārimarāre jaiṣoṣeika upakamarīa yija jaiyu. Aṣerāte nare wārōmaka Jesucristore po'imajare yi'yua ĩatirā “Nare yija wārōmaka i'supaka nime”, āriṣakirijaribeyurā yija. Ikuṣaka yija yaṣayu: Jia Jesucristore yi'yurā mija jarirāka rikimabaji po'imajare Jesūrika bojariroka yija bojarāñu. ¹⁶ Ṣupa imarī i'supaka simarāka poto mija a'riwa'ribajirā imarāte Jesucristorika bojariroka bojarī a'riṣika yija yaṣayu. Wārōrimajamatorā yija eyarāka. Jesūrika bojariroka ā'mitirikoribeyurāte sayija wārōrāka poto “Ikuṣaka jia nare yija wārōraṣe”, yija āriṣika jia sime. ¹⁷ I'supaka jjiṣimakapī nabaarijajuyakaka ĩrārimarāre jaiṣoṣeko'omakaja, ikuṣaka sabojayu Tuparāte majaropūñurā o'oeaka: “Maṣupayariji mabaaiṣakaka jjiṣimaka bojabekaja Tuparāte maro'si baarijajuyakaka takaja jjiṣimakapī mabojarijariye'e”, āriwa'ri sabojayu. ¹⁸ Ṣupa imarī ĩrika “Jia wārōiki nime”, kēriṣoṣeika, dakowaṣamarīa sime. “ĩ'i kime jia wārōiki”, Tuparāte āriṣijayukate ṣuri, “Jiitaki kime”, marīwārūyu maro'sioka.

11

“*Pakirimiji majaroka wārōrimaja Tuparāte pūataekamarīrā nime*”, Pablote āriṣika

¹ “Imatiyaiki nime”, āṣaraka aṣerāte bojabarakaka ōriṣiṣibeyurāte āñu upaka yijaiko'omakaja yire mija ā'mitiripēarika yiyapayu ruṣu. I'supaka mija pō'irā ṣakirimiji majaroka wārōirāte ā'mitiparaka mija rakajepāāika upakaja yireoka mija rakajepāābe ruṣu. ² Jesucristore takaja mija ā'mitiripēarijaririka yiyapayu. Ā'mitirikōri je'e: ĩrāko rōmo aṣikaka baakoribeyuko kofimi imarukikaka takaja kopuṣajoayu. I'supaka koima upakajaoka Cristore oyiaja ā'mitiripēairā mija ime. Yi'i imaki i'supaka mija imaerā mamarī mijare wārō'ōmuraṣaki. Ṣupa imarī Tuparāte ṣupajoaika upakajaoka mijare yiṣupajoayu yi'ro'si. “Jesūre na'mitiripēarija'ata'si”, āriwa'ri i'supaka ñimarijayu. ³ Mia. Bikija Satanāre āñakarā ña'rjāitirā Eva imaroyikakote jia kijaiṣakika. “I'supakajaoka nare kibaarāñu je'e aṣeyari”, mijareka ñariṣupajoayu. “Jia Jesucristore ōñurā imariṣotojo ṣakirimiji majaroka ā'mitiririrā Cristore jia nayi'ribesarāñu je'e”, āṣaraka ba'iaja mijareka yiṣupayu. ⁴ Ikuṣaka sime: Aṣerā waṣuju kotoṣo'ōpiji wārōri netamaka, “Ikuṣaka Jesūre ime”, ñarīka upakamarīa nawārōko'omakaja jjiṣimakapī nare mija ā'mitiyu. “I'supakajaoka yija wārōika ā'mitiripēawa'ri Espiritu Santore mijare ña'rjāikarā imariṣotojo, kima upakamarīakaka mijare nabojapakā'ā “Rita, i'supaka kimekā'ā”, mija āñu. Supabatirāoka “Ikuṣaka ba'iaja mabaaiṣa waṣa Jesucristore maro'si wapañjika”, ñarīka upakamarīa nawārōko'omakaja nare mija ā'mitiririjayu. Ḃdako baaerā jjiṣimakapī napakimajaroka mija ā'mitiyu je'e? ⁵ “Tuparāte

pūataekarā apherāte tēriwa'ribaji ōñurā yija ime”, āparaka nawārōrijarikoŕeyu. I'supakaja āñurā imariŕipotojo “Yibo'ibajirā imabeyurā nime”, ñariŕipujajoju. ⁶ Jia jaiwārūtuyairāte jaika upaka jaberiripotojo Tuparārika bojariroka jia wājia ōñuka ñime. I'supaka simamaka kimajaroka jia mijare yibojawapu'atawārūrāpe. Ī'rākurimarīa yire ā'mitirika mirārā imarī, “Jia Tuparārika ōñuka Pablote ime”, yireka āriwārūrā mija ime.

⁷ Tuparārika bojariroka mijare yiwārōrapaka poto sawapa mijare jēñeberapaki y'i. I'supaka yibaamaka, “Imatiyairāte baaika upakamarīa baaiki kime”, āparaka yireka mija jaiyuyeyu je'e. “Tuparāka jia nimarū”, āriwa'ri waŕamarīaja jia mijare yijeyobaarape. Ķyaje jiamarītakaja sime je'e i'supaka mijare yibaarapaka? Jēno'o, jia baawa'ri i'supaka mijare yibaarape. ⁸ Aŕerā Jesure ā'mitiripēairāte niñerū yire pūatarapaka e'etoriritā mijare wārōbaraka ñimarape. Mijare jēñebeyuka ñimake'omakaja, aŕetata Cristore yiyurā yire saŕpūataraparā. ⁹ Mija pō'irā ñimarapaka poto wayuoka yibaarape. I'supaka imariŕipotojo mija pō'irā jia ñimaerā, “Yire mija jeyobaabe”, mijare āriberapaki y'i. Macedonia ka'iakarā Cristore yiyurā mija pō'irā eyatirā jia ñimawārūrā wayuoka yibaaika yire nijirape. Ī'rākurioka niñerū mijare jēñekoriberapaki y'i. Maekakaoka i'supakaja ñime ruŕu. ¹⁰ Jesure wājia yipupaka jarirūjekaki imarī, wājia kibojaeka upakaja mijare yibojayu yiro'sioka. “Mijare sawapa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñañu. I'supaka ñañuapi jijimaka ñime. I'supaka ñimamaka Ī'rārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoŕeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, Ķmijare wayuābeyuka ñime bai je'e? Jēno'o i'supakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuāiki imarī, i'supaka yibaayu. Tuparāoka jia sōñuka i'supaka mijaka ñima.

¹² Suŕa imarī mijare waŕa jēñerimarīaja yiwārōrijarirāñu. Waŕuju ŕakirika wārōrimaja ŕuri sawapa mijare jēñerijayurā. “Tuparāro'si Pablorākare ba'irabeļjika upakaja yija ba'iraberijayu”, narīŕapika mija āriwārūokaro'si, waŕamarīaja mijare yija wārōrijayu. ¹³ Tuparāte apōstolrākamarīrā nime i'supaka baairā. Ŕakirimaja imarī, “Jesūrika bojariroka yija wārōerā kiŕūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīŕakirijayu. ¹⁴ I'supaka narīrūkia ōritikaja ñimarape. Satanāsoka āngelrāka jia baairā upaka ŕemakotowiyuka aŕerikuri, pō'imajare ŕakiookaro'si. ¹⁵ I'supaka kimarijajayu simamaka, “Kire yiyurā ŕuri kopakaja kiupaka jayurā”, mijare ñañu. Suŕa imarī “Tuparāro'si yija jā'meika simamaka ikupaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, ñañu Satanāro'si ba'irabeļjirimaja pō'imajare ŕakibaraka. I'supaka nabaaikapi “Jia Tuparāro'si ba'irabeļjirā nime”, pō'imajare āriŕupajoarika nayapayu. Ba'iaja nabaaiika waŕa tēriŕikaja Ī'rārimi ba'iaja jūarūkirā nime.

“Jesuro'si ba'irabeļjirimaji imarī, ba'iaja yijūarape”, Pablote ārika

¹⁶ Ikupaka jairimaji marīka imariŕipotojo Īrika “Ikupaka jia baaiki ñime”, āriwa'ri bojatarimaji upaka yijairā baayu. I'supaka yijaikoŕeko'omakaja, “Jia ōriŕūabeyuka kime Pablo”, yireka mija āriŕupajoa'si. I'supaka simaberikoŕerākaoka “Jia ōriŕūabeyuka upaka Pablote jaiyu”, yireka mija ārikoŕeko'omakaja, i'supaka yijairāñu. Kopakaja ŕakirimajaroka wārōrimajare ā'mitiyurā mija ime. Suŕa imarī nare mija ā'mitiririjayu upakaja yire mija ā'mitipe ruŕu. ¹⁷ Ika mijare yijaika upakamarīa mijare jaijiki maiŕamaki Jesucristo ŕuri. Kiupaka jaiŕekaja ōriŕūabeyurāte jairijayu upaka yijaiyu. ¹⁸ Ritaja wejereka imarā upaka “Ikupaka jia baairā yija ime”, āñurā mija watoŕekarā ima simamaka nuŕakaja mijare yijairā baayu yiro'sioka. ¹⁹ “Jia ōñurā yija ime”, āñurā imakopēripotojo “Tuparāte pūataekarā yija ime”, āparaka ōriŕūabeyurāte jaikaja mija ā'mitiripēarijayu. Suŕa imarī yireoka mija ā'mitirirāñu je'e. ²⁰ Napoyarā upaka mijare naba'ariko'omakaja nare mija e'toririjayu. “Mijare yija wārōika waŕa yijare mija waŕaijibe”, mijare narīrijayu akata'abekaja ñañu upakaja nare samija ĩrijayu. Suŕabatirā jia nimarijarirūkitakaja ŕupajoatirā nayapaika upakaja mijare nabaarūjerijayu. Suŕabatirāoka mija ĩŕarimarātārā upaka mijare naba'aririjayu. I'supakajaoka jia nare mija y'iŕibeyu ŕareareka mijare napemapaarijayu. Ritaja i'supaka mijare nabaako'omakaja ŕarūpekaja nawārōika mija ā'mitiripēarijayu. ²¹ “Okajājimarīrā nime”, yijareka mija āñurā imarī, mijare nabaarijayu upakaja yija baawārūbeyu. Ķi'supaka mijare yija baabeyua, jiamarīa ruku sime je'e mijaro'si? Mae ate Īrārimarā “Ikupaka jia baairā yija ime”, āparaka bojatarimaja upaka mijare yijairā baayu. Īyorimarīaja i'supaka ñañua simamaka, i'supakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

²² Hebreotatarā imarī, “Aŕerāte tēriwa'ribaji imatiyairā yija ime”, ñañu. I'supaka narīkoŕeika marā imabeyua, hebreotatakijioka ñime yiro'si. Aŕea “Israelka'iakarā imarī, Tuparārirā yija ime”, ñañu. Yi'ioka Israel ka'iakakiji ñime yiro'si. Suŕabatirā “Abraham riŕarāmerā yija ime”, ñañu. Abraham riŕarāmijioka ñime yiro'sioka. ²³ Suŕabatirāoka “Jia Jesuro'si ba'irabeļjirā yija ime”, ñañu. (I'supakaja ōriŕūabeyuka upaka yijairijayu yiro'si). Nare ŕemawa'ribaji Jesuro'si ba'irabeļjirimaji ñime. Mija ĩabe. “Cristoro'si yija ba'irabeļjiju”, waŕuju ñañua simako'omakaja y'i ŕuri jimarītakaja kiro'si ba'irabeļjirijayu. Suŕabatirā nare ŕemawa'ribaji wēkomaka imariwi'iarā pō'imajare yire

tarijaju, Tuparārika yiwārōriparea. I'supakajaoka nare tērīwa'ribaji yire napajeroyirape. Supabatirāoka I'rākurimarīa yire jāārika nari'kakoperape. ²⁴ Īrāpitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeapi yire napajeroyirape. ²⁵ Supabatirā maekarakakuri tūmarītakaja yapuapi yire napajerape. Supabatirā yire jāāerā I'rākuri ātapi yire na jāābārekoperape. Saṗi ya'rapaka waṗuru maekarakakuri űa'mirapaka. Īrākuri yīña'mirapaka ṗoto I'rārīmi supabatirā I'rā űami riapakiakareka yipuparā űi'ajī'űkaki űimarape. ²⁶ I'supakajaoka jimarītakaja Tuparārika bojariroka wārōtāpabaraka yituriroyirape. I'supaka turitāpabaraka tērīrikaja werika yijūarijaju. Ā'mitirikōri je'e. Riaka werikirō'ō, kareba'arimajare werika imarō'ō yituritāpāroyirape. Supabatirā yitā'omaja imariṗotojo werika imarā ṗō'irā, supabatirāoka aṗetarāte werika imarō'ōrā yituritāpāroyirape. I'supakajaoka wejea jo'baka werika imarō'ōrā, wejemato, riapakiaka werika imarō'ōrāoka yituritāpāroyirape. Supabatirā waṗuju “Jesūre ā'mitirīṗēairā yija ime”, āriṗotojo werika imarā watōpekarā yituritāpāroyirape. ²⁷ Niñerū yiba'ariwapa tōṗoerā ka'wisika ba'irabebareka I'rākurimarīa kāriṗimarīaja yiwārīroyirape. I'supakajaoka I'rākurimarīa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberioyirapaka imamaka, aṗerikuri ṗuri kē'sitakaja űimaroyirape. I'supakajaoka rīkimaka jariromarīka űimarapaka simamaka jimarīa jījia yijūaroyirape.

²⁸ I'supaka űimakaka takajamarīa ba'iaja yipuparape. “ĶMarākā'ā nime ruku aṗewejeakarā Jesūre ā'mitirīṗēairā? ĶYaje rita jia kire nayi'rīrijaju ruku?”, āriṗupajoabaraka jimarīa ba'iaja yipuparijaju. ²⁹ Jesucristore jia ā'mitirīṗēatiyabeyurā imarī, ba'iaja baabaraka, ba'iaja napupayua űiaika ṗoto, nupakaja ba'iaja ṗupayuka űime yiro'sioka. Supabatirā Jesūre ā'mitirīṗēaikite ba'iaja baarūjeirāka ṗuri boebaka űime. ³⁰ Yībaaikakaka jairika yiro'si simajīkareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ā'mitirīrā “Okajājimarīki kime”, I'rārimarāre āñuakaka yijairā baayu. ³¹ Ika mijare yibojaika, “Rita Pablote āñu”, Tuparāte yireka āriwārūyu. Maipamaki Jesūs Pāki majiyipupayeejīpārūkika kimamaka, kīaika wājītāji ritaitaka mijare yibojaju. ³² Ikuṗaka yijūarape: Damasco wāmeika wejearā űimarapaka ṗoto, “Pablote űi'atirā wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima kōperekarā surarākare kipūatarape, tokaki ĩpi Aretas rokaĵite jā'merimaji. ³³ Yire wēkomaka nabaarika yapariṗotojo yire nare kiñi'arūjewārūberape. I'sia wejea tatekarā kūṗajika kōpereka imaraparō'ō ṗi'upakapi yire jāātirā aṗeṗē'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarīka imariṗotojo i'supaka Tuparāte yire jeyobaarapaka simamaka topi yiru'rape.

12

Makārārūñuroka upakapi Tuparāte imarō'ō Pablote kīarūjerape

¹ Napupayariji ṗupajoatirā ṗakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte ṗūataekaki Pablote ime”, yireka āñurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka upakapi Maipamakire yire beeka mirākakaka mijare yibojaerā baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri ṗiyikuku kimarō'ōrā Tuparāte yire e'eeyarapaka be'erō'ō botarakaou'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka seyawa'yu mae. Torā yire ke'eeyaeka, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūbeyuka yī'i. ĶYaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jeje, yipupakatakaja ke'ewa'rape je'e aṗeyari? Tuparā I'rīkaja sōñuka. Rita sime, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūberirīṗotojo “Jiirō'ōrā Tuparāte yire e'eeyaeka”, űañu ate. ⁴ Torā yeyarapaka ṗoto ṗo'imaja okapi mabojawārūbeyuka űa'mitirape. Torā űa'mitirika mirāka yire bojarūbebeyuka Tuparā. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi “Ōriṗūatiyaiki űime”, ārijika upaki imakōerīṗotojo supa űarībeyu. Yipupayariji ṗo'imajare yijaika ṗoto tērīmarīka űima nare yijairijaju. ⁶ “Ikuṗaka yiro'si simarape”, āparaka jījimakapi ṗo'imajare yibojotāparikareka, ṗakirimaji upakamarīa űimajāāeka ṗakirimajaromarīa bojaiki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, “Ikuṗaka yiro'si simarape”, āriwa'ri tērīritaki upaka jījimakapi ṗo'imajare sabojotāpabeyuka yī'i, “Aṗerā ṗemawa'ribaji ṗriṗūatiyaiki Pablote ime”, yireka narīrika yapaberīwa'ri. I'supaka űimaberiko'omakaja jia yibaarijaju Iaṗirā, i'supakajaoka yiwārōrijaju ā'mitirīrā, yire norīrika ṗuri yiyapayu. ⁷ Makārārūñuroka upakapi Tuparāte yire bearapaka tērīrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka bearīṗotojo, “Aṗerāte tērīwa'ribaji imatiyaiki űime”, űarīrika yapaberīwa'ri Satanārikakaka ya'rarika yire rīkarapakareka Tuparāte yire Iaṗirīberape. Supa imarī ṗota mare ṗaaiika be'erō'ō maka wīsijūarijaju upaka yire simarijaju. ⁸ “Yiya'raika yire mibayabe”, āriwa'ri maekarakakuri Maipamakire yijēñekoperape. ⁹ I'supaka kire űapakā'ā, ikuṗaka yire kiyl'rape: “Jēno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiyawūaikapi āriwa'ri yijeyobaaika takaja miyapayu. Mīa, marākā'ā baaberijika mīma ṗoto jībaji mīka imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji űime”, kērape. Supa imarī i'supaka űimakaka jījimakapi yijairijaju. I'supaka simako'omakaja, “Cristorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijaju”, ṗo'imajare yireka āriwārūyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka

Cristoriki imarī, marākā'ā baaberijiki imariṗotojo yipupaka puri jia ima. Īrākurimarīa ba'iaja ṗo'imajare yire jaiwā'imarāwe "Ki'yopi'rirū", āparaka. Supabatirāoka yiyapaika imaberiroyirapaka yiro'si. I'supakajaoka Īrākurimarīa jajua ṗo'imajare yire baata'arape. Supabatirā Jesūrika bojariroka yiwārōmaka, Īrākurimarīa ka'wisika yijūarape. I'supaka simako'omakaja jijimaka nime āriṗupajoabaraka, "Marākā'ā baawārūberiwari iamarīa imarāka Cristore jeyoariyapatiyayu." I'supaka simamaka rikitubamarīa nimakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejeakarāre pūpajoabaraka, ba'iaja Pablote pūparika

¹¹ Kopakaja ṗo'irā pūpabeuyaka upaka yimajārobojaweyayu. "Yija ṗo'irā Tuparāte pūataekaki imarī, mare wārōrimaji Pablote ime", mija āribeyua simamaka ṗo'irā upakaja i'supaka mijare ṗo'irā. "Wapamariki Pablote ime", Tuparārika wārōkōpeirāte yireka ānu upakaja nīmajāāeka Tuparāte yire jeyobaaberirikareka. I'supaka simako'omakaja "Jiitaka wārōrimaja nime", mija āriṗo'irā yire ṗemawa'ribajimarīrā nime. Supa imarī "Tuparāte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wārōyu", mija āriṗo'irā imakōperape. ¹² Mia, mija ṗo'irā nīmarapaka poto apōstol imarī maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. Īrākurimarīa samija iaeka simamaka "Rita oka, Tuparāte pūataekaki Pablote ime", yireka mija āriṗo'irā imakōperape. ¹³ Aṗerā Jesucristore ā'mitiripēairāte jiyipupayeeripotojo, mare puri Pablote jiyipupayeebeyu", mija ānuwa ḡrita sime bai je'e? "Yire mija jeyobaabe jia nīmaerā", aṗerāte nīarāpaka upaka mijare āriberapaki imariṗotojo Īrātiji oyiaja jiyipupaka mijare ṗo'irā. I'supaka simako'omakaja "Aṗerāte kijēnerapaka upakaja, yijare kijēneri imakōperape", āriwa'ri yireka mija jairijayu. ḡYaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarī, marākā'ā baatirā "Jiamarīa yibaarapakareka yire mija wayuūabe", mijare nīarīwārūbeyu.

¹⁴ Īṗakuri mija ṗo'irā yitiritika. Supa imarī maekarakakurireka mija ṗo'irā turirī a'yaokaro'si mae pūritaka yipupajoau'muyu ate. Ā'mitirikōri je'e: Makarāirā puri namakarēte yapaika tōpoerā niṗerū jierijayurā. Me'rārījaka puri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Topi āriwa'ri yimakarā upaka yireka mija imamaka, mija ṗo'irā nīmarāka poto niṗerū mijare jēnebesarāki yi'i. Mijare puri jia yika mija imarika yiyaparānu, jia mijare yiwārōrimirīrikawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuūawa'ri mijare yijeyobaariyapayu. "Jesūre na'mitiripēarū", āriwa'ri ritaja yibaawārūka upakaja rūritiyaika rō'ōjirā mijare yijeyobaarijarirānu. Jia mijare wayuūaiki nīmamaka yire mija wayuūabesarākareka, ba'iaja yipuparirānu.

¹⁶ Mijaka nīmarapaka poto dakoa mijare yijēneberapaka ṗo'irā mija ime. I'supaka simako'omakaja, "Ritaja pakirika jia ṗo'irā imarī, Pablote mijare pakiyu niṗerū mijare karee'eokaro'si", Īrārimarāre yireka ānu je'e. ¹⁷ "Maṗo'irā kipūatarapāpioka Pablote mare pakika", ḡmija āriṗupajoayu bai je'e? Jēno'o mijare pakiberapaki yi'i. ¹⁸ Titore aṗika Jesūre ā'mitiripēaikipitiyika mija ṗo'irā yipūatarape niṗerū mija rēawarika najeyobaokaro'si. ḡYaje Titore mijare pakirape je'e? Jēno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia pūpajoaiki imarī, mijare jeyobaariyapawa'ri jia Tuparārika bojariroka mijare kiwārōka, niṗerū mijare jēnebekaja.

¹⁹ "Ba'iaja baabeyurā nime", yijareka āriwa'ri jijimaka yijaka mija imaokaro'si takajamarīa, i'supaka mijare ṗo'irā. Ikuṗaka simatiyayu, iakōri je'e: Jesūrirā imarī, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparāte iaika wājitāji. Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja mijare yija bojarijayu, "Jiibaji Jesūre na'mitiripēaririrū", āriwa'ri mijare sayija bojayu. ²⁰ Mijareka pūpajoabaraka ba'iaja yipuparirānu. "Mija ṗo'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija imarāka nīaeyarānu je'e aṗeyari", mijareka nīarīpupajoarirānu. Wapabu'abaraka, supabatirā aṗerāte oakiparaka mija imarāka nīaeyarānu je'e. I'supakajaoka boeabaraka, supabatirā rakakaja napupajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mija imarijayuaoka nīarānu je'e. I'supakajaoka okabaapakibu'abaraka, supabatirā wāpuju jaijairika baabaraka mija imarāka nīarānu je'e. Aṗerāte tēriwa'ribaji pūpajoairā upaka baabaraka, supabatirā rakakaja pūpajoawa'ri rukubaka mija rēnuwa nīaeyarānu je'e aṗeyari. Supabatirā, "Jesūre yapaika upakaja baabekaja nīmaṗuju je'e", nīarīpupajoaika upaka mija imamaka itirā mijaka yiboobarirānu. I'supakajaoka jijimaka yika mija imabesarānu mijaro'sioka. ²¹ Ate mija ṗo'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija ima nīaeyarākareka "Nare yiwārōrapaka upakaja yiribeyurā nime", āriwa'ri Tuparā wājitāji y'i'opirirānu. Supabatirā "Bikija rikimarāja ba'iaja nabaakeka saja'atabekaja dajaka nabaarijayu je'e aṗeyari. Supabatirāoka ba'iaja rōmijāte nabaariwā'imarīrijayu. I'supakajaoka napupajoarirānu upakaja wāārō'ō ba'iaja nabaarijayu ruṗu", āparaka nīaeyarāka, ba'itakaja yipuparirānu.

13

Ika pāperapi piyia jia Pablote nare okajāāeka

¹ Ika ya'rirā baaikapi maekarakakuri mija pō'irā yeyarāñu. Torā eyatirā Tuparā marjopūñu o'okarā ãñu upakaja yibaarāñu. Mia je'e: "I'rikate ba'iaja baamaka iaekarā jajeyobaabaraka i'parā, maekarakamarā 'Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape", ãñurāte imajikareka, okajierika sime kika", ãriwa'ri sabojayu. ² Bikija i'pakuri mija pō'irā yitupapakareka, ba'iaja baairāte jia yokajāarape "Ba'iaja nabaaiika naja'atarū", ãriwa'ri. Mae mija pō'irā imaberiripotojo papepapi, "Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe", ñañu ba'iaja baarijajyurāte. Apepāpitiyika ba'iaja baabaraka nimamaka ñiaeyarākareka, ba'iaja nabaaiika wapa timarīji nare yibaarāñu. ³ "Rita Cristore õñuapi mibojarijayu", yija ãriwārūokaro'si, kirika yijare mibeabe", mija ãñua sime. I'supaka simamaka, kirikapi timarīji nare yibaamaka iawa'ri "Cristore jā'meika upakaja kirikapi jairijayuka Pablote ime", yireka mija ãriwārūñu je'e. Okajājimarīa imabeyuka Cristo mijaka. Ba'iaja baairāte jiamarīa jūaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Mupaka pō'iki imaripotojo, yapua tetaekarā kire napatakiaeka simamaka, okajājimarīki upaka Cristore reyaeka mija õñu. I'supaka kire nabaako'omakaja, Tuparārikapi ãriwa'ri õñia kime mae. Cristorirā imarī, kiupakaja okajājimarīñu yija ime pō'imajare yijare iamaka. I'supaka simako'omakaja kirirā imarī, Tuparārikapi ãriwa'ri kiyapaika upakaja yija baarijayu. I'supaka imarā imarī, sapi ãriwa'ri mija pō'irā ba'iaja baairāte timarīji yija baarāñu, jia nayi'rirū ãriwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija iabe. Cristore mija yi'yua pupajoatirā "¿Yaje rita Jesucristore yi'yurā maimē?", mija ãriupajoabe. "¿Mija pupakareka Cristore ña'rījāiberikarā mija ima õribeyurā mija bai je'e?" Topi puri "Jesure mapupakarā ña'rījāiberikarā maimē", ãñurā puri kire yi'ribeyurā nime. I'supaka simako'omakaja "Jia kire yi'yurā yija ime", ãñurā mija ime", mijareka ñaripupajoayu. Supa imarī mamaritaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaka ã'mitiritirā jia kire mija yi'rapaka simamaka, "Rita, Cristore nare õrīrūjeikapi Pablōrākare yijare bojarijayu", ãriwārūñu mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija iaeyarākareka, Cristore yijare sajā'metika simamaka, jiamarīa mijare yija jūarūjerāñu. I'supaka mijare yija baarākareka "Cristore nare jā'meikapi i'supaka Pablōrākare mare baayu", mija ãriwārūñu. I'supaka mijare baariyapaberiva'ri ba'ia mija baakoreka Tuparāte mijaro'si yija jēñejirijayu. Supa imarī Tuparāte yapaika upakaja mija baarākareka puri, ba'iaja mijare yija baabesarāñu. Supa mijare yija baabepakā'ã iatirā "Yaje rukuya Cristore jā'meikapi timarīji yijare nabaatiyajiñu", yijareka mija ãrikopejikaoka, marā imabeyua yijaro'si. I'supaka simako'omakaja kiyapaika upaka oyiaja mija baaritakaja yija yapayu. ⁸ Supa imarī mija pō'irā yija eyarūki rupu kiyapaika upakaja baatikarā mija imarākareka puri kijā'meikapi ba'iaja mijare yija jūarūjebesarāñu. Kiyapaika upakaja Cristore yijare jā'metikarā imarī, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia upakaja mijare baabekaja. ⁹ Supa imarī mija pō'irā eyatirā, jia Cristore yi'yurā mija ima iawārūtirā okajājiapi mijare yijaibesarāñu. "Okajājimarīñu imarī, Cristorikapi Pablōrākare beabeyu", yijareka mija ãrikopejika, marā imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'pakā'ã iawa'rīji, jia jījimaka imarūkirāja yija ime. Supabatirā "Mire ã'mitiripēawa'ri miyapaika upaka oyiaja nabaarū", ãriwa'ri, Tuparāte mijaro'si yija jēñerijayu. ¹⁰ I'supaka simamaka mija pō'irā eyatirā, okajājiapi mijare yijairiyapabeyu. Supa imarī ya'rirā baaika rupu, ika papepera mijare yipūatayu jībaji Jesure yi'paraka mija imaokaro'si. I'supaka mijare baarimaji ñimaokaro'si Maipamakite yijare jā'meka. Supa imarī kire mija yi'yua bitatarikopakaja jībaji kire mija yi'ririyaokaro'si mijare yija jeyobaarijayu.

¹¹ Ō'õjirāja mijaro'si yo'oyu yijeyomarā. Jia mija imabe, Jesure yapaika upaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika papepapi mijare yibojaika jia ã'mitiripēabaraka mija imabe. I'rika upakaja pupajoabaraka, oka imarijarirākaoka jiaapi sajiebaraka mija imabe. I'supaka mija baamaka, Tuparā, mare wayuarimajire, mijaka imajiparāñu. Supabatirā jījimaka mare imarūjeiki kime. ¹² Jesure ã'mitiripēairā imarī, mija rērīrijayu poto jia jījimakapi jēñebu'abaraka mija imarijape.

¹³ Ō'õkarā Jesure ã'mitiripēairā, "Jia nimarū", ãriwa'ri oka mijaro'si napūatayu. ¹⁴ "Jia nare mibaabe", ãriwa'ri maipamaki Jesucristore mijaro'si yijēñeyu. "Supabatirā Tuparāte mijare wayuika jia õñurā mija imaokaro'si, supabatirāoka Espiritu Santo jia mijaka imajiparijayuka kimarū", ãriwa'ri ritaja mijaro'si yijēñejirijayu yijeyomarā.

I'tojirāja sime rupe.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejeakarā'o si p̄p̄era nap̄ūtaeka

¹ Yijeyomarā Filiposkarā, Jesucristore jia baaikap̄i kirirā imarijayurā, supabatirā kire yi'yurāte imaruḡutarimaja, i'supakajaoka nare jeyobaarimaja “Jia mija imabe”, āriwa'ri oka mijaro'si yija p̄ūatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija p̄ūatayu Jesucristoro'si ba'irabeḡirimaja imarī. ² Supa imarī, Maḡaki Tuparā, supabatirā maiḡamaki Jesucristoreoka “ Jia dako okamirāmarīaja nimarū, āriwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, āḡaraka mijaro'si nare yija jēnerijayu.

“Filiposwejeakarā Jesucristore ā'mitirip̄ēairāte jia mibaayu Tuparā”, Pablote ārika

³ Mijareka yipupajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuparāte narīrijayu. ⁴⁻⁵ Supabatirā Tuparāte mijaro'si yijēneika rakakaja ḡimakap̄i kire yijairijayu. Tuparāte mija yi'riū'muekarō'ōḡitepi, maekakaoka aḡerāte Jesūrika bojariroka bojatapabaraka yire mija jeyobaarijayua simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuparāte mija pupaka baaū'mutika simamaka, kiyapaika upakaja mija imamirīrkawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirānu, Jesucristore etarānūrīmi rō'ōḡirāraja. ⁷ Mijare wātaiki imarī, i'supaka mijareka yipupajoayu. Yire jeyobaariḡupakirā imarī, ĩ'rkurimarīa yiyapaika yire mija p̄ūatarijayu. Mīa je'e, wēkomaka imariwi'iarā imariḡotojo Jesūrika bojarirokakaka yaḡabeyurā wāḡitāji “Ikuḡaka sime”, āriwa'ri nare okae'ebaaraka, yiboḡajirijayu. I'supaka yibaayu ḡo'imajare yibojawārōrūkia Tuparāte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka nīmarijayua simamaka jia nīmaokaro'si yire mija p̄ūatarijayua jia sime. ⁸ Jesucristore wātaka mijare oḡuap̄i āriwa'ri i'supakajaoka mijaka nīma Tuparāte oḡua. I'supaka imaki imarī jimarīa mijare nīaripakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikuḡaka Tuparāte mijaro'si yijaḡirijayu. “Jia mire ḡerijaparaka miyapaika upakaja imamirīrkawa'yurā imarī ḡiibaji wayuūabu'airā nimarū. I'supaka imawa'ri miyapaika upaka imarika najērāko'arū”, āriwa'ri Tuparāte mijaro'si yijaḡirijayu. I'supaka yiyapayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarū”, āriwa'ri. Supa mija imamaka ĩatirā “Dakoa okamirāmarīaja jia yika nīma nareka nōnu”, Cristore ḡerietarānūrīmi mijareka kērīrika yiyapayu. Supabatirāoka Jesucristore mijare jeyobaaikapi “Tuparāte yapaika upakaja baarijayurā nimarū mae”, mijareka nānu. Supa imarī mijare kijeyobaamaka ĩatirā, “Tērīwa'ribaji jia baaiki Tuparāte ime”, āḡaraka aḡerāte kire jiyipupayeekaro'si naro'sioka kire yijaḡirijayu.

“Rikimarāja Jesucristorika bojariroka ā'mitirip̄ēairāte ime”, Pablote ārika

¹² Yijeyomarā, Jesūrika bojariroka yiwārōrip̄areareka ba'iaja yijūaika simako'omakaja, ḡo'imajare yibojarija'atabeyua sime. I'supaka yiro'si simako'omakaja rikimarāja aḡerā yibojaika ā'mitirip̄ēairāte kire nayi'ririjayuakaka jia mija ḡriwārūbe. ¹³ Mīa je'e, “Cristore kiyi'yu ḡi'wa'ri wēkomaka imariwi'iarā kime”, ika wejea ĩḡamaki wi'ia ĩarīrimaja surararāḡare yireka āririjayu. Supabatirā ḡo'imaja ritaja ika wejeareka imarāoka i'supaka yireka pupajoarijayurā. ¹⁴ Supa imarī, Cristore yi'ririja'ataberiwa'ri wēkomaka imariwi'iarā nīma ḡriwa'ri, rikimarāja ika wejearā Maiḡamakire yi'yurā ḡiibaji kirika bojarijayurā ba'iaja jūarika kīkibekaja.

¹⁵ I'supaka simako'omakaja, ĩ'rārimarā ḡuri, “Wēkomaka imariwi'iarā Pablote ima marā imabeyua”, ānūrā. I'supaka ānūrā imarī, “Pablote bojaikakaka ā'mitiriberiwa'ri rikimabaji yijare ā'mitirip̄ēairāte imarānu je'e”, naḡu yibaarijayuakaka oakiyurā. Aḡerā ḡuri jia yika imawa'ri jiaḡi Cristorika bojariroka bojarijayurā. ¹⁶ I'supaka yire wayuūairā imarī, “Tuparāpi āriwa'ri wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. Supa imarī Romawejeekarā ĩparimarā Cristorika bojariroka bojarika nayapabeyua simako'omakaja Pablote sanajērīamaka, nawāḡitāji jia yi'riwārūiki kime”, ānūrā nīme. ¹⁷ Aḡerā imarā yire ḡemawa'ribaji imarika yaḡakoḡewa'ri “Cristorika bojariroka yija wārōmaka yijare takaja ā'mitirip̄ēairāte imarānu je'e. I'supaka simamaka sā'mitiritirā yijare oakiriwa'ri, wēkomaka imariwi'iarā kimarō'ōpi ba'iaja Pablote puparirānu”, narīkoḡeyu.

¹⁸⁻¹⁹ I'supaka nabaarijayua marā imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawārōrijayuap̄i āriwa'ri ḡimaka nīme. I'supaka imarijayuka imarī, “Tuparāte yiro'si mija jēneljimaka, supabatirā Esp̄ritu Santore yire jeyobaamaka ḡariji ritaja yijūaika jia oyijaya yiro'si sawapu'rirānu”, nārīpupajoayu. ²⁰ I'supaka pupajoaiki imarī, ĩparimarā wāḡitāji naka yijairāka ḡoto, “Dakoa i'yomarāja jaiki nīmarijarirānu”, ānūka nīme. Supa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wāḡija yibojarijariroyika upakaja nare sayiboarijayapayu. Supa imarī yire najērīawearāka ḡoto, yire najākoḡeḡika, yire nāḡoatāḡioka, marā imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijayua Cristore jiyipupayeerūkiakaka simarika yiyapayu.

21-22 Supa imarī, yire najāābesarākareka ritaja yibaarijayaupi jia Cristore jiyipupayeabaraka po'imajare imarika yiyapayū. Yire najāākooperākaoka jiiibaji yiro'si simarānu Cristoka jia imarūkika nīma simamaka. I'supaka simako'omakaja yire nāpoatarākarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rikimarāja sā'mitiripēarāñurā. Supa imarī, "¿Dika jiiitaka imatiyaika je'e?", āriwārūbeyuka nīme. ²³ I'supaka simamaka "Ika i'paba'iwā'taja jia yiro'si ima", nārīwārūbeyū. I'supaka simako'omakaja reyatirā mabo'ikakurirā jiiibaji kika imarika simarānu je'e yiro'si nārīpupajoarijaya. ²⁴ I'supaka yipupaka imako'omakaja mijare jey-obaabaraka ōñia imarika yiyapayū jiiibaji mijaro'si simaerā. ²⁵ Supa imarī "Jiiibaji Tuparāte yi'paraka jiiimaka kika nimaokaro'si nare wārōbaraka, naka nīmarānu ate", āri'pupajoaiki nīme. ²⁶ To'pi wēkomaka imariwi'iarā nīma be'erō'ō mija pō'irā yeyarāka poto, "Wēkomaka imariwi'iarā kimaraparō'ōpi Pablote mīpoaeka jiiitaka kire mibaayū", Jesucristore āparaka jia jiiimaka mija imarānu.

²⁷⁻²⁸ I'supaka simako'omakaja, wēkomaka imariwi'iarā yiro'si simarāka upakaja simakooperāka marā imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurā imarī, sabojaika upakaja jia baabaraka mija imarijape. I'supaka mija baabe mija pō'irā yeyarāka uparāka, yeyabesarākarekaoka jia i'rātiji pupajoairā imawa'ri, Cristore yi'riri'ia'atabeyurā mija ima nōñaokaro'si. I'siapi āriwa'ri, a'perāte mijare okabaako'omakaja i'rīka ta'iarāja imarā imarī, Jesúrika bojariroka mijare yiwārōrapaka upakaja imarijaya nōri'āñu. I'supaka imarā imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurā ru'pu wayupi'ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima i'atirā "Rita, Tuparāka ōñia imajiparūkīrā nīme. Yija pūri ba'iaja nare jaiwā'imañurā yija imari'pareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrūkīrā imarā", narīpupajoarāñu. Mijare yibojaiika upatiji Tuparātakiji imaki ritaja sabaarimaji. ²⁹ I'supaka imaki imarī, jia mijare baawa'ri kirirāro'si Tuparāte mijare wā'maeka, "Yimakire yi'paraka nimarū, supabatirāoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja jūabaraka nimarū", āriwa'ri. Supa imarī kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka i'atirā a'perāoka Cristore yi'rīrāñurā. ³⁰ Supa imarī mija pō'irā nīmarapaka poto ba'iaja yire nabaarapaka mija i'arapaka upakaja jūairā mija ime mijaro'sioka mae. I'supakajaoka ō'ō Romawejearā a'perāte ba'iaja yire baaika majaroka mija ā'mitiyu ate.

2

"Tērīriki imari'potojo 'Imatiyaiki nīme', āriberikaki Cristo", Pablote ārika

¹⁻² Kirirā mija imamaka, jia pupaparaka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayū. I'supakajaoka mijare kiwātayū iamari'iaja mija imakoreka. Supabatirāoka rīrākīpīparaka Espiritu Santore mijaka imarijaya. To'pi jia Cristore mare wayūñi'iaika simamaka jiiimaka nīmaokaro'si ikupaka mija imarika yiyapayū: Mija jeyomarāka i'rātiji pupakirā mija imabe. I'supakajaoka ritaja mija imaupatiji, jia wayūñabu'abaraka i'rīka ta'iarāja imawa'ri, Cristore yapaika upakaja i'rōrokarekaja nā'i'yaarīji pupajoairā mija imabe. ³ A'perāte pemawa'ribaji imarika yapabekaja mija imarijape. I'supakajaoka "Po'imajare yijare jiyipupayeerū", āriwa'ri mija baaikakaka mija jai'a'si. I'siroka pupajoaberiwari "Yijare tērīwa'ribaji imatiyairā nīme je'e a'peyari a'perā", āriwa'ri jiyipupaka nare mija ōri'rijape. ⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarūkīka pupajoabekaja a'perāte jia imarūkīkakakaoka mija pupajoarijape.

⁵ I'supaka mijare nāñu Jesucristore imaekaroka'pīji ōritirā kiupaka mija imarijayaokaro'si. I'ākōri'je'e, ikupaka sime:

⁶ Tuparāka i'rātiji imari'potojo, "Tērīriki Tuparāte ima upakaja nīma yija'atabesarānu", āri'beyuka Cristore imaeka.

⁷ I'supaka āri'bekaja, tērīwa'ribaji kima ja'atitirā, po'imaji kipo'ijirika. Supabatirā ba'irabe'ijirimaji imatiyabeyuka upaka kījarika.

⁸ Supa imarī ika ka'iarā kimaeka poto, "Yire pemawa'ribajika mime", āñuka upaka Kīpakire kiyi'rīrijarika. I'supaka imaekaki imarī, ba'iaja baarimajare najāāroyika upaka yapua tetaekarā kire napatakīaeka, sarā kireyaokaro'si pāriji Tuparāte kiyi'rīka.

⁹ Supabatirā kireyaeka be'erō'ō ōñia kire jaripe'rīrūjetirā, ikupaka Tuparāte kire ārika: "Ritaja ima pemawa'ribajirā jiyipupaka ōri'rūkika mīmabe. Supa imarī ritaja imarā pemawa'ribaji i'pi mīmarānu", kire kērīka.

¹⁰ I'supaka Tuparāte kire ārika seyarāka poto nīmaupatiji kīpoiji'aekarā: Mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka, ka'irokareka imarā pāriji Jesúre najiyipupayeerāñu.

¹¹ Nawājitāji kimarāka poto "Ritaja imarā i'pamaki Jesucristore ime", wāāō'ōrāja ritaja imarāte kire āri'āñu. I'supaka baawa'ri Kīpaki Tuparāteoka jiyipupaka norī'āñu.

Jesucristore imaekaroka'pīji ōritirā sapīji mija imarijape kire yi'ribeyurā wājitāji

¹² Yijeyomarā, i'supaka Cristore baaeka pupajoawa'ri i'supakajaoka Tuparāte mija yi'rījiñu. Mija pō'irā nīmarapaka poto jia kire yi'yurā mija imamaka nīarape. Maekaka pūri mija pō'irā nīmabeyua simamaka torā nīmarapaka poto jia kire mija yi'rapaka upakaja jiiibaji

kire yi'paraka mija imarika yiyapayyu. Supa imarī ba'iaja mija jūarūkiareka Tuparāte mijare satāēka simamaka mija kīkibaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape. ¹³ I'supaka mijare űaűu "Yiyapaika takaja baariűupakirā nimarū", āriwa'ri Tuparāte mijare jeyobaarijaya simamaka.

¹⁴ Ā'mitirikōrī je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaiibu'abekaja, jijimakaűi mija imarijape. ¹⁵⁻¹⁶ I'supaka mijare űaűu, oka baabekaja, jia wājiroka oyiaja baarijapurā mija imoakaro'si. Supa imarī ika wejeareka ba'iaja baarimaja watoűekarā imariűotojo, "Tuparāte yapaika upaka baairā nime. Dakoa oka imabeyua nareka", mijareka narīrāűu. I'supaka jia baairā mija imarākareka, Tuparāte yapauroka nare mija bearāűu. Supa imarī Cristore űe'rietarāűurīmi "Nare yibojaeka upakaja baarijapurā nime", āparaka jijimakaűi kire sayibojarāűu. ¹⁷⁻¹⁸ Tuparāte yapaika upakaja Jesurika bojariroka yibojariűapareaja, yire najāārūjerāűu je'e aűeyari.* I'supakajaoka sayi'yurā imawa'ri, ba'iaja mija jūarijaya simako'omakaja mijaka jijimaka űime. I'supaka imaki imarī i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayyu yiro'si.

Timoteo, Epafroditopiűiyika űparāte Filiposwejeārā Pablote nare űūataripupajoaeka

¹⁹ Maiűamaki Jesure yaparāka upakaja, űojimarűi mija űō'irā Timoteore yipūatarāűu je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija űupayaokaro'si. I'supaka simarākareka űō'ōrā ate kipe'rietarāka űoto mija majaroka yire kibojamaka ā'mitiritirā jia yipūarirāűu yiro'sioka. ²⁰ Jia mija imarika űupajoatiyaiki kimamaka, mija űō'irā kire yipūatariyapayyu. Maki aűika kiupaka űupajoaiki imabeyuka űō'ōrā. ²¹ Aűerā űuri narīmijitakaja nimarūkiakaka űupajoabaraka imarā. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka űupajoabeűurā nime. ²² I'supaka űupajoairāte ima simako'omakaja, "Timoteo űuri Jesucristore yapaika upakaja baarijaya", āriwa'ri mija űūka kime. I'supaka kireka mija űūka imarī, "Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijaya, rikimabaji Cristorika bojariroka yi'yurāte imarika yapaűa'ri", kireka āűurā mija ime. ²³ Supa imarī, "Ikupaka űparimarāre yire baarāűu", űariwārūrāka űoto, Timoteore mija űō'irā yipūatarāűu yimajaroka mijare kibojarā. ²⁴ Supabatirā "Yi'ioka űamaűi naűō'irā ya'rirāűu je'e aűeyari", űariűupajoayu. I'supaka yibaajika, űipamake yire jeyobaarākaka űariwa'ri supa simarāűu.

²⁵ Majeyomaki Epafroditore yire jeyobaarā mija űūatarapaka jia sime. Yijūaika upakaja ba'iaja jūaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka wārōrimaji imarī. Supabatirā "Cristorika bojariroka mija boja'si", sā'mitiripe'yoirāte āűua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodito. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija űō'irā kire yipe'ataerā baayu.

²⁶ Ikupaka sime: "Wāmaria yijarapaka majaroka ā'mitiritirā, ba'iaja Filiposkarāre űupayyu je'e", āriwa'ri ba'iaja űupayuka imarī, mijare űarika kiyapayyu. ²⁷ Rita simarape, kūűajikaro'siji kireyarūkia jariwa'rikopeko'omakaja Tuparāte kire wayūamaka kitārāpe. Yire pariűi wayūawa'ri, "Wēkomaka imariwi'iarā kima űoto ba'iaja kiűupayyu pemawa'ribaji Epafroditore reyamaka ba'iaja Pablote űuparia'si", āriwa'ri, Tuparāte kire tāārape. ²⁸ I'supaka simamaka űojimarűi mija űō'irā kire yipe'ataerā baayu. Supa imarī jia dakoa risirika ba'ijūaberikaki upakaja mija űō'irā keyamaka űatirā jijimaka mija imarāűu. I'supaka kire yipe'atarāka be'erō'ōűi űuri, ba'iaja űuparitiyabekaja űimarāűu yi'ioka. ²⁹⁻³⁰ űoakurirā mija ima simamaka marākā'ā baatirā Cristorika bojariroka yiwārōika yire mija jeyobaawārūbeyu. "Kire kijeyobaarū", āriwa'ri mija űūatarapaki űuri jia yire jeyobaaiki. I'supaka imaki imariűotojo koiteje kireyakoperapaka simamaka jia jiyiűupaka kire mija űe. Jia jājika mija űō'irā keyamaka jijimakaűi kire mija e'etope mija upakaja Maiűamakiriki kima simamaka. Supabatirā, i'supakajaoka jia jiyiűupaka mija űe kiupaka imarāte.

3

Maiűamaki Jesucristore űūrika sime ritaja ima űemawa'ribaji imatiyaika

¹ Yijeyomarā, jia jijimaka mija imabe "Jesucristorirā yija ime", āriwa'ri. Bikija mijaro'si yo'orapakakaka, maekakaoka jiaűi so'otirā mijare yipūatayu ate, sűatirā wapuűu űakirimajaroka bojarimajare mija yi'rikoreka. ² Werika yaiwēkoa* upaka ba'iaja baairā nime. Supa imarī űakirikapi sawārōrimajare rakajekaja mija imabe. Supabatirā "Tuparārirā imoakaro'si circuncisión baarika sime", narīűakirijayu. ³ "Circuncisión baekarā imarī Tuparārirā yija ime", narīkōűeika. Maa űuri Tuparārirā maima. Cristore yi'yurā űuri Espiritu Santore mare jeyobaamaka Tuparāte jia jiyiűupaka morīrijayu. Supabatirā Jesucristore majiyiűupayeeyu "Maro'si kireyaekapi Tuparāte mare wayūarijayu", āriwa'ri jijimaka maimarijayu. "Maűo'ia mabaaikapi āriwa'ri Tuparārirā majarirāűu", āribeyurā maima.

* **2:17-18** Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios. * **3:2** Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circuncisión y otros ritos a los cristianos.

4⁵ Karemaria yiñekiarate pupajoaekaroka yipupajoarikareka “Moisére já'mekakaka aperedé yiyua pemawaribajirã jia sayiyuka ñime”, añuka ñimajĩñu. Īakõrĩ je'e, ikupaka ñimaeka bikija: “Tuparãriki kimarũ”, ãriwa'ri ĩ'potẽnarirakarĩmi yĩpõ'ijirika be'erõ'õ circunción yire nabaaeka. Benjamín imaekakaki riparãmi ñime judiotataki imarĩ. Supabatirã apika yiñekijioka kimaeka Abraham. ĩ'rãtomajaja nimaeka yiñekiarã. ĩ'supaka imaeakarã imarĩ, judiotatarã tiyajaja tĩmiaribu'atirã namakarãrikaki imarĩ, judiotataki takiji ñime. Supa imarĩ fariseokaka pupajoaiki ñimaeka. ĩ'supakajaoka Moisés imaroyikakite Tuparãte já'mekakaka jia jiyipupaka sõparaka sayiyuka ñimakopeka ruþu. ⁶ ĩ'supaka sayi'ritiyawa'ri, “Cristore yi'yurã þuri Moiséte já'mekakaka riatarika þakatayurã imarã”, ãripupajoakoþebaraka jimarĩa ba'iaja nare baawã'imañuka ñimaroyika. ĩ'supaka ñimamaka, “Moiséte já'meka yi'ribeyuka Pablote ime”, marã yireka ãrĩberioyirekarã. ⁷⁻⁸ ĩ'supaka ñimaeka simako'omakaja “Sapi ãriwa'ri, jĩjimaka Tuparãte yika ime”, ãribeyuka ñime mae. Maekaka þuri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakoperoyirapaka wapamarĩa ima. Supabatirãoka maĩþamaki Jesucristore õrĩrika ritaja tẽriwa'ribaji ima simamaka ritaja imakopeika wapamarĩa ima yiro'si. Jĩbaji kire õrĩriyapawa'ri, “Ritaja yibaaroyirapaka mirãka jia Tuparãka ñimarũkĩro'simarĩaja sime mirãkiyu”, ãriwãrũiki ñime mae. Supa imarĩ ritaja yiro'si jĩitaka imaeka mirãka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarĩ, “Moiséte já'meka yi'riwa'ri Tuparãka jia ñime”, ñarĩbeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja þuri jia Tuparãka ñime. Sapi ãriwa'ri Tuparã ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarĩ, ikupaka simamaka jĩbaji Cristore ñorĩriyapayu: Reyariþotojo Tuparãte õñia kire jarirũjekapi ãriwa'ri kiyapaika upakaja ñimariyapayu. Supabatirãoka kika rĩrãkibiyuka imarĩ, ba'iaja Cristore jũaeka upakaja Tuparãte yi'riwa'ri ba'iaja yijũarãkareka, marã imabeyua. ĩ'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparãte yiyi'rĩriyapayu yireyarãka rõ'õjĩrã. ¹¹ ĩ'supaka ñime, “Yireyarãka be'erõ'õpi õñia Tuparãte yire jarirũjerãñu”, ãriwa'ri.

“Tuparãte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”, Pablote ãriika

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi' þuri kopakaja sayi'ripatatirã Tuparãte yapaika upakaja jaritiki mae”, ãriwa'rimarĩa ñãñu. ĩ'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi ñimariyaju, saja'atabekaja. ĩ'supaka yibaariyaju kiupakaja jia baaiki ñimaerã yire kiwã'maeka simamaka. ¹³ Mija ã'mitipe yijeyomarã. “Cristore ima upaka takaja jaritiki ñime”, ãribeyuka yi'. ĩkupaka sime: Jia sareka baabaraka ñimaroyirapaka þuri pupajoarija'atarijayuka ñime. Sapupajoabekaja yirupurõ'õ Cristore yapaika upaka oyiaja yipupajoariyaju. Kiyapaika upakaja yibaaokarãka rõ'õjĩrãja yibaarãñu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, õñia ñimatiyikuriji ĩ'supaka baarika ja'atabeyuka ñime. ĩ'supaka baawa'ri, sawapa yitõporãñu Tuparã þõ'irã yeyarãka þoto. Supa imarĩ Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirã Tuparãte yire imarũjerãñu õñia Jesũka ñimajĩþaokaro'si.

¹⁵ Supa imarĩ, yipupajoaika upaka oyiaja mija pupajoabe ritaja jia Cristore yi'yurã upatiji. ĩ'supaka imariþotojo aperedõ'õþañakarã mija pupajoaika waarĩkajĩkareka jia samija õñaokaro'si Tuparãte mijare jeyobaarãñu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparãte yapaika morĩwãþu'atatika rõ'õjĩrãrãja kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarã, supa imarĩ, Tuparãte yapaika upaka ñimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wãjĩtãji yija baarapaka upakaja torã imarãte baarijapakã'ã nareka ĩaji'abarakaja mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ ĩ'rãrimarã þuri “Cristore yi'yurã yija ime”, ãrĩriþotojo, ba'iaja imarijayurã. Supabatirãoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarã Cristore reyaekakaka wapamarĩa upakaja naro'si sime. Tuparãte yapaika upaka baabekaja, napupakapi nabaarijitoika upakaja baarijayurã nime. Supabatirãoka, ĩ'yorimarĩaja jĩjimakapi nabeyomarãre sanabojarijayu. ĩ'supaka nabaariyaju Cristore yi'ribeyurãte baaika takaja pupajoairã imarĩ. ĩsimijipi ãriwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rĩrũkirã nime. ĩ'supaka nimarijayuakaka ĩ'rãkurimarĩa mijare yibojatika upakaja, mijare sayibojape'ayu ate ba'iaja nareka þupariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurã maimamaka, maro'si þuri ĩ'supakamarĩa sime, mabo'ikakuri maimajĩþarũkirõ'õ maro'si ima simamaka. Supabatirãoka “Mabo'ikakurirõ'õpioka maĩþamaki Jesucristore ĩ'tarãñu ba'iaja majũarũkia imaekareka mare tããrĩ”, ãripupajoawa'ri jĩjimaka maima. ²¹ Supa imarĩ maþo'ia reyarũkia imakopeika kiõ'arãñu jiika kima upaka simaokaro'si. ĩ'supaka mare kibaarãñu ritaja baawãrũþataiki imarĩ.

4

¹ Supa imarĩ, yijeyomarã, jia mija ã'mitipe. Mijare wãtaka õñuka imarĩ, jimarĩa mijare ñariyapayu. Jĩjimakapi mijareka ñarĩþupajoariyaju. ĩ'supaka mijare yo'oika upakaja jia maĩþamakire Jesucristore jia yi'þaraka mija imarijape.

“Mijare yiwãrõrapaka upakaja jia Cristore yi'þaraka mija imarijape”, Pablote ãriika

² Jia ma mire ñaŋu Evodia, Síntiquepitiyika ĩ'pakorāwā'taja ĩ'rāko upakaja mija p̄upajoabe, Maiṗamakire yi'riwa'ri kirirā mija ima simamaka. ³ Suṗa imarī tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Síntiquepitiyika ĩ'pakorāre mijeyobaabe oka najiebu'arū āriwa'ri. I'supaka ñaŋu Cristorika bojariroka bojabaraka torā ñimarapaka ṗoto jia yire jeyobaaraparā nimamaka. I'supaka yika nimarapaka ṗoto imarapakioka Clemente, suṗabatirā ritaja aṗerāte mija baarijape. Yire jeyobaaraparā, "Ikarakamarā nime yika imajip̄arūkirā", āriwa'ri nawāmea kip̄ō'irā Tuṗarāte o'ojī'aekarā.

⁴ Mija ĩabe. Maiṗamakirirā mija ima p̄upajoawa'ri mija j̄ijimaape. Suṗabatirā i'sirokaoka ate mijare ñarīṗe'ayu j̄ijimaitakaja mija imarijape āriwa'ri. ⁵⁻⁶ Suṗabatirāoka jia oyiaja aṗerāte mija baarijape "Jiṗuparā nime", ritaja mijareka nañaokaro'si. Ikuṗaka mija ḡpe: No'ojīrāmarīaja sajariwa'yu ḡ'ōrā Maiṗamakire etarūkia.

Saṗi āriwa'ri wayuṗiribekaja mija imabe. Ba'iaja p̄uparikopakaja mija yapaikareka Tuṗarāte jēñebaraka mija imarijape. Mañu upakaja ā'mitiyuka kimamaka, "Jiitaka oyiaja yire mibaayu Tuṗarā", kire āparaka mija imarijape. ⁷ Ka'wisika j̄uariṗotojo ba'iaja p̄upapekaja mija imaerā, Tuṗarāte mijare jeyobaarijarirāñu Jesucristorirā mija imamaka. Suṗa imarī ka'wisika j̄uariṗotojo "¿Marākā'ā simamaka ba'iaja p̄upapekaja sareka maime?", āñurā mija imarāñu.

⁸ Yijeyomarā, ikuṗaka sime: Wājimijikaka oyiaja p̄upajoabaraka mija imarijape. I'supakajaoka ṗo'imajare jiyiṗupaka ḡrīrikakaka, j̄iiroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija p̄upajoabe. Suṗabatirā jiitakaja ima simamaka j̄ijimaka ṗo'imajare ā'mitiyu oyiaja p̄upajoabaraka mija imabe.

⁹ Suṗabatirāoka, mijare yiwārōrapaka upakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka kopakaja ḡñurā mija ime. I'supaka baabaraka mija imarākareka okamirāmarīaja mijare imarūjebarak Tuṗarāte mijakaja imajip̄arijarirāñu.

Filiposkarāre kire jeyobaamaka j̄ijimaka Pablote imaeka

¹⁰ Jia yire mija baayu, yire wayuñawa'ri yiyapaika yire mija p̄ūataika. Suṗa imarī, j̄ijimakapi "Jiitaka yire mibaayu", Tuṗarāte ñaŋu. Ñoaka yire saṗūataerā mija ba'erapaka simako'omakaja "Marākā'ā saṗūataberiwa'ri suṗa nabaarape je'e", mijareka ñariṗupajoayu. ¹¹ "Jimarītakaja sayiyapakoperape", āriwa'rimarīa i'supaka ñaŋu, rikimaka yirikajika, dakomarīa ñimakoṗeikaoka yiyapaika upakaja j̄ijimakapi oyiaja imawārūtikaki ñime. ¹² I'supaka simamaka yiba'arūkia ima ṗoto, simabeyu ṗotooka Cristore yire jeyobaatika simamaka okamirāmarīaja ñimarijayu. Suṗabatirāoka wayuoka baaiki ñima ṗoto, yiyapaika yireka ima ṗotooka j̄ijimaka oyiaja ñime. ¹³ Cristore yire jeyobaamaka, ritaja ka'wisika, ka'wisimarīaoka i'supaka imawārūtikaki ñime. ¹⁴ I'supaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerū yire mija p̄ūatarapaka jiitakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiposkarā, yire mija jeyobaarapakapi āriwa'ri mija ka'ia Macedoniapi ya'raṗe aṗerō'ōrā wārōtapaokaro'si. Mamarīitaka Cristorika bojariroka yi'yurā mija jarapaka be'erō'ō i'supaka yire mija jeyobaarape. Aṗerō'ōkarā ṗuri nare yiwārōmaka Cristore ā'mitirip̄earaparā imariṗotojo, i'supaka yire jeyobaaberaparā. Mija ṗuri, Tesalonicawejeearā ñimarapaka ṗoto ĩ'rākurimarīa niñerū yire p̄ūataraparā. ¹⁷ "Ate i'supakajaoka niñerū yire mija p̄ūatajiparika yiyapayu", āriwa'rimarīa i'supaka mijare ñaŋu. Jia yire mija baamaka sawaṗa jia Tuṗarāte mijare ja'atarika ṗuri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija p̄ūatarapaka ṗuri simaja Eṗafroditore yire ĩjirape. Yire sakĭjirapaka ṗoto sañiamaka yip̄upajoarapaka ṗemawa'ribajirā yiro'si mija p̄ūataeka mirākirape. I'supaka mija baarapakapi āriwa'ri jia j̄ijimaka Tuṗarāte mijaka ime. ¹⁹ Suṗabatirā ritaja jia oyiaja ima ĩṗamaki kime Tuṗarā. I'supaka imaki imarī Jesucristorirā mija imamaka ritaja mija yapaika upakaja mijare ĩjirimaji kime. ²⁰ I'supaka simamaka Mapaki Tuṗarāte j̄ijimakapi majiyiṗupayeej̄ipaye'e. I'supaka oyiaja simarijarirū.

"Jia ṗo'imajare imarū", Pablote ārika

²¹ Mae torā imarā, Cristore ā'mitirip̄earāro'si "Jia mija imabe", āriwa'ri oka yip̄ūatayu. Suṗabatirā yika Jesure yi'paraka imarāoka i'supakajaoka mijaro'si p̄ūatairā. ²² I'supakajaoka ritaja Cristore yi'yurā ḡ'ōrā imarāte mijareka ñaŋu. Suṗabatirā Romakaki ĩṗiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurā i'supakajaoka āñurā.

²³ Jia maiṗamaki Jesucristore mijare baarijarirūkirāro'siji mija imarū mijareka ñaŋu. ĩ'tojrāja sime ruṗu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarō'si Pablote pāpera pūataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarā? Yi'i Pablo, supabatirā majeyomarā Silvano, Timoteopitiyika ika pāpera mijaro'si yija pūatayu. I'supaka mijaro'si sayija pūatayu Maṗaki Tuṗarārirā, supabatirā maṗamaki Jesucristorirāoka mija imamaka. I'supaka simamaka Maṗaki Tuṗarāte jia mijare baarū, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarā Jesúrika bojariroka jia ā'mitiripēaekarā

²⁻³ I'supakajaoka mijaka jījimaka imawa'ri, "Jia mibaayu Tuṗarā", mijaro'si kire yija ā'riijayu. I'supaka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirapaka ṗoto, Jesucristore yi'yurā imarī, jia kiro'si mija baaroyirapaka yija oñua simamaka. Ā'mitirikōri je'e: Wayuīabu'airā imarī, jia mija jeyobaabu'aroyirape. I'supakajaoka "Rita sime maṗamaki Jesucristore ate ṗe'rietarūkia", āñurā imarī, ba'iaja jūarika mija rakajepāāriariroyirape. I'supaka mija imamaka, I'rākurimarā Maṗaki Tuṗarāte mijaro'si yija jēñēijirijayu. ⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā, Tuṗarāte mijare wayuīarijayu. I'supakajaoka "Tuṗarāte nare wā'maeka", yija ā'riṗupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wārōu'murapaka ṗoto okatakāpimarīa mijare sayija wārōrape. Espiritu Santore yijare jeyobaarapakaṗi ā'riwa'ri jia mijare sayija wārōrape. I'supaka yija baarapaka simamaka "Rita sime ika majaroka", ā'riṗupajoawārūraparā imarī, samija ā'mitiripēatiyarape. Supabatirāoka mija ṗō'irā yija imarapaka ṗoto jia yija baaroyirapaka ĩraparā imarī, "Jia maimaokaro'si maṗō'irā netarape. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitirioyi mirākiyu", ā'riwārūraparā mija ime. I'supaka ṗupajoaraparā mija imamaka, "Tuṗarāte wā'maekarā nime", mijareka yija ā'riṗupajoayu.

⁶ Tuṗarārika bojariroka mija yi'pakā'ā ĩawa'ri, aṗerāte ba'iaja mijare baako'omakaja, Espiritu Santore jeyobaarapakaṗi ā'riwa'ri jījimakaṗi samija ā'mitirape. "Pablorā'karo'si, Jesúro'sioka i'supakaja simaeka", ā'riwārūwa'ri, jījimakaṗi sā'mitiritirā samija yi'rape mijaro'sioka. ⁷ I'supaka mijaro'si simarapaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarā supabatirā Acaya ka'iarāoka jia mija imaroyirapaka ĩari'araparā imarī, mija upakajaoka tokarā Jesucristore ā'mitiripēarijaturāte baaroyirape naro'si. ⁸ Supa imarī Maṗamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarā, Acaya ka'iakarā takajamarā imaraparā sā'mitiraparā. Supabatirā "Jesúrika bojariroka jia yi'yurā nime", mijareka narīṗupajoarijayu. I'supaka simamaka, aṗerāte dirokapi ā'riwa'ri rikimaitakaja yija bojaberijika sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwārūtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka, "Jesucristorika bojariroka nare mija wārōeka jia Tesalónicakarāre yi'yu", ā'riwa'ri yijare nabojayu. "Waṗuju imaja jērāka jiyiṗupaka norīkoṗeroyirapaka ja'ataraparā nime, Tuṗarā oñia imakite takaja jiyiṗupayeewa'ri. Supabatirāoka Tuṗarā Maki, Jesús mabo'ikakurirā maekaka imaki o'ōrā etarūkika kime. Ikiji imaki ṗo'imajare kire jāēka simakoṗeko'omakaja oñia Tuṗarāte kire jarirūjeka. Supa imarī ba'iaja wēkomakareka maimarūkia imakoṗeikareka Jesúre mare tāēka. I'supaka simamaka jia Tuṗarāka imarā imarī, Jesúre etarūkia jījimakaṗi ta'abaraka maimaerā, āṗaraka ṗo'imajare bojabaraka nimarijayu", ā'riwa'ri yijare nabojayu.

2

Tesalónicawejearā Pablote ba'irabeka

¹⁻² Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Mija ṗō'irā eyarī yija a'rapaka ṗoto Filiposwejarā mamarī yija eyaū'murape. Torā yija imarapaka ṗoto yijare jiyiṗupayeebekaja jimarā ba'iaja yijare nabaarape. Mija wejarā yija eyarapaka ṗoto rikimarāja yijare jo'ata'airāte imako'omakaja okajājia yija imaokaro'si Tuṗarāte yijare jeyobaarape. Supa imarī, "Ika majaroka mija bojaṗibarika yija yaṗabeyu", mija wejeakarāre yijare ā'rikoṗeko'omakaja, kirika bojarirokakakapi kīkirimarāja mijare yija bojarape. Supa yija baarapaka o'riṗiirā imarī, "Jia maimaerā Pablorā'kare mare wārōrape. Maṗō'irā nimarapaka ṗoto rikimarāja ṗo'imaja Jesucristorika bojariroka yi'raparā", yijareka āñurā mija ime. ³ I'supaka simamaka waṗuju jairimirākamarā mijare yija majarobojaroyirape. Rita imaroka mijare yija wārōrape. Supabatirā mijare yija ṗakiberape. Jia yija tōṗookaro'si ba'iaja ṗuparirokaṗimarā mija yija bojarape. ⁴ Yijare o'riwārūiki imarī, "Yiyapaika upakaja baairā nime", yijareka ā'riṗupajoekaki Tuṗarā. Supa imarī yijare kiṗūataeka kirika bojariroka yija wārōokaro'si.

* 1:7 Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

I'supaka simamaka kiyapaika upakaja yija baarijauy. Á'mitirikõri je'e: ikupaka sime: Tuparâte j̄jimaka yijaka imarika takaja yaparijaurá yija ime. J̄jimaka p̄o'imaia yijaka imarú áriwa'rimarí nare yija wároyu. ⁵ Yija wárorapaka mija á'mitirijiyuokaro'si wapuju jia mijaka jaiberapará yija. I'supakajaoka niherú sawapa t̄opokaro'simarí mijare sayija wárorape. Tuparâte yijare íaika wájitáji rita mijare áñurá yija ime. ⁶ Supa imarí "Jiitará mija ime", p̄o'imagare yijareka áñaokaro'simarí mijare sayija wárorape. ⁷ Apóstolraka yija imako'omakaja, mijare já'merúkirá upará yija imako'operape. I'supaka baarimaríaja r̄omo komakarâte wayuúaiako imarí nare kowátaika upakaja mijare yija baarape. ⁸ Mijare wayuúawa'ri j̄jimakapi Tuparárika bojariroka mijare yija wároriyapatiyarape. I'siatakajaro'simarí, ritaja yija baawárúkaró'ójirája mijare yija jeyobaariyaparape, mijare wayuúairá imarí. ⁹ Mija á'mitipe yijeyomará. Mija p̄o'irá yija imarapaka poto jájia yija ba'iraberapaka mija óñu. Yija ba'iraberiwatopekarekaja Tuparárika bojariroka mijare yija wárorape wapa'amaríaja. Nami, imi p̄ariji i'supaka yija baarape yija yaparapaka mijare j̄ñekoreka.

¹⁰ Mija p̄o'irá yija imarapaka poto jia oyiaia mijaka yija imaroyirape. I'supaka imaroyirapará imarí, Tuparâte yapaika upakatakaja yija baarijariroyirape. I'supaka yija imamaka íawa'ri, "Jia oyiaia baarijaurá nime", yijareka áñurá mija ime. I'supaka simamaka yijare mija íaika upakajaoka Tuparâte yijare íayu kiro'si. ¹¹ Supa simamaka "Jiitakaja yijare nawárorape", yijareka áñurá mija ime. Supa simamaka í'rika kimakire wayuúaiako upakaja jia mijare yija baamaka mija óñu. ¹² I'supaka baarapará imarí, jia pupaparaka okajájia mija imaerá "Tuparâte yapaika upaka oyiaia mija baarijape j̄jimaka mijaka kimaokaro'si", aparaka mijare yija bojaroyirape. I'supaka mijare yija bojaroyirape j̄itakapi mijare kiwá'mayu kijá'merúkirá mija imaokaro'si. Supabatirá mijare kiakayu t̄ériwa'ribaji kima mija óñaokaro'si.

¹³ Supa imarí, Tuparárika bojariroka mijare yija bojarapaka poto, "Napupaka nare áñua pupajoapakitiramaría yijare nawárorape. Rita Tuparárika bojariroka sime", ári'pupajoairá mija imarape. Rita mija pupajoayu, Tuparárika bojariroka sime. Sayi'yurá mija imamaka, kiyapaika upaka oyiaia mija baawárúerá mijare kijeyobaarijauy. I'supaka simamaka, mijare pupajoawa'ri, "Jia mibaayu Tupará", kire yija ári'rijauy. ¹⁴ Yijeyomará, Judeaka'iakará, Jesucristore j̄iyupupaka óñaokaro'si r̄eririjaurá upaka mija jayu mae. Mija wejekaräre ba'iaia mijare baata'amaka ba'iaia mija j̄uarijauy upakajaoka naj̄uarijauy Judeaka'iará Jesucristorirá naro'si. ¹⁵ Á'mitirikõri je'e: Judioráka kire yi'riberikatata nimaeka maipamaki Jesucristore jáãekará. Nañekiaróka i'supakaja baarijarikará Tuparáro'si boja'jirimaja imaroyirekarâte. I'supaka baara'aekará upaka imará maekakaoka í'rakurimarí nawejeapi yijare p̄oatarijaurá. I'supaka imará imarí, ritaja p̄o'imagare majamará nime. Supa imarí ba'iaia Tuparâte naka ime. ¹⁶ Ritaja p̄o'imaia majamará imarí, "Judiotamarí'riteoka Jesúre t̄áariyapayu", áriwa'ri nare yija bojamaka judiotataräre yijare sabobarújebeyu. Rikimakaja ba'iaia nabaarijauya imatika imako'omakaja í'rárími upakaja ba'iaia nabaarijauy. Bikijarája i'supaka nabaarijarika íara'aekaki imarí, "Ba'iaia nabaarijauy wapa ba'iaia nare yijuarújerúkirími no'ójirámariá sajariwa'yu sará seyarúkia", Tuparâte ári'pupajoayu.

Tesalónicawejarará p̄o'irá turipe'arí Pablote a'ririyapaeka

¹⁷ Mija á'mitipe yijeyomará. Mijare yija p̄eritaparapaka be'eró'opi no'ójirámariája mijareka yija pupajoarape ate. Mija p̄o'irá imaberiripotojo yija pupakapi p̄uri mija p̄o'irá imará upakaja yija imarape. Supa imarí, ate jimarí mija p̄o'irá a'rirá yija rutuko'operape. ¹⁸ Yi' Páblo í'rakurimarí mija p̄o'irá a'ririka yirutuko'operape. I'supaka ñimako'omakaja, Satanáre yi'ro'si satá'teroyirape. ¹⁹ I'supaka mijareka pupajoairá imarí, maipamaki Jesúre etaréka poto, ikupaka kire yija ári'ráñu: "Tesalónicakará mirika bojariroka nare yija wárorapaka poto, jia sayi'rapará. Supa imarí, ja'atarimaríaja jia sayi'rimiriríkawa'yurá nime", áriwa'ri j̄jimakapi kire yija bojaráñu. I'supaka kire bojarúkirá imarí, mijaka yija imariyapayu ate. Aperá t̄ériwa'ribaji mijareka pupajoawa'ri, j̄jimaka yija ime. ²⁰ Rita sime, jia mijareka puparítirá j̄jimaka yija óñurá mija ime.

3

¹⁻² I'supaka simamaka mija majaroka á'mitiririka yapairá imarí, sarakajepááwárúberiwari yija jeyomaki Timoteore mija p̄o'irá yija p̄uatarape. Yupakajaoka Tuparâte ba'irabe'jirimaji imarí, Jesucristorika bojariroka bojataparimaji kima óñurá mija ime. I'supaka imaki kimamaka, j̄ibaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, supabatirá ba'iaia j̄uaripotojo, sarakajepááekaja mija imaokaro'si mija p̄o'irá kire yija p̄uatarape. Yija í'pará p̄uri Atenas wámeika wejeará tuirapará. ³ Ba'iaia j̄uawa'ri, ba'iaia napuparia'si áriwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija p̄o'irá kire yija p̄uatarape. Á'mitirikõri je'e: Jesúre yi'yurá maimamaka, aperáte ba'iaia mare baayu. "I'supakaja yire yi'yuráro'si simaráñu", Tuparâte áritika simamaka, kire yi'paraka sarakajepáárúkirá maime. ⁴ I'supakajaoka mijaka yija

imarapaka poto “Jesúre yi'yurá mija imamaka, ba'iaja apheráte mijare baarāñu”, áriwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapaka upakaja mijaro'si simarapaka simamaka, jia sōriwārūtikarā mija ime mae. ⁵ I'supaka simamaka “Jesucristore naja'ataokaro'si Satanare kopakaja nare pakitirape je'e aperyari”, áriwa'ri ba'iaja mijareka yipuparape. I'supakajaoka “Nare kitērīrākareka wapuju wapamarīa nare yija wārōkoferapaka jarirāka je'e aperyari”, mijareka ñarīpupajoarape. I'supaka jūariá mija imamaka, mija majaroka ōrīrika rakajepāāwārūberīwa'ri Timoteore mija pō'irā yipūatarape.

⁶ Mae mija pō'irā turapaki Timoteore ō'ōrā pe'rietayu. Supa imarī ō'ōrā etatirā mijamajaroka yijare kibojayu. Iku'paka kēñu: “Jesucristore jia yi'ririayurā nime ru'pu, áriwa'ri. Supabatirā i'supakajaoka wayu'abu'airā nime. ‘Mijareka jia yija pūpajoayu’, nañu”, áriwa'ri yijare kibojatayu. Supabatirāoka “ ‘Yijare mija íariyaparijayu upakajaoka mijare íarika yija yapako'peroyi', nañu”, áriwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kēñu á'mitiritirā “Jesúre nayi'riri'atabeyu mirākiyu”, áriwa'ri ba'iaja jūariyayurā imari'potojo jījimaka yija ime. ⁸ “Cristore jia'pi yi'riñuyurā nime ru'pu”, kēpakā'á á'mitiritirā jia yija pūpayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka pūpajoobaraka, “Jia mibaayu Tuparā”, yija ári'rija'atabeyu. I'supakajaoka Tuparāka yija jaika poto, “Jesucristore jia yi'yurā nimamaka jia mibaayu”, ári'pupajoawārūtirā jia jījimaka mijare yija ōñu. ¹⁰ Ímiareka, ñamiareka pari'ji Tuparāte yija jēñerijayu, mija pō'irā yija eyaokaro'si yijare kijeyobaerā. Mija pō'irā yija a'ririayayuy, jībaji Jesucristore mija á'mitiripēaokaro'si mija ōri'beyu mijare yija wārōerā.

¹¹ Mija pō'irā íarī yija a'rirā Mapaki Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristore jia yijare jeyobaarū. ¹² Jībaji wayu'abu'abaraka mija imarijarirā Maipamakire mijare jeyobaarū, i'supakaja mijaro'sioka apherāte mija wayu'iaerā kijeyobaarū. I'supaka mijare kibaarū, mijare yija wayu'iamirirīkawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka maipamaki Jesúre yija jēñeyu, jia oyiaja mija baerā kijeyobaokaro'si. I'supaka mijare kijeyobaamaka, wājia pūpajoairā mija imarāñu. Supa imarī, maipamaki Jesúre, kirirāka pe'rietarāñurīmi, Mapaki Tuparāte íarāka wājitāji, dakoa okamirāmarīaja mija imarāñu. Iku'paka oyiaja simarijarirū.

4

Tuparāte jia íajiyuikakaka

¹ Mae ate yija jeyomarā, a'pea mijaro'si yo'oerā baayu. “Iku'paka mija imarākareka, jījimaka Tuparāte mijaka imarāñu”, áriwa'ri mijare yija wārōrape. “I'supakaja imariyayurā nime ru'pu”, mijareka yija áñu. Kiyapaika upaka oyiaja jībaji mija baarījaririka yija yapayu. I'supaka mijare yija okajāñriyayu mijare yija wārōokaro'si Maipamakire yijare jā'meka simamaka.

² Maipamaki Jesúre yijare jā'meka upakaja yija wārōrapaka ōritikarā mija ime. ³ Supa imarī rōmimarīka, tūmiamarīko, supabatirā rōmiki, tūmiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirā mija ima simamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baarika Tuparāte yapayu. ⁴⁻⁵ Mija rōmimarirā, tūmiamarirāka wapuju baabekaja mija imabe. Tuparāte yi'ribeyurā pūri, ba'upakaja baariwā'imarīriyayurā. Nabaai'ka upaka baabekaja mija imabe mija pūri. I'supaka baabekaja, rakajepāārikakaka ōriwārūtirā mija imabe. I'supaka imarā imarī Tuparāte yapaika upakaja baabaraka pō'imajare jiyipupaka ōñurā mija imarāñu. ⁶ Supa imarī, i'supaka ba'iaja mija baawā'imarīa'si, rīrākibiparaka mijaka imarāte ba'iaja mija baakoreka. “I'supaka baairāte ba'iaja Tuparāte baarāñu”, áriwa'ri mijare yija bojatirape. ⁷ Ba'iaja mabaerāmarīa Tuparāte mare wā'maeka. Kirirā imarī, kiyapaika upaka oyiaja baabaraka maimarika kiyapayu. ⁸ Tuparāte yi'yurā imari'potojo, ika yija wārōika yapabeyurā, yijare takajamarīa íarīpe'yoirā. I'supaka imawa'ri Tuparāteoka yi'ribeyurā nime. Espiritu Santore Tuparāte mijareka ña'ajāñeka, ba'iaja nabaai'ka naja'atarū áriwa'ri.

⁹ Mija á'mitipe, wayu'abu'arikakaka mijare yibojaeerā baayu. Mija wayu'abu'aokaro'si Tuparāte mijare wārōtika simamaka yija pūri, dakoa áriwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurā. ¹⁰ Rita, jia wayu'abu'airā mija ime. I'supaka imarā imarī, ritaja Macedonía ka'iareka Jesúre yi'yurāte jia mija wayu'ayu. I'supaka simamaka, jībaji nare mija wayu'iamirirīkawa'ri'rika yija yapayu. ¹¹ I'supaka oyiaja dakoa okamirāmarīaja, mija pūpayari'ji jia mija imabe. Supabatirāoka ba'irabebarakaka imarāte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'supaka baabekaja jia imaeerā mija pūpayari'jikaja ba'irabebarakaka mija imabe mijare yija bojaeka upakaja. ¹² I'supaka mija baarāka dakoa wayuoka baaberīwa'ri apherāte ba'iaja baata'abekaja mija imarāñu. I'supaka mija baamaka íatirā Jesúre yi'ribeyurā pari'ji jia jiyipupaka mijare norīrāñu.

Iku'paka sime Maipamakire pe'rietarūkia

¹³ Mija á'mitipe yija jeyomarā. Jesucristore yi'rika mirārate reyaekakaka mijare yija bojaerā baayu, ba'iaja mija pūparikoreka. “Reyako'peripotojo ōñia najaribesarāñu ate”, áriwa'ri narupurō'ō jījimakapi pūpajoabekaja nime Tuparāte yi'ribeyurā pūri. Supa imarī

wayupi'ritiyairäja nime. Nimaupäka mija imarika yija yapäbeyu. Mija püri “Jesüre yi'rika mirärä imarī reyaekarä öñia jaritirä Tuparä pö'irä a'riräñurä”, äriþupajoairä. ¹⁴ “Jesüre reyariþotojo öñia Tuparäte kire jariþe'rirüjeka”, äriþupajoawärüirä imarī, “Jesüre ä'mitiripëaeka miräräteoka öñia Tuparäte jariþe'rirüjeräñu. Supabatirä mabo'ikakuripi Jesüre þe'rietaräka þoto, kika nare ke'ewa'riräñu”, äriwärüirä maima.

¹⁵ Maipamakite yire öñirüjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maipamakire þe'rietarärümi kire yi'rika mirärä reyariþotojo öñia jariþe'ritirä, kiþö'irä a'riräñurä. Ö'örä öñia imañujuräoka naka i'rirätiji oyiaja kiþö'irä a'riräñurä. ¹⁶ Ikuþaka simaräñu: Maipamakire jä'memaka mabo'ikakuri jäjia okaariräka. Supabatirä ängelräka iþamakite jäjirokaþi jairäñu, i'supakajaoka Tuparä tromþeta okaariräka. I'supäka sokaariräka watopekapi maipamaki Jesucristojo ruira'aräki mabo'ikakuripi. Oko ümakakarä kimaräka þoto kire ä'mitiripëaeka mirärä reyaekaräte öñia jariþe'riräñu. ¹⁷ Supabatirä Jesüre ä'mitiripëairä öñia imaräteoka öñia kijarirüjeiräþitiyika oko ümakaka imarö'örä Tuparäte mare akamiaräñu. Torä a'ritirä Maipamakika mabo'apiriräñu, kika imajipaokaro'si. ¹⁸ I'supäka imarüka öñurä imarī, jia rikitubakapi sakaka jaibu'abaraka mija imabe. “I'sia þoto reyaeka mirärä maka öñiaja nimaräñu ate miräkiyu”, äñurä imarī ba'iaja þuparitiyabekaja mija imabe.

5

Jesüre þe'rietarükia ta'atikaja maimarijariye'e

¹ Yijeyomarä, “I'sirümi ketaräñu Maipamaki. I'sijë'rä rö'öjite simaräñu”, äriwa'ri mijaro'si äriö'obeyuka yi'i. ² I'supäka ñañu “ I'sirümi Jesucristore etaräñu je'e”, äriwärüberirika sime”, äñirika öñurä mija imamaka. “I'tojite mawi'iarä kareba'arimajire etaräñu”, mariwärübeyu upäka sime Maipamakire etarükia. ³ I'sia þoto, “Kopakaja dakoja jüarükimarirä maima”, äriwa'ri þupajoabaraka þo'imajare imatiräka þoto, ikuþarö'öpji ba'itakaja naro'si simaräñu. I'supäka najüaräka þoto, maräkä'ä baatirä i'rikaoka nakaki ru'riwärübesaräki. Ä'mitirikörä je'e: Ikuþarö'öpji römore makarärirä þakatayu upäka simaräñu. Makioka satä'tebesaräki. ⁴⁻⁵ Yijeyomarä mija püri, ketarükia öñitakarä imarī, ikuþarö'öpji ketaräka þoto þupatabesaräñurä. Jesüre yi'ribeyuräro'si püri moribeyu þoto, ñami kareba'arimajire etaika upakaja simaräñu. Nima upakamarä imarä imarī, ketarükia ta'airä mija. ⁶ I'supäka simamaka, käñitakarä upakamarä, Maipamakire etarükia ta'atikaja maimaye'e. Supabatiräoka Tuparäte yapäbeyuakaka rakajekaja maimaye'e. Tuparäte öñibeyurä püri käñitakarä upakaja imarä ketarükia öñibeyurä imarī. ⁷ Ä'mitirikörä je'e: Tuparäte yi'ribeyurä, ñami makäñu þoto moribeyu upäka, Jesüre þe'rietarükia öñibeyurä nime. I'supakajaoka ñami ukuwejabyuräte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuparäte yi'yurä püri, boirö'ö simamaka jia ritaja iairä upäka imarä maima. I'supäka maima simamaka, kiyaþabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye'e. “Këñu upakaja baaiiki kime Jesús”, äriwa'ri jia kire mayi'riye'e. Supabatiräoka jia mawayuäbu'aye'e. “Jesüre yi'yurä maimamaka ba'iaja mabaika waþa Tuparäte ba'iaja mare baabesaräñu”, äriwa'ri þupajoaweitikaja maimaräñu. I'supäka oyiaja þupajoabaraka maimarijariye'e Satanäre ba'iaja mare baata'akopeka mayi'rikoreka. ⁹ “Ba'iaja nabaika waþa ba'iaja nare yibaaräñu”, äriwa'rimarä Tuparäte mare wä'maeka. Maipamaki Jesucristore reyaekapi äriwa'ri mare sawaþa kijëñbesaräñu. ¹⁰ Jia mare baawa'ri maro'si kireyaeka kika maimajipaokaro'si. Suþa imarī, kiþe'rietaräñurümi öñia imaräte, reyaekaräteoka mare ke'ewa'riräñu kika maimajipaokaro'si. ¹¹ I'siakaka öñitirä imarī, jaibu'abaraka, jeyobaabu'abaraka, jjimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Þablote nare okajäñeeka

¹²⁻¹³ Mija ä'mitipe yijeyomarä. Mija pö'irä imarä imaruþutarimaja, “Jesucristore yaþaika upäka mabaarijariye'e”, äriwa'ri mijare okajäñirijayurä. I'supäka jia mijare nimarupuþaika simamaka jiyiþupäka nare mija öñirika yiyapayu. Nare mija wayuärijape. I'supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarä, mija pö'irä ba'irabebekaja imaräte, “Þupape'ritirä, mija ba'irabebe”, äriwa'ri okajäñiapi mija bojabe. Mija pö'irä imarä ba'iaja þuparibaraka imaräte, jia okajäñia napupajoakaro'si nare mija jeyobaabe. I'supakajaoka Tuparäte yapäbeyuakaka rakajebeyurä, supabatirä jia Tuparäte yi'ribeyukajiräteoka mija jeyobaabe. Jajumaräja jia jjimakapi ritajaka mija imabe. I'supäka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija þupajoabe. Aþeräte ba'iaja mijare baakoþeko'omakaja nare mija ruþuwapae'ea'si. I'supäka baabekaja jia oyiaja mija imabu'abe. Supabatirä ritaja wejereka imabayuräkaoka i'supakaja mija imarijape.

¹⁶⁻¹⁸ Tuparäte þupajoabaraka jjimaka mija imarijape. I'supakajaoka kika mija jairijayua mija ja'ata'asi. I'supakajaoka jia, jiamaräoka mijaro'si simaräka, “Jia mibaayu Tuparä”, kire mija äñirijape. Jesucristorirä mija imamaka, i'supäka mija baarika Tuparäte yapayu.

¹⁹ Mija watopekareka Espiritu Santore mijare jeyobaarāka poto kire mija ā'mitiripe'yoa'si. Īakōrī je'e: i'supaka mija baajika okoapi pekaō'toa yataika upaka mija baajīnu.

²⁰ I'supakajaoka, "Ikupaka Espiritu Santore yire ōrīrūjeika", āriwa'ri Tuparāro'si bojaījirimajare bojaikakaka ā'mitiripe'yobekaja mija imabe. ²¹ Sā'mitiripe'yobekaja "¿Yaje rita Tuparārikataka najaiyu? Noñu upakaja pupajoatirā najaiyu je'e apeyari", āriwa'ri jia mija ā'mitipe ruḡu. "Rita Tuparārika najaiyu", mija āriwārūrārō'ōjīrā puri nare mija yi'pe.

²² Ritaja Tuparāte yapabeyua mija ā'mitiripe'a'si.

²³ Tuparā imaki jia nā'rīyaarīji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'supaka simamaka ikupaka mijaro'si kire yija jēñerijayu: "Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarū", āriwa'ri nare mijeyobaabe. Supa imarī, mire takaja ā'mitiripeabaraka nare mimarūjebe", āriwa'ri kire yija āririjayu. I'supakajaoka, "Jia oyiaja baabaraka Jesūre na'mitiripearū, kiyapaika upakaja pupajoabaraka nimarū", āriwa'ri Tuparāte yija jēñejirijayu. Supa imarī, maipamaki Jesucristore pe'rietarāñurīmi dikaoka ba'iaja baabeyurā mija imarika yija yapayu. ²⁴ I'supaka maimaokaro'si, "Yire takaja mija ā'mitiripeabe", Tuparāte ārika. I'supaka mare jā'meiki imarī, kiyapaika upakaja mabaawārūerā jia mare jeyobaaririrūkika kime.

"Ō'ōjīrāja sime, jia nimarū", Pablote ārika

²⁵ Yijeyomarā, yijaro'sioka Tuparāte mija jēñejibe.

²⁶ Mija rērīrāka poto jījimakaḡi mija jēñabu'abe, Jesūrīrā imarī.

²⁷ Tokarā Jesūre ā'mitiripeairā imarā upatikaja rērītirā, ika pāpera nare mija jaibojabe. Ritaja sā'mitirika Maipamakire yapamaka i'supaka mijare yijā'meyu.

²⁸ "Maipamaki Jesucristore jia mijare baarū", āriwa'ri kire yijēñerijayu.

I'tojīrāja sime ruḡu.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurā Tesalónicakarāro'si Pablote pāpera pūataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurā Tesalónicawejeakarā, ¿yaje mija ime? Yi'i Pablo, supabatirā majeyomarā Silvano, Timoteopitiyika ika pāpera mijaro'si yija pūatayu, Mapaki Tuparārirā, maipamaki Jesucristorirāoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarāre mija baabe”, āriwa'ri Mapaki Tuparāte, supabatirā maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jēñerijayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirāmarāja mijare nimarūjeokasi.

³ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā, jībaji Jesucristore yi'riwa'ri, I'rārimi upakaja jībaji mija wayuūabu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuparā”, kire yija āririjayu mijareka yija pūpajoaika rakakaja. Supa imarī, i'supaka Tuparāte yija āririjayu jia sime. ⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurō'ōrā, aṗerā Jesure yi'yurāte i'supaka mija imakaka jīimakapi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeakarā jia Tuparāte yi'yurā imarī, kire yi'ririja'atabeyurā. I'supakajaoka wayuṗi'ribekaja, okajājia pūpajoairā nime, aṗerāte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepārijayu”, āriwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuparāte yi'yurā mija imamaka, aṗerāte ba'iaja mijare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte ānu upakaja kibaarānu”, āñurā imarī kire mija yi'ririja'atabeyu. Supa imarī “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka āriwa'ri ritajare kijā'merāka poto kika mijare kimarūjerānu. I'supaka Tuparāte baarūkia ōriwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaiiki kime”, āriwārūrā maimē.

⁶ Jia wājioyiaja baaiiki imarī, ba'iaja mijare baairāte ba'iaja kibaarānu. ⁷ Maekaka ba'iaja jūairā imariṗotojo i'supaka oyiaja imajiparūkimarīrā mija ime, I'rārimi saktiyetarāka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jūakoṗeika kitiyetarānu. Maipamaki Jesūs, kiāngelrāka tēritaka baawārūrāpitiyika ki'tarāka poto i'supaka kibaarānu. Mabo'ikakaripi ki'tarānu, ṗeka jū'rēika upaka jājia yaaboika watopekapi. ⁸ Torājite Tuparāte ōriyapabeyurā imarī, Jesurika bojarirokaoka ā'mitiripe'yoirāte ba'iaja kibaarānu. ⁹ Ba'iaja jūajiparūkirā nimamaka, Maipamakire imarō'ō tā'teka oyiaja naro'si imajiparāka. Tēriwa'ribaji kirikapi jūtaka kiyaaboika iarūkimarīrāro'si nimarānu. ¹⁰ I'supaka kibaarānu Jesure ate etarāñurīmi. Supa imarī jīimakapi kirirāte kire e'etorirānu. Kire iatirā “Jiitaki kime. Tēriwa'ribaji jia mare baaiiki kime”, āriwa'ri kire najiyipupayeerānu. Mijare yija wārōrapaka yi'yurā imarī, naka mija imarānu mijaoka.

¹¹ Ika pūpajoawa'ri Tuparāte mijaro'si yija jēñeparijayu. Kiyapaika upakaja baairā mija imaoakaro'si mijare kiakaeka. Supa imarī, kiyapaika upaka mija baamaka iawa'ri “Nare yakaikapi āriwa'ri yirirā najayua jia sime mae”, kēñakoaro'si, kire yija jēñerijayu. Supabatirā “Simaupatiji jia baarika nayapaika nabaawārūokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatirā mire yi'riwa'ri nabaarijayua jia saweioakaro'si mirikapi nare mijeyobaabe”, āparaka kire yija jēñerijayu. ¹² I'supaka ṗo'imajare Iarāka wājitāji jia mija baamaka iawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerānu. Kirirā mija ima simamaka, i'supakajaoka mijare kibaarānu. Tuparā, maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaamaka i'supaka mijaro'si simarānu.

2

Ikupaka simarānu Jesucristore etaerā baarāka ruṗu

¹ Mija ā'mitiṗe yija jeyomarā. Maipamaki Jesucristore etarānu ate kika maimoakaro'si mare rēarī. I'supaka simarāka simamaka ketarūkirimikaka mijare yiwārōerā baayu mae. ² Ikuparō'ōpiji, “Kopakaja Jesure etarijē'raka seyatiyu”, āriwa'ri I'rārimarāre mijare bojapakimaka ā'mitiritirā, ōriṗūabeyurā upakataka rukubaka mija pūpajoa'si. Supabatirā “Rita mijare ānu. Espiritu Santo yijare sōriṗerapaki”, narīpakikopemakaoka nare mija yi'ria'si. I'supakajaoka “Pāperapi Pablote yijare sabojayu”, naṗakā'ā nare mija ā'mitiripe'ā'si. ³ I'supaka mijare ārikoṗeirāte mija bojapakirūjea'si. Ketaerā baarūki ruṗu ikupaka simarānu: Tuparāte ja'atatarī “Kimajamarā yija ime”, āriwa'ri ṗo'imajare kire yi'ribesarānu. I'tojite Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarānu. Ikiji mije “Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā yipūatarūkika”, bikijarāja Tuparāte āriṗakaki. ⁴ Ikupaka Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite baarānu: Ritaja jiyipupaka ṗo'imajare ōririjayu imakoṗeika nareka kijājibaarānu. Tuparā majamaki kima imarī, “Tēriṗakiji nime, yire takaja mija ā'mitiripe'abe”, ṗo'imajare kēriṗānu. I'supaka kipupaka ima simamaka Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā kākatarā imatiyairō'ōrā eyaruparitirā, “Tuparāja yi'i”, kēriṗakirānu.

⁵ Mijaka nimarapaka poto i'supaka imarūkiakaka mijare yibojawārōtirape. “Ye'karibeyurā nimirijyu”, mijareka narīpupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki i'tawārūbeyukajika maekaka. “Ikupaka simamaka ki'tawārūbeyu ruṗu. Ketarūkirimī

rupubajirāja ketakoreka kire satá'teyu ruṑu", árwā'ri mijare yibojarapaka óñurā mija ime. ⁷⁻⁸ Supa simako'omakaja, ṑo'imagare órīwārūbeyuapi, ba'iaja wejeareka Satanāre baaū'mutiya. I'supaka baaripotojo, wāārō'órāja etarūkikate etawārūbeyu ruṑu. Kire tá'teikite kire íapēabesarāka poto puri ritaja ṑo'imaja wājītāji Ba'iaja baarimijikaka já'meikite etarāñu. I'supaka kima imako'omakaja maipamaki Jesúre kire tērīrāñu. Ketarāñurīmi tērīwā'ribaji kibaawārūka beawa'ri, kipuritarākāpiji kire kiritarāñu. ⁹ Ika yibojaika ruṑubajirā, ikupaka simarāñu: Satanārikāpi árwā'ri Ba'iaja baarimijikaka já'meiki ritaja maikoribeyua ṑo'imagare beapakirī etarāki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawārūiki imarī, ba'iaja imarika tiyibeyurō'órā a'rīrūkirāte saṑi kipakirāñu. Tuṑarārika bojariroka yī'ririyaṑaberīwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'órā na'rīrāñu. Kirika bojariroka nayi'rīrikareka ṑuri saṑi natārīrūkia simajāāeka. ¹¹ Sanayi'rīberika simamaka, Tuṑarāte rukubaka nare ṑuṑajoarūjerāñu Ba'iaja baarimijikaka já'meiki ṑakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuṑarārika bojariroka ā'mitirīpēabekaja, íjīmakāpi ba'iaja baarījayurāte ba'iaja imarika tiyibeyurō'órā a'yaokaro'si i'supaka kibaarāñu.

Ikupaka Jesucristore yī'yurāte ime

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomarā, jia Maipamakire wayuāirā. Wejea kīṑo'ijiaeka ṑotorāja kitāārūkirā mija imaokaro'si Tuṑarāte wā'matīkarā mija ime. Supa imarī, Espīritu Santore mijare jeyobaaikāpi ba'iaja baarika ja'atīrā, kirika bojariroka yī'riwā'ri óñia mija imajīṑaokaro'si i'supaka Tuṑarāte baaeka. I'supaka mijaro'si simaeka ṑuṑajoawa'ri "Jia mibaayu Tuṑarā", mijaro'si yija ārīja'atabesarāñu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mijare yija wārōekāpi árwā'ri Tuṑarāte mijare wā'maeka. I'supaka simamaka, mabo'íkaurīri maeyarāka ṑoto ritaja ima tērīwā'ribaji kirika maipamaki Jesucristore bearāñu. I'supakajaoka simarāñu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomarā, i'supaka imarūkirā imarī, Jesucristore mija yī'yua ja'atarimarāja mija imabe. Ritaja wājīrokakaka mijare yija wārōrapaka, supabatīrā ṑaperāpi mijare yija o'orapakaoka mija ā'mitirīpēarījape. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Maṑaki Tuṑarā mare baaīki, supabatīrā mare wayuāika imarī, íjīmaka ṑuṑajoabaraka maimaerā mare kījeyobaaeka. "Kika óñia maimajīṑarāñu", árwā'ri sata'abaraka jia íjīmaka mare ṑuṑarirūjeiki kime. Supa imarī, jia oyīaja baabaraka, ba'iaja jairimarāja mija imaokaro'si mijare kījeyobaarū maipamaki Jesucristoṑitīyika.

3

"Yijaro'si Tuṑarāte mija jēñējīrijape mijaro'sioka", ṑablote ārīka

¹ Mae ṑīyia mijare yibojaerā baayu yijeyomarā. Nōjimarīji Maipamakirika bojariroka aṑerō'órā yija boṑapībaokaro'si Tuṑarāte mija jēñebe. Supabatīrāoka kirika bojariroka ā'mitirīwā'ri jia íjīmaka samīja yī'rapaka upakaja aṑerāte sayi'yaokaro'si. ² I'supakajaoka, ba'iaja baarīrāte ba'iaja yijare baakoreka, Tuṑarāte nare tá'terā yijaro'si kire mija jēñebe. I'supaka mija baabe rīkīmarāja aṑerā Jesucristore ā'mitirīpēarīyaṑabeyurāte ima simamaka. ³ I'supaka imarījayurāte ima simako'omakaja mare ja'atabeyuka kime Maipamaki. I'supaka imaki imarī kire mija yī'rīrīja'atakoreka mijare kījeyobaarāñu. Supabatīrā Satanāre ba'iaja mijare baakoreka, mijaro'si kire kitā'terāñu. ⁴ "Kēñu upakaja baaiki kime Maipamaki. Supa imarī, kire yī'yurā nimamaka, jia oyīaja Tesalónīcakarāre baawārūokaro'si nare kījeyobaarāñu. I'supaka simamaka nare yija ārīka upakaja nayi'rīrījarīrāñu", mijareka yija ārījayu. ⁵ Supabatīrā "Tuṑarāte nare wayuāika norīwārū. Supabatīrāoka ba'iaja jūarīpotojo mirakajepāāeka upakaja sanarakajepāāwārūokaro'si nare mijeyobaabe", árwā'ri maipamaki Jesúre mijaro'si yija jēñējīrijayu.

Maimauṑatīji ba'irabebāraka oyīaja maimajīkareka jia sime

⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Maipamaki Jesucristore mare já'memaka, ikupaka mijare yija jā'meyu: Írīka Jesúre yī'yuka imarīpotojo ba'iraberīyaṑabeyukaka mija jeyoarīa'si. Yija wārōeka upaka baabeyuki kime. ⁷ Mija ṑō'irā yija imarapaka ṑoto ba'irabebekaja imaberāṑarā yija. I'supaka yija baarapaka mija írapaka simamaka, i'supakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Supabatīrā mijaba'arīka waṑamarāja yija ba'aberape. Mijare takaja jēñebekaja, ímiareka, ínamiarekaoka, jājia yija ba'iraberape yija yaṑarapaka yijare mija íjikoreka. ⁹ Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija jeyobaarūkirā imarīpotojo mijare sayīja jēñeberape. Yijare íatīrā "Nuṑakaja mabaaye'e maro'sioka", mija āñao'aro'si supa yija baarape. ¹⁰ Mijaka yija imarapaka ṑoto, "Ba'iraberīyaṑabeyuka ṑuri ba'abekaja kīmarū", mijare yija ārāpe. ¹¹ I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja "Maekaka Írārīmarā nawatōpekarā ba'irabebekaja imarā. Supabatīrāoka aṑerā jia ba'iraberījayurāte najo'ayure", árwā'ri yijare nabojayu. ¹² "Jia imaokaro'si, aṑerāte jo'arimarāja mija

ba'irabebe mijaro'siji, mija ba'iraberiwapaŋiji mija yapaika mija wapaŋiokaro'si", ariwa'ri nare yija ja'mepuayu, maipamaki Jesucristore ja'meka upakaja.

¹³ Mija a'mitipe yijeyomarā. Jia mija baarijayua mija ruri'a'si. ¹⁴ I'rarimarā ika papeya yo'oeka yi'ribeyurā imarā je'e apayari. I'supaka nimamaka "I'ra imarā Pablote ja'meika yi'riryapabeyurā", ariwarutira naka mija jeyoaria'si. I'supaka nare mija baarakareka ni'yoŋi'rirānu. I'supaka mija baabe napupape'riru ariwa'ri. ¹⁵ I'supaka nare baariŋotojo nare mija majamararia'si. Jesure yi'yurā nimamaka, nare mija okajaabe ba'iaja nabaari-jarikoreka.

"Jia mija imabe", aŋaraka Pablote naro'si o'otiyika

¹⁶ Jia maimaokaro'si mare jeyobaaiki kime Maipamaki. I'supaka simamaka, I'rākuri upakaja jijimakapi jia mija imaokaro'si mijare kijeyobaaru. Supabatira ritaja mijaka kimajiparu.

¹⁷ "Jia nimarū", aŋaraka yi'i Pablo yipitakapi ika mijaro'si yo'oyu. I'supakaja satiyiyu papeya yo'oika. I'supaka o'oiki ŋime. Siawa'ri "Rita oka Pablote puataeka sime", mija ariwaruokaro'si. ¹⁸ Ritaja mija imaupatireje jia maipamaki Jesucristore baajiparu.

I'tojira sime ruŋu.

Carta de Santiago

Judiorāka Jesucristore yi'yurāro'si pāpera o'otirā Santiagore pūataeka

¹ Yaje mija ime yijeyomarā. Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka Santiago ñime ika pāpera mijaro'si pūataiki. Ba'iaja jūawa'ri pibikarā, aḡetomaja watoḡekarā l'pōu'puarāe'earirakatata judiorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ḡrīwārūrika Tuparāte mare ja'atayu

² Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariḡotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāñu”, jījimaka āñiḡupajoairā mija imabe. ³⁻⁴ Supa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja jīibaji Tuparāte ā'mitiripēairā mija jaririjayu. I'supakajaoka “Kire mayi'rija'ataberiye'e”, āñiwārūirā mija ime. Supa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayuḡi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajepāārāñu. I'supaka imawa'ri jīibaji Tuparāte yapaika upakaja imarā mija jaḡakā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Supa imarī “Ba'iaja yijūaika ḡoto, ikupaka ñimarika Tuparāte yapaḡu”, mija āñiwārūberiyee'e, kire samija jēñebe. I'supaka mija baamaka jiaḡi mijare sakiḡrīrūjerāñu, ritaja nayapaika upaka ḡo'imajare jeyobaarimaji imarī. ⁶⁻⁸ Toḡi ḡuri kire jēñebaraka, “Yijare sakiḡrīrūjebesarāñu je'e aḡeyari”, mija āñiḡupajoa'si. ḡrīkōri je'e: Rukubaka ḡupajoabaraka imarijayurā l'rārokapiji ña'riyaarīji imawārūbeyurā. Sapi āñiwa'ri, “Tuparāte yija jēñeika upakaja yijare sakiya'atabesarāñu je'e”, āñurā nimamaka, dakoa nare kiḡrīrūjebesarāñu.

⁹ Mija ā'mitiḡe aḡeroka: “Wayuoka baairā imariḡotojo, Jesucristore yija ā'mitiripēaika simamaka, Tuparā ñakooreka imatiyairā yija ime”, āñurā ḡuri jījimaka imarijayurā. ¹⁰ Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairāoka, ñoaka nare imarūerūkimariā simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatiyarimajamarī yija imaroyikā'ā”, āñurā ḡuri jījimaka imarijayurā. ¹¹ ḡrīkōri je'e: Ñoaka ijia yaamaka taya jīñua. I'supakajaoka sō'ḡrika jīrīwa'ri jūjika saro'si. Supa imarī jiyurika sōibeḡu. Maeje mijare yibojaweaika upaka ñime rīkimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayapaarijayua matḡoḡerā”, āḡaraka sawaḡa ñiñerū mo'arīji reyarūkirā ñime.

“Ka'wisika jūariḡotojo yire yi'riwa'ri sarakajepāārījayurāte jia yibaarāñu”, Tuparāte āñu

¹² Ka'wisika jūarijayurā imariḡotojo okajājirā imarī, samarakajepāārījayua iatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuparāte mareka āñirāñu. Supa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'ririḡayurāte ḡñia imajīparika yija'atarāñu”, Tuparāte āñika simamaka jia mare kibaarāñu. ¹³ Supa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuparā yire saḡā'meiki”, āḡekaja mija imabe. Tuparā imaki, ba'iaja baarijitoḡeyuka, supabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja, maḡupakarāja ba'iaja baarika ḡupajoatirā, “Jia simaḡajīñu je'e yiro'si”, mañirijayu. I'supaka maḡupajoaikaḡi āñiwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Supabatirāoka ba'ioyiaja baarijayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ḡrā a'rirūkirā maimarāñu.

Tuparātaki ḡuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

¹⁶ I'supaka simamaka, “Tuparāja yijare saḡā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si”, āñiwa'ri ḡakirika mija ḡupajoa'si yijeyomarā. ¹⁷ I'supaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Maḡaki Tuparāte mare baayḡu, kiyaḡaika upakaja maimamirīrīkawa'yaokaro'si. I'supaka baari-maji Tuparājaoka kime, aiyaka, tā'ḡia ritaja ḡo'ijiaekaki. Kiḡo'ijiaeka ḡuri sarā'rīrika, sayaboaiokaoka o'arijayua simako'omakaja Tuparā ḡuri kimariḡayureka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajīparimaji kime. ¹⁸ Supa imarī kiyaḡairokaḡi kirika rita bojariroka mayi'ḡakā'ā ḡñia kika maimajīparūkia Tuparāte mare ja'atatika. Supa imarī “Yirirā ñimarū”, mareka kēñitika simamaka ritaja kiḡo'ijiaekareka mamarījiji kire yi'riū'muekarā maime.

Tuparārika bojariroka ā'mitiritirā sima upakaja mayi'ririjariye'e

¹⁹ Yijeyomarā, ika mijare yibojaeḡā baaika mija ye'kariritiya'si. Tuparārika rita bo-jariroka mijare jaibojarāñurāte jiaḡi mija ā'mitiripēabe. I'supakajaoka mija ḡupakareka ima ñojimarītaka nare bojabekaja mija imabe. Supabatirā ñojimarīji nare mija boe-baria'si. ²⁰ Toḡi ḡuri waḡuḡu boebayurā maimarākareka, jūirokaḡi maimarika Tuparāte yapaika upaka majaribesarāñu. ²¹ I'supakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Supabatirāoka “Tērīriki ñime”, āñikoḡeikite ḡupajoaika upaka ḡupajoabekaja mija imabe. I'supaka imawa'ri, Tuparārika bojariroka mijare kiḡrīrūjeikakaka takaja jiaḡi mija yi'ririḡaḡe. I'supaka mija imarākareka ḡuri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ḡrā mija a'rirūkia imakoḡeikareka Tuparāte mijare tāārāñu.

22-24 Ōriwārūikōrī je'e: Ūperiaḡi ĩ'rikate kiḡema yaeripotojo jiamarīa ima rū'rebekaja ke'rirāka i'supakaja satuirāñu. Nojimarī i'supakaja ima kiye'karirirāñu. I'supaka mija ima-ñu Tuparārika bojariroka ā'mitiriripotojo samija yi'riberijikareka. Tuparārika bojariroka ā'mitirirā sāñu upakaja yi'rirūkia sime. Supa mabaabesarākareka ḡuri, "Tuparāte yi'yurā yija ime", mañua, moñu upakaja maḡakiyu. ²⁵ Tuparārika bojariroka jia wārūbaraka sayi'ririjayukate ḡuri, ba'iaja baarika kire saja'atarūerijayu. Rita sime Tuparārika bojariroka. Supa imarī saye'kariribekaja, saḡā'meika upakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirāñu.

²⁶ Aḡerimarā ḡuri "Tuparā ñakoareka, kire jiyiḡupaka ḡñurā imarī, kiyapaika upakaja baarijayurā yija ime", āñurā. I'supaka āñurā imariḡotojo ba'iaja najarijuyau ja'atabeyurā imarī, noñu upakaja ḡakirimaja nime. I'supaka imarā nimamaka "Tuparāte jiyiḡupaka ḡñurā yija ime", narīkoḡeika waḡamarīa saḡayu. ²⁷ Maḡaki Tuparāreka ikupaka nime kire jiyiḡupaka ḡñurā: Pakiamarīrā jarikarā wayuoka baairāte, suḡabatirā nañmiaka rey-atapaekarāteoka jia jeyobaairā, i'supakajaoka ba'iaja baarimajare ima upaka jaribeyurā nime.

2

Īrātiji oyiaja jia jiyiḡupaka morību'aye'e

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ritaja ima ḡemawa'ribajirā imatiyaiḡi maiḡamaki Jesucristore ima simamaka, jiyiḡupaka kire morīrijayu. "Jia kire yi'yurā yija ime", āñurā imariḡotojo, wayuoka baairāte wayuābekaja, ba'irījia rīkimaka rikairāte takaja jia jiyiḡupaka ḡrīrijayurā mija ime. ² Mia je'e: Karemarīa mija rēririjayurō'ōrā ĩ'rika waḡajā'riakaka jariroaka jāātirā, saḡeyoa* i'supakajaoka kiḡitawājoarā taka'ratatirā etaiki. Aḡika imaki wayuoka baaiki imarī, jariromajaka jāātirā etaiki. ³⁻⁴ Jia jariroaka jāātirā etaikite jiyiḡupaka ḡriwa'ri, "Īkarā miruḡabe", mija āñu. Wayuoka baaikite ḡuri, "Torāja mirīkamape, merīberiyee torāja miruḡabe", mija āririjayu. I'supaka wayuoka baairāte āñurā imariḡotojo, "Imatiyairā nime", āriwa'ri jia rīkimakaja ba'irījia rikairāte mija baairōkaḡi ḡuri ba'iaja mija baayu. I'supaka simamaka ĩ'rātiji jiyiḡupaka ḡriḡu'aberwa'ri, ĩ'rika ta'iarāja imarijaribeyurā mija ime.

⁵ Ate jia mija ā'mitipe yijeyomarā. "Yire mija ā'mitiripēabe", Tuparāte ārikaroka yi'yurā rīkamarāja nime wayuoka baariḡotojo sayi'yurā. "Wayuoka baairā ba'iratarā nime", Tuparāte yi'ribeyurāte nareka āririjayu imariḡotojo, Jesucristore yi'yurā nimamaka, "Ji-ibaji kire yi'yurā najarirū", āriwa'ri jia Tuparāte nare jeyobaarijarirāñu. Supa imarī kērika upakaja kika rīrākibiriwa'ri kire yi'ririjayurā kijā'merūkirō'ōrā eyarūkirā imarā. ⁶⁻⁷ I'supaka kērika simako'omakaja jia wayuoka baairāte jiyiḡupaka ḡribeyurā mija ime. Wayuoka baairāreka i'supaka ḡriḡiḡotojo, rīkimaka ba'irījia rikairāte takaja jiyiḡupaka ḡririjayurā mija ime. "ḡNapareareka ba'iaja majūarijayu", mija āriwārūbeyu bai je'e? Mia: Ba'iaja mijare baawa'ri ĩḡarimarā ḡō'irā mijare okabaarī ne'ewa'ririjayu. Suḡabatirā jiiḡakiji Jesūre imako'omakaja kirika bojariroka ā'mitiriripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeirā nime. Jesūrīrā imariḡotojo ḡdikapi āriwa'ri jia nareka mija ḡupajoayu je'e?

⁸ Ikupaka maiḡamaki Jesūre mare jā'meka: "Miḡo'ia miwātaika upakaja aḡerāteoka miwayuābe", āriwa'ri sabojayu Tuparā majarōḡñureka. I'supaka sareka āñua mija yi'rirākareka jia baairā mija imarijarirāñu. ⁹ Ika mijare ñañua ḡñurā imariḡotojo, jia mijare eyairāte takaja mija wayuāmakā, "Mija ḡñu upakaja ba'iaja baairā mija jayu, yijā'meika yi'ribeyurā imarī", Tuparāte mijare āñu. ¹⁰ Mare kijā'meika simaja yi'yurā imariḡotojo, ĩ'rāba'i mayi'ribeyua imarākareka, "Ba'iaja baairā nime yijā'meika yi'ribeyurā imarī", mareka kērīrāñu. ¹¹ Ikupaka sime aḡeba'i Tuparāte bojaḡa: "Rōmikirā, i'supakajaoka šimiakirā, aḡerāka ba'iaja baawā'imapekaja mija imabe. Suḡabatirāoka ḡo'imajare jāābekaja mija imabe", mare kērika. Rōmikirā ḡuri i'supaka kērika yi'ḡaraka imarā, aḡerāka ba'iaja baawā'imariḡoteyurā imariḡotojo ḡo'imajare mija jāārākareka kijā'meika yi'ribeyurā mija imarāñu. ¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika majā'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparāte mare ḡriḡūjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka ĩatirā simaupakaja sawapa mare kibaarāñu. Supa imarī mokapi, maimabaayu upakaja aḡerāte mija wayuābe. Īkōrī je'e: Aḡerimarāre wayuābekaja imarā, nare wayuābekaja sawapa Tuparāte nare jēñerāñu. Aḡerāte wayuābaraka imarā ḡuri "Wayuārikapi Tuparāte yijare ĩarāñu", āriwa'ri jijimaka imarā.

Jia baarijayurā maima ĩatirā, "Rita jia yire yi'yurā nime", Tuparāte mareka āriḡāñu

* 2:2 Anillo

¹⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Īrīka “Cristore yi'yuka nīme”, āriṛipotojo, Tuṣarāte yaṣaika upaka aṣerāte kijeyobaabesarāka, dakowaṣamarā kijaikoṣeika jariṛāka. I'supaka simamaka “Cristore yi'yuka nīme”, kēñutakapiji Tuṣarāte tāārūkimarīka kime. ¹⁵⁻¹⁶ Ā'mitirikōri je'e: Īrārimarā muṣaka Tuṣarāte yi'yurāte kēsia baajīka, ṣuṣabatirā jariroakaoka wayuoka nabaajīka ĩariṣipotojo, “Ba'arīka, jariroakaoka jia mija tōṣoerā Tuṣarāte jia mijare baarū”, āriṛimīrākaja mija āñua jiamarā sime. I'supaka āriṛipotojo nare jeyobaariṣuṣamarā mija imajīka waṣamarāja simajīñu nare mija jaikoṣeika. ¹⁷ I'supakajaoka sime Tuṣarāte yi'rīrikakaka. “Tuṣarāte yi'yurā yija ime”, āñurā imariṣipotojo aṣerāte jeyobaariṣuṣamarā nimajīka, kire yi'rīberiwa'ri ṣuṣa nabaajīñu.

¹⁸ Yijaika yi'rīberiwa'ri ikupaka ĩrārimarāre yire āriṛiñu je'e aṣeyari: “Ķyaje Tuṣarāte miyi'rītiyayu je'e mi'loka?”, yire narīñu. I'supaka napakā'ā, “Ā'ā, Tuṣarāro'si jia yibaarijayıuṣa kire yi'yuka nīma mijare yibeayū”, nare nārīrāñu. I'supaka imaki imarī, jia nabaarijayıu yire nabeabepakā'ā, “Jia Tuṣarāte yi'yurā nīme”, nareka āriwārūbeyuka yi'i. Yire ṣuri ritaja jia yibaarijayıu ĩatirā, “Rita, jia Tuṣarāte yi'yuka kime”, narīwārūrāñu. ¹⁹ Naṣuṣajoaikapi ṣuri “Īrīkaja kime Tuṣarā”, āriṣuṣajoairā nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaika simako'omakaja aṣerāte wayuābeyurā nimamaka, “Tuṣarāte yi'yurā nīme”, nareka marīwārūbeyu. Īkōri je'e: “Īrīkaja kime Tuṣarā”, āriṣuṣajoairā nime Satanārika ima naro'si. Sōñurā imariṣipotojo tararīkapi kire nakīkirijayı nare kiwēkomabaarūkirā imarī. ²⁰⁻²¹ Jia mija ā'mitipe ōriṣuṣariṣuṣamarā. Aṣerāte jeyobaabeyurā mija imamaka, dako waṣamarā sime Tuṣarāte yi'yupaka mija imakoṣeika. Sōñurā mija imaeṣa mafeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerā baayū mae. Jia Tuṣarāte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijeṣjirā baakoṣeika. I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, “Jiitakaja yi'yuka kime Abraham”, Tuṣarāte kireka ārika. ²²⁻²³ Tuṣarāte jiitakarāja yi'rītiyaiki imarī kiyapaeka upakaja Abrahamre baeaka. I'supaka kibaaekapi “Jiitakaja Tuṣarāte yi'rīmirīrīkawa'yuki kijarīka”, kireka āriwārūrā mija ime. Bikijarā ikupaka Tuṣarā majaroka bojajirīmajire o'oeaka: “Jia Tuṣarāte yi'yuka Abrahamre imaeka. ṣuṣa imarī ‘Dako okamirāmarāja jia yika kima ñoñu’, Tuṣarāte ārika”, sāñu. I'supaka kireka kērika be'erō'ō Tuṣarāte yi'rītiyawa'ri kimakireje kiro'si kijāāerā baakoṣeika simamaka Tuṣarā majaropñurā o'oeaka rita ima.† Suṣabatirāoka “ ‘Yijeyomaki mime’, Abrahamre kērika”, sāñu.

²⁴ I'supaka Abrahamre baeaka ōñurā imarī, “ ‘Tuṣarāte yija yi'yu’, mañuṣīkatakapi marā jia kika majayū”, āriwārūrā maime. Kire yi'riwa'ri, kiyapaeka upakaja baabaraka maimarākareka “Dakoa okamirāmarāja jia yika nima ñoñu”, Tuṣarāte mareka āriṛāñu. ²⁵ Ikupaka sime aṣea: Niñerū e'eokaro'si ĩmirījaka ba'iaja wā'imarīrirōmo imariṣipotojo ikupaka Rahab imaroyikakote baeaka Tuṣarāte yi'riwa'ri. Judīorāka ĩpamarāre ṣūataekarāre etamaka ĩatirā, “Mija majamarāre mijare jāā'si, yiwi'iarā mija ru'rīkākabe. Suṣabatirā ma'a mija ru'riwa'rīrūkirō'ō mijare yibojarāñu”, nare kōrika jia nare baawa'ri.‡ I'supaka kobaamaka ĩatirā, “Jiitaka baaiko koime”, Tuṣarāte koreka ārika. ²⁶ Ōriṛikōri je'e: Maṣo'ia ōñimakarā simajīka dakoṣa āriwa'ri ōñia imaberijīka. I'supaka imarīka upakajaoka sime, Tuṣarāte yaṣaika upakaja baaberikoṣeripotojo, “Kire yi'yurā yija ime”, marikoṣeijīka.

3

Ba'iaja jairīkapi āriwa'ri rīkimakaja ba'iaja mabaarijayıu

¹ Yijeyomarā, Īrīka upakaja Tuṣarārika bojariroka wārōrimaja oyiaja imarīka mija ṣuṣajoa'si. Īrārimarāja sawārōrimaja mija imajīkareka jia simajīñu. Ikupaka mija ōñu: Tuṣarārika nare nawārōika upakaja nayi'rīberijīkareka, aṣerā ṣemawa'ribaji sawapa nare Tuṣarāte jēñerāñu. ² Rīkimakaja sime ba'iaja mabaaiika. I'supaka simako'omakaja, sarakajepāatirā jia jaibaraka imarā tarāja nime ritaja Tuṣarāte yaṣaika upakaja baawārūrijayurā. ³ Kūṣajīka marērōkaka imako'omakaja, ṣaṣi jaibaraka rīkimaka ba'iaja maṣoajiyeyu. Ā'mitirikōri je'e: ikupaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarūte imakoṣeko'omakaja kūṣajīka ṣerumijia kirijokoṣearā maṣiṣeikapi āriwa'ri kire mabaarūjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ I'supakajaoka sime jo'baka kūmua saro'si. Wīrōa jājia baeko'omakaja kūṣajīka wērūṣaiṣaṣi samatemarīkawārūyū, ma'rīriyaṣarō'ōrā sa'rīrika yaṣawa'ri. ⁵ I'supakajaoka sime marērōkaka. Kūṣajīka simako'omakaja ṣaṣi āriwa'ri aṣerāreka ba'iaja majaiyū, “Imatiyairā imarī, aṣerāte ṣemawa'ribajirā yija ime”, āriṣuṣajoawa'ri. Mia, i'supakajaoka sime ṣeka saro'si. Kūṣajītakajīkapi mawāāika imariṣipotojo jo'baka riṣakīaka sajoeyu. ⁶ I'supaka sime marērōkaka. ṣaṣi ba'iaja jaibaraka rīkimarā aṣerāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ā'mitirīrā “Ritaoka ba'iaja

† 2:22-23 Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12. ‡ 2:25 Véase Josué 2.1-21.

baairã nime”, aþerãte mareka ãrĩwãrũrijayu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarijayu. Supabatirã aþerãte ba'iaja baairã majarirũjeyu. Satanãre ba'iaja mare jairũjemaka, i'supaka maro'si simarijayu. ⁷ Mia. Ritaja ba'irũjia ima, wĩñaka, ãñaka, supabatirã riakakakaoka po'imajarũjewãrũirã maima. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'iaja majajika þoto, “I'supaka jaiþekaja maimaye'e”, ãrĩwãrũbeyurã maima, sarakajepããwãrũberiwari. I'supakajaoka ãñaka mare kukuika þoto sayi'aika upaka majajikaþi ba'iaja aþerãte majamarũjeyu. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka “Jia yijare mibaayu”, Mapaki Tuparãte ãñurã imariþotojo, “Ba'iaja najãrãrũ”, ãrĩwa'ri aþerãreka majairijayu. Yijeyomarã, i'supaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, “Ñima upakaja nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte po'ijiaekarã maimamaka. ¹¹ Õrĩkõri je'e: ÷Okokoþea jia waria okoa poataika, ju'akapitiyika rukubaka þorijika rukuya mijareka? ¹² I'supakajaoka higueraþũki imariþotojo olivo wãmeika õterikirika upaka ruiberijika. I'supakajaoka iyaka, higueraþũki upaka rikariberijika. Supa imarĩ okoa rukubaka imabeþu upaka aþerãreka ba'iaja jaiþekaja maimaye'e yijeyomarã.

Tuparãte mare jeyobaamaka õrĩþupairã maimarãñu

¹³ Ìrĩka mija þõ'irã “Tuparãte yapaikakaka õrĩþupaiki ñime”, ãñukate imajĩkareka jia oyiaja kibaajĩñu. I'supakajaoka aþerãte þemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijĩñu. I'supaka kibaamaka ãtirã, “Jia õrĩþupaiki imawa'ri, jia baawãrũki kime”, aþerãte kireka ãrĩrãñu. ¹⁴ Aþerãte oakiriwa'ri nare mija ã'mijãrãka, supabatirã aþerãte þemawa'ribaji imarika mijaro'si takajikaja þupajoariþotojo, “Jia õrĩþupairã yija ime”, ãþaraka jĩjimakapi aþerãte mija jaiþoþeyu. I'supaka imawa'ri jia wãjia imakoþeikakaka mija ã'mitirĩþe'yorijayu. ¹⁵ I'supaka imarã Tuparãte yapaika upakamarã þupajoawa'ri, õrĩþupakirãmarãrã nime. Wejeareka imarãte þupajoairokapi nimarijayu. Supabatirãoka Espiritu Santore ã'mitirĩþeþekaja, ba'iaja napupaka nare ãñua Satanãrikapi l'taika sime. ¹⁶ I'supakajaoka nare oakiparaka aþerãte na'mijãrãka, supabatirã “Nare þemawa'ribaji õñurã yija ime”, narĩrãka rukubaka þupajoairã jariwa'ri, i'supakajaoka ritaja nayapaika upakaja ba'iaja baairã najarirãñu. ¹⁷ I'supaka mare simakoreka, ikuþaka sime Tuparãte yapaika upaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, supabatirãoka jia aþerãka imariyapawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirãñu. I'supaka simamaka aþerãte ãñua ã'mitiriritã, mayapaikatakaja þupajoabekaja, jia nare mawayũarãñu. Supabatirãoka wayuũabu'awa'ri jia Ì'rãtiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'supakajaoka wãþuju þakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Supabatirã aþerãka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerã aþerãte jeyobaarimaja þuri jiiatakaja baairã imarã. I'supaka imarã nimamaka, najeyobaairãoka jia imarã jarirãñurã naro'si.

4

Ba'iaþupakirãre ima upaka imarika yapaberiwari Tuparãte yapaika upaka maimaye'e

¹ I'supaka yi'ribu'abeyurã imarĩ mija tiyiaja jãjirokapi ba'iaja jaiþu'arika imarijaya mijaro'si. Ìkõri je'e: Mija þupaka mijare ãñu upakaja baariyapawa'ri Tuparãte yapaika upaka mija baabeyu. ² I'supaka imarã imarĩ mija yapaika upaka mijare imarũjebeyurãte mija ri'kakooþeyu. Nayapaika upaka ima tõpowãrũirãte ãtirã nare mija oakirijayu nuþaka satõpowãrũbeyurã imarĩ. Marãkã'ã baatirã satõpowãrũbeyurã imarĩ, boebariwa'ri okajãjiaþi mija þipebu'arijayu. I'supaka mijaro'si sime mija yapaika Tuparãte mija jẽñerijaribeyu simamaka. ³ Kire mija jẽñekoþeika þoto ba'iaþiji kire mija jẽñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja þupajoabaraka Tuparãte mija jẽñekoþeyu, jĩjimaka mija imarũkitakaja þupajoarijajayurã imarĩ. ⁴ I'supaka imawa'ri Tuparãte yapabeyurãte ima upaka mija ime mijaro'si. Tuparãte yi'ribeyurã þuri, õñia nimatiyikuriji nayapaika takaja þupajoawa'ri ba'iaja baarijajayurã nime. Nuþaka þupajoawa'ri ba'iuþakaja Tuparãte baawã'imarĩrimaja upaka mija jayu. ⁵ Rita sime, Ìkõri je'e. Ikuþaka sabojayu Tuparã majaroþũñurã kire bojaþjirimajire o'oeaka: Mare kiþo'ijiaeka simamaka, “Yire oyiaja ã'mitirĩþeatiyairã nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mare wayuũayu. ⁶ I'supaka simamaka “Jia po'imajare yire ã'mitirĩþeãrũ”, ãrĩwa'ri nare jeyobaarika þupajoarijajayuka kime Tuparã. Rita ñãñu Ìkõri je'e: “Napupaka nare þakimakaja ‘Õrĩtiyairã yija ime’, ãñurãte jeyobaabeyuka kime Tuparã. ‘Aþerãte þemawa'ribaji imabeyurã yija ime’, ãñurãte þuri jia kijeyobaayu”, ãrĩwa'ri sabojayu kimajaroþũñurã. ⁷ I'supaka ima þupajoawa'ri “Tuparã, ñipamaki mime”, ãrĩwa'ri kiyapaika upaka oyiaja baabaraka mija imabe. Saþi mija imarãkareka Satanãre mija þe'yomaka mijare ba'iaja baarũjewãrũberiwari mijareka kiru'rirãñu. ⁸ Tuparãka jiiþaji rĩrãkibiþaraka mija imarãkareka jiiþaji mijare kiwayuũarãñu. Mija ã'mitĩþe ba'iaja baairã. I'supaka mijare baaiþi kimamaka ba'iaja mija baaiþa ja'atãtirã, jia oyiaja mija imarĩjãþe. I'supakajaoka ba'iaja þupajoabekaja “Tuparãte yapaika takaja yija baarãñu”, ãrĩwa'ri Ì'rãrokapiþi ña'riyaarĩji mija imabe. ⁹ Mia je'e: Ba'iaja baariþotojo jĩjimaka mija imarijayu.

I'supaka imabekaja, "Ba'itakaja baairā yija ime", āparaka rīomarītirā mija pūpape'pe. ¹⁰ Topi mae kireka pemawa'ribaji mija pūpaka baabeyurā mija ima iatirā "Imatiyairā nimajiparū", Tuparāte mijareka ārīrāñu.

Majeyomarāre ba'iaja jaiwā'imarībekaja maimaye'e

¹¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jaiwā'imarību'abekaja mija imabe. Supabatirā "Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jūarūkirā nime", nareka mija ārīrijarisa'si. Ika mijare ñañua yī'pekaja ba'iaja mija jeyomarāreka jaiwā'imañurā mija imarākareka pūri, "Mija po'ia mija wātaika upakaja apherāte mija wātabe", āriwa'ri Tuparāte jā'meika yī'ribeyurā mija imarāñu. "Tuparāte jā'meika yī'rirūkimariā sime", āñurā upaka "Ba'iaja jūarūkirā nime", mija ārikopeyu. ¹² I'supaka simako'omakaja Tuparā rīrkaja imaki "Ikupaka jia mija baabe", āriwa'ri mare jā'mewārūiki. Supa imarī Tuparājaoka imaki ritaja po'imajare baaka iawārūtira, ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā na'rirūkia imaekareka nare jeyobaaiki. I'supakajaoka, ikijioka imaki ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā po'imajare pūatarimaji. ζTuparā rīrkaja I'supaka baari-majire imako'omakaja mija jeyomarāreka "Ba'iaja baarimaja nime", āriwārūtirā mija ime bai je'e?

Tuparāte jērīabekaja kibo'ibajirā upaka mapūpayariji majērāko'aberijīñu

¹³ Mia je'e. "Ireje ma'riberiyē'e, waeroka apea wejearā a'ritirā I'rākuri wejejerākareka mawaruaka ijipatatirā rīkimakaja niñerū matōpoari", āparaka ijimaka mija imarijaju I'rārimarā. I'supaka āñurate yokajāāerā baayu mae. ¹⁴ "Waeroka I'supaka yijaro'si simarāñu", mija āriwārūbeya sime. Ņoaka oñia imarūkimarīrā maimē. Īakōrī je'e: Biki-tojo namasika ruika ñojimarīji riripataika upaka maimē. ¹⁵ "Tuparāte yapajīkareka, oñia yija imatiyikuri ikupaka yija baarāñu, isiaoka yija baajīñu", mija ārīrāka jia simarāñu mijaro'si. ¹⁶ I'supaka simako'omakaja Tuparāte yapaika pūpajoabekaja mija pūpayariji mija baarūkitakaja bojaripaparaka ijimaka mija ime. I'supaka mija bojakopeika yapabeyuka Tuparā. ¹⁷ Supa imarī ika mijaro'si yo'orijayua iatirā, "Ikupaka maimarika Tuparāte yapayure", āriwārūripotojo samija baabesarākareka, ba'iaja baairā mija imarāñu.

5

"Apherāte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurā ba'iaja jūarāñurā", Santiagore ārika

¹ Dakoa wayuoka baabeyurā imarijajotojo Tuparāte yī'ribeyurā, yire mija ā'mitiritiyabe. Ņamaji ba'iaja jūarūkirā imarī ba'itakaja pūparibaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika upaka sime. Supabatirā, jia jariroaka mija rikakopeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Supabatirā mija oro, i'supakajaoka mija niñerū rīkimakaja tōpotirā samija jjetarupamaka bitamarika upaka sajayu. I'supaka simamaka iawa'ri "Wayuoka baairāte sapi najeyobaari imakopeyu", apherāte mijareka ārīrāñu. No'ojirāmarīaja wejetiyia seyarūkia jariwa'riko'omakaja rīkimabaji niñerū mija mo'arijaju. Sapi āriwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurō'orā a'rirūkirāja mija ime. ⁴ Apea, mija oteriki rioa ba'iraberimajare wapajībeyurā mija ime. I'supaka mija baaika iaiiki kime Tuparā. Supabatirā "Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawapa'ijibeyu", mijareka nañua ā'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Supabatirā ba'iaja baabeyurāteje mija okabaarijaju iparimarā wājitāji. I'supaka nare mija baaripareareka I'rārimarā wayuoka baairāteje najāāroyika. I'supaka ba'iaja nare mija baamaka, marākā'ā mabaaberijika naro'si simamaka ba'iaja nare mija baaeka narakajepāāeka. Dika jariwa'rīrimarīaja rikairā imarī oñia mija imatikurijikaja mija baariyapaika upakaja baarijajurā mija ime. Ikupaka sime ā'mitirikōrī je'e: Wa'ibikirāwēkoā najāāerā baaika ruṗu rīkimakaja sanaji'ayu jia ūkirika sajarirāka poto sajjāāokaro'si. I'suparā mija imamaka "Oñia nimarō'ōjitejika takaja jia nimakopeyu, ba'iaja jūarūkirā imarijajotojo", Tuparāte mijareka āñu.

Ba'iaja jūarijajotojo Tuparāte yī'riwa'ri samarakajepāāye'e

⁷ Yijeyomarā wātaka ñoñurā, mae apea ate mijare yibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Apherāte ba'iaja mijare baariwā'imarīko'omakaja Maipamakire i'tarūkia pūpajoabaraka kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Mia apea, ikupaka oteriki oterimajire ime: Sakiōterāka be'erō'ō pū'erō'ō seyarāka poto "Jājia yiro'si jariwa'ri jia saruirāñu je'e", āriwa'ri jajumarīaja sakita'ayu. ⁸ I'supakajaoka mija imarijape mijaoka, Maipamakire pe'rietarūkia ta'abaraka kiyapaika upaka baarijatabekaja. "No'ojirāmarīaja sajariwa'yu po'imajare baaika mirāka iari ketarūkia", āriwa'ri i'supaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarā, "Ba'iaja baarimajarata nime", āparaka Tuparāte yī'yurāreka jaibu'abekaja mija imabe, sawapa Maipamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka. "No'ojirāmarīaja sa-jariwa'yu kipe'rietarūkia", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu. ¹⁰ Yijeyomarā, ā'mitirikōrī je'e. Ikupaka nimaeka Tuparāro'si bojaijirimaja: Ba'iaja po'imajare nare baako'omakaja, sarakajepāābaraka Tuparāro'si bojaijirijaparaka nimaeka. I'supaka nimaeka simamaka

nimaeka upakaja mija imabe mijaro'si. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ba'iaja jūaripotojo Tuparāte yi'riwa'ri sarakajepāārijayurāreka “Jiirā nime Tuparā űakoareka”, āñurā maimē. I'supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. Īrāba'imārīa ba'iaja jūaripotojo Tuparāte yi'riri'atabeyuka kimaeka. Supa imarī ba'iaja kijūaeka be'erō'ōpi pūri jia imarika kitōpoeka ōñurā mija ime. Supa simamaka “Mare wayuatiyaiki imarī, jia Tuparāte mare baarūkirā maimē”, āñurā mija ime.

¹² Yijeyomarā ikupaka sime apea imatiyaikakaka: “Ikupaka yija baarāñu”, mija āñu be'erō'ō simaupakaja mija baarijape. Rita mija āñua, “Tuparā pari'ji ōñuka yija āñua”, mija ārīa'si. Supa imarī rita ārīrijayurā mija imamaka, “Jee”, mija ārīrāka, “Jēno'o”, mija ārīrākaoka, mijare nayl'rīrāñu. I'supaka imarā mija imamaka, sawapa Tuparāte mijare jēñebesarāñu.

Ikupaka sime Tuparāte yi'riwa'ri kire jēñerika

¹³ Apea mia. Ka'wisika mija jūaika poto, “Tuparā, yire mijeyobaabe”, kire mija ārīrijape. I'supakajaoka jīmaka mija imarāka poto Tuparāte jiyipupayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I'supakajaoka Īrīkate wāmarīa jarirāka poto Cristorika yi'yurāte imaruputarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wāmarīa imaki pō'irā etatirā kūpaji iyebaka kipo'iarā nabu'arāñu. Supabatirā “Marākā'ā baawārūberīwa'ri Tuparā pūri kire tāārāki”, ārīwa'ri kire najēñemaka, wāmarīa imakite jājirāñu. Supabatirā ba'iaja kibaaeka kireka imajlkarekaoka sareka kire kiwayu'arāñu. ¹⁶ I'supaka wayu'iaiki Tuparāte imamaka ba'iaja mija baaika mija bojabu'abe. Samija bojabu'arāka be'erō'ōpi mija tiyiaja Tuparāte mija jēñebe sareka mijare kijieokaro'si. Tuparāte yapaika upakaja jiiuparā maimarākareka, kire majēñeika upakaja jia'pi mare ā'mitiritirā tērīwa'ribaji mare jeyobaarūkika kime. ¹⁷ Tuparāro'si boja'jirimaji, Elīas imaroyirekaki, mupaka po'imajiji imaekaki kiro'si. I'supaka imaripotojo, Israel ka'iarā okoa jaririka yapaberīwa'ri Tuparāte kijēneka upakaja, maekarakakuri wejējē'rā apejē'rā ñe'metājirō'ōjirā okoa jariberika. ¹⁸ I'supaka simaeka be'erō'ō, torā okoa jaririka yapawa'ri Tuparāte kijēñemaka okoa jarika ate. I'supaka sabaaeka be'erō'ōpi jia ōterikia ruika mae.

¹⁹⁻²⁰ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija watopekarā Īrīka Tuparāte yapaika upaka imarika ōrīripotojo saja'atawa'ri ba'iaja baarimaji jarījīkite, mija jeyobaabe. Jia Jesucristore yi'yuka kijaripe'aokaro'si kire jeyobaai'ki pūri jia kire baarāki. Ika jia mija ōpe: I'supaka jia kire kijeyobaamaka, rīkīmaka ba'iaja kibaaikareka Tuparāte kire saye'kariarāñu. I'supaka simamaka kireyarāka poto ba'iaja jūarika tiyibeyurō'ōrā ke'rīrūkia imakopekareka kire kitāārāñu.

I'tojirāja sime ru'pu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurāro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarā, “Ikuṗaka Jesucristore ime”, āriwa'ri mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ā'mitirikōrī je'e: Tuṗarāte ānu ṗakaja mare baabeaiki imarī, imajiparūkirā mare imarūjerimaji kime. Suṗabatirāoka wejea ṗo'ijirirā baeka ruṗubajirā imatikaki kime. Yija ḡnu ṗakaja kire yija ā'mitirika, kire yija ĩaeka, suṗabatirā kire raberoyikarā imarī, i'suṗaka mijare sayibojayu. ² Kika yija imaroyika ṗoto kire yija ĩaeka simamaka, “Rita sime”, āriwa'ri mijare sayibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarāka ṗoto ḡña kika mare imajiparūjerūkika. Suṗabatirāoka, Kipaki Tuṗarāka imajiparoyikaki kimaeka. I'suṗaka simamaka, Tuṗarāte yija ṗō'irā kire ṗūataeka kire yija ĩaokaro'si. ³ I'suṗaka simamaka yija ĩaeka, yija ā'mitirika mirākaoka mijare yibojayu yijaka ĩ'rika ṗakaja mija ṗuṗajoaokaro'si. Maṗaki Tuṗarāte, Kimaki Jesucristoṗitiyika ĩ'rika ṗakaja naṗuṗaka ima ṗakaja ṗuṗajoirā yija ime yijaro'si. Suṗa imarī, i'suṗakajaoka mija imarika yaṗawa'ri ikuṗaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikuṗaka mijare sayibojayu ĩ'rika ṗaka oyiaja ṗuṗajoirā j̄jimaka maimaerā.

Jia Tuṗarāka maimarjarirā, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ā'mitiṗe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuṗarāreka”, āṗaraka Jesūre yijare bojarape. Ikuṗaka sime: Ba'iaja baarijayurā imariṗotojo “Tuṗarāte ṗuṗajoaika ṗakajaoka ṗupakirā yija ime yijaro'si”, āñurā ṗuri jairimirākatakaja sajai'irwā'imañurā. I'suṗaka imawa'ri, wājiroka ima yi'ribeyurā nime. ⁷ I'suṗaka baabekaja Tuṗarāte ṗuṗajoaika ṗaka jia oyiaja baabaraka maimarāka ṗuri, ĩ'rika ṗakaja maimarjarirāñu. I'suṗaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si riwejurubaraka reyajikapī āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua mareka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurā ṗuri, waṗuju imaja yi'yurā imariṗotojo noñu ṗakaja naṗo'iaja parebaarijayurā. ĩ'rājaoka imarā wājiroka ṗuṗajoarika yaṗaberirijayurā. ⁹ I'suṗaka baabekaja “Ikuṗaka ba'iaja yibaayu”, āṗaraka wāārō'ōrāja Tuṗarāte samabojarākareka, sakiye'kariarijarirāñu. I'suṗaka mare baatirā “Oka nare imabeyua mae”, mare kērīrāñu. I'suṗaka jia mare kibaarāñu wājirokapī keñu ṗaka oyiaja baaiiki imarī. ¹⁰ “Ba'iaja baairā oyiaja ṗo'imajare ime”, Tuṗarāte āritika sime. I'suṗaka simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurā yija ime”, āñurā ṗuri “Tuṗarāte āñua ṗakirika sime”, āñurā ṗaka nime.

2

Tuṗarāka maro'si maimakaka jaijirimaji kime Jesucristo

¹ Ā'mitirikōrī je'e. Yimakarā ṗakaja wātaka ñoñurā mija ime. Suṗa imarī, ba'iaja mija baakoreka, ikuṗaka mijaro'si yo'oyu. Aṗerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Maṗaki Tuṗarāka jaijirijayu. Tuṗarāte ĩarjijyuika oyiaja baaiiki imarī, i'suṗaka maro'si baawārūiki kime. ² I'suṗaka baaiki imarī, ba'iaja mabaaiika waṗa maro'si kireyaeka, sapī āriwa'ri ba'iaja mabaaiika Tuṗarāte mare ye'kariarūika simamaka. Maro'si takajamarā, ritaja ṗo'imajaro'si ṗariji i'suṗaka simaokaro'si suṗa kibaaeka.

³ Ikuṗaka sime: Tuṗarāte jā'meika ṗakaja yi'riwa'ri, “Kire ḡñurā maime”, marīwārūyu. ⁴ “Tuṗarāte ḡñurā yija ime”, āriṗotojo, kijā'meika yi'ribeyurā ṗuri, waṗuju ṗakirimaja nime. I'suṗaka nabaarijayu Tuṗarārikakaka wājia ima ṗaka imarijaribeyurā. ⁵ Tuṗarāte jā'meika ṗakaja baarijayuka ṗuri, kire yaṗatiyarīji yaṗaiki. I'suṗaka imawa'ri, “Tuṗarāka ĩ'rātiji ṗuṗaika maime”, marīwārūñu. ⁶ Suṗa imarī, “Tuṗarāka ĩ'rātiji ṗupakirā maime”, mañaokaro'si Jesucristore imaroyika ṗakaja imarijaririka sime.

Bikijakaka jā'merika simako'omakaja mamaka ṗakaja jā'meika

⁷ Yijeyomarā, ika ṗaperapī maekaka jā'merikakaka ṗo'ijiyumarīa mijare yibojayu. Bikijarāja mawayuābu'arūkia mija ā'mitiriū'mura'atikaja sime. ⁸ Maejekakamarīa simako'omakaja, ṗo'imajare wayuābaraka Jesucristore imaroyika ṗuṗajoirā “Mamamiji yi'rimirīkawa'rirūkiaro'si sime”, marīwārūyu mae. Mijaoka sā'mitiripēairā imawa'ri aṗerāte wayuāirā mija imarijayu mae. Suṗa imarī, “Ba'iaja baarika ja'atitirā, mamaka jia imarūkia yijare beairā nime”, ṗo'imajare mijareka ānu.

⁹ ĩ'rika, “Ba'iaja baabekaja Tuṗarāka ĩ'rātiji ṗuṗajoabaraka ñime”, āriṗotojo, Cristore yi'yukate ĩariṗe'yoiki Tuṗarāka jia imabeyuka ruṗu. ¹⁰ Cristore yi'ririjayurāte wayuāiki ṗuri, Tuṗarāte ṗuṗajoaika ṗaka jia oyiaja baarijayuka kime. I'suṗaka imaki imarī, ba'ia ṗuṗajoberiwa'ri jia oyiaja Tuṗarāka kimarijayu. ¹¹ Suṗabatirā Cristore yi'yurāte

Īaripe'yoiki p̄uri Tuparāka Īrātiji p̄upajoabeyuka kime. I'supaka baarijari, Tuparārikakaka yi'ririyaḡabeyuka imarī, ba'iaja kibaarijarirāñu. Ōrikōri je'e: Neirō'ōrā mawejapayu upaka imaki kime.

¹² Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā, “Jesucristore reyaekapi āriwa'riji ba'iaja mabaatika Tuparāte mare saye'kariaeka”, āñurā mija imamaka, ika p̄apera mijaro'si yo'oyu.

¹³ Pakiarimarā, ĳia Cristore yi'yurā imarī, mija ā'mitipe mijaro'sioka. Wejea p̄o'ijirirā baeka ruḡubajirā imaū'muekakite ōñurā mija imamaka, ika p̄apera mijaro'si yo'op̄ūayu. Mija ā'mitipe bikirimaja, kire yi'rimiririkawa'yurā. Satanās, ba'iaja baarimajite Īrāp̄ē'rōtorāja taairā mija ime. I'supaka imarā mija imamaka, ika p̄apera mijaro'si yo'oyu.

¹⁴ Yimakarā upaka wātaka ñoñurāro'si sayo'oyu ika, Maḡaki Tuparāte ōñurā mija imamaka. Mija pakiarimarā, wejea p̄o'ijirirā baeka ruḡubajirā imaū'muekakite ōñurā mija imamaka, ika p̄apera mijaro'si yo'op̄ūayu. Mija bikirimaja, okajājirā imawa'ri, Tuparārika bojariroka ĳia yi'ririjayurā mija ime. Supa imarī, Satanās, ba'iaja baarimajite Īrāp̄ē'rōtorāja taairā mija ime. I'supaka mija imamaka, ika p̄apera mijare yiḡūtatayu.

¹⁵ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baarijayuakaka baarika p̄upapekaja mija imabe. Supabatirāoka ba'irīĳia mija yaḡaikareka takaja mija p̄upariā'si. Wejeareka ba'iaja imakopeika yaḡatiyaiki p̄uri, Maḡaki Tuparāte yaḡabeyuka kime. ¹⁶ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare p̄upajoairokapi mija p̄upajoa'si. Ā'mitirikōri, ikupaka p̄upajoairā nime: Ba'iaja baaritakaja yaḡawa'ri, naḡupaka nare āñu upaka ba'iaja nabaarijayu. Supabatirā ritaja ima ĳiyurika ĳawa'ri, ritaja rikarika nayaḡayu. I'supakajaoka “Mia. Dakoareka wayuoka baabeyuka ñime”, āriwa'ri ĳijimaka nare simaḡakirūjeju. I'supaka ba'iaja nabaarijayu ika wejekarā p̄o'imajapi p̄o'ijiyu imarī, Maḡakirikamarīa sime. ¹⁷ Ika wejeareka Tuparāte yi'ribeyurā, supabatirā ba'iaja nabaarijitoikaoka p̄urirāka. Tuparāte yaḡaika upaka oyiaja baairā p̄uri ōñia imajiparāñurā.

Rikimarāja Cristore yaḡabeyurā imarā

¹⁸ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Kūpajiji sajariwa'yu wejetiyarā seyarūkia. I'supaka simaerā baarāka ruḡu “Cristore Jo'ata'aikite* Ītarāñu”, āriwārūtikarā mija ime. I'supaka simarāka simako'omakaja, aḡerā rikimarāja Cristore jo'ata'airā imatirijayurā maekakaoka. I'supaka simamaka, “Koyiaja sajariwa'yu wejetiyarā maeyarūkia”, marīp̄upajoawārūrijayu.

¹⁹ Ikupaka nime, ā'mitirikōri je'e: “Maka imakoḡerap̄arā Jesucristore mayi'yurokamarīa yi'rikopeirā nimarape”, nareka āriwārūirā maime. I'supaka imawa'ri mare nakōrōtaparape. I'supaka Jesucristore mayi'yu upakaja nimarikareka p̄uri mare nakōrōtapaberijāēka. Supa nabaamaka, “Jesucristorirāmarirā nime”, marīwārūrijayu.

²⁰ Mija p̄uri ĳia rita wājimijikaka Tuparārika ōñurā imarā. I'supaka mija ime Espiritu Santore mijareka Jesure ña'ajāēka simamaka. I'supaka mijare kibaaeka simamaka, “Īka nawārōika rita sime, ika p̄uri ḡakirika ima”, āriwārūirā mija ime. ²¹ Rita ima ōribeyurā mija imamakamarīa ikupaka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija ōriwārūyu. I'supakajaoka rita wājimijikakamarīa Īrārimarāre wārōrapaka ā'mitiritirā, “ḡakirimaja nime”, āriwārūirā mija imamaka, ika p̄aperapi mijare sayibojayu. ²² Ikupaka nañu ḡakirimaja: “Īā'merūkika Tuparāte wā'maekakimarīka kime Jesūs.” I'supaka ḡakirimaja Cristore jo'ata'airā nime. Supa imawa'ri “Jesūs ḡakimarīka Tuparāte ime, supabatirā Kimakimarīka kime Jesūs”, āñurā nime ḡakirimaja. ²³ “Tuparāmakimarīka kime Jesūs”, āñuka p̄uri, Tuparārikimarīka kime. “Tuparā Makitaki Jesure ime”, āñuka p̄uri Jesūs ḡakika Īrātiji p̄upaiiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ā'mitiparaka mija imara'aeka ā'mitirip̄ebaraka mija imabe. I'supaka mija baarijarirākareka Jesūs, Kipakika Īrātiji p̄upaparaka rirākibiritiirā mija imarijarirāñu. ²⁵ I'supaka simarāñu, “Yire ā'mitirip̄earā ōñia imajiparāñurā”, Jesucristore mare āritika simamaka.

²⁶ Ā'mitirikōri je'e: Īrārimarā naḡupajoaika upakaja waḡuju ḡakirika mijare wārōriyaḡairā. I'supaka ōñurā imarī, rakajekaja mija imako'oro'si ika p̄apera mijaro'si yo'op̄ūayu. ²⁷ Jesucristore mijareka Espiritu Santo ña'ajāēkarā imarā mija p̄uri. Mijaka imaki imarī, mijare wārōrimaja Espiritu Santore imarijayu. I'supaka imarā imarī, aḡerāte mijare wārōrika yaḡabeyurā mija ime. Dika jariwa'ririmarīa, ḡakirimarīaja Espiritu Santore mijare wārōrijayurā imarī, rita imatiyaika mijare kiwārōrijayu upakaja mija imarijape. I'supaka imawa'ri Jesucristoka Īrātiji p̄upaparaka ĳia mija imarijape.

²⁸ Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā, ika ĳia mija ā'mitipe. Jesūka Īrātiji p̄upaparaka, kiyapaika upakaja ĳia mija imarijape. I'supaka mija baarijarirākareka, ate ketarāñurīmi kiñakoareka i'yoḡiribekaja mija imarāñu.

²⁹ “Tuparāte Īarijiyuika oyiaja baaiiki kime Jesūs”, mija āriwārūika simamaka, “ĳia oyiaja baarijayurā nime Tuparā makarā”, āriwārūirā mija ime.

* 2:18 El Anticristo

3

Tuṕarārīrā maimakaka

¹ Mija ā'mitipe. Maṕaki Tuṕarā imaki mare wayuūatiyaiki. I'suṕaka maka imawa'ri, "Yimakarā mija ime", mare kēñu. Rita sime i'suṕaka mare kēñu, kimakarā tarājaoka maima. I'suṕaka simako'omakaja, rīkimarāja nime ṕo'imaja i'suṕaka maima iawārūbeyurā. Tuṕarāte ōrībeyurā imarī, kimakarā maima niawārūbeyu. ² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuṕarā makarā maima mae. I'suṕaka simako'omakaja kimakarā maimamaka, ñamajī aṕeṕaka mare kimarūjerūkia ṕuri, mare kiōrūjebeyua sime. Maekaka sōrībeyurā imariṕotojo "Jesūre etarāñurīmi ṕuri, kire iawa'ri kima ṕakaja maimarāñu", ārīwārūrā maima. ³ "Rita, kima yija iarāñu", āñurā ba'iaja baabekaja nimarijayu, "Cristore ba'iaja baakoribeyu ṕaka yija imariyapayu", ārīwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijayurā ṕuri Tuṕarāte jā'meika yi'ribeyurā imarā. Mia, kijā'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'suṕaka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima ōñurā mija ime. I'suṕaka imaki imawa'ri, "Ba'iaja nabaaike yiwapakoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarū", ārīwa'ri, ika ka'iarā ketaeka", ārīwārūrā mija ime. ⁶ Jesūka rīrākibiritiirā mija ime, ba'iaja baarijaribekaja sime. Ba'iaja baarijayurā ṕuri Jesucristore jērākoaberiwari kika i'rātiji ṕuṕaribeyurā imarā. ⁷ Yimakarā ṕakaja wātaka ñoñurā, "Ba'iaja mabaajika marā imabeyua", mijare bojayurāte mija ā'mitiripea'si. Tuṕarāte yapaika ṕakaja baarijayurā mija imajīkareka, Cristo jia oyiaja baaike ṕaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijayuka ṕuri Satanāre kire jā'meika ṕakaja baarijayuka imaki. I'suṕaka ñañu, wejea ṕo'ijirirā baaeka ruṕubajirā ba'iaja baarimajiji imara'aekaki Satanāre imatika simamaka. I'suṕaka imara'aekaki imarī ba'iaja ṕo'imajare kibaarūjerijayu riataokaro'si ō'ōrā Tuṕarā Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuṕarāte imamaka, i'suṕakajaoka nime kimakarā naro'si. Jia oyiaja imarūkirā Tuṕarāte nare jarirūjeika simamaka ba'iaja baarūkimarīrā nime. ¹⁰ Ikuṕaka nime Tuṕarārīrā, suṕabatirā Satanārīrā. Mia je'e: "Jesucristore yi'yurā yija ime", ārīriṕotojo, Tuṕarāte iajiyubeyua baairā kirirāmarīrā nime. Suṕabatirā Tuṕarāte yi'yurāte ba'iuṕakaja ōñurāoka kirirāmarīrāoka imarā.

Īrātiji wayuūabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarāja Cristore mija yi'riū'muekarō'ōjītepi "Matiyiaja jia mawayuūabu'arijariye'e", āñua ōrītīrā mija ime. ¹² Cain imaekakite baaeka ṕaka mabaaberijīñu. Satanāre yi'riwa'ri jīṕupaki kibe'erō'ōkaki imaekakite kijāñeka. Ikuṕaka ārīwa'ri kire kijāñeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ba'ika imarī, "Jiika kime yirī'ī", aṕaraka kire ā'mijīawa'ri i'suṕaka kire kibaaeka.

¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarāte mijare ā'mijīamaka, "Aya, ḡdako baaerā yijare na'mijīayu?", ārīṕuṕajoabekaja mija imabe. ¹⁴ Cristore yi'ribeyukajirā maimaroyika ṕoto reyatikarā ṕakaja maimaeka ruṕu Tuṕarāte ñakoareka. Maekaka ṕuri ōñia imajīṕarūkirā imarī, aṕeṕaka maṕuṕaka mare o'aekarā maima. I'suṕaka maima ōñurā maima aṕerā kire yi'yurāte mawayuūarijayua simamaka. Nare wayuūabeyurā ṕuri reyatika ṕakaja imarā. ¹⁵ I'suṕaka simamaka Cristore yi'yukate ā'mijīaiki ṕuri kire jārimaji ṕakaja kime, Tuṕarāte iamaka. Suṕabatirā "Po'imajare jārimaji ōñia imajīṕarūkimarīkaja kime", ārīwārūrā mija ime. ¹⁶ Ikuṕaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka ōñurā imarī, "Mare wayuūaiki kime", ārīwārūrā maima. Sōñurā imarī, i'suṕakajaoka aṕerā kire yi'yurāte wayuūawa'ri mareyarāka rō'ōjīrā jērāika nare jeyobaabarakā maimarijariye'e. ¹⁷ Aṕeroka, kikoyiaja ba'irījia rikaiki, "Tuṕarāka rīrākibiritiiki ñime", ārīriṕotojo Jesure yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaabeyuka kima simamaka i'suṕaka kērīkoṕeika ṕakirika oyiaja kiro'si jayua. ¹⁸ Wātaka ñoñurā, rita jia aṕerāte wayuūariṕupakirī imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirākapi takaja nare mawayuūakoṕejiika ṕuri jiamarā sime.

Jesure yi'yurā imarī Tuṕarāte kīkibekaja imarika

¹⁹ I'suṕaka nare wayuūariṕupakirā imarī, nare jeyobaarijayurā nime. Suṕa imarī "Tuṕarāte rita wājia bojaka yi'ririJayurā maima", marīwārūrījayu. I'suṕaka simamaka Tuṕarāte iaike wājītāji kīkirimarāja maimarijayu. ²⁰ "Tuṕarārika bojariroka jia yi'ribeyurā yija ime je'e", maṕuṕaka āñuaja ba'iaja maṕuṕarirākareka, "Jia Tuṕarāka maimabesarāñu je'e", marīṕuṕajoarijayu. Ba'iaja maṕuṕayua simako'omakaja, saṕemawa'ribaji mare wayuūaiki Tuṕarāte ime. Suṕabatirāoka maimarijayuakaka ritaja ōñuka kime. I'suṕaka imaki imarī, ba'iaja maṕuṕayuareka mare jeyobaawārūiki kime. ²¹ Yijeyomarā, mija ā'mitipe. Moñu ṕakaja ba'iaja maṕuṕaribesarākareka, kīkibekaja maimarijarirāñu Tuṕarāte iaike wājītāji. ²² Suṕabatirāoka Tuṕarāte āñua yi'riwa'ri kiyapaika ṕakaja baairā maimamaka, kire majēñeika ṕoto mayapaika ṕakaja mare kiyi'rīrāñu. ²³ Mija ā'mitipe, ikuṕaka Tuṕarāte mare jā'meka: "Yimaki Jesucristore yi'ṕaraka mija imarijape. Suṕabatirā mijare

kijä'meka upakaja wayuüabu'abaraka mija imabe." ²⁴ I'supaka kērīka jiyipupaka örīrijayurā pūri Tuparāte yapaika upakaja kika I'rātiji pūpajoirā imarī rīrākibiritiirā imarā. Espiritu Santore mare kiña'ajāēka simamaka, i'supaka maima moñu.

4

“¿Yaje rita Espiritu Santore jeyobaaikapitaka nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia mija ā'mitiririjape

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Tuparā oka bojājirimaja yija ime Espiritu Santore yijare jeyobaamaka”, āñurāte mija pō'irā etarāñu. I'supaka napakā'ā “¿Yaje rita oka Espiritu Santore nare jeyobaaikapī nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia nare mija ā'mitipe. “Pakirimaju nimarākareka nare mayi'riberiyē'e”, ārīwa'ri i'supaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rīkimarāja pakiriwārōrimajare ime. ² “Maṗo'ia upaka kipo'ijirirā ika wejeareka Tuparāte pūataekaki kime Jesucristo”, āñu wārōrāñurāte pūri “Rita oka, Espiritu Santore jeyobaaikapitaka jairā nime”, nareka mija ārīwārūñu. ³ Aperimarā pūri i'sirokapī wārōbeyurā imarī, Espiritu Santore jeyobaaikapimarā wārōirā nime. I'supaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wārōrimaja imarī. I'supaka simamaka “I'supaka ima wārōrimajare imarāñu”, āñu örītīkarā mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'supaka ima wārōrimaja”, ārīwa'ri mijare yibojayu.

⁴ Mija ā'mitipe wātaka ñoñurā. Tuparārirā mija ime. Supabatirā pakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanāre pakirīka wārōrimajare jeyobaako'omakaja I'rāpē'rōtorāja nare mija baayu Satanāre tērīwa'ribaji oñuka kimamaka Tuparā. ⁵ Tuparāte yapabeyumiji wārōrimaja pūri pō'imajare waṗuju pūpajoirokapiji wārōirā. I'supaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayu Tuparāte örīberīwa'ri. ⁶ Maa pūri, Tuparārirā maima. I'supaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuparāte yiyurā pūri. Tuparāte yiribeyurā pūri, mawārōrijayua ā'mitiripe'yoirā. Supa imarī nawārōika ā'mitiritirā, “Ika rita bojariroka sime. I'sia pūri waṗuju pakirimajaroka sime”, ārīwārūrā maima.

Mare wayuüarimaji Tuparāte ime

⁷ Mija ā'mitipe yijeyomarā, mawayuüabu'arijariye'e, aṗerāte mare wayuüarjērijayuki Tuparāte ima simamaka. Supa imarī wayuüabu'arijayurā nime Tuparā makarā, supabatirā jia kire oñurā nime. ⁸ Pō'imajare wayuüarimaji Tuparāte imamaka, wayuüabu'abeyurā pūri kire örībeyurā nime. ⁹ Ikuṗaka Tuparāte maro'si baeeka mare wayuüawa'ri: Kimaki I'rīkaja imakiteje maro'si kīpūataeka oñia maimajiparū ārīwa'ri. ¹⁰ Ikuṗaka sime aṗerāte wayuüarika: Tuparāte mayapaika upakamarā sime. Ikuṗaka sime, Iakōri'je: Tērīrikaja mare wayuüawa'ri Kimakire maro'si Tuparāte pūataeka kireyaekapi ārīwa'ri ba'iaja mabaaike ye'kariaokaro'si.

¹¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, i'supaka Tuparāte jimarā mare wayuüatiyaeka simamaka, mawayuüabu'ajñu maaoka. ¹² Maki imabeyuka Tuparāte Iaike. I'supaka simako'omakaja mawayuüabu'ajikareka kika I'rātiji pūpakirā maima. Supabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu. Supa imarī kire yapatiyarīji yapairā majayu. ¹³ Tuparāte Espiritu Santore mare ña'ajāēka simamaka, “Kika I'rātiji pūpakirā maima, supabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu”, ārīwārūrā maima. ¹⁴ Supabatirā yija Iaeke mirāka mijare yija bojaerā baayu. Ritatojo wejeareka imarāte tāārimaji imarūkikaro'si Kimakire maro'si pūataekaki Mapaki. ¹⁵ “Tuparā Maki kime Jesús”, āñurā pūri, Tuparāka I'rātiji pūpakirā nime. I'supakajaoka naka kime kiro'si.

¹⁶ Tuparāte mare wātaka koritiirā imarī, mare kiwayuüaikakaka yiririjayurā maima.

Mija Iabe: Pō'imajare wayuüarijayuka kime Tuparā. Supa imarī, kiupakaja aṗerāte wayuüarjayurā pūri, Tuparāka I'rātiji pūpakirā nime, supabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu. ¹⁷ I'supaka imarā imarī, Tuparāte yapaika upakaja pō'imajare wayuüairā majayu. Supa simamaka pō'imajare kiwā'marāñurāmi seyarāka ṗoto “Ba'iaja mare kibaarāñu je'e”, ārīwa'ri kīkibekaja maimarāñu, Jesucristore imarijarika upakaja o'ōrā maimarijayua simamaka. ¹⁸ Tuparāte yapatiyarīji yapairā imarī kire makikibesarāñu. I'supaka imawa'ri kire makikirūkia imakopeika I'rāpē'rōtorāja mataayu. “Ba'iaja yibaaika waṗa ba'iaja Tuparāte yire baarāñu je'e”, ārīpūpajoirā pūri sarupu kīkibaraka ba'iaja pūpayurā. “I'supaka nima-maka jia kire yapatiyarīji yapabeyukajirā nime ruṗu”, nareka marīwārūyu.

¹⁹ Mamarīji Tuparāte mare wayuüa' mutika simamaka, kire, supabatirā pō'imajareoka yapatiyarīji yaparijayurā maima maaoka. ²⁰ “Tuparāka rīrākibiritiiki ñime”, ārīriṗotojo, aṗika kire yiyukate Iarīpe'yoiiki pūri pakirimaji kime. Wāārō'ōrā imarāte wayuüabeyuka pūri, wāārō'ōrāja imabeyuka Tuparāteoka yapawārūbeyuka kime. ²¹ Ikuṗaka Tuparāte mare jā'meka: “Yire mija yaparākareka Jesūre yiyurāteoka mija wayuüabe.”

5

Tuṕarā makarā imarī, kiyapaika upakaja baarijarirūkirā maimē

¹ “Mare kitāāerā Tuṕarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri sayi'yurā ṕuri Tuṕarā makarā nime. Supabatirā Maṕaki Tuṕarāte yaṕatiyarīji yaṕairā imarī, kire yi'yurāteoka nawayuūayu. ² I'supaka simamaka Tuṕarāte yaṕawa'ri i'supakajaoka kijā'meika āñu upakaja yi'riwa'ri “Kire yi'yurāte wayuūarūkirā maimē”, marīwārūrijayu. ³ Tuṕarāte jā'meika yi'yurā imarī, “Tuṕarāte yaṕatiyarīji yaṕarījayurā maimē”, marīwārūyu. Supabatirāoka “Kijā'meika ka'wisitakamarīaja sime”, marīwārūyu. ⁴ I'supaka mañu Tuṕarā makarā imawa'ri, wejearitorāja ima ba'iaja baarimijikaka ĩrāpē'rōtorāja mataarījayu. I'supaka ba'iaja baarimijikaka nabaaika upakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Supabatirā “Tuṕarā Maki kime Jesús”, āririjayurā imarā, wejeareka ima ba'iaja baabeyurā.

“Yimaki Jesúre ime”, Tuṕarāte ārika

⁶⁻⁸ Ō'ōrā kimaeka ṕoto maekarakaba'ikaka kireka ōriwa'ri “Tuṕarāte ṕūataekaki kime Jesucristo”, mañu. Mamarī, okoapi Jesucristore kiruṕuko'a jūjerūjeka. Supabatirāoka sabe'erō'ōṕi yaṕua tetaekareka riwejurubarakā kireyaeka. I'supakajaoka rita āñuka imarī, “Tuṕarā Maki kime Jesucristo”, Espiritu Santore mare āririjayu. Ika maekarakaba'i ōñurā imawa'ri, “Tuṕarā Maki kime Jesucristo”, marīwārūyu. Jesúre kiruṕuko'a jūjerūjeka, supabatirā yaṕua tetaekareka kiriwejurueka, Espiritu Santore mare bojarījayua maekarakawāme imariṕotojo ĩrātiji oiyaja sabojayu. ⁹ Ṕo'imajare mare āñua yi'rirūkia oiyaja sime. I'supaka simako'omakaja “Yimaki kime ĩt”, Tuṕarāte ārikaroka takaja ima saṕemawa'ribajirā mayi'rirūkia. ¹⁰ Tuṕarā Makire yi'yurā ṕuri, “Kimakireka Tuṕarāte bojaeka rita sime”, āriwa'ri naṕupakarā sōñurā nime. “Tuṕarā Makimarīka Jesúre ime”, āñurā ṕuri Tuṕarāte kireka bojaeka yi'ribeyurā nime. I'supaka āñurā imarī, “Waṕuju ṕakirika sime ‘Yimaki Jesúre ime’, Tuṕarāte āñua”, narīrijayu. ¹¹ Mija ā'mitipe, ikupaka sime Tuṕarāte kireka bojaekakaka: Kimakipi āriwa'ri ōñia mare kimajiparūjeka. ¹² Tuṕarā Makika ĩrātiji ṕupakirā, ōñia kika imajipatiirā imarā. Kika ĩrātiji ṕupamarīrā ṕuri kika ōñia imajipabeyurā.

Bojajibaraka ṕiyia Juanre naro'si o'oea

¹³ Tuṕarā Makire yi'yurā imarī, kika ōñia imajiparā mija ime. I'sia jia mija ōñaokaro'si ika ṕaṕera o'otirā mijaro'si yipūatayu.

¹⁴ I'supaka simamaka jia kika ĩrātiji ṕupakirā imarī “Tuṕarāte yaṕairokaṕi kire majēñerākareka, mare kiā'mitiripēarāñu”, āñurā maimē. ¹⁵ “Mare ā'mitiripēaiki kime Tuṕarā”, āñurā imarī, “Kire majēñeika upakaja mare ja'ataiki kime”, āriṕupajoairāoka maimē.

¹⁶ Ikupaka sime aṕea: ĩrika Jesúre yi'yuka, mija watopekakaki imariṕotojo ba'iaja kibaaika mija ĩarākareka, Tuṕarāte kiro'si mija jēñeñibe. Ba'iaja jūarūkiwaṕa imakopeikareka Tuṕarāte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'supaka kiro'si mija baarāka. I'supaka kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuṕarāte kire wayuūarāñu ate jia kika kimaokaro'si. Aṕeba'i ba'iaja baarika ima, sawaṕa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkia. I'supaka ĩriate baarākareka, “Kiro'si Tuṕarāte mija jēñeñe”, mijare āriṕbeyuka yi'i. ¹⁷ Ritaja ba'iaja mabaaiika jiamarīa oiyaja ima Tuṕarāte ĩaika wājitāji. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaiika simaupatimarīa sime Maipamakire imarō'ō mare tá'terūkia.

¹⁸ Ikupaka moñu: Tuṕarāmakarā imarī ba'iaja baarījaribeyurā maimē, Tuṕarā Makire mare ĩarīñua simamaka. Suṕa imarī Satanāre ba'iaja mare baarūjewārūbeyu. ¹⁹ “Tuṕarā makarā maimē”, āriwārūirā maimē. Kire yi'ribeyurā ika wejearitatorjoreka imarāte ṕuri ba'iaja Satanāre baarūjerījayu. ²⁰ Mía je'e, ikupakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarā Tuṕarā Makire ṕo'ijirika. Supabatirā Tuṕarā imatiyaikite moñaokaro'si mare kiōriwārūrūjeka. Supabatirā Kimaki Jesucristoka ĩrātiji upakaja ṕupakirā imarijayurā imarī, Tuṕarāriarāoka maimē. Ikiji Tuṕarā kime, supabatirā ikijiooka kime mare ōñia imajiparūjeiki. ²¹ Yijeyomarā, i'supaka kima ōñurā imarī, waṕuju ṕo'imajare baṕo'ijjaeka mija yi'ririjaria'si.*

I'tojirāja sime ruṕu.

* 5:21 Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārūñuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika paerareka o'oeka bojaika ikuparō'ōpiji imarūkiakaka. I'supaka imarūkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare saki-bojaokaro'si. Supa imarī ángelte yipō'irā kipūataeka yire sakiōrīwārūrūjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi' Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjīrāja yibojayu, saɓemawa'ribaji pañakarāja ɓawa'ri ɓakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire ōrīrūjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarī ika ñañu bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñurāoka jia jījimaka imarijarirāñurā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaeakarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā Īpotēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririɓaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarī Tuparā, Jesucristo, Espiritu Santopitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarū, jia naka mijare imarūjewa'ri. Bikija imara'aekaki imariɓotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajī imajiparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jā'meruɓa wājītājī imarijayurā Īpotēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja ōripataiki kime ārīrikopakaja i'supaka kiwājītājī nimarjayu. Supabatirā Jesucristo imaki Kipakire āñu upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarī, reyariɓotojo ōñia kijariɓe'rika ate. I'supaka kibaaū'muekapi ārīwa'ri rīkimarāja reyariɓotojo sabe'erō'ō ōñia jariɓearāñurā ate. Supa imarī ritatojo wejeareka ĩpamarāre jā'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubarakā kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapaokoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijā'merūkīrāro'siji maimarāñu. Supabatirā kurarāka upakajaoka Kipaki Tuparāte yaɓaika upakaja baarimaja maima. Supa imarī, "Ritaja ĩpamaki imarī dika jariwa'rīrimarīaja jā'mewārūpataiki kime. I'supaka kimamaka aɓea ima pemawa'ribaji jīitakaja jiyiɓupaka morīrūkika kime", āparaka jījimaka kika maimarijarirāñu. I'supaka oyiaja imarijarirūkikaro'si simarū.

⁷ Ikupaka imarūkiaoka jia mija ōrīrijape, ĩakōrī je'e: Oko ūmaka watopekapi Cristore i'tarāñu. Ritatojo wejeareka imarā, supabatirā kire jāēekarā ɓarijioka ĩapatarāñurā i'supaka imarāka. "Ba'iaja yijare kijūarūjerāñu", ārīwa'ri orirāñurā. I'supaka simarū.

⁸ Ikupaka kibojayu: "Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja ɓo'ijiaekaki imarī. Supabatirā Omega ñañu 'Ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime', ārīrika sime. Ritaja ima tēriwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariɓotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirā yi'ijioaka imaki imajiparijarirūkika", ārīwa'ri Tuparāte bojayu.

Juan, makārārūñuroka upakapi Cristore kīaeka

⁹ Yi' Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarī. Mija upakaja Tuparāte yire jā'mērūkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarī, mija upakajaoka ɓo'imajare yire ba'iaja jūarūjeriyayu, Maiɓamakirirā upatiji i'supaka oyiaja jūarūkīrā maima simamaka. I'supaka jūariɓotojo Jesucristore ā'mitirīɓeaiiki imarī, sayirakajepāāyu. Supa imarī Patmos wāmeirō'ō jūmurikarā yire nataarape Tuparārika bojariroka yibojarapaka ɓareaja wēkomakareka ñimaokaro'si. ¹⁰ Domingorīmi Tuparāte jiyiɓupayeebaraka ñimarapaka ɓoto, Espiritu Santorikapi yire ña'ajāēekaki. Ikuparō'ōpiji makārārūñuroka upakapi yire kīarūjerape. I'supaka ñimarapaka ɓoto yipēterō'ōpi tromɓeta naɓuɓuika jājia okaayurō'ōjīrā jājīrokapi ĩrīkate jaimaka ña'mitirape. ¹¹ Toɓi mae ikupaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaika ĩperarā samio'obe. Supabatirā Asiaka'iarā Jesúre yi'yurā Īpotēñarirakawejeareka imarāro'si samīɓuatabe. Ikupaka wāmeika sime wejea samīɓuatarūkīrō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatura, Sardes, Filadelfia, supabatirā Laodiceakarā nime,— kērīkorape.

¹² Torājīrā mae "¿Maki torā yire jaiki?", āparaka jorowa'ri yiyoirape kire ĩarika yaɓawa'ri. Yoīrā baakōrī Īpotēñarirakabi ɓeritēria yaaboaika orokaka baaeka imamaka ñiarape. ¹³ Supabatirā sawatopekarā ĩrika ɓo'imajī upaka toikite imarape. Kijarirooka saya upaka ima kiūɓusikarō'ōjīrā ñoaka jāāiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kīkārīmaki wājītājī jāāɓiaekaki kimarape. ¹⁴ Supabatirā kiruɓuko'a kiruɓu boitaka sōirape. Kīñakoa ɓuri ɓeka jū'rēika upaka ōirapaka. ¹⁵ I'supakajaoka kiū'ɓua bronze najoeika ɓoto ya'taika upaka sōirape. Kijaika āta jājia we'rīrikaika upaka okaarapaka. ¹⁶ Supabatirā kipitaka

* 1:4-5 Siete espíritus † 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

ritapē'rōtopi ĩ'potēñarirakamaki tā'pia kirikarape. Kirijokopeapi ĩ'papē'rōtowā'taja opijieka sara wararapaka. Kipema jittakaja aiyate yaaika upaka ñirapaka.

¹⁷ Torājirā mae kire ĩakopekaja kiwājittāji ña'rītirā, jaiberijika, rī'meberijika yijarape. ĩ'supaka yibaamaka kipitaka ritapē'rōtopi yire rabetirā, ikupaka yire kērāpe:

—Mikikia'si. Ritaja po'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime.† ¹⁸ Ōñia imajiparūkika ñime, reyariþotojo ñia yijariþerika be'erō'ō aþekurioka reyarūkimarika ñima simamaka. ĩ'supaka imaki imarī, nareyaikareka po'imajare e'etorirūkika ñime ñia nimajipaokaro'si. Supabatirāoka topi nare ja'ajiyerūkimarika ñime. Supa imarī reyaeka mirāte imarō'ō kopereka wierimajiji ñime,— yire kērāpe makārārūñuroka upakapī yipō'irā pemakotowiritirā.

¹⁹ ĩ'supaka yire ārīweatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, ñamajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe.

²⁰ Mia, ritapē'rōto ĩ'potēñarirakamaki tā'pia yirikaika ĩaripotojo, “ĩ'supakaro'si simekā'ā”, ārīwārūbeyuka mime. Ikupaka imarūkiaro'si ĩ'supaka sime: ĩ'potēñarirakamarā tā'pia miaika ima ĩ'potēñarirakawejekarā yire ā'mitiripēarimajare imaruþutarimajare ārīrikopakaja. ĩ'supakajaoka sime þeritērā yaaboaike miaika. ĩ'potēñarirakawejerā yire yī'yurāte ime ārīrikopakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaeakarāro'si þapera o'otirā Juanre þūataeka

¹ ĩ'tojirā, yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

—Éfesoreka imaki yire ā'mitiripēarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “ĩ'potēñarirakamarā tā'pia rikaiki, ĩ'sarakatērōka þeritērī watoþekarā turitapaki imarī ikupaka yibojoyu: ² Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijauya ññuka ñime. ĩ'supaka simamaka, po'imajare yire yī'ririka yapawa'ri mija ka'wisijayua. ĩ'supakajaoka aþerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yī'ririþa'atabeyua jia ññoña sime. ĩ'supakajaoka ‘Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime’, ĩ'rārimarāre ārīþakiko'omakaja, ‘¿Yaje rita nañu?’, āñurā mija ime. Supa imarī nabaarijauya jia ĩawārūtirā, ĩ'supakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, ‘Waþuju þakibaraka ba'iaja baairā nime’, mija āñua ñorīþataika sime. ³ ĩ'supaka imarijaurā imarī, aþerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitiripēariþa'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijauyareka wayuþiþekaja sarakajepāārijaurā imarī, yire mija yī'yua ja'atabeyurā mija ime. ⁴ ĩ'supaka simako'omakaja mamaritaka yire yī'riū'mubaraka yika mija rīrākibirapaka upakamarīa imarā mija jayu mae. ĩ'supaka simamaka mijaka jia jījimaka imabeyukajika ruþu yī'i. ⁵ Supa imarī, yika rīrākibiriwa'ri jia yire mija yī'riū'murapārō'ō þupape'ritirā, ‘Jia mika yija imarapaka upakamarīa yija jayua ba'itaka sime’, āñurā mija jaþe. Supa āþaraka mamarī yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. ĩ'supaka mija baabesarāka no'ojīrāmarīa mija þeritērīa yaaboabaraka imakopeika mijareka se'marī yetarāñu. ĩ'supaka yibaarākareka yire jiyiþupayeerimajare rērīrijaribesarāñu torā mae. ⁶ Mae mijare ñañu, jia yika mija imarapaka upakamarīa jaurā imariþotojo ĩ'rāba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaítas tatarāte ba'iaja baaika mija ĩariþe'yoika jia sime. ĩ'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yī'paraka imarijaurā. Jia samija ñrīþūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitipe. Ba'iaja nabaakopeka naja'atayu Satanāre ĩ'rāþē'rōtorāja baairā. ĩ'supaka baarāñurāte Tuþarā rioñe'metāji ññoñoyapurika nare yiji'arāñu”, ārīwa'ri mio'obe,— yire kērāpe makārārūñuroka upakapī yire pemakotowirapakī.

Esmirna wāmeika wejeareka imaeakarāro'si þapera o'otirā Juanre þūataeka

⁸ Saþemajirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Esmirna wejarā yire ā'mitiripēarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ritaja po'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime. Yī'ijioke imaki reyariþotojo ñia jariþerikaki. ĩ'supaka jarikaki imarī ikupaka mire ñañu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarīa mija jūarijauya ññuka ñime. Supabatirā wayuoka baairā mija imaoka ñorīþataika sime. ĩ'supaka mija ima simako'omakaja Tuþarāte mijare saja'ataekapī ārīwa'ri, imatiyaika rikairā mija ime. ĩ'supakajaoka ‘Judiorāka imarī, Tuþarāritatakaja yija ime’, āþaraka, ‘Ba'iaja baarimaja nime’, āþaraka mijareka kē'rājairimajareoka ññuka ñime. ĩ'supaka nabaayu Tuþarāte yī'riberiwa'ri Satanāre yapaike upaka baarijaurā imarī. ¹⁰ Wēkomaka imariwi'iarā ba'iaja mija jūarijarirāka kikibekaja mija imabe. ĩ'supaka Satanāre nare þupajoarūjemaka ĩ'rārimarāre torā natarāñu. Yire mija ā'mitiripēaika mija ja'atarika yapakopewa'ri ĩ'supaka mijare kibaata'arāñu ĩ'þapitarakarāmirō'ōjirā. ĩ'supaka

† **1:17** La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

jüariþotojo mijare najããrãkarð'ðjãrãoka, yire mija ã'mitiripëarija'ata'si. I'supaka samija rakajepããrãkareka, 'Õña imajiparükirã nimarü', mijareka ñarirãñu. ¹¹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yì'paraka imarijayurã. Jia samija ðripüariyapaye'e, Espiritu Santore yire jey-obaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja jüariþotojo yire ã'mitiripëabaraka imarijayurã þuri, ba'iaja jüarika tiyibeyurð'orã yipüatarãñurãka a'rirükimarirã nime", ãriwa'ri mio'obe, — yire þemakotowirapakire mijare bojayu.

Pérgamo wãmeika wejeareka imaeakarã'o'si þapera o'otirã Juanre þüataeka

¹² Torãjãrã ate yire þemakotowirapakire ikupaka yire ãrãþe:

—Pérgamo wejarã yire ã'mitiripëarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Mia je'e ikupaka ñãñu I'þapë'rõto opika sara rikaiki imarí. ¹³ Ritaja mija imarijayua ñiaika simamaka, Satanãre jã'meirð'orã mija imaoka ñoripatayu. Torã imariþotojo yire yì'riwa'ri Satanãre ã'mitiripëabeyurã mija ime. Mia je'e, torã jia yire yì'riwa'ri Antipã wãmekite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najããeka. I'supaka tokarãre kire baako'omakaja yire mija yì'yua ja'atabeyurã mija imarape. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwãrðekamijikaka yì'yurãte ã'mitiripëarijayurã nime I'rãrimarã mija þø'irã. Supa imarí jïjimaka mijaka imajaka imabeyukajika yì'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wãrðekamijikaka: 'Israelkarãre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaako'omakaja' si: "Jërãka jiyeka jiyipupaka ðriwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija þãarijayua mija ba'arãka marã imabeyua. I'supakajaoka yija tã'omaja rømitikaka mija yapaika upakaja mija wã'imarikopebe", ãriwa'ri Balaamre kire wãrðeka. Bikija Israelkarãre Balaamre wãrðeka yì'riwa'ri ba'iaja nabaakea. I'supakajaoka I'rãrimarãre mija watoþekarã ba'iaja baarijayu Nicolaitas tatarãte wãrðika yì'riwa'ri. ¹⁶ I'supaka simamaka 'Pakirimajaroka ã'mitiripëawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare ãribeyurã mija imarãkareka no'ojãrãmarãja mija þø'irã yeyarãka þoto yirijokopearã sara imãþi ba'iaja nare yibaarãñu sana'mitiripëarija'atabepakã'ã. ¹⁷ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yì'paraka imarijayurã. Jia samija ðripüariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja nabaika ja'ataeka imarãte þuri ba'arika maikoribeyua manã wãmeika yiji'arãñu. Supabatirã äta boia mamaka wãmea sarã o'oeaka ima nare ñijirãñu, so'oeaka marãoka ñawãribeyua simarãñu. I'supaka simako'omakaja se'etorirãki I'rãkaja sãawãrãrãki", ãriwa'ri mio'obe, — makãrãrũñuroka upakapi yire þemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wãmeika wejeareka imaeakarã'o'si þapera o'otirã Juanre þüataeka

¹⁸ Topi ikupaka makãrãrũñuroka upakapi þemakotowirapakire yire ãrãþe ate:

—Tiatirãrã yire ã'mitiripëarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka o'otirã miþüatabe: "Þeka jürëika upaka yiñakoa ya'taiki ñime. I'supakajaoka, bronze najoemaka saya'taika upaka saya'tayu ñu'þua', yì'i Tuþarã Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baaiika ðripataiki ñime. Supa imarí 'Po'imajare wayuãrimaja, supabatirã yire ã'mitiripëairã nime', mijareka ñarirãjaju. I'supakajaoka ritaja aþerãte mija jeyobaika ðripataiki ñime. Yire ã'mitiripëairã mija imamaka, ba'iaja aþerãte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ã'mitiripëaika ja'atabeyurã mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarã yire nayi'riü'murapaka þemawa'ribaji jia baairã nime', mijareka ñãñu. ²⁰ I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijayu: I'rãko rømo Jezebel wãmekote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore ãþekaja wiriwirikã'ãja kore mija ã'mitirikopeyu. Supa imarí mijaka jïtakaja jïjimaka ñimabeyukaji ruþu. Mia je'e ikupaka kørirãjaju: 'Tuþarã'o'si jãijirirømojo ñime.' I'supaka imako imarí 'Aþerãka mija yapaika upakaja mija wã'imarikopebe. I'supakajaoka jërãka jiyipupayeewa'ri sapð'irã wa'iro'si ri'ia napããika mija ba'akopejika', ãþaraka kobojapakirijaju. I'supaka kðpakã'ã ã'mitiritirã, rukubaka þupajoairã jariwa'ri, yire yì'yurãte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yapawa'ri, yita'akoperape ruþu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowã'imarirãjaju ja'atariyapabeyuko koime. ²² Mia, i'supaka koima simamaka, 'Jimarã wãmarã jaritirã, kokãrãþeyurükireka ba'iaja kojüapeyurãñu', koreka ñãñu. Supabatirã koka wã'imarirãjayurã upatireje i'supakajaoka yibaarãñu i'supaka ima ja'atabekaja nimarãkareka. ²³ Supabatirã kowãrðika ã'mitiripëawa'ri i'sirokapi imarijayurãteoka yiriataþatarãñu. I'supaka yibaarãka ñarãrã, 'Ritaja maþupajoika ðripataiki kime', yireka narãwãrãrãñu ika wejeareka yire yì'yurã upatiji. Supabatirãoka 'Maimarijayu upakaja, tãrãrika ima, þemakapañakaja imaoka mare sakiwapajaiyu', mija ãriwãrãrãñu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarã I'rãrimarã þuri kowãrðika ã'mitiripëabeyurã. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka ðribeyua', ãriwa'ri þakirirðmore wãrðika ã'mitiripëarimajare mijare bojako'omakaja samija ã'mitiriripe'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', narãþakiyu Satanãrika simako'omakaja. I'supaka ima ã'mitiriripe'yoirã mija imamaka aþea mijare jã'mebesarãki yì'i. Mae mijare ñarãrã baaiika upakatakaja mija imarijape. Mia je'e: Yipe'rietarükia ta'abaraka jia yire ã'mitiripëarija'atabekaja mija imarijape. ²⁶⁻²⁸ Yire ã'mitiripëarija'atabekaja,

supabatirā ōñia nimatiyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurāte ikupaka ñarirāñu: 'Ritaja wejeakarāre mijā'mebe', Yipakire yire ārīka upakaja, 'Ritaja wejeakarāre jā'meirā mija imarāñu', nare ñarirāñu. I'supaka simamaka Tuparāte yiririyapabeyurā ritatojo ika wejeareka imarāte wā'imakaja mija riatarāñu. Supabatirā yire ā'mitiripēarija'atabeyurā mija imamaka, wārīrika ru'ara'aerā baaika poto tā'pia ōaika mijare yija'atarāñu 'Ba'iaja baarika tēñurā nime', ārīwa'ri. ²⁹ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yī'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaika'pi yibojaika jia mija ā'mitipe", ārīwa'ri mio'obe,— yire kibojaraḗ.

3

Sardes wāmeika wejeareka imaekarāro'si pāpera o'otirā Juanre pūataeka

¹ I'sia pēmajirā ikupaka yire kērāḗ ate:

—Sardes wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruḗputarimajiro'si ikupaka mio'ōjibe: "I'pōtēñarirakamarā upaka tērīwa'ribaji imatiyaiki Espiritu Santo pūpakapi baarijayuka ñime. Supabatirā I'pōtēñarirakamarā tā'pia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika ōrīpataiki ñime. Mijare iatirā 'Cristore jia yī'yurā nime', pō'imajare mijareka ārīko'omakaja yireka pūri yiyapaika upaka baabeyurā imarī, yire ā'mitiripēabeyurā upakaja mija ime. ² Jia mija pūpajoabe! Yire yī'ribeyurā upakaja mija jayua simamaka, jia pūpape'ritirā yire mija ā'mitiripēabe ate, yire mija yī'yua mija ja'atakoreka. Tuparā ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurā mija ime ruḗ. ³ Supabatirā mamarī yirika bojariroka mija wārūū'murapakakaka jia mija pūpajoape'abe. I'supaka jia sōrīwapu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'supaka mija baabesarākareka, ikuparō'ōpiji karee'erimajire etaika upakaja mija ōrībeyurō'ōpiji mija pō'irā etatirā mijare sayiwapajairāñu. ⁴ I'supaka simako'omakaja, I'rārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'supaka imarā pūri jariroaka ka'imarā jāāirā upaka imarā. Supa imarī 'Ba'iaja baaripe'yoirā imarī, jia boia jariroaka jāātirā yika nimarāñu', ñañua jia sime. ⁵ I'supaka simamaka imarāreje Satanāre I'rāpē'rōtorāja baairāte jariroaka jia boia yijāārūjerāñu. Supa imarī 'Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā', pāpera pūñurā āñua yirū'rēbesarāñu. I'supakajaoka, Yipakire Iarāka wājītāji, supabatirāoka kiāngelrākare Iarāka wājītāji 'Yire yī'yurā nime', nareka ñarirāñu. ⁶ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yī'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaika'pi yibojaika jia mija ā'mitipe", ārīwa'ri mio'obe,— yire kibojaraḗ.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaekarāro'si pāpera o'otirā Juanre pūataeka

⁷ —Topi ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruḗputarimajiro'si ikupaka mio'ōjibe: "Tuparāpi imarijayuka imarī ñañu upakaja baarijayuka ñime. Supabatirā Ipi David imaroyikaki riparāmi imarī, kiupakajaoka Tuparārirāre jā'merimaji ñime. I'supaka simamaka I'rīkate yijā'merūkīrō'ōrā kākaokaro'si kopereka yiwierāka, maki satātewārūberijiki. Supabatirāoka I'rīkate sarā kākakoreka kopereka yitāterāka maki wieberijiki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. Pō'imajare mijare Iaikareka pūri 'Imatiyarimaja nime', mijareka ārībeyurā. I'supaka mijareka nañua simako'omakaja yiwārōeka jia yī'ririayurā mija ime. Supabatirāoka aḗrāte kikiwa'ri 'Jesucristore yī'ribeyurā yija', ārībeyurā mija ime. Mija Iabe, maki mijare jājibaakoreka, kopereka mijaro'si yiwiewyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitipe. Torā imarā pakirika jaibaraka 'Tuparārirā yija ime', ārīripotojo Satanāre yapaika upaka baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka ñamaji mija wājītāji nare yīñukuruḗrāñu mijare najiyipūpayeeokaro'si. I'supaka nare yibaarāñu 'Jesucristore wātairā nime', mijareka nañakaro'si. ¹⁰ 'Ba'iaja aḗrāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabarakā mija imabe', mijare ñarāpaka upakaja yī'yurā mija ime. Supa imarī ritaja pō'imajare ba'iaja jūarijē'rāka seyārāka poto mijare Iarīparaka ñimarijarirāñu. I'tojite ritatojo wejeareka imarāte Iatirā 'Ira imarā ba'iaja jūawa'ri pūpape'ritirā yire ā'mitiripēairā, aḗrimarā pūri jēno'ō bajijayurā', ñarīwārūrāñu. ¹¹ Mia, no'ōjīrāmarā ikuparō'ōpiji eyarūkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamaji jībaji Tuparāte mijare baarāñu. Supa imarī ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki pō'irā yeyarūrēñu. Supa imarī Yipaki Tuparāte jiyipūpaka ōrīriwi'iarā bota ima upaka torā imajiparūkīrāro'si nimarāñu, topi porirūkimarīrā. I'supaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejī'arāñu. Ikuḗpaka sime I'sia: Yipaki Tuparā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, supabatirā mamaka yiwāmea nareka yo'oeakarā nimarāñu. Ikuḗpaka sime: Imipi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yī'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaika'pi yibojaika jia mija ā'mitipe", ārīwa'ri mio'obe.—

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

Laodicea wāmeika wejeareka imaekarāro'si pāpera o'otirā Juanre pūataeka

¹⁴ Torājirā yire pemakotowirapakire ikupaka yire jairape ate:
—Laodiceawejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruṗutarimajiro'si ikupaka mio'ōjibe: “Yi'ipi āriwa'ri Tuparāte pūpajoika upakaja simaokaro'si baarimaji nime. Ritaja nārīka upakaja baawa'ri, wājiroka Tuparāte ima bojarijayuka nime. Supabatirā yi'ipi āriwa'rijioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparāte pō'ijjaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki', āriwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika ḡrīpataiki nime. Yire yi'ririija'atabeyurā mija imako'omakaja, 'jiibaji kika marīrākibipakā'ā jia sime', yireka āribeyurā mija ime. I'supaka imarā imarī, ukurūkia ijitakamaria, supabatirā jijitakamariā upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarā mija imamaka, jiamariā imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerā baayu mae. ¹⁷ Mīa, 'Ritaja Tuparārikakaka ḡrīwārūirā maimē. Supa imarī rikimakaja ba'irījia rikairā upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua', mija āñu. I'supaka mija āriko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ḡrīpūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripēabeyurā imarī. Ba'irījimariā, supabatirā jariromariā, yoibeyurā upaka mija ime mijare nīaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipe, yire yi'rīpēawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija pūpaka ima ja'atitirā, yire mija jēñebe. I'supaka mija baamaka 'Tuparāte yapaika upakaja maimaye'e', āñurā mijare nīmarūjerāñu. Īakōrī je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā upaka yirika imatiyaikakaka mija ḡrīwāpū'arāñu. Jariromariā imarī i'yoa jūarikopakaja jariroaka boia yire jēñetirā sajāāirā upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurā mija imao'aro'si. I'supakajaoka jia ĩakaro'si nakoikoa yapairā upaka kīkirimariā yire mija jēñebe yiṗupajoika ḡñurā mija imao'aro'si. ¹⁹ Mija ā'mitipe. Wātaka nōñurā upatata yokajāamaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'atitirā yire takaja ā'mitiripēairā mija imabe. ²⁰ Mija ĩabe, 'Naka rīrākibiparaka nīmarū', āriwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ā'mitiripēatirā, 'Ā'ā, i'supakaja mika yija imarū', yire āñurāka jia nīmarāñu. ²¹ Supa imarī ba'iaja jūaripotojo yire ā'mitiripēarija'atabekaja imarijayurāte, mabo'ikakurirō'ōrā yire jā'mejeyobaarimaja nīmarūjerāñu. Yīpakire yi'ririija'atabeyuka imarī, kire jā'mejeyobaarimaji nīma upakaja nīmarāñu yika naro'si. ²² Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ḡrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitipe”, āriwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikupaka mabo'ikakurirā Tuparāte jiyipupayeebaraka nīmamaka Juanre ĩaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirā kopereka wieka imamaka nīarape. Sañiarapaka poto trompeta jājia okaayu upakapi yire jaii'murapakite ikupaka yire ārāpe ate:

—Ō'ōrā mi'tabe, nāmaji imarūkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kērikorape.

² Topi mae makārārūñuroka upakapi nīmarapaka poto mabo'ikakurirā Espiritu Santore yire eyarūjerape. Torā eyatirā ĩpi ruṗarikūmuareka* ĩrīkate ruṗamaka nīarape. ³ Āta jaspe, supabatirā cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torā ruṗarapakī. Torā ruṗarapakī wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta upaka ya'taika imarapakī. ⁴ Supabatirā kiruṗaraparō'ōrā ĩrīka pō'imaji baatirā botarakamaki pakiarimarā saya boia jātiirā kiwā'tarā narākuruṗarape ruṗarikūmuapitiyika. Īparimarāro'si simarape ruṗarikūmua. Supabatirā orokaka baaeka bu'ya tuaekarā nīmarape. ⁵ Supabatirā nañe'metāji nīpamakire ruṗarapakūmupi wīpoa yaajiyēika upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jājitaka wīpoa jaika upaka sokaarape. Kiruṗarapaka wājītāji ĩ'potēñarirakabi pēka jū'rēika imarapakā. I'supaka pēka jū'rērapaka Espiritu Santo kopakaja ima simarape. ⁶ I'supakajaoka Tuparā ruṗarikūmuwājītāji riapakiaka jia waria okoika imarapakā.

Supabatirā, botarakamarā maikoribeyu upaka ĩoirā watopekarā kiruṗarape. Napemape'rōtopi, napēterō'ōpioka rīkimakaja nīkokirā nīmarape. ⁷ Mamarī oiū'murapakī yaia león upaka ĩoika imarapakī. Apika imarapakī wa'ibikirāwēko upaka ĩoiki. Kibe'erō'ōjite kimarape pō'imaja pēma upakaja pēmaiki. Piyika imarapakī awapakiaka wiyu upaka imaki. ⁸ Maikoribeyurā upaka ĩoirā nīmarapakā imarī, ĩrōtēñarirakato kajekirā nīmarape. Napō'iareka rīkimakaja nīkoirā nīmarape, nakajerokarō'ōpioka. Īmi, nāmi pāriji Tuparāte jiyipupayeebaraka ikupaka nabayakoyarijau:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka ritaja ima tērīwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariṗotojo, maekakaoka imarijayuka mime. Supabatirā mi'ijjioka imaki imajiparijarirūkika,— āparaka nabayakoyarape.

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un símbolo de autoridad y poder.

⁹ Īpire kiruparikūmua^rā ruḡamaka ĩatirā kire jiyiḡupayeabaraka ikupaka narĩrijayu: —Ritaja ima pemawa'ribajirā jĩitakiji mime. Supa imarĩ mi'ĩ rĩrikaja tēĩrikaja jiyiḡupaka ōrĩrũkika mimarijaju. Jĩitaka mibaayu, — āparaka reyariba'imarĩka imakite na-jiyiḡupayeeyu.

¹⁰ Īrākurimarĩa i'supaka baabaraka nima ḡoto veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā kiwājĩtāji mo'ipāñawa'yurā yerariba'imarĩka imakite jiyiḡupayeabaraka. Supabatirā nabu'ya orokaka baaeka e'etatirā kiwā'tarā ḡāājiyetirā ikupaka kire narĩrijayu ate:

¹¹ —Yija ipamaki Tuparā, mi'ĩ rĩrikaja imaki jiyiḡupaka yija ōrĩrũkika. Supabatirā mi'ĩjioka imaki ritaja ḡo'ĩjiaekaki, miyapaeka upakaja miḡo'ĩjiaeka ritaja imañujua ruḡu. I'supaka simamaka ikupaka ḡo'imajare mire ārĩrijarirũkika mime: “Ritaja ima pemawa'ribajirā jĩitakiji imarĩ, mi'ĩ rĩrikaja tēĩrikaja jiyiḡupaka ōrĩrũkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”, — kire narāḡe.

5

Papera bupeka wierimaji

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩpire kiruparikūmua^rā ruḡarapaki ḡitaka ritapē'rōtopi ḡapera bupeka kirikamaka ñiarape. Saḡemarā, sarokapioka o'oeka, supabatirā ĩḡotēñarirakaba'ĩ ḡapatāteka simarape sareka. ² Topi mae āngel tēĩwa'ribaji imatiyaiki ḡemakotowiritirā ikupaka ārāḡaki:

—ĲMaki imaki Tuparā ñakoareka, ika ḡapera bupeka ḡapatāteka bebetirā sawierũkika?— ārĩwa'ri jājirokapi kijēĩrakoperape.

³⁻⁴ I'supaka kēĩrĩko'omakaja ni'iooka, ĩmirā imaki, ika wejeareka imakioka, supabatirā marokakurikakiooka sawierũkika Tuparā ñakoareka imaberapaki. Īrĩka sĩatirā jairimajire imabepakā'ā ĩawa'ri jimarĩa yorape. ⁵ I'supaka ñimamaka ĩatirā, ĩrĩka ḡakiaiki ikupaka yire bojarapaki:

—I'toĩrĩraja mioritiyibe. Ō'ōrā miyoibe mae. Ō'ōrā ĩrĩkate ime Satanāre tēĩrkiki. León jājika upaka ĩpi marākā'ā mabaaberĩjĩki Judātatarākaki, supabatirā David ĩpi imaroyirekaki rĩparāmi imarĩ, ĩḡotēñarirakakuku ḡapera ḡapatāteka wierũkika kime, — ārĩwa'ri yire kibojarape.

⁶ I'supaka simarapaka ḡoto, ḡakiarimarā watoḡeka, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā watoḡekarā, ĩpi ruḡarikūmua imaraparā'ō'ōrā ĩrĩka Oveja weiwa'yua upaka ĩokite* imarape. ḡo'imajare kire jāāeka kāmia kire imako'omakaja ōñia imakite ñiarape. Supabatirā ĩḡotēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarĩ. Topi ĩ'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espĩritu Santo, tēĩritakire ika ka'ia ĩrākō'rĩmatomarĩa Tuparāte ḡuatayu ārĩrikopakaja simarape kiñakoa. ⁷ Topi mae Tuparā ruḡarikūmurō'ōrā ke'rape ḡapera bupeka e'erĩ. Sarā keyarapaka ḡoto kĩpitaka ritapē'rōtopi Tuparāte kire sĩjirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā, kiwājĩtāji namo'ipāñawa'rape kire jiyiḡupayeewa'ri. Nimarakamarāja baya koyabaraka nabirerijayu arḡa rikatirā, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka saajātarape samajoemaka jia jĩĩjisia ooika. Sanajoeika ũmakaka mi'ĩwa'yua, Tuparāte yi'yurā kire najēñerijayu upakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Supabatirā kiwājĩtāji mo'ipāñawa'raparā ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyua bayakoyaraparā:

—ḡo'imajare mire jāāeka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarā ḡo'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja ḡo'imajatatarāte imabayu upakaja, supabatirā noka ima upakaja jaibaraka imarāte mireyaeka riweapi ārĩwa'ri ba'iaja nabaaiika miwapakoyika, Tuparārirā nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarāka upakaja, Miḡaki Tuparāte yapaika upakaja baairā nime naro'si. Supabatirāoka mi'ĩpi ārĩwa'ri ritatoḡo wejeareka imarāte jā'mewārũkĩrĩ nime. I'supaka simamaka mi'ĩjioka imaki ḡapera bupeka wierũkika, — āparaka nabayakoyarape.

¹¹ Torājĩrā ate, Tuparā ruḡarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ḡakiarimarāre ima ḡēterō'ōpi, narupurō'ōpioka rĩkimarāja āngelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rĩkimarāja majoapataberĩjĩñurā nimamaka ñiarape. ¹² Topi mae jājirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—ḡo'imajare ba'iaja baaikareka nare tāāwa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baaekaki imarĩ tēĩrĩki, supabatirāoka jia wājia ōñuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'rĩmarĩa jā'mewārũki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imarĩ kire oyiaja jiyiḡupayeerũkika kime. Supabatirā “Ritaja ima tēĩwa'ribaji jĩitakiji kime”, ḡo'imajare ārĩrũkika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime, — āparaka jiyiḡupakapi āngelrāke kireka bayakoyarape.

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

¹³ Supabatirā ritaja ðñirā Tuparāte po'ijjaekarā mabo'ikakurirā imarā, ð'ðrā imarāoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watopekārā imarā, okowatopekareka ima p̄ariji jaimaka ña'mitirape. Supabatirāoka Tuparā, Oveja weiwa'yua upaka imakite p̄ariji jiyipupayeebaraka ikupakā'ā nabayakoyarape:

—Īpi kiruparikūmuareka rupakite, kiwā'tarā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerükirā nime. Jiyipupaka mijare ðr̄irijariwa'ri, “Jiitarā mija ime”, ritaja mijare nar̄irijarirū. Ritaja ima pemawa'ribajirā jiitarāja, supabatirā ritaja jā'merimaja imarijayurā mija ime. I'supaka oyiaja simarijarirū,— nareka najaikopakā'ā ña'mitirape.

¹⁴ Topi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirūkia simarū,— botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte ārikorape.

Supa imarī i'tojiteje, ĩpuruparikūmuarā ruparapakite, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarā pakiarimarāre nawājītāji mo'ipāñawa'rape.

6

Īrōtēñarirakaba'i saḡapatāteka ima ḡapera bupeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ð Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarikakuku ḡapera bupeka ḡapatāteka kiwiemaka ñiarape. Torājirā mae, botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākaki w̄ipoa jājitaka jā'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ārāpaki:

—Mi'tabe.—

² I'supaka kēpakā'ā ĩapūtaerā baakōrī, ĩ'rika kawaru boikate i'tarijapakā'ā ñiarape. Kipemārā tuyurapaki tēmuḡāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuparāte kire tuaekaki kima-maka ñiarape. Saḡi āriwa'ri tērimaji imarī, aḡeka'iarā imarāte tēririjari ke'rape mae.

³ Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate aḡekuku ḡapera bupeka ḡapatāteka kiwierapaka ḡoto ikupaka aḡika maikoribeyu upaka imarapakite ārikorape:

—Mi'tabe.—

⁴ I'supaka kēpakā'ā kawaru jū'akite i'tarijapakā'ā ñiarape. Kipemārā tuyurapakite sara ḡo'imajare jāārūkia Tuparāte ĩjikakite imamaka ñiarape. ḡo'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuparāte jā'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparapaka be'erō'ð Oveja weiwa'yua upaka imaki aḡekuku ḡapera bupeka ḡapatāteka kiwierape. I'tojite ate aḡika maikoribeyu upaka imarapakite ārikorape,

—Mi'tabe.—

Torājirā yoirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kipemārā tuyurapaki no'oĵirā rikia jērābaarūkia rikaiiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watopekapi ikupaka sārīkorape kawaru ḡemārā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ĩjiritā kūḡajirīti niñerū sawaḡa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ĩ'rārīmi ba'iraberiwawa ĩ'rāwajojīkaja trigo tōporika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ĩ'rārīmi ba'iraberiwawa maekarakawajojīka cebada tōporika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopitiyika, iyaka ĩ'paba'i ðterikia mirūetarirūjebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka wapaḡā'rīmarā mijarirūjerāñu,— āparaka sajaikorape kawaru ḡemārā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ð, aḡekuku ḡapera bupeka ḡapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ðjite ikupaka piyika maikoribeyu upaka imarapaki ārikorapaki:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ðjite, ḡo'ibosirika jūaiki upaka ĩoika ḡoyaiiki kawarute ñiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ð imarapaki, “Reyaeka mirārate imarō'ð”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka ḡoto ikupaka Tuparāte nare ārikorape:

—Ika wejareka imarā ḡo'imaja pitā'muapi, kēsiaḡi, risirikapi, makaḡoyamajakapioka mija jāāḡapatabe. I'supaka baawa'ri ritaja ḡo'imajare botarakario'ro ḡibatirā ĩ'rāo'ro ḡurirāñu,— kērīkorape.

⁹ Torājirā ate aḡekuku ḡapera bupeka ḡapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka ḡoto joeĳiritērī wā'tarā najāāekarāte imamaka ñiarape. I'supaka torā nimamaka ñiaraparā ðña nimaeka ḡoto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitiripēabeyurāre jāāekarā nimarape.

¹⁰ ĩ'rā mae jājirokapi ikupaka ārāparā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩ'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarijayuka imarī, meñu upakaja baaiiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka

Īatirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merīrūkia, ĩno'oĵirā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua?— kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kĳirape. Nare sĳitirā,
—Jajua baabekaja mĳa imabe. Aperā imañujurā ruṗu mĳa upakaja yimajaroka bojarimaja. Saṗi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jāārūkirā nime,— Tuparāte ārāpe.

¹² Torājirā ate, aṗekuku ṗaṗera buṗeka ṗapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarō'ōĵite jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka ṗoto imikaki aiyate ta'sikā'āja ririw'raṗe. Supabatirā ñamikaki jū'aitakaja riwerō'ōĵirā jarapaki kiro'si. ¹³ Supabatirā tā'pia ka'iarā jūjirapaka, rikimaka hĳuerarika wīrōa baepatemaka jūjika upaka. ¹⁴ Torājirā mae wejeṗema ñe'metājirā ta'ritatirā sarirape. I'toĳteje ṗusia, jūmurika imakoṗeikaoka aṗerō'ōrā oyiaja Tuparāte wiataṗatarape. ¹⁵ I'supaka simamaka āta wi'iarā, ṗusiareka āta watoṗekarā ṗo'imajare ru'raṗe. Īṗarimarā, supabatirā jā'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, supabatirā aṗerāro'si ba'iraberimaja, aṗerāro'si ba'irabeĳibeyurāoka, sareka naru'rikākarape. I'supakajaoka rikimaka niñerū rikairā, wayuoka baairāṗitiyika ritaja ṗo'imajare sarā ru'raṗe. ¹⁶⁻¹⁷ Supabatirā ikupaka ṗusia narāpe mae:

—Yĳare mika'ratātebe ĳi ṗuṗarikūmarā ruṗarapakite yĳare ĳatōṗokoreka. Supabatirāoka Oveja weiwa'yua upaka imakite ba'iaja yĳare jūarūjekoreka. Kopakaja i'supaka ṗo'imajaro'si imarūkirimi yĳare seyayu mae. I'supaka simamaka ni'ioka sareka ru'riwārūbesarāki,— āṗaraka ṗusia najairape.

7

144,000 rakamarā Israel ka'iakarāre Tuparāte ĳarīrāñu

¹ Torājirā mae botarakamarā āngelrākare ñiarape. Ī'rika jā'ātipē'rōtopi rikamarapaki. Aṗika wayeruṗitikapĳi, aṗika rikamarapaki wejerīrikapĳi. Supabatirā aṗika aṗepē'rōto wejerīrikapĳi rikamarapaki. I'supaka rikamaritirā wīrōa riabo'i, yaṗubo'irā, ka'iarā baekoṗeikaoka nabaetiyirūjerape. ² Torājirā aṗika āngel jā'ātikapĳi i'tamaka ñiarape, Tuparā, oñia imajiparimaji wāmea kio'oĳi'arūkia* rikatirā. Supabatirā aṗerā āngelrāka riapakiaka, ka'ia Tuparāte ba'iaja baarūjekarā ṗo'irā etatirā jājrokapĳi ikupaka nare kērāpe:

³—Yaṗua, riaka, ka'ia mĳa bitata'si, Tuparāte yaṗaika upakaja baarimaja kū'arā kiwāmea yĳa o'ōĳi'arāñu ruṗu. I'supaka nare yĳa baarāka be'erō'ōṗi ṗuri, samĳa bitataṗuarāñu,— nare kērāpe.

⁴⁻⁸ Torājirā mae,

—Nimaṗatĳi ṗuri 144,000 rakamarā nime Israelkarā Tuparā wāmea yĳa o'ōĳi'arūkirā,— sārĳkorapaka ña'mitirape.

Ā'mitirikōrĳi je'e: ikupaka wāmeirā nimarape ĳ'ṗoū'ṗuarāe'earirakatata imarapārā: Judā imaroyirekaki tatakārā doce mil rakamarā imarapārā. Toṗi aṗerā ĳ'siarakamarā oyiaja nimarape ikupaka wāmeirā:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Isacar,
Zabulón,
José,
Benjamín

Ī'ṗoū'ṗuarāe'earirakatata nimarape. Ī'rātata upakaja doce mil rakamarā nimarape.

Rikimarāja saya boia jāāirā Tuparāte jĳi'ṗuṗayeebaraka imarapārā

⁹ I'sia be'erō'ō Tuparā ruṗarikūmu wāĳitāĳi, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki wāĳitāĳi rikimarāja ṗo'imajare rikamapakā'ā ñiarape. Ī'rāka'ikarāmarīrā, ĳ'rāwejekarāmarīrā, ritaja ṗo'imaja oka jairā, supabatirāoka ritaja ṗo'imajatata upatĳikarā nimarape. Suṗa imarī marākā'ā baatirā majoṗuaberĳiñurā nimarape. Nimaṗatĳi saya boia jāātirā ne'eĳĳioa ioika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Toṗi mae jĳimaka imawa'ri jājrokapĳi ikupaka narāpe:

—Tuparāte jā'mebaraka ruṗarijayurō'ōrā ruṗakĳi, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakĳitiyika ĳ'ṗarāwā'taja ĳiamariareka mare tāārimaja nime,— napakā'ā ña'mitirape.

* 7:2 El sello de Dios

I'supaka pō'imajare āñukā'āja, Tuṡarā ruṡarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imarāte imarape. Supabatirā veinticuatro rakamarā ṡakiarimarāre ima ṡeterō'ōpi, narururō'ōpioka ritaja āngelrākare rīkajiyerape. Toṡi nimaupatiji kiruṡarikūmu wājītāji Tuṡarāte jiyiṡupayeebaraka namo'ipāñawa'rape. ¹² Supabatirā kire jiyiṡupaka ōriwa'ri, ikupaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire pō'imajare āñrijarirūkika mime. I'supakajaoka ritaja ṡemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijayu”, mire pō'imajare āñrijarirūkika mime. Ritaja pō'imaja jiyiṡupaka mire ōñurā, tēriritakiji mimamaka, maki aṡika mire ṡemawa'ribaji tēririiki imabeyuka. Tuṡarā, i'supaka oyiaja miro'si simajiparijarirū,— āṡaraka nimarape.

¹³ I'supaka narāṡaka be'erō'ō, ī'rīka ṡakiakite ikupaka yire ārāṡe:

—¿Marā nime saya upaka ima jariroaka boia jāātirā imarā? ¿No'okarā nime? — yire kērāṡe.

¹⁴ Suṡa kēṡakā'ā ikupaka kire yiyi'rāṡe:

—Ōñibeyuka yi'i. Mi'i ṡañaka ōñuka je'e, yire samibojabe,— kire ñarāṡe.

I'supaka kire ñapakā'ā ikupaka yire kibojarape:

—Jimarī jūarūkijē'rāka seyamaka sareka aṡerāte nare ba'iaja baamaka rakajepāāwa'ri nareyarjirika simako'omakaja Jesúre yi'ririija ataberikarā nime. I'supaka imarā imarī, ba'iaja baakoribeyurā nime Tuṡarāte űamaka. Suṡa imarī Oveja weiwa'yua upaka imaki riweaṡi nasaya upaka ima jariroaka jūjetirā, jia boioyiaja jāātirā upaka nime.

¹⁵ I'supaka simamaka ipire kiruṡarikūmuarā ruṡarapaki wājītāji kire jiyiṡupayeebaraka nime. Supabatirā kiwi'iarā, ĩmi, ñamioka kiyapaika upakaja baarijayurā imarī, dakoa jūarūkimarīrā nime, Tuṡarāte nare ĩarīrījarirāñurā imarī.

¹⁶ Supabatirā kēsirababeyurā, okoa ukurijitobeyurā, suṡabatirā aiyapekareka ijia jūarūkimarīrā nimarāñu.

¹⁷ I'supaka nimaerā Tuṡarā ruṡarikūmwājītāji imaki imarī, jia oveja tuerimaji upaka Oveja weiwa'yua upaka imakite nare ĩarīrīrāñu kiro'si. Supabatirā ōñio okoa imarō'ōrā nare sasīarī kiruṡutawa'rīrāñu. Suṡa imarī “Aṡekurioka ba'iaja jūarūkimarīrā, i'supakajaoka oriṡe'arūkimarīrā nimarū”, āṡaraka jia Tuṡarāte nare baarāñu,— āñwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikulu ṡapera buṡeka ṡapatāteka imarāṡaka kiwierapārō'ō

¹ Torājīrā mae Oveja weiwa'yua upaka imaki ī'ṡotēñarirakakulu ṡapera buṡeka ṡapatāteka ima kiwierape. Sakiwierapakarō'ōjite treinta minuto rō'ōjīrā mabo'ikakurirō'ō ña'kikā'āja jarapaka. ² I'supaka simarapaka be'erō'ō ī'ṡotēñarirakamarā āngelrākare Tuṡarā wājītāji narīkamapakā'ā ñiarape. Supabatirā ī'ṡotēñarirakao trompeta Tuṡarāte nare ĩjkarā nimarape. ³ I'tojīrā ate aṡika āngel orokaka baaeka ōñioka ṡearūkia rikatirā etarapaki. Tuṡarāte jiyiṡupayeewa'ri joejīritērā orokaka baaeka wājītāji ṡemaari keyarīkarape. Torā kimarapaka ṡoto, rīkimakaja ōñioka ima ĩpi ruṡarikūmuarā ruṡarapakite kire ĩjirape joejīritērīrā kijoeokaro'si. Tuṡarāro'si sajoejibaraka kirirāre kire jēñerapaka kipō'irā eyarapaka űmakakaka ī'rātiji. ⁴ Ōñioka kijoeika űmakajijīsia ṡitiyika kire najēñerijayua Tuṡarā ṡō'irā eyarapaka. ⁵ Torājīrā ōñioka ṡearūkia kirikarapakarā Tuṡarāte jiyiṡupayeebaraka joejīritērītakaka ṡeka ya'tarika sarā kijāāporotarape. I'supaka sabaatirā ika wejearitatorāja sakiwe'aña'tarape. Suṡa kibaarapakarō'ōjite jimarīa jājia wīṡoa yaarapaka. Jājia jaitirā yoeṡi aṡea jā'mijiyeriokabayurape. Torājite ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta āngelrākare ṡupueka

⁶ Torājīrā mae, trompeta ṡupuokaro'si sarikatikaja ī'ṡotēñarirakamarā āngelrākare imarape.

⁷ Mamarītaka ṡapupurapakite ṡupurapakaka, ī'rātiji riwerukubaka okoa jiyikapitiyika ṡeka ya'tarika jūjirapaka. I'supaka sabaarapaka be'erō'ōpi ka'ia wejeareka ima ñe'metāji rokañīrā* ru'arī ojibakarāja oorapaka. I'supakajaoka yaṡua, taya ōñia ñe'metāji rokañīrā oorapaka.

⁸ Kirokajite imarapakite ṡupurapaka ṡoto ṡusia rīkamaka upaka jū'rētīrā riapakiakarā saña'rape. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokañīrā sokoia riwearo'si jarapaka. ⁹ I'supaka simamaka riapakiakareka imakoṡeika ñe'metāji rokañīrā jīrīṡatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmupakiaka sareka imarapaka ña'miṡatarapaka.

¹⁰ I'tojīrā aṡika āngel ṡupurapaki ate. ĩkire ṡupurapakarō'ōjite, ĩmiṡi tā'ṡipakiaka ṡeka jū'rēika upaka jū'rēña'rāṡaka ñiarape. Riaka, suṡabatirā okoa koṡeapi juruika nukuroyika

* 8:7 La tercera parte de la tierra

imaoka ñe'metáji rokajírã ru'ajl'ari saña'rape. ¹¹ I'supaka baarapaki Jímia wámeiki tá'pire imarape. Ikipi áriwa'ri ñe'metáji rokajírã ru'ajl'ari jímia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirã ríkimarãja po'imajare reyarape.

¹² I'tojite kirokajíkaki ángelte púpura. Sakipúpura poto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metáji rokajírã sayaboaioka ruiríkarapaka. Ríkamakaja tá'píaoika imarapaka ñe'metáji rokajírã riripataríjarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajërã rō'ojírã ĩ'rãrimi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamikaki i'tojirãjaoka ñoaka ĩ'rãñami upakaja neiñamita'riri jarapaki.

¹³ Topi mae yu'awa'ri ãerã baakōĩ awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājirokapi ikupaka ārĩkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarãte jũerã baayu. Maekarakamarã ángelrãka trompeta púpurbeyukajirã imarãte sapupurãñu poto i'supaka simarãñu,— kēĩkorapaka ña'mitirape.

9

Koœea tiyibeyuakaka

¹ Torãjírã apika sapupurapaki. I'kire sapupurapakarō'ojite tá'pi upaka ñoika ña'rãpaka ate. I'ki imarapaki koœea tiyibeyua wierũkia Tuparã kire ĩjikaki. ² Supa imarĩ, sapi mae koœea kiwierape. Sakiwierapaka poto, œeka jājia jũ'rēwa'ri ũmakapuyu upaka sapi porapaka. I'sia ritatojo wejeëmarã koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ũmaka watoœekapi ríkimakaja ñimia kãriporapaka no'ojariwa'riri marĩ ritatojo wejeareka simarape. Ñimia imako'omakaja kũaparãka upaka tuteika Tuparãte nare imarũjerape. ⁴ Supa imarĩ “Taya, yapua, öterikia puri mija bitata'si”, áriwa'ri Tuparãte okajãœka simarape. “ Tuparãriki kime ĩT, añua wãmea nakũ'areka o'ojl'abeyurãte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuparãte ārĩtikarã simarape. ⁵ “Ba'iaja po'imajare mija jũarũjebe”, Tuparãte ārĩkarã nimako'omakaja, “Po'imajare mija jāœbe”, kēĩberikarã nimarape. Supa imarĩ ĩ'rãpitarakamarã aiyarō'ojírã po'imajare tutebaraka nare kimarũjerape. I'supaka kijã'merapakapi áriwa'ri nare satuteka kũaparãka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarĩ ba'iaja najũarape.

⁶ I'supaka simarãka poto jimarĩ po'imajare reyariapakata'rikoperãñu. I'sia yaparihotojo reyawãrũbeyurã nimarãñu.

⁷⁻⁸ Ñiarapakareka ñimi upaka imakoperaparã kawarurãka jĩñaokaro'si imatikarã upakaja nimarape. Supabatirã po'imapema upaka œemakirã, orokaka baaeka bu'ya narupuko'arã tuaekarã, supabatirã rōmitirupua upaka rupukirã nimarape. Noŕia puri yaioŕia upaka ñoika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparã imarĩ œeruakaka baaeka wa'ĩtĩtia ñoika jāœirã nimarape. Nawirapaka poto jimarĩ sokaarikorape, ka'iaŕi tũrũrũkia yiewa'paraka ríkimaka kawaru riñua okaayu upaka. ¹⁰ ĩ'rãjaoka ñimia imarihotojo kũaparãka upaka pĩkokirã imaraparã. I'supaka imaraparã imarĩ ĩ'rãpitarakamarã aiyarō'ojírã po'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirã niŕamaki ángel mirãki imaroyikaki, koœea tiyibeyua ipamaki kimarape. Hebreo okaŕi kiwãmea imarapaka Abadón. Supabatirã griego okaŕi puri Apolión wãmeiki kimarape. Riatarimaji ārĩrika simarape i'supaka kiwãmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarĩtaka ba'iaja jũaũ'murũkia. Mija ĩabe, i'sia be'erō'öpi ĩ'pakurikaka jariwa'riñujurapaka ruœu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ö apika trompeta púpura. Kipúpura pakarō'ojite Tuparã wãjitãji kire joejiritērã orokaka baaeka botarakaba'i wakaika imarapaka watoœekapi sajaikorape. ¹⁴ Supabatirã torã trompeta púpura apaki ángelte ikupaka sãrãpaka ña'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wãmeiriarjerã botarakamarã ángelrãka jipãirãte mikototabe,— sãpakã'ã ña'mitirape.

¹⁵ I'supaka sãrikorapaka poto botarakamarã ángelrãkate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarã po'imajare ñe'metáji rokajírã* najããpuaokaro'si, “I'siwejeje'rãreka, i'ki aiyareka, ĩ'sirĩmireka, i'tojírã aiyajëraka imarãka poto nare mija jāœbe”, áriwa'ri kijã'metikarã nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erō'ö ríkimarãja surararãka kawaru œemari tuyumaka ñiarape. I'supaka nimarapaka poto, “Doscientos millones rakamarã nime”, sãrikorapaka ña'mitirape.

¹⁷ Supa imarĩ makãrãrũñuroka upakapi naro'si oyiaja œeruakaka baaeka jāœirã nimamaka ñiarape. Jũ'apañaka ya'tarika, supabatirã neiñañakarãja ĩ'mia, supabatirã œea azufre upaka jũ'sipoa simarape najĩrĩrĩko'a. I'supakajaoka kawaru imarihotojo yaia león rupuko'a upaka rupuko'akirã nimarape. Narijokoœeapi œeka, ũmakaka porapaka, supabatirã dajaka jisã azufre sapijioka porapaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokoœeareka porapakapi áriwa'ri, ritatojo wejeareka imarã po'imajare ñe'metáji rokajírã puajiyerapaka. ¹⁹ Supabatirã

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

āñarupuko'a upaka p̄koika imatiirā, narijokoŕeap̄i, naŕikorō'ōpioka ɸo'imajare jāārika ōñurā nimarape.

²⁰ Rikimarāja ɸo'imajare najāārapaka ĩaripotojo, ba'iaja nabaarijaya ja'ataberap̄arā aŕerimarā ruɸu. Supabatirāoka Satanārika ima jiyiɸupayeerimaja imarī, waɸuju imaja jērāka oro, ɸlata, bronce, ātakaka, yaɸuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyiɸupaka noñakaro'si. Nabaarapaka yobeyua, turibeyua, ā'mitiribeyua simako'omakaja jiyiɸupaka sōrĩrijaparaka nimarijarape ruɸu. ²¹ Supabatirā ɸo'imajare jāārika, ye'oap̄i aŕerāte nabitarijayua, rōmitika nawā'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurā nimarape.

10

Ángel ɸapera bupeka rikaekakite imaekarō'ō

¹⁻² I'supaka simamaka ñiarapaka be'erō'ō, ĩ'rīka ángel jājika ũmakakap̄i butekaki, mabo'ikakurip̄i ruir'amaka ñiarape. Mae mia, kirupuko'a bo'i ne'epurea imarapaka. Kip̄ema aiyaka upaka yaaŕikaiki imatirā kiñika ɸeka jū'rēika upaka kimarape. Ikijioka ɸapera bupekajika wietikaja rikarapaki. Kiū'ɸua ritapē'rōto riapakiakarā ĩ'r'karipotojo, aŕepē'rōtopi ɸuri bo'irā kirī'karape. ³ Supabatirā yaia león akaika upaka jājirokap̄i kiakasereamaka, ĩ'pōtēñarirakakuri wĩpoa kire yi'rikorapaka. ⁴ Wĩpoa jaikorapaka upaka yo'oerā baamaka, mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka yire sārīkorape:

—Wĩpoa jairapaka aŕerāte miboja'si. Supabatirā samio'oa'si,— yire sārīkorape.

⁵⁻⁷ Torājirā ate ĩ'rāpē'rōto kiū'ɸua riapakiakarā ĩrkamaritirā aŕepē'rōto ka'iarā ĩrkamañukate ritapē'rōto kipitaka ĩmirā mī'matatirā, ikupaka kērāpe:

—Tuɸarā ōñia imajipaki wejɸema, ka'ia, riapakiaka supabatirā ritaja sareka ima ɸo'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime k̄iaika wājītāji ikupaka ñañua: Kopakaja ĩ'tojirāja sime mae, dakoa mata'arūkia imabeyua aŕea. ɸiyika ángelte ɸupurāka ɸoto “Ikupaka yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuɸarāte baarāñu. Bikija ɸuri ritaja ɸo'imajare kibojaberika ruɸu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojañijirimajare takaja sakibojaeke. I'supaka simamaka nare kibojaeke upakaja simarāñu ɸiyikate ɸapupurāka ɸoto,— kērāpe.

⁸ Topi ate ĩmipi ikupaka yire sārīkorape:

—Ángel, ĩ'rāpē'rōto kiū'ɸua riapakiakarā ĩrkamaritirā, aŕepē'rōto bo'irā ĩrkamañuka ɸo'irā me'ɸe. Kip̄o'irā a'ritirā ɸapera bupeka kirikaika me'ebe,— yire sārīkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sārīkorapaka ā'mitirirā kip̄o'irā ya'rape. Kip̄o'irā eyatirā ɸapera bupeka kireka yijēñerape. Topi ikupaka yire kērāpe:

—Āja'a, samiba'abe. Samiba'arāka ɸoto mumioko upaka mirijokoŕearā sajariko'omakaja mise'kurarirāñu,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, se'etirā, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erō'ō mumiokoa mukuika upaka yirijokoŕearā sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erō'ō yiñe'meā yire yi'arapaka. ¹¹ Topi ikupaka yire kērāpe ate:

—ɸo'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, supabatirā ritaja ĩparimarāre, “Ikupaka mijare simaerā baayu”, Tuɸarāro'si bojañijirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Īɸarā rita ima jaiwaɸu'atañijirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarūkia ángelte yire ĩjirape. Sijitirā ikupaka Tuɸarāte āñua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire jiyiɸupaka ōriwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joeñijiritērīa mijērābaape. I'supakajaoaka yiwi'iarā dikarakamarā yire jiyiɸupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwi'ipēte ĩ'rākō'rīmato ɸuri mijērābaa'si, yire yi'ribeyurāte imarūkirō'ō simarū āriwa'ri nare ĩñikarō'ō simamaka. Ī'rā imarā maekarakakuri wejejē'rāka aŕejē'rā ñe'metājirā Jerusalenwejeakarāre ba'iaja baataparajarirāñurā. ³ Supa simako'omakaja ĩɸarā yire jaiwaɸu'atañijirimajare yiɸūatarāñu. Jarimomajaka kīkeka najāāmaka ĩatirā “Ba'iaja yija baalkareka yija ɸupape'riri imakoŕeyu”, ɸo'imajare āñrū āriwa'ri. Maekarakakuri wejejē'rāka aŕejē'rā ñe'metājirō'ōjirā nare ñorĩrūjeika ɸo'imajare bojabaraka imarāñurā,— Tuɸarāro'si ángelte yire ārāpe.

⁴ Ika ĩ'ɸaba'ı upaka imarā nime Tuɸarāte jaiwaɸu'atañijirimaja, ĩakōri je'e: Wejeipamak̄i Tuɸarā wājītāji olivo ĩ'ɸajūki, supabatirā ĩ'siarakabijioka peritērīa yaaboika upaka nime.

* ⁵ Supa imarī namajamarāre ba'iaja nare baakopemaka, narijokoŕeap̄i jū'rēpoyua. I'supaka ima simamaka saŕi nare najoeriatapatayu. ⁶ Supabatirā okoa najarirūjebeɸakā'ā, jaribesarāka. Supa imarī “Tuɸarāro'si jaibaraka yija imarāka wejejē'rārō'ōjirā okoa

jaribesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si jarirāka, supabatirā ika wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torājirā, Tuparāte jaiwaḡu'atañjibaraka nima ḡuyarirāka ḡoto werikapakiaki koḡea tiy-ibeyurō'okakite naka jiri miriḡyarañu. I'supaka baawa'ri, nare kijāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ñe'metājirā nare kipāñjiyerāñu, wejeareka bikija yaḡua tetaekarā niḡamakire napatakiaekarō'ōrā. Torā imatiyaika wejeareka imarā ba'iaja baairā imarī, Sodoma, supabatirā Egiḡtoka'iakarāre ba'iaja baaroyika upaka baairā nime. ⁹ Maekarakarimi imaeka aḡerimi wājitiñi aiyarō'ōjirā namajaka torā imarāka. Torājirā ritaja ḡo'imatatarāte namajaka iarāñu. Namajaka iaripotojo nare ā'mijiaekarā imarī, nare nayayeriḡebesarāñu. ¹⁰ Torājirā mae, jaiwaḡu'atarimajare reyamaka, rikimarāja ḡo'imajare jñimaka jarirāñu. I'supaka imawa'ri “Maekaka koḡakaja i'ḡarā ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, āḡaraka rēritirā jñimakaḡi ba'irñija ḡibabu'abaraka nimarāñu.

¹¹ Supa nimarapaka ḡoto maekarakarimi be'erō'ō aḡerimi ñmi ñe'metājirō'ōjirā simarapaka ḡoto, ñña Tuparāte nare jarirūḡerape ate. I'supaka nare kibaamaka, nami'mirīkarāka iatirā, jimarīa ḡo'imajare nare kīkīrape. ¹² Toḡiji mabo'ikakurīḡi,

—Ō'ōrā mija i'tabe,— jājirokaḡi nare sārīkorape.

Sā'mitirirā, nare ā'mijiarimaja ñakoarekaja, oko ũmaka watoḡekakaḡi na'rape. ¹³ Mabo'ikakurirā na'rapakarō'ōjite jimarī jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaamaka rikimaitakaja wi'ia imarapakakaka kūḡajñi sakuyupaterape‡. I'supaka baawa'ri siete mil rakamarā ḡo'imajare sariatarape. Ōñña jariwa'raparā ḡuri siatirā ḡupatawa'ri “Tērititakaji mabo'ikakurirā imakite ime”, narāḡe Tuparāreka.

¹⁴ Mamarīrokajñitekaka ba'iaja jūarūkia ima koḡakaja yibojaweayū. Sabe'erō'ōjite no'ojirāmarāja ba'iaja najūarika jariwa'rapaka.

Piyika ángelte tromḡeta ḡupueka

¹⁵ Ka'ia imarī jājia iyirapaka be'erō'ō, piyika ángelte tromḡeta ḡupurape. Sakīḡupurapaka ḡoto mabo'ikakurirō'ōḡi rikimarāja jājirokaḡi ikupaka narīkorape:

—Ritatojo wejeareka imarāte najā'meika koḡakaja Tuparāte tiyetaḡu mae. Maiḡamaki Tuparā, supabatirā Cristoḡitiyika, ḡo'imaja iḡamarā najayū. Supa imarī ritatojo wejeareka imarāte jā'mejiparimaji kimarāñu,— narīkorape.

¹⁶⁻¹⁷ I'supaka simekā'āja veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā Tuparā wājitiñi iḡarimarāre ruḡarūkiareka naruparape. Saḡi mi'mitirā ka'iareka namo'iḡañawa'rape, Tuparāte jiyiḡupayeewa'ri. Toḡi ikupaka narāḡe:

—Yija iḡamaki Tuparā, ritaja ima ḡemawa'ribaji imaki mime. Supa imarī bikija imara'aekaki imariḡotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayū yija iḡamaki, tēriḡi imarī, maekaka ritatojo wejeareka imarā ḡo'imajare jā'merimaji mijayū.

¹⁸ Mia je'e, nimaḡatiji ḡo'imatata mire yi'ribeyurā jimarīa mire nape'yorijarika. I'supaka iatirā, nare miboebaritiyaeka. Supa imarī reyaeka mirārā ba'iaja nabaaeaka ḡareareka nare ba'iaja mibaarūkirimi koḡakaja seyayū mae. Simako'omakaja mire yi'yurāte ikupaka mibaarāñu: Miro'si bojawaḡu'atarimaja, iḡarimarā, supabatirā imatiyabeyurāoka, mire yi'riwa'ri jia nabaaeaka mirāka simamaka sawaḡa jia nare mibaarāñu mae. Ika wejeareka ḡo'imajare riatarijayurā ḡuri, nare miriatarāñurimi seyayū mae,— narāḡe.

¹⁹ I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirā Tuparāte jiyiḡupaka ōñriwi'ia wieka ñiarape. Satōsiarā imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tōsiarā “Ikuḡaka yire yi'yurāro'si yibaarāñu”, āñña o'oea imarapaka. Sañiarapaka ḡoto ikuḡarō'ōḡiji jājia wiḡoa ḡaarapakarō'ōjite ka'iaoka iyirapaka. Supabatirā okojiyia werikitaka jūjirapaka.

12

Rōmo ḡō'irā kajuyaiḡakiaka upaka iōika eyaeka

¹⁻² Sabe'erō'ō mabo'ikakurirā imatiyaika ḡemakotowipakā'ā ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jāēekako koimarape. Ñamikakirā rikamañukoreka i'ḡoñ'ḡuarāe'earirakamaki tā'ḡia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika ḡakataparaka ba'iaja koñūarape. ³ Be'erō'ōjite ate ñiarape: Kowā'tarā kajuyaiḡakiaka upaka iōika jū'apakiaka, i'ḡotēñarirakao iḡarimarā bu'yakaka tuaeka ruḡuko'aika simarape. Supabatirāoka i'ḡapitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tā'ḡia ñe'metājñi rokajirā* kīḡikoḡi kīḡaññarape. Supabatirā rōmo wā'tarā keyarīkarape, komakarāka ḡo'iḡipakā'ā ba'aokaro'si. ⁵ I'supaka kimekā'āja ritaja ḡo'imaja iḡamaki imarūkikate korīkarape. Tuparāte ḡūataekaki imarī, jia jā'mewārūkika kimarape. Kajuyaiḡakiaka upaka iōika kire ba'ariyaḡamaka kire korīkarapaka be'erō'ō Tuparāte

† 11:6 Hacerles sufrir con toda clase de plagas. ‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte * 12:4 La tercera parte de las estrellas

ruparō'ōrā kire kija'apearape, kika jā'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'supaka kibaarapaka pototojo po'imajamatorā kipako mirākote ru'rape. "Ō'ōrā jia kore ñiarīrāñu", Tuparāte ārītikarō'ōrā ko'rape. Torā koimarapaka poto maekarakakuri wejeje'rā apeje'rā ñe'metājirō'ōjirā kore ĩarīparaka Tuparāte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā pitā'muareka imarāte ñiarape. Miguelrīrā āngelrāka, kajuyai'pakiaaka upaka ĩokirirāka najīrāpe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrākare natērīwārūberape. Supa imarī mabo'ikakuri Tuparāte imarō'ōrā imarūkimarīrā najarape. ⁹ I'supaka nare baatirā kajuyai'pakiaaka upaka ĩokire kirirāpitīyika Tuparāte poatarape ika ka'iarā takaja nimaokaro'si. Tuparāte poatarapakiji kime Satanās wāmeiki. Ikijioka imaki bikija āñakarā ña'rījāroyikaki. Supabatirā ritatojo wejeareka imarāte pakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wāmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ārīrirokapi. ¹⁰ Torājīrā mae jājirokapi ikupaka sārīkorape:

—Kopakaja Tuparāte yi'ririjaparaka imarā po'imajare tāārūkirīmi seyayu. Supabatirā ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja wejeareka po'imajare kijā'meū'muyu. Supabatirā "Yiro'si ritaja wejeareka imarāte mijā'mebe", Tuparāte kire āñua simamaka, nare jā'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tuparā, Satanāre poataekaki imarī. Kipoataekaki imaki Jesūre yi'yurāte ba'iaja baata'arimaji. Īmi, ñami pariiji Tuparāte ĩaika wājītāji mu'paka Cristore yi'yurāte jaita'rubaraka, "Ba'irā nime", Tuparāte ārīrijariko'peiki.

¹¹ I'supaka nare kijai'pakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka riweapi ba'iaja nabaarijaya kijūjemaka, Satanāre tērīkarā majeyomarā. "Jesūrika bojariroka mawārōmaka ōrīwārūberape mare jāārāñu je'e", marīko'omakaja okajājīapi raka-jebekaja maimay'e. Supa imarī samabojarija'ata'si", narīpupajoaeka. I'supaka imawa'ri ba'ikate natērīka.

¹² Satanāre ō'ōrā imawārūberapakā'ā, jia jījimaka maimae mae. Mija ka'iareka imarā pūri, supabatirā wapurupi riapakiaakareka imarijaturāteoka ba'iaja sabaarāñu. I'supaka mijaro'si simarāñu mija pō'irā Satanāre ruiwa'yua simamaka. "Nōjimarīji Tuparāte wēkomaka yire baarūkia jariwa'yua", ārīwa'ri jimarīa kiboebayu mae. Supa imarī ba'iaja mijare jūarūjebaraka kimarijaju,— sārīkorape.

¹³ "Mabo'ikakurireka ñimapi kopakaja ka'iarā Tuparāte yire poatayu", ārīwa'ri makarārapako mirāko rōmore sarīrāpe kajuyai'pakiaaka upaka ĩoika. ¹⁴ Kore kirīrīko'omakaja awapakikajea ĩpato jo'barito Tuparāte kore ĩjirape kowiyaokaro'si. Supa imarī po'imajamatorā eyaerā kajuyai'pakiaaka upaka ĩoika kowiritapawa'rape. Torā maekarakakuri wejeje'rāka apeje'rā ñe'metājirā ba'arika kore jī'abaraka Tuparāte kore ĩarīrāpe. ¹⁵ Koru'pakā'ā ĩatirā, kore jāārīka kirī'kakoperape. Supa imarī kirijoko'peapi rīkimakaja okoa kipoatarape kore ña'metarika yapakopewa'ri.

¹⁶ I'supaka kibaako'omakaja Tuparāte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritaraparō'ōrā okoa kipoatakoperapaka ririwa'rapaka. ¹⁷ I'supaka simamaka ĩatirā, jimarīa rōmore kiboebarape. Kore jāārūberīwa'ri korīparāmerāka jīrīrī ke'rape. Īrā nimarape, Tuparāte jā'meika yi'yurā, supabatirā ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurā. ¹⁸ Topi mae riapakirijerā kajuyai'pakiaaka upaka ĩokite tui'rikarape.

13

Īrīka werika maikoribeyu upaka ĩoiki riapakiaakakaki

¹⁻² I'sia be'erō'ō Īrīka werikapakiaki maikoribeyukate riapakiaakapi marīra'arape. Īpotēñarirakao rupuko'a, supabatirā ĩpapitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Supabatirā jimarīa Tuparāreka jaika kirupuko'a upatikaja o'ojī'aeka kimarape. Yaiupaka ĩoiki imari'pototojo oso wāmeika upaka jo'baka ū'puiki kimarape. Supabatirā león rijoko'pe upaka simarape kirijoko'pea. Kajuyai'pakiaaka upaka ĩoiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarī, "Yiruparikūmuarā ĩpi upaka mirupabe. Tērītaka ñima upaka mire ñimarūjeyu. Supabatirā ritaja wejeareka imarā po'imajare yijā'meika upaka nare mijā'mebe", kajuyai'pakiaaka upaka ĩoikite kire ārāpe. ³ Īrō kirupuko'arā matārīberijīkarō'ōjirā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. I'supaka imari'pototojo "¿Dako baerā kireyatīyaberika jee?", āparaka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yi'ririjayurāte imarape. ⁴ Supabatirāoka, kajuyai'pakiaaka upaka ĩokite jiyīpupayeebaraka po'imajare imarape, werikapakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. I'supakajaoka werikapakiakite jiyīpupayeebaraka ikupaka narāpe:

—Maki apika ĩī rō'ōjirā imaki imabeyuka, supa imarī marā pitā'muareka kire tērīwārūberijīrā,— āparaka nimarape.

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

⁵⁻⁶ “Yi’i I’rīkaja imaki tērīwa’ribaji imatiyaiki. Maki apika űima upaka imabeyuka”, werikapakiakite ārāpe. I’supaka āparaka, “Tuṡarāte ima upaka imaki yi’i”, ba’iaja āparaka kimarape, “I’supaka jaibekaja mimabe”, Tuṡarāte kire ārībepakā’ā. Suṡa imarī maekarakakuri wejeje’rāka aṡeje’rā űe’metājirō’ōjūrā “Tuṡarā, kika imarā, kimarō’ō oka waṡamarā’ia ima”, āparaka ba’iaja ṡo’imajare jairuṡutabaraka kimarape. ⁷ I’supakajaoka Tuṡarāte ā’mitiripēairāte tērāpaki kimarape. Suṡabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā’merimaji kijarape, “Jēno’o, ba’iaja nare mibaa’si”, Tuṡarāte kire ārībeyukaji simamaka ruṡu. ⁸ Ritatojo wejeareka imaraparā ima upatīṡaṡakaja kire jiyiṡuṡayeeirā oyiaja jaraparā. Oveja weiwa’yua upaka imaki, najāēekakite rikaraparūnūrā nawāmea o’oberikarā nimarape. Ika wejea Tuṡarāte ṡo’ijiaerā baaeka ruṡubajirā “I’rā nimarāñu yire yi’riwa’ri űña imajṡarūkirā”, ārīwa’ri nawāmea kīṡapera ṡūñūrā Jesure o’otikarā nime.

⁹ Tuṡarāte bojaika mija űrīwaṡu’atariyaṡaye’e jia samija ā’mitipe:

¹⁰ “Yirirā imawa’ri Cristore na’mitiripēamaka wēkomaka imariwi’iarā I’rārimarāre ne’ewa’rirāñu”, Tuṡarāte āñua upakaja naro’si simarāñu. I’supakajaoka “Aṡerimarā najāārūkirā nime”, kēñu upakaja naro’si simarāñu.

Suṡa simamaka yirirā imarī, i’supaka jūariṡotojo, rakajepāēka mija imabe. Suṡabatirā, yire mija yi’yua ja’atabekaja mija imabe.

Apika weriki maikoribeyu upaka űoiki ka’iakaki

¹¹ I’sia be’erō’ō apika weriki waṡuju ko’torō’ōṡiji ka’iapī kiwararīkamaka űiarape. I’ṡabi waka yabirījaka oveja weiwa’yua waka upaka wakaiiki imariṡotojo, kajuyaiṡakiaka jairapaka upaka kijairape kiro’si. ¹² Mamarīkaki werikapakiaka kāmimirāka yayaekakite jā’merapaka upakaja kibaarape. Suṡa imarī jiyiṡuṡaka ritaja ṡo’imajare kire yi’yaokaro’si kibe’erō’ōjī etarapakite kiro’si ba’iraberape. ¹³ I’supaka mamarīkakiro’si ba’irabewa’ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā’mitirikōrī je’e, ikupaka ṡariji kibaaroyirape: ṡo’imajare űaika wājītāji ṡeka jūrēika ĩṡipi kiña’aroyirape. ¹⁴ I’supaka mamarīkakiite jeyobaairokapi ba’irabewa’ri ritatojo wejeareka imarā ṡo’imajare kīṡakirape. I’supaka nare kīṡakimaka, “Tuṡarā upakaja imaki kime”, mamarīkakiereka ārīṡuṡajoairā najarape. Mamarīkaki matārīberijīka upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka ṡo’imajare kibaaṡo’ijiarūjerape. I’supaka kibaarape “Ba’itakaja ṡo’imajare ṡakibekaja mimabe”, Tuṡarāte kire ārībepakā’ā. ¹⁵ I’supaka Tuṡarāte kire ārīberapaka simamaka, mamarīkaki jērāka kiyiatarūjerape. ṡo’imaja upaka jaika sakijarirūjerape. I’supaka imawa’ri, “Yire jiyiṡuṡaka űrībeyurā, jāārūkirā oyiaja imarāñūrā”, ārīwa’ri sajairape. ¹⁶ Toṡi imaraparā upatireje mamarīkaki wāmea kio’ojī’arūjerape. I’rārimarā naṡitaka ritapē’rōtorā, aṡerimarā nakū’arā kiwāmea o’ojī’aekarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, rīkimakaja niñerū rikairā, wayuoka baairā, jia naṡuṡayariji imarāteoka, aṡerāte naṡoyarā upakaja ba’irabējirimajareoka ni’ioika jariwa’ririmarāja mamarīkaki werikapakiaki wāmea kio’ojī’arūjerape. ¹⁷ Sawāṡa wapaājirika nari’kako’omakaja kiwāmea o’ojī’aberikāte nayaṡakoperapaka ĩjirika kījājibaarape. I’supakajaoka simarape kiwāmea o’ojī’abeyurā niñerū tōṡoerā ba’irīja ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārūrūkia kopakaja kiwāmea, suṡabatirā kinūmero simarape.

¹⁸ Kiwāme kopakaja simarape 666. ṡo’imaja wāmea ārīrika simarape samarījīkareka. “I’supaka ārīrikopakaja sime”, ārīwārūokaro’si jia samija ĩawārūbe.

14

Oveja weiwa’yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y cuatro mil rakamarāṡitiyika imarapaki

¹ I’supaka simarapaka be’erō’ō Siōn wāmeika ṡuṡipemará Oveja weiwa’yua upaka imakite rīkamapakā’ā űiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā ṡo’imajare kika imarape. Nakū’arā kiwāmea, Kīpaki wāmeaoka nareka o’ojī’amo’mekarā nimarape. ² Sabe’erō’ōjīte mabo’ikakurirō’ōṡi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jājia okaayu upaka, wīṡoa jājia ṡaaiika upaka, suṡabatirā rīkimarāja arṡa birebaraka nimarō’ō upaka sokarīkamarāpe. ³ Botarakamarā maikoribeyu uparā, suṡabatirā weinticuatro rakamarā ṡakiarimarā ĩṡe ruṡarapaka wājītāji imaraparā. Nawājītāji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā mamaka baya koyabaraka imaraparā. Nirā aṡerā imaberaparā nabayakoyarapaka űñūrā. Ritatojo wejeareka imarāte Satanāre jā’merūkiareka waṡu’rikarā nimarape. ⁴ Waṡuju rōmitika baariwā’imarībeyurā upaka imarika ṡuṡajoairā, waṡuju ima jiyiṡuṡayeebeyurā imarī, Tuṡarāte takaja jiyiṡuṡayeeirā nimarape. Suṡabatirāoka Oveja weiwa’yua upaka imakite a’yua upakaja, kika a’ririṡayurā. Ritatojo wejeareka imaraparāre ĩatirā kirirā, Tuṡarārīrāoka nimaerā ba’irokareka mamarī kitāēekarā nimarape. ⁵ Suṡa imarī I’rīkaoka ṡakirimaji imaberapaki naka, Tuṡarāte űaika wājītāji ṡaremarirā nimarape.

Maekarakamarā ángelrāka Tuṡarāte bojawaṡu'ataṡjirimaja

⁶ Sabe'erō'ō ũrīka ángelte mabo'ikakurirō'ōrā wīpakā'ā űniarape. Iki imarapaki, “Kimakipi āriwa'ri ṡo'imajare ōñia imajiparūkia Tuṡarā ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarīa āñua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarīa, ṡupabatirā ṡo'imajatata jariwa'ririmarīa, noka imabayu upakaja jairā, ṡupabatirā ritaja wejeareka imarāte sabo-jarimaji imarape. ⁷ Suṡa imarī ikupaka jājirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tēriwa'ribaji imaki Tuṡarāte imamaka, ṡaṡi āriwa'ri kire mija jiyiṡupayeebe. I'supaka āñua ṡo'imajare ba'iaja baaika waṡa jēñerūkiriimi seyaika simamaka. Tuṡarā imaki wejeṡema, ka'ia, riaka, okoa juruṡoajiyeiokaoka baekaki. I'supaka baekaki kima-maka jiyiṡupaka kire ōrīrūkiri mija ime,— ángelte ārikorape.

⁸ Sabe'erō'ō aṡika ángelte wirapaka űniarape. Ikupaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, ṡupabatirā sareka imarāte ba'iaja baariṡareareka Tuṡarāte sari-atarape. Babiloniakarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuṡarāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraparā,— ángelte ārikorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'ō aṡika ángelte űniarape. I'kioka ikupaka jājirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyiṡupayeeirā, ṡupabatirā kijērāka nabaapō'ijiarapakite jiyiṡupayeeirāoka, kiwāmea napitakarā, nakū'arā o'ojT'arūjekarāte boebariwa'ri Tuṡarāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawaṡa azufre peka jū'rēirō'ōrā ba'iaja jūarī na'rirāñu. Tuṡarārīrā ángelrākare űarāka wājitāji, ṡupabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite űarāka wājitājioka, ba'iaja najūarāñu. ¹¹ Ba'iaja nabaaeke ṡareaja nare joerāka űmakaka ṡuri tiyirūkimarīa imarāka. I'supaka werikapakiakite upaka imarapakite jiyiṡupaka ōñurā, ṡupabatirā kijērāka baekakaoka jiyiṡupayeeewa'ri kiwāmea o'ojT'aeakarā ba'iaja jūajiparāñurā,— kērikorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuṡarārīrā, kijā'meika yi'ṡaraka Jesúreoka yi'ririjayurā imarī, kire yi'ririja'atarimarīa sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erō'ō mabo'ikakuripi ikupaka yire sārikorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maiṡamaki Jesúre yi'ririja'atabekaja reyaekarā, jĵimaka mija imabe,— yire sārikorape.

I'supaka sārikorapaka ā'mitiritirā, ikupaka Espiritu Santore ārikorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarū. Ka'wisi be'erō'ō naba'iraberijayua ja'atitirā, najērītarāñu. Mabo'ikakurirā neyarāka ṡoto, ba'iaja jūaeakarā imariṡotojo kiyawaika upakaja jia nabaaeke ōñuka imarī, jia sawaṡa Tuṡarāte nare baarāñu,— Espiritu Santore ārikorape.

“Ritotojo wejeareka imarāte ba'iaja baekaka űatirā, wēkomaka nare mibaabe”, ángelte ārikorape

¹⁴ I'toĵirā oko űmakaka boia ima ṡemarā ṡo'imaji upaka imakite ruṡamaka űniarape. Orokaka baekaka bu'ya tuaekaki sara opika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torājīrā mae, aṡika ángel Tuṡarāte jiyiṡupaka ōrīriwi'iaṡi kipopakā'ā űniarape. Oko űmakapemarā ruṡarapakite jājirokapi ikupaka ārikorape:

—Kopakaja ka'iareka ima ōterikia rabaerā baaika mae, ṡuṡa imarī sata'tepatetirā same'epatabe,— kire kērikorape.†

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ta'tepatetirā oko űmakaka ṡemarā ruṡarapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erō'ō, imirā Tuṡarāte jiyiṡupaka ōrīriwi'iaṡi aṡika ángelte ṡorape ate. I'kioka sara opika rikarapaki kiro'si. ¹⁸ I'sia be'erō'ō, aṡika ángel, joeĵiritēria űarīrimaji, aṡika ṡō'irā ke'pakā'ā űniarape. Toṡi mae opika sara rikarapakite jājirokapi ikupaka kērikorape:

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Suṡa imarī misara opikapi sata'tetirā same'ebe,— kire kērikopakā'āja űa'ñu mitirape. (Kire na'mitirīṡeaberika waṡa Jesúre nare jēñerāñu āririkopakaja simarape i'supaka baarika).‡

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kisarapi ka'iareka imarapaka ōterikia ta'tepatetirā ke'erape. Se'etirā, soko a bikerūkiriō'ōrā sakitaarape. “ṡo'imajare ba'iaja baaika űatirā jimarīa ba'iaja Tuṡarāte nare jūarūjerāñu”, āririka upaka sime i'sia. ²⁰ Suṡa imarī weje a'riwa'rirā iyaka narī'kaṡa'serape. Sanarī'kaṡa'semaka riaka upaka sajururape riwea. Suṡabatirā trescientos kilómetro rō'ōĵirā yoerā sajuruwa'rape. I'supaka baawa'ri kawaru wāmuĵā'ārō'ōĵirā űkiria saarape.

15

Īṡotēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja ṡo'imajare jūarūkia rikarimaja

* 14:12 Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel. † 14:15 La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos.

‡ 14:18 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la figura.

¹ I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā apea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Ángelrāka ĩ'potēñarirakamarā narakakaja ba'iaja po'imajare jūarūkiakaka narikarape. Jimarīa po'imajare boebariwa'ri, saṓi piyia ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu, "Ba'iaja nabaarijaya naja'atarū", āriwa'ri.

² Supabatirā riapakiaka jia waria okoika peka jū'rēika upaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarjerā rikimakaja po'imajare rikajiyerape. Werikapakiaki upaka imaki, supabatirā kijērāka po'imajare baaeka jiyipupayeebeyurā, supabatirāoka kinúmero jī'tabeyurā imarī werikapakiakite tērīkarā nimarape. Supabatirāoka arpa Tuparāte nare ĩjika p̄ariji narīkajiyerape. ³ Saṓi Tuparāro'si kiṓo'imajare imaruṓutarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirāka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeokaro'si ikupaka nabayakoyarape:

—Tuparā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja ima pemawa'ribaji jītaka mibaaika ime. Jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. ĩ'rākō'rīmato ka'iareka jariwa'rīmarīa po'imaia ritaja ĩpamaki imajīarijayuka mime.

⁴ Yija ĩpamaki, marā mire kīkibekaja, supabatirāoka mire jiyipupayeebekaja imabesarāñurā. Mi'i ĩ'rīkaja ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka mimamaka, i'supaka nimarāñu. Rita-tojo wejeareka mire yi'ribeyurāte ĩaṓi miwēkomabaarāka poto ritaja po'imaia ima upatataja miṓ'irā rērīrāñurā mire jiyipupayeeokaro'si, — bayakoyabaraka narāpe.

⁵ I'supaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā kima kuraraka wiritamaka ñiarape. ⁶ Torā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaṓi ĩ'potēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte ṓopakā'ā ñiarape. Jariroaka jia boia ka'imarīa jāātirā, wa'eyoka orokaka ōñimaki wājītājirō'ōjīrā jērāyua najī'arape.

⁷ Torājirā mae ĩ'potēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākakite rikarape. Supa imarī ĩ'potēñarirakamarā ángelrākare nimarakamakireje sakjīmaka ñiarape. Kire yi'ribeyurā rikimarāja po'imajare imamaka, Tuparā, ōñia imajīarimajire boebayukaka ōñijīrika p̄ururapaka sareka. ⁸ Seroa nare k̄jirapaka poto Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ūmakaka p̄ururapaka. I'supaka sabaarape ritaja ima pemawa'ribajirā jītakiji Tuparāte ima beawa'ri. Tērīritakiji imakite torā imarapaka simamaka, i'supaka simarape. ĩ'potēñarirakamarā ángelrākare ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetyibeyukaji ūmakaka torā p̄urumaka, makioka kākaberijrō'ō simarape.

16

Tuparāte boebayukaka ōñijīrika p̄ururika seroareka ima

¹ Sabe'erō'ō Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaṓi ikupaka ĩ'potēñarirakamarā jājirokapi ángelrākare sārīkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuparāte ĩaripe'yoirā po'imajare ba'iaja jūaerā, seroareka mija rikaika ōñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuparāte boebayukaka sarā ima simamaka, — sārīkorape.

² Topi mae mamarīkaki ángelte seroareka kirikarapaka ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto werikapakiaki jērāka nabaaekakite jiyipupayeeirā, supabatirā kiwāmea o'ojī'aekarāte naṓo'iarā dajaka ā'mika kāmia nare po'ijirapaka.

³ Kibe'erō'ōjī imarapaki ángelte seroaṓi kirikarapaka riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka poto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka ritaja jīrīpatarapaka.

⁴ ĩ'parā be'erō'ōjīkaki ángel seroaṓi kirikarapaka riakarā, supabatirā okokoṓeapi ṓoyurō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Ángel okoa ĩarīrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuparā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imarīpotojo, maekakaoka imarījayuka mime. I'supaka simamaka po'imajare ba'iaja baaika ĩakoṓeka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurāte najāamaka, jimarīa nariwea jururapaka. Supabatirā miro'si bojaīrimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, "Riwearo'si jayauja nukurū", meñua jia sime, — kērīkorape ángel okoa ĩarīrimaji.

⁷ I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joejiritērīa imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape: —Rita sime Tuparā, i'supakatakaoka sime. Yija ĩpamaki, ritaja ima tērīwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ĩawarūki imarī, po'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjīrāja jīirokapi nare sawapa jēñeiki mime, — sārīkorape topi.

⁸ Maekarakamarā be'erō'ōjīkaki ángel seroaṓi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto aiyapeka jājia po'imajare joerapaka. ⁹ I'supaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja po'imajare jūarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaiika ja'atabekaja nimarape. Supabatirā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuparāte

jiyipuɣayeerika ɸo'imagare yaɸaberape. I'suɸaka imawa'ri kire jiyipuɣayeerikoɸakaja ba'iaja Tuɸaräreka jaibaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarä be'erö'öjĩ imarapaki ängelte, ikuɸaka baarape: Werikapakiaki jä'meruparikümü pemaä seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'suɸaka kibaarapaka ɸoto jä'mebaraka kimaraparö'ö neiñamita'rapaka. I'suɸaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marä baaberiwari narëörökaka ɸariji nakukurijarape. I'suɸaka imariɸotojo ba'iaja nabaaiika ja'atabekaja, Tuɸarä, mabo'ikakurirö'örä jä'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

¹² I'räpitarakamarä be'erö'öjĩte imarapaki ängelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Éufrates wämeiriarä sakiwe'aña'tarape. I'suɸaka kibaamaka riaka sarekaja ɸoɸorapaka. I'suɸaka sajarape jä'ätika ɸë'rötoɸi i'taraparä iɸarimaräre nasurararäkapitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'suɸaka simarapaka be'erö'ö Satanärika ima maekarakamarä iɸaruka uɸaka ioika ñiarape. I'rika imarapaki kajuyaiɸakiaka uɸaka ioiki rijokopeapi ɸorapaki. Apika iɸaruka ɸorapaki werikapakiaki rijokopeapi. Apika iɸaruka imarapaki weriki waɸuju ɸakibaraka, "Tuɸaräro'si bojañirimaji ñime", äräpaki rijokopeapi ɸorapaki. ¹⁴ I'rä maekarakamarä Satanärika ima iɸaruka uɸaka ioirä imaraparä maikoribeyua baabearimaja. I'suɸaka simamaka ritatojo wejeareka imarä iɸarimaräte, nasurararäkapitiyika I'rika jariwa'ririmariä narëñrũjerape. Tuɸarä, ritaja ima tërĩwa'ribaji imaki, ɸiyia ɸo'imagare ba'iaja baaiika waɸa kijëñeräñimi seyaräka ɸoto pitä'mua ɸo'ijiaataokaro'si torä na'rape. ¹⁵ "Yire mija ä'mitipe", Jesucristore äñikorape: " I'tojĩte mawi'iarä kareba'arimajire etaräñu', mija äñiwärũbeyu mijaro'si ima uɸaka sime yetarũkia saro'si. Yetarũkia ta'abaraka yiyapaika uɸakaja baabaraka imatikaja imaräñurä ɸuri jñimaka imaräñurä. I'suɸaka imarä imari, rakajetikaja narjiroroaka jäätikaräja imarä uɸaka nimaräñu. I'suɸaka imaräñurä ɸuri jariromarä imawa'ri aɸerä wäjitaji i'yoɸi'ribeyurä uɸaka nimaräñu", këñikorape.

¹⁶ Suɸa imari Satanärika ima ka'iareka imarä iɸarimaräre narëñrũjerärö'ö Harmagedón wämeika sime boarikarö'ö Hebreo okapi.

¹⁷ Piyika ängel seroapi kirikarapaka waɸuko'torö'örä sakiwe'aña'tarape. I'suɸaka kibaarapaka ɸoto Tuɸaräte jiyipuɸaka öñriwi'iarä kiruparikümua imarö'öɸi ikuɸaka jäjirokapi sajakorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— säñriokaabayurape.

¹⁸ I'suɸaka säñrikorapaka tiyiwa'raparö'öjĩte wĩɸoa yaataira'katirä, ɸaarapaka. Suɸabatirä werika okaaribaraka ka'ia jäjia iyirapaka, sareka ɸo'imagare imaeka ɸoto siyika ɸemawa'ribajirä. ¹⁹ Siyirapakaka I'rätiji Babiloniawejea imakoɸerapaka maekarakaweje uɸaka sajarirĩkarape. I'suɸakajaoka ritaja wejeareka imakoɸeika wejea riripatarapakaka. Babilonikarä ba'iaja nabaaiika ye'kariribeyuka imari, nare boebariwari ba'itakaja napareareka Tuɸaräte nare jũarũjerape. ²⁰ I'suɸakajaoka ka'ia iyimaka jũmurika, suɸabatirä ɸusia riripatarapakaka. ²¹ Suɸabatirä imiɸi okojiyia cuarenta y cinco kilos rö'öjĩrä ima jũjirapakaka. I'suɸaka jũjirapakaka nare ɸa'semaka jimarä ba'iaja Tuɸaräreka jaibaraka ɸo'imagare imarape.

17

Werikapakiakite, römoka imaeka

¹ Suɸabatirä I'potëñarirakamarä ängelräka seroa rikaraparäkakite yipö'irä etarape. Topi mae ikuɸaka yire kërape:

—Ö'örä mi'tabe, rĩkimaka riamakairö'örä ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yibojaerä baayu. Mia je'e: Ritaja imirĩjaka wä'imariñiyaiko uɸaka sareka imarä nimamaka, Tuɸaräte ba'iaja nare jũarũjeräñu. ² I'suɸaka i'sia wejeakaräre ba'iaja nare baaruɸutamaka, ritatojo wejeareka imarä iɸarimaräre ba'iaja naka baarape. Imirĩjaka wä'imariñirömote ba'iaja nare baaruɸutaeka imari, ikuɸaka nimarape i'sia wejeakarä: Waɸuju imaja jiyipuɸaka öñurä imari, ritatojo wejeareka imaräte jiyipuɸaka sanoñaokaro'si maerumajaka uɸaka nare nimarũjerape,— ängelte yire ärape.

³ I'suɸaka yire kërapaka ɸoto Espĩritu Santore jeyobaaikapi äñiwa'ri ikuɸaka yire sabaarape: I'rika ängel ɸo'imajamatorä yire e'ewarapaki. Torä eyatirä werikapakiaki jũ'aka imarapaki pemaä römore ropamaka ñiarape. Tuɸaräte jaiyuyerikakaka wämea o'oeka kireka jñijyerapakaka. Suɸabatirä I'potëñarirakao ruɸuko'a, I'ɸapitarakabi wakaiiki kimarape. ⁴ Kosaya iyayapea uɸaka ioika, suɸabatirä jũ'aka imarapaka. Suɸabatirä rĩkimakaja, orokaka, suɸabatirä äta waɸajä'riakaka, ɸerlas wameikakaka baaekaoka koiiooka kopo'iareka imarapaka. Suɸabatiräoka ikuɸaka seroa orokaka baaeka ɸururika: Noñu uɸakaja ɸuɸajoatirä dajaitakaja nabaeka waɸuju imaja kojiyipuɸayeerijayua,

supabatirāoka ba'itakaja kowā'imañua korikarape. ⁵ Ikupaka āñrikopakaja kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'ojī'aeka imarapaka. Ā'mitirikōrī je'e: “Babiloniawejea”, añua simarape kowāmea. “Ritajaka ba'iaja baawā'imaririmajare wārōrimajo imarī, napako upaka koime. Supabatirā ritaja ba'ia Tuparāte yapabeyuakaka po'imajare wārōrimaja Babiloniawejeakarāre ime”, āñrika simarape kokū'arā o'ojī'aeka. ⁶ Kore ñiawārūmaka, ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutirā wejabiyuko upaka koimarape. Tuparāñirā, supabatirā kirika bojariroka yi'riwa'ri bojarimajare najāārāpaka riwea kopakaja simarape i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marākā'a āñberijika yijarape.

⁷ I'supaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'supaka mime? Rōmo miako'oko, “Ikupakaro'si simekā'ā”, meriwārūokaro'si mire sayibojawapu'ataerā baayu. Supabatirā werikapakiaki ĩ'potēñarirakao rupuko'aiki, ĩ'pāpitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, “Ikupakaro'si simekā'ā”, jia meriwārūerā ĩ'paba'iwā'taja mire sayibojawapu'ataerā baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija ñña kimarape ruðu. Imaripotojo maekaka puri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torā kime moribeuyoto kopea tiyibeyurō'opi porira'atirā kimarāñu. I'supaka kibaamaka ĩatirā, jimarā ritatojo wejeareka imarāte pupatarāñu. I'supaka imaripotojo sabe'erō'opi puri Tuparāte kire riatarūkirō'ōrā ke'rirāñu. Kipāpera pūñurā Tuparāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki upaka imakite ĩatirā pupatarūkirā. Ika wejea kipo'ijiaerā baeka rupubajirā kipāpera pūñurā Tuparāte o'oea, “Ikarakamarā nime ñña imajiparūkirā”, āñwa'ri saki'oeka.

⁹ Sarekaja ā'mitiriwārūkiro'si puri ññrūkia sime. ĩ'potēñarirakao rupuko'aiki miako'a ĩ'potēñarirakabi pusi upaka sime. I'supakajaoka koime rōmo sapemará ropako'oko. Aperoka ĩ'potēñarirakamarā ĩparimarā upaka sime kirupuko'a. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja ĩ'rāpitarakamarā nime ĩparimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka po'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ō ĩmarūkika puri ñbeyukajika ruðu. Ñamajī puri matikurijīkaja po'imajare kijā'mekoperāñu. I'supaka imaripotojo Tuparāte āñrāka upakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka puri ñña imaberiripotojo ñmajī puri nabe'erō'ō piyia jā'merimaji kimarāñu. ĩ'potēñarirakamarā jā'meka mirārāte jā'meka upakaja jā'merimaji kimarāñu. I'supaka ba'iaja kibaarāka be'erō'opi puri Tuparāte riatarūkikaro'siji kime.

¹² ĩ'pāpitarakabi waka miako'a, ĩ'pāpitarakamaki ĩparimarā upaka ima. I'supaka simako'omakaja, po'imajare jā'meū'mubeyukajirā nime ruðu. Ñamajī werikapakiakika jā'merūkīrāro'si nime. I'supaka baarimaja imaripotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarāñu. ¹³ ĩ'pāpitarakamarā imaripotojo ĩ'rika ta'iarāja pupajoairā nimarāñu. I'supaka imarā imarī, “Miyapaika upakaja mibaarika yapawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarāñu”, werikapakiakite narīrāñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua upaka imakika najīrīrāñu. Supa simako'omakaja nare kitērīrāñu. Supa imarī aperā imatiyarimaja tērīwa'ribaji imaki imarī supa kibaarāñu. Supabatirā ĩparimarātarā imarā ĩpamaki kime. Oveja weiwa'yua upaka imakika imarā Tuparāte wā'maekarā imarī, kire ye'kariribekaja kiyapaika upakaja baarijayurā nime,— ángelte yire ārape.

¹⁵ Ikupaka apea ángelte yire bojarape:

—Rōmore rupairō'ōrā, rīkimakaja ima riamaka miako'a, po'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarī ĩ'rā wejekarā jariwa'rīmarā, ĩ'rātata po'imaja pāāwa'rimarā, supabatirā naka'iareka imabayurā upatataja sime miako'a. ¹⁶ ĩ'pāpitarakamaki ĩparimarā werikapakiaki upaka imakika miako'orā, rōmore ĩarīpe'yorimaja nime. Supa imarī ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irījia ē'matirā jariromarīko kore naja'atarāñu. Supa imarī kore jāñtirā, kori'ia ba'apuātirā, kou'a puri pekarā najoeriatarāka. Iko rōmore ima upaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarāñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejeakarāre nabaarāñu kipupajoaika upakaja Tuparāte nare baarūjemaka. Supabatirā ĩ'rika ta'iarāja pupajoawa'ri werikapakiakite ĩpamaki nimarūjerāñu. Supa imarī kiyapaika upakaja kire najeyobaarāñu, “Kopakaja sajē'rāka ñarīkarā seyayu mae”, Tuparāte āñrāñu rō'ōjite. ¹⁸ I'ko rōmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarā ĩparimarā apea wejeakarā ĩparimarāte jā'merimaja imarā,— ángelte yire ārape.

18

Babiloniareka imaekarāte ba'iaja jūaeka

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ángel já'merimajite ruir'amaka ñiarape. Jájia ya'tariki imarī, ka'ia ritatojo kiyaa boarape. ² I'tojirā mae, jājirokapi ikupaka kērīkorape:

—Babiloniawejea ririrūkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakopeirāte purirāñu. I'supaka baawa'ri Satanārika ima wejea, supabatirā ritaja wiriba'ia, ba'irīji dajaka wejearo'si sajarirāñu.

³ Mia, ikupaka baarijayurā nimarape: Babiloniakarā ba'iaja baarirōmo upaka imarī, ritatojo wejeareka imarāte wapuju imaja jiyipupaka oñurā najayaokaro'si nare siawejabarijayuko koime. Supa imarī ritatojo wejeareka imarā ñparimarā ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka apherō'ōkarāreka ba'irījia wapañā'riakaja yapatiyawa'ri, sanawapañirape. Supa imarī ritatojo wejeareka waruomarāre rikimakaja niñerū tōpoirā najarape,— ángelte ārāpe.

⁴ I'supaka kērāpaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka Tuparāro'si sārīkorape:

—Yire ā'mitiripēarijayurā, i'sia wejearā mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najūarapaka upaka mija jūakoreka.

⁵ Tokarāre ba'itakaja baarijaparakā ima kopakaja ñiarūñaaayu,— kiro'si sārīkorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarūkirāte ikupaka sārīkorape:

—Aperāte ba'iaja nabaarapaka simamaka, sapemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarāñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rikimakaja dakoa jariwa'ririmarīaja rikairā nime. “Imatiyairā maime”, āriṭupajoairā imarī, nayaṭaika upakaja nabaarijaju. I'supaka nabaarijaju ko'apitorō'ōjirāja ba'iaja nare mija jūarūjebe. “Jā'merimaja rōmijā maime. Natūmiarā nare reyataṭamaka ba'iaja pupayurā upakamarīa maime”, āriṭupajoairā nimako'omakaja, i'rārimi tokarāre ba'iaja jūarāñu. Supa imarī reyairā, kēsia jūarūkirā, supabatirā apherā ba'iaja puparirikarekaja imarāñurā riomaka imawa'ri. Supabatirā nawejea oorāka. Ika ñañu ritaja i'sia wejeareka imarāte yijoeriatarāka simamaka. I'supaka ñañu ritaja ima tērīwa'ribaji yirikapi sayibaarāka simamaka,— Tuparāro'si sārīkopakā'ā ña'mitirape.

⁹ —I'sia wejea ooripakā'ā ñatirā, jimarīa aṭe ka'iareka imarā ñparimarāre ba'iaja puparirāñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarīaja yija yapaika upakaja naka yija baakoperoyirape”, āparaka. I'supaka ñparimarāre āriṭrāñu Babiloniakarāka ba'iaja baarijeyoarika mirārā. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarāka ba'iaja jūarika yapaberīwa'ri ñoakurirāja natuirāñu. Tōpi oṭaraka ikupaka narirāñu:

“iAya! Jimarīa jo'baka wejepakiaka imariṭotojo sooriyu. Ritaja ima aperiweje bo'ibajirā imatiyairō'ō simakoperape. I'supaka simako'omakaja tokarāre ba'iaja baariṭareareka ikuparō'ōpiji i'supaka Tuparāte sabaayu”, nawejeareka imabayurā ñparimarāre āriṭrāñu.

¹¹⁻¹⁴ I'supakajaoka oro, plata, āta wapañā'riā, perlas, sayapāia wapañā'riakaka*, supabatirā jia jiijsia jīaikakaja yapa wapañā'riā ima, marfilkaka nabaaeaka, peruakaka, supabatirā broncekakaka nabaaeakakaka, ayabaka, supabatirā jiijsia naṭo'ia imaerā iyebaka napukerūkia, supabatirā canela, ba'irījia ba'arika rukerūkia jībaji jisika, iyaokoa, iye-baka yo'aba'arūkia, trigo, trigo jía oyeka, naṭoyarā, wa'ibikirāwēkoa, oveja, kawaru, supabatirāoka kawarupi tūrūrūki upaka na'ririwayuoka, ritaja o'ōrā yija bojaekarakaba'i Babiloniakarāre e'etoparaka imakoperoyirape. I'supaka simamaka ñakopeka ritaja waru-aka nare ñjirimaja mirārā oribaraka nimarāñu. I'supaka nimarāñu ritaja narikakopeika pupajoawa'ri,

“No'orā apekurioka sayija ñjibesarāñu mae. Jiakaka nayaṭakoperoyirapaka, supabatirā ritaja ba'irījia wapañā'riā narikakoperoyirapaka pitiyika naririwa'yu mae, apekurioka sanarikaerāmarīa”, narirāñu.

¹⁵ Supa imarī Babiloniarā ba'irījia ñjiritirā rikimakaja niñerū tōpokopeka mirārā, soorāñurīmi yoeṭi oribaraka nimarāñu, “Naka i'rātiji ba'iaja torā yija jūaa'si”, āriwa'ri. ¹⁶ Tōpi imatirā ikupaka ba'iaja puparibaraka narirāñu:

“iAya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rōmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoperoyirape. Supabatirā sayapāia wapañā'riā iyayapea ioika supabatirā jū'aka jāātirā, rikimakaja kojjioka kopō'ireka imarapaka, orokaka baeaka, supabatirā āta wapañā'riakaka baeaka, perlas wameikakaka baeaka upaka imaweje simakoperoyirape.

¹⁷ Supabatirāoka ritaja narikakoperoyirapaka ñojimarīji oṭataika”, ba'irījia torā ñjikoperoyikarāte āriṭrāñu.

* 18:11-14 Telas de lino fino, seda, de color púrpura y rojo

Wapuru iparimarā, naro'si ba'iraberimaja, supabatirā wapuruḡi waruaka e'ewa'ritirā ijirimaja űoakuripi i'supaka imarāka iaűumarāñurā. ¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarīa sūmakapupakā'ā i'awa'ri pañebaabaraka ikupaka nakasererāñu: "I'siweje imaroyiraparō'ōjirā ima weje imabeyua mae", narīrāñu. ¹⁹ Tērīrikaja ba'iaja pupariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearāñu. I'supaka baatirā pañebaabaraka ikupaka narīrāñu:

"iAya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoḡeroyirapaka. Wapuru jo'baka rikairā saḡi waruaka torā e'ewa'paraka nare ijitirā, rikimakaja niñerū tōpokoyiraparā. űojimarīji soopatayu mae", narīrāñu wapuruureka imarā,— mabo'ikakurirō'ōpi Tuparāro'si sārīkorape.

²⁰ Torāñirā ikupaka sajaikopakā'ā ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka iatirā, ijimaka mija imabe mabo'ikakurirō'ōreka imarā. Kirika bojariroka mija bojaerā Cristore pūataekarā, Tuparāte nare āñua bojaijirimajaoka, supabatirā Tuparāte yi'yurā upatiji ijimaka mija jape. I'supaka mija imabe torā imaroyiraparāte ba'iaja mijare baawā'imarīka wapa ba'iaja najūaika simamaka,— sārīkorape.

²¹ Torāñirā ate apika ángel jājicate ñiarape. Supa imarī, jo'baka āta trigo mukerūkia upaka ima e'etirā riakarā kiyiatarape. I'supaka sabaatirā, ikupaka kērāpe:

—Āta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparāte riatapatarāñu. Supa imarī aḡekurioka ḡo'imajare iape'arūkimarāa simarāñu.

²² I'supakajaoka jia yaaboabaraka torā arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirā ma'saka napupurijayua, tromḡeta napupurijayua, aḡekurioka ā'mitirirūkimarīa sajarirāñu. Supa imarī i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irjia baarika űñurā aḡekurioka sarā ba'irabebaraka imabesarāñurā. I'supakajaoka simarāñu trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabaraka torā ima aḡekurioka yaaboabaraka imabesarāka. Supabatirā ijimaka ḡitañi'awa'ri nimarijayua imabesarāka mae. Mija ā'mitiḡe Babiloniawejeakarā. Ritatojo wejeareka imabayurā bo'ibajirā waruamarā mijakarā imakoḡerape. Mija ye'oaḡi ritatojo wejeareka imarāte mija ḡakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supa imarī Tuparāte jiyipupayeeyurā najarape.

²⁴ Tuparāte nare āñua bojaijirimajare, supabatirā kire yi'yurāte, i'supakajaoka ritaja ḡo'imajatatarāre jāābaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka wapa ba'itakaja mija jūayu mae,— āta jo'baka riakarā yiatarapakite ārāpe.

19

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō rikimarā mabo'ikakuripi najaimaka ña'mitirape. Ikupaka jājirokapi narīkorape:

—“Aleluya. Tērīrikaja jūika maipamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e. I'ki Tuparāja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoḡekareka mare tāāekaki. Ritaja ima bo'ibajirā imaki kime, supabatirā ritaja ima ḡemawa'ribajirā jūitakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita āñuka imarī, wapujumarīa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaekapi ritatojo wejeareka imaekarāte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka kobaaroyirapaka i'arapaki imarī, kore kiriatarape mae,— narīriokabayurape mabo'ikakurirō'ōpi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaiko upaka ḡo'imajare Babiloniawejeakarā ba'iaja imaruputairā imamaka i'supaka narāpe.

³ Supabatirā ikupaka narīriokabayurape i'rājaoka ate:

—“Tērīrikaja jūika maipamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e, Babiloniawejea oeka űmakapuriitiyirūkimarīa ima simamaka,— narīkorape.

⁴ I'supaka narīkorapaka ḡoto, Tuparā rupa'rikūmu wājitāji veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Topi imatirā ikupaka narāpe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jūika maipamaki Tuparāte ime,— narāpe kire jiyipupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā rupa'rikūmua imarō'ōpi ikupaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jūika mime”, āparaka ijimaka Tuparāka maimaye'e. ḡo'imajare i'ika wājitāji imatiyarimaja, imatiyabeyurā upaka imakoḡeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarijayurā kire jiyipupayeabaraka ijimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeaka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rikimarāja jairiokabayurā, supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīḡoa jaika upaka baatirā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīkiji imaki kime”, āparaka kire majiyipupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jīimakaḡ jiyipupaka o'paraka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jīimakaḡ ta'atikaja koima upaka kirupu nimarijayu.

⁸ Jíakaka boia ka'imarīa jariroaka najāārūkia Tuparāte nare jirape,— sārīkorape.

Najāāika ka'imarīa ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparāte yi'yurā”, ārīkopakaja simarape.

⁹ Sarokajite ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Mae mire ñarīrā baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarāka baya niaerā kioyibojaekarāre jīimaka jarirāñu jītaka Tuparāte nare baamaka”, āñua mio'obe,— ángelte yire ārāpe.

Supabatiḡ,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparārika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, jiyipupaka kire o'riwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape.

—Mimo'ipāñā'si yiwājītāji. Mima upakaja, supabatiḡ mijeyomarā Jesúre yi'yurā upakajaoka Tuparāte yaapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatiḡ “Ikupaka kime Tuparā”, āriwa'ri Jesúre wārōekakaka bojarijayurā maimae. I'supaka ī'rātiji bojarijayurā maimamaka, Tuparāte takaja mijiyipupayeetiyaḡ,— ángelte yire ārāpe.

Kawaru boika pamarā tuyuki tērīritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kērāpaka be'erō'ō, mabo'ikakurirā kopereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torā rīkamarapaki pamarā, ī'rīka po'imajire tuyurape. “Kērīrijayu upakaja baaiki, wājimiji bojarimaji”, wāmeiki kimarape kireka tuyurapaki. Wājia po'imajare jā'meiki, supabatiḡ kimajamarāre ba'iaja baaeka pi'iwa'ri pitā'mua po'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa pēka jūrēika upaka yaaboarapaka. Kirupuko'areka rīkimakaja ñiparimarā mirārā bu'ya tuakaki kimarape. Wāmea kireka o'ojī'aeka, i'ki ī'rīkaja kiōñua simarape. ¹³ Riwearā ñu'aeka saya upaka jariroaka jāāiki kimarape. “Tuparāte nare āñu upakaja po'imajare baabeaiki ñime”, āñua wāmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarī kisurararāka mabo'ikakurirā jariro boia ka'imarīa jāāekarā imaraparā. Supabatiḡ kawaru boirā pamarā tuyutiḡ kibe'erō'ō na'rīrijarape. ¹⁵ Narupurō'ō a'rīrijarapaki rījokopeareka sara o'pika imarapaka. Sara kopakaja kioka imarāñu. I'supaka kiokapi kimajamarāre ī'rāpē'rōtorāja kibabarāka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jā'mewārūiki imarī, ba'iaja baarimajare baaika īaripe'yowa'ri nare kiwēkomabaarāñu. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte nare boebapakā'ā ba'itakaja nare baarimaji kimarāñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarā supabatiḡ kiri-joarāoka ikupaka āñua o'oeka jī'itarapaka: “Īī kime ritaja iparimarā ipamaki, supabatiḡooka ritaja imatiyarimajare jā'merimaji”, āñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapaka be'erō'ō ī'rīka ángelte aiyakareka rīkamapakā'ā ñiarape. Wejepemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jājīrokapi nare kērāpe:

—Tuparāte mijaro'si baaweirāka mija īara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jāāpaterākakaka rērīra'atirā po'imaja rabarika mija ba'arape. Iparimarā, supabatiḡ jājirā, kawarurāka, napemapi a'rīrijayurāteoka supabatiḡ surararāka iparimarā, napupayariji imarijayurā, topi i'supakajaoka aḡerate ba'irabejirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarīrāoka nari'ia mija ba'arape,— ángelte nare ārāpe.

¹⁹⁻²⁰ I'supaka simarapaka be'erō'ō werikapakiaki upaka imarapaki ritaja iparimarā nasurararākapitiyika nare kirēamaka ñiarape. Supabatiḡ torā imarapaki kijeyomakioka “Yi'i imaki Tuparāro'si bojaījirimaji”, ārīkopebaraka werikapakiakite īaika wājītāji maiko-ribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jērāka jiyipupaka o'raparā po'imajare, supabatiḡ kiwāmea o'ojī'araparāre kipakirape. I'supaka imaraparāte rērāpe, kawaru pamarā tuyurapaki, supabatiḡ kisurararākapitiyika pitā'mua ko'api'yaokaro'si. Kawaru boika pamarā tuyurapaki naka jīparaka īparā ba'iaja baarimajare kiñī'arape. Supa imarī werikapakiaki, supabatiḡ, “Tuparāro'si bojaījirimaji ñime”, ārīroyirapakiteoka oñirāja pēka azufrepi jū'rēiritarā nare kitaarape. ²¹ Supabatiḡ iparimarā, nasurararākapitiyika etaraparāte pūri kawaru boika pamarā tuyurapaki kirijokopearā sara imarapakapi ba'upakaja nare jāāpaterapaki. I'supaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika kopakaja ña'pīrapaka kijāāpateraparā ri'ia ba'abaraka.

* 19:7 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

20

Mil rakakuri wejejē'rāka jā'mebaraka Jesúre imarūkia

¹ I'sia be'erō'ō, mabo'ikakurirō'ōpi p̄erumijia jo'baka, kajuyaiṗakiaka ṗaka ūokite kipi'p̄erūkia rikatirā āngelte ruira'amaka űiarape. Suṗabatirā koṗea tiyibeyua ima kiwierūkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruetatirā kajuyaiṗakiaka ṗaka ūokite kiñi'arape. Mia je'e mae, i'supaka kibaarapaki kime Satanás, bikija āñaka ṗaka ūokite po'ijiritirā ṗakiroyirekaki. Kire űi'atirā p̄erumijiaṗi āngelte kire pi'p̄erape, űoaka mil rakakuri wejejē'rā rō'ōjirā koṗea tiyibeyurō'ōrā kimaokaro'si. Suṗabatirā sareka kire kitāterape űoaka po'imajare ṗakibekaja kimaokaro'si. I'sia be'erō'ōpi p̄uri matukuriji kimaerā kire kija'ataerā baarape.

⁴ Topi mae jā'mebaraka narupairō'ōrā ruṗajiyeraparāte űiarape. Mia je'e mae, Jesúre ye'kariberiwa'ri, kimajaroka ja'atabeyurā, werikaṗakiakire kijērākapitiyika jiyiṗupayeberiwa'ri kiwāmea nakū'arā, suṗabatirā naṗitakarā o'ojl'aberika mirārā nimarape. Suṗa imarī wāmua natoata'ruekarā imariṗotojo, ōñia jariṗe'ritirā mil rakakuri wejejē'rāka Cristoka jā'merimaja nimarape. ⁵ Aṗerā reyaekarā p̄uri mil rakakuri wejejē'rāka kijā'merāka be'erō'ōrā ōñia jariṗe'rirūkirā imaraparā. ⁶ Suṗa imarī wāmua natoata'ruekarāte mamarji ōñia Tuṗarāte jariṗe'rirūjemaka jijimaka nimarāñu. Kire ā'mitirip̄eairā imarī, aṗekurioka nareyabesarāñu. Suṗa imarī Tuṗarāte yaṗaika kurarākare baaiṗa ṗaka baarimaja nimarāñu. I'supakaja Cristoro'sioka baarimaja imarī, mil rakakuri wejejē'rāka kika najā'merāñu.

P̄yia Satanāre nakutekoṗeka

⁷ Mil rakakuri wejejē'rāka be'erō'ō ja'atarūkika kime Satanás. ⁸⁻⁹ Topi p̄oritirā Gog wāmeirā, suṗabatirā Magog wāmeirāte kiyapaika ṗakaja baarūjebaraka kimarāñu ate. Gog, suṗabatirā Magog koṗakaja ritatojo wejeareka Tuṗarāte yaṗabeyutatarā nimarāñu.

I'sirokaṗi nare kipakirāka ā'mitiritirā ritaja ka'iaṗi narērīrāñu, piṗā'mua Tuṗarārirāka ko'api'yaokaro'si. Tērīrikaja rikimarā nimarāñu ritaja tatakārā po'imaja. Suṗa imarī, Tuṗarāte wātaka ōñurāre imaweje namorape. I'supaka nabaako'omakaja imipi ṗeka Tuṗarāte kimajamarāre űa'atarāñu, nimaupatiṗi nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka ṗeka azufrepi jū'rēiritarā Satanāre, po'imajare ṗakirimajire, kitaarāñu. I'sia ruṗubaji sareka-jaoka werikaṗakiaki, suṗabatirā “Tuṗarāte bojaṗiririmaṗi űime”, āriṗakiroyikakite kitaekarō'ōrā simarape. I'supaka nare kibaamaka imiareka, űamiarekaoka ba'iaja jūarji torā nimarāñu.

Po'imajare imaeka mirāka ṗakaja itirā piyitaka sawaṗa Tuṗarāte nare jēñerūkia

¹¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruṗarikūmua boitaka imaraparā rīrikate ruṗamaka űiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, Kiarapaka wājitāji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri aṗekurioka maiberijika sajarape. ¹²⁻¹³ Riapakiakarā űa'mirirakarā puṗamirāka suṗabatirā reyaekarā puṗamirāka tuikarō'ōrā ima poatirā ōñia kijariṗe'rirūjerape ate. Reyaeka mirārā ōñia jariṗe'ritirā, torā ruṗarapaki wājitāji narīkajiyemaka űiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka nimarape. Torā narīkajiyerapaka poṗo ṗapera p̄ñu Tuṗarāte wierape. I'sip̄ñurā ritaja po'imajare baaeka mirāka o'oea imarapaka. I'supaka simamaka sareka itirā, “Ikuṗaka baaeka mirārā mja ime”, torā ruṗarapakite nare ārape. Suṗabatirā “Ikarakamarā nime yika imarūkirā”, āriwa'ri kio'oea p̄ñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō reyaeka mirārāte imaeka mirārō'ō rērārī e'tirā ṗeka azufrepi jū'rēiritarā Tuṗarāte sataarape. Suṗabatirā ṗapera p̄ñurā “Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā”, āñua kirikarapap̄ñurā nawāmea o'ojl'aberikarāte itirā ṗeka jū'rēiritarā nare kitaarape. I'supaka baawa'ri aṗekurioka nare kīabesarāñu.

21

Wejea mamaka, wejeṗema mamaka imarūkia

¹ Ritatojo ka'ia, riapakiaka, wejeṗema rirapaka be'erō'ō, mamaka ate Tuṗarāte ka'ia, wejeṗema po'ijiamaka űiarape. ² I'supaka simamaka jia oyiṗa baabaraka nimarūkirō'ō mamaka Jerusalén Tuṗarā p̄o'ipi ruira'atirā sañā'rīṗañamaka űiarape. Īakōri je'e: Rōmo piṗañi'aerā baaeka koṗimite kore Īajiyuokaro'si saya jia jāāweitirā koima ṗaka jiyurika imarō'ō simarape. ³ I'supaka sabaarapaka be'erō'ōjite, Tuṗarā ruṗarikūmua imarō'ōpi ikuṗaka jājirokapi sārīkorape:

—Mija ĩabe. jPo'imajaka Tuṗarāte ime mae! I'supaka simamaka, “Mabo'ikakurireka Tuṗarāte ime”, āririka imabeyua. Po'imajaka Tuṗarāte ima simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, “Yija ĩṗamaki mime”, kire āṗaraka. ⁴ Tuṗarāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja puṗaririka, oririka, ā'mika najūakoṗekaoka imabesarāka mae. Suṗabatirā nare kijiyiṗupayeerāñu ate norikoreka. I'supaka simarāñu bikija ba'iaja jūarika imakoṗeka imabepakā'ā,— sārīkorape mabo'ikakurirō'ōpi.

⁵ Torājīrā kiruparirikūmuarā ruṭatiirā ikupaka Tuṭarāte yire āriṭkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoperoyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae, — kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire pakibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja űamajī simarāñu, — yire kērīkorape.

⁶ I'supaka yire āriweatirā, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki űime. Alfa űime űañu ritaja ṗo'jiaekaki imarī. I'supakajaoka Omega űañua “űamajī wejea tiyirūjerūkika űime”, āririka sime. Okoa ukurika mare jitotiyaika upaka yire ṗupajoatirā, yire jēñeirate ba'iaja najūaeka be'erō'ō yipō'irā netarāka ṗoto oñio okoa waṗamarīaja nare yišīarāñu nimajīpaokaro'si. ⁷ I'supakajaoka yibaarāñu yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte. Yire takaja jiyīṗupaka ōrīrāñurā ṗuri, yimakarā upakaja yika imarāñurā. ⁸ Jesūre ā'mitiripēabeyurā ṗuri ikupaka baarijayurā: “ṗo'imajare mare ā'mijā'si”, āriwa'ri kire ā'mitiripēabeyurā, i'supakajaoka yiyapabeyua baairā, ṗo'imaja jāārimaja, nayapaika upakaja rōmitikaka wā'imarīrijayurā, supabatirā ṗo'imajare bitarijayurāteoka wēkomaka yibaarāñu. I'supakajaoka waṗuju imaja jērāka jiyīṗupayeerā, supabatirā pakirimajareoka ṗeka jū'rēiritarā nare yitaarāñu aṗekurioka nare ĩakoreka, — yire kērīkorape.

Mamaka Jerusalén wāmeika

⁹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩ'rika ángelte yipō'irā etarape. Iki imarapaki ĩ'potēñarirakamarākaki ba'iaja ṗo'imajare jūarūkia seroarā rikaeka mirāki. Mae, ikupaka yire kērāṗe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rūmuro'si imarūkikote mire yibeærā, — yire kērāṗe.

¹⁰ I'supaka yire kērāṗaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: ṗusia jo'baka ĩmitakarāja ima ruṗututuarā yire ke'ewa'rape. Torā kika yeyarapaka ṗoto ba'iaja baarūkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuṭarā ṗō'ipi ruira'atirā saña'rīṗañarapaka yire kibearape. ¹¹ Mia je'e, i'siwejea ṗuri Tuṭarāte yaaboikaṗiji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jia waria mayoiwaṗu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³ I'sia wejerijerā jia ĩmirā jaarākueka simarape. Supabatirā ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakao koperekaika simarape. Jā'ātipē'rōtopi maekaraka kopereka, wayeruṗitipē'rōtopi ĩ'siaraka koperekaika. Supabatirā wejerīrika ṗē'rōtopioka ĩ'siraka kopereka, ma'karoka ṗē'rōtopi ĩ'tojrājaoka koperekaika simarape. Israelkarā ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakatarā imarā wāmea ĩ'rāba'iji kopereka rakakaja o'ojī'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja ĩ'rārimaki ángelrākare sareka rīkarape. ¹⁴ I'supaka simamaka, āta ṗāātateka ōrīa'si āriwa'ri ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakao sajā'ārā āta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. ĩ'ṗawājou'ṗuarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite ṗūataekarā, aṗóstolrāka wāmea jī'titarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

¹⁵ Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta ṗāātateka jērābaarūkiaro'si. ¹⁶ Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil do-scientorakakuri kilómetro rō'ōjīrā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. ¹⁷ Āta ṗāātateka ṗo'imajare jērābaaikaṗi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjīrā mo'ria simarape.

¹⁸ Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta ṗāātateka. Supabatirā aṗeapi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. ¹⁹ Supabatirā āta ṗāātateka rokarā ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta waṗajārīakaka baaeka simarape. Mamarīkao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajīkao zafiro wejeṗema jī'mia upaka imarapaka. ĩ'ṗorokajīkao wāmea ágata ṗñūa upaka jī'mia imarapaka. Maekarakaorokajīkao esmeralda imarapaka. ²⁰ Supabatirā botarakaorokajīkao āta ónice jū'aka boiṗitīyika yariraka imarapaka. ĩ'rāṗitarakaorokajīkao jia jū'aka cornalina imarapaka. ĩ'rōtēñarirakaorokajīkao jū'sipoa crisólito imarapaka. ĩ'potēñarirakaorokajīkao jī'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēñarirokajīkao jū'sipoa topacio imarapaka. Botarakaotēñarirokajīkao crisoprasa jī'miajaoka imarapaka. Piyio bo'io wejeṗema upaka jī'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. ²¹ ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja ĩ'rō ṗerlakaka baaeka simarape. Supabatirāoka wejeñe'metāji imarapaka ma'a aṗeṗitīyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

²² I'sia wejeareka Tuṭarāte jiyīṗupaka ōrīriwi'ia ĩatōṗoberapaki yi'i. Maiṗamaki Tuṭarā ritaja ima bo'ibajirā tērīrikaja imaki, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka naṗō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja ṗo'imajare nare jiyīṗupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyīṗupayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. ²³ I'supakajaoka ritaja

ima pemawa'ribajirā jītakiji Tuṣarāte imaraparō'ō imarī, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarī aiyate yaaika, űamikakite yaaboaiakaoka yapabeyurō'ō simarape. ²⁴ I'sia wejea yaaboaiakapi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Niṣarimarā narikarijayua wapaĵā'ria imatiyaikakaka e'era'atirā Tuṣarāte nijirāñu kire jiyiṣupaka ḡriwa'ri. ²⁵ I'supaka nabaarūkirō'ō imarī, wiekaja koṣereka imajiparijarirūkirō'ō simarāñu. I'supaka simarāñu űamia imabesarāñurō'ō imarī. ²⁶ Torā ritaja wapaĵā'ria imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarāoka narikaika e'era'atirā Tuṣarāte nijirāñu kire jiyiṣupayeewa'ri. ²⁷ I'supaka simamaka Tuṣarāte yapabeyua imarūkimarīrō'ō imarī ba'iaja baarimaja, ṣakirimajareoka sakākabesarāñu. Oveja weiwa'yua upaka imaki ṣapera ṣūñurā, "Ikarakamarā nime yika imarūkirā", āriwa'ri nawāmea sareka o'oji'aekarā takaja kākarūkirō'ō simarāñu.

22

¹ I'supaka yire kibearapaka be'erō'ō, jia waria ima riaka ḡnio okoraka imajiparūkiria āngelte yire bearape. Tuṣarā ruṣarikūmua, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruṣarikūmua sarupaka imaria simarape. ² Wejeñe'metāji ma'a imarapakarā sañe'metājite juruteṣaria simarape. Supabatirā i'siririjereka i'ṣapē'rōto wā'tarāja ḡnio yapua rīkajiyerapaka. I'rika aiya o'atarimarāja ruirijayua simamaka, i'rākuri wejejē'rākareka i'ṣoū'ṣuarāe earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarāte jiuokaro'si ḡnioka simarape ṣapūñua. ³ Supabatirā Tuṣarāte ĩariṣe'yoika imabeyurō'ō simamaka, "Ba'iaja simarū", kērīrūkimato simarāñu. Torā Tuṣarārika, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruṣarikūmua imarāka. I'supaka simamaka ritaja torā imarāñurā Tuṣarāte yapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyiṣupayeerijarirāñu. ⁴ Maekaka maki Tuṣarāte ĩabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kiṣo'ijiarāñurō'ōrā ṣuri kire ĩarika imarāka. Supabatirā kiwāmea nakū'areka kio'o'ji'arāñu. ⁵ Supabatirā maṣpamaki Tuṣarāja nare kiyaaboarāñurō'ō imarī, aiyaka, yaaboaiaka yapabeyurō'ō simarāñu. Supabatirāoka űamia imabeyurō'ō simarāñu. I'supakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāñu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erō'ō ikupaka āngelte yire ārāpe ate:

—Ritaja makārāñuroka upakapi Tuṣarāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāñu. Maṣpamaki Tuṣarā imaki kiro'si bojañirimajare jia jaiwārūerā nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire ṣatarapaki,— yire kērāpe.

⁷ Supabatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesūre āñu: "Mija ā'mitipe. űojimarīji mija ṣo'irā ya'rirāñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka 'Ikupaka simarāñu', āriwa'ri Tuṣarāte bojaekakaka o'oeka ṣūñurā y'i'yurā jījimakapi imarāñurā", kērībojayu,— āngelte yire ārāpe.

⁸ Juan űime ika ritaja ĩatirā, sā'mitirirāoka so'oiki. Āngelte yire sabearapaka ṣoto jiyiṣupaka kire ḡriwa'ri kiwāñitāji yimo'ipāñarape. ⁹ Ikupaka ṣuri yire kērāpe:

—Mimo'ipāñā'si. Miupakaja Tuṣarāte yapaika upakaja baaiki űime yiro'sioka. Tuṣarāro'si bojañirimaja, supabatirā ika ṣapera ṣūñu o'oeka y'i'yurā upakaja imaki űime. I'supaka simamaka, Tuṣarāte takaja mijiṣupayebe,— āngelte yire ārāpe.

¹⁰ Torājirā ate ikupaka yire kērāpe:

—Ika majaroka mio'oika, ṣo'imajare miḡrīrūjebe, samio'oika upakaja simarūkia koyiaja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajarawa'pakā'ā, ba'iaja baarimaja ṣuri nima upakaja nabaarijaririyapaye'e nayapaika upakaja nimaparū. I'supakajaoka ba'iaja ṣupajoiarā napupaka nare āñu upakaja napupajoaparū. Supabatirā "Jia baairā nime", Tuṣarāte nare āñurā ṣuri jījimaka kiyapaika baabaraka nimarū. I'supakajaoka Tuṣarāte jiyiṣupaka ḡriwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yapairāja sanaja'atarijarirū,— āngelte yire ārāpe.

¹² Ikupaka Jesūre ārāpe:

—Mija ĩabe. űojimarīji mija ṣo'irā ya'rirāñu ate. Mija ṣo'irā eyatirā ṣo'imajare baeaka upakaja jia baeekarāte, i'supakajaoka ba'iaja baeekarāte simaupakaja sawapa nare yibaarāñu. ¹³ I'supaka yibaarāñu Alfa, Omega upaka imaki imarī. Yī'ipi āriwa'rīji ritaja simaū'mueka. Supabatirā yī'ipi āriwa'rījioka ritaja ima tiyirāka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaika jūjerūjekarā saya upaka ima jariooka ka'imariā jāāirā upaka imarā. I'rātarāja imarā wejea mamaka Tuṣarāte ṣo'ijiarāñurō'ōrā kākarūkirā. Supabatirāoka torā eyatirā ḡnio yapurika ba'arūkirā. I'supaka imarāñurā imawa'ri, jījimaka torā nimarijarirāñu. ¹⁵ Mia je'e: Aṣerāte bitarijayurā, nare sajitoika upakaja aṣerāka wā'imarijayurā, ṣo'imajare jāārijayurā, wapuju imaja jērāka jiyiṣupayeirā, supabatirā ṣakirikapīji imarijayurā, Tuṣarāte yapabeyua baawa'ri, kiṣo'irā aṣekurioka eyabesarāñurā.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yipũataeka, yire yi'riwa'ri rērīrijaparaka jīimakapi sōrīwārūrījayurã mija imamaka. David imaroyikaki rīparãmi mirãki ñime. Yireka pūpajoaweitirã “Wārīrika ru'ara'aerã baaika ruḡujite warara'aiki tã'pia jo'baki upaka Tuḡarãte pũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka, — Jesúre ārãpe.

¹⁷ Espírītu Santo, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomako* ĩ'rãtiji oyiaja jairã. —Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si,— ḡo'imajare nañu.

I'supakajaoka aḡerãte narĩrũ sã'mitiyurã naro'si.

—Ōñio okoa ukurika mijare jitomaka, waḡamarĩaja sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika ḡaḡera jaiika ã'mitirīrijarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabojarijayuka: Ika ḡaḡera pũñurã o'oeka ima ḡemawa'ribaji noñu upakaja pūpajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuḡarãte baarãñu ika ḡaḡera pũñurã ãñu upakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñañua waḡuju ḡakibaraka ĩ'rãriba'i e'etairã ōñio yaḡurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuḡarãte ḡo'ijjarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã ñime. Iḡũñurã ñañu upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iḡũñurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija ḡõ'irã ya'rirãñu ate”, — Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñiḡamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maḡamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuḡarãrĩrãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

I'tojĩrãja sime ruḡu.

* 22:17 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.